

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

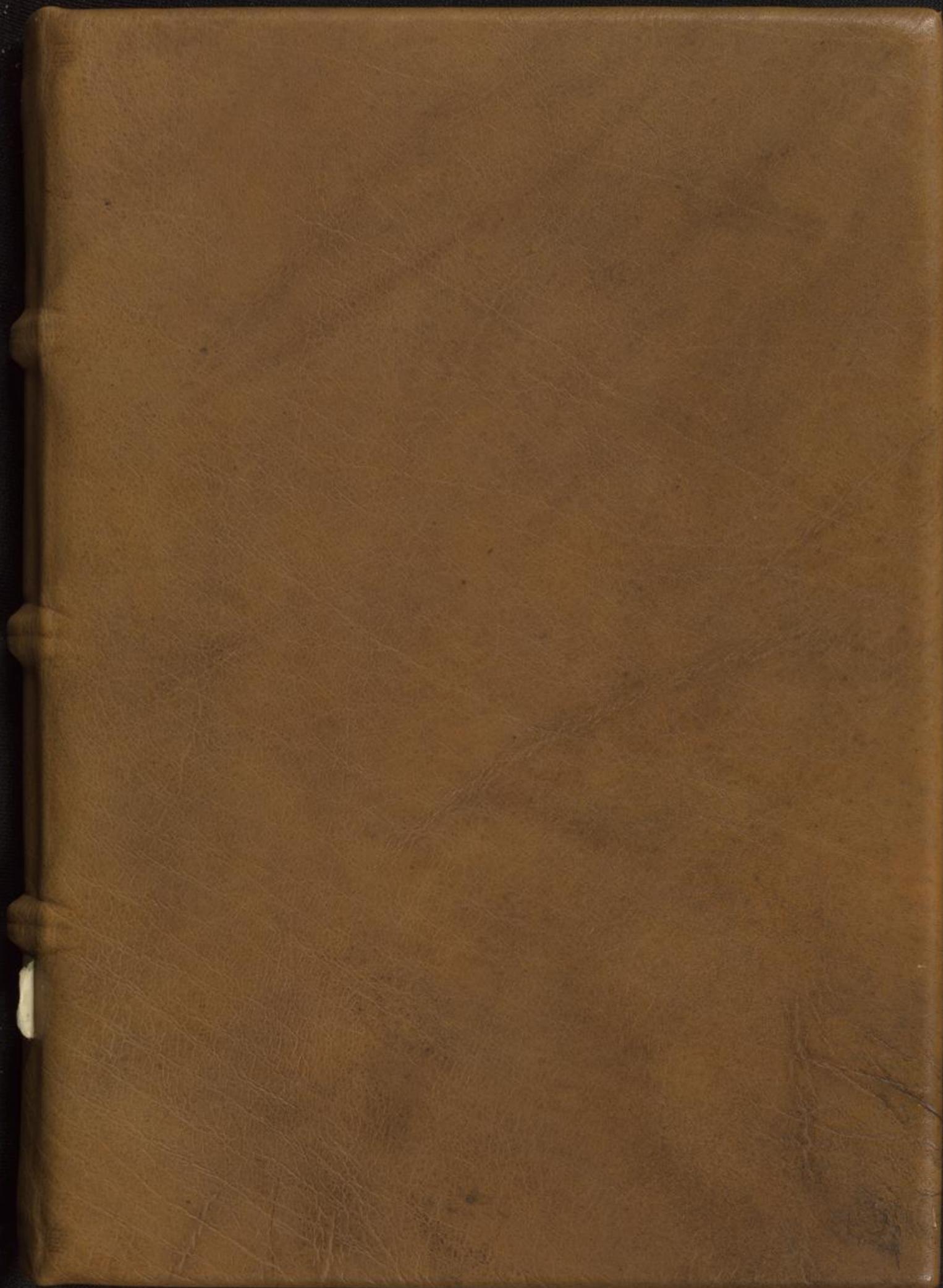
Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Malleus maleficarum

Institoris, Heinrich

[Speyer], nicht nach 14. Aug. 1490

[urn:nbn:de:bsz:31-310136](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-310136)

Da 40^x

* 442. GW 603

11 8/e.
21 8/e. * 9239

AN 386- 1) Albertus Magnus,
Compendium theologiae veritatis.
Mit Tabula von Thomas Dornberg.
Hrsg. v. [Johann Peüss] 1489.

96 Bl.

AN 382- 2) Institoris, Henricus,
Malleus maleficarum.
S.l. ex. [Speyer: Peter Trach (?) um 1495]

102 Bl.

De rebus in his qui p[ro]p[ri]os qui h[ab]ent tentat d[omi]n[u]m
Suffraganeis et d[omi]nacionibus q[uo]d h[ab]ent op[er]e ad fr[un]g[um]

De exco[m]municatis sup[er] obsequio et malefactoris rep[re]sentat[ur] 2° p[er] m[ag]ist[er]o

Mallemus maleficarum

*Adaltrio Sacta ex v[er]ba p[er] M[ag]ist[er]o
Althim in Obenmuffen legat p[er]m[an]ente
op[er]e lib[er]i q[uo]d h[ab]ent requirit in p[ar]te Remort ad d[omi]n[u]m
San Joh[ann]es in Besaffh[us] Joh[ann]es p[er]m[an]ente*

Quapologia auctoris in malleum maleficarum.

Quam interuentis seculi calamitates. quas pro chdolor nō tam legimus q̄ passim
expimur. vetus oriens damno sue ruine irrefragabili dissolutus ecclesiam quam
nouus oriens homo xps ihs aspersione sui sanguinis secūdauit licet ab initio va
rijs heresum contagionibus inficere non cessat. illo tamen precipue in tempe bis conat. quā
do mūdi vespere ad occasum declinante ⁊ malicia hominū excrecente. nouit in ira magna.
vt **Ioh.** in **Apocal.** testatur. se modicum tempus habere. Quare ⁊ insolitam quandam here
ticam prauitatem in agro dominico succrescere fecit. beresum inquā maleficarum. a princi
paliori in quoyigere noscitur sexu. denotando. Que dum innumeris machinatur insultibz
hoc tamen in singulis. quod cogitatu terribile. deo nimirū abominabile. ⁊ omnibz xp̄ifideli
bus odibile cernitur. operibz expletur. Ex pacto em̄ cū inferno ⁊ federe cum morte. fetidissi
me seruituti. pro eaz prauis explendis spurcitijs se subiiciūt. Preterea ea q̄ in quotidianis
crūnis. hominibz. iumentis ⁊ terre frugibz ab eis deo pmittente ⁊ virtute demonū concurrē
te inferūtur. Inter que mala. nos inquisitores **Jacobo Sprenger.** vna cū charissimo ab apo
stolica sede in exterminū tam pestifere heresis socio deputato. licet inter diuinorū eloq̄iorū
professores sub pdicatoz ordine militantiū minimi. Pio tamen ac lugubri affectu pensan
tes quid remedij quid ve solaminis mortalibz ip̄is p̄ saluari antidoto foret administran
dum. huic operi p̄e cūctis alijs remedijs. pios submittere humeros dignum iudicauimus
cōfisi de melliflua largitate illius. qui dat omnibus affluenter. ⁊ qui calculo sumpto de alta
ri. forpice tangit ⁊ mūdāt labia impfectoz in finem optatum cūcta perducere. Verum cū in
operibus hominū nū fiat adeovtile ⁊ licitum. cui non possit aliqua pernicies irrogari. In
geniola etiā nostra ad acumen non perueniūt veritatis. nisi luna alterius prauitatis pluri
mū fuerint abrafa. Ideo qui de nouitate operis nos redarguendos estimat. ad certamē illi
us confidenter accedimus. Sciat tamen hocipm opus nouū esse simul ⁊ antiquū. breue pa
riter ⁊ proluxum. antiquū certe materia ⁊ auctoritate. nouū vero partiū compilatione earūqz
aggregatione breue p̄pter plurimoz auctoz in breuem perstrictionem. longum nihilomi
nus p̄pter immensam materie multitudinem ⁊ maleficaz imperstrutabilem maliciam. Nec
hoc dicimus ceteroz auctoz scriptis p̄sumptuose derogando nostrumqz opus iactanter ⁊
inaniter extollendo. cum ex nostro ingenio pauca ⁊ quasi nulla sint addita. Unde nō nostrū
opus. sed illoz potius censetur quoz ex dictis fere sunt singula cōtexta. Qua simul ex caus
sa nec poemata condere nec sublimes theozias cepimus extendere. sed excerptoz more p̄ces
dendo. Ad honorem summe trinitatis ⁊ indiuidue vnitatis. super tres partes principales.
originem. progressum ⁊ finem. Maleficaz malleum tractatum nūcupando aggredimur. re
collectionem operis socio. executionem vero his quibz iudicium durissimū imminet. eo q̄ in
vindictam maloz. laudem vero bonoz constituti cernūtur a deo. cui omnis bonoz ⁊ gloria
in secula seculoz Amen.

¶ Tenor bulle apostolice aduersus heresim

maleficarum cum approbatione et subscriptione doctorum alme vniuersitatis Colonien. in sequentem tractatum. Incipit feliciter.

Innocentius epus seruus seruorum dei. Ad futuram rei memoriam. Summis desiderantes affectibus put pastoralis sollicitudinis cura requirit. vt fides catholica nostris potissime ipso. vbiq; augeat et floreat. ac omnis heretica prauitas. de finibus fidei pcul pelatur. ea libenter declaramus. ac etiam de nouo concedimus. p que hmoi pui desideriu nostru votiuu fortiatu effectiu. cunctisq; ppterea p nostre opationis ministeriu. quasi per puidi opationis sarculu. erroribus extirpatis. eiusde fidei zelus. et obseruantia in ipoz corda fidelium fortius imprimatur. Hanc nup ad nostra no sine ingenti molestia puenit auditi. q in nomulhis pibus Alamanie superioris. necno in Boguntiu. Colonien. Treueresi. Saltzburgen. et Breuen. puincijs. ciuitatibus. terris locis et diocesis. quaplures vtriusq; sexus persone. pprie salutis immemores ta fide catholica deuiantes. cum demonibus incubis et succubis abuti. ac suis incantationibus. carminibus. et couurationibus alijsq; nephandis superstitijs et sortilegijs. excessibus. criminibus et delictis. mulieru ptus. animalu fetus. terre fruges. vincaru yuas. et arboru fructus. nec no homines mulieres. iumenta. pecora. pecudes. et alia diuersoru generu animalia. Vinetas quoq; pomeria. prata. pascu. blada. frumeta et alia terre legumina pire suffocari. et extinguere facere et pcurare. ipasq; hoies mulieres. iumenta. pecora. pecudes. et animalia. diris tam intrinsecis q extrinsecis doloribus et tormentis afficere et excruciare ac eosde hoies ne gignere. et mulieres ne concipere. virosq; ne vxoribus. et mulieres ne viris. actus conjugales reddere valeant impedire. Fidem pterea ipam qua in sacri susceptione baptismi susceperunt ore sacrilego abnegare. Aliasq; quas plurima nefanda. excessus. et crimina instigante humani generis inimico committere et perpetrare no verentur. in animaru suaz piculum. diuine maiestatis offensam. ac pniciosum exemplum et scandalum plurimorum. Quosq; licet dilecti filij. Henrici in stitoris in pdictis pibus Alamanie superioris. i quibus etiam puincie. ciuitates. terre. dyoc. et alia loca hmoi coprehensa fore censentur. necnon Iacobus Sprenger p certas partes linee rbeni ordinis fratru pdicatoru et theologie pfectores. heretice prauitatis inqstutores. p lras apostolicas deputati fuerint. put adhuc existunt. tñ nonnulli clerici et layci. illaru pui qrentes plura sapere q oporteat. p eo q in litteris deputatonis hmoi. puincie. ciuitates. dyoc. terre et alia loca pdicta. illaruq; psona. ac excessus hmoi. noiati et specificè expressa no fuerunt. illa sub eisdem pibus minime cotineri. et pterea pfatis inqstitoribus. in puincijs ciuitatibus. dyoce. terris et locis pdictis. hmoi inqstitionis officiu. exequi no licere. et ad psonaru earudem. super excessibus et criminibus antedictis. punitione. incarceratione. et correctione admitti no debere ptnaciter asserere no erubescunt. Propter qd in puincijs. ciuitatibus. dyoc. terris et locis pdictis excessus et crimina hmoi. no sine animaru earudem euidenti iactura. et eterne salutis dispendio remanet impunita. Nos igitur impedimeta qlibet q per ipozu inqstitoru officij executio. quomolibet retardari posset de medio submouere. et ne labes heretice prauitatis aliozq; excessu hmoi in pnciem alioz innocentu sua venena diffundat. oportunitis remedijs. put nostro incubit officio. puidere volentes. fidei zelo ad hoc maxime nos impellente. ne pterea ptingat. Prouincias. ciuitates. dyoc. terras. et loca pdicta sub eisdem ptibus Alamanie superioris debito inqstitionis officio carere eisdem inqstitoribus. in illis officiu inqstitionis. hmoi exequi licere. et ad psonaru earudem sup excessibus et criminibus pdictis. correctione incarceratione. et punitione admitti debere. Perinde in omnibus et p omnia. ac si in litteris pdictis. puincie. ciuitates. dyoc. terre et loca ac psona et excessus hmoi noiati et specificè expressa forent. auctoritate aplice tenore psentiu statuimus. Proq; potiori cautela. litteras et deputacione pdictas. ad puincias ciuitates dyoc. terras et loca. necno psonas. et crimina hmoi extendentes. Prefatis inqstitoribus. qd ipsi et alter eoz. accersito secu dilecto filio Johanne Gremper clerico Constanz. dyoc. magistro in artibus eoz. moderno. seu quouis alio notario publico. p ipos et quemlibet eoz. p tpe deputando in puincijs ciuitatibus dyoc. terris. et locis pdictis. ptra quascunq; psonas. cuiuscunq; conditionis et peminentie fuerint. hmoi inqstitionis officiu exequi. ipasq; psonas quas in pmissis culpabiles reperierint. iuxta earu demerita. corrigere incarceratione. punire. et mulctare. Accno in singulis puinciaz hmoi par

24

rochialis ecclesijs verbū dei fidei populo quotiens expedierit ac eis visum fuerit. ponere
et predicare. omniaque alia et singula in premisis. et circa ea necessaria et oportuna facere et simili-
ter exequi libere et licite valeant. plenā ac liberam eadez auctoritate de nouo concedimus fa-
cultatem. Et nihilominus venerabili fratri nostro. Epō Argentiū. p apostolica scripta mā-
damus. quatenus ipse per se vel aliū seu alios pmissa. vbi. quādo et quotiens expedire cognos-
uerit. fueritque p parte inq̄sitorū h̄mōi. seu alterius eoz legitime requisitus. solenniter publi-
cans. nō pmittat eos p quoscūq̄ super hoc p̄tra p̄dicarū et p̄sentū litteraz tenorem quauis
auctoritate molestari. seu alias quolibet impediri. molestatores et impediētes et contradic-
tōe aut cōditionis fuerint. et quocūq̄ exemptionis p̄uilegio sint muniti. Per excoīcatōnis
suspensionis et interdici. ac alias etiā formidabiliores. de quibz sibi videbit sentēnas censu-
ras et penas. omni appellatione postposita cōpescendo. et etiā legitimis super his per eum ser-
uandis p̄cessibz. sententias ip̄as quotiens opus fuerit aggrauare et reaggrauare. auctorita-
te nostra procuret. Inuocato ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Non obstanti-
bus p̄missis ac constitutionibz et ordinationibz apostolicis cōtrarijs quibuscūq̄. Aut si ali-
quibz cōmuniter vel diuisim ab apostolica sit sedē indultū. q̄ interdici. suspendi. vel excoīca-
ri non possint per litteras apostolicas. nō facientes plenam et expressam. ac de verbo ad ver-
bum de indulto h̄mōi mentionē. et qualibet alia dicte sedis indulgentia generali vel speciali
cuiuscūq̄ tenoris existat. p quā p̄sentibz nō exp̄ssam. vel totaliter nō insertam. effectus h̄mōi
gratē impediri valeat quolibet vel differri. et de qua cuiuscūq̄ toto tenore habenda sit in n̄sīs
litteris mentio specialis. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginā nostre declaratio-
nis. extensionis cōcessionis et mandati infringere. vel ei ausū temerario contraire. Si quis
autē hoc attemptare p̄sumpserit. indignationem omnipotentis dei ac beatorū Petri et Pauli
apostolorū eius se nouerit incursturū. Datum Rome apud sanctū Petrū. Anno incarnatio-
nis dominice Millesimoquadringentesimo octuagesimo quarto. non. decemb. Pontificatus
nostri Anno primo.

¶ Sequitur in sequentem tractatum approbatio et subscriptio doctorum almevniuersitatis
Coloniē. iuxta formam publici instrumenti.

In nomine domini nostri ihu xpi Amen. Hauerint vniuersi p̄sens publicū instru-
mentū lecturi. visuri et audituri. Nō āno a natiuitate eiusdē dñi n̄ri. MCCCXXVII.
Indictionē. q̄nta. Die vero sabbati. decimanona mensis maij. hora q̄nta post meridiē
vel quasi pontificatus Sanctissimi in xpo patris et domini nostri domini Innocentiū di-
uina p̄uidencia pape octauī. Anno tercio. In mei notarij publici et testium infrascriptorū ad
hoc specialiter vocatorū et rogatorū p̄ntia. personaliter cōstitutus. Venerabilis et religiosus
frater Henricus institutoris sacre theologie p̄fessor ordinis p̄dicatorū heretici p̄ranitatis in-
quisitor. A sancta sede aplica vna cū Venerabili et religioso fratre Jacobo Sprenger etiaz sa-
cre theologie p̄fessore. ac p̄uectus p̄dicatorū coloniē. priore collega suo sp̄aliter deputatus.
p se et dicto collega suo p̄posuit atq̄ dixit q̄ modernus summus pontifex. s. dñs Inno. papa
p̄fatus. p vnā patentē bullā. p̄misit ip̄s inq̄sitoribz. Henrico et Jacobo ordinis p̄dicatorū et
sacre theologie p̄fessoribz p̄dicatis. facultatē inq̄rēdi aplica auctoritate sup quascūq̄ hereses.
p̄cipue autē sup heresim maleficarū modernis t̄pibz vigentem. et hoc p q̄ncq̄ ecclesias Metro-
politanas. videlicet Moguntinā. Coloñ. Treuerē. Saltzburgerē. et Bremerē. cū omni fa-
cultate cōtra tales p̄cedendi. vsq̄ ad vltimū exterminū. iuxta tenorez bulle aplice. quā suis
habebat in manibz. sanā. integā. illesam. et nō viciatā. sed om̄i p̄rosus suspiciō. careñ. Lu-
ius q̄dē tenor bulle sic incipit. Innocē. ep̄us seruus seruoz dei. Ad futuraz rei memoriam
summis desiderātes affectibz. put pastoralis sollicitudinis cura req̄rit vt fides catholica no-
stris potissime t̄pibz vbiq̄ augeat et floreat. et. Finit autē sic. Datū Rome apud sc̄m Petrum
Anno incarnationē. dñice. Millesimoquadringentesimo octuagesimo quarto. nonas decē-
bris. Pontificatus nostri Anno primo. Et q̄ nōnulli aīarū rectores et verbī dei p̄dicato-
res. publice in eoz sermonibus ad p̄p̄m. asserere et affirmare nō verebātur. maleficas nō esse.
aut q̄ nihil in nocumētū creaturarū q̄cūq̄ opatōne efficere possent ex q̄bus incautis sermo-
nibus nōnunq̄ seculari brachio. ad puniendū h̄mōi maleficas amputabatur facultas et hoc

in maximū augmentū maleficarū & cōfortationes illius heresis. Ideo p̄fati inq̄sitores totis
 eoz viribz. cūctis piculis & insultibz obuiare volentes. tractatū quendam non tam studiose
 q̄ & laboriose collegerūt. In quo nō tam hmōi p̄dicatoz ignorantia. p̄ catholice fidei cōser-
 uatione repellere nisi sunt. quantū etiā in exterminū maleficarū debitos modos sententiādi
 & casū puniēdi. iuxta dicte bulle tenore. & sacrozū canonū instituta laborarūt. At qm̄ p̄sonū
 rōm est. vt ea q̄ p̄ cōmuni vtilitate sūt. etiā cōi approbatione doctorū roborētur. Ideo ne
 p̄fati rectores discoli. & p̄dicatores sacrarū litterarū ignari. estimarēt p̄dictū tractatū sic vt p̄-
 mittit collectū. minus bene doctorū determinationibz & sententijs fulcitū. eundē alme vni-
 uersitati. Colonien. seu nōnullis ibidē sacre pagine p̄fessoribz. ad discutiendū & collationan-
 dū obtulerūt. vt si qua reprehensibilia. & catholica veritate dissona reperirētur eorum iudice
 sic refutarētur. qd̄ in p̄sona catholice veritati approbarētur. qd̄ subscriptis modis factū fuit.

In primis Egregius dñs Lambertus de monte manu sua ppria se subscripsit. put seq̄-
 tur. Ego Lambertus de monte. sacre theologie humilis p̄fessor. Decanus p̄ tpe facultatis
 sacre pagine eiusdē studiū Colonien. fateor hac manu mea ppria. istū tractatū triptitū. p̄ me
 lustratū & diligenter collationatū quo ad eius p̄ces primas. nihil cōtinere saltim meo humi-
 li iudicio. qd̄ sit p̄riū. aut sententijs nō errantiū phoz. aut p̄tra veritatē sancte catholice & apo-
 stolice fidei. aut cōtra doctorū determinationes a sc̄ta ecclia approbatoz aut admissoz. Ter-
 cia etiā p̄ vsq̄ sustinēda & approbanda q̄ ad illoz hereticoz punitiones de q̄bz tractat inq̄-
 tū sacris canonibz nō repugnat. Item p̄pter exp̄nēta in hoc tractatu narrata. q̄ vtiq̄ p̄pter
 famā tantoz virozū p̄cipuoꝝ etiā inq̄sitorū credūtur eē vera. Consulendum tū videt. q̄ iste
 tractatus doctis & viris zelosis. q̄ ex eo sana varia & matura p̄silia in exterminū maleficarū
 cōferre p̄t cōicetur. simul & eccliarū rectoribz timoratis & cōsciētiosis dūtarat ad quozū do-
 ctrinā subditozū corda in odiū tam pestifere heresis incitari poterūt. ad cautelā bonoz p̄ter
 & maloz inexcusabilitatē atq̄ punitionē. vt sic misericordia in bonis & iusticia in malis lu-
 ce clarius pateat. & in oibz deus magnificet ip̄o p̄stante cui laus & gloria. Deinde ad idem
 venerabilis mgr̄ Jacobi de stralen. etiā ppria manu sua se subscripsit in hunc modū. Ego
 Jacobi de stralen sacre theologie p̄fessor minimus. post visitationem tractatus memorati.
 sentio cōformiter p̄ oia his q̄ p̄ venerabile mgr̄m nostrū Lambertū de mōte decanum sacre
 theologie. sup̄ius annotata sunt. qd̄ attestor hac scriptura manus mee. ad dei laudē. Pa-
 riformiter eximius mgr̄ Andreas de ochsenfurt. etiā ppria manu se subscripsit vt infra.
 Conformiter mihi andree de ochsenfurt. sacre theologie p̄fessori nouissimo. Videt censē-
 dū de materia oblati tractatus. q̄stum prima facie apparuit. qd̄ cōtestor manus mee scriptu-
 ra. ad finē in eodem expressum. p̄mouendū. Consequenter aut̄ Egregius mgr̄ Thomas de
 scocia. similiter se ppria manu sua subscripsit. put seq̄tur. Ego Thomas de scocia sacre theo-
 logie doctor. licet immeritus cōformiter sentio p̄ oia venerabilibz mgr̄is n̄ris p̄cedentibz. in
 materia p̄fati tractatus. p̄ me examinari. qd̄ attestor manu ppria mea. Subseq̄nter & sc̄da
 subscriptō cōtra p̄fatos p̄dicatores incautos sic acta fuit. In primis positi fuerunt articuli
 prout seq̄tur. Primo inq̄sitores hereticę prauitatis deputatos auctoritate sedis aplice. iuxta
 formā canonū. p̄mendāt magistri sacre theologie subscripti & hortātur qd̄ dignētur p̄seq̄ cū
 zelo eoz officii. Secūdo q̄ maleficia posse fieri p̄missionē diuina. ex coopatione diabo-
 li p̄ maleficos aut maleficas nō ē cōtrariū fidei catholice. sed consonū dictis sacre scripture
 immo necessariū ē. iuxta snias sc̄toꝝ doctorū. illa q̄ncq̄ posse fieri admittere. Tercio p̄dica-
 re ergo maleficia nō posse fieri erronēū ē. qz sic p̄dicātes impediūt q̄stū in eis ē opus piū inq̄-
 sitorū in p̄iudiciū salutis aiarū. secreta tū q̄ q̄ncq̄ ab inq̄sitoribz audiūtur. nō sunt oibz reue-
 landa. Ultimo exhortādi veniūt om̄es principes & q̄cūq̄ catholici. vt assistere dignentur
 tam p̄iys votis inq̄sitorū. p̄ defensione sc̄te catholice fidei. Demum p̄o subscripti & supra-
 scripti doctores p̄dicte facultatis theologie. manibz pprijs se subscripserūt. prout ego Ar-
 noldus notarius infrascriptus ex reuelatōne honesti Jobānis vorda. de Hechlinia alme
 vniuersitatis Colonien. bedelli iurati. q̄ mihi hoc retulit audiri. vt ex manibz etiā supra &
 infrascriptis apparuit vidē in hūc q̄ seq̄tur modū. Ego Lambertus de monte sacre theolo-
 gie humilis p̄fessor. ita sentio vt p̄scribit. teste hac manu mea ppria p̄ tpe decanus. Ego
 Jacobi de stralen. sacre theologie p̄fessor minimus. ita sentio vt supra scribitur. qd̄ testifico
 manu mea ppria. Ego Udalricus kridivif de eflingen sacre theologie professor nouissi-
 mus vt p̄scriptū ē ita sentiendū. hac manus pprie scriptura censeo. Et ego Conradus de

2 a iij

campis sacre theologie pffesor hūilimus. put supra cū maioribz meis in idē pcurro iudiciū
Ego Cornelius de breda minimus pffesor ita sentio vt pscriptum ē. qđ testifico manu
mea ppria. **E**go Thomas de scocia. sacre theologie pffesor licz immeritus ꝓ formiter sen
tio venerabilibz pffesoribz pscriptis teste manu mea ppria. **E**go Theodericus de hūmell
sacre theologie hūilimus pffesor ita sentio sicut scriptū est ꝓ magistros meos pscriptos. qđ
testor manu mea ppria. **I**n assertōne articuloꝝ pscriptoꝝ ꝓformis iudiciū sum cū venerā
dis mgris nostris pceptoribz meis. **E**go Andreas de ochsenfurt. sacre theologie faculta
tis pffesor. ac theologorū vniuersitatis Coloniē. collegij minimus. **N**ouissime autē rē
naliter iam dictus venerabilis z religiosus frater Henricus inquisitor. habuit z te
nuit in suis manibz qñdam aliā litterā pgamencā. Serenissimi regis romanoꝝ. sigillo suo
rubeo rotūdo in capsā cere glauce impssa. impssula pgameni inferi impendenē. sigillatam sa
nam z integrā. nō viciatā nō cancellatā neqz in aliq̄ sui pte suspectam. sed omī prius vicio z
suspiciō. careñ. Ita qđ in faciliore expeditionē huius negocij fidei idē Serenissimus dñs
Romanoꝝ rex p̄fatus ipam eandē bullā aplicam supra tactaz. tanq̄ xpianissimus princeps
tueri z defendere voluit atqz vult z ipos inquisitores in suā oīmodā p̄ccationē suscipit. **H**an
dans z p̄cipiens oībz z singulis romano impio subditis vt in executōe talīū negociorū fidei
ip̄is inquisitoribz omnē fauorē z assistentiā exhibeāt. ac alias faciāt put in eadē littera pleni
p̄inet z habet. **L**ui⁹ quidē littere regalis principū z finis hic infra annotatur in hūc modū
Herimilian⁹ diuina fauete clemētia Romanoꝝ rex sp̄ au gustus. **A**rchidux Austriae. dux
burgūdie. **L**othar. **B**rabantie. **L**ymburgie. **L**utzenburgie z **S**elrie. **C**omes **S**idandrie zc.
Finis vero. **D**atū in oppido nostro bruxellen. nostro sub sigillo. mēsis nouemb̄ris die sexta.
Anno domini **M**illesimoquadringentesimo octuagesimo sexto regni nostri Anno primo.
De z sup̄ premissis omībz z singulis iam dictus venerabilis z religiosus frater Henricus
inquisitor. ꝓ se z collega suo antedicto ip̄is a me notario publico supra z infra scripto fieri z
confici vnū vel plura publicū seu publica instrumentū z instrumenta in meliori forma petijt
Acta sunt hec **C**oloñ in domo habitationē. venerabilis magistri **L**amberti de monte p̄dicti
infra emunitatē ecclesie sancti **A**ndree **C**oloñ. s̄. in camera negociorū z studij eiusdē magi
stri **L**amberti inferius **S**ub anno dñi. indictionē. mensis. die horis. z pontificatu quibus
supra p̄sentibz ibidē p̄dictis magistro **L**amberto z **J**ohanne bedello **N**ecnō honestis viris
Nicolao cuper de venroide. venerabilis curie **C**oloñ. notario iurato. z **C**ristiano iuintzē de
enfkirchen clerico **C**oloñ. dyoc. testibz ad p̄missa fidedi gnis rogatis z requisitis.

Et ego **A**rnoldus kolich de enfkirchen clericus **C**oloñ. iuratus. **Q**uia pres
missis omnibz z singulis dum sic vt p̄mittit fieret z ageretur vnaq̄ p̄nomina
tis testibus p̄ns fui. **E**aqz sic fieri vidi z vt p̄fertur ex relatione bedelli audiui.
Idcirco p̄ns publicū instrumentū manu mea ppria scriptū z ingrossatū exinde
confeci subscripsi publicauī z in hanc publicā formā redegi. **S**ignoz z nomi
ne meis solitis z consuetis signani rogatus z requisitus in finem z testimoniū
omniū z singulorum premissoꝝ.

Sequitur tabula subsequēntis operis seu tractatus.

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Super bullā ergo Innocentij octaui aduersus heresim maleficarū nouissime emanatam q̄stiones quadraginta octo discutēde tria principaliter habēt declarare. Primo originē. secundū progressum. tercio finale remediū. Originem quo ad multiplicatōnem. finale remediū quo ad illius heresis extermīniū. Prima pars sup̄ tria q̄ ad maleficiale effectū cōcurrunt. vt sunt demon. maleficus & diuina permissio. continet in numero q̄stiones decem & octo. quarū quatuor super potentiam demonis relique sup̄ eorum opera. Est autē prima & totius opis introductorīa. An asserere maleficas esse ita censetur catholicū q̄ eius oppositū p̄tinaciter defendere omnino sit hereticū. Secūda an catholicus sit asserere. q̄ ad effectum maleficiale. semp̄ habeat demonē cū malefico cōcurrere. vel qd̄ aliter sine adminiculo alterius talem effectum possit p̄ducere. Tercia an catholicū sit asserere. q̄ h̄mōi effectus per incubos & succubos demones sic p̄curantur. q̄ etiam veri homines in multiplicatōne & originem maleficorū p̄ tales demones p̄creantur. Quarta q̄stio. an catholicus sit asserere q̄ actus incuborū & succuborū demonū tantūmodo infimis spiritibus conueniat. Quinta an quodq̄ modo possit catholice censerī. q̄ origo & multiplicatio maleficorū operum ex influentijs procedat corporū celestīū. absq̄ adminiculo demonū. Seu a substantijs separatis vt sunt motores orbium celestīum. Seu etiam a malicia hominū cōcurrente ad voces & verba quacūq̄ virtute stellarum. Sexta quo ad maleficos cū demonib⁹ cōcurrentes. Cur mulieres amplius inueniuntur hac heresi infecte q̄ viri. Quismodi etiam mulieres p̄ ceteris sunt inuolūte declaratur p̄ quinque seq̄ntes q̄stiones. Septima an malefice virtute demonū mentes hominū ad odiū vel amorem inordinatū incitare valeant. & de modo p̄ponendi h̄mōi materiā in sermonib⁹ ad populum. Octaua an generatiuam potentiā seu actum venereū impedire & maleficari possunt. cum quadam incidentalī questione. cur interdum actus ille impedit respectu vnus & nō respectu alterius p̄sone. Nona an prestigiosa illusione membra virilia quasi sunt a corporib⁹ euulsa auferre solēt. cum certis alijs annexis difficultatib⁹. Decima an homines in bestiales formas possint transmutare. cū incidentalī alia difficultate. Undecima de obstetricib⁹ maleficis cōcept⁹ in vtero & extra diuersimode iterimētes. Duodecima super permissiōne diuinā que ad demonem & maleficam habet cōcurrere. An

diuinā p̄missiōnem in his operib⁹ maleficarū cōmendare ita sit catholicum q̄ eius oppositum. s. illam redarguere omnino sit hereticum. Tredecim etiam incidentalīs sup̄ diuinas diuinas permissiōnes. circa casum diaboli & primorū parentum. ex quib⁹ cūcta maleficorū opera iuste permittuntur. Quartadecima an p̄missis non obstantibus peccata maleficorū grauiora sint peccatis malorū angelorū & primorū parentum. rest̄ tota materia p̄dicabilis. cum declaratiōne q̄ grauissimas merentur penas etiam in presenti vltra omnes flagitiosos mundi. Quintadecima an propter peccata maleficorū. innocēti sepe maleficiantur. Sextadecima. an heresis maleficarum oēs alias superstitionis species excedat. Decima septima est declaratiua quartadecime grauitatem criminis in maleficis ad peccata que cūq̄ demonū compando. Decima octaua cōtra quinque argumenta laicorum q̄ deus non permittat tantā potestatem diabolo & maleficis & in hac materia cōiūgitur finis suo principio. dum hec vltima q̄stio annectit prime.

Secunda pars operis cōtinet sedecim capitula sub duabus q̄stionib⁹ quaz vna in principio & altera in fine ponitur. & prima super remedia p̄seruatiua. altera super remedia maleficia ammouētia. capitula autem intermedia modum procedēdi maleficorum in maleficijs inferendis pertractant. Prima questio. An quis possit per bonos āgelos ita beneficiari q̄ a maleficis & demonib⁹ non possit maleficari. Capitulum primū de diuersis medijs quib⁹ demones ad augmentum illius perfidie alliciūt per maleficas innocios & honestas puellas. Secundū capitulum de modo sacrilege p̄fessionis eaz cū delcaratiōne omagij prestādi diabolo. Tercū sup̄ modū quo de loco ad locū corporaliter transferūtur. Quarto de modo quo se incubis demonib⁹ subiūciūt. in quo etiam tractat qualiter ex his multiplicātur. & an semp̄ cū de cisione seminis incubi maleficā aggreditur. & an potius vno tempe q̄ altero & similiter de loco. tan visibiliter illas spurcitas agitant. cū maiori vel minori venerea delectatione. & an incubi tantūmodo mulieres ex eaz spurcitijs p̄creatas aggrediūtur. Quintū capitulum de mō generali quo p̄ sacramenta ecclesie sua maleficia mercent. & de sex modis quibus omnib⁹ creaturis corporalib⁹. demp̄ris corporib⁹ celestib⁹ veras infirmitates licz nō veras sanitates virtute naturali inferre p̄nt. Sextum de modo quo vim generatiuā impedire solent. Septimū de mō quo membra virilia auferre solēt. qz ea q̄ i. prima p̄te tacta

2 a iij

sunt super potentiaz faciendi. iam p modos operadi declaratur. vñ nō est eadem vtrobiq materia. **O**ctauū de mō quo homines in bestiales formas transmutant. Nonū de mō q demones itra corpa sine lesione existūt qñ p stigmatas opant trāsmutationes. Decimū de mō quo demones substācialiter p maleficarū opationes homines inhabitant. **U**ndecimū de modo quo omne genus infirmitatis inferre pñt. hoc tamē in generali tractatur. In speciali vero seqñti duodecimo caplo quo grauiorēs infirmitates inferūt. **T**erciuū decimū sup modū quo malefice obstetrices p omnib alijs maiorā damna inferūt infantes aut interrimendo. aut demonibus offerēdo. **Q**uartū decimū sup modum quo iumētis varia nocumēta inferūt. **Q**uintū decimū sup modum quo grādines et tempestates concitare ac fulgura fulminare solent. **S**edecimū super tres modos quo viri repiūt maleficijs infecti et nō mulieres. **E**t primo de maleficijs sagittarijs. **S**ecūdo de incantatoribus q per carmina sacrilega arma lesiua cōtra qcunq nocūmenta incantare sciūt et hoc p verba. **T**ercio q per breuiā scriptā.

Ad quo ad remedia maleficia amouē uentia. qd est secundū principale huius secūde ptis. **P**rimo ponitur qñtio **U**trum sit licitum maleficia p alia maleficia aut p illicita tollere. **E**t habet capitula nouē **P**rimū sup remediū ecclesiasticū cōtra incubos et succubos demones. **S**ecūdum sup remedia cōtra vim generatiuā maleficiatā. **T**erciuū sup remedia cōtra maleficiatos sup amorem vel odiū inordinatū. **Q**uartū sup remedia vbi pstigiōsa arte membra virilia auferūt. et vbi homines in bestiales formas trāsmutant. **Q**uintū sup remedia cōtra obsessos ex maleficio. **S**extū sup remedia cōtra quas cūq infirmitates a maleficijs illatas. et hoc p licitos exorcismos. **S**eptimū super remedia contra grandines et fulmina. ac etiam sup iumenta maleficiata. **O**ctauū sup remedia qdā occulta cōtra quasdam occultas demonū infestationes. **N**onum sup remedia p illis q se demonibz intūitu alicuius cōmodi tēpaliōs totaliter deuouissent.

Tercia pars operis sup remedia vltima nō tam ptra eaz opera q̄ psonas maleficaz super ipoz exterminū pñnet tres ptes principales. s. modū inchoandi. pcessum iudiciū. et modū cōtinuandi. et modū sententiandi pñciendi et

plectendi qñtiones. **E**t prima pars cōtinet qñtiones quinq. **S**ecūda duodecim. **T**ercia viginti. **E**t prima et omnū seqñtiū qñtionum introductoria ē. **U**trū malefice et eaz fautores receptatores et defensores ita subijciuntur tam ecclesiastico q̄ civili iudicio. q̄ ab eaz inquisitōne valeant hererice p̄auitatis inq̄sitores esse exonerati. **D**emū super modū inchoandi pcessum. **P**rima qñtio. **Q**uis sit modus cōpetens iudici ad inchoandū pcessum fidei cōtra maleficas. **S**ecūda qñtio de numero testiū. **T**ercia quotiens possint examinari. **Q**uarta de cōditione testiū. **Q**uinta an inimici capitales ad testificandū admittunt. **S**up secūdam prem. qualiter pcessus talis ē cōtinuandus ē questio sexta. **E**t primo qualiter testes sunt citandi et interrogandi. **S**ecūdo qualiter interrogatoria generalia p pmo actu maleficijs pponūt. **T**ercio qualiter interrogatoria p̄icularia. **Q**uestione septima varia dubia sup respōsiones negatiuas maleficaz declarant. et quādo potest incarcerari quādo etiam p manifeste dep̄hensa in heresi maleficaz sit habenda. **T**est actus secundus. **Q**uestio octaua quomō sit capienda et incarceranda. erit actus tercius. **N**ona qñtio. **A**n deponētū nomina sint ei post captionem manifestanda. actus quartus. **D**ecima. qualiter defensiones sunt cōcedende et depuratione aduocari. actus qñtus. **U**ndecima quid faciet aduectus cū sibi testiū nomia nō publicantur. actus sextus. **D**uodecima magis declaratiua quō sit capitalis inimicitia inter delatam et testes inuestiganda. et est actus septimus iudicis. **T**redecima qd faciet iudex vbi delatus vult eū recusare. actus octauus. **Q**uarta decima de his q iudex habet aduertere an locū carceris et torture. et q nō sit facilis ad exponendū maleficam tormentis ppter maleficiū taciturnitatis actus nonus. **Q**uintadecima de modo sententiadi delatam ad qñtiones. et qualiter prima die sit qñtionanda. **S**edecima quō qñtiones sunt cōtinuāde. **E**t de signis ex q̄b malefica cognoscitur. et quō sunt abradende. **E**t de varijs cautelis sup maleficiū taciturnitatis. **T**est actus vndecimus iudicis. **D**ecimaseptima de tempe et de secūdo modo interrogandi. et de cautelis extremis a iudice obseruandis.

Super modos vero sententiadi viginti in numero est prima qñtio. an super examen et iudiciū candentis ferri vbi ad illud appellant possint sententiari. **S**ecunda de his que generaliter iudex debet obseruare tam circa sentēcias in-

terlocutorias q̄ diffinitivas. Tercia. Quot modis iudex potest delatū habere suspectū 7 super quibz potest ferre sententiam. Quarta. Quomodo sit sententia ferenda super personam. sed immunem totaliter. Quinta. qualiter sit ferenda super delatam 7 diffamatam generaliter. Sexta. qualiter sup delatā. diffamatam questionibz tamen 7 tormentis exponendam aliqualiter. Septima. qualiter sup suspectā de illa heresi leuiter. Octaua. Qualiter super suspectam uehementer. Nonā. q̄liter super suspectam uolēter. Decima. Qualiter est ferenda sup diffamatam 7 suspectam insimul 7 cōmūter. Undecima. Qualiter super confessam illam heresim sed nō relapsam 7 penitentem. Duodecima qualiter sup confessam heresim 7 penitentē sed relapsam p̄babiliter. Tredecima. Qualiter sup confessam 7 impenitentem. sed relapsam realiter. Quarta decima. qualiter super cōfessam heresim 7 impenitentē atqz relapsaz certitudinalit̄. Quinta decima. Qualiter super non confessam sed cōuictam de heresi legitimis testibz 7 alias iudicialiter. Sedecima. qualiter sup cōuictam sed fugitiuam vel se ab sentantē cōtumaciter. Decima septima. Qualiter super delatam ab alia malefica incinerata. sed nō cōfessam. Decima octaua. Qualiter super delatam nō maleficia inferentem sed tollentem. Decimanona. Qualiter super sagittarios maleficos. armozum incantatores. 7 quoscūqz nigromanticos. Vicesima super obstetrices maleficas omnes alias in maleficijs excedentes. Concludendo de remedio appellationis vbi delata quocunqz ad illud confugeret. quid iudici ecclesiastico seu civili sit faciendum.

Prima questio in ordine.

Utrum asserere maleficos esse sit adeo catholicum q̄ eius oppositū prinaciter defendere omnino sit hereticum. Et arguitur q̄ nō sit catholicū quicqz de his asserere. re. cxxvi. q. v. cpi. Qui credit posse fieri aliquā creaturam aut in melius deteriorē transmutari. aut in aliam speciem vel similitudinē transformari q̄ ab ip̄o omniū creatore. pagano 7 infideli deteriorē ē. Talia aut cum referuntur fieri a maleficis ideo talia asserere non est catholicum sed hereticum. Preterea nullus effectus maleficialis est in mūdo. Probatur. Quia si esset operatione demonū fieret. Sed asserere q̄ demones possint corporales trāsmutationes aut impedire aut efficere nō videtur catholicum. quia sic perimere possent totum mūdū. Preterea om̄is alteratio corporalis puta circa infirmitates aut sanitates procurandas reducitur in motum locale. patet ex septimo physicozum. Quorūcunqz est motus celi. Sed demones motum celi variare nō possunt. Dionisius in epistola ad Policarpum. Quia hoc solius dei est. ergo videtur q̄ nullam trāsmutationem ad minus veram in corporibus causare possunt. 7 q̄ necesse sit huiusmodi trāsmutationes in aliquam causam occultā reducere. Preterea sicut op̄ dei ē fortius q̄ opus diaboli. ita zeius faciūra. Sed maleficium si esset in mūdo esset vti q̄ opus diaboli contra facturam dei. ergo si cut illicitum est asserere facturam superficiosa diaboli excedere opus dei. ita illicitū est credere creaturē opera dei in hominibus 7 uimentis valeant viciari ex operibus diaboli. Preterea id quod subiacet virtuti corporali non habet virtutē imprimendi in corpora. Sed demones subduntur virtutibus stellarum quod patet ex eo. q̄ certi incantatores constellationes determinatas ad inuocandum demones obseruant. ergo non habent virtutem imprimendi aliquid in corpora. 7 sic multominus malefice. Itē demones non operantur nisi per artem. Sed ars non potest dare verā formā. vñ in. c. de mineris dicit Sciāt auctores alchimie spēs transmutari nō posse. Ergo 7 demones p̄ artē opantes veras qlitates sanitatis aut infirmitatis iducere nō p̄nt. sed si vere sunt hñt aliquā aliā causā occultā absqz ope demonū 7 maleficorū. Sz contra in decre. cxxij. q. i. si perfortiarias atqz maleficas artes non nunqz occulto iusto dei iudicio permittente 7 diabolo preparante. 7ē. loquitur de impedimento maleficialē

John ...

quo ad actus cōiugales tria cōcurrere. s. ma-
leficam. diabolum ⁊ dei permissionem. **P**erte
rea fortius agere potest in id quod ē minus
forte. Sed virtus demonis ē fortior virtute
corporali. **J**ob. xl. Non est potestas sup ter-
ram q̄ ei valeat compari. qui creatus est vt ne
minē timeret. **R**ūsto. **H**ic impugnandi sunt
tres errores hereticales quib; reprobatis ve-
ritas patebit. **N**am q̄dam iuxta doctrinaz. s.
tho. in. iij. di. cxiij. vbi tractat de impedimē-
to maleficiali conati sunt asserere maleficiuz
nihil esse in mūdo nisi in opinione hominuz
q̄ naturales effectus quoz cause sunt occul-
te maleficijs impuabāt. **A**lij q̄ maleficos cō-
cedūt sed ad maleficiales effectus illos tantū
modo imaginarie ⁊ fantastice concurrere asse-
rūt. **T**ercij q̄ effectus maleficiales omnino di-
cunt esse fantasticos ⁊ imaginarios. licet de-
mon cū malefica realiter cōcurrat. **D**oz erro-
res sic declarant ⁊ reprobantur. **N**am primi
omnino de heresi notātur p̄ doctores in. iij.
p̄fata di. p̄cipue p̄ sc̄m̄ **T**ho. in. iij. ar. 2 in cor-
pore. q. dicens illam opinionem esse omnino
p̄tra auctoritates sanctoruz ⁊ p̄cedere ex radi-
ce infidelitatis. **Q**uia vbi auctoritas scriptu-
re sacre dicit q̄ demones habēt potestātē su-
pra corporalia ⁊ supra imaginationē hoim̄ qm̄
a deo p̄mittūtur. vt ex multis scripture sacre
passib; notatur. **I**deo illi q̄ dicunt maleficiū
nihil esse in mūdo nisi in estimatione hoim̄.
Etia nō credūt esse demones nisi in estima-
tione vulgi tm̄ vt terrores quos homo sibi p̄-
facit ex sua estimatione impuēt demoni. **E**t
q̄ etiā ex imaginatione vehemētī aliq̄ figure
apparent in sensu tales quales hō cogitat q̄ ⁊
tūc creduntur demones videri dicamus vel
etiā malefici. **E**t qm̄ hec vera fides repudiat
p̄ quā angelos de celo cecidisse ⁊ demones cē-
credimus. **I**deo ⁊ fatemur ipos ex subtilita-
te sue nature multa posse q̄ nos nō possum;. **E**t
illi q̄ eos ad talia faciēda inducūt malefi-
ci vocātur. hec ibi. **Q**uia nō infidelitas in ba-
p̄fato heresis nomiatur ideo tales de heresi
rephenduntur. **A**lij duo errores demones ⁊
coz naturalē potentiā nō negantes sed inter
se quo ad effectum maleficialē ⁊ ipam malefi-
cam dissidentes in quātū vnus p̄cedit malefi-
cam realiter coopari ad effectū nō tamē verū
sed fantastici. **A**lter vero p̄ contrariū effectū re-
alem in leso p̄cedens sed maleficam fantasti-
ce putat coopari. **F**undamentū erroris ex du-
obus passibus canoñ. q̄ h̄ntur. **x**vi. q. v. ep̄i.
sumpserūt. vbi p̄mo rephēdūtur mulieres q̄
credūt se cū dyana vel herodiana nocturnis
horis cōtate. **I**nspectat ibi canon. **E**t q̄ sepe

fantastice ⁊ imaginarie talia solummodo fi-
unt. ideo ⁊ illi errantes de omnibus alijs ef-
fectibus ita fieri iudicant. **S**ecundo. **Q**uia
ibi continetur q̄ qui credit vel asserit posse fi-
eri aliquam creaturam aut in melius deterio-
usue immutari aut transformari in aliam spe-
ciem vel similitudinem q̄ a deo omniū cre-
atore. infidelis est ⁊ pagano deterior. **U**nde
propter hoc quod ibi dicitur deteriorisue im-
mutari dicunt illum effectum non esse reale ⁊
in maleficiato sed tantūmodo fantasticum.
Sed q̄ hi errores heresim sapiant ⁊ contra
sanum intellectum canonis militent. ostendit
dicitur primo tam per legem diuinā q̄ etia
ecclesiasticā ⁊ ciuilem. ⁊ hoc in generali. de-
mum in speciali verba canonis exprimendo
licet etiam in sequenti questione clarius hoc
deduceretur. **N**am lex diuina in plerisq; lo-
cis precipit maleficas non solum esse vitan-
das sed etiam occidendas. cuiusmodi penas
non imponeret si nō veraciter ⁊ ad reales ef-
fectus ⁊ lesiones cum demonibus concurre-
rent. **H**ors enim corporalis non infligit si-
ne corporali ⁊ graui peccato licet aliud de mor-
te anime que ex fantastica illusione seu etiam
tentatione oriri potest. **H**ec est sententia san-
cti. **T**ho. in. ij. dist. vij. in questione. **A**nyti
auxilio demonū sit malum. **N**am **D**eutroñ.
xvij. precipitur omnes maleficos ⁊ incanta-
tores interfici. **L**euistici etiā. xij. dicitur. **A**ni-
ma que declinauerit ad magos ⁊ ad ariolos
⁊ fornicata fuerit in eis ponam faciem meā
contra eam ⁊ interficiam eam de medio popu-
li mei. **E**t iterum. **x**. **U**irvel mulier in q̄bus
p̄bitonicius v̄ diuinus sp̄s fuerit moriatur
lapidibus obruet eos. **E**t dicitur p̄hitones
in quibus demon operatur miros effectus.
Preterea hec sunt q̄ p̄pter hoc pctm̄ ochozi-
as infirm; mortu; fuit. iij. **R**eg. i. ⁊ saul. i. pa-
ralipo. x. **D**iuinorū deniq; eloq̄oz tractato-
res q̄d aliud in eoz scriptis sup. ij. dist. vij. ⁊
vij. tradiderūt de p̄tate demonū ⁊ magicis ar-
tibus eoz scripta inspiciātur cuiuscūq; do-
ctoris sup. ij. li. sen. ⁊ inueniet nullo discrepā-
te magos ⁊ maleficos virtute demonū p̄mit-
tente deo miros effectus nō fantasticos pos-
se p̄ducere. **T**aceo de varijs alijs locis in q̄-
bus sanctus **T**ho. diffuse de h̄mōi opibus p̄-
tractat vt in summa cōtra genti. li. iij. c. i. ⁊ ij.
in prima parte. q. cxiij. ar. iij. **E**t in secunda
secunde. q. xcij. ⁊ xcij. **I**nspectantur deniq;
postillatores ⁊ glosatores de magis pharao-
nis. **E**xodi. vij. **I**nspectantur ⁊ dicta **A**ugu-
stini. xviij. de ciuitate dei. ca. xvij. **E**t in secu-
do de doctrina christiana. **S**imiliter alioz

doctorum quibus omnibus contradicere valde absurdū ē nec a vicio heresis excusari p̄t imo in iure hereticus cēsetur q̄cūq; errat in expositione sacre scripture. xxiiij. q. i. heresis. Et q̄cūq; aliter sentit de his q̄ fide p̄cernūt q̄ romana tenet ecclia. e. c. 2. q. 7. Nec ē fides q̄ deniq; p̄tra sanū intellectum canonis militante ostēdit p̄ legem ecclesiasticā. Nam 2 canonū doctores sup. c. Si p̄fortiarias 2 maleficas artes. xxiiij. q. i. 2 extra de frigidis 2 maleficiatib. qd̄ aliud p̄tendūt nisi de maleficiali impedimento circa actus p̄iugales declarare quōd dirimit p̄tractū aut p̄trahendū matrimoniū. Dicūt enī sicut 2 Tho. in. iij. vbi supra. q̄ si maleficiū supueniat matrimonio an carnalē copulaz. tūc si ē p̄petuū impedit 2 dirimit matrimonii p̄tractū cuiusmodi sentētia nō daretur sup illusoriū 2 fantastiū effectum vt de se patet. Videatur Hosti. in summa copiosa. s̄ milititer Hosti. 2 Raymūdus q̄ etiā nullibi leguntur difficultasse. An talis effectus posset cēseri imaginariū 2 nō realis. sed hoc tanq̄ p̄ se notū relinq̄bant. Et quōd posset cēseri p̄petuus vel temporalis declarāt si post trieniū duraret nec dubitabāt an imaginariē p̄ maleficam seu illusorie intromitteret. Sed q̄ vere 2 realiter p̄t talis defectus p̄curari virtute demonis p̄ter pactū cū eo initum. vel etiā p̄ ip̄m demonē absq; malefica. licet hoc rarissimē fiat in ecclia vbi sacramentū matrimonij meritoriū existit. sed q̄ inter infideles hoc cōtingat hoc ē q̄ iusto titulo illos possidere se cernit vt petrus de palude in suo quarto recitat de sponso q̄ desponsauerat ydolū 2 nihilominus cōtraxerat cū quadā iuuenula. quā tū cognoscere nō potuit p̄ter diabolū q̄ semp̄ se in corpe assumpto iterposuerat. cū tamē in ecclia diabolus conatur potius p̄ maleficas p̄pter suū lucrū in p̄ditionē aiaruz tales effectus intromittere. 2 qualiter hoc facere p̄t 2 quib; medijs inferius declarabit. vbi de septē modis nocēdi hominib; p̄ consimiles effectus tractabit. At alijs etiā questionibus quas theologi 2 canoniste circa banc materā mouent hoc idem patet. discutiētes quōd possit tolli 2 an licitum sit p̄ aliud maleficiū tollere qd̄ si malefica mortua sit p̄ quam maleficiū est immisissum. De quo casu Hosti. dicit in sua summa mentionem facit. de q̄bus in q̄stionibus terciē p̄tis patebit. Cur deniq; tam diligēter cauoniste varias penas pmulgassent distingūendo de occulto 2 manifesto peccato maleficor; seu potius diuinatoz; cuz notoria superstitio varias habeat species vt si notoriū sit eucharistia denegat. Si occultus

penitentia. xl. dierū. de conse. di. ij. p̄ dilectōes. Itē si clericus q̄ deponēdus 2 i monasterio detrudendus. Si laycus excomunicandus. xxvi. q. v. Non oportet. Item q̄ tales infames debeant cēseri 2 qui ad eos concurrūt immo nec ad accusationem debent admitti. ij. q. viij. quisquis nec. Sed 2 per legem aut lem hoc idem ostēditur. Nam Azon in summa super. 12. libro Lodici Rubrica de maleficiis. l. post corneliā. de sicarijs 2 homicidijs dicit. Sciendū q̄ omnes illi quos vulgus maleficos vocat 2 etiā illi qui artem diuinandi sciunt patiuntur capitalem penam. vt. l. nemo. l. de maleficiis. Item inferunt penam. l. culpa. l. nullus. De enī leges his verbis vtuntur. Remini permittitur diuinare alioquin supplicium capitis gladio vltore ferret prostratus 2 subdit. Sunt 2 alij qui arte magica vite innocentum insidiātur animos mulierum ad libidinem flectunt. et hi bestijs obijciuntur vt eo. l. l. multi. Decernūt etiā leges q̄ ad eorum accusationem quilibet admittatur sicut 2 canon. in ca. in fauorem fidei. libro. vi. de here. Unde subditur ibidem Ad hanc accusationem quilibet admittitur quasi in crimine lese maiestatis. Ipsam enī prope modum pulsant maiestatem diuinam. Item q̄ questionibus ad interrogandū subijciant subdit. Et quilibet nulla dignitate obstante questionī subijcitur 2 qui conuincitur vel si detegat facinus suū sit eculeo deditus vngulifq; sulcantibus latera perferat penas dignas suo facinori vt eo. l. l. si ex. Nota q̄ olim duplici pena talis plectebantur. capitis 2 vngulis ad dilacerationē corporis sc̄t ad deuorandum bestijs obijciendo. Jam autem cremantur forte propter femineū sexum. Item prohibent participationē. Unde subditur. sed nec permittantur tales ad limē alterius accedere alioquin concremantur bona. nec aliquis debet eos suscipere vel consilere alioquin deportantur in insulam 2 omnia bona publicantur. Sic notatur pena exilij cuz amissione omnium bonorum qui tales consulant aut suscipiunt. Has penas vbi predicatores populis 2 rectoribus terrarum publicant. plus aduersus maleficas q̄ et alijs scripturarum allegationibus marcescunt. Preterea 2 per leges cōmendantur qui eorum maleficijs obstant. Vñ vbi supra. l. eoz. Alij autem qui faciunt id ne labores hominū ventorū grandinisq; lapidatione sternūtur. nō pena sed p̄mio digni sunt. Qualiter aut sit licitū talia impedire inferi patebit vt p̄t tacitū ē. Omnia autem hec negare aut frivole illis

pm 104 q̄ maleficor; amobur

q̄/104 B

Et p̄p̄p̄

280
91

Tunc p̄t...

intelligatur solummodo a deo auctoritate z ad correctione seu etiā punitione. sepi^{us} tū ista ministerio demonū exercetur. Et sic de pmo dr. dñs peccat z ipe medef. z ego occidā z ego viuere faciā. Ita de scdo dr. immissione p angelos malos vt sup tactū ē. In pfato deniqz ca. nec mirū. inspiciātur verba augusti. q̄ dicitur malefici z cuiusmōi eoz opationes qñ hoibns iterdū nō solū ifirmitates sed eē mortē inferunt. Terciuū eē sane intelligere expedie cū moderni malefici sepi^{us} ope demonū trāsformā i lupos z alias bestias. Sz canon loq̄tur de reali trāsformatōe z eēntial. z nō de p̄stigiōsa q̄ sepi^{us} fit. de q̄ eē aug^{ustinus}. xvij. d. ci. dei. c. xvij. mltā refert vt de famosissima maga circēs. z de socijs dyomedis z de p̄re prestancij De q̄ materia i caplis scde p̄s patebit. Et an semp sunt p̄ntes vel absentes malefici tan illam formā diabolus assumat vel ipse hō p̄ se videatur talis. caplo. vi. xvij.

Sed qz scdo ps q̄onis dicit qz hōis oppositū asserere p̄ntaciter sit hereticum. Querit. an tales debeāt h̄ri tāqz manifeste dep̄hensi i heretica p̄auitate. vel solū vt de heresi vehemēter suspecti. Et vt qz pmo mō. nā Heri. i glo. ordiaria i. c. ad abolendā. §. p̄nti. z. ver. dep̄hensi. extra de here. p̄nti ni bilomin^{us} ordiatiōe sancim^{us} vt q̄cūqz manifeste fuerint in heresi dep̄hensi zē. declarat qz trib^{us} modis q̄s cēses manifeste dep̄hensus. facti videlz euidētia. puta qz publice p̄dicat heresim vlt̄egitā p̄batōe p̄ testes. vt ex sua p̄fessione. Et qz tales publice p̄dicāt seu temere p̄ pfata oia se opponūt asserētes maleficas n̄ eē. aut qz nullo mō valeāt hoib^{us} nocere. id tanqz manifeste dep̄hensi i tali p̄auitate sub hac distinetōe p̄ntetur. Ad eūdem eē sensum ē eiusdem Heri. glo. in. c. excoicam^{us}. scdo sup ver bo dep̄hensi publice. Ad idē eē facit. c. sup qz busdā. extra de ver. sig. Inspiciat ibidē lector c. z repiet veritatē. Sz §. qz hoc nimis durū v̄. tū p̄pter penā annexā q̄ notat in. c. ad abolendā. §. p̄nti. extra de here. vbi i clerico ponitur degradatio. z qz secularis relinq̄tur arbitrio p̄ntis secularis aiaduersione debita puniēdus. tū eē p̄pter ignorātiā z mltitudinē eoz rū q̄ culpabilis i tali errore cernit. Et ex mltitudine tali rigor iusticie ē tempand^{us}. dif. cl. vt p̄stitueret. Rū. Cū nra sit intentio poti^{us} a yicio heresis h̄mōi p̄dicatores p̄ posse excusare qz inculcare cū vt dr. extra de p̄sump. c. litteras. §. q̄ circa. mandam^{us} q̄ten^{us} cū p̄pter solā suspitōem quāuis vehemēter nolum^{us} illum de tam graui crimie p̄denari zē. vbi glo. sup ver. p̄denari. Procedi p̄t talē sic vehemē

ter suspectū sed nō debz p̄pterea p̄denari. nisi si assit vt ibidē declarat violēta suspitō. atqz quia suspitōnem excludere non possumus. z hoc p̄pter friuolas eoz asseriones contra fidei veritatem. Et cum hoc triplex sit suspitō. leuis. vehemens. z violēta. de quibus in ca. accusatus. z. ca. cum contumacia. lib. vi. de here. z per notata per Archidiaconum z Jo. andree. super ca. accusatus z verbo vehemens. z de p̄sump. ca. litteras. De violēta etiam loquitur canon. distin. xxxij. quorūdam. Ideo querendum cuiusmodi suspitōni talis p̄dicans subiacet. Et quidē cuz talia dogmatizantes non equaliter se ad huiusmodi errores habere noscuntur. eo qz alii qui ex simplici ignorantia iuris diuini. aliq̄ etiam sufficienter informati adhuc fluctuant facillando z plene assentire nolunt. z cum error in mente hereticum non faciat nisi assit p̄tinacia voluntatis. oportet etiaz dicere qz ad suspitōnem super crimen heresis nō se equaliter habeant. Attamen quia per ignorantiaz putant se posse euadere. Aduertant paululuz qz grauiter peccant qui ex huiusmodi ignorantia delinquūt. Nā licet multiplex sit ignorantia. tamen in rectoribus animarum ignorantia quecuqz sit non potest dici ignorantia inuincibilis seu ignorantia particularis fm philosophos que a iuristis z theologis dicitur facti. Sed censetur in eis ignorantia vniuersalis que est ignorantia iuris diuini. quia est eorum que quis de iure ex lege diuina scire tenetur. distin. xliij. Nicolaus papa. Dispensatio celestis seminis nobis iniuncta est. Ue si non aspererimus. Ue si tacuerim^{us} Tenentur enim habere scientiam sacre scripture di. xxxvi. per totum. Et ad hoc ad subditozum animas informandas eadem disti. ca. ij. §. ecce. z. §. si q̄s vult. licet fm Ray. Doctien. Tho. non requiratur qz habeat scientiam eminentem. sed qz habeat cōpetentem id est sufficientem ad suū ofīcium exequenduz. Attamen pro eozum aliquali cōsolatione diū modo damna precedentia lucris sequentibz deinceps recōpensant est eis aduertendum. Qz hec ignorantia iuris licet dicatur interdum affectata crassa z supina. Dicitur tamē affectata id est voluntaria dupliciter. Quia interdum cum scientia intentionis. Interdum cum ignorantia tentionis. Prima licet in nullo excusat sed damnat. De qua Psal. noluit intelligere vt bene ageret. Secunda tamen diminiuit voluntarium ita z peccatum. Quia fit quando quis tenetur aliquid scire sed nescit quod teneatur. Que etiam

Triplex suspitō

Ignorantia

Ue si non aspererimus

Ue si tacuerimus

fuit in paulo. i. thi. i. **Q**uam cōsecutus sum
 qz ignorās feci in incredulitate. Quia tñ di-
 citur affectata indirecte. qz propter alias oc-
 cupationes negligit addiscere ea que scire te-
 netur. nec vult laborare in studio ad sciendū
 illa tereulat non a toto sed a tanto. Et etiam
 in tra Ambrosium super illud Roma. ij. **A**n
 ignoras qz benignitas dei ad penitentiam te
 adducit. dicit **G**rauiissime peccas si ignoras
 grauiissime. i. valde piculose. Ideo p̄sertim iā
 in t̄pibus ad succurrendū aīaz periculis oēm
 ignorantia repellamus z durissimū iudiciūz
 qd nobis imminet sup districtā rōnez z talē
 tū nobis creditū sp̄ p̄e oculis habeamus ne
 ipa ignorantia etiam in nobis notet crassa vel
 supina per metaphoraz hominis crassi vel
 supini qui nō videt etiā ea que corā ipō sunt.
Dicit enī cancellarius in floribus regularūz
 moralū. z in secunda regula. qz culpabilis
 ignorantia iuris diuini nō cadit in facientes
 quod in se est. **R**atio ē. Quia spūs sanctus ta-
 lem hominē de necessarijs ad salutēz qz vires
 eius excedūt docere immediate patet ē. **A**d
 primū argumentū solutio patz p̄ sanū intel-
 lectū canonis. **A**d secūdū dicitur De. de t̄barā.
 p̄meret vtiqz ex magna sua inuidia qua ad-
 uersus hoīem agitā. si a deo p̄mitteretur. **E**x
 aut̄ deus p̄mittit sibi aliqua z aliqua nō. hoc
 cedit in maiorez ipius diaboli p̄metiam z
 displicentiā. qz deus in oīibus v̄ritur eo cō-
 tra suā voluntatem ad manifestationēz glorie
 sue. **A**d terciū dicitur qz alte rōnem egritudi-
 nis aut̄ alterius effectus maleficialis semp̄
 cedit aliquis motus localis inquantūz demō
 p̄ maleficā colligit determinata actiua q̄ vide-
 licet ledere p̄nt z apponit determinatis passi-
 uis ad inferendū dolorē vel nocumentū aut
 actū aliquē spurcissimū. Et si q̄ritur an mo-
 tus ille rerū a demone localis reducat̄ i mo-
 tū celestem. Dicendū ē qz non. Quia non mo-
 uent̄ ex virtute naturali sed mouēt̄ur ex obe-
 diētia naturali qua subijciūt̄ virtuti demo-
 nis qui habet hoc ex virtute nature sue qz p̄t
 supra corpora. **P**otest dico nō qz possit influe-
 re rebus materialibus aliquā formā vel sub-
 stantialem vel accidentalem absqz aminicu-
 lo alterius rei naturalis. **S**z quia potest deo
 p̄mittente res localiter mouere z ex rebus cō-
 iunctis dolorē vel aliquā qualitatem p̄ducere
Unde effectus maleficialis non subijciē mo-
 tū celi sicut nec ip̄e demon licet res ille z in-
 strumēta subijciant̄. **A**d quartū dicendum.
Opus dei p̄t ope diaboli viciari. put̄ ad p̄ns
 loqm̄ur de effectu maleficiali. **S**z qz hoc nō
 p̄t nisi diuina p̄missione. ideo non seq̄tur qz

diabolus sit deo fortior. demum qz nō viciat
 opa dei p̄ violētā cū sic etiāz destruere posset
Ad q̄ntū simplr̄ notū ē qz corpora celestia non
 h̄nt p̄tutē imp̄mendi in demones cum nihil
 agat vltra suā virtutē. sed qz a magis aduoca-
 ti sub certa p̄stellatōne veniūt. duplici ex cau-
 sa hoc facere vident̄. **P**rio qz sciūt virtutē il-
 lius p̄stellatōis iuare ad effectū quem magi
 optāt. **S**ecō faciūt vt hoīes inducāt ad ve-
 nerandū aliq̄d numē i stellis. ex q̄ veneratio-
 ne etiā an̄ t̄pa ritus ydolatrie p̄cessit. **A**d vlti-
 mū q̄ntū ad terminos argumētū sup aurū al-
 chemicū. dicendū fm̄ sc̄m̄ tho. in. ij. dif. vij. i
 solutione vni⁹ argumētū. vbi declarat de p̄tu-
 te demonū in opando. **E**x licz qdā forme sub-
 stantiales p̄ artē induci possunt p̄tute natura-
 lis agentis vt q̄n forma ignis inducitur p̄ artē
 in lignū hoc tñ nō p̄t fieri vniuersaliter eo qz
 ars nō p̄t inuenire sp̄ seu p̄iūgere p̄pria acti-
 ua p̄p̄ris passiuus p̄t m̄ facere aliq̄d sile z sic
 alchimiste faciūt aliq̄d sile auro q̄ntū ad accē-
 dentia exteriora sed tñ nō faciūt vtz aurū. qz
 forma subalis auri nō ē p̄ calorem ignis quo
 vtūt̄ alchimiste sed p̄ calorem solis i loco deter-
 miato vbi viger p̄tus mineralis. z iō tale au-
 rū nō h̄z opatōez p̄sequēte sp̄em z sile ē de alijs
 eoz opatōibus. **A**d p̄positū. Demones opant̄
 tur p̄ artē circa effectū maleficialē z ideo abs-
 qz aminiculo alteri⁹ agētis nullā formā sub-
 stantiale vl̄ accidentale inducere p̄nt z qz nō di-
 cimus qz maleficia inferat p̄t absqz amini-
 culo alteri⁹ agētis. iō ē cūz tali aminiculo p̄t
 veras q̄litates egritudinis aut̄ alteri⁹ passio-
 nis inducere. sz q̄lit̄ hec aminicula seu ami-
 nistratōes instroz h̄nt ad effectū maleficialē
 cum demonibus cōcurrere vel nō patebit p̄
 sequentia. **S**ecūda questio.

A catholicū sit asserere qz ad effectūz
 maleficialē sp̄ habeat demō cū malefi-
 co p̄currere vl̄ qz vn⁹ sine altero vt de-
 mon sine malefico vl̄ cōuerso talē effectum
 possit p̄ducere. Et arguit̄ p̄mo qz demō sine
 malefico. **A**ug⁹. i. li. lxxiij. q. **D**ia q̄ visibilis
 fiunt etiā p̄ inferiores p̄tatis aeris fieri posse
 credūt̄ur. Sed oīa nocumenta corporalia non
 sunt inuisibilia sed pot̄⁹ sensibilia. igit̄ etiā a
 demonibus fieri p̄nt. **P**reterea ex scripturis
 nocumēta iob illata vbi ignis de celis ceci-
 dit z familiā cū gregib⁹ pecoz vno impetu cō-
 sumpsit z turbo domū dei cūcēs liberos occi-
 dit demō p̄ se absqz maleficis p̄currēte t̄mō
 diuina p̄missione opat̄ ē. **G**a sili i alijs q̄ma-
 leficis ascribūt̄ur. patz z de. vij. viris sare vir-
 ginis q̄s demō occidit. **P**reterea q̄cqd p̄t vir-
 tus inferior absqz aminiculo virtutis superioris

potest et virtus superior absque amminiculo virtutis inferioris. Sed virtus inferior potest concitare grandines et inducere infirmitates absque auxilio virtutis superioris. Dicit enim Albertus de preceptis et rebus que salvia putrefacta certis modis ut ibidem ponit si piceta fuerit in fonte mirabiles occidit in aere tempestates. Preterea si dicatur, quod demon utitur maleficio non propter indigentiam sed propter eius quam querit perditionem. Contra Aristoteles. ij. ethicoz. Malicia est voluntarium, quod probatur per hoc quod nullus opatur iniuste voluntarie non velle iniustum esse, et voluntarie stuprante non velle iniustum continentem esse, et per hoc etiam legislatores puniunt malos quasi voluntarie mala operantes. Demon ergo si opatur per maleficam opatur tantum per instrumentum, et cum instrumentum dependet ad voluntatem principalis agentis et non voluntarie agit si concurret non erit ei actio imputanda nec persequens punienda. Sed contra quod nihil possit efficere in inferioribus absque maleficis. Primo de generatione. Omnis actio est per contactum. Et quia non est aliquis contactus demonis ad corpora cum nihil habeat cum eis commune, ergo utitur aliquo instrumento illi influendo virtute ledendi per contactum. Juxta hoc etiam quod maleficia possunt fieri absque ope demonum, probatur per textum et glo. ad Gala. ij. Quod insensati gallate quis vos fascinavit veritati non obedire, glo. quidam habent oculos videntes qui solo aspectu inficiunt alios et maxime pueros. Est ad hoc etiam Avicenna. vi. naturalium. li. ij. ca. vlti. ita dicens. Multoties autem anima opatur in corpore alieno sicut in proprio quemadmodum est opus oculi fascinantis et estimationis operantis. Et eandem sententiam etiam ponit Algazel libro. v. suo physicoz. ca. ix. Putat etiam Avicenna licet non teneat in illo quod virtus imaginativa etiam absque visu possit extranea corpora immutare, ubi nimis extendit virtutem imaginativam, et capimur hic virtutem imaginativam non in quantum distinguitur contra alias virtutes sensitivas inferiores ut est sensus communis et fantasia et estimatio, sed in quantum includit omnes illas virtutes interiores. Sed bene verum quod talis virtus imaginativa potest transmutare corpus conuictum, scilicet illud in quo est, sicut homo potest ambulare supra trabem que est in medio vic. Si vero posita fuerit super aquam per fundam non audebit ambulare super eam, eo quod imaginabitur in eius anima forma cadendi vehementer impressa cui obedit materia eius et virtus membrorum eius et non obediunt ei concitrario, scilicet ad directe ambulandum. In hoc ergo

conuenit hec immutatio cum oculo fascinantis in quantum immutat corpus proprium primo sed non corpus alienum de qua immutatione iam loquimur. Preterea si dicatur quod talis immutatio causatur a corpore viuo mediante anima in aliud corpus viuum. Contra, quia ad presentiam interfectoris manat sanguis ex vulneribus occisi ergo etiam absque virtute anime corpora possunt mirabiles effectus producere. Item homo viuus et prope cadaver hominis occisi transiens etiam non sentiendo illud adhuc terrore concutitur, preterea sicut res naturales habent quasdam virtutes occultas quarum ratio ab homine assignari non potest, sicut quod adamas trahit ferrum et multa que Augustinus enumerat. et de ci. dei. Ita mulieres ad immutationes faciendas in corporibus alienis certis rebus uti possunt, absque auxilio demonum que etiam nostram rationem excedunt. Et quod excedunt non debemus propterea demonibus quasi si ex maleficis insimul conuersantes ascribere. Preterea malefici certis virtutibus imaginibus et rebus instrumentalis quas interdum ponunt sub limine ostij domus aut ad certa loca, ubi peccitantes conueniunt aut etiam homines que maleficiantur et interdum moriuntur. Sed quod hominum effectus possunt euenire ex imaginibus illis in quantum habent quasdam influentias a corporibus celestibus receptas, probatur. Nam sicut corpora naturalia subduntur corporibus celestibus, ita et artificialia. Sed corpora naturalia possunt recipere quasdam virtutes occultas, que etiam et artificialia, vnde videtur quod eorum opera possent per tales impressiones praticari et non per demones. Preterea si vera miracula possunt fieri ex potestate nature in eo que opatur, ita et miranda et stupenda opera ex virtute nature, probatur. Nam Gregorius dicit. ij. dyalo. Sancti miracula faciunt aliquando ex potestate, exemplum datur de viroque. Petrus orando suscitauit thabitam mortuam. Ananiam et saphiram mentientes morti increpando tradidit absque prece, ergo et homo per virtutem sue anime poterit materiam corporalem in altero etiam transmutare seu immutare de sanitate in infirmitate et conuerso. Preterea corpus humanum est nobilius quam alia corpora inferiora, sed propter apprehensionem anime humane immutat corpus humanum ad calorem et frigus ut patet in irascensibus et timensibus, immo etiam hec immutatio pringit quousque usque ad egritudinem et mortem, et multo magis per sua virtute materiam corporalem immutare. Sed contra est. Substantia spiritualis non potest imprimere aliquam formam nisi amminiculo alterius agentis ut supra tactum est. vnde et Augustinus in prefato li. Non est putandum istis transgressoribus angelis ad nutum seruire banc

uisibilium rerum materiaz. sed soli deo. ergo multominus homo ex potestate naturali efficere potest effectus maleficiales. Respondedo quia non desunt errantes in hac materia maleficas excusantes et demones tantummodo aut inculpantes aut quibusdam naturalibus transformationibus earum facta ascribentes. Ideo horum falsitas ostenditur primo per descriptionem maleficorum. De qua Irido. viij. ethimo. c. ix. Malefici dicuntur ob facinorum magnitudinem. s. mala pre cunctis malefactoribus efficiencia. unde subdit. hi elementa concitantur ope scilicet demonum ad grandines et tempestates concitandas. Item dicit. Venes hominum turbant. intellige ad amentiam odium et amorem inordinatum. Item subdit. Ac sine villo veneni haustu violentia tantum carminis animas interimunt. Ad idem. xxvi. q. v. c. nec mirum. et sunt verba Augustini in de ciui. dei. vbi declaratur qui dicuntur magi et malefici. Magi sunt qui vulgo dicuntur malefici et ob facinorum magnitudinem sic nuncupantur. hi sunt qui permissu dei elementa concitantur. hominum turbant mentes minus confidentium in deo ac si ne villo veneni haustu violentia tantum carminis interimunt homines. Unde et Lucanus. Venes hausti nulla sanie polluta veneni incantata perit demonibus enim accitis audent vitare ut quosque suos perimant malis artibus inimicos. Et quibus patet quod in hominum operibus semper habent demones cum maleficis concurrere. Secundo quia cum quadruplices effectus penales assignare possumus. s. ministeriales. noxiales. maleficiales et naturales. Et ministeriales dicuntur qui ministerio bonorum angelorum sicut noxiales malorum spirituum immittunt. Moyse enim egyptum in. r. plagis ministerio bonorum percussit vbi magi in. ix. tantum per malos spiritus concurrerunt et triduum pestem propter peccatum dauid circa numerationem populi commissum. et de. lxxij. milibus hominum vna nocte prostratis de exercitu sennacherib videlicet hic per angelos domini id est per bonos demonum venerantes et cognoscentes peracta fuerunt. Noxiales vero effectus cum in scripturis nominantur. Immissiones per angelos malos sunt quas populus ille in deserto sepe percussus fuit. Et maleficiales effectus dicuntur quando demon per maleficos et per magos operatur. sicut et naturales qui ex influentijs corporum celestium in istis inferioribus circa mortalitates sterilitates terrarum et grandines et his similibus causantur. Et inter hos effectus magna sit differentia. ideo cum Job noxiali plaga fuit a demone percussus et non maleficiali ideo nihil

adpositum. Si quis vero curiosus instaret sicut plerumque hec materia curiosas patit a maleficarum defensoribus instancias. semper in cortice verborum aerem verberantes et medullam veritatis nunquam penetrantes. Cur Job non maleficiali effectui per demonem sicut noxiali percussus fuit. His curioso etiam responderi potest. quod Job fuit percussus a diabolo solum. et non mediante malefico vel malefica. Quia hoc genus superstitionis vel nondum erat inuentum. vel si erat inuentum. diuina tamen providentia voluit ut potestas demonis mundo ad precauendum eius insidias per dei gloria innotesceret cum nihil nisi a deo permissus efficere potest. Et de tempe quidem quo primum genus superstitionis inuentum fuit. Et dico primum genus quo ad demonum inuocationem non quo ad pyram et idolatriam. Dicit Vincentius in Speculo. allegans plures doctores quod primum inuentor artis magice et mathematice fuit zoroastres qui dicitur fuisse Cham filius Noe. hic secundum Augusti. de ciui. dei. solus risit nascendo et hoc non nisi ope diaboli. Vicit etiam cum esset rex superatus est a nino filio belii qui edificauit ninium. vel amplius sub quo cepit regnum assyriorum tempore Abrahe. Vicit etiam ninus ob inordinatum amorem patris fecit fieri imaginem patri mortuo ad quam quicumque confugerant malefactores liberi erant ab omni punitione debita. Et ex hoc ceperunt homines imagines adorare ut deos. sed hoc post primam etatem. quia sub illo tempore non erat idolatria. propter recentem memoriam creationis mundi. ut dicit sanctus Thomas. secunda secunde. q. xcvi. ar. iij. vel etiam incepit a Hembzorb. qui coegebat homines ignem adorare. et sic in secunda etate incepit idolatria. que est primum genus superstitionis. sicut diuinatione secundum. et obseruantia tertium. Maleficorum autem ritus reducitur ad secundum genus superstitionis. scilicet ad diuinationem que fit per expressam demonum inuocationem. cuius etiam sunt tria genera. s. nigromantia. planetarum seu potius mathematica. et diuinatione per somniam. hec ideo posui ut prius lector intelligat noxias illas artes non subito sed processu temporis fuisse inuentas nec absonum esse asserere maleficas tempore Job non fuisse. Sicut enim per incrementa temporum ut Grego. in moralibus dicit crenit scientia sanctorum ita et noxie artes demoniorum. Et sicut iam repleta est terra scientia domini. Esai. xi. Ita iam mundi vespere ad occasum declinante et malicia hominum excrecescente et charitate refrigerante supabundat omnis maleficorum iniquitas. Ipse tamen zoroastres cum esset inuentus

ministeriales

Noxiales

Maleficiales

Naturales

illis actibus et solummodo considerationi astro-
 rum a diabolo succensus est. **H**ec ubi supra.
 De tempore autem quo malefici leguntur cum
 demonibus ad maleficia inferenda convenisse
 factum est supra. et habetur **Exodi. septimo.**
 quo ad magos pharaonis qui in plagis sup-
 egyptum demonum assistentia sicut moyses
 ministerio bonorum angelorum signa pluri-
 ma perpetrarunt. Unde concluditur veritas
 catholica videlicet quod ad effectum maleficia-
 lem licet non ad effectum noxiale semper habet
 maleficus cum demone concurrere. Et per hec
 patet responsio ad argumenta. Nam ad pri-
 mum non negatur quin effectus noxiales que
 visibiliter cernuntur super homines in meta ter-
 re fruges. et que etiam ex influentijs corpo-
 celestium sepe proveniunt etiam a demonibus
 deo permittente inferuntur. Dicit enim **Angu-**
stinus. iij. de civi. Demonibus subsunt ignis et
 aer quantum eis a deo permittitur. patet et per
 glossam super illud **Inmissiones** per ange-
 los malos que dicit. **Deus** punit per malos
 angelos. Et quibus etiam patet responsio ad
 secundum de **Job** et ex his que prius tacta sunt
 de initio artis magice. Et ad tertium de sal-
 via putrefacta et in puteum proiecta dicit. **Q**uod li-
 cet sequatur effectus noxialis absque auxilio de-
 monis. licet non absque influentia corporis ce-
 lestis. Loquimur autem de effectu maleficia-
 li unde non est simile. Ad quartum dicitur ve-
 rum esse quod demones videntur maleficis tantum-
 modo propter eorum perditionem. Et cum infer-
 tur quod non essent puniendi. quia concurrunt
 tanquam instrumenta que moventur ad nutum non
 proprium sed principalis agentis. **R**idetur quod
 sunt instrumenta animata et libere agentia. et
 licet post expressum pactum initium cum demoni-
 bus non iam sint sue libertatis. quia ut ex earum
 passionibus accepimus. et loquor de muliercu-
 lis combustis ad plurima maleficia coacte si-
 verbera demonum subterfugere volunt coope-
 rantur. prima tamen professione qua sponte se de-
 moribus subiecerunt manent ligate.

Alia vero argumenta in quibus per-
 batur maleficiales effectus posse absque
 opere demonum a vetulis percurari. Di-
 cendum quod ex vno particulari concludere univer-
 sale est dissonum rationi. Et cum in tota ut videtur
 scriptura sacra non inuenitur tale nisi hic ubi
 agitur de fascinatione seu innultuatione ve-
 tulaz. Ideo non valet per hoc concludere quod
 semper habeat ita evenire. Insup est etiam du-
 bium per glossam. **A**n absque opere demonum talis
 fascinatio fieri possit eo quod ex glossis ibi elicif
 quod fascinatio capitur tripliciter. Uno modo di-

citur ludificatio sensuum que fit per artem ma-
 gicam et sic potest fieri ministerio demonum. ni-
 si prohibeantur a deo immediate mediante vel
 ministerio sanctorum angelorum. **S**ecundo
 modo potest dici invidia. ut ubi **Apostolus**
 dicit. **Quis** vos fascinavit id est tanto odio
 persecutus est. **T**ercio quod ex tali odio fiat im-
 mutatio ad malum in corpore alicuius per ocu-
 los alterius aspicientis in eum. **E**t de fascina-
 tione hoc modo dicta communiter loquuntur
 doctores secundum quem modum etiam **Auicenna**
 et **Algazel** ut in argumentis deducitur locu-
 ti sunt. Nam et sanctus **Tho.** hanc fascinatio-
 nem declarat. prima parte. q. cxxij. per hunc mo-
 dum. **E**t forte inquit imaginatione anime im-
 mutantur spiritus corporis coniuncti. **Q**ue-
 quidem immutatio spirituum maxime fit in
 oculis ad quos subtiliores spiritus proveni-
 unt. **O**culi enim insciant aerem continuus
 usque ad determinatum spacium per quez mo-
 dum specula si sunt nova et pura contrahunt
 quandam impuritate ex aspectu mulieris me-
 struate. ut **Aristoteles** dicit in lib. de somno et
 vigil. **S**ic igitur cum aliqua anima fuerit ve-
 hementer commota ad malitiam sicut maxime
 vetulis contigit efficitur secundum modum predi-
 ctum. **A**spectus eius venenosus et noxius et
 maxime pueris qui habent corpus tenerum
 et defacili receptivum impressionem. **S**ubdit
 tamen quod possibile est etiam quod dei permissio-
 ne vel ex aliquo occulto facto cooperetur ad
 hoc malignitas demonum cum quibus for-
 tilege vetule pactum aliquod habent.

Ad pro ampliori intellectu solutio-
 num aliqua dubia moventur ex quo-
 rum solutione veritas magis patebit
Uidetur enim obstare primo illud quod su-
 perius dictum est. **Q**uod substantie spirituales
 non possunt transmutare corpora ad aliquam
 naturalem formam nisi amminiculo alteri-
 us agentis ergo multominus hoc poterit effi-
 cere imaginatio quantumcumque fortis in ani-
 ma. **P**reterea est articulus condemnatus in
 plerisque uniuersitatibus precipue tamen pa-
 risiensis. quod incarnator aliquis proiecit camelum
 in foueam solo visu eo quod sicut intelligentie su-
 periores imprimunt inferiores. sic anima in-
 tellectiua imprimunt in aliam et etiam in animam
 sensitiuam. **I**tem ad hoc est articulus condē-
 natus. quod materia exterior obedit substantie
 spirituali si intelligatur simpliciter et secundum omnem
 modum transmutationis. **Q**uia sic soli deo
 ut prius patuit obedit. **H**is visis fascinatio
 de qua loquimur qualiter sit possibilis et qua-
 liter non declaratur. **N**on enim est possibile

b

homini q̄ per naturalem virtutē anime sue
p̄ oculos talem virtutem emittat que nō me-
diante transmutatione pp̄ij corporis neq̄
medij nocentur inferre possit corpori ho-
minis quid aspiciat maxime cum fm̄ opinio-
nem cōmuniorem videamus intra suscipien-
tes nihil extra mittentes. Non est etiam pos-
sibile homini q̄ p̄ virtutē naturalem anime sue
pro volūtate sua transmutationē faciat ima-
ginando in oculis suis que mediante trans-
mutatione medijs. s. aeris possit corpus homi-
nis quem aspicit in aliquā transmutare qua-
litate fm̄ quod sibi placuerit. Et quia fm̄
hos duos modos predictos non potest vn̄
homo alium fascinare cuz nulli hominū po-
test inesse talis virtus per naturalem virtutē
anime sue. Ideo velle probare quod malefici
ales effectus possent prodiri ex naturali aliq̄
virtute super ad infringendum opera male-
ficiorum que virtute demonū sunt est pluri-
mū alienū a veritate. quia etiam fm̄ hos du-
os modos fascinatio reprobatur sicut p̄pre-
fati duo articuli. Qualiter tamen sit possibi-
lis licet superius tactum sit tamē clarius sic
deducitur. Potest enim contingere q̄ homo
vel mulier aspiciens corpus alicui⁹ pueri mo-
ueat ipsum mediantē visu z imaginatione vel
aliqua passione sensibili. Et quia passio sensi-
bilis est cum quadam immutatione corpora-
li z oculi sunt tenerrimi p̄pter quod sunt im-
pressionis multum receptiui. Ideo quando-
q̄ contingit q̄ per aliq̄ passionem interiorē
transmutantur oculi in aliq̄ malam qualita-
tem maxime cooperante ad hoc aliqua ima-
ginatione cuius imp̄ssio cito redūdat in ocu-
los z propter eorū tenerritudinē z propter vi-
cinitatez radicez sensuū particulariū ad ima-
ginationis organū. Cum autem oculi sunt
transmutati in aliquā qualitatem nociuā cō-
tingere potest quod trāsmutent aerem sibi cō-
tiguū aliquam qualitatem malā z illa pars
aliquē sic vsq̄ ad aerem cōtiguū oculis pue-
ri qui aspiciatur ille aer cōtiguus poterit q̄n-
q̄ in materiam dispositam quā non dispositam
cui consonat transmutare oculos ipsius
pueri in aliam qualitatem malam z median-
tibus oculis ipsius pueri aliquas alias par-
tes interiores. Unde nec cibum digerere nec
in membris fortificari aut augmentari pote-
rit. Experimentuz huius rei manuductiuū
est. Quia videmus hominē patiētem in ocu-
lis quādoq̄ ex aspectu suo ledere oculos euz
aspicientis quod cōtingit ex hoc q̄ oculi ma-
la qualitate infecti inficiūt aerem medium z
aer infectus inficit oculos directos ad ocu-

Ex ad J. J. J.

los infirmos eo q̄ fm̄ rectam lineam infectō
illa deriuatur in directuz ad oculos inspiciē-
tium cooperante ad hec multum imaginatō
ne eius qui aspiciēdo oculos infirmos ima-
ginatur se ledi. Plura possent exempla manu-
ductina adduci que breuitatis causa obmit-
tuntur. Concordat his quedam. glo. sup̄ il-
lud psal. Qui timēt te videbunt me zc. dicens
Magna virtus i oculis est qd̄ in naturalibz
apparet animal em̄ visum prodest ytericis pri-
or videns lupis vocem aufert vel sic. Basili-
scus si prior videt occidit si prior videtur oc-
ciditur. Et ratio quare basiliscus vidēdo oc-
cidit hominem nisi q̄ ex aspectu z imaginatō-
ne excitatur in eius corpore materia veneno-
sa per quam oculi primo inficiūtur z demuz
aer cōtiguus z sic alia z alia pars aeris vsq̄
ad aerem homini cōtiguū quem aerem per
aspiratōnem cum homo attraxit intoxicatur
z moritur. Prior autem visus ab homine vbi
homo volens basiliscum occidere circūmu-
nit se speculis ex quibz dum basiliscus inspi-
cit ex reuerberatōne aer inficitur z sic vsq̄ ad
basiliscum ptingit z occiditur. Sed dubiū.
Cur homo occisor bestie nō moritur z hic oc-
cultam quandam causam opinari necesse est
Hec sine preiudicio z temeraria asserione di-
cta sunt tantimodo dictis sanctorū inheren-
tes catholicam veritatem concludamus qd̄
ad maleficiales effectus de quibz ad presens
loquimur malefici cum demonibz semper cō-
currere z vnum sine altero nihil posse effice-
re. Ad argumenta patet responsio de fascina-
tione ad primū. Ad secundū dicitur. Juxta
Vincen. in specu. natu. c. xij. Ex vulnus in-
fectum spiritibz interficientis ex forti imagi-
natione illud vulnus trahit aerem infectum
transeūtem iam infectore sanguis ebullies
extra manat. quia ad presentiam infectore
ris aer inclusus in vulnere sicut ab infectore
re intrauit. Ita ad eius p̄sentiam p̄mouetur.
ex qua cōmotione sanguis erūpit. Sunt q̄
dam alias causas allegantes quasi illa ebul-
litio sanguinis sit eius clamor de terra super
homicidā presentē. z hoc p̄pter maledictōnem
prime homicide cayn. ad illud de horrore. di-
cendū hoc q̄ homo trāsiens p̄pe cadauer ho-
minis occisi horrore concutiat. licet illud nō
sentiatur. hoc fit ex spiritu q̄stumlacūq̄ infectio-
nem recipiente zeam anime representante. Sz
hec nihil concludunt aduersus opera malefi-
corū cum omnia illa naturaliter vt dictum est
fieri valeant. Ad terciū sicut dictū est supra
maleficorū ritus deducūtur ad secundū ge-
nus sup̄stitionis quod dicit diuiniatio. rebus

vero superstiose vti in obseruantijs q̄dusdas
 reducitur ad terciū genus. ideo argumentuz
 nō est simile. demū etiam qz reducitur nō ad
 quālibet diuinationē sed ad illā q̄ fit p̄ exp̄res
 sam demonū inuocationez. Et hoc etiā cum
 multis modis fieri possit. s. p̄ nigromanciaz.
 geomancā. idromancā zc. Inspiciat se. se.
 q. tcy. ar. v. Ideo hec diuination maleficoruz
 vbi maleficijs sunt intenti. sicut sup̄mū gra
 dum in flagitijs tenet ita z aliud iudicium de
 eo existit. **Uñ** qñ arguitur qz occultas rez
 virtutes cognoscere nō possumus z malefici
 etiam occultis rebz intendūt. Dicit qz si inten
 derēt rebz naturalibz ad aliquos effectus na
 turales ex naturali virtute pcedēdos hoc li
 citū foret vt de se patet. **Uel** etiā pcedendo qz
 si intenderent superstiose rebz naturalibz. vt
 pote rebz hmōi certas characteres vel aliq̄ no
 mina ignota inscribendo. z illis p̄ acquirendā
 da sanitate vel amicitia z p̄ aliqua vtilitate z
 nō p̄ nocimento aliquo inferendo vterētur.
 tūc licet absqz expressā demonū inuocatione
 licet nō absqz tacita fieri ista possent z illicita
 iudicantur. Quia tñ hec z his similia reducū
 tur ad terciū genus superstitionis. s. ad obser
 uantiā vanitatū vt dictū est. ideo nihil ad p̄po
 situm. sup̄ heresim maleficoruz fortificat. **Enā**
 solutio qz huic terco generi q̄tuor assignatur
 species. Quia vel vitur q̄s obseruantijs ad
 scientiā acquirendā vel ad pieturas sumen
 das fortunioruz vel infortunioruz. vel ad suspē
 siones sacroz verboruz. vel ad corpora immutā
 da in melius. **Uñ** z notanter sc̄tus **Tho.** in ti
 tulo illo q̄stionis vbi q̄rit. **An** obseruatōnes
 ordinate ad corporoz immutationē sint licite.
 q. tcy. in summa p̄fata. ar. ij. addit. puta ad
 sanitatem. obseruationes ergo maleficoruz cū
 hic locū habēt sed vt dictū est sub secūdo ge
 nere cōtinent̄ superstitionis ideo nihil ad p̄posi
 tū. **Ex** his etiā ad quartū argumentū r̄idē.
 qz qz duplices i his obseruatijs fieri possunt
 imagines nigromantice z astronomice z inf̄
 hec talis est differentia. **Qz** in nigromanticis
 semp̄ sūt exp̄sse inuocationes demonū p̄pter
 expressa pacta cū eis iūta. Inspiciat solutio
 secūdi argumenti p̄fate q̄stionis. **In** astrono
 micis vero sunt pacta tacita. z ideo nulla in
 uocatio nisi fortassis tacita. puta p̄pter figu
 rarū z caractez signa q̄ eis inscribūtur. z ite
 rū imagines nigromantice vel sūt sub certis
 cōstellatōnibz ad recipiendū certos influxus
 z imp̄ssiones celestiu corporoz. etiā certis figu
 ris z caracterbz insignitū vt in anulo. lapide.
 vel aliqua p̄ciosa materia. vel sūt simplr. abs
 qz obseruatiā cōstellationū. sed indifferenter

ex quacūqz materia etiā vili ad inferendū ma
 leficia vbi z qñ ad aliqua loca reponūtur. **Et**
 de his effectibz cū suis imaginibz iam fmo ē
 z nō de alijs. Ideo argumentū nō facit ad p̄
 positū. Qualiter deniqz certe imagines super
 stiose. de q̄bus tactū ē nullā h̄nt efficaciam
 in q̄sum sunt artificialia solū. licet forte ma
 terialia in eis p̄siderata possent h̄re efficaciaz
 si z in q̄tū haberēt naturalē aliquā virtutē ex
 imp̄ssione corporoz celestiu. si cui placet. docto
 rem ibidē inspiciat **Semp̄** tñ dicit esse illicitū
 tū imaginibus vti. Imagines p̄o maleficaz
 absqz naturali aptitudine ad effectū sūt. solū
 mō aut ex iussu demonū reponūt z applicāt
 manualiter ad effectū p̄currant in maiore cō
 tumeliā creatoris vt z p̄ amplius irritat̄ ma
 lac̄ fieri in flagitijs taliū vindictā amplius
 p̄mittat. **Uñ** z sacratoribus āni t̄pibz hmōi
 fieri p̄curant. **Ad** h̄ntum dicendū qz **Brego.**
 ibi intellexit p̄tatem gr̄e nō nature. **Uñ** z ibi
 dem subdit. Qui filij dei p̄tate sunt vt **Johā.**
 dicit. Quid mirū si signa ex p̄tate faciūt. **Ad**
 vltimū dicendū qz similitudo nō valet. qz alia ē
 actio aie circa corp̄ p̄p̄iū. z alia circa corpus
 alienū. **Nā** qz corp̄ p̄p̄io vniū aia vt forma.
 z appetitus sensitiuus ē actus alicuius orga
 ni corporalis. Ideo ad apprehensionē aie hūa
 ne p̄t̄ omneri appetitus sensitiuus cū aliqua
 immutatione corporali calore z frigus. vel etiā
 vsqz ad mortē. **Ad** exteriora p̄o corpora immu
 tanda nulla apprehensio aie hūane sufficit nī
 si mediāte immutatōne p̄p̄ij corporis sicut de
 fascinātōne dictum ē. **Uñ** z malefici ex nulla
 p̄tate naturali sed solū mō auxilio demonū. z
 ipi demones āminiculo alicui⁹ alterius rei vt
 p̄ spinas ossa crines ligna ferrū z hmōi qñ in
 tromittūt. aut instr̄m aliq̄d reponūt vt successi
 ue patebit maleficiales effectus procurant.

Deinde magis in spiritali tenori bul
 le aplice inherendo p̄siderandū est de
 origine maleficoruz z eoz opez multi
 plicatione. z primo de ipis maleficis. secūdo
 de eoz opibz. **Ubi** notādū qz qz ad hmōi effe
 ctū tria h̄nt cōcurrere. s. demon. malefica. z di
 uina p̄missio. **xxij. q. i. si p̄ fortiaras.** **Augu.**
 etiam dicit qz ex pestifera facierate hoim z de
 monū hec superstiofa vanitas adinuenta est.
Ideo origo z multiplicatō huius heresis ex
 pestifera hac facierate sumit̄ qz etiā ex alijs elī
 citur. **Nā** attēto qz hec heresis maleficoruz nō
 solū differt ab alijs heresibus in hoc qz ipa p̄
 pacta nedū exp̄ssa. verū etiā placita ac federa
 ta in omnē creatoris ac sue creaturaz p̄tume
 liam z nocimentū insanit cū tñ omnes alie sim
 plices hereses p̄ nullū pactū tacitū vel ex

V

tu

A

b ij

S' imaginibus p̄p̄iis V

pressum cū demonibz inicitū licet nō absq; in-
stinctu satoris oīs infidie. erroribz ppter diffi-
cultatē credendorū assentiūt. Verūctiaz dif-
fert ab omni noxia z supersticiosa arte in hoc
q; sup oīa genera diuinationū ipa malefico-
rū heresis supremū attinet gradū malicie qd
etiā nomē a maleficiēdo seu male de fide sen-
tendo sibi vsurpat vt prius tactū ē. Attento
etiā q; inter alios actus habent p augmento
illius pfidie q̄tuor exercere videlicet. fidē ca-
tholicam in toto vel in pte ore sacrilego ab-
negare seipsos in corpe z aīa deuouere. In-
fantes nondum renatos ipi maligno offerre
spurcitijz diabolicis p carnales actus cū in-
cubis z succubis demonibz insistere q̄ oīa vt
nam aliena ab omni veritate z figmenta forēt
dicenda. Dum mō ecclesie a tāta labe infectio-
nis existeret immunis. cui tamē heu obstat z
aplice sedis p bullā determinatio verū z ex-
perientia rez. magistra q̄ nos ex p̄ijs earuz
fashionibz ac flagitijs p̄petratis intantū certi-
ficauit q; absq; dispendio p̄rie salutis iā ab
eorz inq̄sitionibz desistere neq̄mus. Ideo de
illoz origine z multiplicatione pestifera tra-
ctaturi. qz laboriosum existit. ideo a legentibz
sic summa cū diligentia singula sunt p̄scrū-
tanda q; z admittēda q̄ rōni p̄sona z scriptu-
rarū traditionibz nō dissona in ueniūtur. Et
qz inter omēs actus ad multiplicationē eoz
deseruentibz duo eoz plurima coopant. scz
incubi z succubi demones z infantū sacrile-
ge oblationes. Ideo de ipis spāliter tractabi-
mus. ita tñ vt primo de ipis demonibz. secun-
do de ipis maleficijs. ztercio de ipa diuina p-
missione mentio habeat. Et qz demones per
intellectū z volūtatem opantur z potius sub
vna constellatione q̄ sub altera ad hoc vt se-
men ad plis p̄creationē vigoret. Inq̄rendū
erit de ipis p̄stellationibz a demonibz obser-
uatis. Et ita principaliter q̄runtur tria. Pri-
mo an hec heresis p̄ cōpatōnem ad demones
incubos z succubos possit originaliter mul-
tiplicari. Secūdo an ne p̄ p̄pationem ad cor-
pora celestia q̄ etiā cause sunt bñanorū actūū
eoz opa possint vigorari. Tercio an ne p̄ ob-
lationes sacrilegas infantis demonibz offe-
rentes possit ipa heresis augmētari. tñ infra
secūdam z terciā tractabit secūda q̄stio princi-
palis. s. de influentijs corporū celestiu. z hoc
ppter decentē cōtinuationē sup opera malefi-
corum. Circa primuz tres erūt difficultates.
Vna generalis de incubis illis demonibus.
Altera spālīs a quibus demonibz h̄mōi act⁹
exercent. Tercia singularis quo ad ipas ma-
leficas demonibz se subijcientibus.

¶ Tercia questio prime partis.

Ad primū videtur q; nō sit catholicus
asserere q; per incubos z succubos de-
mones possint homines procreari. p
creatio hominū instituta est ante peccatū a
deo in hoc q; homini mulierē in adiutoriu
de costa formauit. Quibus z dixit. Crescite z
multiplicamini. Gen. i. Et itez. Adam inspl
ratus dixit. Erūt duo in carne vna. Gen. iij.
Similiter z post peccatū i lege nature dictū
est ad Noe. Crescite z multiplicamini. Gen.
ix. In tempe etiam noue legis a xpo hec con-
iunctio cōfirmata. Math. xix. Nō legistis q;
ab initio q̄ fecit homines masculū z feminam
fecit eos. ergo alij modi homines procreādi
nō debent assignari. Si dicatur q; demones
cōcurrunt nō vt principia naturalia sed vt ar-
tificialia quādo studiose cooperant. ad natu-
rales conceptus hominū semen recipiendo.
z iterum transfundendo. Contra. Quia aut
hoc possz diabolus in omi statu videlicet ma-
trimoniali z extra. aut in vno tantum. Non
primo modo. quia tūc opus diaboli esset for-
tius q̄ opus dei qui quemlibet statum insti-
tuit aut confirmauit. puta continentū z con-
iugatorum. Nec secūdo modo. quia de hoc
nullubi legitur i scripturis vt ex vno statu z
non ex altero huiusmodi hominum fieret. p
creatio. Preterea procreare hominē est actus
vivi corporis. sed demones assumptis corpo-
ribus non dant vitam. quia illa tantummo-
do formaliter fluit ab anima que ē actus cor-
poris phisici organici potentia vitam habē-
tis. ij. de anima. ergo p huiusmodi assumpta
corpora opera vite exercere non possunt. Si
dicatur q; assumunt corpus non vt vitā tri-
buant sed vt semen naturale retineant z trās-
fundant. Contra. In operibus angelorum
bonorum z malorum sicut nihil ē superfluz
nec etiam in operibus nature. Sed cum de-
mon naturali virtute qua etiam omnē virtu-
tem corporis excedit possit inuisibiliter z se-
men colligere z iterum applicare. Igitur aut
ratio dabitur. q; non possit inuisibiliter hoc
facere. aut si potest alterum erit superfluz. for-
tificatur ratio. Nam in libro de causis dicit.
q; virtus intelligētie est infinita inferius q̄
uis sit finita superius. sed omnia corporalia
sunt infra intelligētijs ergo z infinitate sue
virtutis potest ea qualitercūq; vult immura-
re. Sed intelligētie sunt angeli siue boni si-
ue mali. ergo possunt abiq; hoc q; corpa assu-
mant transmutationes in seminibus facere.
Preterea semen recipere ab vno z trāsfundere

in alium fieret per motum localem. sed demones non possunt corpora mouere localiter. probatur. Anima est substantia spiritualis sicut et demon. sed anima non potest localiter mouere corpus nisi a se uiuificatum. Unde si aliquod membrum mortificetur redditur immobile ergo et demones aliquod corpus mouere localiter. nisi ab eis uiuificatum non possunt. Dicitur est autem et quasi per se notum quod demones non uiuificant aliquod corpus. ergo nec semen poterunt mouere localiter de loco ad locum. Preterea. omnis actio est per contactum ut dicitur primo de generatione. Ad videtur autem quod possit esse aliquis contactus demonis ad corpora cum nihil habeat cum eis commune. Cum ergo semen immittere et mouere localiter sit quoddam agere videtur quod demones illa facere non possunt. Preterea demones non possunt mouere corpora magis propter iniquiora eis in ordine nature. ut sunt celestia. ergo nec alia magis distantia. Antecedens probatur. Quia cum mouens et motum sint simul. secundo physicorum. Sequeret quod demones mouentes corpora celestia essent in celo. quod neque secundum nos neque secundum platonicos habet veritatem. Sed contra. Augustinus. iij. de trinitate. Demones colligunt semina que adhibent ad corporales effectus. hoc autem sine motu locali fieri non potest. ergo demones possunt semina recepta ab aliquibus in alios transfundere. Item glosa strabi super istud Exo. vij. Vocauit pharaon sapientes etc. Dicit quod demones discurrunt per mundum et colligunt diuersa semina. et per eorum adaptationem possunt proferre diuersas species. Videatur etiam glosa ibidem super illa verba. Vocauit pharaon. Item Benef. vi. super illud. Videntes filij dei filias hominum etc. glosa dno dicit. Primo quod per filios dei filij seculi intelliguntur. et per filias hominum filie cayn. Secundo dicit quod non est incredibile non ab hominibus sed a quibusdam demonibus quod mulieribus sunt improbi huiusmodi homines id est gigantes esse. per creatos. de quibus in littera dicitur. Gigantes autem erant super terram. Quia et post diluuium corpora non solum viroorum sed etiam mulierum incredibilis pulchritudinis extiterunt.

Responso. Quia de potestate ac operibus diaboli circa maleficiales effectus plura oportet causa breuitatis obmittere. ideo pio lectori tanquam se nota relinquuntur. vel ad minus si noscere vellet in scriptis docto. super. ij. sen. distin. v. singula ad vnguem elucidata inueniet. Conspiciet enim quod cuncta opera sua per

intellectum et voluntatem demones exequuntur. Item quod hec data naturalia non sunt immutata. Sed iuxta Dionysium. iij. ca. de di. nomi. manserunt integra et splendidissima quibus eis uti ad bonum virtutis non valeant inueniet etiam quantum ad intellectum quod triplici acumine scientie viget. scilicet. subtilitate nature. experientia temporum et reuelatione supernorum spirituum. inueniet etiam in quibus et qualiter conditiones et naturales hominum impressiones ex influentijs corporum celestium predominantibus agnoscunt unde et eligunt aliquos magis esse dispositos ad maleficia exequenda quam alios quos etiam prece teris ad huiusmodi exequenda magis infestant. Quantum vero ad eius voluntatem respiciet ipsam immobiliter malo inherere semper peccare peccatis. superbie inuidie et summe displicentie. quod deus pro sui gloria eo utitur contra suam voluntatem. Cognoscet qualiter ex his duobus scilicet intellectu et voluntate mira operatur ita quod non est potestas in terra que eis potest comparari. Job. xli. Non est super terram potestas. que ei valeat comparari qui factus est ut neminem timeret. ubi glo. Et licet neminem timeret meritis tamen sanctorum subiacet. inueniet etiam qualiter cognoscit cogitationes cordium nostrorum qualiter etiam possit transmutare corpora ad modicum alterius agentis substantialiter et accidentaliter qualiter etiam possit mouere corpora localiter immutare etiam sensus exteriores et interiores ad aliquid cogitandum qualiter etiam possit immutare hominis intellectum et voluntatem licet indirecte que omnia licet ad presentem nostram deseruiret speculationem volumus tamen ex illis solummodo eorum proprietates concludere. ut ad questionis discussionem procedatur. **S**unt autem proprietates a theologis assignate quod sunt spiritus impuri. licet non immundi ex natura quod in eis secundum Dionysium inest furor irrationalis. amens concupiscentia. fantasia proterua intellige quo ad peccata eorum spiritualia. scilicet. superbiam. inuidiam. iram. Unde sunt humani generis inimici. mente rationales absque tamen discursu intelligentes. in nequicia subtiles nocendi cupidi semper in fraude noui. immutant sensus. inquinant affectus. vigilantes turbant. dormientes per somnia inquietant. morbos inferunt. tempestates concitant. in lucis angelos se transformant. semper infernum secum portant. erga maleficos diuinum cultum sibi usurpant. magice artes per eos fiunt. super bonos dominari appetunt et

2b ij

amplius pro posse infestant electis ad exerci-
tium dantur. semper fini hominis insidiantur.
Et licet mille nocendi habeant modos et
artes. vii. q. ij. utpote qui conatur a princi-
pio ruine sue unitate ecclesie rescindere. cha-
ritatem vulnerare. sanctorum operam dulce-
dinem inuidie felle inficere. et omnibus mo-
dis humanum genus euertere et perturbare.
potestas tamen eius in lumbis symbolico ma-
net. Job penit. Quia videlicet per luxuriam
carnis multum dominantur hominibus. se-
des enim luxurie in viris est in lumbis. quia
inde deciditur semen sicut mulieribus abym-
belico. His presuppositis ad intellectum que-
stionis de incubis et succubis demonibus di-
cendum. quod asserere per incubos et succubos de-
mones homines interdum procreari intan-
tum est catholicum quod eius oppositum est asse-
rere nedum dictis sanctorum sed et traditioni
sacre scripture contrarium quod sic deduci-
tur. Nam Augustinus hanc questionem non
quidem quo ad maleficos sed quantum ad ipsas
operationes demonum et ad fabulas poeta-
rum in uno loco mouet et sub dubio reliquit.
Licet postea quantum ad processum sacre scri-
pture determinat. Nam libro. iij. de ciui. dei
capitulo. ij. dicit. Utrum potuerit venus ex
cubitu anchisis cneam parere in medio re-
linquamus. Nam penitentialis questio in scri-
pturis oritur. qua queritur. Utrum preua-
ricatores angeli cum filiabus hominum con-
cubuerunt. Unde natis gigantibus id est ni-
mium grandibus et fortibus viris tunc ter-
ra repleta est. Sed libro. v. ca. xxiij. questio-
nem determinat in hec verba. Creberrima fa-
ma est multis se expertos. vel ab eis qui exp-
ti erant de quorum fide dubitandum non est
se audisse confirmant siluanos et faunos quos
vulgus incubos vocant improbas extitisse
mulieribus ac earum appetisse ac peregrisse co-
cubitum. Et quosdam demones quos duf-
os galli nuncupant assidue hanc immunditiam
et temptare et efficere pluries talesque asseuerant.
ut hoc negare impudentie videatur. Nec ille
Postea ibidem determinat secundam questio-
nem videlicet quod illud Sen. Uidentes filij dei
id est scilicet filias hominum id est Cayn. non
de incubis solum intelligitur. Quod autem
incubos esse non sit credibile. Ad illud ibidem
est glosa que sic dicitur prius tactum est. Non
est incredibile non ab hominibus sed ab an-
gelis vel quibusdam demonibus qui mulie-
ribus sunt improbi eiusmodi homines. id est
gigantes esse procreatos de quibus in lite-
ra dicitur. Gigantes autem erant super terram

qui et post diluuium et. ut supra. Ad idem est
glosa Esai. xij. ubi propheta de deflectione ba-
bilonice ciuitatis predicat et monstra in ea ha-
bitanda. Ibi inquit habitabunt strutiones et
pilosi ibi saltabunt. Demones intellige ibi lo-
co pilosi. Unde glosa dicit. Pilosi sunt silues-
tres homines. hispidi. qui incubos vel sa-
tiri certa genera demonum. et Esai. xxxij.
super illo ubi propheta de defolatione terre iuda-
meorum qui persequerentur iudeos. Erunt in-
quit cubile draconum et pascua strutionum.
et occurrent demonia. Glosa interlinealis id
est monstra demonum adiuuicem. Et glosa be-
ati Gregorij ibidem. Qui alio pilosi nomine
figurantur. non hi quos greci panos latini
vero incubos vocant. Ad idem est beatus Isi-
dorus. libro. viij. capitulo ultimo sic dicens.
Pilosi qui grece paniti. latine incubi appella-
tur. Unus et incubi dicitur ab incubando hoc
est stuprando. Sepe enim improbi existunt
etiam mulieribus rearum peragunt concu-
bitum quos demones galli dufos nuncupant.
quia assidue hanc peragunt immunditiam.
Quem autem vulgo incubonem vocant. hunc
romani faunum ficarium dicunt. Ad quem
Oratius dicit. faune nympharum fugientium
amator per meos fines et apud rura lenis in-
cedas. Insuper illud apostoli. i. Corinth. xi.
Mulier debet habere velamen super caput su-
um propter angelos. Multi catholici expo-
nunt quod sequitur propter angelos id est incu-
bos. Ad idem est Beda in historijs angelorum
Item Guil. in libro de vniuerso. parte vlti-
tracta. vi. multipliciter. Preterea hoc deter-
minat sanctus doctor prima parte. q. xv. Et
in secundo scripto. distin. viij. Et quolibet. vij.
q. x. atque super Esaias. capitulis. xij. et xxxij.
Unde talia negare dicit Thomas. impruden-
tie est. Id enim quod multis videtur non po-
test omnino falsum esse. Item philosophum in
de somno et vigilia in fine. et in. ij. ethico. Si-
leo de historijs multis. et autenticis tam ca-
tholicorum quam ethnicorum qui incubos esse pa-
lam asseuerant. Causa autem quare demones
se incubos faciunt vel succubos non delecta-
tionis est causa cum spiritus carnes et ossa non
habeat. Sed hec est potissima ut per luxurie
viciu vitiosque hominis naturam ledant cor-
poris videlicet et anime sic ad omnia vicia
homines proniores existant. Nec dubium quod
et sub certis constellationibus semina vigorare
sciunt sub quibus homines etiam concepti
semper malicijs existunt deprauati. Unde et
enumeratis per altissimum multis luxurie vici-
ijs a quibus suum populum mundum esse vo-

luit & quibus infideles irrenti erant. ait **Le**
 uisici. xvij. **Ne** polluamini in omnibus his
 quibus cōtaminare sunt gētes quas ego eiciā
 ante conspectum vestrum e quibus polluta ē
 terra cuius scelera ego uisitabo. Dicit glo. su
 per verbo gentes. Demones inquit qui ppter
 multitudinem dicuntur gentes vniuersi q̄ cuz
 omni peccato gaudent. precipue tamen forni
 catione & idolatria. quia i his & corpus & ani
 ma maculatur & totus homo qui terra dicitur
 tur. Omne enim peccatum quod deus fecerit
 homo extra corpus est. qui autem fornicatur
 in corpus suum peccat. **Si** cui libet intueri
 historias de incubis & succubis inspiciat. vt
 supra. **Sed** in historijs angelozū. & **Su**il
 helmū. Thomam deniq; brabantinū in libro
 qui de apibus intulatur. **Ad** argumenta
Ad primum de naturali ppagatione institu
 ta a deo inter marem & feminam dicitur. **Ex**
 sicut dei permissione sacramentum matrimo
 nij potest opere diaboli viciari per maleficia
 vt supra patuit. Ita a simili & a fortiori in q̄
 libet alio actu venereo inter marem & feminā.
Sed si queritur. Quare potius in actu & su
 per actum venereum diabolo permittitur ma
 leficia exercere q̄ super alios humanos act?
Dicitur q̄ multiplex causa assignat a docto
 ribus de quibus inferius sub illa pte vbi de
 permissione diuina discutit. **Ad** presens sus
 ficit causa que prius tacta est scilicet q̄ pote
 stas demonis ē in lumbis hominū. Quia in
 ter omnia certamina duriora sunt pelia cer
 tamini vbi continua pugna & raro victoria
Hec valet vbi dicitur. q̄ tunc opus diaboli
 esset fortius opere dei cum actus matrimo
 niales a deo institutos posset viciari. quia nō
 viciat per violentiam. imo cum nihil valeat
 inficere nisi a deo permittitur. **Ideo** magis p
 hoc eius impotentia concluditur. **Ad** se
 cundum. verum est q̄ procreare hominem ē
 actus viui corporis. **Sed** cum dicitur q̄ de
 mones non possunt dare vitam. quia illa flu
 it formaliter ab anima. **Iterum** verum est sed
 quia materialiter descendit a semine & des
 mon incubus illud immūtere potest deo per
 mittente per coitum & non tanq̄ ab eo delici
 sum sed per semen alicuius hominis ad hoc
 acceptum vt dicit sanctus doctor in prima p
 re. q. li. ar. iij. vtpote quod idem demon qui ē
 succubus ad virum fiat incubus ad mulierē
 sicut etiam aliarum rerum semina assumunt
 ad aliquarum rerum generationē. vt **Augu**
 stinus dicit. iij. de trini. **Unde** si queritur cu
 ius filius sic natus existit. **Patet** q̄ non est fi
 lius demonis sed illius hominis cuius ē se

mien acceptum. **Sed** cum instatur. quod ni
 hil est superfluum in operibus angelozū nē
 cur & nature. conceditur. **Sed** cum instatur
 q̄ demon potest inuisibiliter semen & recipere
 & infundere. verum est. hoc autem potius
 operatur visibiliter vt succubus & incubus
 vt sic per talem spurcitiam inficiat corpus et
 animam. & in vtroq; homine mulieris scilicet
 & viri vt in corpore. q. tactum ē. **Præterea** plu
 ra possent demones inuisibiliter qui tamen
 non permittuntur etiam si vellent exercere. p
 mittuntur autem visibiliter vel in exercitijs
 bonorum vel correctionem malozū. **Pos**
 ser deniq; cōtingere quod loco demonis suc
 cubi alter semen reciperet ab eo. et incubum
 loco alterius demonis se faceret & hoc triplici
 ex causa. **Præ** quia demon deputatus mu
 lieri reciperet semen ab altero demone depu
 tato viro. vt sic vnusquisq; circa sibi a prin
 cipe demoniozū commissum habeat male
 ficium exercere cum vnicuiq; proprius de
 putetur angelus etiam a malis vel propter
 seditatem actus quā demon vnus facere ab
 horreret. cum vt in sequenti questione pate
 bit certi demones ex nobilitate nature certos
 actus & spurcitas facere abhorrerent. vel q̄
 inuisibiliter loco viri seminis. suum semē id
 est q̄ incubus recipit inuisibiliter se interpo
 nendo mulieri intromittat. quam interposi
 tionem facere non est contra eius naturam.
 aut virtutem cum etiam in corpore assum
 pto inuisibiliter & incontrēctabiliter se inter
 ponere potest sicut supra de illo iuvene qui
 ydolum desponsauerat patuit. **Ad** terciū.
Hoc qd dicitur q̄ virtus angeli ē infinita re
 spectu superiorum. hoc est quia eius virtus
 comprehendendi non potest ab inferiorib; quin
 semper superexcedit eam. ita q̄ non limitatur
 ad vnum effectum tantum. **Et** hoc ideo. quia
 suprema in entibus habent virtutes maxime
 vniuersales. **Unde** propter hoc q̄ est infini
 ta superius non potest dici q̄ possit indifferē
 ter in omnem effectum illum ad producen
 dum. quia sic etiam diceretur infinita inferi
 rius sicut superius. **Demū** quia inter agens
 & patiens debet esse pportio. & nulla potest esse
 pportio inter substantiam pure spūalem & cor
 poralem. ideo nec ipi demones possent in ali
 quem effectū nisi mediāte aliquo alio princia
 pio actiuo. **Inde** est q̄ seminib; rez vtuntur
 ad effectus producendos. iuxta **Aug.** iij. de
 trini. **Unde** hoc argumentum redundat in
 pcedēs nec p illud fortificatur nisi quis vel
 let declarationē eius h̄re. quare intelligentis

asseritur habere virtutes infinitas superius et non inferius. et daretur sibi ex ordine rerum corporaliū et corporum celestium. qui secundum se in plures et infinitos effectus influere possent. Hoc autem non fit propter debilitatem inferiorum. Concluditur quod demones licet absque hoc quod corpora assumant possunt transmutationes in seminibus facere. hoc nihil arguit contra hoc quod hic intenditur de incubis et succubis quorum actus exercere non possunt. nisi in assumptis corporibus secundum quod supra tractum est. Ad quartum. quod demones non possunt mouere corpora localiter. unde nec semen. probatur quod ibi de anima per similitudinem. Dicendum quod aliud est loqui de substantia spiritali ipsius angeli aut demonis et aliud de ipsa anima. Hoc enim quod anima non potest mouere corpus localiter nisi viuificatum ab ea. vel per contactum corporis ad aliud corpus non viuificatum hoc est quia tenet infimum gradum in ordine substantiarum spiritalium ex quo etiam contingit. quod illud corpus quod habet mouere etiam per contactum oportet quod sit proportionatum non sic autem est de demonibus quorum virtus omnino corporalem virtutem excedit. Ad quintum dicendum quod contactus demonis ad corpus seminis vel cuiuscumque alterius non est contactus corporalis sed virtualis et fit secundum proportionem convenientem tam mouenti quam mobili ita quod illud corpus quod mouetur non excedat proportionem virtutis demonis ut sunt corpora celestia et etiam tota terra vel elementa mundi. Et quare illa excedunt dicere possumus ut dicit sanctus Thomas in questionibus de malo. q. x. de demonibus. Quod hoc est vel propter conditionem nature. vel propter damnationem culpe. Est enim ordo rerum sicut secundum naturam ipsarum ita et secundum motum. et sicut superiora corpora celestia mouentur a superioribus substantiis spiritalibus. ut sunt angeli boni. Ita inferiora corpora moueri possunt a substantiis spiritalibus inferioribus ut sunt demones. Et si quidem hoc contingit eis secundum conditionem nature. secundum quod aliqui ponebant demones non esse ex illis superioribus angelis. Sed ex illis que perficiuntur a deo huic terrestri ordini ut erat philosophorum opinio. vel etiam si contingit ex pena peccati ut theologorum sententia est tunc a celestibus sedibus detrusi in hunc aerem tanquam ad penam non possunt ipsum aut terram commouere. Hec addita sunt propter duo argumenta que tacite soluntur. scilicet de corporibus celestibus quod illa etiam possent mouere. Si possent corpora localiter

ter mouere. quia sunt eis magis propinqua. ut etiam vltimum argumentum pretendit. Respondetur enim quod non valet. quia illa corpora excedunt proportionem virtutis eorum. si quidem prima opinio locum habet. Si vero non sed secunda tunc iterum non possunt mouere propter penam peccati. Est etiam ad argumentum ubi quis obijceret. quod idem est motus totius et partis sicut totius terre et glebe in .iij. phisico. Unde si demones possent mouere partem terre possent etiam mouere terram non valet ut patet intuitu distinctione. Colligere autem semina rerum et applicare ad certos effectus non excedit eorum virtutem naturalem deo eis permittente. ut de se patet. Summarie concludatur quod non obstante quod quidam dicunt. demones in assumptis corporibus nullo modo posse generare. et per filios dei significantur filii setib. et non angeli incubi. sicut et per filias hominum ille que de stirpe Cayn descenderant. Quia tamen contrarium a multis ut patuit asseritur et quod multis videtur non potest omnino esse falsum. secundum philosophum in septimo ethicorum et in fine de somno et vigil. Jam etiam modernis temporibus attestantur facta et dicta maleficarum talia vere et realiter exequentiū. Ideo dicimus tria. Primo quod per tales demones spurcissimi actus veneret non delectationis sed infectionis anime et corporum quibus succubunt aut incubunt causa exercentur. Secundo quod per talem actum completa conceptio et generatio a mulieribus fieri potest. in quantum semen humanum apponere possunt in loco convenienti ventris mulieris ad materiam proportionatam ibidem preexistentem. Et simili. sicut et semina aliarum rerum colligere possunt ad complendum aliquos effectus. Tertio quod demonibus attribuitur in talium generatione illud tantum quod est motus localis non autem ipsa generatio cuius principium non est virtus demonis aut corporis ab eo sumpti. sed virtus illius cuius semen fuit. unde et generatus non demonis sed alicuius hominis filius est. Et per hec patet responsio ad argumentum ubi quis arguere vellet. quod demones generare non possent propter duo. Primo quod generatio completur per virtutem formatiuam que est in semine corpe viuo resoluta. Et corpus a demonibus assumptum. quod non est tale est. Patet responsio. quia demon virtute seminis formatiuam reponit ad locum debitum et est. Secundo. si dicatur quod semen non habet virtutem generandi nisi quod diu calor anime in eo retinet. que tunc exalare necesse est per magnam distantiam delatum.

Est enim responsio q̄ demones possunt aliq̄
reponere ad conseruationem seminis ne ca-
lor vitalis euaporet. Vel etiam quia veloci-
sime mouentur propter victoriam mouentis
super rem motam. Ideo non poterit euapo-
rari tam faciliter.

**Quarta questio a quibus demonibus hu-
iusmodi exercentur.**

Utrum catholicus sit asserere q̄ actus
incuborum et succuborum demonum
conueniat omnibus spiritibus immū-
dis indifferēter et equaliter. Et videtur q̄ sic,
quia oppositum asserere esset ordinem quen-
dam bonū inter eos affirmare. probatur. Si
cut ad rationem boni pertinet modus et ordo.
Augustinus in libro de natura boni. ita ad
rationem mali pertinet inordinatio. S; in
angelis bonis nihil est inordinatum. ergo et in
malis nihil potest esse ordinatum. Unde in-
differēter huiusmodi actibus habēt insiste-
re. Inde etiā illud. Ubi nullus ordo sed sem-
piternus horroz inhabitat in terra videlicet
miserie et tenebrarum. Job. x. Preterea si nō
omnes indifferēter his actibus insistent hoc
eis competit vel ex natura vel ex culpa vel pe-
na. Nō ex natura. quia post peccatum omnes
indifferēter vt in precedenti questione tactū
est. sunt in natura ipsorum spiritus impuri li-
cet non immundi q̄stum ad diminutionem
naturalium bonorum. In nequicia subtiles
nocendi cupidi. per superbiam tumidi et c. er-
go competit eis quo ad culpam vel penam.
Tunc sic. Ubi est maior culpa ibi maior pe-
na. sed superiores angeli magis peccauerunt
ergo in eorum penam magis his spurcijs
habent insistere. Si hoc non est. dabitur ra-
tio alia. cur non illis actibus indifferēter in-
sistant. Preterea. vbi non est subiectio et obe-
dientia ibi omnes indifferēter operantur. sed
in demonibus nulla est subiectio et obedi-
entia. probatur. Quia illa sine concordia habe-
ri non possunt. sed in demonibus nulla ē cō-
cordia. Proverbior. xiiij. Inter superbos sp̄
sunt iurgia. Preterea sicut equaliter omnes p̄-
pter culpam post diem iudicij in infernū de-
trudentur. ita et ante illud tempus in aere ca-
liginoso propter officium eorum detinentur
nec legitur esse inequalitas ex parte mancipa-
tionis ergo nec inequalitas ex parte officij et
temptationis. Sed contra. glosa. i. ad 1. Cor.
xv. Quādiu durat mundus angeli angelis
homines hominibus. demones demonibus p̄-
sunt. Item Job. xl. dicitur de squamis leuia

14
tham per quas membra diaboli significatur.
q̄ vna vni adheret. ergo inter eos est diuer-
sitas et ordinis et actionis. Incidentaliter q̄-
ritur. An a bonis angelis ipsi demones ab hu-
iusmodi eorum spurcijs exequendis inter-
dum impediuntur vel non. Et dicendum q̄
quia potestates dicitur angeli quozum di-
uini virtutes aduersē subiecte sunt vt Gre-
gorius dicit. et Augustin. iij. de trini. Spi-
ritus vite desertor atq; peccator regitur p̄ spi-
ritum vite rationalem pium et iustum. Et si-
cut ille creature super alias influentiam ha-
bent que sunt perfectiores et deo p̄pinq̄iores
eo q̄ totus ordo prelationis primo et origina-
liter ē in deo et participatur a creaturis s̄m q̄
ei magis p̄pinq̄uant. Ideo etiam boni angeli
qui maxime appropinq̄uant deo propter ei-
fruitionem qua demones carent super ipsos
demones habent prelationem et per eos regun-
tur. Et cū instatur q̄ demones premisis me-
dijs multa mala faciunt. aut ergo non impe-
diuntur quia non subsunt bonis angelis. qui
eos impedire possent. aut si subsunt tunc cuz
ad negligentiam presidentis pertinere vidē-
tur ea que per subditos male fiunt. Videtur
q̄ in angelis bonis sit aliqua negligentia. Res-
pondetur q̄ sancti angeli sunt ministri diui-
ne sapientie. Unde sicut diuina sapientia p̄-
mittit aliqua mala fieri per malos angelos.
vel homines propter bona q̄ eis elicit. Ita
et boni angeli nō totaliter cohibent malos a
nocendo siue hoies siue demones. Ratio. ca-
tholicū ē asserere q̄ndam ordinē actionū inte-
riorū et exteriorū. etiā per quādā prelationē esse
in demonibus. Ubi et quādā spurcijs ab aliqui-
bus infimis p̄p̄tratur a quibus superiores p̄-
pter nobilitatē nature secluduntur. Et decla-
ratur hoc primo generaliter ex triplici cōgru-
entia qua talia cōgruunt eoz nature diuine sa-
pientie et proprie nequie. Demū magis in-
speciali. Ex natura quidē. Nā constat q̄ a prin-
cipio creationis semp̄ q̄dā alijs superiores fue-
rūt ex natura cum inter se differant specie nec
duo angeli vnius speciei existant cōmunio-
rem opinionē sequendo q̄ etiā dictis phoz
cōcordat et Dionisius q̄ ponit. x. ca. celestis ie-
rarchie in eodem ordine esse primos medios
et vltimos cui etiam necessario oportet assen-
tire. tum ex immaterialitate eozum. tum etiā
ex incorporeitate. Inspiciat q̄ vult dicta do-
ctoris in. ij. di. ij. Et quia peccatum naturam
nō tollit. et demones post casuz data natura-
lia nō amiserūt vt sup̄ tactū ē et opationes rez-
sequūt naturales eaz cōditiones. id sic i natura
sic et in operationibus sunt varij et multiplices.

Congruit etiam hoc diuine sapientie vt ea q̄
ab iplo sunt ordinata sunt. Roma. xij. que a
deo sunt ordinata sunt. Et qz demones sunt
a deo deputati ad exercendum homines z ad
puniendum damnatos. Ideo in exercitijs eo
rū ab extra quo ad homines sunt varij z mul
tiplices. Congruit etiam z nequitie ipsorum
Quia em̄ humano generi aduersantur. ideo
cum ordinate impugnat. ideo magis homi
nibus nocere estimant sicut faciūt. Unde cō
stat spurcitijs illis nephandissimis nō equa
liter insunt qd̄ etiam magis specificatur ta
li ratione. Nam cum operatio sequitur natu
ram rei vt dictum est. quorumcunq; sunt na
ture subordinate. oportet q̄ etiam operatiōes
subiunctim subordinentur sicut patet in res
bus corporalibus. Quia enim inferiora cor
pora naturali ordine sunt infra corpora cele
stia. actiones z motus eorum subduntur acti
onibus z motibus celestium corporum. z qz
vt dictum est demones naturali ordine inter
se differunt. Ideo etiam naturalibus actio
nibus intrinsecis et extrinsecis presertim in
huiusmodi spurcitijs peragendis. Ex quibz
concluditur q̄ quia huiusmodi spurcitijs plu
rimū p̄ter nobilitatez angelice nature exer
centur cuz etiam in actibus humanis infimi
z fetidissimi actus in se quidem consideran
do non q̄sum ad officium nature z procreati
onis reputantur. Denū cum de quolibet ordi
ne aliqui cecidisse creditur non est inconue
niens asserere q̄ illi demones qui de infimo
choro z iterum illi qui infimi in illo existunt
his spurcitijs z ab alijs deputantur z insunt
Hoc etiam plurimū est aduertendum. q̄ licz
de incubis z succubis mulieribz infestis scri
ptura tradit. tamen nusq; legitur in vitijs q̄
buscunq; contra naturam loquendo non so
lum de sodomitico sed etiam de quocunq; alio
peccato extra vas debitum perpere agendo se
incubos z succubos fecisse. In quo maxima
illoz peccaminū enormitas ostenditur cū
indifferenter omnes demones cuiuscunq; or
dinis illa peragere abhorrent z verecundum
estimant. Et hoc videtur velle glosa sup Eze
chielem. xij. vbi dicitur. Dabo te in manus
palestinorum id est demonū. qui etiaz crube
scunt de via tua scelerata vicium contra na
turam intelligens. z inuenta patet. q̄ de de
monibz oportet auctoritate intelligere. Nul
lum em̄ peccatū tam sepe deus reproba mor
te in multis condemnauit. Dicunt etiam nō
nulli z veraciter creditur q̄ nullus talis vicij
postq; tēpus mortalis vite xpi qd̄ ad annos
xxxij. extenditur in hoc scelere pseuerans ex

cesserit nisi speciali gratia redemptoris pote
rit liberari qd̄ ex eo ptz q̄ octogenarijs z cen
to generijs illo crimine inueniuntur sepe ure
tin quibus tempus xpi qz vite mortū discipli
na fuit. et ideo illo sp̄eto vit vnq; sine diffi
cultate per maxima ab hoc scelere continebit
Sed z q̄ ordo sit inter eos etiaz ad officia ex
teriora quo ad impugnationes demonstrant
eorum nomina. Nam licet vnum z idem no
men. scz diabolus multipliciter exprimatur
in scripturis z hoc propter diuersas eozū p̄
prietates. Tamen his immundis operibus
vnus presidere in scripturis tradit sicut etiā
z certis alijs vitijs. Est em̄ vsus scripture z
locutionis quemlibet immundum spiritū no
minare diabolū a dya quod duo z bolus qd̄
est morsellus. quia duo occidit. scz corpus z
animā. z fm̄ etimologiam. licet grece inter
pretatur diabolus clausus ergasculo z hoc si
bi conuenit cum non permittitur sibi nocere
q̄sum vellet. Vel diabolus quasi defluens.
quia defluxit id est corruit specialiter z locali
ter. Nomina etiam demon id est sapiens super
sanguinez. vel sanguineus. s. super peccata q̄
sunt z procurat triplici scientia qua viget. scz
subtilitate nature experientia tempoz z reue
lacione bonoz spiritū. Nomina etiam belial
qd̄ interpretat absq; ingo vel absq; dominio
qz p̄posse pugnat p̄tra cū cui deberet ee subie
ctus. Vocat etiaz beelzebub qd̄ interpretat vir
muscarū id est animaz peccantiū q̄ reliquerūt
verum sponsum xpm. Item sathanas id est
aduersarius. Unde. i. Pe. ij. Aduersarius ve
ster diabolus circuit zc. Item vebemoth id
est bestia. qz facit homines bestiales. Ipe tamē
demon fornicationis z princeps illius spur
cicy dicit asmodens. qd̄ interpretatur factura
iudicij. qz propter hmoi vicium factum fuit
terribile iudiciū sup sodomā z quatuor alijs
ciuitatibus. Sicut z demon supbie dicitur
leuiathan. quod interpretatur additamentum
eorum. quia z lucifer tentans primos paren
tes de superbia promisit eis additamentum
diuinitatis. De quo z per Esaiam dñs. Uisit
tabo sup leuiathan serpentem veterē z tortuo
sum. z demon auaricie z diuitiarum dicitur
māmona. Quē z xps i enāgelio exp̄lit. mat.
vi. Nō potestis deo seruire zc. Ad argumēta
ad primū. qz bonū pōt inueniri sine malo.
sed malū nūq; inuenit sine bono. qz fundat
super creaturam q̄ in se bona est. Et ideo de
mones inq̄tū habēt naturā bonam ordinati
sunt i naturalibz z in eoz actionibz. ad illud
Job. x. p̄t dicit. q̄ demones ad exercitiū depu
tati nō sunt i inferno sed isto aere calliginoso.

Unde hic habent ordinem inter se que tunc in inferno non habebunt. Vel etiam dici potest qd etiam iam omnis ordo in eis cessat quo ad ipsam beatitudinem consequendam cum a tali ordine irrecoverabiliter ceciderunt. Et dici potest qd etiam in inferno erit inter eos ordo potestatis et penarum afflictionis in quantum aliqui ad affligendum animas deputantur et non alij. Sed hic ordo magis erit a deo qd ab ipsis sicut etiam eorum tormenta. Ad tertium cum dicitur qd superiores demones quia magis peccaverunt et magis puniuntur etiam his actibus immundis amplius debeant insistere. Respondetur quia culpa ordinatur per penam et non per nature actum seu operationem. ideo non insistent illis inmunditijs propter nobilitatem nature non propter eorum culpam aut penam. Et licet omnes sint spiritus impuri et ad nocendum cupidi tamen unus amplius altero in quantum potiora naturalia sunt obtenebrata. Ad quartum dicitur qd est concordia inter demones non amicitie sed nequie ex qua homines odiunt et dei iusticie repugnat quantum possunt. Talis enim concordia inter impios reperitur ut eis se adiungant et subijciant ad propriam nequitiam exquendam quos potiores viribus vident. Ad quintum licet carceralis mancipatio omnibus equaliter deputetur iam in aere et post in inferno. non tamen et hoc naturalia in eis sunt equaliter ad equales penas et officia equalia ordinata. Imo quanto sunt nobiliores in natura et potiores in officio. tanto etiam gravius subiecti tormento. Unde Sapientia vi. Potentes potenter tormenta patientur.

Est ergo questio super influentias corporum celestium in qua tres alij errores reprobantur. rest quinta in ordine.

Sed pro ampliori premissorum declaratione etiam obviandum quibuscumque preteritis obiectionibus. Queritur de maleficorum operibus quo ad quintuplicem causam. quatuor et illis reprobando ex quibus influere non possunt. quintam vero concludendo. scilicet virtutem intellectuam ex qua fluere habent que licet bona sit secundum naturam. est tamen mala secundum voluntatem. quatuor autem cause reprobantur contra illos que aut maleficas aut eorum opera esse negant. et sunt corporum celestium influentie. illorum corporum orbium motores moventia. hominum excrescens malicia. et imaginum ac caracterum verborum efficacia.

A Possit quod modo catholice censeatur qd origo et multiplicatio maleficorum operum processerit ex influentijs cor-

porum celestium seu ex superabundanti malicia hominum et non ex spurcitijs incuborum et succuborum demonum. et videtur qd ex propria malicia. Nam Augustinus in li. lxxxiij. q. dicit qd ad hominis voluntate causa depravationis eius redit siue aliquid siue nullo suaudente depravata sit. Sed maleficus depravatur per peccatum. ergo causa illius non est diabolus sed voluntas humana. Ad idem dicit de lib. arb. qd quilibet est causa sue malicie. quod etiam probatur ratione. Peccatum hominis ex li. ar. procedit. sed diabolus non potest li. ar. movere: hoc enim libertati repugnaret. ergo diabolus non potest esse causa. nec illius cuiuscumque alterius peccati. Preterea in li. de ecclesiasticis dogmatibus dicitur. Non omnes cogitationes nostre male a diabolo excitantur sed aliquotiens ex nostri arbitrii motu emergunt. Demum qd ex influentijs corporum celestium possunt oriri et non a demonibus probatur. Sicut omnis multitudo reducitur ad unum. ita omne multiforme reducitur in aliquid uniformis principium. Sed actus humani sunt varij et multiformes tam ad vicia quam ad virtutes. ergo videtur qd reducatur in aliqua principia uniformiter mota et moventia. Sed talia non possunt assignari nisi ex motibus celestium qui sunt uniformes. ergo illa corpora sunt talium actionum cause. Preterea si celestia corpora non essent humanorum actuum ad virtutes et vicia cause. astrologi non adeo frequenter vera predicarent de bellorum eventibus et alijs humanis actibus. sunt ergo aliquo modo causa. Preterea corpora celestia moventur a substantijs spiritualibus secundum theologos et philosophos omnes. Sed illi spiritus sunt superiores animabus nostris sicur et corpora celestia corporibus nostris. ergo ambo insimul habent imprimere in animam et corpus hominis ad causandam quoscumque actus humanos. Preterea corpora celestia possunt imprimere in ipsos demones ad causandum certa malefica. et a fortiori in ipsos homines. Assumptum probatur ex tribus. Nam certi homines que lunatici dicuntur infestantur a demonibus plus uno tempore quam alio quod non facerent sed potius omni tempore molestarent nisi in certis lunationibus etiam ipsis demones inquietarentur ad inferendum huiusmodi. probatur etiam ex nigromanticis qui certas constellationes observant ad invocandum demones que non facerent nisi sciret illos demones corporibus celestibus esse subiectos. Probatur etiam ex illo que demones secundum Augustinum i. r. de ci. dei. quibusdam corporibus inferioribus arcant. scilicet herbis. lapidibus. animalibus. et sonis quibusdam certis

errocibus et figuracionibus. sed cum corpora
celestia sint virtuosiora quam corpora inferiora.
Ideo multo magis actionibus corporum ce-
lestium. Et iterum amplius malefici subijci-
untur ut eorum opera ex influentijs illorum
corporum et non ex assistentia spirituum malo-
rum proueniant. Fortificatur argumentum
ex. i. Regum. c. xvi. ubi saul qui vexabatur a de-
mone alleviabarur quando dauid cytharas
percutiebat coram eo et quod recedebat spiritus
malus. Sed contra. Impossibile est effectus
sine causa sua producere. sed opera malefico-
rum sunt talia quod non possunt nisi opere de-
monum fieri. patet ex descriptione operum ma-
leficorum. ex Irido. libro. viij. et bimol. Ma-
lefici dicuntur ob magnitudinem facinororum.
Hi enim elementa concutunt. mentes hominum
turbant et absque ulla veneni haustu sola vi car-
minum animas interimunt et. Huiusmodi au-
tem effectus non possunt ex influentijs cor-
porum celestium mediante homine causari.
Preterea philosophus in ethi. Difficile inquit
quid sit principium operacionis in anima
Et ostendit quod oportet esse aliquod extrinse-
cum. Omne enim quod incipit de nouo ha-
bet aliquam causam. Incipit enim homo ope-
rari quia vult. Incipit autem velle. quia pre-
conciliatur. si autem preconciatur propter aliquod
concilium precedens. aut ergo est procedere
in infinitum. aut oportet ponere aliquod prin-
cipium extrinsecum quod primo mouet hominem
ad conciliandum nisi forte aliquis dicat quod hoc
est a fortuna ex quo sequeretur omnes actus
humanos esse fortuitos. quod est absurdum.
Principium ergo in bonis ad bona dicit esse
deum qui non est causa peccati. In malis au-
tem cum homo incipit a gere velle et concilia-
ri ad peccandum oportet quod huius etiam sit ali-
qua causa extrinseca. et non potest esse alia nisi
si diabolus presertim in maleficijs ut supra pa-
tuit quod corpus celeste non potest ad tales actus
influcere. ergo patet veritas. Preterea cuius po-
testati subiacet motuum. eius potestati subia-
cet et motus qui a motiuo causatur. Motuum
autem voluntatis est aliquid apprehensum per
sensum vel intellectum quorum utrumque subiacet
potestati diaboli. Dicit enim Augustinus in li-
bro. lxxvij. q. Serpit hoc malum. scilicet quod est
a diabolo per omnes additus sensuales. dat
se esse figuris accomodat se coloribus adheret
sonis. latet in ira et in fallacia sermonis. odo-
ribus se subijcit infundit saporibus. et quibusdam
nebulis implet omnes meatus intelligentie.
ergo videtur quod in potestate diaboli est moue-
re voluntatem que est directe causa peccati. Pre-

terea omne quod se habet ad utrumlibet indi-
get aliquo determinate ad hoc quod exeat in actum
sed lib. arbi. hominis ad utrumlibet se habet. scilicet
ad bonum et malum. ergo ad hoc quod exeat in
actum peccati indiget quod ab aliquo determi-
netur ad malum. Maxime autem hoc vide-
tur fieri a diabolo presertim in operibus male-
ficorum cuius eius voluntas est determinata ad
malum. ergo videtur quod mala voluntas dia-
boli est causa male voluntatis precipue in ma-
leficijs. et potest fortificari ratio per hoc quod si-
cut bonus angelus se habet ad bonum. ita ma-
lus angelus ad malum. Sed ille reducit ho-
mines ad bonum. ergo iste ad malum. est enim
dicit Dionysius lex diuinitatis immobiliter
stabilita ut yma a summis perficiantur.
Responsio. quia questio quo ad originem ma-
leficorum operum fundatur. super influen-
tiam luminarium celestium ostenditur per re-
probationem trium errorum qui hoc asserere
conantur. scilicet planetariorum generaliacorum.
et fatalium ordinem ponentium hoc non
esse possibile quo ad primum. Nam si queritur
an ex impressione luminarium celestium cause-
tur in hominibus vicijs maleficorum tunc
ad diuersitatem morum attendendo et verita-
tem fidei saluando oportet sub distinctione dis-
serere videlicet quod mores hominum a sideribus
causari potest intelligi dupliciter. Aut neces-
sario et sufficienter. Aut dispositiue et contin-
genter. Si dicatur primo modo tunc non so-
lum est falsum imo hereticum. eo quod christia-
ne religioni adeo repugnat quod etiam veritas
fidei in tali errore saluari non potest. Ratio.
Dum enim ponit omnia a sideribus necessa-
rio euenire. iam tollit meritum et per conse-
quens demeritum. Tollit et gratiam et per con-
sequens gloriam. Tum quia honestas morum
per hunc errorem preiudicium patitur dum
culpa peccantis in sidera refunditur licentia
maleficiendi sine reprehensione conceditur.
et homo ad orandum et colendum sidera in-
curuatur. Si autem dicatur mores hominum
a dispositionibus siderum variari dispositi-
ue et contingenter sic potest habere veritatem
quia nec rationi nec fidei repugnat. Planum enim
est quod dispositio corporis varia multum facit
ad variationem affectionum et morum anime. ut
plurimum enim anima complexionem corporis
imitatur. ut dicitur in sex principijs. Unum et co-
lerici sunt iracundi et sanguinei sunt benigni
et melancholici sunt inuidi. stigmatici pigri. hoc
autem non est necessarium. anima enim dominatur suo
corpore et maxime quando est adiuta per gratiam
Multos enim videmus colericos mansuetos

et melancolicos benignos. Quoniam ergo virtus corporum celestium operatur admixtionem et qualitate complexionum. Hinc est quod consequens quodammodo operatur ad qualitatem morum valde tamen de longinquo. Plus enim facit ad qualitate complexionis virtus nature inferioris quam virtus sideris. Unde Augustinus. v. de ci. dei. in solutione cuiusdam questionis de duobus fratribus qui simul infirmabant et curabantur: cum querebatur unde hoc esset magis commendat rationem ipocratis quam astronomi. Ipcras enim respondit quod hoc erat propter similitudinem complexionis. Et astronomus respondit quod erat propter idempnitatem constellationis. Helius enim respondit philosophus. quod causam reddit magis propriam et magis propriam. Sic ergo dicendum quod impressiones siderum aliquo modo disponunt ad malitiam malefactorum: siquidem aliqua influentia in eorum corporibus predominatur potius ad huiusmodi nequam quam ad alia opera quecumque viciosa seu virtuosa. que tamen dispositio non debet dici necessaria prima et sufficiens. sed remota et contingens. Nec valet si quis obijceret philosophum lib. de proprietatibus elementorum. ubi dicit quod regna vacua facta sunt et terre depopulate apud coniunctiones iouis et saturni. arguendo quasi: quod talia ex libero arbitrio dependebant hominum ergo etiam influentia luminarium super lib. ar. haberent efficaciam. Rndetur enim quod philosophus per hoc dictum non vult innuere quod homines illi non poterant resistere illius influentia constellationis ad dissolutionem inclinantis. sed quod noluerunt quia sicut ptolemaeus in almagesti. Sapiens homo dominabitur astris. quibus enim coniunctio iouis et saturni eo quod saturnus habet influentiam melancolicam et malam et iupiter valde bonam possit ad iram vel discordiam homines inclinare. illi tamen inclinationi homines per libertatem arbitrii possunt resistere et valde faciliter cum adiutorio gratie dei. Nec iterum valet si quis obijceret dictum Damasceni. lib. ii. c. vi. ubi dicit. constituantur multotiens comete et signa quedam mortis regum. Respondetur enim quod etiam sequendo opinionem Damasceni. qui fuit ut patet in predicto libro contrarie opinionis vice philosophice siue non: nihil per hoc concluditur quo ad necessitatem actuum humanorum. opinatur enim Damascenus. quod cometa nec naturaliter generatur nec est una de stellis in firmamento positus. unde nec eius significatio est naturalis nec influentia. Dicit enim quod comete non sunt et his que a principio genita sunt astra. sed divina iussione secundum ipsum tempus constituuntur et rursus dissoluntur. hec Damascenus.

Prenunciat autem deus per tale signum mortem regis magis quam aliorum tum quia est persona communis. tum quod per hoc oriri turbatio regni. De cuius custodia magis sollicitantur angeli propter commune bonum quorum etiam ministerio et generantur et dissoluntur. Sed nec phorum opinio obstat qui dicunt quod stella cometa sit impressio calida et sicca generata in superioribus parte aeris prope ignem: et cuius vapore calido et sicco globus illius vaporis adunatus apparet corpus stelle. Partes autem illius vaporis discontinuatae circa illum globum et longum prentense in suis extremitatibus illi globo coniuncte sunt quasi eius come. et secundum hanc positionem significat et causat non per se sed per accidens mortalitatem puenientem ex infirmitatibus calidis et siccis. Et quia ut plurimum divites nutriuntur calidis et siccis. Ideo illo tempore multi divites moriuntur inter quos mors regum et principum est magis notabilis. et hec positio nec distat a positioe Damasceni. si quis bene considerat: nisi quo ad operationem et cooperationem angeli quam nec philosophi excludere possunt: immo ubi vapores nunquam in sua siccitate et caliditate ad generandum cometam concurrerent ad huc operationem angeli sepe concurrere habent causis predictis sicut et stella que sancti Thome doctoris transitum indicavit que utique non ex superioribus in firmamento positus profiliunt sed operationem angeli ex materia aliqua preiacente formata et officio pacto iterum resoluta fuit. Unde videmus quod secundum quacunquam ultimum opinionem nullum penitus habet celi luminaria dominium super lib. arbitrium. Unde nec consequenter super malitiam et mores hominum. Nota insuper quare astronomi ut sepius vera predicunt et quod eorum iudicia ut plurimum super unam provinciam aut gentem unius terre eveniunt. Huius ratio est. quod enim sua iudicia sumunt ex astris que etiam habent maiorem influentiam capiendo probabilior non necessitantur in actibus tam nature quam voluntatis et in actibus hominum generalibus sicut unius gentis vel provincie quam in particularibus unius persone: quia maior effectus stellarum imprimitur in tota unam gentem quam in unum hominem: et quod maior pars gentis unius magis sequitur affectus naturales corporis quam unus singularis homo. ideo tamen. sed hoc incidentaliter est tactum. Secunda via per quam prefata nostra catholica assertio declarata est per reprobationem errorum genitilicorum et deam fortune colentium mathematicorum. De quibus Iosid. viii. et hi. c. ix. genitilici dicitur propter natalium considerationem siderum qui vulgo mathematici dicuntur. Fortuna vero ut ibidem

Rc

dicit. s. ij. a fortuna nomen habere dicitur q̄
si deam quandā res humanas varijs casibz
et fortunis illudentem. Unde et cecam appel
lant eo q̄ passim in quoslibet incurrens sine
ylo examine meritoꝝ et ad bonos et ad ma
los venit. hec **I**sidorus. Sed talem deā cre
dere aut q̄ lesiones in corpibus et creaturis
que ex maleficoꝝ operibz inferuntur non ab
ipsis maleficis sed ab ipsa dea fortune pueni
rent: sicut est idolatria. ita et asserere malefi
cas ipsas ad hoc esse natas vt talia per eas in
mūdo exerceri possint. similiter a fide alienuz
existit immo et a cōmuni p̄hoꝝ traditōne. si
cui placet inspiciat doctorē sanctū. li. iij. sum
me fidei cōtra gentiles. q. lxxvij. et sequenti
bus. et inueniet plura. licet hoc vnicuz p̄pter
eos qui fortassis copiam libroꝝ non habent
nō videtur obmittendū. q̄ quia in hoie tria
sunt vt ibi notatur que a tribus celestibz cau
sis diriguntur. voluntatis actus. intellectus
actus et corpis actus. quoz principiū a deo
tm̄ et immediate. secundū ab angelo. et terciū
a celesti corpore dirigitur. Nam electōes et vo
luntates immediate a deo in bonis opibz di
riguntur. dicente scriptura puerb. xxi. Cor
regis supple. qd̄ maiori potentia videtur pos
se resistere eo minus alij nō possunt. qz in ma
nu dñi et quocūqz voluerit inclinabit illud.
Et apls. Deus est qui opatur in nobis velle
et p̄ficere p̄ bona voluntate. Cognitio vero
humana intellectiua a deo mediantibz ange
lis ordinatur. Ea vero que ad corpalia per
tinēt siue sint exteriora siue interiora in vsuz
hoīs venientia a deo mediantibz angelis et
celestibz corpibus dispensant. Dicit enī bea
tus Dionysius. iij. de diu. no. q̄ corpa cele
stia sunt cause eoz que in hoc mundo sunt:
non tm̄ necessitate inferentia. Et cum homo
sit ordinatus fm̄ corpus sub corpibus cele
stibus. fm̄ intellectum vero sub angelis. fm̄
voluntate aut sub deo potest cōtingere q̄ ho
mo sp̄reta inspiratōne dei ad bonū et illumi
natione boni angeli ducatur affectōe corpo
rali ad ea ad que influentia luminarium celī
inclinant vt et siotā voluntas q̄ intellectus
malicia et erroribz inuoluantur. Non est aut
possibile hmoi erroribz quibus malefici irre
titi sunt et influentijs luminariū celī inuol
ui licet ad fundendū sanguinē vel furta aut
latrocinia vel etiā incōtinentias pessimas p̄
petrare possit quis ex illis inclinari sicut etiā
ad alia quedā naturalia. Etiā vt **S**uif. in de
vniuerso dicit. Qz p̄ exp̄ientia habetur si me
retrix nititur plantare oliuam non efficitur
fructifera que tm̄ p̄ castam plantata fructifera

efficitur. Et aliquis etiam medicus in sanan
do. et agricola in plantando. et miles in expu
gnando aliqua ex impressione celestis corpis
efficiunt que alij etiā eadē artes habentes
efficere nō possunt. Tercia via sumitur et re
probatione fatalium effectū. **U**bi notandū
q̄ fatū esse aliquid vno modo catholice asse
ritur. **A**lio modo asserere est omnino heretis
cum. **S**i enī fatum estimetur esse fm̄ estima
tionem quorundā gentiliū et etiā quozun
dam mathematicozū qui putabāt q̄ ex vi po
sitōis siderū causaretur infallibiliter diuer
sas morum: ita q̄ talis efficeretur necessario
maleficus vel virtuosus in moribz quia talē
eum esse causaret vis que in dispositōne sibe
rum sub qua talis vel conceptus vel natus
esset cōprehenderetur. Et istam vim vocauer
unt noie fati. Sed quia ista opinio non tm̄
est falsa immo heretica et omnino detestanda
p̄pter incōuenientia que necessario sequen
tur vt supra tactū est circa reprobationē pri
mi erroris. qz videlicet tolleretur rō meriti et
demeriti imo gratie et glorie et q̄ deus malo
rum nostroz auctor esset et plura alia. Ideo
fatum sic omnino refutatur qz nihil est. scdm̄
quam acceptionē etiā **B**regio. dicit in **D**met.
epiph. Abiit a fidelium cordibz vt fatum ali
quid esse dicant. et licet hec opinio videatur
eadem esse cum prima que est planetarioꝝ. et
hoc p̄pter eadem incōuenientia que vtrobiqz
cernuntur. tm̄ sunt diuerse quantū inter se di
uersificantur vis siderum et influxus genera
lis septē planetaz. **S**i aut estimetur fatū esse
fm̄ quandā dispositionē siue ordinationem
causarum secundaz ad pducenduz effectus
diuinitus prouisos. Hoc modo fatum vere
est aliquid eo q̄ puidencia dei p̄ causas me
dias exequitur suos effectus. **I**n illis videli
cet q̄ scōis causis subdunt licet in alijs non
vt est creatio: animaruz glorificatio: et gratie
collatio. **L**icet etiā angeli ad gratie infusione
cooperari possunt intellectū et voluntatis ca
pacitatem illuminando et disponendo. et sic
quedam ordinatio effectū vna et eadem di
citur puidencia et etiā fatum. **S**i enī consi
deratur vt est in deo sic dicitur puidencia. si
autē fm̄ q̄ est in causis medijs ordinatis a
deo ad effectus aliquos pducendos sic ha
bet rationem fati. **E**t hoc modo **B**oetius lo
quens de fato. iij. de consol. dicit. Fatum est
rebus mobilibus inherens dispositio p̄ quā
puidencia suis queqz necit ordinibz. Sed
tamen sancti doctores hoc nomine vti recu
sauerunt propter eos qui illud ad vim posi
tionis siderū retorquebant. **U**nde **A**ug. v.

de civi. dei dicit. Si propterea quisq; res hu-
 manas fato tribuit. quia ipsam dei volunta-
 tem vel potestatem fatum vocat sententiam
 teneat et linguam corrigat. Patet etiam ex p-
 missis tacita responsio ad questionē. an om-
 nia fato subdantur et an etiam maleficorum
 opera illi subdantur. Quia si fatum dicitur
 ordinatio causarum secundarū ad effectus
 diuinitus pronisos id est vbi deus disposu-
 it per causas secundas producere effectus ta-
 les. sic in quaz subduntur fato id est subdun-
 t causis secundis: sic a deo ordinatis vt sunt
 influentie corporum celestium. Ea vero que
 immediate a deo fiunt vt est creatio rerū. glo-
 rificatio substantiarum spiritualium et alia
 huiusmodi non subduntur Et hoc est quod
 dicit Boetius vbi supra q; ea que sunt pri-
 me deitati propinqua fatalis ordinis mobi-
 litatem excedunt. Unde maleficorum opera
 quia non subsunt secundis causis cum talia
 preter cursum cōmunem et ordinē nature eue-
 niunt. Ideo nec fato sed causis alijs quo ad
 eoz originē necessario subduntur.

Quoniam nec huiusmodi ma-
 leficorum opera possunt oriri aut cau-
 sari a substantijs separatis que sunt
 motores orbium seu corporibus celestium:
 cuius opiniois fuit Auicē. et sui sequaces
 hac ratione moti. quia enim substantie ille se-
 parate altioris sunt virtutis animabus no-
 stris et ab ipsa anima interdum cum fuerit
 in sua imaginatione ad solam quandā appre-
 hensionem interiorē circa aliquod extrin-
 secum immutatur corpus proprium. inter-
 dum etiam alienum seu extrinsecū. verbi gra-
 tia. Aliquis ambulans supra trabem in alto
 positam cadit de facili. quia imaginatur ca-
 sum ex timore. nō autem caderet si esset trabe-
 illa posita super terram vbi casum timere nō
 posset. Item ad solam apprehensionem ani-
 me incalcescit corpus vt in concupiscentibus
 vel iratis: aut etiā infrigidatur sicut in timen-
 tibus. potest etiā immutari ad aliquam egri-
 tudinez puta febrem vel lepram ex forti ima-
 ginatione et apprehensione ad tales egritudi-
 nes. et sicut circa corpus proprium ita et cir-
 ca alienum vt illud immutetur ad sanitates
 vel egritudinem. et hic ponit causam enam
 fascinatonis de qua superius tactum est. Et
 quia scdm istam positionem effectus malefi-
 carum haberent reduci ad motores orbium
 licet non precise ad ipsa corpora celestia. Ideo
 vltra illa que ibi tacta sunt Dicamus adhuc
 q; talia sic contingere est impossibile. quia cū

motores orbium sint substantie intellectua-
 les et bone nō tam fm naturam q; et fm vo-
 luntatem quod patet ex earum operationibz
 ad bonum totius vniversi. Illa autem crea-
 tura cuius ope magice operationes fiunt: et
 si sit bona fm naturaz non tamen potest esse
 bona scdm voluntatem. Ideo non potest esse
 se idem iudiciū de ambabus substantijs. Et
 q; non potest esse bona fm voluntatem pro-
 batur. Nam prestare patrocinium aliquibz
 in his que sunt contraria virtuti non est ali-
 cuius intellectus bene dispositi: talia autem
 fiunt in huiusmodi operationibus malefico-
 rum. fiunt enī vt in secunda parte operis pa-
 tebit plurima homicidia. fornicationes. pue-
 rozum et iumentozum occisiones et alia ma-
 leficia procurantur. vnde vtentes his artibz
 malefici a malefaciendo vocantur. non est er-
 go bene disposita scdm virtutem talis intel-
 lectualis natura cui? auxilio huiusmodi ar-
 tes maleficarū innituntur: licet sit bona fm
 naturam. quia habet esse et illud omnia appe-
 tunt vt cuiuslibet intuenti patet. Item non est
 intellectus bene dispositi familiarem esse sce-
 leratis et eis patrocinium exhibere et non qui-
 busdam virtuosis. Huius autem operibus
 maleficorū vtuntur homines scelerati quia
 a fructibus eozū cognoscuntur. Auxilio au-
 tem substantiarum orbis mouentium: in bo-
 num quelibet creatura inclinatur a natura.
 licet corrumpatur per accidens sepe. ergo il-
 le substantie non possunt esse originalis cau-
 sa maleficaz. Preterea intellectus bene dispo-
 siti est reducere homines in ea que sunt bo-
 mini propria bona que quidez sunt bona ra-
 tionis. abducere ergo ab istis et prabere ad
 alia minima bona est intellectus indecenter
 dispositi. Per huius autem artes non adipi-
 scuntur homines aliquem profectum in bo-
 nis rationis que sunt scientie et virtutes sed
 in quibusdam minimis vt sunt deprehensi-
 ones et exercitia latronum et mille nocumen-
 tozum. ergo origo non est a substantijs sepa-
 ratis sed ab aliqua alia virtute non bene dis-
 posita scdm virtutem. Preterea non est bene
 dispositus fm intellectū qui per aliqua sce-
 lera cōmissa prouocatur ad auxiliū alicui fe-
 rendum. Hoc autem fit in istis artibus ma-
 leficorū. nam vt patebit in executione ha-
 rum fidem abnegant innocentes pueros oc-
 cidunt. Substantie enim separte que sunt or-
 bium motores: propter suam bonitatez non
 his maleficijs auxiliū prestant. Concluden-
 do q; huiusmodi artes sicut nō possunt a cor-
 poribus celestibus ita nec ab eozū motoribz

c ij

oziri. et cū necesse habent oziri ex aliqua virtute alicui creature collate. et illa etiā non potest esse bona scdm voluntates. licet sit bona scdm naturā. et huiusmodi creature sint ipsi demones: relinquitur q̄ eoz virtute huiusmodi fiant nisi fortassis adhuc obstat friuola estimatio q̄ ex hominū malicia concurrente super maleficorū verba cōminatoria et imagines repositas ad certū locū virtute quadā stellarū sequerentur. vt verbi gratia: quando maleficus diceret imaginē aliquā reponendo. faciā te cecam aut claudā et hoc eueniret. Tunc ideo eueniret q̄ talis a sua natiuitate ex virtute stellarū fortiretur pre ceteris hominibus talem virtutē. quantumcūq; aliq̄ talia verba proferrent et essent instructi per disciplinam ad proferendū. adhuc tñ efficaces in huiusmodi operib; esse non possent. Ad que singula respondendo declarabitur. Primo q̄ ex malicia hoīm huiusmodi effectus causari non possunt. Secundo q̄ nec ex vocib; quozūcūq; hominū concurrente quacūq; constellatione etiā ad quascūq; imagines.

Et primo q̄ non ex malicia quantumcūq; hūana possunt oziri hōi maleficorū opera sic declaratur. Nam malicia hoīs siue sit habitualis inquantū quis ex frequentatis actibus acquirat habitū inclinante ad perpetrandū peccata nō ex ignorantia nec infirmitate. vnde censetur peccare ex malicia. Vel sit actualis malicia que dicitur ipsa mali electio que etiā ponitur peccatū in spiritū sanctū. nunq̄ potest circa ipsum maleficū tantū efficere q̄ talia opera vt sunt immutationes elementorū et lesiones circa corpora indifferenter hominū et iumentorū absq; assistentia alicuius altioris virtutis proueniunt quod declaratur primo ex parte cause. secundo ex parte effectus maleficialis. Nam hō quod non potest homo efficere absq; malicia puta per sua naturalia imminuta: minus potest per ipsa naturalia iam diminuta. Patet cū iam sit virtus actiua etiā diminuta. Sed homo per peccata qualitercūq; per malitiā cōmissa diminuitur in bonis naturalibus. probatur auctoritate et ratione. Nam Dio. iij. ca. de diu. no. dicit. Valū est defectus naturalis habitudinis. et loquitur de malo culpe. Unde et nemo noscens malū operatur illud: quod si operatur ex defectu operat. Ratio sic. Sicut se habet bonū gratie ad malū nature ita se habet malū culpe ad bonū nature. sed per gratiā diminuitur malū nature vt fomes qui est inclinatio ad culpam. ergo per culpam a fortiori diminuitur bonum nature. Nec obstat si dicatur de fascinatioe que interdū procuratur ex inuultatione seu inspectione alicuius vetule maliciose puerum aspicientis vnde puer immutatur et fascinatur. quia sicut supra tactū est: hoc tantū modo contingere potest circa pueros propter tenerā p̄plexionē. Sic autē loquimur de corporum quozūcūq; hominū et iumentorū ac etiā elementorū ad grandiuēs immutationes. Si quis velit latius intelligere: inspiciet doctore sanctū in questionibus de malo. Vtrū peccatū possit corūperere totū bonū nature. rē. Ex parte deniq; effectū maleficialium declaratur. Nam ex effectibus deuenitur in cognitionē cause. Unde sicut illi effectus quo ad nos qui sunt preter ordinē nature create nobis note per virtutē creature nobis ignote. licet non sint proprie miracula sicut illa que sunt preter ordinē totius nature create qualia fm potestates operatur ille qui est supra omnē ordinē totius nature create qui est deus benedictus: scdm quā acceptionē dicitur. Tu es qui facis mirabilia magna solus. ita et maleficiales effectus dicuntur miraculosi inquantū sunt ab aliqua causa nobis ignota et preter ordinē nature create nobis note. Ex quibus elicitur q̄ virtus corporalis hoīs ad huiusmodi opera causanda nō se extendere potest que semper hoc habet vt causa cum suo effectū naturali nota sit naturaliter absq; admiratione. et q̄ effectus maleficiales possunt aliquo modo dici miracula inquantū noticiā humanā excedunt patet ex se ipsis cum naturaliter non sunt. patet et per omnes doctores. presertim Augustinū. in li. lxxiij. q. vbi dicit. Ex magicis artibus sunt miracula plerūq; similia illis miraculis que sunt per seruos dei. Et iterū in eodē dicit. Magi faciunt miracula per priuatos contractus. boni christiani per publicā iusticiam. mali christiani per signa publice iusticie que omnia sic declarantur. Nam iusticia diuina est in toto vniuerso sicut lex publica in ciuitate. Virtus autē creature cuiuslibet in vniuerso se habet vt virtus alicuius priuate persone in ciuitate. Ideo boni christiani inquantū per diuinā iusticiā miracula faciunt dicuntur facere miracula per publicā iusticiā. Magi autē quia operatur ex pacto inuito cū demone: dicitur operari per priuatum contractū quia operatur per demonē qui sua naturali virtute potest facere aliquid preter ordinē nature create nobis note per virtutem creature nobis ignote. et erit miraculū.

quo ad nos sed non simpliciter. quia nō pos-
 test operari preter ordinē totius nature crea-
 te et p omēs virtutes creaturarū nobis igno-
 tarum. Sic enī solus deus dicitur facere mi-
 racula. Juxta illud. Tu es deus qui facis mi-
 racula magna solus. **M**ali autē christiani
 faciunt per signa publice iusticie. sicut inuo-
 cando nomē christi vel exhibendo aliqua sa-
 cramēta. si cui placet inspiciat sanctū **Tho.**
 in prima parte. q. cxi. ar. iij. potest etiā atten-
 dere ea que in secunda parte operis. c. vi. de-
 ducētur inferius. Consequenter q nec p vo-
 ces et verba cōcurrente virtute stellarū.

Quemum q nec ex vocibus quorūcun-
 q hominū cōcurrente quacūq con-
 stellatione super quascūq imagines
 Nam cum intellectus hoīs huius dispositi-
 onis est q eius cognitio ex rebz causatur cū
 intelligentez necesse sit fantasmata speculari.
 Non est eius conditio q ex sua conceptione
 seu intellectuali operatōne intrinseca vbi il-
 lam solam per verba exprimeret res ab extra
 habeat causare. aut q conceptio intellectus
 expressa per verba haberent corpora immuta-
 re. Tales enī hoīs qui talem haberent virtu-
 tem nō essent nobiscū vniūspeciei: sed equi-
 uoce dicerentur hoīs. Preterea. si dicatur
 q illa efficiunt per verba cōcurrente virtute
 stellarū a natiuitate vnde contingit q pre ce-
 teris hominibz dum pferunt verba q per illa
 aliquid efficiunt cum tamen alij etiā pferen-
 tes eadē non possent aliquā transmutationē
 efficere: quia virtus stellarū a natiuitate eis
 non deseruit. Patet ex precedentibz illa esse
 falsa ex reprobatione triū erroz. planetario-
 rum. generaliacoz. et fatalem ordinē ponē-
 tium. Preterea cum verba exprimūt mentis
 conceptū. et corpora celestia non possunt im-
 primere intellectū nec etiā coz motore nisi
 per se absqz motione cozpoz celestiu intelle-
 ctum vellent illuminare et hoc solūmodo fi-
 eret ad opera bona. quia ad mala perpetrā-
 da nō illuminatur intellectus sed obumbra-
 tur q non est officū bonoz spirituū sed ma-
 loz. Ideo patet q si verba coz aliquid ef-
 ficūt hoc nō est vigore alicuius cozpis cele-
 stis sed assistentia alicuius virtutis intellecti-
 ue que etiā et si sit bona scdm naturaz non tñ
 potest esse bona scdm voluntatē in quantum
 semper ad malū machinatur. et talis erit de-
 mon vt supra ostensum est. Et q nec per ima-
 gines possunt talia efficere quasi cozpora cele-
 stia super ipas aliquid influerent quia hmoi
 imagines quantūcūqz caracteribz et figu-

ris sunt insignite sunt effectus hominis ope-
 rantis per artem. **C**elestia autē cozpora effe-
 ctus causant naturales cuiusmodi non sunt
 effectus maleficoz qui dicuntur maleficia-
 les. vtpote in malū creaturarū preter consue-
 tum ordinē nature psilientes: vnde nihil ad-
 ppositum. Preterea supra ostensum est etiā q
 duplices sunt imagines. astrologice et magi-
 ce. que etiā ad bonum aliquid priuatū obti-
 nendum et non ad corruptionē ordinantur.
Maleficoz autē imagines sunt omīno alteri-
 us cum semp ad nocumentū creaturarū et ex
 demonū iussu ad aliquē locum occulte repo-
 nuntur vt desuper ambulantes aut dormi-
 entes ledantur vt ipse malefice fatentur. vñ-
 de et ab ipsis demonibus efficiunt quicquid
 causant et non ex cozpoz celestiu influentijs
Ad argumenta. Ad primū dictum **Augu-
 sti** ni est intelligendū q causa deprauatōis ho-
 minis redit ad hoīs voluntatē sicut ad cau-
 sam effectuz perficientē. que pprie dicitur esse
 causa. non sic autē est causa effectū pmittentez
 vel disponentē vel conciliantē aut precipie-
 tem quibus modis scz conciliatiue. dispositi-
 ue. et preceptiue diabolus dicitur causa pec-
 cati et deprauatōis. **D**eus autē solūmodo p-
 missiue qui mala permittit ppter bona. **J**uxta
**Augu-
 stinū** in ench. Diabolus autē disponit
 interius suggerendo psuadit interius et exte-
 rius acrius stimulando. Precepit autē his
 qui ei totaliter se subdiderunt vt sunt malefi-
 ci quibus non est opus interius instigari sed
 tm exterius rē. Et per hoc etiā ad secundū
 q quilibet est causa sue malicie directe intelli-
 gendo. et ad probatōnes patet eadem respon-
 sio. quia licet repugnat libero arbitrio moue-
 ri per modū pipientis: non autē per modum
 disponentis. **A**d terciū. **D**otus ad virtutes
 aut ad vicia dispositiue possunt causari ab in-
 fluentijs cozpoz celestiu. et capitur motus
 pro quadā naturali inclinātōne ad virtutes
 humanas et vicia. opera autē maleficozū qz
 excedunt cōmunem ordinē nature. ideo illis
 influentijs subiacere non possunt. **A**d quar-
 tum idem patet. quia sunt cause humanozū
 actū cozpora celestia. sed illa opera nō sunt
 humanitus adinuenti. **A**d quintū q moto-
 res orbium possunt imprimere in animas si
 intelligatur immediate sic imprimūt illumi-
 nando ad bonum et non ad maleficia vt su-
 pra tactū est. **S**i autem intelligatur mediate
 tunc iuxta influentiā cozpoz celestiu impri-
 munt indirecte et dispositiue. **A**d sextū. hoc
 q demones fm certa augmenta lune homi-
 nes vexant. ptingit ppter duo. **P**rimo quidē

c ij

ad hoc vt infament creaturam dei scz lunam
vt *Micro.* et *Crisosto.* dicunt. Secundo qz
cum nō possint opari nisi mediātibz natura
libus virtutibz vt supra dictū est. Ideo consi
derant corpoz aptitudines ad effectus in
ducendos et qz cerebrū est humidissimū oīm
ptium corporis vt *Aristo.* dicit et naturales
omnes. Ideo maxime subijcitur operatōi lu
ne que ex sua pprietate habet mouere humo
res. In cerebro autē pficiuntur vires aiales.
Et ideo demones fm certa augmenta lune
pturbant hoīs fantasiam quando psiderant
cerebrū ad hoc dispositū. Ad aliud qz demo
nes aduocati in certis psellatōibz aduentū
faciūt ppter duo. Primo vt hoīs in hunc er
rorem inducant qz credunt aliqđ numen esse
in stellis. Secdo qz psiderant fm aliquas cō
stellationes materiam corpalem magis esse
dispositā ad effectus pro quibus aduocant.
Ad terciū qz sicut dicit *Aug.* xxxvi. de ciui.
dei. Per variā genera lapidū herbaz ligno
rum aī alium carminū et instrumentoz mu
sicorum demones alliciuntur nō vt anima
lia cibis sed vt spūs signis inquantū scz bec
cis exhibentur in signum diuini honoris cu
ius ipsi sunt cupidi. Tamen quia sepe obijci
tur qz demones possunt impediri p herbas
et armonias a vexatione hoīm vt in argumē
to allegatur de saul p armoniā citharis. Un
de nūcuntur defendere qz aliqui possent effe
ctus maleficiales pducere p certas herbas z
occultas causas absqz auxilio demonū tan
tūmodo ex influentiā corpozū celestium que
plus possunt imprimere in hōi res corpo
rales ad effectus corpales quā in ipos demo
nes ad pducendum hōi effectus maleficia
les. Ideo latius cum sit respondendū est ad
uertendum qz herbe vel armonie nō possunt
sua naturali virtute totaliter excludere vexa
tionem qua diabolus possit hoīm vexare si
sibi pmittet a deo vel angelis bonis. pos
sunt tñ illam vexationē mitigare et ita parua
posset esse vexatio illa qz possent eam penitus
excludere. s; hoc facerent nō agendo in ipm
demonē cum sit spūs separatus in quē non po
test naturaliter agere quodcūqz corpus. sed
agendo in ipm vexatū a demone. Omnis enī
causa limitate virtutis pducere potest effe
ctum intensiorem in materiam dispositā qz non
dispositam. cui z consonat illud philosophi
ij. de anima. Actus actiuoz sunt in patiente
predisposito. Demon autē est agens limitate
virtutis. ergo vexationē intensiorem facere
potest diabolus in hoie disposito ad illā ve
xationem siue ad illud ad qđ diabolus intē

dit adducere quam in homine dispositionis
cōtrarie. Puta diabolus potest vexare intensi
us passione melancolica hominē dispositū
ad illam quā hoīm contrarie dispositionis
Certum est autem qz herbe et armonie mul
tum possunt immutare dispositionē corpo
ris. et ex psequenti motus sensualitatis. hoc
patet de herbis cum quedam inclinant ad le
ticiam quedaz ad tristitiā. et sic de alijs. Doc
etiam patet de armonijs p phm. viij. pollit.
vbi vult qz diuerse armonie habent puocare
diuersas passiones in homine. Hoc etiam re
fert *Boetius* in musica sua. Et autor de or
tu scientiarū vbi loquens de vtilitate musice
dicit. qz valet ad curandum vel allenianduz
diuersas infirmitates. Et ita patere potest qz
ceteris paribus sit vexatio debilior. Non au
tem video quomodo herbe vel armonie pos
sint in homine dispositionē aliquam causā
re ppter quam homo nullo modo posset a de
mone vexari si tamen pmitteretur. quia dia
bolus mouendo solum motu locali vapores
et ipsos spiritus inordinato motu posset ho
minem multum vexare. Herbe autē vel ar
monie nullam dispositionē causare possent
in homine sua naturali virtute per quam p
hibetur demon predictā cōmotionem facere
Contingit tamen quandoqz qz diabolo non
pmittitur hominem vexare nisi vexatione ita
parua qz p aliquam fortem dispositionē ad
contrarium tolleretur totaliter. et tunc aliqz
herbe vel armonie possent corpus hominis
ita ad contrariū disponere qz illa vexatio to
taliter ammoueretur. s; bi gratia. Diabolus
quandoqz posset hoīm vexare vexatione tri
sticie ita debilitate qz per aliquas herbas vel
armonias que haberent causare dilatationē
et diffusionē spirituum qui sunt motus cō
trarij tristicie totaliter ammoueretur illa tristie
cia. Et asit *Aug.* li. ij. de doctri. christia. con
demnat ligaturas et quedam alia de quibus
ibi diffusius scribit hoc attribuens arti ma
gice. hoc est quantū ad illud qz non possunt
ex sua naturali virtute. quod patz et hoc qz di
cit sic. Ad hoc genus ptinerēt omnes ligatu
re atqz remedia que medicoz condemnat di
sciplina. In quo satis patet qz illa cōdemnat
quantū ad vsum respectu cuius non habent
aliquā efficaciam ex sua naturali virtute. Quā
tum autē ad illud quod. i. Regum. c. xvi. habe
tur. Et saul qui vexabatur a demone alleuia
batur quando dauid citharam pcutiebat co
ram eo et qz spūs malus recedebat zē. Sci
endum qz bene verum est qz per tactū cithare
virtute naturali illius armonie alleniabatur

aliquantulum afflictio saulis in quantum illa armonia aequaliter dulcorabat appetitum eius per auditum: per quam dulcorationem reddebatur minus aptus ad illam veritatem. Sed quod spiritus malus recederet quando dauid cytharabat hoc erat propter vim crucis quod satis expresse dicitur in glo. ubi sic dicit. Erat dauid in canticis musicis eruditus diuersorum sonorum rationabilis moderatusque cōcentus. Unitatem essentie significat que varijs modis quotidie resonat. Dauid malignum spiritum in cythara compefcuit: non quia tanta esset vis in cythara sed in signo crucis qui in ligno crucis et cordarum extensione id est venarum gerebatur que iam tunc demones effugebat.

Sequitur quo ad ipsas maleficas demonibus se subiicientibus. Et est sexta quo ad questionem et secundum membrum.

Pro tertia et annexa difficultate quod ad ipsas maleficas demonibus se subiicientibus plura super modum aggrediendi huiusmodi spurcitas possunt difficultari. Primo ex parte demonis et corporis ab eo assumpti ex quo elemento sit illud formatum. Secundo ex parte actus. an semper cum infusione seminis ab altero recepto. Tercio ex parte temporis et loci an potius in vno tempore quam in altero exercet. Quarto an visibiliter quo ad circumstantes se agitat. Et parte mulierum an tantummodo ille que ex huiusmodi spurcitate procreantur a demonibus frequentantur. Secundo an ille que ab obstetricibus tempore partus demonibus offeruntur. Tercio an remissior sit in talibus ipsa venerea delectatio: Ad que omnia ad presens cum non sit respondendum eo quod tantummodo generalitati studemus. et in secunda parte operis illa singula per eorum opera explanantur ut patebit in quarto capitulo ubi de singulis modis fiet mentio. ideo ad secundum principale tendamus. Et primo cur in tam fragili sexu hoc genus perfidie inuenitur amplius quam in viris. Et erit questio prima generalis quo ad conditiones generales mulierum. Secunda specialis cuiusmodi mulieres amplius inueniuntur superstitiose et malefice. Tercia singularis quo ad ipsas obstetrices que omnes alias in malicia excedunt.

Quo ad primum. cur in sexu tam fragili mulierum maior multitudine maleficarum reperitur quam inter viros. et

quidem in contrarium argumenta deducere non expedit: cum ipsa experientia preter verborum et fidedignorum testimonia talia facit credibilia. Dicamus sexum non despiciendo in quo deus semper magna fecit fortia ut confundet. quod diuersa a diuersis super hec assignantur rationes. Semper tamen in principali concordantes. vnde et pro mulierum auisamento ipsa materia bene est predicabilis affectantibus audire ut experientia sepe docuit dummodo discrete proponatur. Nam aliqui doctores hanc rationem tradunt. Dicit enim tria esse in rerum natura. lingua. ecclesiasticus et femina. que medium in bonitate aut malicia tenere nesciunt. sed ubi limites sue conditionis excedunt. ibi quendam apicem et supremum gradum in bonitate aut malicia vendicant. In bonitate quidem quando a bono reguntur spiritu vnde et optima sunt. In malitia vero quando a malo spiritu reguntur vnde et pessima efficiunt. De lingua enim patet cum eius ministerio plurima regna fidei christiane sunt subiugata vnde et apostolis christi in igneis linguis spiritus sanctus visus est. Patet et in alijs sapientibus predictoribus quotidie lingua canum vulnera et vlcera languentis lazari lingentes. Iuxta illud. Lingua canum tuorum ex inimicis animas eripientes. Unde et dux et pater predictorum ordinis in figura catuli latrantis et accensam faculam in ore gestantis premonstratus est ut suo latratu usque in presens habeat lupos hereticos arcere a gregibus ouium christi. Patet et ex quotidiana experientia quod vnius viri prudentis lingua interdum infinitorum hominum strages prepediunt. propter que non immerito in eius comendationem Salomon puerb. decimo. plura cecinit. In labijs sapientis inuenitur sapientia. Et iterum. Argentum electum lingua iusti: cor impiorum pro nihilo. Iterum Labia iusti erudiunt plurimos: qui autem indocti sunt in cordis egestate morientur. Quis causa ibidem. xvi. subditur. quia hominis est preparare animum et deum gubernare lingua. De mala vero lingua inuenies Eccl. xxviii. lingua tertia multos commouit et disperdit illos a gente in gentem. ciuitates munitas destruxit. et domos magnatorum effodit. Et dicitur lingua tertia eorum qui inter duas partes contrarias incaute vel maculose loquitur. De secundo scilicet ecclesiasticis intellige clericos et religiosos in utroque sexu. Triso. sup illud. Eicit vendentes et ementes de templo. Sicut

omne bonum a sacerdotio ita omne malum ab eo egreditur. **Diero** in epla ad Nepocianum. Negociatorē clericū ex inope diuitem et ignobili gloriofum quasi quandā pestem fuge. Et beatus **Bernardus** **D** mel. xxij. super **Lant.** loquēs de clericis dicit. Si insurgeret apertus hereticus mitteret foras et arefceret. si violentus inimicus absconderent se forsitan ab eo boni. **Nūc** vero quomō abijcient aut quo absconderent se. **Omnes** amici et tamen omnes inimici omnes domestici et nulli pacifici omnes proximi et omnes que sua sunt querunt. Et alibi nostri prelati facti sunt pilati. nostri pastores facti sunt torfores. Et loquitur etiā de prelati religiofum qui onera grauiā inferioribz imponunt digito aut suo minimo nō tangerent. Et **gre**go. in pasto. dicit. Nemo amplius in ecclesia nocet qz qui puerse agens nomen vel ordinē sanctitatis habet: delinquentē nanqz hunc redarguere nullus presumit. et in exemplū culpa vehementer extenditur qñ pro reuerentia ordinis peccator honorat. De religiofis etiā dicit beatus **Aug.** ad **Vincentiū** donatistā. Simpliciter fateor charitati vestre corā domino deo nostro qui testis est super animam meā ex quo deo seruire cepi quoniam difficile sum expertus peiores sicut et nō meliores qz qui in monasterijs defecerunt aut pfeecerunt. De mulierum vero malicia dicitur. **Eccl.** xxv. Non est caput nequius sup caput colubri. et nō est ira super iram mulieris. **Comozari** leoni et draconi pl^o placebit qz habitare cū muliere neqz. Et inter plura que sequunt^r pcedunt ibidem de muliere nequam dicit **Breuis** est omnis malicia sup maliciā mulieris. **Hinc** **Aristo.** sup **Batth.** xix. Nō expedit nubere. Quid aliud est mulier nisi amicitie inimica. ineffugabilis pena. necessarium malū. naturalis tentatio. desiderabilis calamitas. domesticū piculum. delectabile detrimentum. malū nature bono colore depicta: ergo si dimittere illam peccatū est cum oportet tenere iam vere tormentū necessarium est: vt aut dimittentem adulterā faciamus aut q tidianas pugnas habeamus. **Tullius** deniqz. ij. rhetorice dicit. **Viros** ad vnūquodqz maleficium singule id est plures cupiditates impellūt. mulieres ad oīa maleficia cupiditas vna ducit. muliebriū enī vicioz oīm fundamentū ē auaricia. et **Seneca** in suis tragedijs Aut amat aut odit mulier nihil terciū dedisse est: sicut feminā est mendacius. Duo genera lachrymar habentur in oculis feminaz. veri doloris vnum. insidiarū aliud. mulier cū

sola cogitat mala cogitat. De bonis aut mulieribus tanta laus est vt etiā beatificasse viros legantur et saluasse gentes terras et vrbes. **Patet** de **Judith** **Delboza** et **Hester.** **Hinc** **apltus.** i. **Corinth.** vij. Siqua mulier habet virum et hic consentit habitare cum illa non dimittat virum: sanctificatus est enī vir infidelis per mulierē fidelem. **Idco** **Eccl.** xxvi. dicit. **Mulieris** bone beatus vir numerus enī annoz duplex. **Vulta** ibi narrat laudabilissima p totum pene capitulū de excellentia bonorum. Et **puer.** vlti. **De** mulieriforti. que omnia etiā in nouo testamento in feminis claruerunt vt in virginibus et alijs sanctis feis que pfidas gentes et regna ab idolatrie cultu ad christianā religionē deduxerunt. **Si** quis inspicere velit **Vin.** in spe. histo. li. xxvi. c. ix. de regno vngarie per gilam christianissimā. Et de regno francozum per lothlidē virginē et clodoueo desponsatā inspiciat et mira inueniet. **Unde** quecūqz vituperatōes legunt^r in pcupiscentiā carnis interpretari pnt vt sp mulier p carnis pcupiscentia intelligatur. **Iuxta** illud. **Inueni** amariorem morte mulierē. et bona mulier subiecta carnis pcupiscentiā. **Sunt** et alij alias rōes assignantesur in maiore multitudine repiantur femine superstitiose qz viri. et dicunt esse tres causas. **Prima** est. qz prone sunt credendum. et qz principaliter demon querit corū pere fidem. ideo potius eas aggredit. **Un** et **Eccl.** xix. Qui cito credit leuis est corde et minorabitur. **Secda** causa est qz a natura ppter fluxibilitatē pplexionis facilioris sunt impfisionis ad reuelatōes capiendas p impfisionez sepatoz spiritū qua pplexione etiā cū bene vtuntur multū bone sunt: cum male peiores sunt. **Tercia** causa qz lubricā habent linguā. et ea que mala arte sciūt eis pparibz feminis vit celare possunt. seqz occulte cū vires non habeant p maleficia vindicare querunt. **facilit** ter. **Un** **Eccl.** xxv. vt supra. **Comozari** leoni et draconi plus placebit qz habitare cū muliere nequā. breuis omnis malicia sup maliciā mulieris. **Item** potest et addi illa cum fluxibiles sunt ideo citius pueros demonibz offerre possunt sicut et faciunt. **Sunt** et terciū alias rōnes assignantes quas predicatores caute debent pponere et dicere. q licet in veteri testamento scripture vt plurimū mala loquantur de mulieribus et hoc ppter primam preuaricatricē mulierē scilicet euam et imitatrices eius tamen ex post in nouo testamento propter mutationē nominis vt euā in aue. **Et** vt ait **Hieronymus.** Totū quod intulit

De mulierum malicia

no

mali maledictio eue: totum abstulit benedi-
 ctio marie. Unde plurima et semper laudabi-
 lia sunt de ipsis predicanda. Sed qz adhuc
 modernis tpbus hec pfidia amplius in mu-
 lieribus qz in viris inuenitur vt ipsa experi-
 entia docet. curiosus causam inuestigando
 vltra premissa dicere possumus q in omibz
 viribus tam anime qz corporis cu sint defe-
 ctuose non miru si plura maleficia in eos qz
 emulantur fieri procurant. quantu eni ad in-
 tellectum seu ad intelligendu spiritualia al-
 terius videntur esse speciei a viris cui aucto-
 ritas et ratio cum varijs scripture exemplis
 alludit. Therentius ait. Mulieres ferme vt
 pueri leui sententia sunt. Et Lactantius. iij.
 institutionu. Nunq aliquam mulierem philo-
 sophiam sciuisse nisi temestes. Et Proverb.
 xi. quasi describens mulierem dicit. Est circu-
 lus aureus in naribz suis: mulier pulcra et fa-
 tua. Ratio naturalis est. quia plus carnalis
 viro existit vt patet in multis carnalibz spur-
 citijs. qui etia defectus notantur in formati-
 one prime mulieris cum de costa curua for-
 mata fuit id est de costa pectoris que est tor-
 ta et quasi ptraria viro. Et quo defectu etiaz
 procedit q cum sit animal imperfectu semp
 decipit. Propter quod semp decipit Satbo
 instruit: insidias lachrymis et illud. Duz
 femina plorat: viruz decipere laborat. Patet
 in vxore Sampsonis que multu infestans
 eum ad declarandu sibi problema pposituz
 sodalibus ab eo exposituz eis reuelauit et sic
 decepit. Patet et in prima muliere q ex natu-
 ra minorē habent fidē cum dixit serpenti in-
 terroganti. quare non ederent de omi ligno
 paradisi. respondit. de omi etē. ne forte mori
 amur in quo ostendit se dubitare et nō fidem
 habere ad verba dei que omia etia et hūmolo-
 gia nois demonstrat. Dicitur eni femina se. et
 minus. quia semper minorē habet et seruat fi-
 dem et hoc ex natura quo ad fidelitatē. licet
 ex gratia simul et natura fides in beatissima
 virgine nunqz defecerat cum tamen in omi-
 bus viris defecisset tempe passionis christi.
 Mala ergo mulier ex natura cū citius in fi-
 de dubitat etia citius fidem abnegat quod est
 fundamentū in maleficijs. Quantum deniqz
 ad aliam potentia anime scilicet voluntatez.
 ex natura cum odit aliquē quem prius ama-
 uit tunc estuat per iram et impatientia. et si-
 cut maris estus semper bulit et currit: sic talis
 est tota impatiens. Alludit huic rationi au-
 ctoritas diuersa Eccl. xxv. Non est ira sup
 iram mulieris. Et Gene. traged. viij. Mul-
 la vis flammę tumidiz veni tanta. nec reli-

metuenda torti quanta cum coniunt vidua-
 ta tedis ardet et odit. patet in muliere que fal-
 se accusauit ioseph et incarcerare fecit qz no-
 lit sibi in scelus consentire adulteri. Genes.
 xxx. Et reuera potissima causa deseruiens in-
 augmentu maleficaz est dolorosum duelluz
 inter maritatos et non maritatas feminas et
 viros. inmo et inter ipsas feminas etia san-
 ctas: quid tunc de ceteris. Vides eni in Be-
 nefi. quanta fuit impatientia et inuidia sare
 ad agar postqz concepit. Genes. xxi. Quan-
 ta Rachel ad Lyam propter filios quos nō
 habebat Rachel Genes. xxx. Quanta anne
 ad senennam fecunda ipsa sterili existente. i.
 Regum. i. Quanta marie ad Boisen. Au-
 meri. xij. Unde murmurauit et detraxit mo-
 isi ppter quod et lepra percussa. Quanta mar-
 the ad magdalenā ipsa sedente et martha mi-
 nistrante. Luce. x. Unde et eccl. xxxvij. Tra-
 cta cum muliere de his que emulatur. quasi
 dicat. non est tractandū cum ea quia semper
 emulatio id est inuidia est in mala muliere.
 Et que inter se sic agitantur quanto magis
 aduersus viros. Quare etia vt narrat Vale-
 rius. Foroncus rex grecoz die qua mortu-
 us est dixit Leoncio fratri suo. ad summā fe-
 licitate nihil mihi deesset si mihi semp vxor
 defuisset. Cui leoncius. Et quomodo vxor
 obitat felicitati? Et ille. Mariti hoc oēs sci-
 unt. Et Socrates phus interrogatus si du-
 cenda esset vxor. Respondit. Si non capies
 solitudo arbitrans excipiet. hic generis inte-
 rius hic heres alienus. Sed si ceperis illic
 perpetua sollicitudo: conquestus querularū:
 dotis exprobratio affiniū graue superciliū:
 garrula socrus lingua. successor alieni matri-
 monij incertus liberoruz euentus: hec dicit
 vt expertus. Nam vt ait Hieronymus con-
 tra Iouinianuz. Hic socrates duas habuit
 vxores quas ingenti patientia sustinens nō
 potuit tñ ab earū cōtumelijs clamoribz et vi-
 tuperationibz liberari. Unde quadā die ipis
 querulantibz contra eum et ipse domū egres-
 sus vt earū molestias euitaret et ante domuz
 sederet. piecerunt ille mulieres super eū aquā
 immundaz super quo ipse non perturbatus
 quia phus ait. Sciebā q post tonitrua plu-
 uie sequerentur. Et de quodā legitur cuius
 vxor submersa erat in fluuiū q cū quereret
 cadauer ei? ad educendu de aq̄ ibat p fluuiū
 ptra aquā: et interrogatus causam cū res gra-
 ues descendant infra et nō sup: quare quere-
 ret contra aquā. Respondit. Mulier ista in
 vita semper fuit contraria dictis et factis si-
 ue mandatis meis. ideo quero contrario mo-

do si forte etiam mortua contrariam voluntatem ultra consuetum tenuisset. Et quidem sicut ex primo defectu intelligentie abnegationem fidei facilius viris incurrunt. Ita ex secundo scilicet inordinatis affectibus et passionibus varias vindictas querunt excogitant et infligunt siue per maleficia siue alijs quibuscumque medijs. Unde non mirum tantam multitudinem maleficarum in hoc genere existere. Quantum in super defectum in memoratiua potentia cum hoc sit in eis et natura vicium nolle regi sed suos se qui impetus sine quacumque pietate ad hoc studet et cuncta memorata disponit. Unde theophrastus. Si totam domum ei commiseris seruendum: et si aliquid tuo arbitrio seruaueris etiam minimum vel magnam fidem sibi adhiberi non putabit et iurgia concitet ei nisi cito consuleris parat venena aurspices et ariolos consulit. ecce maleficia. Sed quale sit dominium mulierum audi Tullium in paradoxa. Numquid ille liber est cui mulier impat leges imponit prescribit iubet verat quod ei videtur nec ille imperanti aliquid negare potest vel audet. Ego istum non modo seruum sed nequissimum seruum appellandum puto licet amplissima familia natus sit. Unde et Seneca in persona furiose medee. quid amodo cessas sequere felicem impetum pars ista vltionis qua gaudes quota est etc. ubi multa ponit ostendens quod mulier non vult regi sed suo impetu precedere etiam in damnus suum sicut de multis legitur mulieribus que vel ob amorem vel dolorem. quod vindictas facere non potuerunt: seipsas occiderunt sicut et de laodice narrat Hieronimus super danielum. que existens vxor regis Antiochi regis syrie. zelans ne plus amaret beronicem quam etiam habebat vxorem beronicem et filium eius et dicto antiocho prius fecit occidi et post se ipsam veneno occidit. Unde quod non vult regi et suo impetu precedere. Ideo Aristoteli non immerito dicit. Quod malum omni malo peius mulier mala siue illa pauper sit siue diues. Si enim vxor diuitis sit non cessat nocte et die virum calidum stimulare sermonibus blanda nequiter et importuna violenter. Si vero pauperem virum habet ipsum quoque ad iracundiam et rixas incitare non desinit. Et si vidua sit ipsa per semetipsam omnes despiciat passim et ad omnem audaciam spiritu superbie inflammat. Queramus inuenimus a fere omnia mundi regna propter mulieres fuisse euersa. Primum enim quod fuit regnum felix scilicet Troie propter raptum vnius femine scilicet helene destructum est multis milibus grecorum occisis. Regnum iudeorum multa mala et exterminia habuit propter pessimam reginam iezabel

et filiam eius Athaliam reginam in regno iude que occidi fecerat filios filij vt eo mortuo ipsa regnaret sed vtraque occisa. Regnum romanoz multa mala sustinuit propter Cleopatram reginam egypti pessimam mulierem. Et sic de alijs. Unde et non mirum si mundus iam patitur ob malitiam mulierum. Deum inspiciendo corporis ipsius carnalia desideria. Unde innumera nocumenta vite humane contingunt vt merito cum cathone vticeo. dicere possim. Si absque femina posset esse mundus conuersatio nostra non esset absque dijs cum reuera si mulierum non essent nequicie etiam tacendo de maleficijs adhuc ab innumeris periculis mundus remaneret exornatus. Valerius ad Rufinum. Time ram mulierem esse nescis sed scire debes quod mortuum illud trifor me insigni venustetur facie leonis olentis maculetur ventre capre virulente cauda vipere armetur. vult dicere. Quod est aspectus eius pulcher. tactus fetidus. conuersatio mortifera. Audiamus et aliam proprietatem per vocem. Nam sicut est mendax in natura sic et in loquela. Nam pungit et tamen delectat. vnde et earum vox cantui syrenarum assimilatur que dulci melodia transeuntes attrahunt et tandem occidunt. Occidunt quidem quia et marsupia euacuant. vires auferunt. et deum perdere cogunt. Iterum Valerius ad Rufinum. Hec loquens placet delectatio et pungit delictum. flos venenis rosa est. quod sub eius purpura multi latitant aculei. Proverb. v. Auidius oleo guttur eius id est locutio nouissima eius amara quasi absinthium. Audiamus et aliam in eius incessu statum et habitum ibi est vanitas vanitatum. Non est homo in mundo qui tantum studet placere deo benigno quantum mulier etiam medicis suis vanitatibus studet hominibus placere. De quo exemplum in vita pelagie quando dedita mundo discurrebat per antiochiam ornata nimis: quam sanctus pater noster nomine videns flere cepit et dixit socijs quod toto tempore vite sue tantam diligentiam nunquam adhibuerat deo placere etc. que demum orationibus eius conuersa est. Hec est de qua Eccle. vii. et de qua iam ecclesia lamentatur propter ingentem multitudinem maleficarum. Inueni amariorum morte mulierem que laqueus est venatorum sagena cor eius. vincula sunt manus eius: qui placet deo fugiet illam. qui autem peccator est capietur ab ea. Amarior est morte id est diabolo. Apoc. vi. Nomen illi mors. Nam licet diabolus induxit eam ad peccandum: eam tamen seduxit adam.

Et sicut peccatum eue non induxisset nobis mortem anime et corporis nisi subsecuta fuisset culpa in adam ad quam induxit eua et non diabolus. ideo amarior morte. Iterum amarior morte. quia hec naturalis et interimit tamen corpus sed peccatum a muliere iuchoatum occidit animam priuando gratia et corpus similiter in penam peccati. Iterum amarior morte quia mors corporalis est inimicus manifestus et terribilis. sed mulier inimicus blandus et occultus. Et ideo amarior et periculosior laqueus iam non dicitur venatorum sed demonum. quia iam capiuntur hostes non solum per carnalia desideria eas videndo audiendo cum earum facies sit ventus vrens et vox serpentis sybulus. **Iuxta Bernardum.** Verum etiam innumeros maleficiendo homines et iumenta. Sagena dicitur cor eius id est infernalis malicia que in cordibus earum regnat. Et manus sunt vincula ad detinendum ubi manum ad maleficiendum creaturam apponunt tunc diabolo cooperante hoc efficiunt quod preterdunt. **Concludamus.** Omnia per carnalem concupiscentiam. que quia in eis est insatiabilis puerb. penul. Tria sunt insatiabilia et. et quartum quod nunquam dicit sufficit scilicet os vulue. Unde et cum demonibus causa explende libidinis se agitatur. Plura hic deduci possent sed intelligentibus satis apparet non mirum quod plures reperiuntur infecti heresi maleficorum mulieres quam viri. Unde et consequenter heresis dicenda est non maleficorum sed maleficarum ut a potiori fiat denominatio. Et benedictus altissimus qui virilem speciem a tanto flagitio usque in presens sic preseruat in quo vtrique cum pro nobis nasci et pari voluisset. ideo et ipsum priuilegiauit.

Quismodi mulieres amplius inueniuntur superstitiose et malefice.

Quo ad secundum cuiusmodi mulieres pre ceteris inueniuntur superstitiose et maleficiis infecte. Dicendum ut ex precedenti questione patuit. quod quia tria generalia vicia. scilicet infidelitas. ambitio. et luxuria precipue in malis mulieribus regnare videntur. Ideo ille pre ceteris maleficiis intendunt que pre ceteris illis viciis dedite sunt. Iterum quia inter illa tria vltimum amplius predominat. ideo quia insatiabile est. ideo et ille inter ambitiosas amplius infecte sunt que per explendis suis prauis concupiscentiis amplius inardescunt ut sunt adultere fornicarie et magnatorum concubine. et hoc ex septemplici ma-

leificio ut in bulla tangitur. venereum actum et conceptus in utero varijs inficiendo maleficijs. Primo mentes hominum ad inordinatum amorem et. immutando. **Secundo** vim generatiuam impediendo. **Tercio** membra illi actui accomoda auferendo. **Quarto** homines prestigiosa arte in bestiales formas mutando. **Quinto** vim generatiuam quo ad femellas destruendo. **Sexto** abortum procurando. **Septimo** infantes demonibus offerendo absque alijs animalibus et terre frugibus quibus varia nocumenta inferunt. de quibus in sequentibus tractabitur. sed ad presens de nocumentis hominum demus rationes. Et primo conclusio super eos quos maleficiunt ad amorem vel odium inordinatum et post eadem materia pro maiori intelligentia sub difficultate est discutienda. conclusio autem hec est. Nam sanctus **Tho. in. iij. di. xxxij.** de impedimento maleficiali pertractans sicut ostendit quare permittitur diabolo a deo maior potestas malefici super actus venereos hominis quam super alios rationes assignando. Ita dicere a simili oportet quod he mulieres amplius infestantur que his actibus amplius deseruiunt. Dicit enim quod quia corruptio peccati prima per quam homo factus est seruus diaboli in nos per actum generantem deuenit. Ideo malefici potestas permittitur diabolo a deo in hoc actu magis quam in alijs sicut etiam in serpentibus magis ostenditur virtus maleficorum ut dicitur quam in alijs animalibus. quia per serpentem diabolus tanquam per suum instrumentum mulierem tentauit. Unde etiam ut postea subdit. licet matrimonio sit opus dei tanquam ab eo institutum. ad huc per opera diaboli interdum destruitur. Non quidem per violentiam quia censeretur sic fortior deo. Sed ex diuina permissione procurando impedimentum actus coniugalis vel temporale vel perpetuum. ex quibus hoc quod experientia docet. dicamus quod propter huiusmodi spurcitas expleudas tam erga se quam et seculi potentes cuiuscumque etiam status et conditionis innumera maleficia pertractant eorum animos ad amorem hercum vel philocaptionem adeo immutando ut nulla confusione aut persuasione ab eis desistere valeant. Ex quibus etiam et exterminium fidei seu periculum intolerabile quotidie imminet quod eorum animos immutare taliter sciunt quod eis nullum nocumentum siue per se siue ab alijs fieri permittant sicque quotidie crescunt. Et vtinam experientia nos minime edocuisse. immo et odia talia etiam in sacramentis

matrimonij coniunctis suscitata p maleficia et similiter in frigidationes generatiue potentie. vt nec redditione nec extractione debiti matrimonialis locum p prole habere valeant. Sed quia amor et odium in anima existunt quia etiam demon intrare nequit: ne alicui hec quasi incredibilia videantur sub questione sunt discutenda cum etiam opposita iuxta se posita magis elucescunt.

Questio: an malefice mentes hoim ad amorem vel odium valeant immutare? Et est septima in ordine.

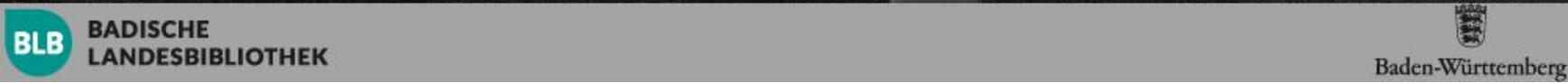
Queritur an demones p ipas maleficas mentes hoim ad amorem vel odium inordinatum immutare et incitare valeant? Et arguitur q non fm pmissa. Tria sunt in hoie voluntas, intellectus et corpus. Primum deus sicut habet p se regere. qz cor regis in manu domini. ita secundum p angelum illustrare et ipsum corpus p influxum celestium corporum dirigere. Preterea in tra corpora demones non pnt esse illa immutando. ergo minus infra animam eius potentis odium vel amorem immittendo. Patet pna. qz ex natura maiorem habent potestate supra corporalia qm supra spiritualia. et quidem q non pnt immutare supra patuit in plerisque locis quia nullam formam substantialem vel accidentalem inducere pnt nisi admiculo alicuius alterius agentis. sicut etiam quilibet alius artifex. est etiam ad idem. c. xxvi. q. v. epi. in fi. Qui credit aliquam creaturam posse transmutari in melius vel in deterius nisi ab ipso oim creatore infideli et pagano deterior est. Preterea. omne agens ex proposito cognoscit suum effectum. Si igitur diabolus posset mentes hoim immutare ad odium vel amorem: posset internas cogitationes anime videre q est contra illud qd in li. de ecclesiasticis dogmatibus dicit. Diabolus internas cogitationes non potest videre. Et iterum ibidem. Non omnes cogitationes nostras male a diabolo excitantur. sed aliquoties ex nostri arbitrii motu emergunt. Preterea. amor et odium sunt circa voluntatem que radicatur in anima. ergo non pnt causari a diabolo quacumque arte. tenet psequentia. qz illi ubi anime. vt dicit Augustinus. illi soli est possibile qui eam creauit. Preterea. si dicatur q potest mouere sensitiuas interiores et sic consequenter voluntatem non valet. quia vis sensitiua est dignior qm vis nutritiua. Sed diabolus non potest formare actum virtutis nutritiue vt fornet carnem aut os. ergo etiam non potest

causare aliquem actum interiorum virium anime. Sed contra. Diabolus non solum visibiliter sed etiam inuisibiliter hoies tentare dicitur hoc autem falsum esset nisi interius circa animam et eius potentias aliquid causare posset. Preterea. Damascenus in suis sententijs. Dis malicia et omnis immundicia a diabolo excogitata sunt. Et Dionysius. c. de di. no. multitudo demonum causa oim malorum et sibi et alijs est. Responsio. Hic primo danda est distinctio de causa. et secundo qualiter potest interiores potentias anime immutare que dicuntur sensitiue interiores. et sic tercio concludetur. propositum. Quo ad primum considerandum est q causa alicuius potest aliquid dici dupliciter. Uno modo directe. Alio modo indirecte. Indirecte quidem sicut cum aliquid agens causat aliquam dispositionem ad aliquem effectum dicitur esse occasio: naturaliter et indirecte causa illius effectus. sicut si dicatur q ille qui fecit ligna est occasio combustionis ipsorum. et hoc modo dicerere possumus q diabolus est causa oim peccatorum nostrorum. qz ipse instigauit primum hoim ad peccandum ex cuius peccato consecuta est in toto genere humano quedam pronitas ad oia peccata. et sic intelligenda sunt verba Damasceni. et Dionysii. Directe autem dicitur aliquid esse causa alicuius in quantum operatur directe ad illud: et hoc modo diabolus non est causa oim peccati. Non enim oia peccata committuntur diabolo instigante sed quedam ex libertate arbitrii et carnis corruptione. Quia vt dicitur. dicitur. Etiam si diabolus non esset hoies haberent appetitum cibi et venereorum et homini. circa que inordinaciones multe contingunt nisi per rationem talis appetitus refrenetur. et maxime supposita corruptione nature. Refrenare autem et ordinare homini appetitum subiacet legi. ar. sup quem etiam diabolus minus habet potestatem. Sed quia p hanc distinctionem non possumus discernere qualiter interdum amor hereticos seu philocapniam procurari potest. Est vltterius aduertendum q diabolus licet non possit esse causa illius inordinati amoris directe cogendo hois voluntatem potest tamen esse p modum psuadentis. Et hoc iterum dupliciter. scz visibiliter et inuisibiliter. Visibiliter sicut cum in aliqua specie hois sensibiliter apparet etiam ipis maleficis et eis sensibiliter loquitur et psuadet peccatum sicut tentauit primos parentes in paradiso in specie serpentis: christum in deserto in aliqua specie visibiliter ei apparens. Et quia non est putandum q solum sic psuadeat hoim. qz sequeretur q nulla alia peccata fierent ex instructione diaboli nisi que diabolus visibiliter

apprens puaaderet. Ideo dicendū est q̄ etiā
 inuisibiliter instigat hoīem ad peccandū. qđ
 quidē sit dupliciter. p̄ modū p̄suasionis et p̄
 modū dispositōis. Per modū p̄suasionis si-
 cut cū p̄ponit aliqd̄ virtuti cognitīue vt bo-
 nū. et h̄ p̄t fieri tripliciter. qz vel p̄ponit q̄stuz
 ad intellectū vel quantū ad sensū interiorē.
 vel quantū ad sensum exteriorē. Quantū ad
 intellectū quidē. qz intellectus hūanus p̄t ad
 iuuari ab angelico intellectu bono vel aliqd̄
 cognoscendū p̄ modū illuminatōis cuiusdā
 vt Dio. dic̄. Rō qz sicut intelligere f̄m p̄m
 est quoddā pati. Ideo p̄t imprimere in intel-
 lectū aliqd̄ speciē. vñ actus intelligendī eli-
 citur. Et si dicat q̄ etiā diabolus hoc facere
 possz sua p̄tate naturali q̄ nō est diminuta. vt
 p̄t ex p̄cedentibz. Dicendū q̄ nō p̄t p̄ modū
 illuminatōis s̄z p̄ modū p̄suasōis. Rō. qz in-
 tellectus hoīs est istius p̄ditōis. qz quāto ma-
 gis illuminat̄ tāto magis cognoscit verū. et
 quāto magis cognoscit verū tāto magis p̄t si-
 bi cauere a deceptōe. Et qz hāc deceptōz dia-
 bolus finaliter intēdit. ideo quectūqz ei⁹ p̄sua-
 sio nō p̄t dici illūminatio licz possit dici reuelati-
 o in q̄stū p̄ imp̄ssionē quandā in vires sensi-
 tiuas interiores aut exteriores vbi visibiliter
 p̄suaderet aliqd̄ imp̄meret. vñ intellectualis
 cognitio p̄suaderet ad aliqd̄ actū exercendū
 qđ q̄liter fieri p̄t videlicz vt in vires interio-
 res aliqd̄ imp̄mere possit. Aduertendū est qz
 qz corpalis natura nata est naturalit̄ moueri
 localiter a spūali. Patz h̄ in corpibz n̄ris que
 ab aīabz mouent̄ sūt in corpibz celestibz. Rō
 est aut̄ apta nata formari ab ea imēdiatē. et lo-
 quimur p̄cipue de formis a foris manendo
 nō ab informādo vñ oportz qz p̄currat aliqd̄
 corpale agēs. vt p̄bat in. vi. meth. Materia
 corpalis naturalit̄ obedit bono vel malo an-
 gelo ad motū locale qđ stāte qz demones sic p̄
 motū locale semina colligere p̄nt z siungere
 sen adhibere aliq̄bz effectibz mirabiliter facien-
 dis vt de magis pharaonis p̄tigis vbi p̄du-
 xerūt serpētes z vera aīalia vbi debita actiua
 debitis passiuis p̄iungebāt. Ideo q̄cunqz ex
 motu locali materie corpali accidere p̄nt ni-
 hil p̄hibet p̄ demones fieri nisi diuinū im-
 pediant. Quo iterū stāte si volum⁹ intelli-
 gere quō p̄t fantasiā hoīs z interiores potētias
 sensitiuas incitare ad apparitōes z impetu-
 sos actus p̄ motū locale. Notandū qz sicut
 p̄hs in li. de som. et vigil. assignat causam ap-
 paritōis somnīoz p̄ motū locale ex eo qz cū
 aīal dormit descendente plurimo sanguine
 ad principū sensitiuū sūt descendunt motus
 sue imp̄ssiones relicte ex sensibiliū morōibz

p̄teritis et que p̄seruate fuerūt in spiritibz sine
 virtutibz sensibiliū interioribz q̄ sunt fanta-
 sia seu imaginatio q̄ idē sunt f̄m sanctū tho.
 vt patebit. Est enī fantasia seu imaginatio q̄
 si thesaurus quidā formaz p̄ sensum accepta-
 rum. Vñ p̄tingit qz ita mouet principū ap-
 prehensiuū. i. potētā p̄seruatoriā speciez qz
 apparēt in fantasijs ita recenter ac si tūc prin-
 cipiū sensitiuū a rebz ip̄is exterioribz recenter
 immutaret. Verū est qz nō oēs hec intelligūt:
 s̄z si quis se occupare vellet p̄siderare haberet
 numerū z officū sensuū interiorz. q̄ f̄m Au-
 scē. in li. de aīa licet dicat esse quinqz. scz sen-
 sum p̄munē: fantasiā: imaginatiā: estimati-
 uam: memoriā. Tñ f̄m beatū Tho. in prima
 pie. q. lxxix. dicit esse quattuor tm̄ eo qz potē-
 tiam imaginatiā z fantasiā ponit vnā: timef-
 p̄licitas ideo obmittit declaratio. eo qz etiā
 qz in plerisqz locis de his p̄tractat. tantūmo-
 do hoc qđ dictū est fantasiā esse thesaurū for-
 marū z alicui videret memoratiuā esse h̄mōi:
 distingue. qz fantasia est thesaurus seu p̄ser-
 uatorū formaz p̄ sensum acceptaz. memo-
 riā aut̄ thesaurus intentionū q̄ p̄ sensum nō
 accipiunt. Quis enī videns lupū fugit non
 p̄pter indecentiā coloris aut figure q̄ sunt for-
 me recepte a sensibus exterioribz z repositē in
 fantasia: sed fugit qz inimicus nature et hoc
 habet p̄ quandā intentionē z apprehensionē
 ex estimatiua q̄ apprehendit vt nociuū z canē
 vt amicuū. s̄z p̄seruatoriū illaz intentionū est
 memoria. qz recipe z retinere in corpali re-
 ducuntur ad diuersa principia. nā humida
 bñ recipiūt z male retinēt. ecōtrario aut̄ est de
 siccis. Ad p̄positū hoc qđ p̄tingit in dormi-
 entibz de apparitōibz somnīoz ex spirituū. i.
 speciez in p̄seruatorijs repositaz z hoc ex na-
 turali motu locali p̄pter p̄motōes sanguinis
 et humoz ad principia illa. i. ad virtutes sen-
 sitiuas interiores. et dicimus motu locali in-
 trinseco in capite et in cellulis capitis. Hoc
 etiā p̄t accidere ex p̄sili motu locali p̄ demo-
 nes p̄curato. et nō tm̄ in dormientibz s̄z z vi-
 gilantibus in quibz demones p̄nt admouere
 et cōmouere interiores spūs et humores vt
 species p̄seruate in cōseruatorijs educant̄ de
 thesauris ad p̄ncipia sensitiua. i. ad virtutes
 illas imaginatiuā z fantastica vt res aliquas
 habeat talis imaginare. et talis dicitur inte-
 rior: tentatio et nō mirū qz demon hoc possit
 sua naturali virtute cū quilibet hō p̄ se vige-
 lans et vsū rōnis hñs per voluntariā com-
 motionē speciez p̄seruataz educere p̄t de su-
 is thesauris scz p̄seruatorijs h̄mōi species vt
 res aliquas ad suū placitū imaginetur. quo

*fantasia que
 est memoria
 est malus*

stante ut iam clare intelligit materia de amo-
 re hereticos. Nam qd demones ut dictu e mo-
 nere pnt hmoi species re. faciunt ista dupliciter
 Aliqu absq ligamine vsus ronis ut de ten-
 tatione dictu est et p exemplu de voluntaria ad-
 hessione que interdum fit. aliqu aut qd totaliter
 vsus ronis liget. et hoc etiā possumus exem-
 plificare p naturales quosdam defectus ut in
 freneticis et ebrijs. ergo no miru q demones
 sic ligare pnt deo pmittente vsu ronis. et ta-
 les dicunt arreptici et inde arrepticius ab ar-
 ripio pis. qd arreptu a demone et hoc dupli-
 citer. vel absq malefica et maleficio. vel cu ea
 absq maleficio. qd ut phs in pfato li. dicit qd
 aliqs in passione existens a modica similitudine
 mouet sicut amaris et modica similitudine ama-
 ri et sic etiā odium habent. Ideo demones qui
 p actus hoim expiunt quibus passionibus ma-
 gis subdunt illos ad hmoi amorem vel odium
 inordinatum instigant eo fortius in eorum imagi-
 natione et efficacius imprimendo hoc qd inte-
 dunt quanto etiā id facilius pnt. Facilius aut
 pnt quanto etiā amaris facilius specie reserua-
 ta ad principiu sensitiuu. i. imaginatōz edu-
 cit et in eius cogitatioe delectabilius moratur
 Cū maleficio vero quā talia p maleficas et ad-
 maleficas instantia ppter pactu inuicū cū eis p-
 curat. de quibus enumerare p multitudine et
 in spūalibus qd secularibus nō ē possibile. Quot
 enī adulteri pulcerrimas viros dimittentes
 in fetidissimas alias inardescunt. Nouimus
 vetulā tres successiue abbates ut publica oim
 fratru fama in illo monasterio etiā in hodie-
 num diē refert nō solū in his maleficiasse s; et
 interemisse et quartū iam sili mō demensasse
 qd et ipa publica voce fateat nec veretur dice-
 re feci et facio nec desistere a meo amore pote-
 runt quia tantū de meis stercozibus comederūt
 quantitate p extensūz brachiū demonstrādo.
 Fateor aut qd nobis nō aderat vlciscendi et
 inquirendi sup eā facultas ideo adhuc superest
 Et qd dictū fuit in principio distinctiois q in-
 uisibiliter instigat diabolus hoim ad peccā-
 dum nō solū p modū psuasionis ut dictū est
 imo etiā p modū dispositiois. licet nō deseruit
 ad ppositū nō sic declarat. Per psilem enī ad-
 motionem spirituu et humorū facit aliqs ma-
 gis dispositos ad irascendū vel pcupiscendū
 vel ad aliqd huius. Manifestū est enī qd cor-
 pore aliqliter disposito est hō magis pronus
 ad pcupiscentiā et iram et hmoi passioes: quibus
 insurgentibus hō disponitur ad psum
 S; qd pcedentia difficile est pdicare ideo fa-
 ciliori modo p pli auisamento sunt declarā-
 da. et quibus remedijs possint tales maleficiati

Ab hoiu

liberari tractatur in tertia pte.
 Hodus ponendi premissa de amore her-
 eticos in sermonibus ad plm.
 Redicator de supradictis sic mouet
 questionē. An catholicū sit asserere qd
 malefice valeant ad amorem alienarū fe-
 minarū inordinarū mentes hoim immutare
 et eorum corda sic succendere ut nulla pfusione
 plagis verbis aut factis ad desistendū valeant
 cogi: et sicut ad odium inter mrimonialiter con-
 iunctos incitare ut nec redditiōis nec exactio-
 nis debiti mrimonialis locū p prole habere
 valeant: quinimo interdū eos oportet currere
 ad amantias in tempeste noctis silentio p mul-
 ta terrarū spacia? Sup que si voluerit argu-
 mēta aliqua ex pcedenti qstione sumat. si nō.
 dicat tūmodo qd questioes iste patiunt diffi-
 cultates ppter amorem et odium qui cū fundant
 in voluntate q in suo actu semp libera est nec
 cogi pnt p aliquā creaturā nisi a deo qui eā res-
 gere pnt. vñ nec demon vel malefica eius vir-
 tute ad amorem vel odium voluntate cogere vis-
 detur. Itē qd voluntas sicut et intellectus sub-
 iectiue existunt in aia. et illabi aie illi soli est
 possibile qui eā creauit. ideo difficultate pati-
 tur questio quo ad veritates enuclandās
 in suis ptibus. his nō obstantibus dicendū est
 primo sup philocaptōz et odium. scdo sup ma-
 leficiū generatiue potentie. De primo qd licet
 in intellectu et voluntate hois immediate de-
 mon nequeat opari tū fm oēs doctores theo-
 logos in. ij. sen. de virtute demonis in opando
 in corpus et in potētiās corpis siue corpi
 alligatas siue sunt sensus interiores siue exte-
 riores pmittente deo agere valēt. Hoc phas
 auctoritate et rōe ex pcedenti questione si pla-
 cet inueniet: si non. dicat auctoritate et rōnem
 Job. ij. Demoni dixit de. Ecce in manu tua
 id est in pte est Job. et hoc erat quo ad cor-
 pus. qd pty. qd in aiam noluit dare. vñ dixit.
 verūm aiaz eius serua. i. illesam serua. Rō qd
 enī dedit in corpus dedit etiā sup oēs potē-
 tiās corpi alligatas. ut sunt quinqz exte-
 res et quatuor interiores. scz sensus cōis. fanta-
 sia siue imaginatiua. estimatiua et memorati-
 ua. si nō pnt aliter declarari detur de porcis et
 ouibus exemplū: vbi porci p memoratiuā redi-
 re sciūt. et oues lupū et canē discernūt ex natu-
 rali imaginatōe: vñ tanqz inimicū: alterum
 tanqz amicū siue nature. Consequenter cum
 ois nra cognitio intellectiua ortū habet a sen-
 su: cū intelligentē iuxta phm in. ij. de aia. ne-
 cesse sit fantasimata speculari. Ideo sicut de-
 mon pnt interiorē fantasiam immutare sic etiā
 intellectū obtenebrare. Et hoc quidem nō erit

Zyff

immediate agere in animam sed mediantibus fantasmatibus. Item quod nihil amatur nisi cognitum. dentur exempla ad placitum de auro quod amat avarus quod intelligit eius virtutem etc. Ideo obtenebrato intellectu obtenebratur voluntas in suis affectionibus. Hec autem potest facere demon et absque malefica et cum malefica: imo et accidere potest ex sola cautela oculorum. et de singulis trademus exempla. Nam ut Jacobus in dicitur. Unusquisque tentatur a cupiditate sua abstractus et illectus. Deinde cupiditas cum peccati parit peccatum: peccatum vero cum summatum fuerit generat mortem. Sic Sychem cum vidisset Dinam exeuntem ad videndum mulieres regionis adamavit eam et rapuit et dormiuit cum illa et glutinata est anima eius cum ea. Genes. xxxv. et in glo. Infirme anime sic accidit quando postpositis propriis ut divina aliena negotia curat seducitur consuetudine et fit vana vinitate sensus cum illicitis. Descendo quod etiam absque maleficis oritur interdum et tentatio demonum principaliter sic declarat. Nam amon sorore sua thamar speciosissimam adamavit et depierat in ea valde ita ut propter eius amorem egrotaret. ii. Regum. xiv. Non enim in tantum facinus stupri quod periret nisi in toto corruptus et a diabolo graviter tentatus. Unde glo. ibidem. Hoc monet nos et ideo deus permisit ut semper caute agamus ne vicia in nobis dominantur et princeps peccati qui falsam pacem piculantibus spondet nos patos inveniens improvisus trucidet De hoc secundo genere amoris refertur est liber sanctorum patrum qui refert quod licet omnem tentationem carnalis cupiditatis sibi subtraxissent tamen ultra quam credi potest tentabantur alienigenis amore mulierum. Unde et. ii. Corinth. xii. apostolus dicit. Datus est mihi stimulus carnis mee angelus sathan qui me colaphisat. vbi glo. Tentatio pro libidine datus est mihi. Tentatio autem cui non consentitur non est peccatum sed materia exercit de virtutis. et hoc intelligitur de tentatione que ab hoste non a carne que sepe est ad minus peccatum veniale etiam si ei non consentiat. Poterit predicator aliqua exempla deducere si placuerit. De tercio quod amor hereos perveniat ex maleficis demonum discussus est supra. et de hac loquimur tentatione. Et si quis diceret quomodo posset discerni quod non ex diabolo sed solum ex maleficio talis amor inordinatus procedit. Dicendum quod ex multis. Primo si taliter tentatus pulcrum et honestam habeat uxorem et oppositum constat de altera etc. Secundo si iudicium rationis omnino ligatur quod nullis plagis seu verbis aut factis aut etiam confusionibus ad desistendum ab ea induci valeat. Et tercio potissime quando se pte

re non potest quin interdum inopinante se etiam per longum spacium non obstante asperitate itineris potest ex talium confessione quisque sentire potest se transferre habeant siue de die siue de nocte. Nam sicut dicit Aristoteles super Mattheum. xx. de asina quam christus equitavit. quod cum demon voluntatem hominis peccato possidet quasi ad libitum trahit quo placet. exemplum dans de navi in mari perditio gubernaculo que ad libitum venti periclitatur. et sicut qui equo potenter insidet et rex tyranni hominis possessionem. Quarto discernitur in eo quod inopinante et subito vehunt et immutantur interdum ut nihil eis obstare possit. Eligitur etiam ex ipsius persone infamia. et antequam ad ulteriores questionem de maleficiis circa potentiam generatim procedamus que etiam annexa est primo solvenda sunt argumenta. Sequuntur solutiones argumentorum. Argumenta autem ridentur. Ad primum quod voluntas hominis regatur a deo: sicut intellectus ab angelo bono. Patet solutio. Intellectus enim sicut tamen modo illustratur ab angelo bono ad cognitionem veri. Unde sequitur amor boni. quod verum et ens perventur. ita etiam intellectus potest a malo obtenebrari in cognitionem veri apparentis. et hoc per confusionem specierum principis sensitivis. i. virtutibus et potentis sensitivis interioribus representatis. unde sequitur amor inordinatus apparentis boni puta corporalis delectationis quam etiam tales querunt. Ad secundum argumentum quod intra corpora non potest esse illa immutatio. parum est verum partim non. et hoc quo ad triplicem immutationem. Non enim possunt illa immutare quantum adeductum alicuius forme siue substantialis siue accidentalis: que etiam potius dicenda est productio quam immutatio sine adminiculo alicuius alterius agentis aut etiam sine divina permissione. Si autem loquamur de immutatione qualificativa ut de sanitate et infirmitate sic ut ex precedentibus patet sunt varias infirmitates etiam usque ad ligamen rationis immittit. et sic odium et amorem inordinatum pervenit. Potest etiam addi tercia immutatio que fit quando angelus bonus vel malus illabit corpori sicut dicimus quod deus tamen modo illabitur anime. id est essentie anime. Sed vbi dicimus quod angelus illabit corpori precipue malus ut in obsessis ibi non illabit infra terminos essentie corporis. quod sic ille solummodo qui dat esse scilicet deus creator illabi potest et pteinet tanquam qui habet intrinsicam operationem anime. Dicitur tamen illabi corpori quando aliquid operatur circa corpus. quia ibi est vbi operatur. ut dicit Damascenus. et tunc operatur infra terminos corporalis quantitatis et infra terminos

Unusquisque tentatur a cupiditate sua abstractus et illectus.

essentie corporis. Unde elicitur qd corpus ha-
bet terminos duplicis rōnis quantitatis et
essentie. Et est distinctio sicut inter suppositū
et naturā. Unde sicut corpori illabi pnt ita et
potentijs affixis organis corporalibz et p cōse-
quens pnt impressiones facere in potentias.
vñ p accidens talis opatio et impressio resul-
tat in intellectū cum eius obiectū sit fantas-
ma sicut color visus vt dicit in. iij. de aia. et
psequenter p accidens vsqz ad voluntatē qz
voluntas suam obiectū recipit ab intellectu
sub rōne boni fm q intellectus apprehendit
aliquid in rōne boni veri et apparentis. Ad
terciū argumentū cognoscere cogitatōes cor-
dis est dupliciter. vel in suo effectu vñ vt sunt
in intellectu. Primo modo nō soluz angelus
sed etiā homo cognoscere pnt licz angelus sub-
tilius vt patebit. Nam interdū cogitatio co-
gnoscitur non solū p actū exteriorē sed etiā
p immutationē vultus. et etiā medici aliqz
affectōnes animi p pulsū cognoscere pnt.
Vñ Aug⁹ in li. de diuinatōe demonū. dicit.
qd aliqñ hoim dispositōnes nō solū voce pla-
tas sed etiā cogitatōe pceptas cum signa que
dam ex animo exprimunt in corpe tota faci-
litate pdiscunt. Quis in libro retractationū
hoc dicat nō esse asserendū. quōd h fiat estimo
qd retractat. Si quis diceret eum sensisse qd
cogitatōes demon cognosceret in intellectu.
Alio modo pnt cognosci cogitōes put sunt
in intellectu et affectōnes put sunt in volun-
tate. et sic solus deus cogitatōes cordium et
affectōnes voluntatū cognoscere pnt. Cuius
rō est. qz voluntas creature rōnalis soli deo
subiacet. et ipse in eam solus opari pnt qui est
pncipale eius obiectum et vltimus finis. et
ideo ea que in voluntate sunt vel ex volunta-
te sola dependent. soli deo sunt nota. Dani-
festū ē aut qd ex sola volūate depēdet qd actu
aliquis aliqz pnderet. qz cum aliqz habet ha-
tum scientie vel species intelligibiles in eo ex-
istentes vritur eis cum vult. Probat etiā ex
his que dicta sunt. qz angelus non pnt illabi
aie ergo nō pnt p naturā videre ea que sunt in
aia. et qd diu sunt in intimo anime. Unde qñ
arguitur. Demon non pnt videre cogitatōnes
cordiū. ergo non pnt corda seu mentes hoim
ad amorē vel odiū incitare. Dicitur qd sicut
cognoscit scz p effectus et subtiliori modo qz
homo: ita etiā subtiliori modo pnt immutare
ad odiū vel amorē cōmouendo fantasmata et
intellectū obtrebrandō. Est etiā aliquid ti-
morosis scientijs et virtuosus p eoz p sola
tione aduertendū qd immutatio sensibilis ex-
terior et corporalis que pcomitatur cogitatōes

hois qñqz est ita exilis et indeterminata qd
abolus p eam in certā pgnitionē cogitatōis
venire nō pnt. presertim qñ studijs aut bonia
opibus vacant interpellatim et tales tunc in
somnia plus vcrat. experientia hec docet. Qñ
qd est ita fortis et determinata qd p illaz pnt co-
gnoscere cogitatōne quantū ad specie vt qd
cogitat de inuidia vel de luxuria. sed an p eā
possit certitudinaliter pgnoscere quantū ad
oēs circūstantias vt videlicz sup talem vel ta-
lem sub dubio dimittamus sicut et repimus.
nisi qd verū est qd tales circūstantias ex acti-
bus postmodū cognoscere pnt. Ad quartū pa-
tet qd licet illabi aie tm pueniat deo: tm illabi
corpori et p psequens potentijs affixis corpori
modo supra tacto. hec pnt cōuenire angelo si-
ue bono siue malo: vnde amor et odiū in tali
hoie causari pnt. Ad illud qd virtus sensitua
sit dignior qz nutritua que tm non pnt immu-
tari ab eo. Dicendū qd imo sup vim nutriti-
uam etiā possit ita vt aliquid citius vel tar-
dius diriget in os vel in carnē. sed ad illud
nō cooperat sicut ad impediendū vel agitan-
dum vires sensitivas interiores vel exterior-
es et hoc ppter suū lucrum qd ex sensu de-
ceptione et intellectus illusione plurimū p-
curat.

**Questio octaua. An generatiua potentia
seu actū venerē malefice impedire pnt qd
maleficiū in bulla cōtinetur.**

**Secundo eadez veritas scz qd adultere
fornicarie et. amplius existunt male-
fice ostendit p impedimentū malefici-
ale sup actū generatiue potentie et vt veritas
magis eluceat arguit primo. qd nō sit possi-
bile. qz si tale maleficiū esset possibile posset
etiā maritatis ptingere. qd si pceditur tūc cū
matrimoniu sit opus dei et maleficiū opus
diaboli fortius erit opus diaboli opere dei.
Si vero pceditur qd tm modo fornicarijs et
nō maritatis tunc redibit opinio qd malefici-
um nihil sit in re: sed tm in opinione hoim ca-
ius oppositū in pima. q. tactū est. aut dabitur
rō cur istis et nō illis ptingere pnt. et cum nō
videtur subesse alia ratio nisi qz opus dei ma-
trimoniū existit. Et illa rō fm theologos nō
pcludit. vt p3 in. iij. di. xxxiij. de impedimē-
to maleficiali. manet adhuc argumentum qd
opus diaboli erit fortius opere dei. et cū hoc
sit incōueniens asserere. ergo etiā incōueni-
ens est asserere per maleficiū posse impediri
actum venerē. Item diabolus nō pnt impe-
dire actus aliaz virium naturalū vt come-
dendi. ambulandi. erigendi. qd videtur esse
verū et ex eo qd interimere possent totū mundū.**

Non

*Quid p[ro] maleficiis dicitur esse in g[en]tibus 1170
quod dicitur +*

Præterea cum actus veneris equaliter se ha-
bet ad o[mn]em mulierē si impeditur. impeditur
etiā ad o[mn]em mulierē. sed hoc est falsum. er-
go et primum. q[uod] falsum sit docet experientia
cum tales qui dicunt se maleficiatos sunt po-
tentes ad alias. licet nō ad illas quas cogno-
scere nō potest. quia videlicet nō vult. vnde
nihil potest in re. In cōtrarium et p[ro] veritate
est. c. Si p[ro] fortiaris. xxxij. q. viij. Item om-
nium theologoz et canonistaz sententia vbi
tractant de maleficiali impedimento. matri-
monij. Item ratio alludit cuz maior sit p[ro]as
demonis q[uam] hoīs. et hō impeditur p[ro] potentia
generatiua suae p[ro] herbas frigidissimas sive p[ro]
alia impedimenta r[ati]o. vt quisq[ue] imaginari p[ro]
ergo et demon qui acutioris scientie existit h[ic]
facere p[ro] amplius potest. Responsio ex duob[us]
que supra tacta sunt veritas satis patere po-
test licet modus impediendi nō sit speculati-
ue declaratus. Nam tactum est q[uod] maleficiū
nō est solū in opinione hoīm quasi nihil in
re. immo effectus innumeri maleficiales ac-
cidere p[ro]t vere et realiter deo p[ro]mittit. Osten-
sum est etiā q[uod] deus amplius p[ro]mittit super
vim generatiua p[ro]pter maiorem eius corrupti-
onem q[uam] sup[er] alios actus humanos. Sed de
modo quo tale impedimentum p[ro]curatur est
aduertendū q[uod] nō p[ro]curat solū circa vim gene-
ratiua[m] sed etiā circa vim imaginatiua[m] seu
fantasiam et super hoc notat. Pe. de palu. in
suo. iij. dist. xxxij. quinq[ue] modos. Dicit enī
q[uod] quia demon ex hoc q[uod] est sp[iritus] habet pote-
statem sup[er] creaturā corpalem ad motum lo-
calem p[ro]hibendū vel faciendū. Ideo potest
corpora impedire ne sibi appropinquant di-
recte vel indirecte interponendo se quōq[ue] in
corpe assumpto. sicut accidit sponso qui de-
sponsauerat idolum. et nihilominus cōtra-
perat cum iuuenula. nec p[ro]pter hoc poterat eā
cognoscere. Secundo modo hoīem inflama-
re ad actum illum vel etiā refrigerare ab
actu illo adhibendo occulte virtutes rerum
quas optime nouit ad hoc validas. Tercio
modo turbando estimationē et imaginationē
qua reddit mulierē exosam. quia potest vt di-
ctum est in imaginationē imprimere. Quar-
to reprimendo directe rigore[m] membri fructi-
ficationi congruenti. sicut etiā motum locale[m]
reprimere p[ro]t. Quinto p[ro]hibendo missionem
spirituū ad membra in quib[us] est virtus moti-
ua: quasi intercludendo vias seminis ne ad
vasa generatiōis descendat vel ne ab eis re-
cedat. vel ne excidat vel emittatur et multis
alijs modis. Et subdit hoc quod supra actū
est ab alijs doctorib[us] p[ro]cordando dicēs. Plus

enim permittit deus super hūc actum p[ro] quē
primū peccatū diffundit q[uam] sup[er] alios actus
humanos. sicut et sup[er] serpentes qui magis
incantationib[us] deseruiūt q[uam] alia animalia. et
post pauca dicit. Idem etiā de muliere est. q[uod]
potest imaginationē eius sic dementare vt ex-
osum habeat virū q[uod] p[ro] toto mundo nō p[ro]mit-
tit se cognosci. Post vult dare rōnem quare
plus maleficiunt viri circa talem actū q[uam] mu-
lieres. et dicit q[uod] quia tale impedimentū fit in-
terdum per obstrusionē vasis. vel etiā p[ro] mo-
tum locale[m] reprimendo rigore[m] membri. que
p[ro]tius et facilius in viris p[ro]ngere p[ro]t. ideo
plures viri maleficiantur q[uam] mulieres. Possit
etiā quis dicere q[uod] ideo quia plures muliere
superstitiose sunt q[uam] viri. et potius allidere
p[ro]t viros q[uam] mulieres. vel etiā in despectu
hoc faciunt mulieris cōiuncte vt vtrobiq[ue]
ciant occasionē adulterandi. dum vir ali-
cognoscere p[ro]t et nō p[ro]p[ri]am. et similiter v[ir]
etiā alios habeat querere amatores. Ad
etiā q[uod] deus permittit amplius sentire in pe-
catores q[uam] in iustos. Vñ angelus dixit Th[obie].
In illos qui libidini vacant accipit de-
monium p[ro]tatem. licet etiā aliqui in iustos si-
cut in Job. sed nō circa vim generatiua[m] p[ro]pter
que debent facere cōfessiones et alia bona ne
ferro manente in vulnere frustra sit medicinā
apponere. hec Pe. sed de ammotione talis ef-
fectus patebit in tertia parte operis.

Accidentaliter aliqua dubia declarantur.

Accidentaliter vero si queritur. Qua-
re actus ille aliqui impeditur respectu
vnius mulieris. et nō respectu alteri-
us? Reponso fm Bonauē. hec est. vel quia
fortilegus seu malefica ad hoc respectu p[ro]p[ri]-
ne determinate diaboliū immutauit. vel quia
deus respectu p[ro]sone cuiuslibet impedire nō
permittit. Occultū enī dei iudiciū hic later:
vt patet in vxore thobie. Et addit. si querit.
quomodo diabolus hoc facit. Dicendum q[uod]
impedit generatiua[m] nō impedimento extrin-
seco ledendo organum sed extrinseco impe-
diendo vsum. Unde q[uod] est impedimentū ar-
tificiale nō naturale. ideo p[ro]t impedire ad vnā
q[uod] nō ad alias. vel tollendo excitationē p[ro]cu-
piscentie ad illam et nō ad aduersus alias et
hoc p[ro] virtutē p[ro]p[ri]am vel herbā. vel lapidem
vel p[ro] aliquā naturā occultam. Et hec p[ro]ueni-
unt cum dictis Pe. de palude. Præterea cum
in potentia talis actus beneq[ue] et frigiditate
nature seu naturali defectu p[ro]ngit. Si que-
ritur quō p[ro]t discerni q[uod] ex maleficio vel non
d iij

*Quid dicitur q[uod] a pupina curand[um] p[ro]t ex p[ro]p[ri]o
frigiditate aut maleficio*

maleficio contigerit. Respondit Hostien. in
summa. licet hoc non sit predicandū publice
quā virga nullatenus mouetur et nunquā po-
tuit cognoscere. hoc est signū frigiditatis. sed
quā mouetur et erigitur proficere aut non potest
est signū maleficij. Notandū insup q nō so-
lum sit maleficiū ne quis actū illum exercere
valeat. sed etiā aliquando sit ne mulier conci-
piat vel vt abortum faciat. Sed nota fm ca-
nonum sanctiones. q quicūq; ppter vindicte
libidinē explendam. vel ppter odiū aliquid
fecerit viro vel mulieri ppter quod nō posset
generare vt p̄cipe reputat homicida. extra d
homic. si aliqs. Et nota q cōiter loquit. c. de
amatorib; seculi qui suis amatis per pocula
ne p̄fusionē incurrant talia pcurant. vel etiā
p̄ certas herbas naturam nīmiū in frigidan-
tes absq; auxilio demonū. vnde penitentes si-
cut homicide sunt puniendi. Malefici aut p
maleficia talia pcurantes sunt fm leges vlti-
mo supplicio puniende. vt supra in p̄ima q̄-
stione tactum est. Et p̄ solutione argu-
mento vbi difficultatur an m̄rimonialiter cō-
iunctis talia cōtingere possint. Est vltorius
aduertendū q licet ex his que tacta sunt non
pateat sup hoc veritas tñ vere et realiter illis
in matrimonio sicut et extra p̄tingere p̄nt. Et
prudens lector qui copiam librorū habet in-
ueniet tam apud theologos q̄ canonistas p̄-
cipue. extra. et in materia de frigid et malefi-
ciatis. et in. iij. di. xxxiij. mutuo cōcordan-
tes. et duos errores reprobantes: presertim
circa matrimonialiter cōiunctos qui sentire
videbantur q tale maleficiū non posset con-
tingere inter matrimonialiter cōiunctos mo-
tis illis rōnibus q diabolus nō posset opera-
dei destruere. Et primus error qui ab eis re-
probatur est cōtra illos qui dicebant malefi-
cium nihil esse in mundo. sed tñ esset in opi-
nionē hoim qui ex ignorantia causarū occul-
tarum. et quas etiā nullus hoim scire potest
aliquos effectus naturales maleficijs impu-
tabant. quasi illos efficerent nō occulte cause
sed demones p se vel maleficos. Et hic error
licet ab omnib; alijs doctorib; sub simplici
falsitate reprobatur. tñ a sancto Tho. acrius
impugnatur vbi ipsum tanq; heresim cōde-
mnat dicens. q hic error ex radice infidelita-
tis pcedit. Et q infidelitas in christiano he-
resis dicit. ideo tales vt heretici merito sunt
suspecti. De qua tamen materia etiā in p̄ima
questione tactū est. licet ibi nō taliter sit decla-
ratum. Nam si quis alia dicta doctoris san-
cti in alijs locis p̄siderat. rōnes inuenit. qua-
re asserit talem errorem ex radice infidelitatis

procedere. Nam in questionib; de malo vbi
tractat de demonib; et in. q. i. an demones ha-
beant corpora naturaliter sibi vnita? Inter
alia que ibi recitant mentio de illis qui sin-
gulos effectus ad virtutes celestium corporū.
quibus et subesse dicebāt occultas causas ef-
fectuum inferiorū dicens. Considerandū est
q paripatetici aristotelis sectatores nō pos-
erunt demones esse sed ea que attribuunt de-
monibus dicebant puenire ex virtute cele-
stium corporū et aliarū naturalium rerum. Vñ
Aug⁹ dicit. x. de ci. dei. p̄phirio visum fu-
isse q herbis et lapidibus et animantibus ac so-
nis certis et vocib; ac figurationib; atq; fi-
gmentis quibusdā etiā obseruatis in celi con-
uersione motib; siderū fabricari in terra ab
hominib; potestates siderū idoneas varijs
effectibus exequendas. Et quib; apparet er-
ror q oia reducebant in causas occultas sive
rum et demones tñ modo fabricantur ex opi-
nionē hoim. Sed q hec positio sit falsa ma-
nifeste probat sanctus Tho. et hoc ibidem. q
repiuntur alique operationes demonum que
nullo modo p̄nt ex aliq; naturali causa pce-
dere. puta q aliquis obsessus a demone loq̄-
tur linguā ignotam. et multa alia inneniunt
opa demonū tam in arrepticis q̄ nigroman-
ticis artib; q nullo modo p̄nt nisi ex aliq; in-
tellectu pcedere. ad minus bona fm natura-
licz mala fm voluntatē. Et ideo coacti fuerūt
p̄t incōueniētia tacta alijs p̄hi ponere demo-
nes esse. licet post in varios errores inciderūt
alijs putantibus aias hoim a corpib; exeuntibus
demones fieri. Vñ et multi aurispices
pueros occiderūt vt aias eoz suos coopato-
res haberent. et plures alijs ibi errores recita-
tur. Vñ pt̄ q nō immerito doctor scūs dicit
talem opinionē ex radice infidelitatis pcedere.
Si cui placet legat Aug⁹. in. viij. et. ix. de
ci. dei. sup varios errores infidelitū circa na-
turam demonū. quare etiā cōmunis rō oim
doctorū que in p̄fata distinctōe allegat cōtra
hmoī errantes scz qui maleficiū aliquid esse
negantes magne est efficacie in sententiā licz
breuis sit in verbis. vbi dicit q qui malefici-
um nihil esse in mundo asserunt. p̄triantur
oim doctorū sententijs et sacre scripture decla-
rantis demones esse et demones habere pote-
statem supra corpa et supra imaginatōes ho-
minū deo pmittente. vñ et p̄ eos malefici mi-
ra opari p̄nt circa creaturas. Vnde et merito
ipsoz demonū instrumenta et ad quoz instā-
tiam demones interdum ad creaturaz nocu-
menta opantur malefici dicunt. Et quidē q
p̄ reprobatoz huius p̄mi erroris a doctorib;

Pomus procul
Amis q
hominis de
p̄cipue et
p̄cipue p̄cipue

Impostura et maleficio generata An et opus
aut p[er]fectum

non fit mentio de matrimonialiter coniunctis. tñ p[er] reprobationē secundi erroris hoc patet. Dicunt enī q[ue] alioz error erat q[ue] licet maleficium esset et abundaret in mundo etiā cōtra carnalē copulā. tñ q[ue] nullū tale maleficium p[er] censerī p[er]petuū ideo nunq[ue] dirimeret m[atrimonium] iam tractū. Ecce q[ue] mentio fit de matrimonialiter coniunctis. Improbando autē hūc errorē licet hoc declarare nō deseruiat ad p[ro]positū. tñ p[ro]pter eos qui copulā libroz nō habent. Notanduz q[ue] improbant p[er] hoc q[ue] talia asserere dicunt esse p[er]tra experimentū et p[er]tra iura antiqua et noua. Unde dant talē catholici doctores distinctōz q[ue] impotentia et maleficio p[er]curata aut est t[em]poralis aut p[er]petua. Si t[em]poralis tūc nō impedit. Tunc autē p[er]sumitur esse t[em]poralis q[ue] infra spaciū triū annoz cobabitantes et quantū p[er]t operam dantes siue p[er] ecclesiastica sacramenta siue p[er] alia remedia sanari p[er]t. Si vero nō sanentur aliquo remedio extunc p[er]sumitur esse p[er]petua. et tūc aut p[er]cedit matrimonij tractōz et p[er]summatōz et sic impedit matrimonij p[er]trahendum et dirimit iam tractū. aut sequit[ur] matrimonij contractionem sed nō p[er]summatōz et sic etiā vt dicunt aliqui dirimit matrimonij iam tractū dicit enī. xxxij. q. i. c. i. q[ue] p[er] singulū p[er]firmat officio sez carnis. vt dicit glo. aut sequit[ur] matrimonium p[er]summatū et tūc vinculū matrimoniale nō dirimit. plura ibi notantur. extra de frigid. 22. p[er] Hostien. et Hostie. et doctores. etiā theologos vbi sup[er]. Ad argumenta. Ad primū fact[um] p[er]z ex his q[ue] dicta sūt. Nam p[ri]mo q[ue] dei opa p[er]t destrui p[er] opera diaboli si maleficium posset inter coniugatos cōtingere. nō valet instantia immo oppositū patet cū nihil possit diabolus nisi deo p[er]mittente. Item q[ue] nō per violentiā destruit vt tyrannus. sed p[er] quandaz artē extrinsecā vt supra patuit. Ad secundū patuit supra quare potius deus p[er]mittit sup[er] hunc actū venereū q[ue] super alios actus p[er]t etiā super alios q[ue] deus p[er]mittit. Unde nō valet q[ue] perimat mundū. Ad terciū similiter patet. ex dictis.

Questio nona. An malefice p[er]stigiōsa illusionē operant[ur] circa membra virilia quasi illa omnino sint a corporibus euulsa?

Qercio eadē veritas declaratur per diabolicas operatōnes circa membrū virile. cuius rei veritas vt magis eucescat querit. An malefice valeant membra virilia virtute demonū vere et realiter vel solūmodo p[er]stigiōsa apparitōne auferre: et arguitur q[ue] vere et realiter p[er] argumentuz a fortiori. Maiora p[er]t demonca vt

hoies occidere vel localiter transferre. vt supra patuit de iob. et thobie. vij. viris occisis. ergo etiā p[er]t membra hois vere et realiter auferre. Preterea. glo sup[er] illud. ps. Immissio nes per angelos malos. Deus punit per malos angelos sicut populū israeliticū sepe punit varijs languoribz vere et realiter corporibus immisilis. ergo et h[um]oi infirmitates circa membrū tale immittit p[er]t. Si dicatur q[ue] potest diuina p[er]missione tūc sic in p[re]cedentibz dictū est. q[ue] deus amplius p[er]mittit vim generatiam maleficari p[ro]pter primā corruptōem peccati que per actū generantē in nos devenit. ergo etiā amplius p[er]mittit sup[er] membrū illius potentie generatiue vt ipm totaliter auferat. Preterea maior fuit conuersio vtoris loth in statuā salis. Gen. xix. q[ue] auferre membrum virile. sed illa fuit vera et realis et nō apparens conuersio. q[ue] adhuc visibiliter vt dicit superest illa statua Et facta fuit per malū angelum vt coacti a bonis q[ue] prius cecitate eos percusserant vt hostiū domus inuenire non possent sicut etiā alie punitōes sodomitar. q[ue] et glo. ibidem asserit ipam etiā illo vicio infectam. ergo et ista facere p[er]t. Preterea. quicumq[ue] p[er]t inducere formā naturalē p[er]t et illā auferre. Sed demones formas naturales plures induxerūt vt patz de magis pharaonis qui virtute demonū ranas et serpentes fecerunt. Itz Aug[ustinus]. in li. lxxvij. q. dicit q[ue] oia que visibiliter sūt etiā p[er] inferiores p[ar]tes aeris Nec nō absurde fieri posse credunt. s[ed] h[oc] p[er]t facere hoies vt aliq[ue] arte vel incisione membrū auferatur. q[ue] et demones ista facere inuisibiliter q[ue] alij visibiliter p[er]t. s[ed] Aug[ustinus]. xvij. de ci. dei. Nō est credendū etiā hois corpus demonuz arte vel p[ar]te in bestiali lineamēta posse conuertere. q[ue] etiā a sili nō p[er]t auferre h[oc] q[ue] ad veritatem corpis hūani defuit. Itz. ij. de tri. dicit. Nō est putandum istis t[ra]nsgressoribz angelis ad nutū seruire hāc visibiliū rez materiā s[ed] soli deo. Rñsto. Nulli dubiū quin malefice q[ue]dā mira opant[ur] circa membra virilia vt ex visis et audit[ur] plurimoz imo et ex ipa publica fama p[er]tat de h[oc] q[ue] p[er] sensum visus aut tactus veritas illi[us] mēbz p[er]gnoscebat. q[ue] q[ue]liter fieri p[er]t Dicendū q[ue] l[icet] dupliciter fieri possit. s[ed] p[er]t et realiter vt argumēta prima tetigerūt et p[er]stigiōsa opatōe. ea tñ q[ue] a malefice sūt circa h[um]oi non sūt nisi p[er]stigiōsa illusionē. q[ue] tñ illuho nō h[ab]et locū in imaginatōne patiētis. q[ue] imaginatio ei[us] p[er]t vere et realiter estimare aliquā rē nō esse presentem licet p[er] nullam operationēz sensus exterioris scilicet visum aut tactum percipit esse presentem Unde potest dici vera ablatio

Sup[er] h[oc] q[ue] p[er] sensum visus aut tactus veritas illi[us] mēbz p[er]gnoscebat. q[ue] q[ue]liter fieri p[er]t

membrum ex parte imaginationis patientis licet non ex parte rei. quod qualiter fit sunt plura notanda. Primo duo modi quibus ista fieri possunt. Non mirum quod diabolus sensus humanos exteriores decipere potest qui interiores de quibus supra tactum est illudere potest formas reservatas educendo ad principia sua sensitiva. decipit autem eos in sua naturali operatione. ut quod visibile est fit illi invisibile. tangibile intangibile. audibile inaudibile. et sic de alijs. Hec autem veritas ita nihil ponit ex parte rei quod omnia sunt ex immutatione organorum destruentium ad visum auditum etc. ut sunt oculi et manus quibus immutatis iam fallit sensus iudicium. Possunt ista ex naturalibus quibusdam demonstrare. nam sicut vinum dulce propter insectorum lingue in febricitate videtur amarum. vni gustus decipit non ex parte rei sed ex parte humorum. Ita et ibi nulla deceptio ex parte rei quin ibi sit virga adherens. sed deceptio ex parte organi sensus. Iterum sicut supra dictum est de vi generativa illam impediendo per impositionem alicuius alterius corporis eiusdem coloris et apparentie. ita et aliqd corpus planum figuratum colore carneo interponere potest inter visum et tactum oculorum et manuum et inter ipsum verum corpus patientis ita quod suo iudicio nihil valeat videre et sentire nisi corpus planum et nullo membro interruptum. Videant dicta sancti Thome in ii. di. viij. art. v. de prestigiosis illusionibus. et similiter Fa. fe. q. xci. et in questionibus de malo. frequenter allegans illud Augustini in libro lxxiiij. q. serpit hoc malum domonis per oes additus sensu ales. dat se figuris. accommodat se coloribus. adheret sonis. odoribus se subiicit. infundit se saporibus. Preterea alludit ratio quod non solum per interpositionem alicuius corporis plani non membrato talis illusio prestigiosa in vidente et tangente fiat imo et per modum quo certi spiritus seu species reservati educuntur ad sua principia sensitiva interiora sed ad imaginationem et fantasiam unde contingit aliquid imaginari ac si primo eliciatur ex sensu exteriori. Nam ut in precedenti questione tactum est. Demones virtute propria possunt localiter corpora mutare. ex transmutatione autem spirituum et humorum etiam secundum naturam operationem contingunt. aliqua secundum imaginationem vel sensum videri naturaliter dico. quod et philosophus in de som. et vigil. assignans causas apparitionis somniorum dicit. quod cum animal dormierit descendente plurimo sanguine ad principium sensitivum simul descendunt motus siue impressiones relicte ex sensibilibus motionibus que in spiritibus sensibilibus conservantur. Termini fuerunt superius declarati ita quod tunc

aliqua appareant ac si tunc primo a rebus exterioribus sensus immutarentur. Et quod hoc natura facere potest a fortiori diabolus formas seu species corporis plani et non membrato virili organificato educere potest ad vim fantastiam et imaginativam ut inde sensus iudicent ac si in rebus veritate ita esset. Per hunc etiam modum ut patebit inferius homines videntur animalia cum tamen non sint in rebus veritate.

Secundo notandi sunt alij modi faciliores ad intelligendum et predicandum. Nam quod prestigium nihil aliud est quam fides. viij. eth. imol. c. ix. quod sensuum quedam delusio et presertim oculorum. Unde et dicitur a prestingo quod aciem oculorum prestingit ita ut res videantur aliter esse quam sunt. Et ut alexander de ales dicit parte. ij. Prestigium proprie sumptum est illusio demonis que non habet causam ex parte mutationis rei sed solummodo ex parte cognoscentis qui deluditur siue quantum ad interiores sensus siue quantum ad exteriores. Unde in genere loquendo etiam de humana prestigiosa arte dicamus. Tribus modis potest fieri. Una absque demonibus. et illa potius dicitur delusio. quod artificialiter fit agitatione hominum ostendentium vel occultantium aliquas res. sicut fit in traiectionibus per ioculatores vel per mimos. Alius modus fit etiam sine virtute demonum utpote naturaliter virtute corporum naturalium vel etiam mineralium que qui habent possunt secundum quandam virtutem hominum rebus inditam rem ostendere vel facere apparere non sicut est. Unde Thome prima parte. q. cxliij. arti. iij. et secundum alios plures. quedam herba succenta seu accensa fumigas facit trabes apparere serpentes. Tertius modus delusionis est qui fit per demones deo tamen permittente. Habent enim demones ex natura ut patuit quandam potestatem super quasdam res inferiores que possunt exercere circa illas que deus sinit ut tunc etiam res appareant aliter quam sunt. Pro quo notandum tertio quod demon potest quinque modis illudere aliquem quod iudicat rem aliter quam est. Primo artificiali traiectione ut dictum est quia quicquid homo scit per artem melius ipse scire potest. Secundo modo naturali applicatione alicuius rei. ut dictum est per interpositionem alicuius corporis ut alterum occultetur vel etiam ex fantasias hominum illas perturbando. Tertio modo ut quando in assumpto corpore ostendit se esse aliquam rem que non est. sicut Gregorius in primo dialogorum. narrat de moniali que comedit lactucam que tamen ut ipse demon falsus fuerat lactuca non sed.

La p. p. p. p.

*Deus pro quibus modis illud aliquid quod videtur
et aliter qualiter est*

demon in lactuce sp̄ aut in ipsa lactuca erat. vel etiā cōtigit Anthonio in massa auri quā in deserto reperit. vel etiā qñ hoīem verū te- git et facit vt brutū aīal videatur put iam di- cetur. Quarto modo vt qñ turbat organum vīsus vt videat res nubilosa que est clara vt ecōuerso vt vetula appareat iuuenula. Nam et post sterū apparet aliter lumē q̄ ante. Quin- to modo vt in imaginatiuā potentiā operan- do ⁊ transmutatō; speciez sensibiliū p cōmo- tionem humorū vt supra tactū; est faciendo vt tunc quasi recentes et noue apparitōnes in ipsis potentijs sensitiuis causent. Et sic tribus vltimis modis demon illudere p̄ p̄stigiōsa arte sensus hoīs. et etiā sc̄do modo. Vñ nul- la difficultas quin membrū virile occultare p̄stigiōsa arte velit. Euidens indicū; siue ex- perimentum qd̄ nobis in officio inquisitōis existētib; reuelatū fuit infra ponetur vbi de his et alijs factis plura recitant in sc̄da par- te tractatus.

Quomodo maleficium a defectu naturali p̄ discerni.

Acidentalis questio cum certis alijs difficultatib;. Q̄ si querit. Petro ab- latum est membrū ignorat aut an per maleficiū seu als diuina p̄missione p̄ demo- nis potentiā sit ablatū sunt ne modi cogno- scendi et discernendi inter ista? R̄ndetur p̄ q̄ sic. Primo q̄ tales quib; accidunt vt pluri- mum sunt adulteri seu als fornicarij. Vñ dū amalijs nō ad nutum seruiunt seu eas relin- quere volunt alijs adherendo tūc in vindic- tam talia pcurāt. aut als potentiā illius mē- bri amputant. Sc̄do cognoscit p̄ hoc q̄ nō est durabile. Nam si nō sit ex maleficio tunc nō est durabile sed qñq; redibit. Sed hic ite- rum suboritur dubitatio an hoc sit ex natu- ra maleficij q̄ nō sit durabile. R̄ndetur q̄ p̄ esse perpetuū et durare vsq; ad mortem. sicut etiā de impedimento maleficiali in matrimo- nio. Judicant canoniste ⁊ theologū. q̄ reperit t̄pale ⁊ p̄petuū. Nā dicit Soffre. in summa. Maleficiū nō p̄t solui semp p̄ illū; qui fecit. vel q̄ est mortuus vel q̄ nescit delere ipsū; vel q̄ maleficiū est p̄ditum. Unde a simili di- cere possumus q̄ maleficiū petro illatū; erit p̄petuū. vel q̄ illa malefica que fecit nō p̄t eū sanare. Sunt enī malefice in triplici genere. Nam quedā sanant ⁊ ledūt. Quedā; ledūt s; sanari nequeūt. Quedā t̄m modo sanare vidē tur. i. lesiones amouere vt inferius patebit. Sic enī nobis p̄tigit. Nā due malefice mu- tuo rixantes dum vna alteri improperaret: vna dixit. Non sum tam pessima sicut tu; q̄;

quos ledo sanare scio. Vel etiā; durabit vbi ante eius sanationē malefica discederet vel lo- cum mutando vel ab hac vita discedendo. Nam et sc̄us Tho. dicit. Maleficiū quodli- bet ita p̄t esse p̄petuum q̄ nō p̄t habere huma- num remediū. q̄ ⁊ si habet remediū; nō est tū; hoc homini notū; vel licitū;. licet deus possit prestare remediū; p̄ sanctū; angelū; demonē; li- cet nō maleficā cogendo. Verumtamē sum- mum remediū; p̄ra maleficiū; est penitētie sa- cramentum. extra de frigid. Nam et infirmi- tas corp̄alis sepe puenit ex peccato. extra de peni. cum infirmitas. qualiter etiā maleficia sint auferenda patebit in terciā pte tractatus et in sc̄da pte. capitulo. vi. tres alie differentie tanguntur.

Solutōes argumentoz.

P Atet ad primū. q̄ nulli dubiū; quin sicut deo p̄mittente occidere p̄nt ho- mines. ita et membrū illud seu alia au- ferre p̄nt vere et realiter. Sed tunc demones nō operant p̄ malefice. de quib; iam men- tio habet. Et p̄ hec etiā ad secundū; p̄z solu- tio. Sed ad illud q̄ q̄ deus amplius p̄mit- tit vñ generatiuā; maleficiari. p̄pter rē. ergo etiā p̄mittitur vt illud membrū; vere et reali- ter auferatur. nō valet vt semp hoc fiat. q̄ nō esset per modū; maleficij hoc fieri. nec etiā ma- lefice hoc affectant dum talia operant q̄ non habeant potestātē restituendi membrū; quan- do volunt ⁊ sciunt. Et quo patet q̄ nō vere; sed p̄stigiōsa arte auferatur. Ad terciū; de con- uersione vxoris loth dicimus vera fuit et nō p̄stigiōsa arte. nunc aut loquimur de arte p̄sti- giōsa. Ad quartū; q̄ demones possunt indu- cere aliquas formas substantiales. ergo etiā; auferre. Dicitur quantū; ad magos p̄baro- nis q̄ fecerunt veros serpentes: et p̄nt demo- nes circa aliquas imperfectas creaturas admi- niculo alicuius alterius agentis aliquos ef- fectus p̄ducere que non possunt circa hoīes de quibus deo magis est cura. Juxta illud. Nunquid deo cura est de bobus. Possunt tū; semp vt dictū; est deo p̄mittente hoīb; etiā; no- cere vere et realiter. aut etiā; p̄stigiōsa arte. et p̄ hec etiā; p̄z solutio ad vltimū; argumentū;.

Questio. v. An malefice operant circa ho- mines in bestiales formas p̄stigiōsa arte il- los transmutando?

Quarto ipsa veritas declarat. vbi etiā; hoīes transformant in bestias. quod qualiter fiat arguit q̄ nō sit possibile hoc fieri. r̄v. q. v. Epi. ex concilio acquirensi. Quisquis credit posse

Summa maleficium

Magi p̄baro- nis

Malefice sunt in r̄p̄t q̄; f̄

fieri aliquam creaturam. aut melius aut de-
terius immutari aut transformari in aliam
spēz: vel aliā i similitudinē nisi ab ipso creatore
qui oīa fecit et per quē oīa facta sunt: pculdu
bio infidelis est z pagano deterior. et vtamur
argumentis sancti Tho. in. ij. sent. dist. viij.
**An demones possint impmere in sensus cor-
porales p̄stigij deludendo? Ubi primo ar-
guit q̄ nō. Nam illa forma bestie que videt̄
oportet q̄ sit alicubi. sed nō p̄t esse t̄m̄ in sen-
su. qz sensus nō habet aliquā speciē nisi a rebz
acceptā. et ibi nō est vera bestia p̄ auctoritatez
cañ. allegatā. nec iterū p̄t esse in re que videt̄:
sicut q̄ mulier videatur bestia. qz due forme
substantiales nō p̄nt esse in eodem simul z se-
mel. ergo cū illa forma bestie que videt̄ nulli
bi possit esse ideo nulla prestigiosa illusio in
oculo videntis fieri p̄t. cū visio p̄ aliquā for-
mam necessario habeat terminari. Preterea
si dicatur q̄ forma illa sit in aere circumstan-
te. hoc nō p̄t esse. tum quia aer nō est suscepti-
uus alicuius forme seu figure. tum etiā quia
nō semp vnus z idem aer circa illā p̄sonā p̄-
pter fluxibilitatē manere p̄t p̄cipue qm̄ moue-
tur. tum etiā qz sic videretur ab omnibz talis
transformatio qd̄ t̄m̄ nō fit qz demones nō vi-
dentur ad minus sanctorz viroz visiones de-
cipere. Preterea sensus visiuus seu potentia
visiua est potentia passiuua. sed omne passiuū
mouet̄ ab actiuo sibi p̄portionato. actiuū aut̄
p̄portionatū sensui est duplex. Vnū q̄si ori-
ginās actū scz obiectū. Aliud aut̄ q̄si deferēs
sicut mediū. sed forma illa que videtur nō p̄t
esse obiectū sensus: neqz etiā mediū quasi de-
ferens. De primo scz q̄ nō p̄t esse obiectus. qz
a nulla re sumi p̄t vt in p̄cedenti argumento
tactū est cum non sit in sensu a re accepta. nec
in ipsa re nec etiā in ipso aere quasi in medio
deferente vt prius tactū est in tercio argumē-
to. Preterea si demon mouet vim cognitiuāz
interiorē aut hoc facit se obijciendo virtuti
cognitiue. aut hoc facit immutando ipāz. nō
autē hoc facit se ei obijciendo. qz oporteret q̄
vel assumeret corpus: et sic nō posset interius
ingredi ad organū imaginatōis. cū duo cor-
pora nō sint simul in eodē loco: neqz in assu-
mēdo fantasma. qd̄ eē esse nō p̄t. qz fantasma
nō est sine quantitate. Demon aut̄ omni quā-
titate caret: s̄t etiā non p̄t hoc facere immutā-
do. quia aut immutaret alterando qd̄ vide-
tur nō posse facere: qz omnis alteratio fit per
qualitates actiuas quibus demones carent.
**Aut immutaret transmutando siue localiter
mouendo qd̄ videtur esse incōueniēs duabz
rōnibz. Primo quidē qz transmutatio or-****

gani nō posset fieri sine sensu doloris. **Secūdo**
quia fm̄ hoc demon non ostenderet homini
nisi nota. cum t̄m̄ Aug^o dicit. q̄ ostendit hōi
formas et notas z ignotas. ergo videt̄ q̄ de-
mones nullo modo p̄nt imaginatōz vel sen-
sum hōis decipere. **Sed cōtra Aug^o. xviij. de**
ci. dei. dicit q̄ transmutatōes hōim in aialia
bruta que dicunt̄ arte demonū facte nō fue-
runt fm̄ veritatē s̄z solū fm̄ apparentiā. Hoc
aut̄ fieri nō posset si demones hūanos sensus
trāsmutare nō possent. Preterea alludit et au-
toritas Aug^o. in li. lxxxiij. q. que etiāz prius
allegata fuit. serpit hoc malū demonis p̄ oēs
additns sensuales zc̄. R̄sio si lector volue-
rit sup̄ modū transmutādū inspicere inueni-
et in sc̄da pte opis. ca. vi. varios modos. Ad
p̄ns t̄m̄ modo scholastice p̄cedendo. dicam^o
trū doctoꝝ sn̄as p̄cordantes in eo q̄ diabo-
lus p̄t fantasiā hōis decipere. vt hō verus
aial videatur. inter quas etiā vltima subtili-
oz ceteris. q̄ et sc̄ti Tho. est. Et prima est dūi
Antonini in prima pte summe. ti. v. c. v. §.
v. declarantis q̄ diabolus fantasiāz hōis ad
decipiendū qm̄qz opatur: et p̄cipue circa illu-
sionem sensuū. et declarat naturali rōne. ca-
nonis auctoritate z exp̄imentoz multiplici-
tate. Primū sic. Corpa naturaliter subdunt̄
et obediūt nature angelice quantū ad motuz
localē. Angeli aut̄ mali etiā si amiserint grati-
am nō t̄m̄ virtutem naturalē. vt sepius supra
tactum est. Tum aut̄ potentia fantastica siue
imaginatiua sit corporalis id est affixa orga-
no corporeo naturaliter subditur etiā malis:
vt possint eam trāsmutare causando varias
fantasias ex descensione humorz et spirituz
ad principū sensitiuū p̄curata ab eis. hec il-
le. et subdit. Patet et ex hoc canone. xxvi. q. v.
ep̄iscopi. Illud nō est obmittendū q̄ quedāz
scelerate mulieres post sathan retro conuerse
demonum illusionibz z fantasmatibz seducte
credunt se et p̄itent cū dyana horis noctur-
nis dea paganorum. vel cum herodiade z c̄si
innumera multitudine mulierz equitare sup̄
quasdam bestias. et multa terraruz spacia in
tempeste noctis silentio pertransire. et infra.
Qua propter sacerdotēs predicare debēt po-
pulo dei vt nouerint omnino hec falsa esse. et
non a diuino sed a maligno spiritu talia fan-
tasmata mentibus fidelium irrogari. siquidē
ip̄e sathanas transformat se in diuersarum p̄-
sonarum species atqz similitudines z mentē
quam captiuā tenet in somnis deludendo p̄-
deuā queqz deducit. Et quidem intellectus
huius canonis in prima q̄stione tactus est q̄
ad quoz q̄ p̄dicanda sunt. Sed q̄ nō valeāt

etiam vbi vbi hoc affectant et non impediuntur diuina virtute. sic non esset verus intellectus. quia sepius huiusmodi inuicti et non malefici per multa terrarum spacia corporaliter transferantur. Sed quia utroque modo potest fieri sequitur in preterita summa. et in ca. nec mirum. ca. q. Aug. narrat quod in libro gentium legitur de quadam maga diuina circa que socios vltimis mutauerat in bestias quod magicis prestigijs potius fingebat quam in re. veritate propter alterando fantasias hominum. Paret hoc etiam per plura exempla. Legitur enim in vitasparum quod quedam iuuenula quod assensere noluit cuidam iuueni de turpitudine eam sollicitanti ipse iuuenis turbatus et hoc a quodam indeo procurant maleficiu fieri per il lam. quo pacto mulier conuersa est in equam. que peruersio non fuit nisi rei veritate scilicet per mundificationem demonis immutantis fantasiam et sensum ipsius mulieris et aspicientium eam ut videretur equa que erat vera mulier: vnde ducta ad beatum Zacharium non potuit diabolus ita operari quod illuderet sensus eius sicut aliorum propter suam sanctitatem. nam sibi videbat mulier vera non equa. cuius tandem oratione liberata est ab illa illusionis. dicitur hoc sibi accidisse quod non vacabat diuinitis nec frequentabat sacramenta ut dicebat: ideo diabolus preterea habuerat super eam. et si aliam esset honesta. Potest igitur diabolus per motum interiorum spirituum et humorum operari ad immutandum actum et potentiam nutritiuam. sensitivam et appetitivam et cuiuscumque potentie corporalis organo utentis. secundum beatum Thome. i. preter q. cxi. Sicut credi potest fuisse gestum super simonem magum in incantationibus suis que de eo narrantur. Sed nihil horum potest diabolus facere nisi si deo permittente qui cum angelis suis bonis frequenter reprimit malitiam eius decipere nos et nocere querentis. Unde dicit Aug. loquens de maleficis. Hi sunt qui permissu dei elementa percipiunt: hominum mentes perturbant minus confidentium in deo. xxvi. q. v. nec mirum. Horum etiam operatio per maleficam artem fit quibus ut vir non possit videre videri et recouerso. et hoc per immutationem fantasie representando ei tale ut re odibilem et horribilem. Ipse etiam diabolus vigilantibus et dormientibus suggerit representationes turpium fantasie ad decipiendum et inducendum ad malum. Verum quia peccatum non consistit in imaginatione sed in voluntate. ideo ex hominum fantasie per diabolum suggestis et alterationibus varijs homo non peccat nisi voluntate propria peccato assentiat. Secunda sententia ad idem modernorum doctorum declarantes primo quid sit prestigiu et quomodo demon potest hominum illusiones causare. Dic nota quod Antonius allegat ea que in pre-

cedenti. q. ix. tacta sunt. vnde non est opus illa renouare. Tercia sententia est sancti Thome. et est responsiva super argumentum quo queritur vbi sit illa forma bestie que videtur. Aut in sensu aut in re. aut in aere circumstante. et est talis. quod illa forma bestie que videtur non est nisi in sensu primo interiori et per forte imaginatio resultat in sensum exteriori quodammodo. et quod ibi sit potest per demonis operationem contingere dupliciter. Uno modo ut species animalium dicamus que sunt in thesauro imaginatio referuata fluat operatione demonum ad organa sensuum interiorum: sic etiam in somno contingit. put supra declaratum est. Et ideo quando ille species contingit organa sensuum exterioris puta visus videntur ac si essent res preter extra: et actu sentirentur. Alius modus potest esse ex immutatione organorum interiorum quibus mutatis fallit sensus iudicium sicut patet in eo qui habet gustum corruptum cui omnia dulcia videntur amara. et parum differt a primo. Hoc autem facere potest etiam homines virtute que rundam rebus naturalium sicut ad vaporatorem cuiusdam fumi trabes domus videntur serpentes. et multa experimenta huius inveniunt. ut etiam supra tactum est.

Solutiones argumentorum.
Ad argumenta preter ad primum quod tertius ille sepe allegatur et male intelligitur Nam quo ad hoc quod loquitur de transmutatione in aliam speciem vel similitudinem declaratum est quod licet hoc fieri potest per prestigiosa arte. Sed quo ad hoc quod dicit quod non possit fieri aliam creaturam virtute demonis. si capis fieri per creaturam manifestum est quod non. si vero capis fieri per naturalem productionem sic certum est quod potest facere aliquas creaturas imperfectas. quod qualiter sit declarat sanctus Thome. vbi. s. Nam dicit quod omnia transmutationes corporaliu rebus que potest fieri per aliquas virtutes naturales ad que pertinent semina que in elementis huius mundi inveniuntur puta in terra vel aquis sicut relinquunt sua semina serpentes et rane et his similia potest fieri per operationes demonum hominum seminibus adhibitis. sicut cum aliqua res transmutatur in serpentes vel ranas que per putrefactionem generari possunt. Ille vero transmutationes corporaliu rebus que non potest virtute nature fieri nullo modo operatione demonum secundum rei veritatem perfici potest. sicut quod corpus humanum mutetur in corpus bestie. aut quod corpus mortui ruiuiscat. quod si fieri videatur apparentia est prestigiosa. aut diabolus in assumpto corpore agitatur coram hominibus. fortificans ista. Nam albertus in li. de animalibus vbi querit An demones seu esse dicam? malefici possint facere per animalia. Respondit quod sic deo permittente. et h

quo ad imperfecta animalia. sed non possunt in
instanti sicut deus facere: sed motu quodam li
cet subito sicut patet de maleficis. Exod. vii. su
per isto. Vocavit pharaon sapientes dicit. De
mones discurrunt per mundum et colligunt diuersa
semina et eorum adaptatio prout primum diuersa
se spes. Et glo. ibidem sic dicit. Dum per incanta
tionem demonum malefici aliquid efficere conantur
discurrunt per mundum et semina subito eorum de quibus
hoc agitatur afferunt. et sic et illis permittente
deo nonas species rerum producit. Nec etiam su
perius tacta sunt. At ubi si difficultas subor
rere. An talia facta demonum essent opera mira
culosa dicenda. Ratio patuit ex precedentibus.
quod etiam demones aliquid per miracula facere possunt
ad quam virtus nature particularis se extendere potest
Et licet talia sunt vera non tamen ad veri cognitum
ab eo sunt. sed in quibus sensum opera animalium possunt di
ci signa mendacia: quod ad seductum hominum sunt.
Patet et solutio ad aliud argumentum de sub
iecto forme dicam. Bestie forma quam videtur non
est in aere nec in ipsa re: ut patuit. sed in ipso sen
su. patet ex sententia sancti Thome. ut superius declaratum
est. Ad illud quod omne passivum movetur ab acti
vo sibi proportionato procedit. Et quoniam subinfertur:
quod forma illa quam videtur non potest esse obiectum ori
ginans actum seu elicium eo quod a nulla re sumat
Dicitur quod imo a re quod a specie sensibili in ima
ginatione reservata quam educere potest et imagina
tioni seu etiam sensui potest offerre potest ut su
pra dictum est. Ad ultimum dicendum. quod demon
non immutat potentiam sensitivam et imaginari
uam se ei obijciendo ut ostensum est: sed eam
transmutando. non quidem alterando nisi quantum
ad motum localem. quod non potest de se imprimere no
vas species ut dictum est. immutat autem transmu
tando. id est localiter movendo. et hoc iterum facit
non subam organum dividendo ut sic consequatur
sensus doloris. sed movendo spiritus et humores.
Quare ulterius obijciatur. quod sequeret quod secundum
hoc demon non possit aliquid novi homini de
monstrare secundum imaginariam visionem. Dicen
dum est quod novum aliquid potest intelligi dupliciter
Uno modo totaliter novum et secundum se et secundum sua
principia. et secundum hoc demon non potest aliquid no
vum homini secundum visionem imaginariam demonstra
re. non enim potest facere quod cecus natus imaginem
colores vel quod sardus natus imaginem sonos
Alio modo dicitur aliquid novum secundum species
totius. puta si dicam esse novum in imagina
tione quod aliquis imaginatur montes aureos
quos nunquam vidit quod tamen vidit et aurum et montem
potest naturali motu imaginari fantasinata au
rei montis. et hoc modo potest demon aliquid no
vi imaginationi offerre.

¶ Quid de lupis interdum homines et pu
eros ex cunabulis rapientes et comeden
tes sentiendum sit: an etiam prestigiosa arte
per maleficas.

Accidentaliter questio de lupis inter
dum homines et pueros et omnibus rapien
tes et comedentes et cum magna astucia
discurrerent ita ut neque aliquid arte aut potentia
ledi aut capi valeat. Dicendum est quod hoc inter
dum habet naturalem causam. interdum vero presti
giosa arte dum per maleficas contingit. De pri
mo Albertus in de animalibus dicit quod ex quinque
causis provenire potest. Aliquod propter famem augmen
tum. sicut et cervi aliquando et alie bestie hominibus ap
propinquat. Aliquod propter ferocitatem virum et
hoc in regionibus frigidis. et etiam quando habent catu
los. Sed quia de his nihil ad propositum dicitur
mus. quod demonum illusionem fiunt. quoniam deus pro
pter peccata punit aliquos populum. Intra illud
Levit. xvi. Si non feceritis mandata mea mis
tam in vos bestias agri que presumant vos et
pecora vestra. et Deutro. xxxii. Dentes bestiarum
immittam in eos cum furore etc. Per quem autem mo
dum. An sint veri lupi vel demones in for
mis sic apparentibus: dicitur quod sunt veri lupi
sed obsidentur a demonibus vel agitantur dupli
ci modo. Uno modo absque maleficorum operati
one sicut quadraginta duobus pueris contingit a
duobus viris de silva exeuntibus quos iugulaue
runt propter irrisionem factam heliseo prophete dicen
do: ascende calve etc. Et de leone qui prophetam
dei iussu non implente occidit. iij. Reg. xij.
Et historia de episcopo viennensi: qui letanias mi
nores instituerat ante ascensionem domini eo quod lu
pi civitates intrantes homines voraverunt pu
blice. Alio modo etiam maleficorum illusionem. Si
cut Guil. ubi superius narrat de quodam viro qui
se conati putabat in lupum certis temporibus quibus
in antris latitabat. Illuc enim certo tempore iit et
sibi interim cum fixus maneret videbat quod lu
pus ipse factus circumiret pueros devorando.
et cum illud realiter solus demon quendam lupum
possidens faceret putabat falso se somnians
circuire: et sic tam diu dementatus fuit quo
usque inuentus est iacere in silva raptus. De
lectatur in his demon ut paganorum errorum
qui homines et vetulas in bestias mutari crede
bant: inducat. Unde discernit quod ex singula
ri dei permissione et demonum ope talia eveniunt:
et non ex naturali aliquid defectu. quoniam nulla arte
aut potentia ledi aut capi possunt. sicut etiam Vin.
in spe. histo. li. vi. c. xl. narrat. In gallia inquit
ante christi incarnationem et ante bellum punicum: lupus
vigile vagina gladium abstulit.

Questio. ix. **Q**ue obstetrices malefice conce-
ptus in utero diuersis modis interimunt abor-
sum. pcurat. et ubi hoc non faciunt demonibus
natos infantes offerunt.

Quinto sexto et septimo insimul veri-
tas supradicta probatur per quatuor horre-
dos actus quos circa infantes in ute-
ro ter utero matris exercent qui cum per mulieres
demonibus exercere habent et non per viros ideo po-
tius mulieres quam viros sibi associare ille infa-
stabilis homicida fatigat et sunt homini opera
Nam canoniste plus quam theologi de maleficiali
impedimento tractantes ubi supra. Dicunt quod
maleficiū fit non solum ne quis actum carnalē exerce-
re valeat de quo supra tactum est. Sed etiam fit
ne mulier concipiat vel si concipiat. quod tunc aborsus
faciat. Et addit tertius modus cum quarto quod
ubi aborsum non pcurant quod tunc infans consu-
munt vel demoni offerunt. De primis duobus
modis non est dubium cum per naturalia homo absque
demonum auxilio ut per herbas vel alia impedi-
menta pcurare possit quod mulier non possit ge-
nerare vel concipere ut supra tactum est. Sed de
alijs duobus quod etiam a maleficis pcuratur disse-
rendum est nec opus est argumenta deducere ubi
evidentissima indicia et experientia hec reddunt
credibilis. Et de primo quod certe malefice con-
tra humane nature inclinationem imo aduersus
omnem bestiarum conditionem lupina duntaxat specie
etcepta infantes deuorare et comedere solent.
Est inquisitor cumanus de quo supra mentio ha-
bita est que hec nobis remittit quod ea de causa ab inco-
lis comitatus burbie vocatus ad inquisitionem
faciendam. eouidelicet quod quidam cum puera ex cunis
amississet et explorando uentionem mulieris no-
cturno tempore uidisset et pendisset infantem occi-
di et liquore ebibito deuorare. Ideo ut prius
tactum est unico anno que tunc fuit ante prime elapsus
xl. et vna maleficus igni tradidit certis alijs
ad dominum archiducis austrie Sigismundi
fugam capientibus. assunt per confirmationem huius
scripta que dicitur Johanni. nideri suo fornicario
cuius vitio et eorum que scripsit recens memoria sup-
est. vnde non incredibilia sicut apparet existunt. sed
et hoc quod maiora damna in his omnibus obstetrices
malefice pcurant put malefice penitentes no-
bis et alijs sepius retulerunt dicentes. Nemo
fidei catholice amplius nocet quam obstetrices
ubi enim pueros non interimunt tunc quasi aliquid
acturi foris extra camera infantem deferunt et
sursum in are eleuantes demonibus offerunt.
Modus autem in homini flagitijs qui obseruatur
in. ij. iam pre patebit. et. ca. vij. qua et aggredi
necesse est prius vnica duntaxat decisione que
stionis de permissione diuina permittitur. Dicitur est

145
enim a principio tria necessario ad maleficiales
effectum concurrere. demonem cum malefica et di-
uinam permissionem.

Quando considerandum est de ipsa permisi-
one diuina. circa quam quatuor quoniam
Primo an necessarium sit ipsam permisi-
onem ad maleficiales effectum concurrere. Secun-
do quod deus iuste permittit creaturam ex natura
peccabilem etiam actum maleficialem et alia horre-
da flagitia perpetrare alijs duobus permissioni-
bus presuppositis. Tertio quod maleficiorum flagi-
tia cuncta mala que deus fieri permittit excedunt.
Quarto quod hec materia sit populo publicanda.

Quia circa tertium principale huius prime
partis tangens diuinam permissionem
queritur. An diuinam permissionem in
his operibus maleficorum commendare
ita sit catholicum quod eius oppositum. scilicet redargue-
re illas omnino sit hereticum. et arguitur quod non
sit hereticum asserere. quod deus tantam potentiam
non permittat diabolo in homini maleficis. refu-
tare enim illa que in contumeliam creatoris pos-
sunt cedere est catholicum et non hereticum. Sed
asserere quod diabolo non permittatur talis pote-
stas nocendi hominibus est catholicum. probatur.
quia oppositum asserere videtur cedere in con-
tumeliam creatoris. Nam sequitur quod non omnia
sine subiecta diuine prouidentie eo quod omnia sa-
piens prouisor excludit defectum et malum quan-
tum potest ab his quorum curam gerit. Cum autem
ea que per maleficia fiunt si a deo permittuntur ab
eo non excluduntur. et si ab eo non excluduntur non
erit sapiens prouisor ipse deus et sic non subsunt
omnia sue prouidentie. quod quia falsum est ideo
hoc falsum quod deus permittat. Preterea ille ali-
quid permittit fieri quod posset impedire si vellet
aut quod non potest impedire etiam si vellet. sed
neutrū illo deo potest conuenire. Ad primum
quod talis iudicatur inuidus. non secundum quia ta-
lis iudicatur impotens. Tunc quiritur incidentaliter.
hoc maleficiū petro accidit et deus potuit
impedire et non fecit. ergo deus est inuidus seu
non habet curam de omnibus. Si vero non potuit
impedire etiam si vellet tunc non est omnipotens que
omnia sicut inconueniens est asserere. scilicet deum non habe-
re curam omnium et ceterum hoc quod maleficia ex dei per-
missione contingunt. Preterea. quecumque dimittit si
bi tamen dominus actum suorum non subest permissioni aut
prouidentie alicuius gubernantis. sed homines sibi-
ipsis dimittuntur a deo secundum illud. **Eccl. ix. De-**
ab initio constituit hominem. et reliquit eum in manu
consulij sui. spualiter etiam mali in suis operibus re-
linquuntur secundum illud. Dimisit eos secundum desi-
deria cordis eorum. igitur non omnia mala diuine
permissioni subduntur. Preterea **Aug.** dicit in
2 c f

Encheri. sicut etiam phus in. ix. meth. De
lius ē qdam nescire q̄ scire vt vitia. sed om̄e
qd̄ ē melius ē deo attribuendū. ergo de⁹ non
impedit se de illis vilissimis maleficorū opi-
bus vt illa permittat vel nō. Ad idē ap̄ls. ij.
Corinth. ix. Nō est deo cura de bob. ⁊ eadē
rōne de alijs irrōnalibz creaturis. vñ qñ ma-
lesciatur vel nō. nō est deo cura. nec etiā eius
p̄missioni q̄ ex eius p̄uidentiā p̄cedit subdū-
tur. Preterea q̄ ex necessitate cōtingunt p̄ui-
dam p̄missionem nō requirūt sicut nec p̄ui-
dentiā. patet hoc p̄ phm in. vi. et̄bi. P̄uiden-
tia ē recta ratio contingentiū de quibz ē con-
siliū ⁊ electio. sed plures effectus maleficia-
les ex necessitate cōtingūt. puta qñ ex aliqua
causa ⁊ influentiā corporū celestium accidunt
infirmitates vel aliqua alia q̄ nos iudicam⁹
maleficia vñ nō semp subduntur diuine per-
missioni. Preterea si p̄missione diuina homi-
nes maleficiātur tūc q̄ritur. Cur potius sup
vñ q̄ sup aliū. Si dicatur q̄ p̄pter peccata.
q̄ magis abundāt in vno q̄ in altero. hoc vi-
detur esse falsum qz tunc maiores peccatores
amplius maleficiāretur. cuius cōtrariū dum
apparet eo q̄ minus in mūdo sicut puniuntur
Juxta illud. Bene est om̄ibz q̄ p̄uaricant ita
etiā maleficiātur. Patet deniqz ex eo q̄ inno-
centes pueri ⁊ aliq̄ iusti amplius maleficiun-
tur. Sed p̄tra deus p̄mittit licet nō velit ma-
lum fieri ⁊ hoc p̄pter p̄fectionē vniuersi. Dio-
nisius. iij. ca. de di. no. Erit malū ad om̄es id
ē p̄fectionē vniuersi p̄ferēs. ⁊ Aug⁹. in ench.
Ex om̄ibz bonis ⁊ malis cōsistit vniuersita-
tis admirabilis pulcritudo. Inq̄ autē etiam
illud qd̄ malū dicit bene ordinatum ⁊ in loco
suo positū eminentius cōmendat bona ⁊ illa
magis placeant ⁊ laudabiliora sint dū cōpa-
rant malis. Item scr̄us Tho. improbat opi-
nionē illoz. qz licet deus nō velit mala qz ne-
qz creatura aliqua appetit malū siue appetitū
naturali siue animali siue intellectuali que ē
volūtas cuius obiectū est bonū. vult tñ mala
esse vel fieri. hoc dicit esse falsum. qz deus ne-
qz vult mala fieri neqz vult mala nō fieri. sed
vult p̄mittere malū fieri ⁊ hoc est bonū p̄pter
p̄fectionē vniuersi. Quare autē sit erroneū di-
cere. Deus vult mala esse vel fieri p̄pter bonū
vniuersi dicit. Quia nihil ē iudicandū bonū
nisi scdm̄ id qd̄ competit ei p̄ se ⁊ nō per acci-
dēs. sicut virtuosus iudicat bonus in intel-
lectuali creatura ⁊ nō animali. Malū autē nō
ordinatur ad bonū p̄ se sed p̄ accidēs. qz p̄-
ter intētionē eoz q̄ malū op̄atur resultat bo-
nū. sicut p̄ter intētionē maleficorū aut p̄ter
intētionē tyrannoz fuit qz ex eoz persecutō-

ne claresceret patiētia martyrum. Rñso. Que-
stio quanta vtilior ad p̄dicandū tanto etiam
difficilior ad intelligendū existit. Est em̄ in-
ter argumenta hoc p̄cipuū nō tam laicorū q̄
⁊ quorūdam sapientū. Maleficia tam horre-
da vt superius tacta sunt non permitti a deo
causas diuine p̄missionis huius ignorātes.
ex qua etiā ignorātia qz malefice nō suppri-
muntur p̄ vltionem debitam iam totā xp̄iani-
tatem depopulare videtur. vt ergo ad vtran-
qz viā iuxta theologoz sententiā docto ⁊ in-
docto satisfiat p̄ discussiones duaz difficul-
tū est respondendū ⁊ primo. Quidus diui-
ne p̄uidentiē ita subiacet qz ip̄e imēdiate oibz
p̄ouidet. Secūdo qz vniuersitatē maloz q̄
fuit siue in malis culpe siue pene siue damni
ex duobz primis p̄missionibz circa casum an-
geloz ⁊ primoz parentuz iuste p̄mittit. vnde
et patebit qz in his diffidere p̄tinaciter here-
sim sapit cū erroribz infidelium talis se impli-
cat. Quo ad primū notandū. qz p̄supposito il-
lo qz p̄ouidentia deo cōueniat. Juxta illud
Sapient. xiiij. Tu autē pater gubernas oīa
p̄ouidentia. oportet etiam asserere qz omnia
sunt ita subiecta sue p̄ouidentie qz etiā om̄ibz
imēdiate p̄uideat quod vt pateat ostēda-
mus primo per reprobationem cuiusdam cō-
trarij erroris. Nam sup illud Job. xxiij. Au-
tes latibulum eius ⁊ circa cardines celi per-
ambulat nec nostra considerat. Quidā opi-
nati fuerunt iuxta doctrinam sancti Tho. i.
parte. q. xxiij. Ponere tantummodō incorrupti-
bilia subiacere diuine p̄ouidentie. p̄out sunt
substantie separate ⁊ corpora celestia cum spe-
ciebus rerum inferiorum que etiam sunt in-
corruptibilia. Individua vero specierum qz
sunt corruptibilia dicebāt nō subiacere. Vñ
sic diuine p̄ouidentie dicebāt subiacere oīa
inferiora que in mundo aguntur. in vniuersi-
tati tantū ⁊ non in particulari seu singulari.
Sed quia hoc alijs videbatur inconueniēs.
vt de homine nō esset amplior deo cura q̄ de
alijs animalibus. Ideo rabbi moyses volēs
mediū tenere dixit concordando cū primis.
Corruptibilia om̄ia sicut sunt individua re-
rum. omnino non subiacere diuine guberna-
tioni sed tantūmodo vniuersalia ⁊ alia q̄ ta-
cta sunt. Hominem vero ab illa generalitate
corruptibilitiū excepit. ⁊ hoc propter splendo-
rem intellectus quo participant cum substā-
tijs separatis. ⁊ sic fm̄ istam opinionem qz
quid hominibus accideret in maleficijs esset
ex p̄missione dei non autem quicqd̄ anima-
libz aut alijs terre frugibz eneniret. Et hec
opinio licet sit veritati p̄pinq̄ior q̄ illa que

omnino providentiam dei de rebus mundi ne gabat asserens mundum casu esse factum sicut fuerunt Democritus et epicuri. tamē etiā nō caret magna falsitate eo q̄ necesse ē dicere oīa diuine providentiae subiaccere. nō in vniuersa li tantū sed etiā in particulari. vt non solū maleficia hominū sed z iumentoz z terre frugum ex diuina z prouida pmissione eueniūt quod sic patet. Ad tantum se extendit prouidentia z ordinantia rerum in finem quantum ip̄a causalitas se extendit. sicut a simili in rebus alicuius dominio subiectis que intāq̄z subiaccunt eius prouidentiae in quantum sibi existunt subiecte. Cum autem causalitas dei que est primū agens extendit se ad omnia entia non solum quantum ad principia speciei sed etiā quātum ad principia indiuidualia z non solum incorruptibiliū sed etiā corruptibiliū. Ideo sicut omnia habent esse a deo ita omnia sunt prouisa ab eo id est ad aliquem finem ordinata. Et hoc tangit apostolus ad Roma. xij. Que a deo sunt ordinata sunt. quasi dicat. Sicut omnia a deo sunt. ita etiā omnia ab ip̄o ordinata sunt. z p̄ consequens prouidentiae eius subiecte. quia prouidentia dei nihil aliud esse noscitur q̄ ratio. id est causa ordinis rerū in finem. Omnia ergo in quantum participant de esse instantū etiā subduntur diuine prouidentiae. Item deus omnia cognoscit non solum in vniuersali seu vniuersalia imo z in particulari seu particularia. Et cum dei cognitio cōparatur ad res creatas sicut cognitio artis ad artificata. Ideo sicut omnia artificata subdūtur ordini z prouidentiae artis ita omnia subdūtur ordini z prouidentiae dei. Sed q̄ per hec non satis sit vt intelligatur q̄ deus iuste permittat mala fieri. z maleficia in mūdo licet intelligamus hoc q̄ ip̄e sit puifoz omnia gubernans q̄ quia conceditur ideo etiā deberet omne malum ab his quoz curam gerit excludere. Inter homines em̄ videmus ita fieri q̄ sapiens puifoz excludit defectum z malū quantum potest ab his q̄rum curam gerit. ideo ad intelligendū ista. cur non omnia mala deus excludit. Notandum q̄ aliud est loqui de puifoz particulari z aliud de puifoz vniuersali. Prouifoz em̄ particularis necesse habet malum excludere quātum potest quia non potest ex malo elicere bonū. Deus autē cum sit vniuersalis puifoz totius mūdi z potest ex particularibus malis plurima bona elicere sicut ex p̄secutione tyrannoz patientia martyrum. z ex operibus maleficoz purgationem seu p̄bationez fidei z iustoz vt patebit. Ideo non habet de?

omnia mala impedire ne multa bona deesse cōtingat vniuerso. **Uñ Augustinus in enchir.** Adeo misericors est omnipotens deus q̄ nō sineret aliquod malum esse in operibus suis nisi adeo esset omnipotens z bonus vt beneficeret etiā de malo. Et huius exemplū etiā habemus in actionibz rerum naturaliz. Nam corruptiones z defectus qui accidunt in rebus naturalibz. licet sint contra intentōne nature particularis illius videlicet cui talis corruptio contingit vt q̄ fur suspendatur vel q̄ animalia in cibū hominis occidātur. sunt tamē de intentione nature vniuersalis. vt videlicet conseruantur homines in vita z i bonis vt z sic bonū vniuersi conseruetur. vt em̄ species rerum conseruantur oportet vt corruptio vnius sit conseruatio alterius. Occisiones enim animalū conseruat vitas leonum.

Declaratur super permissionem diuinam q̄ deus non potuit cōferre creature vt ex natura esset impeccabilis.

Quo ad secundum q̄ vniuersitatem maloz siue in culpis siue in penis iuste deus permittat z presertim iā refrigerante z mundo ad occasum declinante declaratur ex duabus p̄positionibus necessario p̄supponēdum quarum prima q̄ deus nō potest facere siue melius vt cū timore dei loquamur. non est possibile vt natura creata vt est homo vel angelus haberet hoc q̄ ex conditione sue nature peccare non posset. Secūda q̄ deus iuste permisit hominem peccare vel temptari. quibus stantibus cum ad diuinā prouidentiam pertinet vt vna queq̄ creatura in sua natura relinquatur dicere oportet. q̄ ex p̄missis impossibile est q̄ deus non permittat maleficia fieri virtute demonū. Et primū quidem q̄ non fuit possibile creature cōmunicare q̄ peccare non posset ex conditione nature. ostēditur a doctore sancto in. ij. di. xxiij. ar. i. quia si hoc fuisset p̄mutabile alicui creature deus vtique cōmunicasset eo q̄ omnes alie cōmunicabiles bonitates z p̄fectōnes creaturaz sunt cōmunicate saltem in genere vt vniō p̄sonalis duaz naturaz in xp̄o. maternitatis z virginitatis in maria. vniō gratuita in viatoribus. vniō beneficiā in electis z sic de alijs. Cū ergo nō legimus hoc alicui creature cōicatu z quia nec homini nec āgelo. iuxta illud. Et in angelis suis repperit prauitatem. certū ē q̄ homi a deo nō pōt cōicari hoc q̄ ex natura sit impeccabilis licet hoc p̄ grām inueniāt. **Secundo ad**

c f ij

idem qz si esset comunicabile z non cōdicaret
vniuersum nō esset pfectum. cuius pfectio in
hoc cōsistit vt omnes bonitates creaturarū cō
municabiles in genere sint cōdicatē. Nec valet
argumētū qz deus cū sit summe potēs z alias
ad suaz similitudinē hoīes et āgelos creauit
qz etiā hoc conferre potuerit qz creatura ex
conditione sue natrue haberet qz peccare non
posset. **Uel etiā qz faceret vt habitus ille gra
tie qz pfirmationem in bono causat esset pars
essentialis nature āgelī vel homīs vt sic scdm
naturale suū principiū z naturale pditionem
haberet pfirmationē in bono. vt peccare nō
posset.** Nam primū argumentū nō cōcludit.
qz licet deus sit summe potēs sicut z summe
bonus nō tamē hoc cōferre pōt nō ex impfe
ctione sue potentie. sed ex impfectione creatu
re. qz imperfectio cōsideratur primo. qz hoc re
cipere nō potest nec potuit homo vel āgelus.
**Ratio qz cū sit creatura esse suum dependet a
creatore. sicut causatū a causa sui esse z creare
est aliquid ex nihilo facere ideo si sibi relinq
tur deficit. pseruatur autē qsdm cause influen
tiam recipit.** Exemplū si via de candela qz tā
diu lucet qsdm habet cerā. Duo stante notuz
ē qz deus creauit hominē. z reliquit eū in ma
nu cōsulij sui. **Ecclī. xviij. Et similiter angelū a
principio creatōnis. Et hoc factū est p liberū
arbitriū cuius sicut ppiū est facere vel obmit
tere ita ppiū est a sua causa recedere z nō rece
dere.** Et qz hoc ē posse peccare. posse ex liber
tate arbitrij a deo recedere. id non potuit hoc
homo vel angelus recipere. nec ei potuit a deo
cōdicari vt ex natura haberet libertatē arbitrij
z etiā ex natura haberet nō posse peccare. alia
impfectio ex qua hoc non potuit hominē vel
angelo cōdicari est. qz implicat ptradictionem
qz quia in se nō sunt factibilia dicimus deus
nō potest illa facere. **Sed potius dicendū qz
creature non pnt ista recipere. vt videlz aliqd
sit viuū z mortuū simul z semel.** Ita etiā im
plicat vt aliqd habeat liberū arbitrium ex quo
possit cause sue inherere vel nō inherere z qz
possit nō peccare qz si nō potest peccare nō pōt
cause sue nō inherere cū peccatū sit sperto in
cōmutabili bono rebz mutabilibus inherere
**Spernere autē vel nō spernere est ex libertate
arbitrij.** Secundū etiā argumentū nō valet.
quia si gratia pfirmationis verteret creature
in naturā ita qz ex principijs essentialibus ha
beret nō posse peccare. tūc non haberet et ali
quo dono accidentalī z gratia non posse de
ficere z peccare sed haberet hoc p naturam z
tunc esset deus qd ē absurdum. **Hanc soluti
nem tangit sanctus Tho. vbi supra in solu**

tione vltimi argumēti. cum dicit qz quicunqz
alicui nature puenit aliqd accidēs qd ex in
fluentia supioris tantūmō inest. nō pōt infe
rior natura illud accidēs p se habere nisi effi
ceretur nature supioris. sicut si aer illumina
tur in actu p ignē nō pōt esse qz sit de natura
sua lucidus in actu nisi fiat ignis. **Dico ergo
qz cū pfirmatio insit creature rōnali solum p
gratiā qz est quoddā spūale lumen z similitu
do increati luminis. nō pōt esse qz aliqua cre
atura ex natura sua pfirmationēz habeat vel
gratiā nisi efficeret diuine nature p esse dica
mus eiusdē nature. qd ē omnino impossibile**
**Concludamus qz nō posse peccare p naturāz
deo tantūmō puenit eo qz sicut ab esse deficere
nō potest cū dat omībz esse ita nec a rectitu
dine bonitatis deficere cū hoc ei pueniat per
pditionē sue nature.** Omībus autē alijs qui
hoc habēt vt peccare nō possint cōferēt ex hoc
qz cōfirmant p grām in bono. ex qua filij dei
efficiuntur z quoddā diuine nature pfortes.

**Declaratur qstio sup duas pmissiones di
ninas quas deus iuste pmissit videlz diabo
lum actorē omnis mali peccare simul z pri
mos parentes cadere ex quibz maleficioz ope
ra iuste pmittuntur. z est tredecima in ordine
prime partis.**

**Secūda qstio simul z ppositio qz de
iuste pmissit quasdam creaturas āge
licas quas aliter condere nō potuit
nisi qd peccare possent etiāz actu
peccare.** Et quasdam simili mō creatas p gra
tiam pseruare z hoc absqz pziua temptatōe.
hominē vero iuste pmissit z temptari z pecca
re. qz omnia sic declarant. **Nam ad prouiden
tiam diuinā pinct vt vniū quodqz in sua na
tura relinquatur z in suis naturalibz opibus
nō omnino impediāt. qz vt Dionisius dicit.
iij. ca. de di. no. Prouidentia nō est corrupti
ua nature sed saluatiua. quo stante cū mani
festū sit qz sicut bonū gentis diuinius qz bo
nū vnius. i. ethi. Ita z bonū vniuersi excedit
bonū pticulare cuiuscūqz nature create in p
ticulari. Ideo etiā attrēdere oportet qz si pecca
tū oīno impediret p hoc multi gradus tolle
rent pfectionis. tollerēt em̄ natura illa qz pōt
peccare z nō peccare. **Qz si dicat. tūc habuisset
hō ex cōditione nature vt prius tactū ē. Rñ
dedur. Si nullū pctm̄ fuisset subsecutū i actu
sed statim cōfirmatio tūc semp lateret qd grē
deberet in bonis erga deū z qd ptās peccādi
potuisset z plura alia qbz ablatis vtiqz vni
uersi multū detraheret. Deuicit etiāz vt nullo
suggerente ab extra peccaret. sed occasiōem****

peccandi ex se ipso suscipit qd̄ ⁊ fecit vbi deo equalis esse voluit. qd̄ est intelligenduz non simpliciter ⁊ directe nec indirecte. sed solum fm̄ qd̄. ⁊ hoc declarat p̄pter auctoritatē **Esaie. xiiij.** In celū ascendā ⁊ similis ero altissimo. nō em̄ simpliciter ⁊ directe. qz sic habuisset intellectū ligatū ⁊ erroneū appetendo aliqd̄ qd̄ sibi erat impossibile. Cognouit em̄ se esse creaturam ⁊ a deo creatū. ⁊ ideo equalē fieri creatori cognouit hoc sibi esse impossibile. **Acc** etiā indirecte qz cū totū bonū angeli ⁊ creature ē in hoc qz deo subest. sicut tota claritas aeris est i hoc qz subijc̄ radijs solis. ideo hoc ab angelo nō potuit appeti. qz appetisset ⁊ tra bonū nature sed appetijt dei equalitatē nō absolute sed scdm̄ qd̄. hoc sic ē. cū deus habet p̄ naturā suā duo. beatitudinem ⁊ bonitatem ⁊ aliud ⁊ qz ab ip̄o omnis creature beatitudo ⁊ bonitas transfundit. vidēs āgelus dignitatem nature sue qua creaturis cūctis p̄minebat voluit ⁊ appetijt a se i oia inferiora beatitudinē ⁊ bonitatē deriuari. ⁊ hoc p̄ sua naturalia ita qz ip̄e primo illa ex natura haberet ⁊ sic alie creature ex nobilitate sue nature acciperent. **Et** qz etiā illa appetijt a deo ⁊ sub deo volens esse dūmō ista haberet ideo nec etiā q̄ntū ad modū habendi deo equipari voluit. sed tantūmō fm̄ qd̄. **Nota** insup̄ qz quia suū desiderij attētauit vt ad actū p̄duceret. ideo subito suū desiderij alijs exposuit. **Et** qz subito etiā fuit alioz āgeloz visio desiderij ⁊ d̄ sensus p̄uersus sui desiderij. **I**deo peccatum primi angeli alioz peccata excessit ⁊ precessit quāritate culpe ⁊ causalitate. nō tñ duratōne. ita qz illud. **Apoca. xij.** Draco de celo cadens traxit terciā p̄tem stellaz. **Et** in figura leuithan habet. **I**p̄e ē rex sup̄ om̄es filios superbie ⁊ rex. fm̄ p̄hm̄. v. metha. d̄z p̄ncipiū in quātum mouet p̄ suā volūtatem ⁊ imperij sibi subiectos. **I**deo ⁊ suū peccatū alioz occasio peccandi fuit. ita qz ip̄e primus a nullo extrinseco temptatus alios extrinsece temptauit. **Et** qd̄dem qd̄ dictū ē qz instantanea op̄atō in om̄ibz illis fuit exemplificat hoc ex sensibilibus. **Nā** simul tpe sunt illuminatio aeris. visio coloris. ⁊ discretio rei vise. **Dec** ad longum posui vt p̄siderando tam stupendā p̄missionē diuinā super nobilissimas creaturas p̄pter vnū dūtatat peccatū abitōnis quō nō p̄ticulares p̄missiones sup̄ maleficoz op̄era p̄pter maiora p̄ctā q̄stum ad aliquas circūstantias admittet. **Nā** maleficoz peccata in varijs circūstantijs p̄ctm̄ angeli ⁊ primoz parentū excedūt vt iam in secūda q̄stione patebit. **Sed** ⁊ hoc qz p̄uidencia dei iuste p̄mi-

lit primū hoīem temptari ⁊ peccare ex his q̄ dicta sunt de transgressoribz āgelis satis patere p̄t. **Sicut** em̄ ad eundē finē homo ⁊ angelus creati fuerūt ⁊ i libertate arbitrij relicti. **I**deo vt beatitudinis p̄miū nō absqz merito perciperēt ideo sicut āgelus a casu nō fuit p̄seruatus vt potestas peccandi ex vno. ⁊ p̄tās gratie p̄firmatōnis et altero ad decorum vniuersi patefceret. ita ⁊ circa hoīem seruari oportuit. **Un̄. s. Tho. in. ij. di. xiiij. arti. ij.** Illud ex quo deus apparet laudabilis nō debet penitus impediri. sed in peccatis etiā deus apparet laudabilis cū p̄ misericordiā parcit ⁊ p̄ iusticiā punit. vn̄ nō debuit peccatū impedire. tantūmodo breuiter ⁊ recapitulādo ad p̄positum redeamus dicamus. **Q** iusta dei p̄uidencia homo in his p̄missus est multis rōnibus. **Prima** vt ostendatur dei potentia qui solus inuertibilis ē omnis aut̄ creatura mutabilis. **Secūda** aut̄ rō vt declaret dei sapientia q̄ ex malo scit elicere bonū. qd̄ non potuit fieri nisi deus creaturam peccare permisisset. **Tercia** vt manifestet dei clementia. in q̄ x̄ps p̄ mortē suā hominē p̄ditū liberauit. **Quarta** vt ostendatur dei iusticia q̄ nō solum reddit bonis premia sed ⁊ malis supplicia. **Quinta** vt homo nō sit peioris conditionis q̄ alie creature quas omnes sic de⁹ administrat vt eas agere p̄p̄ijs motibus sinat. **Unde** ⁊ hominē proprio arbitrio relinquere debuit. **Sexta** ē laus hūana laus em̄ viri iusti qz potuit ⁊ nō est transgressus. **Septima** est decor vniuersi. quia sicut triplex maluz culpe pene ⁊ damni inuenitur ita ex opposito triplex bonū. s. honestū bonū delectabile ⁊ vtile. decorat. **Nā** culpa decorat honestas. p̄ penā delectabilitas. p̄ damnū summa vtilitas. **Et** p̄ hec patet responsio ad argumenta.

Soluciones argumentoz.

Ad primū vbi dicit̄ asserere qz diabolo p̄mittat̄ p̄tās nocēdi homibz sit hereticū. **O**ppositū potius patz. qz sic aut̄ asserere qz deus nō p̄mittat hoīem ex libertate arbitrij peccare qn̄ vult ē hereticū. ita asserere qz deus p̄ctm̄ dimittat inultū. hoc autē sit p̄ p̄tatem nocēdi hoibz in vindictā maloz ⁊ ad decorū vniuersi. iuxta illud **August. in li. soliloqozū.** Iustiti dñe vita ē vt nūqz dedec⁹ culpe sit sine decore vindicte. **P**robatio deniqz argumētū nō valet de sapiente puifore qui excludit defectū ⁊ malū q̄ntū p̄t. qz aliud est de eo q̄ habz curā p̄ticulārē ⁊ de puifore vniuersali. **Nā** prim⁹ ex malo nō p̄t elicere bonū sicut vniuersalis puifor facit vt p̄ p̄cedentia patuit. **A**d secūdū patuit qz tam potētia

e f ij

41
q̄ bonitas ⁊ iusticia diuina patescūt in hoc
q̄ mala pmittit. vñ qñ dicif. Aut deus potest
mala impedire aut nō. Dicif q̄ pōt impedi-
re sed nō debuit rōnib; p̄actis. Nec valet in-
stantia si dicat ergo vult mala fieri cū potest
impedire ⁊ nō vult. qz vt in argumentis p̄ve-
ritate tactū est. Deus nō potest velle mala ne-
qz vult pmittere malū fieri ⁊ hoc p̄pter p̄fectōnē
vniuersi. Ad terciū **Augul.** ⁊ p̄hs loquūtur
de cognitione hūana cui melius ē nō cogno-
scere mala ⁊ vilia duplici de causa. **Primo** qz
p̄ ea impedimur interdū a cōsideratione ma-
loz ⁊ hoc contingit qz non possumus simul
multa intelligere. Etia; ⁊ ea de causa q̄ cogita-
tio maloꝝ p̄uertit interdū voluntatem in ma-
lū. **Hec** autē in deo locū nō habent qui intelli-
gunt oīa opera hoīm ⁊ maleficōꝝ absqz aliq̄
defectu. **Ad quartū** ap̄lus curam dei a bob; **v**
remonit. vt ostēdat qz quia creatura rōnalis
habet p̄ liberū arbitriū dominiū sui actus vt
dictum ē. Ideo vt ei imputet aliq̄d ad culpā
vel ad meritū ⁊ reddat ei iuxta hoc pena vel
p̄miū. habet deus specialē de eo p̄uidentiā
scōm q̄ irrōnabilia nō p̄uidentur. **Velle** autē
asserere qz indiuidua irrōnabiliū creaturarū
ex illa auctoritate nō p̄nerent ad diuinā p̄-
uidentiā esset hereticū. qz esset asserere qz non
omnia subiecta essent diuine p̄uidentię p̄tra
scripture sacre p̄mendationē sup̄ diuinā sa-
pientiā q̄ attingit a fine vsqz ad finē fortiter ⁊
disponit oīa suauiter. ⁊ esset error rabbi moy-
ses vt in argumētis p̄ veritate patuit. **Ad q̄n-
tum** qz homo nō est institutor nature. sed vt
tur naturalib; opib; artis ⁊ virtutis ad suū
vsū. Ideo p̄uidentiā humana nō se exten-
dit ad necessaria que ex natura p̄ueniūt. vt qz
cras sol oriatur. ad q̄ tñ se extendit p̄uidentiā
dei eo qz ip̄e ē actor nature. **Unde** ⁊ defectus
natura les. etiā si ex cursu rez naturalīū p̄ue-
nient adhuc diuine p̄uidentię subiacerent.
quare ⁊ **Democritus** ⁊ alij p̄hi naturales er-
rauerūt attribuentes soli necessitate materie
quicq̄ inferiorib; accideret. **Ad vltimū** licet
om̄is pena infligat a deo p̄pter peccata non ta-
men semp̄ maiorib; peccatorib; maleficia in-
fliguntur. vel qz diabolus nō vult vt illos af-
figat ⁊ tēptat q̄s iusto titulo possidere se cer-
nit. vel ideo vt nō ad deū accelerant. iuxta il-
lud. **Multiplicate** sunt infirmit. postea acce-
lerauerūt ⁊ ē. **Et** qz om̄is pena infligat a deo
p̄pter peccata patz ex seq̄ntib;. qz iuxta **Hiero-
nimū.** Quicq̄d patimur peccatis nostris me-
remur.

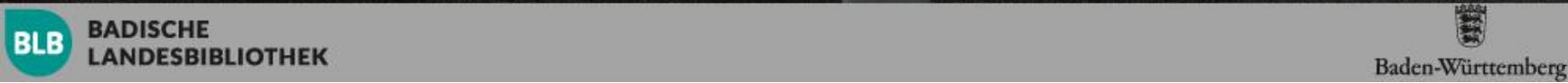
Declaratur qz peccata maleficōꝝ graniora
sunt peccatis maloꝝ angeloz ⁊ primoꝝ pa-
rentū. **Un** sicut innocentes puniūtur ex cul-
pis parentū. ita ⁊ iam plures innoxij damni-
ficant ⁊ maleficiūtur p̄pter peccata maleficōꝝ

Questio decimaquarta. ⁊ est tota maetria
predicabilis.

Sed sup̄ enormitatē criminū q̄ritur
An maleficōꝝ flagitia cūtra mala
q̄ deus fieri sinit ⁊ vsqz in p̄ns a p̄n-
cipio mūdi fieri pmittit tam in cul-
pis q̄ in penis ⁊ damnis excedūt. **Et** videtur
qz nō p̄cipue q̄ ad culpā. **Ma**z peccatū qd̄ q̄s
cōmittit qd̄ faciliter vitare potuisset excedit
peccatū qd̄ alter p̄mittit qz ita faciliter vitare
nō potuit. **Patz** p̄ **Augul.** in de ci. dei. **Da-**
gna ē in peccando iniquitas vbi ē tanta in non
peccando facilitas. **Sed** adam ⁊ plures q̄ ex
aliquo statu p̄fectōis seu etiā gr̄e peccauerūt.
Facilius p̄pter assistentiā gr̄e peccata vitare
potuissent. p̄sertim adam q̄ in gr̄a creatus fu-
erat qz plures malefice q̄ hmōi dona non p̄ce-
perūt. q̄ illoꝝ peccata omnia maleficōꝝ flagi-
tia excedūt. **P̄terea** quo ad penam. maiori
culpe maior pena debet. sed peccatū ade gra-
uissime punitū fuit in hoc qd̄ vt p̄tz in om̄es
posterios eius pena cū culpa ostendit in trās-
fusione originalis peccati q̄ eius peccatū gra-
uius ē omnib; alijs peccatis. **P̄terea** q̄ ad
damnū. **Nam** iuxta **Augul.** Ex hoc aliq̄d ē
malū qz adimit bonū. ergo vbi plus de bono
amittitur ibi maior culpa p̄cessit. sed peccatū
primi parentis maius damnū tam in natu-
ralibus q̄ in gratuitis intulit vbi nos inno-
centia ⁊ immortalitate priuauit quod nullū
alioꝝ sequentiū peccata intulit. ergo ⁊ ē. **S**
contra. id quod plures rationes mali includit
magis est malum. sed peccata maleficōꝝ sunt
huius. **Nam** omnia mala in bonis nature ⁊
fortune procurare possunt deo pmittente. vt
ex bulla pape deducif. **P̄terea** adam pecca-
uit solummō faciendo illud qd̄ est vtroqz mō
malū qz prohibitū. ⁊ qd̄ nō erat malū fm se.
Sed malefici ⁊ alij peccatores peccant facien-
do illud qd̄ est vtroqz mō malū ⁊ fm se ⁊ pro-
hibitum. vt homicidia ⁊ alia multa inhibita.
Unde eoꝝ peccata grauiora sunt alijs pecca-
tis. **P̄terea** p̄ctm̄ qd̄ ē ex certa malicia ē gra-
uius p̄ctō qd̄ ē p̄ ignorantia. sed malefice ex
magna malicia p̄temnūt fidem ⁊ sacramenta
fidei. put plures p̄fesse sunt. **Risio.** qz mala q̄
a modernis maleficis perpetrānt cuncta alia
mala que deus vnq̄ fieri permisit scōm quod
in titulo questionis tangitur excedunt. ⁊ hoc

quo ad peccata q̄ contingunt in perversitate
 morū. licet secus sit de peccatis q̄ opponūtur
 alijs virtutibz theologicis. potest ostendi tri
 plici via. Primo in generali compando eorū
 opera indifferēter ad quocūq; flagicia mundi
 Secūdo in speciali compando ad species sit
 perditionis ex quocūq; pacto cū demonibus
 inito. Tercio compando illa ad peccata ma
 loꝝ angeloꝝ aut etiā primoꝝ parentū. Pri
 mū sic. Nam cū triplex sit malum. videlz. cul
 pe. pene. damni. eo q̄ triplex sit bonū cui illa
 opponūtur. s. honestuz. delectabile z vtile. Et
 culpe opponitur honestū. Pene delectabile.
 Damno vtile. Q̄ culpa maleficarum excedit
 cūcta alia peccata sic apparet. Nam iuxta do
 ctrinam sancti Tho. in. ij. di. xxiij. ar. ij. Licet
 in peccato multa possint considerari ex quibus
 peccati gravitas vel etiā leuitas trahi potest.
 Un̄ z contingit q̄ idem peccatū q̄ scdm vñū
 eorū est gravius scdm aliud leuius inueniat
 prout dicere possumus. In fornicatione iu
 uenis peccat. senex insanit. Tamē illa simpli
 citer grauiora sunt q̄ plures z potētiores ha
 bent nō dico circūstantias soluz sed in specie
 z quantitate peccati essentiali. peccati grauita
 tem. Et sic dicere possumus q̄ licet peccatuz
 ade q̄stum ad aliquas circūstantias grauius
 sit omnibz alijs peccatis q̄stum ad hoc q̄ mi
 nori tempratione pulsatus cecidit. qz videli
 cet tantū ab extrinseco. Et etiā quia facilius
 resistere potuisset ppter originālē iusticiam in
 qua creatus erat. Tamē q̄stum ad speciem z
 quantitate peccati z etiā q̄stum ad alias cir
 cūstantias q̄ peccatum magis aggrauant si
 cut multa grauiora peccata sunt secuta ita et
 inter illa omnia maleficorū. excedūt qd̄ etiā cla
 rius ex duobz deducit. Nam sicut vñū pec
 catū dicit maius altero vel causalitate vt pec
 catū luciferi. vel generalitate vt peccatū ade.
 vel deformitate vt peccatū iude. Vel difficul
 tate remittendi vt peccatū in spūm sanctum.
 Vel piculo vt peccatū ignorātie. Vel in sepa
 ritate vt peccatū cupiditatis. Vel pronita
 te vt peccatum carnis. Vel diuine maiestatis
 offensione vt peccatū idolatrie z infidelitatis
 Vel expugnandi difficultate vt supbia. Vel
 mentis cecitate vt ira. Ita z post peccatū luci
 feri omnia alia peccata maleficorū opa excedūt
 tam in deformitate crucifixū abnegantes. q̄
 z pronitate spurcitas carnis cū demonibus
 exercentes. Ac mentis cecitate i. omne nocu
 mentū tam animaz. quam corpoꝝ hominū z
 iumētoꝝ. toto malignitatis spiritu debachā
 tes. put ex supradictis patuit. Qd̄ etiā iuxta
 Iſido. nomen ostendit. Dicitur: em̄ malefici

ob facinoꝝ magnitudinem zc. vt supra pa
 tuit. Deducitur z ex isto. Nam cum duo sunt
 in peccato auersio z puerſio. Juxta illud Au
 gustini. Peccatum est sp̄eto incommutabili
 bono rebus mutabilibus inherere. Et ipsa
 etiā auersio a deo sit tanq̄ formale sicut ipa
 conuersio tanq̄ materiale. Ideo tanto aliqd̄
 peccatum est grauius quanto magis homo
 per ipsum a deo separatur. Et quia per infi
 delitatem homo maxime a deo elongatur. iō
 z māius omnibus peccatis maleficium infi
 delitatis existit. Et hoc declaratur per nomē
 heresis quod est etiam apostasia a fide simul
 z q̄ tota earum vita peccatum est. De primo.
 Nam cum peccatum infidelitatis cōsistat in
 renitendo fidei. Et hoc potest dupliciter fieri
 vel quia renititur fidei nondum suscepte aut
 suscepte. Si primo modo tūc est infidelitas
 paganorum seu gentilium. Si secundo mo
 do tunc iterum dupliciter. quia aut renititur
 christiane fidei suscepte in figura aut in ipsa
 manifestatione veritatis. Primo modo ē in
 fidelitas indecorum. Secūdo modo infideli
 tas hereticorū. Unde patet q̄ heresis malefi
 carū inter tres species infidelitatis grauiſi
 ma existit. quod etiā ratione z auctoritate cō
 probatur. Nam. ij. Petri. ij. dicit. Melius
 erat illis viā veritatis nō cognoscere q̄ post
 cognitā retroꝝsum conuerti. Ratione. Nā
 sicut grauius peccat qui non implet quod p
 misit q̄ ille qui non implet hoc quod nunq̄
 promisit. Ideo infidelitas hereticorū qui pro
 fitentur fidem euangelij z tamen ei renitun
 tur corumpentes ipsam grauius peccant q̄
 iudei z pagani. Et iterū. Iudei grauius pec
 cant q̄ pagani quia susceperūt fidei christia
 ne figuram in veteri lege quā male interpre
 tantes corumpūt quod pagani non faciunt
 ideo etiam iporū infidelitas est grauius pec
 catum q̄ infidelitas gentilium qui nunq̄ fi
 dem euangelij susceperunt. De secundo q̄ z
 apostate nuncupantur. Nam fm̄ Tho. se. se.
 q. xij. Apostata importat quandā retrocessi
 onem a deo z religione q̄ fit. per diuersos mo
 dos quibus homo coniūgitur deo. vel per fi
 dem. Vel per subiectam ad obediendum vo
 luntatem. Vel per religionem. et clericatum.
 Secūduz quod etiam dicit Raymūduz. z
 Hostiē. q̄ apostasia est temerarius a fidei sta
 tu vel obediētie vel religionis excessus. Et
 cum remoto priorī remouetur posterius sed
 non econuerso. Ideo z prima alias duas ex
 cedit. scilicet apostasia a fide precedit a religi
 one. de qua. t. iij. dist. quantūlibet. z. xvi. q.
 i. legi nō debet. Tamē fm̄ Ray. nō indicatur
 z e f iij

apostata seu fugitiuus etiam si ad longinqua
dina euagetur. nisi postquam sic uiuit quod animum
redeundi se deposuisse ostendit. ff. de re mili.
l. desertorem. Et hoc fieret si uxorem duceret
vel simile tale. Similiter et apostasiam inobe-
dientie ubi quis sponte contemnit precepta ec-
clesie et prelatorum. de qua. iij. q. iij. alieni. Qui
etiam infamis efficitur repellitur a testimo-
nio et debet excommunicari. xi. q. iij. Si autem.
Unde et apostasia de qua loquimur super apo-
stasiam maleficarum dicitur apostasia perfidie
quod tanto grauior. quanto et cuius inimico fidei
rationis salutis per pactum expressum pagit.
Hoc enim habent facere malefice et hoc inimi-
cus ille exigit vel in toto vel in parte. Reper-
te sunt enim per nos inquisitores quod omnes fidei
articulos abnegauerant. quasdam vero cer-
tas in numero semper tamen confessionem veram
et sacramentalem habeant abnegare. Unde et
Juliani apostate perfidia non videtur tanta
fuisse licet in alijs aduersus ecclesiam maio-
ra exercuisset. de qua. ii. q. vii. non potest. Si
quis vero incidentaliter quereretur. Quid si me-
te et corde fidem tenerent quorum scrutator so-
lum deus est. et non quecumque angelica creatu-
ra ut supra patuit. facerent tamen reuerentiam et
obedientiam diabolo per actus exteriores. Di-
cendum videtur quod cum apostasia perfidie du-
pliciter potest fieri. per actus infidelitatis ex-
teriores absque expresso pacto cum demone inito.
sicut qui in terris infidelium mahumeticam vi-
tam assumeret aut in terris christianorum cum ex-
presso pacto et. Primum ubi mente retinent fi-
dem. actu tamen exteriori negant. licet non sint apo-
state nec heretici tamen mortaliter peccant. Sic
enim salomon dijs suis uxorum reuerentiam ex-
hibuit. Nec enim aliquis excusatur si ex metu
hoc faceret. quia secundum Augustinum. Sanctius
est mori fame quam vesci idolatricis. aliqui habent
Socius. xxxij. q. iij. Socius. Malefice autem
quantumcumque fidem retinent corde et abnegant
ore apostate tamen iudicantur eo quod sedus cum
morte et pactum cum inferno pepigerunt. Unde
sanctus Thomas in. ii. dif. iij. ar. ultimo.
Loquens de similibus operibus magicis. Et quod
quocumque modo auxilium petunt a demonibus
dicit. In omnibus est apostasia a fide. propter pa-
ctum initum cum demone vel verbotenus si
inuocatio interfit vel facto aliquo etiam si sa-
crificia desint. non enim potest homo duobus do-
minis seruire. Ad idem Albertus ubi supra
dif. viij. ubi queritur. Utrum magicis et ma-
thematis intendere sit peccatum et apostasia
a fide. Ita respondit. In talibus est semper
apostasia verbi vel operis. Si enim inuocatio

nes fiant tunc apertum pactum inicitur cum de-
mone et tunc est aperta apostasia verborum.
Si autem non sit nisi opere simplici tunc est
apostasia operis. Et quia in his omnibus sem-
per est fidei contumelia quia expectatur a de-
mone quod expectandum est a deo ideo sem-
per apostasia iudicatur. Ecce quod clare dupli-
cem apostasiam ponunt terciam subintelligentes
scilicet cordis que si desit tamen malefice
verbis et operibus apostatrices iudicantur. Pe-
nis ergo ut patebit hereticorum et apostata-
rum subiacere debet. Et etiam criminis enor-
mitas pre cunctis alijs hereticis in eis. Nam
si iuxta Augustinum omnis infidelium vita pec-
catum est. xxxvij. q. i. §. ij. et est glosa super illud
Ramanorum. xiiij. Omne quod non est ex fide
peccatum est. Quid iudicandum est de tota vi-
ta id est de omnibus alijs operibus malefica-
rum que tamen non ad complacentiam demo-
num fiant sicut ieiunare. ecclesias frequenta-
re. communicare et sic de alijs. In omnibus enim
peccant mortaliter quod sic declaratur. Tan-
ta est enim labes huius peccati quod facultatem re-
surgendi licet non ex toto amputat. eo quod pec-
catum non corrumpit totum bonum nature
et lumen naturale in eis remaneat. Tamen pro-
pter prestitum homagium nisi ab illo absol-
uantur. omnia eorum opera etiam de genere
bonorum sunt potius de genere malorum quod
in alijs infidelibus non cernitur. Nam secundum Tho-
ma. se. q. x. An omnis actio infidelium sit pecca-
tum dicit quod quousque opera infidelium que sunt
de genere bonorum ut ieiunia elemosine et hu-
iusmodi non sunt eis meritoria propter infi-
delitatem que est grauissimum peccatum. ta-
men quia peccatum non corrumpit totum bo-
num nature sed remanet in eis lumen natu-
rale. Ideo non omnis actus eorum est morta-
le peccatum. sed actus procedens ex ipsa infi-
delitate vel relatus ad ipsam etiam si sit de ge-
nere bonorum. puta sarracenus ieiunat ut ser-
uat legem. Mahumeti de ieiunio mandan-
tem Iudeus celebrat suas festiuitates et hu-
iusmodi in his est mortale. Et sic intelligitur
illud Augustini supra allegatum. Omnis in-
fidelium vita peccatum est.

Quod malefice grauissimas merentur penas
ultra omnes flagitiosos mundi.

Denique quod eorum flagicia cuncta ali-
orum peccata excedunt quantum ad
demeritum pene declaratur. Primo
quo ad penam hereticis infligen-
dam. Secundo quo ad penam apostatis in-

ferendam. Nam heretici quadruplici pena puniuntur scilicet Raymundū scilicet excommunicatione. depositione. rerum ablatione. et corporali morte. De quibus omnibus lector inueniet super primū. de senten. excom. Nouerit. et super secundum. xxiij. q. i. Qui contra pacem. et tertium. dist. viij. quo iure. et xxiij. q. vij. ca. i. et sequenti. super quartum. eo. titu. scilicet de hereticis. Excommunicamus primo et secundo. imo et grauissimas incurrunt penas. Credentes. receptatores. fautores et defensores. Nam ultra penam excommunicationis illis inflictam heretici cum fautoribus et defensoribus suis et receptatoribus et ipsorum filij usque ad secundam generationem per lineam paternam. per lineam vero maternam usque ad primum gradum ad nullum beneficiū vel officium ecclesiasticum admittuntur ut eo. tit. quicūq. et c. statutum. li. vi. Sed super terciam penam si heretici habent filios catholicos priuatur paterna hereditate in detestatione criminis. Et super quartam penam si post deprehensionem erroris continuo non uelit reuerti et heresim abiurare subito debet comburi si laicus est. Falsarij enim pecunie statim morti traduntur quantum magis falsarij fidei. Si uero clericus post solennem degradationem relinquitur curie seculari occidendus. Si autem reuertantur ad fidem detruendi debent in perpetuum carcerem. de hereticis. Excommunicamus. primo et secundo. et hoc de rigore iuris. Dicitur tamen agitur cum eis post abiurationem quam ad arbitrium episcopi et inquisitoris facere debent. put in tercia parte operis patebit ubi de varijs modis sententiarum tales tractatur. quis etiam dicatur deprehensus et conuictus seu etiam relapsus. His autem modis mulctare maleficos non uidetur sufficere cum non sint simplices heretice. sed et apostate et ultra hoc quod in ipsa apostasia non hominibus propter metum aut carnis oblectamenta fidem abnegant. ut supra tactum est. Sed ipsis demonibus ultra abnegationem etiam hominibus corpora et animas offerendo prestant. Et quibus satis probabile uidetur quod quantumcumque peniteant et ad fidem reuertantur non debent. sicut alij heretici carceribus perpetuis mancipari sed ultimo supplicio puniri. et hoc etiam propter damna temporalia hominibus et iumentis varijs modis illata leges imperant. ut patet. De maleficis. l. nullus. l. nemo. et l. culpa. Et est similis culpa phibita. discere et docere. Et loquitur leges super foris illegos. quātomagis super maleficos. ubi dicitur quod pena illorum est bonorum publicatio et de-

capitatio. Et si quis tali arte mulierē ad luteriam prouocauerit vel econuerso bestijs exponitur. ut dicitur ibidez. l. multi. et de his in prima questione tactum est.

¶ Questione decimaquinta. Declaratur quod propter peccata maleficarum innoxij sepe maleficiantur licet etiam interdum propter peccata propria.

Sed et hoc quod diuina promissione plures innoxij damnificantur et puniuntur in premisis nocentis propter aliena peccata maleficarum et non propter culpas proprias. Nec alicui hoc uideatur inconueniens ostendit sanctus thomas scda scde. q. cxiij. Hoc fieri iuste a deo. loquendo de penis presentis uite triplici ratione. Primo quidem quod vnus homo est res alterius. et sicut quis punitur in rebus ita et in penam alterius aliquis puniri potest. Nam filij secundum corpus sunt quedam res patris. et serui et animalia res dominorum. et sic filij puniuntur quandoque pro parentibus sicut filius natus ex adulterio dauid mortuus fuit quod citius. et animalia amalechitarum iussa sunt interfici. quāuis et in huiusmodi sit ratio mistica. ut habetur. i. q. iij. §. paruulos. Secundo quia peccatum vnus deriuatur in alterum et hoc dupliciter. Per imitationem sicut filij imitantur peccata parentum et serui et subditi peccata dominorum ut audacius peccent ut fit in rebus male acquisitis in quibus filij succedunt. serui in atrocibus et guerris iniustis. Unde sepius interficiuntur. et subditi prelatorum audacius peccant dum eos peccare cernunt etiam si eadem peccata non committunt unde et iuste puniuntur. Deriuatur etiam peccatum vnus in alterum per modum meriti. ut subditorum in malum prelatum id est quod peccata subditorum merentur peccatorem prelatum secundum illud Job. Regnare facit hypocritam propter peccata populi. Deriuatur etiam peccatum et consequenter pena per aliquem consensum vel dissimulationem. Hoc est quando superiores peccata non redarguunt tunc sepius sunt boni cum malis puniuntur. ut dicit Augustinus in primo de ciui. dei. Exemplum ubi inter nos inquisitores vnus reperit quoddam oppidum mortalitate hominum quasi destitutum et ubi fama uolabat quod quedam mulier sepulta in theamē in qua sepulta erat successiue deglutiret et quod pestis cessare non possit nisi ex integro theamē deglutiret ad ventrem sumpsisset

Habito consilio desup scultetis cū prefecto civitatis sepulcrū effodientes inuenerūt qua si dimidietatem lintbeaminis p os r collum. vsq; in ventrē immisam r cōsumptam. Quo viso motus scultetus gladium extraxit r caput amputando extra foueam proiecit. sicq; subito pestis cessauit. **E**x quib; vtiq; diuina pmissione peccata illius vetule sup innoxios ppter dissimulationem presidentiū punita fu erunt. Nam p̄habita inquisitione repertū fuit ipam longo tempe vite sue fortilegam r magam fuisse. **E**xemplū de punitione dauid in enumeratione populi p pestem. **T**ercio sit diuina pmissione vt bñane societatis vnio cōmendetur ex quaynus homo debet pro alio sollicitus esse vt nō peccet r ad detestationem peccati dum. s. pena vnus redūdat in omnes. quasi omnes sint vnū corp⁹. **E**xemplū de peccato **A**chor. **J**osue. vii. Possumus adhuc ad dere duos modos p̄t puniūtur mali interdū per bonos interdū etiam p̄ alios malos. **N**am vt **Gratian⁹** dicit. **xxij. q. v. §. vlti.** Ali quando deus punit malos p̄ legitimā potestatem gerentes ex mandato suo. r hoc dupli ceter. **I**nterdū cū merito punientū sicut punit peccata chananeoz p̄ populū suū. **I**nterdū absq; merito punientū sed etiā in iporū penam sicut tribum beniamin punit. et delevit vsq; ad paucos. **A**liqñ punit etiam p̄ populos suos iussu seu pmissione excitatos non tamē intendentes deo obsequi sed sue satisfacere cupiditati. r ideo cū sui damnatione sicut iam punit populū suū p̄ thurcos. r sepius ante p̄ alienigenas etiam in veteri lege. **S**ed nota. q̄ quacūq; de causa q̄s puniatur si nō sustinet patiēter penas tūc sunt flagella nō ad satisfactionē sed ad vindictam tantum id est punitionē. **I**uxta illud **Deutro. xxxij.** **I**gnis. s. pene temporalis succensus est in furore meo id est in punitione. qz alias non est in deo furor. r ardebit vsq; ad inferni nouissima id est vindicta hic incipiet r ardebit vsq; ad extremā damnationē. vt exponit **Augus.** **E**t habetur de pe. di. iij. §. auctoritas. **S**ed si patienter ferant ipsa flagella r sit patiens in statu gratie habēt locū satisfactionis vt dicit **Tho. in. iij.** **E**tia si quis puniret a iudice ppter maleficiū cōmissum vel etiam malefica r hoc fm plus r minus fm deuotionē patientis r qualitatem criminis. **D**ors autē naturalis cum sit vltimū terribiliū. nō tñ est satisfactoria qz p naturā inoleuit in penā originalis peccati. **L**icet fm **Scotū** etiā volūtarie r cū deuotione expectata r deo oblata in sua amaritudine possit fieri aliquo mō satisfactoria. **D**ors tñ

violenta siue quis eam meruit siue non semper est satisfactoria si patienter sustineatur r in gratia. **E**t hec quidem quo ad penas propter aliorum peccata inflictas. **P**ropter propria autem etiam deus flagellat in vita presenti r specialiter circa maleficia inferenda. **N**ā **Thobie septimo.** **S**uper illos qui libidini deseruiūt diabolus accipit potestatem. quod etiam ex precedentibus patuit declarādo maleficia circa mēbra r potestas generatiue potentie que deus amplius permittit maleficari. **A**tamen ad predicandum populo notandum q̄ premisis punitionibus non obstantibus scdm̄ quas deus pro culpis alienis siue proprijs punit hanc regulaz iuris p fundamento teneat r populo proponat que dicit **Sine culpa nisi subsit causa non est aliquis puniendus.** extra de regu. iij. r hec regula locum habet in iudicio poli id est dei. r in iudicio fori id est in foro humano siue seculari siue ecclesiastico. **D**eclara de iudicio poli. **N**ā cum deus duplici pena spiritali r temporalis punit. **I**n prima inuenitur q̄ nūq; sine culpa. **I**n secunda inuenitur q̄ interdum bene sine culpa sed non sine causa. **D**e prima spūa li pena que cum est triplex scilicet. subtractio gratie. vnde sequitur obduratio in preteritis. non fit sine culpa propria. **S**ecūda pena dāni id est p̄uatiōnis glorie. hoc etiam nunq; infligitur sine culpa propriavt in adultis. vt contracta vt in paruulis in originali decedētibus. **T**ercia pena sensus. i. cruciatio ignis infernalis etiam patet. **U**nde qd̄ dicit **Exo. xx.** **E**go dominus zelotes visitās peccata parentum in filios vsq; in tertiam r quartaz generationem. intelligitur de imitatoribus paternoꝝ scelez vt exponit **Gratianus. i. q. iij. §. q̄bus.** vbi etiā dat alias expositōnes. **D**e secūda autē pena spūa li punit de⁹. **P**ropter culpā alteri⁹ vt sup̄ tactū. triplici rōe. vt etiā sine culpa aliena r ppria sed non sine cā. vt etiā ex culpa ppria r nō aliena. qd̄ si vis scire causas ppter q̄s deus puuit r tñ absq; culpa aliena r ppria. videas qnq; modos q̄s ponit mgr̄ in iij. di. xv. c. ij. **E**t recipe tres primas causas. **R**eliq; duas accipe p̄ culpis pprijs. **N**ā dicit qnq; de causis de⁹ hoīem flagellat in vita p̄nti sue penas infert. **P**rimo vt de⁹ glorificetur. **E**t hoc fit qñ miraculose remouet pena siue flagellū. **E**xēplū de ceco nato. **Jo. ix.** **D**e lazaro resuscitato. **Jo. xi.** **S**ecō si p̄mū delit immittit tñ vt meritū cumulet p̄ exercitiū paciētie. **A**c etiā vt p̄tus latēs intus alijs manifestet. **E**xēpla in **Job. i.** r **Thob. ij.** **T**ercō vt virtus cōseruet p̄ humiliationem flagelloꝝ.

Exemplū in paulo q̄ de se dicit. ij. ad. corint. xij. Ne magnitudo reuelationū extollat me datus est mihi stimulus carnis mee āgelus sathane zc. q̄ stimulus fm Remigiū fuit que dam infirmitas corporalis. De sunt cause sine culpa. Quarto vt eterna damnatio hic inchoetur. vt. f. aliq̄liter ostendat qd̄ in inferno patietur. Exemplū in herode. Act. xij. z in Antiocho. ij. Dacha. ix. Quinto vt homo purificetur. vel p̄ expulsiōe culpe cū. f. ex flagellis p̄teritur. Exemplū de maria sorore aaron Numeri. xij. a lepra infecta. z israelitis p̄stratis ī deserto. fm Hiero. xxij. q. iij. qd̄ ergo. Vel ad satisfaciōe pene. Exemplū in dauid q̄ post remissionē adulteri p̄missi quo ad culpam in penā fuit expulsus de regno. vt patet in. ij. Re. qd̄ notat Grego. de pe. dif. i. si pctm̄ dauid. Posset etiā dici omnē penā quā patimur p̄cedere ex culpa nostra saltm̄ origināli cū qua nascimur qz ipm̄ ē causa omnīū casualitātū. ar. di. v. ad eius. Sed z tertia pena q̄ z damni loquēdo de illa quo ad eternā damnationē quā in futuro sustinebūt. nemo ambigat quin sup̄ om̄es damnatos in penis sibi lib̄ cruciabuntur. Sicut em̄ gr̄e visio in patria. ita mortali culpe pena in inferno succedit. Et sicut gradus beatitudinis in patria cōmensurātur iuxta gradus charitatis z gr̄e in via. ita z mensura suppliciorū in inferno iuxta mensurā criminū in via. Hoc ē qd̄ Deut. xxx. dz. Pro mensura peccati erit z plagarū modus. Et si hoc in alijs peccatis omnibus tñ in speciali maleficis hoc cōuenit quod ad Hebre. x. tangit. Quāto magis puratis deteriora mereri supplicia q̄ filiū dei cōculcauit z sanguinē testamēti pollutū duxerit. in quo sanctificatus ē. Nec sunt pp̄ria maleficarum fidem abnegantiū z p̄ diuini sumū sacramentum plurima maleficia vt iam in secūda parte patebit excrementum.

Sextadecima. Declaratur in speciali veritas premissa compando opera maleficarū ad alias superstitionis species.

Remissa deniqz veritas q̄ ad enormitatem criminū in maleficis p̄batur. per p̄pationē ad alia opera magorū z diuinatoz. Nam cum quatuordecim sint species circa opa superstitionis ex triplici genere diuinationū. Quoz primū sit per manifestam demonū inuocationē. Secundū p̄ tacitam solam p̄siderationē dispositionis vel motus alicuius rei. vt siderū dierū. aurarū z hmōi. Tercij p̄ considerationem alicuius actus hūani ad inq̄rendū aliquid occultū q̄ sortū nomē habent. Et spes

cies primi generis diuinationis que sit p̄ pressam demonū inuocationem. sint prestigium. diuinationo somniorū. Nigromancia. Diuinationo p̄bitonica. Geomācia. Idromancia. Aeromancia. Piromancia et ariolorum cultus. Tho. sc. se. q. xcv. z. xxvi. q. iij. igif. z. q. v. nec mirum. Species deniqz secūdi generis generalitici. auruspices. augures omen seruantibus chyromantia z spatulamantia. Species etiā tercij generis variātur scdm̄ omnia illa que sortium nomen habent ad inquirendum aliquid occultum. scilicet per cōsiderationem punctozum. festucarum. figurarum in plumbo liquefactarum. Et de his Thomas. vbi supra. z. xxvi. q. ij. z. q. iij. per totum. Tamen hęc omnia crimina maleficarum flagicia excedunt. quod de prestantiōibus speciebus deducitur. Unde z de minori bus non difficultatur. Nam in prima specie vbi aliqui prestigiosis quibusdam apparitionibus sensus humanos decipiūt vt res corporalis aliter sentiatur per sensum visus aut tactus vt in precedentibus tactum est de modo prestingendi. Valefice his non consente circa membra generatiue potentie illa interdum prestigiosa apparitione auferendo licet non in rerum veritate. etiam ipsam generatiuam potentiam pluries auferunt. ne mulier concipere aut vir actū exercere valeat etiā remanente membro absqz prestigiosa illusione post conceptum etiam abortum procurāt sepe procurāt cum innumeris alijs malis in diuersis etiam formis bestiarum apparent vt in superioribus patuit. In secunda deniqz specie que z nigromancia dicitur. z fit per mortuozū apparitionem vel locutionez. cum vt dicitur tercio libro ethimo. Nigros grece mors dicitur latine. mancia vero diuinationo. faciūt aut talia per sanguinē hominis aut alius cuius animalis. super quibusdam caracteribus. scientes demones sanguinē amare. id ē eius effusionē z peccata. Unde fit vt vbi mortuos ab inferis sevocare putant ad respondēdum ad interrogata. demones in eoz similitudinibus apparētes talia exercent. Et hmōi artis erat illa maga z p̄bitonissa de q̄. i. Reg. xxvij. q̄ ad instāciam saulis samuelē suscitauit. Nec ex hoc putat quis talia esse licita qz scriptura cōmemorat animam iusti p̄phete ab inferis vocatam sauli euentū futuri belli etiā per mulierē p̄bitonissam aperuisse. Quia vt Augul. dicit ad simplicianū. Nō ē absurdū credere aliq̄ dispēsatiōe p̄missum fuisse. vt nō dūante arte magica vel potētia. sed dispēsatiōne occulta. que p̄bitonissam z saulem latebat

se iusti spūs ostenderet regis aspectibꝫ dñi
na eū sentētia percussurus. Vel non vere spūs
samuelis a sua rege ē excitatus. sed aliqđ fan
tasma z illusio demonūz imaginaria diaboli
machinationibꝫ ē facta quā appellat samuele
scriptura. sicut imagines solent suaz rex no
minibꝫ appellari. Hec ex rñsione cuiusdā ar
gumenti sup q̄stionē. An diuiniatio q̄ sit in
uocatione demonū sit illicita. se. se. q. rcy. ar.
iij. Ad secundū. Sed si lectori placet videat
rñsionē sup vltimū argumentū q̄stionis. An
gradus pphetie sint in beatis in eadem sum
ma. q. clxxij. Inspiciat etiā dictū Augusti.
xxvi. q. v. Nec mirū. Sed hec parū ad male
ficaz opa q̄ nullā in serentent spēm pietatis
vt intuenti eoz opa patet sanguinē innocen
tem fundere nō cessantes. occulta queqꝫ dia
bolicis instructōibꝫ manifestātes nec viuis
aut mortuis peunt vbi alas eū cor pibꝫ inte
rimūt. In tertia deniqꝫ specie q̄ z somniorūz
diuiniatio dicit̄ dupl̄ obseruatur. Primo qñ
q̄s vñt somnijs vt valeat aliqđ occultū inue
stigare ex reuelatōne maloz spiritūū cuiz q̄bꝫ
hñtur pacta expressa qñ. s. ad hoc inuocant.
Secūdo vero qñ q̄s vñt somnijs ad cogno
scendū futura fm q̄ somnia pcedūt ex reue
latōne diuina vel ex causa naturali intrinse
ca vel extrinseca q̄ntuz pōt se extendere talis
virtus nō erit illicita diuiniatio. hec tbo. vbi
supra. Pro cuiꝫ intelligētia vt p̄di catores nu
cleū ad minus habeant. Notandū ad primū
de āgelis q̄ cū āgelus sit limitate virtutis ef
ficacius reuelare pōt aliqđ futuroꝝ ale dispo
sitionē q̄ indispōsute. Dispositio aut̄ sit post se
dationē motūū exteriorū z interiorū vt qñ si
lentes sunt noctes z sedati sunt motus fumo
sitati z hoc sit circa auroꝝ qñ digestio ē com
pleta. z hoc dico de nobis p̄cōzibꝫ similibus
q̄bꝫ angeli ex diuina pietate ad p̄secutionem
officij aliqua reuelāt aut tpe studij in auroꝝ
intellectū de occultis scripturaz informantē
P̄cedet em̄ angelus bonus intellectui sicut
deus volūtati. z corpa celestia nostris corpo
ribꝫ. alijs aut̄ p̄fectioribꝫ q̄buscūqꝫ. pōt z q̄
cūqꝫ hora reuelare vigilando z dormiēdo q̄s
uis z iuxta p̄hm. in de som. z vigil. sunt ma
gis apte recipe reuelatōnes vt dictum ē vno
tpe q̄ altero put ceteri magi facere cōsueuerūt
Ad secundūz nota q̄ ex naturali sollicitudine
nature de regimine corpis cōtin̄git q̄ qđam
futura hñt causam naturālē in hoīe somnian
te. z tūc illa somnia seu visiones sunt tantū
mō signa z nō cause. sicut ex pte angeli dictuz
est. z hoc accidentiū futuroꝝ in homine vt sa
nitatis vel egritudinis vel piculi zc. Et hec

est sententia Aresto. vbi supra. Quia natura
repsentat in somnis anime aliquas disposi
tiones que sunt in corpore ex q̄bꝫ postea con
tingit infirmitas vel aliud. vt si quis somnet
de occupationibꝫ igneis. signum est q̄ p̄cedo
minatur in eo colera. si de aeris vt de volatu
z huiusmodi signū est sanguinis. si aque vel
alterius liquoris aquei signum est flegmatis
si de terreis. signum est melancolie. Et ideo
per somnia quandoqꝫ iuuātur medici ad co
gnoscedum dispositōnes corporis. vt etiaz
dicit̄ philosophus in eodē libro. S; hec ite
rum leuia sunt per compationem ad somnia
a maleficis superstitione obseruata. Nā si cor
poraliter vt supra tactum est nolūt transferri
sed tantum imaginarie cernere que a conso
dalibus maleficis perpetrantur reponere se
habent ad sinistrū latus in nomine sui dia
boli z omniū demonioꝝ. Unde fit vt ei sin
gula imaginaria visione repsentantur a simi
li. Si aliqua occulta scire pro se vel alijs ho
minibus volunt a demonibus p̄ somnia in
struūtur non per tacita sed per expressa cum
eis pacta inita. Nec iterum per quodcūqꝫ
pactum quocūqꝫ modo per aliquod sacrifi
cium alicuius animalis seu sacrilege depre
cationis aut cultus etiam latric exhibitionis
sed scipias in anima z corpore demonibꝫ of
ferentes. fidem penitus sacrilego ore abnegā
do. Nec his cōtente etiam p̄prios aut ali
enos infantes demonibus offerunt aut inte
rimūt. de quibus supra habitum est. In q̄r
ta deniqꝫ specie q̄ per phitones a phiton ap
polline. iuxta Isidoz qui auctor diuiniandi
dicit̄ fuisse exercet. nō per somnia aut p̄ mor
tuoꝝ allocutionē. sed p̄ viuos. vt in arrepti
tijs. qui sic arrepti a demonibꝫ vel vlotarie
aut inuoluntarie ad p̄dicandum tantummo
do futura. z nō ad alia flagitia perpetrando
agitāt̄ur qualis fuit illa puella de qua Actu.
xvi. Clamando post apostolos q̄ essent veri
serui dei. Vñ indignatus paulus imperauit
spiritui exire ab ea. Patet q̄ modica sit p̄pa
tio p̄ respectū ad maleficas reoz opera. q̄ vñ
q̄ sic ob magnitudinem facinoꝝ z enormi
tate criminū. iuxta Ihd. vt supra habitū est
nūcupāt̄ur. vñ cā breuitatis de alijs minori
bus sp̄cibꝫ diuinationū hec pbare nō expedit
vbi maiores excedere noscūt. nā vbi p̄dicato
ri placet applicare alias spēs vt geomantiā q̄
fit circa corpus terreste vt in vngue vñ in fer
ro vñ lapide poluo. Idromantiā q̄ fit in aq̄ vel
cristallo. Arumantiā q̄ fit in acre. Piroman
tiā que fit in igne. Arioloꝝ que in visceri
bus animalū imolatorum in aris demonū.

Licet he omnes p expressam demonū inuocacionē fiat. nulla tñ ē spatio ad maleficia maleficarū cū ad nullū nocuentū hoīm iumentoz & terre frugū tendūt directe. S; ad futurorū p̄cognitionē. De alijs etiā speciebus diuinationū q̄ cū tacita inuocatoe & etiā p̄ tacitū vt sic pactū erga deū p̄cōdēs practicatur vt sunt generalitici seu astrologi sic dicti p̄pter natalium p̄siderationes. Aurspices qui dies & horas obseruant. Augures q̄ gestus & garritus auū & omen q̄ verba hoīm obseruāt. Et chyromantici q̄ ex lineamētis manū aut spatulīs aīaliū diuināt. Si cui placet inspiari p̄ceptorū. Nider circa secūdū p̄ceptū & plura inueniet quomō sint licita & quō nō. Maleficarum vero opera nūq̄ sunt licita.

Decimaseptima est declaratiua quartedecime grauitatem criminis ad peccata quecūq̄ demonū compando.

Sed tanta est eaz facinorū magnitudo q̄ etiā maloz angeloz peccata & ruinam excedūt. Et si in culpis quō nō etiā i infernalibz supplicijs.

Et hoc quidē quo ad culpas demonstrare nō est difficile varijs rōnibz. Primo. nā licet eius peccatū sit irremissibile hoc tñ nō est propter magnitudinē criminis habendo respectū ad eoz naturalia. & p̄cipue fm opinionē illoz q̄ dicūt eos tantum in naturalibz & nūq̄ in grauitatis fuisse creatos. Et q̄ bonū gratie excedit bonū nature. ideo illoz peccata q̄ a statu gratie cadūt. put malefice fidem susceptaz in baptismo abnegantes existūt. eozū vtq̄ pctā excedūt. Si vero dicamus eos in grā fuisse creatos licet nō p̄firmatos. sic etiā malefice licet nō creati in gratia tamē a gratia sponte ceciderunt sicut & ille volens peccauit. Secundo demonstrat. nam licz eius peccatū sit irremissibile varijs de causis alijs. puta fm aug. quia nullo suggerēte peccauit. ideo etiā nullo reparante redire debet. Vel q̄ fm Damas. cōtra dei formā intellectu peccauit. & cognitō quāto est nobilior tanto peior est error. Seruus em̄ sciens volūtatem dñi sui &c. Vel iterum fm eundē Damas. quia nō est susceptibilis penitentie. ideo nec venie. & hoc ex natura sua. q̄ quia spūalis tantūmodo est semel verisibilis. eo q̄ se totam conuertit q̄ in homine nō fit vbi caro semp̄ repugnat spiritui. Vel iterum q̄ excelso loco peccauit vt in celo homo aut in terra. His tñ non obstantibz eius culpa in multis alijs minorat comparatiue ad maleficarū flagitia. Primo i hoc q̄ ille iuxta Anselmū in quadam oratione nulla p̄cedente delicti vindicta superbiēs peccauit. Male

fice vero post tantas penas sepe multis alijs maleficis inflictas imo & post penas quas p̄cipiūt in ecclesia diabolo occasione sue ruine inflictas omnia hec p̄temnūt & nō ad minima peccata mortalia vt ceteri peccatores q̄ ex infirmitate aut malicia absq̄ hitu malicie peccant. Sed ex p̄funda cordis malicia ad horrenda flagitia p̄perant. Secundo q̄ licet triplex sit status mali angeli. Innocentie Culpe & miserie seu pene. Ipse tamē sic ab innocētia semel tantū cecidit & q̄ ad illam nunq̄ restitutus fuit. Peccator autē ad innocētiā per baptismū restitutus itez ab illo cadēs multū profundatur. Et sup̄ omēs ipse malefice earū flagitia demonstrant. Tercō ille contra creatorē nos autē & sup̄ omēs ipse malefice cōtra creatorē & redemptorem. &c. Quarto ille dereliquit deū permittentē videlz cū peccare & nō ex pietate eum p̄sequētem. nos autē super omēs ipse malefice peccatis elongamur a deo p̄mittente & ex pietate nos p̄tinuo p̄sequēte & bñficjs plurimis nos p̄uenientē. Quinto ille p̄stat in malicia deo reprobatē & suaz grām nō aponente nos miseri currimus in illā maliciam deo cōtinuo reuocante. Sexto ille manet obduratus ad punientem. nos obdurati ad blandientem. Et si ambo cōtra deū tamē ille contra se requirentem. nos p̄tra p̄ nobis morientē. quē vt p̄misimus sup̄ omnes malefice debonestantes offendunt.

Solutiones argumentozū etiā declarant veritatem per compationem.

Ad argumēta. Ad primum patet responsio per ea que in principio eoz poris questionis tacta sunt. Unde videlicet aliquod peccatum debet at ceteri grauius altero. & quomodo peccata maleficarum grauiora cunctis quo ad culpam existunt. Ad aliud quo ad penam. Dicēdum q̄ sicut culpa ade ita & eius pena dupliciter p̄sideratur. vel quo ad p̄sonam vel q̄ ad naturam totam videlicet posteritatē ex eo secuta. Primo mō. Sicut maiora peccata fuerūt post eū perpetrata q̄ videlicet ipse solum mō peccauit faciendo illud qd̄ erat malū nō fm se sed q̄ p̄hibitum. Fornicationes vero. adulteria. & homicidia. vtroq̄ mō mala sunt scz fm se. & quia prohibita ideo etiā grauior pena eis debetur. Secundo vero modo. licz maxima pena primū peccatū secuta ē. hoc tñ est per indirectum in quantum videlicet per eū tota posteritas originali peccato fuit infecta. eo q̄ ipse primū parēs oīm p̄ q̄b̄ oibz solū filiū dei satisfacere potuit potentia ordinata. Pro suo autē p̄sonali medicate diuina gratia

penituit et saluatur post solutionem factam per christum. incompalibiter autem peccata maleficarum excedunt in gravitate. non potente de suis personalibus peccatis et peccationibus cum etiam innumeris alias post se continere trahunt. Ad tertium dicendum ex premissis bitis quod hoc fuit per accidens in peccato adeo quod maiorem lesionem intulit. Et hoc videlicet quod naturam integram inuenit et quod corruptam necessario non volutarie transfundere habuit. unde non sequitur quod suum peccatum simpliciter grauius ceteris fuit. Tunc etiam quod hec idem etiam sequentia peccata fecissent si tale naturam inuenissent. sicut et secundum mortale peccatum non priuatur gratiam eo quod illa non inuenit. priuaret autem si illam inueniret. Hec est solutio sci. the. in. ij. di. xxi. ar. ij. in solutione secundi argumenti quam solutionem si quis ad plenum vult intelligere habet considerare quod adam originalem iustitiam si perdidisset non transfudisset in posterum. sicut Anselmus opinabatur. quia etiam aliquis post eum peccare potuisset. videbantur dicta docto. di. xx. In pueri mortui nati fuissent in gratia confirmati. Item quilibet. ci. an idem quod nunc saluantur homines saluati fuissent si adam non peccasset.

Sequitur modus predicandi contra quatuor argumenta laicorum quibus probare videntur sparsim quod deus non permittat tantam potestatem diabolo et maleficis circa homini maleficia inferenda.

Ad denique predicatores quidam super certa argumenta laicorum vel etiam peritiorum quorundam quod intantum maleficia esse negant quod licet malitia et potentia demonis ad inferendum ex suo desiderio homini mala procedat diuinam tamen permissionem sibi procedentem negant. Nec volunt quod deus talia fieri permittat. et licet modum arguendi non habeant in tenebris sicut ceci palpitant. iam unum iam alterum medium tagendo. opus tamen est eorum assertiones ad quatuor argumenta reducere. Ex quibus vtiq; oculos cauillatores procedere possunt. Et primo quod deus non permittat diabolo sub tanta potestate seuire in homines.

Utrum ad maleficiale effectum a demone per maleficam procurandum semper habet concurrere diuina permissio. Et arguitur quatuor argumentis quod deus non permittit. unde etiam maleficium nihil est in mundo. Et primum sumitur ex parte dei. Secundum ex parte diaboli. Tertium ex parte malefice. Quartum ex parte morbi. Quintum ex parte predicatores et iudicum quod talia contra eas predicant et iudicant quod vtiq; nunquam securi essent. Primo sic. Deus punire potest hominem propter peccata. et punit gladio fame et mortalitate. Item diuersis alijs infirmitatibus varijs et innumeris quibus humana conditio subiacet. unde quod opus ei non est adiungere alias punitiones id non permittit

Secundo sic. Ex parte diaboli si vera essent que predicantur quod videlicet vim generatiuam impedire possunt. vel si concipiat quod abortum faciat. vel si non abortum quod etiam post partum natos interficiunt. vtiq; sic pungere possent totum mundum. Et itez posset dici quod opera diaboli essent fortiora operibus dei. scilicet factio matrimonij quod est opus dei. Tertio ex parte hominis. Nam videmus si maleficium debet esse aliquid in mundo tunc aliquid homines plus alijs maleficiuntur. De quo si queritur vtiq; dicitur hoc esse propter punitionem peccatorum. sed hoc est falsum. quod illud quod maleficia sunt in mundo. Falsitas autem probatur ex eo. quod tunc maiores peccatores amplius puniuntur. hoc est falsum cum minus puniatur quam alij interdum iusti. quod etiam certum in pueris innocens quod asseruntur maleficiari. Quarto potest addi et aliud argumentum ex parte dei. hoc quod deus impedire posset et non impedit sed fieri permittit. vtiq; iudicatur ex sua voluntate processisse. Sed deus si summe bonus non potest velle malum. quod non potest permittit ut fiat malum quod ipse impedire potest. Item ex parte morbi defectus et infirmitates quod dicuntur maleficiales similes etiam sunt defectibus et infirmitatibus naturalibus. id est ex defectu nature procedunt. quod enim alij deus claudicat. excecatur vel roem perdit vel etiam moritur ex defectu nature continere possunt. unde non potest secure maleficis ascribi. Ultimo ex parte iudicum et predicatores quod cum talia aduersus maleficias predicant et practicant vtiq; propter ingens odium a maleficis de eos perceptum nunquam essent securi. Sed contra argumenta sumantur ex questione prima super tertium principalem premissis tractat. et proponant illa que sunt magis apud populum quod videlicet permittit mala fieri sed non vult malum fieri. permittit autem propter admirabilem perfectiorem vniuersi que consideratur in hoc quod bona premedantur eminentius et magis placent et sunt laudabiliora dum operantur malis. habentur ibi auctores. Item profunda dei diuine sapientie iusticie et bonitatis relictur. que alias essent occulta. Et breuiter per decisione questionis premissis colligi ex his que ibi taguntur varia documenta per informationem populi. vici quod deus iuste duos casus permittit. scilicet angelorum et primorum penitentium que cum sunt maiores omnibus alijs casibus. Non minus si alij minores permittant. Qualiter autem sunt maiores que ad causalitatem non que ad alias circumstantias secundum quod peccata maleficarum. vti. i. ij. q. tangit. et malorum angelorum et primorum penitentium peccata excedunt. et que deus iuste permittit illos primos casus tangit in. ij. q. ex quibus plurima colligere et dilatare potest ad suum placitum. Sed ad respondendum super argumenta. Nam ad primum cum dicitur. Deus sufficienter punit per naturales infirmitates. mortalitates. gladio et fame. Respondet ex tribus.

37

Primo quod deus non limitavit suam virtutem ad naturalem peccatum aut etiam ad influentias corporum celestium ut videlicet propter illa agere non possit ideo et propter illa sepius egit in punitionem peccaminum mortalitatem et alia inferendo propter omnem influentiam corporum. sicut in punitione peccati superbie in david super mortalitatem inflicta populo propter populi numerationem etc. Secundo hoc utique congruit diuine sapientie quod cum rebus omnibus sic administrat ut eas propriis motibus agere sinat. Ideo sicut non conuenit malicia demonis omnino impedire sed potius decet ipsam permittere ut agat quantum ad bonum vniuersi spectare potest. licet continuo etiam refrenat per bonos angelos ut non tantum noccat quantum nocere vellet. Ita etiam non conuenit malicia humane refrenare super ea ad quam ex libertate arbitrii potest ut est fidem abnegare et seipsum de moni deuouere que utique facere in parte sunt voluntatis humane. Et quibus etiam duobus cum deus maxime offendit iuste permittit ea quod a malefica desiderant et propter quam fide abnegauit et ad quam diaboli potentia se extendit ut est hominibus inuentis et terre frugibus posse nocere. Tertio deus iuste permittit illa mala fieri quod diabolus etiam per indirectum maxime torquetur et summam recipit displicentiam sed per illa mala quod a maleficis virtute demonum sunt per indirectum diabolus maxime torquetur dum contra suam voluntatem deus omnibus malis ad gloriam sui nominis ad fidei commendationem ad electorum purgationem et cumulum meritorum vntur. Quartum est enim quod inter omnes displicentias quas diabolus ex superbia quam semper contra deum erigit. iuxta illud. Superbia eorum qui te oderunt ascendet semper. hec precipua est qua sibi displicet quod deus omnia sua machinamenta in sui gloriam etc. peruertit. Iuste ergo deus cum contra permittit. Ad secundum superius responsum est. et oportet respondere ad duo quod includuntur in argumento. scilicet quod non dicitur diabolus fortior deo nec eius factura. imo certum quod minime virtutis existit cum nihil possit nisi per missionem diuinam. vnde eius virtus potest dici minima comparando ad diuinam permissionem. licet sit maxima comparando ad virtutes corporales que naturaliter excedit. iuxta illud sepe allegatum. Non est potestas super terram quam ei valeat comparari. Job. xli. Aliter ad quod respondendum. Cur videlicet deus potius super vim generatim permittit maleficia fieri quam super alios actus humanos. De quibus etiam supra tactum est in materia de permissione diuina sub titulo. quomodo malefice vim generatim tactum venereum impedire possunt. Est enim hoc propter fedicitatem illius

actus. Et quia originale peccatum inflicto et culpa primorum parentum per illum actum transfunditur et exemplificat etiam de serpente qui primum instrumentum diaboli fuit. etc. Ad tertium dicendum quod sicut intentio et appetitus diaboli maior est ad temptandum bonos quam malos. licet ex parte temptati magis temptat malos quam bonos. id est quod amplior abilitas est in malis ad recipiendum temptationem demonis quam sit in bonis. Ita etiam plus affectat ledere bonos quam malos. licet maior est abilitatem ledendi inueniret in malis quam in bonis. Et huius est ratio. quod secundum Grego. quanto crebrius quis diabolo se subijcit tanto intolerabilior est sibi facit ei reluctari non possit. Sed cum mali crebrius se subijciant diabolo eis sit temptatio magis intolerabilis et frequentior cum non habeant scutum fidei formate quo se tueantur. De quo scuto apostolus Ephe. vi. In omnibus sumentes scutum fidei in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. Sed ex alia parte magis et acrius impugnat bonos quam malos. Et ratio quia cum iam possideat malos non autem bonos. ideo magis conatur per tribulationem trahere ad sui dominium iustos quos non habet quam peccatores possessos. sicut aliquis princeps terrenus magis insurgit contra illos qui plus aufert de iure suo vel qui plus nocet regno quam contra illos qui non sibi pertrahant. Ad quartum quod deus permittit mala fieri non vult in mala fieri ultra permittit quod tacta sunt predicatores declarare potest per quinque signa voluntatis diuine. quod sunt preceptum. prohibitio. consilium. operatio. et permissio. vide sanctum Thomam precipue in prima parte. quia ibi planius declarat. quod. xij. ar. xij. Nam licet vna sit voluntas in deo quod est ipse deus sicut et vna eius essentia. tamen per respectum ad eius opera indicatur et significatur nobis eius voluntas multipliciter secundum quod psalmista dicit. Magna opera domini exquisita in omnes voluntates eius. Unde voluntas in deo distinguitur non ex parte rei sed ex parte suorum effectuum ita ut voluntas proprie dicta dicatur voluntas beneplaciti. Voluntas metaphorice dicta dicatur voluntas signi in quantum videlicet per signa et metaphora indicatur nobis deum hoc vel le. A simili. Sicut paterfamilias vnam habens in se voluntatem demonstrat illam quod quod modis. scilicet per se per alium. Per se dupliciter. directe et indirecte. Directe cum aliquid opatur. et tunc est operatio. Indirecte autem quod non impedit operantem sicut et in. iij. phisicorum dicitur. Remouens et prohibens est mouens per accidens. et quantum ad hoc dicitur signum permissio

Per aliū autem declarat se paterfamilias alī
quid velle tripliciter. Vel inquantū ordinat
aliquē ad aliquid faciendū necessario ꝛ pbi-
bendo cōtrariū. ꝛ sic sunt pceptio in pceptis.
ꝛ prohibitio in affirmatiuis ꝛ negatiuis pre-
ceptis. Vel inquantū ordinat aliquē psuasi-
ue ad aliqua cōciliatiue. ꝛ hoc p̄inet ad con-
siliū. ꝛ sicut volūtas humana manifestat per
hec quinq; sic ꝛ ipsius dei. Quē pceptum p
hibitio ꝛ consiliū dicatur volūtas dei patet p
illud **Matth. vi.** Fiat volūtas tua sicut in ce-
lo ꝛ in terra. id ē vt in terra impleamus eiꝝ p̄-
cepta vitemus p̄hibita ꝛ impleamus p̄ posse
consilia. Et similiter qꝫ pmissio ꝛ opatio dica-
tur dei volūtas patet p̄ **Augustinū.** q̄ dicit in
enche. Nihil fit nisi omnipotēs deus fieri ve-
lit. vel sinendo vt fiat vel faciendo. Ad p̄posi-
tum cuiꝫ dicitur illud qꝫ quis impedire posset
ꝛ nō impedit iudicat ex sua volūtate ꝛ cessisse
vex. est. Sed cū infertur. Deus ē summe bo-
nus. ergo nō potest velle mala fieri. verum ē.
voluntate beneplaciti ꝛ p̄ quatuor signa hu-
ius volūtatē qꝫ nō potest opari mala nec p̄-
cipere mala nec vt nō p̄hibeat mala ꝛ psuade-
at bona superogationis. potest autē velle p̄mit-
tere mala fieri. Ad aliud quō cernitur infir-
mitates ab inuicē vt vna sit maleficialis. alte-
ra naturalis puta ex defectu nature. Respon-
det qꝫ varijs modis. Primo medicorū iudi-
cio. **xxvi. q. v.** Non licet. ꝛ. q. ij. c. Illud. vbi
verba Augustini ex secundo de doc. xp̄iana.
Ad hoc genus superstitionis p̄tinent omēs li-
gature ꝛ remedia qꝫ medicorū disciplina cōdē
nat in q̄buscūq; rebꝫ suspendendis atq; ligā-
dis. A simili vbi medici ex circūstantijs vde
licet etate complexionē sana ꝛ subito quasi in
ictu oculi immutata ꝛ qꝫ nō ex defectu sangui-
nis stomachi aut labe infirmitas acciderit. Ju-
dicant illam nō ex defectu nature. sed ab ex-
trinseco accidisse. Et ab extrinseco vbi non ex
venenosa infectione. quia sic sanguis ꝛ stoma-
chus malis hu moribus esset repletus tūc ex
sufficiente diuisione iudicāt effectū esse male-
ficialem. Item secūdo cū eis existit incurabi-
lis vt nullis medicaminibꝫ eger potest releua-
ri. imo potius cernūt ipm̄ aggrauari. Tercio
qꝫ sic subito interdū accidit qꝫ iudiciū infir-
mi sup hoc cōtingit. Res gesta vni ex nobis
innotuit. Nam q̄dam de optimatibꝫ ciuita-
tis **Spirētis** nimis ceruico se volūtatē yro-
rem habuit intantū vt cū ip̄e libens in oibus
ei ꝛ placere studeret. tū in cūctis fere suis affe-
ctionibꝫ ei recalcitrabat ꝛ verbis contumelio-
sis semp ipm̄ molestare satagebat. Accidit in
de vt domū ingressus quadam die cū mulier

*Infirmas
malis
ꝛ in his quo
p̄tinet*

solito more contra se briganti verbis obpro-
briosis ꝛ ire locuz dare ꝛ domū exire volebat
ip̄a hostiū per qd̄ exire habebat cursu veloci
anticipando obseruauit ꝛ vociferando cōte-
statur qꝫ nisi eaz verberaret nulla probitas
aut honestas sibi inesset. Ad q̄ verba grauiā
ille manū nō animo ledendi extendit ꝛ ipsam
expansis digitis sup spatulā leuiter tangēdo
subito ad terrā collisus omnē sensum pdidit.
ꝛ p̄ plures septimanas in lecto decubens gra-
uissima infirmitate detētus fuit. qua in re p̄-
sari potest illā infirmitatē nō ex naturali de-
fectu sed per maleficiū mulieris sibi accidisse
Plura imo quasi innūera ꝛ similia acta sunt
ꝛ multis innotuerūt. Sunt q̄dam qꝫ p̄ certaz
practicam experientiam rei capiūt p̄ hūc modū
Nā plūbum liq̄factum sup infirmū tenēt ꝛ in
scutellā plenaꝫ aqua infundūt ꝛ si imago aliq̄
ꝛ densata cernit tūc infirmitatē ex maleficio
accidisse iudicant. ꝛ quidam an talis imago
ope demonū aut naturali virtute erūpat vbi
interrogātur talia practicātes rīdere solent.
qꝫ virtute saturni sup plūbum q̄ alias malus
existit sicut sol sup aurū maleficiū sua virtu-
te ostendere solet. Sed qd̄ de his sentiendū
sit. an videlz practica licita sit aut nō. Circa
terciū principale huius tractatꝫ tractabit ca-
nonistis em̄ videt licitū vt vana vanis cōrun-
dantur. licet theologis omnino ꝛtrariū vide-
atur cū nō sint faciēda mala vt eueniāt bo-
na. Ad vltimū vbi diuersa querūtur. Primo
cur malefice nō dicantur. Secūdo cur prin-
cipibꝫ eis fauentibꝫ ad p̄niciem omnū inimi-
corū ip̄orū nō cooperātur. Tercio cur p̄dica-
toribꝫ ꝛ alijs eos persecūtibꝫ non nocere va-
leant. Ad primū dicendū. qꝫ ideo vt plurimū
malefice non dicantur vt iuxta cōplacētiāꝫ
demonis in ꝛtrumeliā creatoris quantū pos-
sibile est p̄ vilissimo precio emanat. Et secun-
do ne in diuinijs notentur. Ad secūdum cur
principibꝫ nō nocēt causa ē manifesta. qꝫ quā-
tum in ipsis est hoc fit vt ip̄os in amicitia re-
tineant. Et si queritur cur eoz inimicis non
noceant. Responderetur quia bonus angelus
ex altera parte hoc maleficiū impedit. Iuxta
illud **Danielis.** Princeps persarū restitit mi-
hi viginti vna diebꝫ. Vnde docto. in. ij. sentē.
an inter bonos angelos sit pugna ꝛ qualiter
Ad terciū dicitur qꝫ ideo nec inquisitoribus
aut alijs officialibꝫ nocere possunt qꝫ publica
iusticia vtiuntur. Exēpla varia ad hoc possent
adduci. sed t̄pis p̄lixitas nō patitur.

Incipit secunda pars
huius operis.

Secunda pars principalis huius operis. Quia est de modo procedendi qui a maleficiis pro maleficijs inferendis obseruatur. Et per decem et octo capitula distinguitur cum duobus duntaxat difficultatibus quarum una in principio super remedia preseruatua ut videlicet quis maleficiari non possit. altera in fine super remedia amouentia maleficiam. et per que maleficiari curari possunt. cum secundum philosophum in. iij. philosophorum re mouens et prohibens coincidunt. et sunt cause per accidens. Ideo ut per hec totale fundamentum huius horrende heresis habeatur. Circa duo principaliter insistendum erit. Primo circa introitum earum et professionem sacri legam. Secundo circa progressum in modo operandi et horrendam obseruantiam. Tercio impedimenta salubria contra earum maleficiam et remedia preseruatua. Et quia in morali iam laboramus materia. Unde argumentis varijs et declarationibus vbiq; insistere opus non est. cum ea que per capitula sequentia sunt per precedentiibus questionibus sufficienter discussa. Ideo precamur in deo lectorem ne demonstrationem in omnibus querat ubi accommodata sufficienter probabilitas ea deducendo que constant aut visus vel auditus propria experientia aut si de digniorum relationibus esse vera. Circa primum autem duo principaliter tanguntur. Primo diuersi modi ipsius demonis innocios alligandi. Secundo diuersi modi ipsam heresim profitendi. Circa secundum vero sex per ordinem tanguntur quo ad modum procedendi et curandi. Quia primo de his que a maleficiis pro se et suis corporibus practicantur. Secundo de his que erga alios homines operantur. Tercio de his que erga bestias. Et quarto de his quibus terre frugibus nocent. Quinto de maleficio tantummodo virorum quibus videlicet maleficijs tantummodo viri et non mulieres insistent. Sexto de questione super maleficiam amouenda. et quibus modis curantur maleficiari. Est ergo prima questio per decem et octo capitula distincta. cum totidem modis in suis ritibus variant et multiplicant.

Quoniam quis possit per bonos angelos ita beneficiari. quia maleficiis per quoscumque infra scriptos modos non valeat maleficiari. Et videtur quod non. Et quod per

precedentia declaratum est etiam innocios et innocentes et iustos pluries a demonibus affligi. ut Job et plures pueri innocentes qui cernunt maleficiari cum multis alijs iustis licet non equaliter ut peccatores. eo quod non in perditionem suarum animarum. quibus bonis fortune et corporum affligantur. In contrarium est maleficarum factio quod videlicet non omnes ledere valeant. sed tantummodo illos quos cernunt et informatione demonum diuino auxilio destitutos. Responsio. Tria sunt genera hominum beneficiari a deo quibus illud pessimum genus suis maleficijs nocere non potest. Et primi sunt qui publicam contra eos iusticiam exercet. aut officio aliquo publico aduersus eos insistent. Secundi qui de ritibus ecclesie seruatis et veneratis ut per aque benedictione asperione. per salis consecratione sumptione. per candelarum in die purificationis. et frondium in die palmarum consecratorum usum legitimum. cum ad hoc talia ecclesia exorcizat ut vires demonis imminuant se muniant. de quibus modis patebit. Tercij sunt qui per sanctos angelos varijs et infinitis modis beneficiantur. De primis ratio datur et per varia acta et gesta comprobatur. quia enim omnis potestas a deo est et gladium portat. Iuxta apostolum. In vindictam malorum et retributionem bonorum non mirum quod tunc angelica potestate demones arcentur: quando iusticia in vindictam illius horredi criminis exercetur. Non tantum ad idem doctores. quod quia potestas demonis quinq; modis impeditur: in toto vel in parte. Primo per terminum sue potestati a deo impositum. sicut de iob primo et secundo tangitur. Et de illo de quo in fornicario nider legitur quod iudici factus fuerat. quod dum quidam ipsum inuocasset ut inimicum suum vitam priuaret aut in corpore lederet: vel ictu fulminis interimeret. cum vocassem demonem ait ut eius auxilio talia perpetrare. Respondit mihi: quod neutrum facere posset. habet inquit fidem bonam et diligenter se signo crucis munit. Idcirco non in corpore sed in undecima parte fructuum suorum in campo si libet ei nocere possum. Secundo impeditur per impedimentum exterius adhibitum ut in asina balaam. Num. xxij. Tercio per miraculum impossibilitatis exterius factum. Et sunt qui ex singulari privilegio beneficiantur. De quo tertium genus hominum qui maleficiari non possunt iam inferius patebit. Quarto per dei iudicium singulariter disponentis per obstaculum boni angeli. ut de alimodeo interficien te sponso sarre virginis: non autem thobia. Quinto interdum

Quia quia hanc maleficiam non potest

Item dicitur in iudicio quod quia potestas demonis quinq; modis impeditur

per cautelam sui ipsius. quia nō vult interdū
 diabolus ledere vt peius inde sequat. vt cū
 excommunicatos vexare posset. sicut et corin-
 thum quē vexauit excommunicatū. **Corint. v.**
 tamē nō facit vt fidē ecclesie in clauū potesta-
 te enervat. **I**deo a simili etiā dicere possum⁹
 q̄ etiā si diuina virtute nō arcerent quando
 publica iusticia exercetur. adhuc tñ sepe ma-
 num seu p̄tectionē a maleficis voluntarie re-
 trabunt. quia vel timent earū cōuersionē. vel
 quia desiderāt et accelerāt earū damnationē
Actis deniq; et gestis hec cōprobant. **N**am
 et presatus doctor refert q̄ malefici verbo et
 experientia testimonii dederūt. q̄ eo ip̄o quo
 per reipublice iusticie officiales capiunt. sta-
 tim omnis maleficorū enervat potestas. **U**n-
 et quidam iudex petrus noie de quo et supra
 metio facta est. cum quendā maleficiū stadlin-
 noie p̄ suos famulos capere voluisset. tant⁹
 tremor eorū manibus incussus fuit et narib⁹
 tam malus fetor illapsus. vt se fere despera-
 rent an maleficiū inuadere auderēt. Quibus
 dum iudex imperasset. **S**ecure miserū inua-
 dite. qz publica tactus iusticia oēs vires per-
 det sue nequitie. **E**t ita rei probauit effectus.
 nā captus et incineratus fuit. p̄ter plurima
 ab eo p̄petrata maleficia q̄ sparsim hinc inde
 posita sunt et accommodata diuersis materijs
Sed et plura que nobis inquisitorib⁹ in of-
 ficio inquisitionis laborantibus cōtigerunt si
 recitare expediret vtq; animū lectoris in ad-
 mirationē venteret. **S**ed quia laus in ore p̄-
 prio sordescit potius expedit silentio p̄terire
 q̄ notā inanis glorie incurrere. illis dūtaxat
 exceptis que a deo in lucē p̄dierūt qd̄ celari
 nō p̄iit. **I**n oppido nempe rauenspurg dum
 a cōsulibus malefice incinerande interroga-
 rentur. cur nobis inquisitoribus aliqua ma-
 leficia sicut alijs hoibus nō intulissent. **R**e-
 sponderūt. **L**icet pluries hoc facere attentas-
 sent nō tñ potuerunt. **E**t de causa inquirenti-
 bus respondebāt se nescire nisi q̄ sic a demo-
 nibus informate fuissent. quotiens enim no-
 cturnis et diurnis temporibus nobis infesti
 fuerūt enarrare nō sufficimus. iam vt symce-
 cū iam vt canes aut capre suis clamoribus et
 insultibus nos inquietarēt. de nocte ad ora-
 tiones licet indeuotas surgentib⁹ extra fene-
 stram loci q̄ tamē in tanta altitudine erat q̄
 nisi p̄ longissimas scalas quis adire potuisset.
 ictu validissimo q̄si ad caput de directo
 p̄cutiebat. acus lintheo quo caput tegebat
 inferentes. sic etiā a nobis surgētib⁹ reperie-
 bantur q̄si illos capiti nostro immittere arte
 magica voluissent. **S**ed laus altissimo q̄ sua

pietate absq; meritis nostris nos tanq; pu-
 blicos iusticie fidei indignos famulos p̄ser-
 uauit. **D**e secundis vero ratio in se patz. **N**ā
 ad hoc exorcizant ab ecclesia et omnino sunt
 efficacissima remedia ad p̄seruandū se ab in-
 sultibus maleficarū. **Q**uod si queritur p̄ quē
 modū quis se munire debet. **D**icendū primo
 de his que absq; alligationib⁹ sacrorū verbo-
 rum fuerit. et demū de ip̄is sacris carminib⁹
Nam de primis licitū est aqua benedicta. eti-
 am quecūq; honesta loca hominū et iumen-
 torum cū inuocatione sanctissime trinitatis
 et orōne dominica in saluationē hoim et iu-
 mentorū aspergere. sic enī in exorcismo dicit̄
 vt vbiq; aspersa fuerit careat omni inimū
 dicia liberet a noxia nō illic resideat spiritus
 pestilens etc. **H**omines enī et iumenta saluat
 dñs iuxta p̄phetā vnūquodq; p̄ modulo suo
Secundo sicut primū de necessitate ita hoc
 secundū licet cereū benedictū accēdere est de
 cōgruitate aspergere videlicet cum tali cereo
 loca inhabitantia. **T**ercio herbas p̄secratas
 adiungere vel fumigare cum illis habitabi-
 lis in aliquo loco occulto coniungere pluri-
 mum expedit. **S**ic enī in ciuitate Spirensi
 anno eodē quo hic liber est inchoatus conti-
 git q̄ dum quedā deuota mulier cū quadaz
 suspecta malefica verba habuisset iuxta mos-
 rem muliercularū mutuo brigantiū rixosa.
 de nocte tñ cum paruulū lactentē cunis im-
 ponere voluisset. et mente reuoluens ea q̄ de-
 die cum suspecta malefica pegisset. timēs de
 piculo pueri herbas benedictas puero sup̄
 posuit aqua simili aspersit. sal exorcizantū ori
 parū immisit. signo crucis munii et cuna-
 bulo diligenter alligauit. **E**t ecce circa medi-
 um noctis vagientē puerū audiuit. et dum
 iuxta morē puerū cōrectare et cunabulū in
 alto prope lectum positum mouere voluisset
 cunabulum quidem mouit. sed puerū cōre-
 ctare quia aberat nō potuit. tremens pau-
 per cula et de pueri amissione vebementer dolēs
 lumine accenso paruulum vagientem sub le-
 ctica et in angulo sine lesione reperit.
Qua in re perpendi potest quanta insit ex-
 orcismis ecclesie aduersus insidias diaboli
 virtus. **L**iquet insuper omnipotentis dei cle-
 mentia et sapiētia que attingit a fine vsq; ad
 finē fortiter disponit etiam istorum pessimo-
 rum hominū et demonum maleficia suauis-
 ter. vt vbi querunt fidem imminuere et infir-
 mare. eandem in multorū cordibus firmanz
 et radicent validius. **U**tilitates enim pluri-
 me fidelibus ex huiusmodi malis pueniūt.
 vbi sic fides roboratur. demonis malicia in

spicitur. dei misericordia et potestas manife-
 statur. homines ad sui custodia actuantur. et
 ad reuerendū christi passionē et ceremonias
 ecclesie accenduntur. Illis etiā diebus scul-
 ptus cuiusdam ville rufental. dum grauissi-
 mis doloribus et torsionibus corporis esset
 maleficiatus. et q̄ per maleficia sibi cōtigis-
 set nō tā ab alijs maleficijs q̄stum et per expe-
 rientiam edoctus fuit. dixit enim q̄ singulis
 dominicis diebus se munire cum sumptio-
 ne salis aque benedictae solebat. et quia vno
 die propter cuiusdā celebrandas obmiserat
 nuptias eodem etiā die maleficiatus fuit.
 Quid deniq̄ de illo in rauensturg cū a dia-
 bolo in forma vnus mulieris ad carnalem
 actum sollicitaretur. ille plurimū antius dū
 desistere nollet diabolus: illi pauperi in men-
 tem venit vt sumptione salis prout in predi-
 catione audierat se munire deberet. vnde cū
 ad introitum stube sal benedictū sumpsisset
 mulier toruo vultu eum insperit. et quis dia-
 bolorum ipm de hoc docuisset improperan-
 do subito disparuit. vbi diabolus per se in ef-
 figie malefice: aut cum p̄sentia corporali ma-
 lefice affuerat: cum vtrūq̄ facere deo permit-
 tente potest. Sed et illi tres focij per v̄sā am-
 bulantes: duo eorum ictu fulminis percussū
 fuerant. et tercius territus cum voces in aere
 clamantes audisset: percutiamus et illum.
 altera vox cum respondisset nō possumus. qz
 hodie verbum caro factum est audiuit. intel-
 legerat q̄ ea de causa qz missa audierat: et in
 fine misse euangelium iohannis. In princi-
 pio erat verbum z̄. audiuit: ideo preserua-
 tus fuisse. Sed et per sacra verba corpori al-
 ligata q̄ miro modo sunt preseruatua dum
 modo septem cōditiones in ipsis seruentur.
 De quibus et in vltima questione huius se-
 cunde partis mentio fiet. Eo q̄ ibi de reme-
 dijs sanatiuis sicut hic de remedijs preserua-
 tiuis tractabitur. Et illa sacra verba nō so-
 lum ad preseruandū sed etiā ad curandū
 maleficiatos tendunt. Plurimū autem sunt
 preseruatua locorum hominū et iumentoz
 verba tituli triumphalis nostri saluatoris:
 dum scz per quattuor partes loci in modum
 crucis inscribuntur. **Jesus Nazarenus**
Rex Iudeozū vel etiā iungendo nomē
 virginis marie. aut euangelistarum. aut etiā
 verba **Johannis**. Verbum caro factum est.
 Tercium vero genus quod a maleficijs ledi
 nō potest est singularissimū vtpote precipua
 angelica custodia munitum: interius et exte-
 rius. Interius per gratie infusionē. Exteri-
 us per celestium virtutum id est per motores or-

bium celestium p̄tectionem. Et hoc quidem
 genus in duabus speciebus electozū diuersi-
 ficatur. quia vel munitur cōtra omnia gene-
 ra maleficiorum ita q̄ in nullo ledi possunt.
 vel q̄ precipue circa generatiuā potentiā ita
 castificantur ab ip̄is bonis angelis: sicut ma-
 li spiritus quosdā malos homines vel inflā-
 mant circa vnā vel infrigidant circa aliam p̄
 sua maleficia. Primum de interiori z̄ exte-
 riori p̄tectione quo ad gratiam et quo ad influ-
 entias corporum celestiu sic declaratur. Nā
 licet deus per se gratiam infundat menti nō
 stre: ita q̄ nulli creature potestas ad talē infu-
 sionem se extendere potest. Juxta illud. Gra-
 tiam et gloriam dabit dominus. tamē dispo-
 sitiuē vt tradit sanctus **Thomas** in quodāz
 loco super tercium sententiarū. quādo deus
 aliquā notabilem gratiaz vult infundere an-
 gelus bonus cooperatur. Et hoc est quod
Dionysius pretendit quarto capi. de diuini. no-
 minibus. Hec est lex diuinitatis immobili-
 ter stabilita vt ima a summis per media p̄-
 ficiantur. ita q̄ quicquid boni a fonte totius
 bonitatis in nos emanat totum per ministe-
 rium bonoz angeloz habemus. Demus
 exempla cum rationibus. Nam licet ad ver-
 bi dei conceptionem in virgine beatissima
 per quam deus homo factus est sola diuina
 virtus efficaciter affuerit. tamē angelico mi-
 nisterio mens virginis per salutationē et per
 intellectus cōfortationem et informationem
 multum excitata vel ad bonū p̄disposita fu-
 it. Ratione nam et p̄fati doctoris sentētia est
 q̄ in homine tria sunt vt videmus. scz volun-
 tas. intellectus. et potentie aliē interiores et
 exteriores affixe membris et organis corpo-
 ralibus. In primū solus deus agere valet.
 quia cor regis in manu domini. dispositiuē
 angelus bonus in quantum intellectum ad
 veri et boni agnitionem amplius illuminat
 ita q̄ in secundum et deus z̄ angelus bonus
 agere possunt illuminando. Et in tercium si-
 militer bonus angelus ad bonum. et malus
 angelus licet deo p̄mittente immisiones ma-
 las imprimere potest. Tamē in potestate hu-
 mane voluntatis ē tales immisiones factas
 acceptare vel refutare. quas etiā semp homo
 cū dei inuocata gratia potest propulsare. De
 exteriori etiā custodia: que per motores or-
 bium a deo communicatur est cōmunis tra-
 ditio et magis consona tam sacre pagine q̄
 philosophie naturali q̄ omnia corpora cele-
 stia mouentur virtute angelica z̄ dicunt mo-
 tores orbium. et a christo et ab ecclesia virtu-
 tes celozum vocantur. et consequenter a cele-

Dei Supradia Ortoz Anglorz

ribus influentijs. omnia huius mundi corporalia reguntur. teste philosopho p'mome therozum. Quare et dicere possumus cum deus singularē habet providentiā de suis electis. licet quosdā malis huius vite scilicet penalitatibus subijcit: quosdā tamē ita p'seruat q' in nullo ledi possunt. Et hoc donum recipiunt vel ab angelis bonis ipis ad custodiam a deo deputatis. Vel ex influentijs celestium corporū seu a motoribus iporum orbium. Insuper notandū q' licet aliqui cōtra omnia maleficia muniuntur. Aliqui vero cōtra aliqua et nō cōtra omnia. sunt tamen aliqui q' singulariter a bonis angelis sup vim generatiuā ita castificantur q' nullo modo a malis maleficiari circa illam potentiam possunt. sed de his scribere videtur in parte superfluum. licet in parte foret necessariū propter hoc q' isti qui circa potentiā generatiuā maleficiuntur: ideo destituunt angelica custodia q' vel semper sunt in mortali peccato. vel nimis libidinoso affectu illis spurcitijs insistant. vnde etiam vt in prima parte operis tactum est. deus amplius permittit potētiā illam maleficiari. ne dum propter eius turpitudinē quantū et propter hoc q' corruptio primū parentis sub originali cōtagione. in totum genus humanū traducitur. Dicamus tamen pauca qualiter bonus angelus interdum viros iustos et sanctos beneficiet et precipue circa vim generatiuā. Nam ita factum est de sancto Sereno abbate. de quo refert cassia in colla. patrū. colla. abbatis sereni prima. Dinc inquit pro interna cordis atq; anime castitate nocturnis diurnisq; p'cibus. ieiunijs q; atq; vigilijs infatigabiliter insistens cunctos estus carnalis cōcupiscentie tandem per diuinam gratiam in se extinxisse percepit. Deinde maiori zelo castitatis succellus prefatis vsus remedijs a deo petijt vt interioris hominis castitas in corpus redundaret dei dono. Postremo autem veniēs ad eum angelus in visione nocturna: eiusq; velut aperiens ventrē quandam ignitā carnis strumam de eius visceribus euellens suisq; omnia vt fuerant locis intestina restituens. Ecce inqt incentina carnis tue abscesa sunt et obtinuisse te noueris hodierna die perpetuam corporis puritatem. iuxta votum quo poposcisti vt ne ipse quidem naturali motu qui etiam in paruulis atq; lactentib; excitatur vltius pulseris. Sic etiam de beato quicio abbate dicit beatus Gregorius p'mo libro dialogoz. Hunc inquit cum iuuentutis sue tempore acri certamen carnis incenti-

na fatigarēt. ipse sue tentationis angustie ad orationis studium sollertiore fecerunt. Cūq; hac in re ab omnipotenti deo remedium cōtinuis precibus quereret: nocte quadam assistente angelo eunuchari se vidit. eiusq; visione apparuit q' omnē motum ex genitalibus membris abscideret. atq; ex eo tempore ita fuit alienus a tentatione. ac si sexum non haberet in corpore. ecce quale beneficium castificationis. Quia virtute fretus ex dei omnipotentis auxilio vt viris ante perat ita cepit post modum feminis p'cesse. Ita in vitaspatrum illorū quos sanctus Heraclides vir religiosissimus collegit in libro suo quē paradysum nominat: meminit cuiusdam sancti patris et monachi quē heliam vocat. Hic misericordia motus trecentas feminas in monasteriū collegit et regere cepit. Transacto autē biennio iam trigintaquinq; annos habens vite tentatus a carne in beremū fugit vbi biduo ieiunans orans ait. Domine deus aut occide me aut libera me ab hac tentatione. Uespere igitur somnus ei irrepit: et tres angelos ad se venire vidit: quib; querentibus. Cur a monasterio virginū fugisset. nec ille p' verecundia respondere auderet. dixerunt angeli. Si liberaberis num redibis curam feminarū gerendo. Respondit ille q' libens. Tunc illi iramentum ab eo excipientes quod exegerat eū eunucharunt. Nam vnus manus: alter pedes. tercius nouacula testiculos eius visus est abscindere. non q' ita vere esset sed q' ita esse videbatur. querentibusq; an ne remediū sentiret. Respondit ille se plurimū exoneratum. Unde quinta die ad lugentes feminas redijt: et per quadraginta annos quibus superuixit nec pristine tentatōis deinceps scintillam sensit. Ad minus beneficiū collatum esse legimus beato Thoma doctore nostri ordinis qui a cōsanguineis ppter in gressum dicti ordinis incarceratus: vt per meretricē seduceretur ad seculū tentatus est. que per cōsanguineos immissa veste et ornatu compulsum. cum doctor eā intuitus fuisset ad materiam ignē cucurrit titonē ignitū arripuit et suggestricē ignite libidinis e carcere fugauit. et orationi statim p castitatis dono prostratus obdormiuit. Ubi duo angeli ei apparuerunt dicentes. Ecce dei ex pte te cingim' cingulo castitatis q' nulla possit de cetero impugnatione dissolui. Et q' humana virtute meritis non acquiri ex parte dei cōfertur ex dono. Sensit igitur cincturā sc; tactum cincture et exclamando euigilauit. Deincepsq; tanto munere castitatis se dotatū sensit: vt ab

Summa quorundam modorum per quos maleficium habetur

eodem tempore oem abhorreret luxuriam vt nec sine necessitate feminis colloqui posset. sed perfecta castitate polleret hec et fornicario nider. His igitur tribus generibus hominum deptis nemo securus a maleficis: quin ex decem et octo modis infra scriptis aut maleficiatur aut ad maleficiendum tentat et incitat. De quibus per ordinem primo est differendum vt post eo clarius quibus remedijs maleficiati possint releuari discutiat et vt eo clarius pateant ipsi decem et octo modi per totidem capitula deducantur. vt primo circa maleficarum introitum pateat diuersi modi per quos ipse malefice innocias iuenculas in augmentum illius pfidie attrahunt. Secundo de modo sacrilege pfessionis earum vbi et quedam declaratio omagij prestandi ipsi diabolo inducit. Tercio de modo quo localiter transferuntur in corpe vel in spiritu. Et quarto quo se incubis demonibus subiiciunt. Quinto de modo generali prout per sacramenta ecclesie sua maleficia exercent. Et in speciali de modo quodemptis corporibus celestibus quascumque creaturas deo pmittente inficere solent. Sexto de modo quo vim generatiuam impedire solent. Septimo super modum quo membra virilia auferre pstigiola arte solent. Octauo super modum quo hoies in bestiales formas transformare solent. Nemo super modum quo demones intra capita sine lesione existunt quando pstigiolas apparitiones operant. Decimo super modum quo demones operatione maleficarum hoies interdum substantialiter inhabitant. Undecimo quo omne genus infirmitatis inferre solent: et hoc in generali. Duodecimo de quibusdam infirmitatibus in speciali. Tercio decimo super modum quo obstetrices malefice maiora damna inferunt dum infantes aut interimunt. aut demonibus execrando offerunt. Quartodecimo super modum quo iumentis varia nocumenta inferunt. Quintodecimo super modum quo grandines et tempestates concitare: et fulgura fulminare super homines et iumenta solent. Sedecimo decimosextimo et decimo octauo super tres modos quo viri et non mulieres maleficijs sunt intenti. Post hec sequetur questio super modos tollendi huiusmodi maleficia. Nec estimat quod funditus horum noticia capere p eo quod huiusmodi modi super varia maleficia inferenda recitantur. Hoc enim et modicum vtile immo fortassis et nocere posset neque enim prohibiti libri nigromantie hic inferuntur. cum hoc genus superstitiosum non libris aut a doctis sed omnino ab imperitis practicatur. vnu habes fun-

damentum: dum illud non exprimitur aut practicatur impossibile sit aliquem maleficijs vt maleficum insistere. Recitantur autem hic modi in superficie vt eorum opera non incredibilia videantur sicut hucusque in magna fidei contumeliam et iporum maleficorum augmentum actum est. Quod si aliquis ex phabitis cum dictum est aliquos preseruari per influentias corporum celestium vt maleficiari nullo modo possint. velit hoc etiam attribuere illis influentijs dum aliqui maleficiantur quasi quedam necessitas ibi sit siue ad preseruandum a maleficijs. siue ad inficiendum ab illis. talis non recte mentem doctorum saperet varijs respectibus. Primo quia enim tria sunt que a tribus celestibus causis dirigi possunt scilicet voluntatis actus. intellectus actus. et corporalia. Et primum vt supra tactum est a solo deo et immediate dirigitur. Secundum ab angelo. Tercium a celesti corpore. licet dirigitur non tamen necessitatur. Secundo quia enim ex dictis manifestum est quod electiones et voluntates immediate a deo diriguntur. Iuxta Apostolum. Deus est qui operatur in nobis velle et perficere pro bona voluntate. et cognitio humana intellectiva a deo mediantibus angelis ordinatur. Ideo etiam corporalia quecumque: siue sint interiora vt virtutes et scientie acquisite per corporales potencias interiores. siue sint exteriora vt sanitates et egritudines a celestibus corporibus mediantibus angelis dispensantur. quod et Dionysius tangit. iiii. ca. de diuinis nominibus. quod corpora celestia sunt cause eorum que in hoc mundo fiunt. tamen hec sunt intelligenda quo ad sanitates et egritudines naturales. De autem egritudines cum sint supernaturales propter demonis potentiam que illas deo pmittente infert. ideo non possumus dicere quod ex influentijs corporum celestium contingat quod aliquis maleficiatur. sicut bene dici potest quod ex influentijs corporum celestium est quod aliquis maleficiari non potest. Et si dicitur quod opposita habent fieri circa idem. et sicut oppositum in opposito ita oppositum in opposito. Respondet quod vbi aliquis preseruatur virtute corporum celestium ab infirmitatibus his supernaturalibus hoc non fit virtute corporum celestium immediate: sed virtute angelica que illam influentiam confortare potest. vt inimicus suis maleficijs non possit super eam prevalere. et virtus illa angelica potest deriuari vel a motore orbis celestis vt si iam in puncto quod mori deberet super periodo naturali deus sua potentia qui se per medias causas huiusmodi operatur hoc immutare potest virtute conservatiua per defectiua nature immittendo et ei influentia.

g iij

of

ita et dicere possumus de eo qui maleficiari
 posset q̄ etiā tali mō a maleficijs p̄servatur.
 vel sit talis p̄servatio ab angelo ad custodia
 deputato que etiā p̄cipua est inter oēs custo
 dias. Et q̄d dicit̄ Jere. xxij. Scribe virum
 istū sterile qui in dieb̄ suis nō p̄sperat. Hoc
 intelligit̄ q̄sum ad electiones voluntatis in
 q̄bus homo vnus p̄sperat: alius nō. q̄d etiā
 cōtingere p̄t ex influentijs corporū celestiu.
 verbi gr̄a. alijs inclinā ex impressione cor
 porū celestiu ad aliquas electiones vtilis vt
 de ingressu religionis: vel huius. Et cum ex
 lumine angeli illuminā eius intellectus ad
 eadē agenda. et ex diuina operatōne inclinā
 eius voluntas ad hoc p̄sequendū talis dicit̄
 bene p̄sperari. vel etiā q̄n quis inclinā ad a
 liquā artē vel ad aliquid vtile practicandum.
 Ecōtra dicit̄ male fortunatus: quādo ex su
 perioribus causis ad p̄traria eius electio in
 clinatur. De quib̄ sentētijs et multis alijs lo
 quitur sanctus Tho. in summa p̄tra genti.
 libro. iij. et in plerisq̄ alijs locis quō differt
 dicere aliquē esse bene vel male natū: bene vel
 male fortunatū: bene vel male gubernatū et
 custoditū. Quia ex dispositōe relicta a corpo
 re celesti dicit̄ aliquis bene vel male natus: z
 sic etiā fortunatus. fm̄ vero q̄ ab angelo illu
 minatur dicit̄ bene custodit̄ et nō male vbi
 sequitur illuminatōnes. Sed fm̄ q̄ a deo in
 bonū et illud p̄sequitur dicit̄ bene governa
 tus. Que tamē electōes hic nō habent locū.
 quia de ip̄is nō intendimus sicut de p̄serva
 tione a maleficijs inferēdis. De qua ad p̄ns
 sufficiat: aggrediendo earū ceremonialia q̄
 ab eis practicantur. Et primo quib̄ modis
 innocios ad earū p̄fidia alliciunt.

De diversis medijs quibus demones at
 trahūt et alliciūt innocios per maleficas ad
 augmentū illius p̄fidie.

Sunt autē tres modi p̄ ceteris quib̄
 demones p̄ maleficas innocios
 subuertunt. Et ex quibus cōri
 nue illa p̄fidia augmentat. Et pri
 mus est per tediuz et importuna temporalū
 damnificatōe. Nā sicut sanctus Gregorius
 dicit. Diabolus frequēter tentat vt salim te
 dio vincat. Intelligas tñ hoc infra vires ten
 tati. et sup̄ diuinā permissionē declara q̄ de
 us p̄mittit ne hoies ignavia torpeāt. In cui
 us figura dicit̄ Judicū. ij. Has gentes nō
 deleuit deus vt crudiret israel in eis: et loqui
 tur de finitimis nationibus canancoz. Je

buseis et alijs. Et iam hussite et alijs heretic
 permittuntur vt deleri nō valeant. Ita et de
 mones p̄ maleficas tantis afficiunt damnis
 in tp̄alibus vicinis et innocios vt q̄si coacti
 maleficarū suffragia primo habeāt implora
 re et demū earū cōsilijs se submittere. Expe
 rientia sepe nos edocuit. Nouimus in dioce
 si Augustiensis hospite cui infra annū. xliij.
 equi successiue dum fuissent maleficiati vxo
 redio affecta maleficas cōsulu it et iuxta earū
 cōsilia vtiq̄ non salubria alios quos expos
 tulerat q̄ vector erat a maleficijs p̄servauit.
 quante deniq̄ mulieres in officio inquisitio
 nis nobis existentib̄ cōqueste fuerunt. q̄ dū
 p̄pter damna vaccis ex priuatōe lactis z alijs
 iumētis illatis suspectas maleficas cōsulu
 sent: etiā remedia oblata p̄cepissent dum
 aliquid vni spiritui p̄mittere voluissent. et il
 lis inquirentib̄ quid nā p̄mittendū foret re
 spondebat parum hoc esse dummo informa
 tionibus illius magistri assentirēt super cer
 tas obseruātijs tpe diuinorū in ecclesia aut
 in cōfessionibus sacerdotib̄ faciendū aliqua
 subtrahendo assentirēt. Ubi notandū q̄ vt su
 pra tactum est mille ille artifex a minimis et
 paucis inchoat vt q̄ tpe eleuationis corpo
 ris christi in terrā spumant aut oculos clau
 dant aut q̄ aliqua verba inutilia p̄ferant si
 cut et nouimus eam q̄ adhuc superest secula
 ri brachio defensa quādo infra missarum so
 lennia sacerdos populū salutā dicēdo. Do
 minus vobiscū. Ipa semp̄ subiungit vulgari
 sermōe. Ker mir die zung im arf vmb: Aut
 q̄ in cōfessione post absolutiōne factā etiam
 similia p̄ferant. aut q̄ nunq̄ ex integro cōsi
 teant p̄cipue mortalia peccata. sicq̄ ad omni
 modam fidei abnegationē et sacrilegā p̄fes
 sionē paulatim perducent. Et hic mod⁹ seu
 etiam quicunq̄ cōsimilis obseruatur a male
 ficis erga honestas matronas vicijs carna
 libus minus deditas magis autē terrenis co
 modis inbiantib̄. Sz erga iuuenulas am
 bitioni et voluptatib̄ corporis magis deditas
 aliū modū obseruant scz p̄ carnalia desis
 deria et voluptates corporis. Ubi notandū
 q̄ sicut intentio z appetitus diaboli maior est
 ad tentanduz bonos q̄ malos. licet ex parte
 tentatoz magis tentat malos q̄ bonos. id ē
 q̄ amplior abilitas reperitur in malis ad re
 cipiendū tentationē demonis q̄ sit in bonis
 Ita et diabolus sanctiores quasq̄ virgines
 et puellas magis seducere conatur. cui expe
 rientia superest et etiam ratio. Nam cū ma
 los iam possideat nō autē bonos ideo magis
 conat̄ seducere ad sui dominiū iustos quos

4

4

Capitulum. i.

non habet q̄ possessos malos. Sicut etiam aliquis princeps terrenus magis insurgit contra illum qui plus aufert de iure suo q̄ contra alios qui non sibi contrariantur. *Experientia.* Nam in oppido rauenspurge duabus incineratis put etiaz inferius patebit vbi de modo que obseruant p̄citando tempestates tangetur vna illa balnearie inter alia que fassa fuerat etiam hoc recitauit se multas a diabolo fuisse perpellas iniurias ea de causa q̄ virginem quandam deuotam et fillam cuiusdam p̄diuitis que nominare opus non est cum et ipsa iam defuncta sit disponere diuina clementia ne malicia deprauaret cor eius seducere deberet taliter vt ipsam festiuo aliquo die inuitaret vt et ipse demon in specie iuuenis cum ea sua colloquia habere posset. *Addiderat etiam q̄ licet sepiissime hoc facere attentasset semper tamen vbi iuencula fuisset allocuta illa signo sancte crucis se munivit. Et hoc vtiq̄ ex instinctu sancti angeli ad effugandū opera diaboli p̄cessisse nemo dubitat. Et et alia virgo in diocesi argentinenſi cōstituta que et vni ex nostris cōfessa asseruit q̄ die quadam dominica dum solitaria in domo paterna incederet vetula quedam illius oppidi ipsam visitandi gratia accessit et inter alia scurriliaverba que prulerat hec vltimatim subintulit vt eam si placeret ad locū vbi iuuenes omnibus hominibus oppidi incogniti morarent deduceret. Et dū ait virgo assensam prebuissem et ipas subsecuta ad domū venissem: vetula subintulit. Ecce per gradus ad camerā superiorem ascendemus vbi iuuenes morant sed caueas ne signo crucis te munias q̄ dum me facturam asseruissem illa p̄cedente ego p̄ gradus sequēdo occulte me signo crucis munivi. Tū contigit q̄ in summitate graduū et aī camerā p̄ter cōstituta: illa vetula horribili vultu et stomachato aīo se vertendo et me aspiciēdo dixit. En maledicaris signo crucis cur te signasti. ab hinc in noīe diaboli recedas sicq̄ ad p̄ria redij illesa. *Dua ex re colligit q̄tis versutijs antiquus ille hostis in seductionē aīaz debachāt. Prefata deniq̄ balnearie incinerata p̄ hūc modū asseruit ab alia quadam vetula se seductā: cū tū cōsodalis differētio: q̄ vix demonē in via in specie hūana inuenisset cum et ipsa intentionis fuisset amasium suū fornicationis causa visitare. et vbi a demone incubo cognita fuisset et interrogata an eum agnosceret et ipsa se eum minime agnoscere assereret. Ille respondit. Demon sum: et si volueris ad tuum beneplacitū sem-**

per ero paratus. nec in quibuscūq̄ necessitatibus te deseraz. Ad que illa dum annuisset decem et octo annis vsq̄ videlicet ad vltimū vite spurcitijs illis diabolicis inseruiuit cū fidei tamen omnimoda abnegatione. Et est tercius modus alliciendi per viam mesticie et paupertatis. Nam corruptis iuenculis et ipretis ab amatoribus quibus se nubendi gratia ad eorū promissa impudice copulauerant vbi iam omni frustrantur cōfidentia et se vndiq̄ infamatas cōsiderant etiā ad quecūq̄ diabolica p̄sidia se cōuertunt. aut ratione vindicte illū maleficiando amatorem seu illam cui se cōiunxit aut alias omnibus spurcitijs se submitendo machinant. Et sic talium iuencularū non est numerus vt heu experientia docet: ita nec numerus maleficarum ex eis insurgentiū. pauca ex multis referamus. *Est locus in diocesi Brixin. vbi iuuenis super vxorē sibi maleficatā talem casum deposuit. De enim tempore iuētutis quandā ait adamando dum ipsa iugiter instaret vt eam matrimonio copularē et ego eam spernendo aliam ex alio dominio duxissem in vxorē volens tamē amicitie gratia ei complacere ipsam ad nuptias inuitabaz. Qua veniente dum alie mulieres honeste suas propinas seu oblatōes presentarent illa que inuitata fuerat manū eleuans ceteris mulieribus que circumstabāt audietibus dixit: paucos dies sanos post hanc diem habebis. Et sponsa territa cum eam nō agnosceret eo vt premissum est ex alio dominio copulata fuerat dum interrogaret circumstantes que nā esset que ei huiusmodi minas intulisset. Alie ipsam vagam et dissolutam mulierem existere affirmabant. nō minus tamen ea que p̄dixit et eo ordine subsecuta fuerunt. Nā post paucos dies adeo maleficiata fuit et omnibus membris destituta q̄ etiam vsq̄ in presens vltra annos decem in suo corpore maleficia cernuntur. si ea que in vno dūtaxat oppido illius diocesis reperta sunt inserenda essent liber integer foret cōficiendus. conscripta autem sunt et reposita sunt apud eundē episcopum brixin. et vtiq̄ stupenda et inaudita vt testis idem existit. *Hec silentio pretereundum putamus rem stupendā et inauditam. Nam comes quidam preclarus genere vestranienſis territorij in cōsinibus argentinensis diocesis iuenculam simili genere preclaram duxit vxorem quam tamen post celebratas nuptias vsq̄ ad terciū annū carnaliter cognoscere nō poterat maleficia**

signa

est

est d'omine

li impedimēto vt rei pbavit euent⁹ speditus
Anxius et quid agere ignorans: et sanctos
dei iugiter interpellans. Accidit vt ad ciuita-
tem metensem ob negociorū quorundā expe-
ditionē applicaret. In qua dū p vicos et pla-
teas seruis et familia vallatus incederet quā-
dam mulierē que ante illos annos cōcubina
sua fuerat obuiā haberet. quāvis dū sup ma-
leficia sibi illata minime cogitaret improvi-
se eam blande ex antiqua amicitia tractata al-
loquit. et qualiter se haberet et valeret inuesti-
gat. At illa cernens comitis pietatē vicuer-
sa comitē de validudine sui corpis et status
diligētē inuestigauit. Quo respondēte q̄ be-
ne et psperē cū neta sibi succederēt. Illa atto-
nita paululū siluit. et comes cernens eā atto-
nitam amplius verbis blandis eā aggredit̄
ad collationē inuitando. At illa de statu vx-
oris inuestigando: simile responsū accepit:
q̄ bene in oibz se haberet. Tunc illa an ne pu-
eros generasset inquisiuit. et comes. tres mi-
hi ait sunt pueri masculi: quolibet anno vnū
genuit. Tunc ampli⁹ illa stupefacta paululū
siluit. Et comes. Rogo te charissima cur tā
diligētē inq̄ris indica: nec enī dubito quin
mee felicitati cōgratularis. Tunc illa. Vere
cōgratulor: sed maledicā illa vetula q̄ obtu-
lit se corpus vestrū velle maleficiare vt car-
nalem actū cū vxore vestra exercere minime
haberetis. In cuius signū puteus qui est in
medio curie vestre cōtinet in fundo ollā cer-
tas res maleficiales cōtinentē. que ea de cau-
sa ibidē posita fuit: vt q̄d diu ibidē contineret̄
tam diu cocundī impotētia vobis adesset: sed
ecce oīa vana sunt de quibz gaudeo rē. Nec
comes diu distulit ad domū regressus pute-
um exbauriri fecit: ollā reperit. et cuncta cō-
cremando potentā illā pditam subito recu-
perauit. **U**n cometissa denuo nobiles quasq̄
ad nuptias nouas inuitauit affirmās se iam
dominā illius castri et dominij: q̄ tanto tem-
pore virgo p mansisset. Castrū et dominij p
pter honorē comitis nō expedit noiatim ex-
primere. hoc enī ipm recta ratio psuadet. erit
substātia facti in detestationē tanti criminis
detegat. Ex q̄bus patet varij modi a malefi-
cis vilitati in augmentuz sue pfidie. Prefata
enī mulier q̄ ab vxore comitis expulsa: hoc
maleficiū comiti ex alterius malefice infor-
matione intulerat. Qua de causa innumeri
effectus maleficiales sequunt̄.

¶ Sequit̄ de modo sacrilege pro-
fessionis.

¶ Capitulum. ij.

Agenda maleficiorum d. i. p. 9

Qudus autē sacrilege p̄fessionis sup
expressum pactū fidelitatis cū demo-
nibus varius existit. vtpote cū et ipse
malefice varijs exercitijs circa maleficia infe-
renda insistant. Pro cuius intellectu est pri-
mo aduertendū q̄ sicut in genere triplices ap-
parent malefice vt in prima pte tractatus ta-
ctum est. scz ledentes sed curare nō valentes.
Curantes et ex aliquo singulari pacto cū de-
mone inuito nō ledentes. ledētes et curantes.
ita et inter ledentes vnū genus existit supre-
mum in quo genere existētes oīa alia malefi-
cia q̄ alie sparsim exercent perpetrare valent.
Un p̄fitendi vbi describit̄ satis declarat
de alijs speciebus inferioribz. Sunt autē he que
pra humane nature inclinationē immo om-
nium ferarū lupina tantummō excepta pro-
prie speciei infantes vorant et comedere so-
lent. Et hec est suprema species in maleficijs
exercendis. sunt enim que ad innumera no-
cumenta alia tendunt. **H**e enī grandines et
aures lesiuas cum fulminibz exagitant steri-
litate in hominibus et iumentis pcurant.
Infantes quos nō deuozāt demonibz vt su-
pra patuit offerunt aut alias occidunt. Sed
hoc circa infantes nō renatos fonte baptis-
matis. quos autem deuozant renati sunt vt
patet sed nō nisi deo pmittente. Sciunt et
infantes ppe aquas ambulantes in ipas nul-
lo vidente in aspectu parentū p̄cercere equos
sub infessoribus freneticos facere de loco ad
locū per aera vel corporaliter vel imaginarie
transmeare iudicij et p̄sidentij animos ne
eis nocere valeant immutare taciturnitatem
sibi et alijs in tormentis pcurare. in se capiē-
tium manus et animos tremorē magnū in-
cutere: occulta alijs manifestare. et quedā fu-
tura ex demonū informatōe que vicz aliquā
causam possunt habere naturalem p̄dicere.
vide questionē an demones valeant futura
p̄cognoscere in. ij. sententiā dist. xij. absen-
tia velut p̄ntia cōspicere: ad amorē vel odiuz
inordinatū mentes hominū immutare ictu
fulminis nō nunq̄ quem volunt vel etiā ali-
quos homines et iumenta interimere. vim
generatiuā aut etiam potentiam cocundi au-
ferre. abortum pcurare. infantes in vtero ma-
tris solo exteriori tactu interimere. solo etiā
visu absq̄ tactu interdū homines et iumēta
maleficiare et mortē inferre. p̄rios infantes
demonibus dedicare et breuiter oīa vt p̄mis-
sum est pestifera q̄ alie malefice sparsim pcur-
rare sciunt q̄ dei iusticia talia fieri permittit̄
De in illo genere supremo existētes p̄petra

re sciunt: nō autē ecōuerfo. hoc tamē est omni-
ne omnium spurcicias carnales cum demoni-
bus exercere. ideo et ex illorum modo pfitendi
qui in supremo genere existunt aliarū male-
ficarum modū faciliter quis capere potest.
Fuerunt autē tales dudum ante triginta an-
nos in cōfinibus subaudie versus dominiū
bernenfium vt recitat nider in suo fornicario.
nunc autē in pfinibus lombardie versus do-
miniū ducis austrie. vbi et inquisitor cum a-
nus vt in precedenti parte tactum est vno an-
no quadraginta et vnā maleficas incinerari
fecit. et fuit annus dñi rē. lxxxv. qui etiā ad-
huc p̄tinne inquirēdo laborat. Hodus autē
pfitendi duplex est. Vn⁹ solēnis p simile ad-
votum solenne. Alius priuatus qui seorsus
demoni quacūq; hora fieri potest. Solēnis
inter eos fit vbi malefice in certam cōtionem
statuto die veniunt et demonē in assumpta ef-
figie vident hominis. qui dñi super seruāda
sibi fidelitate cū temporalium p̄speritate et lon-
gitudine vite hortat. ille que assunt nouiciā
suscipiendā sibi cōmendant. Et demon si de
abneganda fide et cultu christianissimo. et de
extensa muliere. sic enim et beatissimā virgi-
nem mariam nuncupant. et de sacramentis
nunq̄ venerandis inuenerit nouiciā seu dis-
cipulū voluntariū. Tunc demon manū ex-
tendit: et viceversa discipulus seu nouicia sti-
pulara manu illa seruare p̄mittit. Et demon
habitis illis premisis statim subiungit hec
nō sufficere. Et vbi discipulus que nā vltē-
rius sint facienda inquirat. Demon omagiū
petit quod cōtinet vt in anima et corpore si-
bi eternaliter pertineat et p posse alios quos-
cunq; vtriusq; sexus sibi associare velit. Ad-
iungit deniq; vt certa vnguenta ex ossibus et
membris puerorum et precipue renatorū son-
te baptismatis sibi cōficiant per que cunctas
suas voluntates explere cum sua assistentia
poterit. Hunc modum nos inquisitores ex-
perientia teste percepimus in oppido basilien-
co basilienfis diocesis plenā informationē
capiendo ab vna iuuenula malefica sed cō-
uersa. cuius et matertera in diocesi argenti-
nensi incinerata fuerat: que etiam addiderat
q̄ per modū quo eius matertera ipam primi-
tus seducere tentasset talis erat. Quada; enī
die secum per gradus ascendere habebat et
eius in sinu camera; intrare. vbi cum vidisset
qu indecim iuuenes in vestimentis viridi co-
loris ad modū quo rutheri incedere solent:
matertera sibi dixit. Elige ex his iuuenibus
et cum quem volueris tibi tradā: et ipse te si-
bi in sponsam assumet et cum illa nullum se-

velit habere asseruisset grauiter vulnerata tā-
dem acquieuit modū exprimes p̄missum: as-
seruit etiā q̄ sepius per longa terrarū spacia
de nocte secū translata fuerat etiā ab argenti-
na vsq; coloniā. Hec est illa cuius occasione
in prima questione p̄missum est nos velle de-
clarare: an malefice vere et corporaliter a demo-
nibus transferant de loco ad locū. Et hoc
p̄ter verba canonis. cxxvi. q. v. ep̄i. vbi textus
sentit q̄ solummō imaginarie. cum tū inters-
dum etiā vere et corporaliter transferant. In-
terrogata enim an solū imaginarie et fanta-
stice sic incederēt p̄ demones illuse. Respon-
dit q̄ vtroq; mō put etiā veritas se habet vt
inferius de mō transferēdi localiter declara-
bitur. Asseruit etiā q̄ maiora damna ab ob-
stetricibus inferunt. qz vt plurimū infantes
aut hñt interimere aut demonibus offerre. ab
ipā etiā matertera asseruit se grauiter fuisse se-
mel verberata: eo q̄ ollam quandā occultatā
discooperiēdo plurimoz infantium capita rep-
perisset. Et plura alia retulit prius p̄srito pro-
dicenda veritate inramēto vt decuit. eius de-
niq; verbis sup modū pfitendi fides indu-
bia accommodat etiā p ea q̄ in suo fornicario
p̄fatus Jo. nider doctor p̄cipuus: q̄ etiā nos-
tris t̄pibus miris claruit scripturis recitat.
et hoc ex relatu inq̄sitoris eduenti diocesis
qui etiā in ipā diocesi multos de maleficijs
reos inq̄sirat et incinerari fecerat. Dicit enī
p̄fato inquisitore mihi referente p̄cepi q̄ in
lausanēse ducatu quida; malefici prios nas-
tos infantes coxerant et comederāt. Hodus
autē discendi talē artē fuit vt dixit q̄ malefi-
ci in certā cōtionē venerūt et ope eoz verisi-
militer demonē in assumpta imagine viderēt
hoīs cui discipulus habebat necessario dare
fidē de abnegādo christianismo de eucharis-
tia nunq̄ adoranda et decalcando sup cruce
vbi latēter valeret. Sequit aliud exemplum
ab eodē. Fuit insup fama cōmunis petro iu-
dice in boltینگē referente q̄ in terra bernens-
ium. xij. infantes deuorati essent a maleficis
q̄ obzem etiā publica iusticia satis dure exar-
serat in tales paricidas. Cū autē petrus q̄si-
uisset a quada; capta malefica p̄ que modū in-
fantes comederēt. Illa r̄ndit. Hod⁹ iste est.
Nā infantibus nondū baptizatis p̄cipue insi-
diamur. vel etiā baptizatis p̄sertim q̄n signo
crucis nō muniunt et orationibus. Lector ad-
uerte q̄ ideo nō baptizatis p̄cipue insidiant
instinctu diaboli vt non baptizetur sequitur
bos in cunabilis vel ad latera iacentes parē-
tum ceremonijs nostris occidim⁹ quos post-
q̄ putantur oppressi esse. vel aliunde mortui

Quo guntur
p̄fatos nider

Quo guntur
p̄fatos nider

de tumulo clam furto recipimus: et in calda
ri decoquimus quousq; euulsis ossibus tota
caro efficitur pene potabilis. de solidiore ma
teria vnguentū facimus nostris voluntati
bus et artibus: ac transuentionibus ac como
dis. de liquidiori vero humore flacone vt
vrem replentis. de quo is qui potatus fue
rit additis paucis ceremonijs statim p̄cius
efficitur et magister nostre secte. Sequit̄ ad
idem modus alius magis distinctus et cla
rus. Nā iuuenis quidam cū vxore malefica
capr̄ in bernensiu iudicio scortuz ab eadē et
in distinctā turrim repositus dixit. Si meo
rum facinorum veniam consequi possem: o
mnia que de maleficijs scio libens pateface
rem: mori enim video me oportebit. Tunc
per literatos circumstantes audisset omni
modam posse consequi veniam si vere peni
teret. tunc lete se morti obtulit: et modos pri
meue infectionis disseruit. Ordo inquit ta
lis est quo etiam seductus sum. Oportet pri
mo vt dominico die anteq̄ aqua benedicta
cōsecratur discipulum futurū cum magistris
ecclesiam introire et ibidem abnegare coram
eis christum: eius fidem: baptisma et vniuer
salem ecclesiaz. Deinde omagiū prestare ma
gisterulo id est paruo magistro. ita enim de
monem et nō aliter vocant. Ubi notandū q̄
iste modus cum alijs recitatis p̄cordat. Nec
obest q̄ demon interdū presens est vbi oma
giū sibi prestatur: interdū v̄bō nō. Dolose
enim tunc operatur cernens dispositionē fu
turi discipuli. que fortassis ab eius presentia
tanq̄ nouitius retraheretur timoris causa.
cum tamē alias per sibi notos et familiares
facilius estimat eum assentire. Ideoq; cum r̄
tunc magisterulum vocant cum absens est vt
minore terrore ex parua estimatōne magistri
cōcūtiatur. Sequitur postremo. De vtre bi
bit supradicto. quo facto statim se interioribz
sentit imagines nostre artis cōcipere et reti
nere super principales ritus huius secte. In
hunc modū ait seductus sum. Et vxor mea
quā tante pertinaciē credo vt potius incen
dium sustineat: q̄ minimā fateri velit verita
tem. sed heu ambo rei sumus: sicut dixit iue
nis ita veritas per omnia reperta est. Nam
p̄confessus iuuenis in magna cōtritione mo
ri visus est. Vxor vero testibus cōuicta ni
hil veritatis. nec in ip̄a tortura fateri voluit.
nec in morte: sed incendio p̄parato per lictor
rem eidē verbis pessimis maledixit: et sic in
cinerata fuit. Ex quibus liquet modus p̄fi
tendi earū solennis. Alius vero modus p̄fi
uatus fit diuersis medijs. Interdū enim vis

ris aut mulieribus: aut aliqua alia corporali
seu temporali afflictione inuolutis demon
astat. interdum visibiliter: interdū per medi
as alloquitur personas. et si fm̄ eius cōsilia
agere velint omnia p̄futura pollicetur ad
nutum. a paruis tamē vt in primo capitulo
tactu est inchoando vt ad maiora paulatim
perducatur. **V**aria possent ad hoc deduci acta
et gesta per nos in inquisitione reperta sed qz
difficultatē hec materia nō patitur breuitati
studendū est cum vltiori declaratione.

Pro declaratōe omagiū prestandi aliqua
sunt aduertenda.

Utrum super hoc q̄ diabolus oma
giū recipit aliqua sunt aduertēda:
qua v̄bō de causa et q̄ differēter hoc
faciat. et primo. Nam licet hoc faciat princi
paliter ad maiore offensionē diuine maiesta
tis creaturā ei dicam sibi vsurpando. et ob
maiore certitudinē future illius damnatōis
quā summe affectat. Tamē sepe reperit̄ est a
nobis tale omagiū ad certos accepisse annos
simul cum p̄fessione. Interdū p̄fessionē tm̄
et omagiū ad certos annos distulisse. Et di
camus p̄fessionē cōsistere in fidei totali aut
partiali abnegatione. Totali vt supra tactū
est cū fides ex integro abnegat̄. Partiali cū
ex pacto inito habet ceremonialia quedā cō
tra statuta ecclesie obseruare. vt dñicis diebz
ieiunare. aut s̄ctis ferijs carnibus vesci. aut
certa crimina in cōfessione celare. vel aliq̄
simile p̄petrare. **O**magiū vero dicamus cōfi
stere in corporis et aie traditione. qua de cau
sa anteq̄ talia practican̄ possumus assignare
q̄ttuor causas ex pte demonis. **T**um enī vt
supra in prima pte tractatus declaraf̄ circa
secundū principale. **A**n demones ad odium
vel amore mētes hoim possit immutare pa
ruit. q̄ intima cordis nō possit penetrare cū
hoc soli deo cōueniat. **E**x cōiecturis tm̄ in il
lorū cognitionē deuenit. vt etiā iam inferi
p̄bit. Ideo versutus ille hostis si p̄sidera
bit nouiciā in aggressu difficilē ad cōsensum
tūc blāde eā aggredit̄: pauca erigēs vt paula
tim ad maiora pducatur. **S**ecōda causa. **N**ā cū
inter abnegātes fidē diuersitas credenda est
cū quedā ore sed nō corde. quedā ore r̄ corde
diabolus expiri volēs an corde sicut ore sibi
p̄fiteat̄. certos annos deputat: vt eo in tpe ex
operibz et cōuersatōe mentē eius inuestiget.
Tercia causa. **N**ā si p̄ tm̄ ip̄is spaciū cogno
scet ip̄am ad q̄cūq; exequēda min⁹ voluntariā
et q̄ iā ore r̄ nō corde sibi adhereat. p̄sumitq;
diuinā miāz ei p̄pter āgeli boni custodiā quā
demon in multis expiri p̄t p̄futurū tūc ip̄am

de p̄fessione

primus modus

abdicere et temporalibus afflictionibus exponere conatur ut vel sic ex desperatione eius lucrum habere valeat. **H**uius veritas patet. Nam si causa queritur unde sit quod certe malefice sub quibuscumque tormentis etiam maximis nec minima veritate fateri voluit. ubi in alie facilliter ad quecumque interrogata sua crimina fatentur. **I**te unde hoc quod sibi postquam fuisse sunt vitam auferre suspensio conantur. **R**euerantem dici potest quod ubi divina coactio per sanctum angelum ad hoc non concurrat ut malefica cogatur fateri veritatem et maleficii taciturnitatis abscedere. quod tunc opere demonum sit quod cumque evenit siue taciturnitas siue criminum confessio. **P**rimo sit super illas quas ore et corde non ita fide abnegasse et simili modo omagium prestitisse. **D**e quarum etiam pfeuerantia certus est ubi per oppositum alias relinquet non tamen do eo quod novit illas sibi minime proficuas. **E**xperientia nos sepe docuit cum omnes quas incinerari fecimus ex earum confessionibus patuit ipas fuisse involuntarias circa maleficia inferenda. **N**ec hoc sub spe evadendi dicebant cum ex plagis et verberibus eis a demonibus illatis. ubi ad eorum nutum non serviebant veritas constabat. **S**epissime vix cum faciebatur tumidis et lividis. **E**t similiter quod post confessionem criminum sub tortura se ipsas vitam prorsus laqueo satagunt. **V**eritas ex nostra practica habet: cum semper post criminum confessionem custodes deputant singulis horis super talia attendentes. ubi etiam ex negligentia interdum custodi ad corrigias vel peplias reperiuntur suspense. **I**nimico utique ut dictum est hoc procurante ne per contritionem aut sacramentalem confessionem veniam consequerentur. **E**t quas corde alligere nunquam poterat quo etiam facillime gratia apud deum inuenissent. **J**am vltimo per temporalem confusionem et horribile mortem in desperationem deducere conatur. **Q**uis et per dei gratiam maior ut pie est credendum veniam per veram contritionem et puram confessionem consecuta sit ubi non voluntarie illis spurcitiis infererunt. **P**atent ex his quod per diocesem argentinensem constantensem et oppidum hagenouie et raenspurg acta sunt vix annis tribus euolutis. **I**n primo namque oppido vna vili peplo et fragili se suspedit. **A**ltera nocte vialpurgis de maleficio taciturnitatis miro modo fuit notata alias mulierculas informando qualiter tale taciturnitate per puerum masculum et primogenitum in fornace decoctum procurare deberent. **A**cta et gesta adhuc per manibus habent. et similiter de alijs in secundo oppido incineratis: sparsim hincinde deducunt. **E**st et quarta causa

cur demones omagium recipere super certas differunt. super alias vero minime eo vicem quod cum periodum hominis cognoscere subtilius quam astronomi potest facilius eis terminum vite vel prefigere vel terminum naturale per casuali modo quo dictum est preuenire potest. **N**ec breuiter pacta et gesta maleficarum declarant. **P**rimo demonis astutia in talibus deducendo. **N**am quia sicut **A**ugustinus in libro de natura demonum assignant septem cause. vnde etiam probabiliter conieciunt futura contingentia. **N**on quod illa scire certitudinaliter valeant. **P**rima est. quod vigent subtilitate naturali quo ad operationem intellectus ipsorum. **U**nde et sine discursu quod necessarium est in nobis rationis intelligunt. **S**ecunda quod propter experientiam temporum et reuelatione supernorum spirituum plura sciunt quam nos. **U**nde et **I**sidoro allegat sepius a doctoribus: triplici acumine scire videntur demones. **S**ubtilitate nature. **E**xperientia temporum **E**t reuelatione supernorum spirituum. **Q**uarta est propter celeritatem motus. vnde que in oriente fieri habent predicere potest mira sceleritate in occidente. **Q**uinta quia sicut sua potentia cum deus permittit potest inducere morbos. avarum inficere. et famem inducere: ita possunt et illa predicere. **S**exta quia per signa potest subtilius predicere mortem quam medicus videndo vrisnam et pulsus. **N**am sicut ille per signa videt aliqua in infirmo que simplex non considerat. **I**ta et demon ea que nullus homo videt naturaliter. **S**eptima quia ex signis que procedunt ab animo hominis conieciunt ea que sunt vel erunt in anima astutius prudenti viro. **S**ciunt enim qui instinctus sunt verisimiliter secuturi et consequenter cuiusmodi opera. **O**ctava quia acta prophetarum et scripta noscunt melius quam homines: et ex illis multa futura dependent. **I**deo et illis multa futura predicere possunt. **N**ec etiam tangunt. **xvi. q. iiii. sciendum. U**nde non mirum si periodum hominis scire potest naturaliter licet secus sit de termino casuali qui fieret per incinerationem quam demon finaliter procurat: quoniam ut dictum est ipas involuntarias reperit timens de earum reditu et conversione cum tamen alias quas novit voluntarias etiam ad naturale ut sic versus mortem defendit. **D**emonus ex vtraque parte exempla que a nobis reperta sunt et acta. **N**am in basilienensi diocesi villa supra renum sita nocte oberzwyler: plebanum conversatione honestum habuit illum in opinionis seu potius erroris quod maleficii nihil esset in mundo sed tamen in opinione hominum qui homini effectus mulierculis attribuebant. que taliter a suo errore de purgatione revolvit quod etiam alia demonum super prefigendum terminis vite maleficis per mortem patefierent.

*Aut ubi ipse ysa
causat ipse demon
fama p dno
lancant*

*Ad huc hys cum
ymano*

*in d. p. lli
p. lli*

Nam dum festine pontem ob cuiusdā nego-
cij expeditione pertrāsire vellet obuiam simi-
li importunitate quanda; vetulā habuit cui-
dum in pontis accessu locū vt p̄iret dare no-
luisse sed importune incederet casu vetulam
luto intrusit vnde indignata in verba cōtu-
meliosa prorupit eiq; dixit. p̄faff. impune nō
transibis. Sed ille licet verba parū aduerte-
ret denocte se infra cingulum vbi surgere ele-
cto volebat se maleficiatum sensit: ita vt bra-
chijs aliorū sustentari semper habuit vbi ec-
clesiam visitare volebat. sicq; per triennium
mansit: sub cura tamē domestica matris car-
nalis. Quib; expletis dum vetula illa egro-
raret quā etiā per verba contumeliosa quibus
minata fuerat semp suspectā de maleficio si-
bi illato habuerat. accidit tamē vt p̄ cōfessio-
nis audiētia infirmata ad eū mitteret. Et sa-
cerdos licet importune diceret: cōfitear dia-
bolo suo magistro. Ad instantiā tamen ma-
tris per duos villanos sustentatus inter bra-
chia domum accessit et ad caput lecti in qua
malefica iacebat sedēdo. Duo illi villani ab
extra auscultare volebant p̄ fenestrā: sic enī
stuba in plano erat situata an maleficiū illa-
tum plebano cōfiteretur. vnde cōtigit vt licz
infra cōfessionem mentionē nullā de malefi-
cio illato fecisset. Ip̄a tamen cōfessione pacta
dixit. Scis ne tu p̄faff q̄s te maleficauit. Et
dū blande ille respōderet se nescire. illa sub-
intulit. Tu habes me suspectā et bene. Sci-
as me tibi intulisse tali de causa vt supra ta-
ctum est. Et dum ille p̄ sui liberatione insta-
ret et dixit. Ecce tempus statum; aduenit et
mozi habeo: sed ita disponā vt paucis dieb;
euolutis post mortē meā sanaberis: et ita eue-
nit. Nam illa inq̄ta statū a demone termi-
num obiit. et infra triginta dies quadā nocte
sacerdos ex integro se sanū reperit. Nomen
sacerdotis dicitur p̄faff bestin. iam in dioce-
si argentiniensi. Simile in diocesi basilien-
si villa bubel p̄ oppidū geryyler cōtigit. Mu-
lier quedā capta et tandem incinerata: sex an-
nis incubum demonē habuerat etiā in late-
re viri dormientis in lecto. Et hoc ter in se-
ptimana. Sabbatis quintis et tercijs ferijs
aut alijs noctibus sacratioibus. Tale autē
omagiū prestiterat diabolo vt post septimū
annū in corpore et anima p̄petue sibi dicata
esset. Pie tamē dispensauit deus. Nā in sexto
capta et igni adiudicata vere et integre cōfes-
sa veniam creditur a deo p̄cepisse. Plurimū
enī voluntaria ad mortē extitit asserens q̄
et si liberari posset mortē tñ amplius pelige-
ret dum mō potestātē demonis euaderet.

¶ De modo quo localiter transferunt de lo-
co ad locum.

Capitulum. iij.

TAm autē aggrediendū est de carū
ceremonijs et quibus in suis ope-
ribus p̄cedunt modis. Et primo
de his que erga se et p̄prias p̄sonas
operant. Et quia transferri de loco ad locū
corporaliter est de precipuis earū actionib;
carnalib; etiā spurcitijs cum incubis demo-
nibus insistere. De singulis aliqua deduce-
mus. et primo de carū corporali transuectio-
ne. Vbi notandū est q̄ hec transuectio patit
difficultatē vt sepius tactū est ex vno dum ta-
rat p̄cessu scripture puta. xxvi. q. v. Episco-
pi. Vbi dicit et cōsilio acquirensi. Illud nō
est obmittendū q̄ quedāz scelerate mulieres
post sathan retro p̄uerse demonū illusionib;
et fantasmatibus seducte credent se et p̄fite-
tur cum diana horis nocturnis dea pagano-
rum vel cum herodiade z innumera multitu-
dine mulierū equitare sup quasdā bestias et
multa terrarū spacia in tempeste noctis silen-
tio p̄transire eijs tanq̄ dñe in omnib; obedi-
re zc. Quapropter sacerdotes dei p̄dicare de-
bent populo vt nouerint omnino hec falsa z
nō a diuino sed maligno spiritu talia fantas-
mata mentib; fidelium irrogari. si quidē ip̄e sa-
thanas transformat se in diuersarū p̄sonarū
species atq; similitudines. Et mentē quā ca-
ptiuam tenet in somnis deludendo p̄ deuia
queq; deducit zc. Et ad hoc predicant inter-
dum a quibusdā exempla publice de sancto
Germano. et de quodā alio qui filiā suā sup
hoc obseruauit q̄si omnino hec sint impossi-
bilia fieri. Et indiscrete applicant ad malefi-
cas et eorū opera tanq̄ vt et singula eorū fa-
cta in lesionibus hominū. Iumentorū: terre
frugū: nō sint eis applicāda eo q̄ sicut fanta-
stice in transuectionibus ita et circa creatura-
rum lesiones illuduntur. que quidē opinio
cum in prima questione tanq̄ heretica sit re-
probata v̄spote cōtra diuinā permissionē su-
per diaboli potentiaz que ad maiora vt sic se
extendere potest: militans similiter et contra
sacre scripture intentionē et ad ecclesie sancte
intolerabile damnum vbi iam multis annis
impune et hac pestifera opinione permanse-
runt. seculari brachio puniendi facultatem
amputādo. Vnde et in immensum sic creue-
runt vt iā nō sit possibile eas eradicare. Ideo
diligēs lector ea que ibi posita sunt in destru-
ctionē illius opinionis cōsiderabit z ad p̄s
qualiter transferantur et quibus modis hoc
sit possibile aduertet cum responsionib; sup

Exemplum quod analogice diffinit ad d. p. h. c.

exempla que ab eis in medium deducuntur. **Q**uod igitur corporaliter possunt transferri varijs modis ostenditur. Et primo ex alijs magorum operationibus. Nam si non possent transferri hoc esset. vel quia deus non permitteret aut quia diabolus hoc facere non posset eo quod creature repugnaret. Non primum. quia ubi maiora virtus et minora dei permissione fieri possunt. Sed maiora tam in pueris quam in hominibus sepius facta sunt utpote iustis et in gratia constitutis. patet. Nam ubi querunt. an campiones puerorum opere demonum fieri possunt. Et an demon localiter possit transferre aliquem hominem de loco ad locum etiam inuicem. Ad primum respondet quod sic. Nam et **H**uibelmus parisiensis in ultima parte de vniuerso dicit. Campiones puerorum fieri possunt ita quod deo permittente demon vicem infantis gerere potest vel etiam translationem facere. Tales etiam pueri sepe sunt miseri euulantes. Et licet quatuor aut quinque matres vix sufficerent ad lactandum nunquam tam impinguant sed ultra modum ponderosi existunt. Mulieribus tamen propter nimium terrorem quem recipere possent nec affirmanda sunt nec neganda: instruende sunt ut litteratorum iudicia querant. Permittit enim deus propter peccata parentum cum interdum viri impregnatis viroribus maledicunt. Vellem inquit ut diabolus portares vel similia. Et similiter impatientes mulieres sepe similia profcunt. De alijs etiam hominibus interdum iustis exempla plurima reperiunt. Nam **V**incentius in speculo hist. li. xvi. ca. xliij. ex recitatione Petri damiani. refert de puero quinquenni cuiusdam nobilissimi viri. qui puer pro tunc monachus factus a monasterio nocte illatus est pistrino clauso ubi mane repertus et interrogatus dixit se per quosdam ad magnam conuiuium delatum et ut comederet iustum. Est post per superiora pistrino immissum. Quid denique de his magis qui visitato vocabulo a nobis nigromantici vocantur nuncupant et per aera sepe a demonibus ad longinqua terrarum spaciabuntur. Qui etiam alijs interdum hoc idem suadentes eos secum super caballum qui virtus non verus equus sed demon in tali forma existit vehunt. et ut loquantur nec ut signo crucis se muniunt hortantur. Et licet duo sumus hunc tractatum scribentes: vnus tamen ex nostris sepius tales vidit et repperit. Nam scholaris quidam pro tunc: nunc vero sacerdos frisingen. diocesis adhuc superesse creditur qui et referre solitus est semel se corporaliter a demone fuisse per aera subiectum et ad remotas partes

latum. Superest sacerdos alius in oberdorf oppido. prope lantzbutam qui pro tunc consodalis illius existens oculis proprijs illam subuectionem vidit. Et qualiter extensis brachijs in altum clamando et non euulando translatus fuit. Causa autem ut idem reuult hec erat. Nam puenientibus quadam die multis scholaribus in potagij ceruicia omnes in hoc consenserant ut ille qui ceruiciam afferret nil exponere haberet: et sic vnus ex socijs dum pro ceruicia apportanda exire volebat hostium aperiendo nebulam derisam ante hostium intuitus fuit: vnde territus redijt et quod potum afferre nollet causam aperiendo eis insinuauit. Tunc idem qui illatus fuerat indignatus dixit. Et si diabolus adesset potum apportabo. Et sic exiens alijs omnibus videntibus per aera subuectus fuit. Verum quidem quod non solum vigilanibus sed et dormientibus talia accidere possint fateri necesse est ut videlicet dormiendo per aera localiter et corporaliter transferantur. Patet et de quibusdam qui super regulas domorum et edificia altissima somnando incedunt. Nec quicquam eis obstare potest ad eorum transitum tam in altum quam in profundum. Et si proprijs nominibus ab alijs circumstantibus vocantur statim ad terram quasi collisi ruunt. Nec virtus opere demonum fieri plures arbitrantur et non absque ratione. Nam cum demones sint in multiplici differentia. Aliqui de inferiori choro angelorum qui etiam exiguis penis ultra penam damni quam eternaliter patientur tanquam pro paruis delictis cruciantur. qui etiam neminem possunt ledere saltem grauiter sed solum principaliter ioculationes exercere. Ubi etiam alij incubi sunt vel succubi punientes nocturno tempore homines vel peccato luxurie coinquinantes eos. Non mirum si etiam his trusis insistant. potest deduci veritas ex dictis cassiani colla. i. ubi dicit tot esse immundos spiritus quot in hominibus studia non dubie comprobatur. Nam nonnullos eorum quos etiam paganos vulgus appellat: nos vero trollen. et abundant in regno noriuege. aut schretel. Ita seductores et ioculatores esse manifestum est ut certa queque loca vias iugiter obsidentes. Nequaquam tormentis pretereuntes ledere possunt derisu tantummodo et illusionem contenti fatigare eos potest? studeat quod nocere. Quosdam vero solummodo in nociuis incubationibus hominum pernoctare. Alios ita esse furor et truculentie deditos ut non sint contenti illorum tantummodo corpora quos suppleuerint atroci dilatare vexare. sed etiam irruere

De demonibus

Demonibus per multiplicem

b

supereminus transeuntes atq; affligere illos
seuissima cede festinent. vult dicere qd nō tan-
tum obsidēt immo horribiliter cruciāt qua-
les illi in euangelio Matth. viij. describun-
tur. Ex quibus cōcludere possumus primū
qd nō est dicendum maleficas nō transferri lo-
caliter. eo qd deus nō permittat. Si enim su-
per iustos et innocentes aut etiam super ma-
gos permittit quomodo nō super illas ex to-
to se diabolo deuouentes. Et vt cum timore
loquamur. Nonne diabolus saluatozem no-
strum sustulit et duxit et statuit hincinde vt
euangelium testatur. Nec etiā secundū sus-
fragatur aduersarijs quasi diabolus hoc fac-
cere nō possit cui vt in supradictis patuit. tā-
ta inest virtus naturalis omnia corporalia ex-
cedens qd nulla ei virtus terrena comparari
potest. Iuxta illud. Non est potestas super
terram rē. immo ipi lucifero tanta naturalis
inest potestas seu virtus qua maior etiaz in-
ter angelos bonos in celo nō existit. Sicut
enim omnes angelos in naturalibus excessit
et naturalia p̄ casum nō sunt imminuta sed
tanquam modo gratuita. Ideo adhuc in eo re-
manent licet obfuscata et ligata. Unde glosa
ibidem super illud. Non est potestas super
terram rē. Et si omnia superat meritis tamē
sanctorū subiacet. Nec valet si quis duo obij-
ceret. Primo qd anima hominis possit resiste-
re. et qd textus videt sentire de vno in singula-
ri scz lucifero cum in singulari loquatur. Et
quia hic fuit qui christus in deserto tentauit.
Et primum hominē seduxit iam autē religa-
tus sit et alij angeli nō sint tante virtutis cū
ipse omnes excedat. Ideo alij mali homines
transferre localiter per aera nō possunt. Nō
valent instantie. Primo dicamus de angelis
Nam minimus angelus omnē humanam
virtutē incōparabiliter excedit. Rationes su-
muntur ex pluribz. Primo quia virtus sp̄s-
ritualis fortior virtute corporali sicut virtus
angeli aut etiam anime superioris q̄ virtus cor-
poralis. Secundo quo ad animā. Quia cū
omnis forma corporalis est forma indiui-
duata per materiā et determinata per hec et
nunc put iam aīa nostra existit. Forme autē
imateriales sunt absolute et intelligibiles.
Unde etiā potestatem habent absolutā et vni-
uersaliorē. Ideo anima cōiuncta non potest
ita subito transferre corpus suū localiter nec
in altum eleuare. Bene autē faceret cum esset
separata deo permittēte: que omnia a fortio-
ri potest spiritus omnino immaterialis put
est angelus tam bonus q̄ malus. sicut etiam
angelus bonus transtulit abacuc in momen-

to a iudea in caldeam. et ex hac rōne etiam cō-
cluditur qd illi qui de nocte in somnis per al-
ta edificia vebuntur nō feruntur a p̄p̄ijs ani-
mabus nec ex influentijs corporū celestium.
sed ab aliqua excellentiori virtute vt supra pa-
tuit. Tercio quia sicut natura corporalis na-
ta est moueri immediate a natura spiritali
fm locū. tum quia motus localis est primus
motus. viij. phi. tum etiam quia p̄fectior est
inter omnes motus corporeos vt ibidem p̄-
bat phis. ea rōne. quia mobile fm locum nō
est in p̄tencia ad aliqd intrinsecū inquantū
huius sed soluz ad aliqd extrinsecū. vnde
etiam nō tam a doctoribus sanctis q̄ et phi-
losophis p̄cluditur qd suprema corpora sup-
ple celestia mouentur a substantijs spiritali-
bus et separatis bonis et fm naturam et vo-
luntatē. tum etiā quia videmus qd anima pri-
mo et principaliter mouet corpus motu loca-
li. Ideo dicere oportet qd ratio corporis hu-
mani nec q̄tum ad ipm corpus nec q̄tum ad
ipam animā obstare potest quin virtus mo-
ueri possit subito deo permittente de loco ad
locum a spiritali substantia bona fm volū-
tatem et naturā quando boni et in gratia cō-
stituti transferuntur. aut bona fm naturam
nō autē fm voluntatē quādo mali transferū-
tur. Si cui placet videre sanctū Tho. in pri-
ma parte. q. cx. per tres ibidem articulos aut
etiam questionibus de malo. seu etiam in. ij.
senten. di. viij. de potestate demonū super ef-
fectus corporales. Modus autem transferē-
di talis est. Nam vt ex precedentibus patuit
vnguentū ex membris puerozū precipue in-
teremptozū ab eis ante baptisimū cōficere ha-
bent et ad demonis instructionē sedile aliqd
aut lignum inungere quo facto statim in ae-
ra feruntur. et hoc siue de die siue de nocte vi-
sibiliter seu etiā si id volunt inuisibiliter fm
qd demon et obstaculum alicuius corporis
alterum corpus occultare potest vt in prima
parte tractatus de prestigiosa apparitōe ope-
rum demonum patuit. Verū licet demon p̄-
tale vnguentū vt plurimū huiusmodi practi-
cat in sinēvt baptisimi gratia infantes priuat
et saluatione. tamē et absq; his pluries effice-
re visus est vbi per animalia que vtiq; non
animalia vera sed demones sub formis illis
existentes ipas transuxerūt. aut etiā sine ali-
quo exteriori adminiculo solummō demo-
nis virtute inuisibiliter operante interdum
transferunt. Res gesta de visibili et diurna
transuentione. In oppido valtzbut super flu-
men rbeni cōstantiensis diocesis. Malefica
quedaz oppidanis cum esset plurimū odiosa

et ad quasdam celebrandas nuptias non fu-
 isser inuitata cum tamē pene omnes oppida-
 ni illis interessent ipsa indignata vindicare
 se estimans demonem aduocat et sue tristitie
 causam aperuit et vt grandinē excitare vellet
 et cūctos de chorea dispergere petijt. quo an-
 nuente ipam subleuauit et per acra ad mon-
 tem prope oppidum videntibus certis pasto-
 ribus transuectit. et vt postmodū falsa fuerat
 cum aqua sibi deesset ad fundendā in foueā
 quem modū vt parebit vbi grandines exci-
 tant obseruant. ipa in foueam quā parūā fe-
 cerat yrinam loco aque immisit et cum digi-
 to more suo astante demone mouit. et demō
 subito illum humore sursum eleuās grandis-
 nem uehementē in lapidibus super chorizā-
 res tantummodo et oppidanos immisit. **Uñ**
 ipis dispersis et de causa illius mutuo cōse-
 rentibus malefica oppiduz ingreditur vnde
 suspicio magis aggrauatur. At vero cum pa-
 stores ea que viderant recitassent suspicio ve-
 hemens in violentā creuit. **Unde** capta et fas-
 sa quod ea de causa quia inuitata non fuerat
 talia perpetrasset ob multis etiam alijs male-
 ficis ab ea perpetratis incinerata fuit. Et qz
 publica fama de huiusmodi transuectionibz
 etiam apud vulgares cōtinue volat nō expe-
 dit plura ad hoc probandū de his hic insere-
 re. **Tantum** hōc sufficiant aduersus illos
 qui huiusmodi corporales transuectiones
 aut omnino negant aut qz solummodo ima-
 ginariet fantastice fiant affirmare conant.
 qui vtique in suo errore si relinquerentur parū
 esset immo nec aduertendū dummodo in fi-
 dei cōtumeliam ipozum error non vergeret.
Attento autem qz illo errore nō cōtenti etiam
 alios inserere et publicare in maleficarū au-
 gmentationē et fidei detrimentum nō verent
Dum asserunt qz omnia maleficia que eis u-
 ste tanqz instrumentis demonū vere et realis-
 ter imputantur. eis tantummodo imaginariet
 illuzorie tanqz innoxijs esse imputanda sicut
 et ipa transuectio fantastica. **Unde** et plu-
 ries impune in magnā creatoris cōtumeliaz
 et grauissimū iam ipozum augmentū remā-
 serunt. **Nec** argumēta etiam a principio eis
 adducta suffragari possunt. **Nam** primū cū
 allegant capitulū episcopi. **xxvi. q. v. vbi** asse-
 ritur qz tantū fantastice et imaginariet trans-
 ferantur. quis tam insipiens qui velit cōclu-
 dere qz nō possint etiā corporaliter transferri
Sicut enim ex fine illius capituli vbi poni-
 tur. qz qui credit posse hominē in melius vel
 in deterius transmutari aut in aliam specie
 transformari. Infideli et pagano deterior sit

rensendus. quis posset cōcludere qz non pos-
 sent homines in bestias prestigiosa illuzio-
 ne transformari aut etiaz de sanitate in infir-
 mitates tanqz a meliori in deterius transmu-
 tari. **Jam** talis qui sic in cortice verborū ca-
 nonis laboraret. vtique cōtra mentem omniū
 doctorum sanctorū immo et ptra scripture sa-
 cre pcessum sentiret. **Ex** quibus multiplici-
 ter oppositum apparet vt ex supradictis in ple-
 risqz locis circa primā partem tractatus de-
 ductum est. **Oporet** ergo ad nucleuz verbo-
 rum attendere. **Juxta** quod in prima questio-
 ne prime partis tractatus tactū est. et hoc cir-
 ca solutionē secūdi erroris inter tres qui ibi
 reprobandur qz quattuor iniunguntur predi-
 catoribus populo ad predicanđū. transferū-
 tur enim et corporaliter et fantastice. **Juxta**
 quod et earum pprijs cōfessionibus patet nō
 tam illarum que incinerate fuerunt qz etiam
 aliarum que ad fidem et penitentia redierūt.
Inter quas et illa in oppido **Brisiaco** inter-
 rogata a nobis. an ne fantastice et illuzorie
 aut corporaliter possent transferri. **Respon-**
 dit qz vtroqz modo. **Si** enī casu aliquo nol-
 lent corporaliter transferri scire tamē vellent
 omnia que in cōtione illa ab earum cōfoda-
 libus agerentur tunc talis ab eis seruarietur
 modus: vt illa in nomine omniū diabolozū
 ad latus sinistrū se reponeret ad cubitum. et
 tunc quasi vapor quidā glaucus ex eius ore
 procederet. **Unde** singula que ibi agerentur
 perlucide cōsideraret. si vero corporaliter trans-
 ferri vellet modum supradictum seruare nes-
 cesse esset. **Preterea** in casu quo canon ille nu-
 de absqz omni declaratione intelligend⁹ esset
 quis tam stolidus vt ppter ea omnia eozū ma-
 leficia et nocumenta esse fantastica et imagi-
 naria affirmaret cum ad sensum omnibz ap-
 pareat contrarium eo pncipue qz plures sint
 superstitionum species. vt pote quattuor de-
 cim. **Inter** quas maleficarū species supremū
 in maleficijs et nocumentis cōtinet gradum
 et species phitonum ad quā reduci possunt
 qui fantastice vebuntur minimū gradum.
Demum nec exempla ex legenda sancti ger-
 mani aut aliorum quozumcunqz eis suffra-
 gantur. **Vt**ique quia possibile erat demonibz
 vt seipos ad latera viri dormientis tempore
 intermedio quo scrutiniū de vxoribus fie-
 bant applicaret quasi viris cōdormirent. qd
 tamen factum fuisse propter honorem sancti
 nō asseritur casus tamē ponitur vt nō creda-
 tur esse impossibile. opposituz illius quod in
 legenda ponitur. **A** simili responderi potest
 ad quascunqz alias obiectōnes quia sicut in

quod Brisiano

b ij

veniuntur q̄ quedam tantummodo imaginariæ. Ita etiam reperiuntur in scriptis doctorum plures fuisse corporaliter translatas. Si cui placet Thomam brabantinū in libro suo de apibus inspicere mira inueniet tā de imaginariis q̄ etiam corporalibus hominū translatione.

Sequitur de modo quo se incubis demonibus subiiciunt.

Capitulum. iij.

Ad quanti ad modū quo malefice demonibus incubis se subiiciunt sex vidēda sunt. Aliq̄ ex pte demonis et corporis ab eo assumpti et quo elemento sit illud formatū. Secundo ex pte actus an semp̄ cum infusione seminis ab altero recepto. Tercio ex parte temporis et loci an potius vno q̄ altero tempore se exercent. Quarto an visibiliter se agitat ex parte mulieris. et an tantummodo ille que ex huiusmodi spurcitijs procreantur a demonibus frequentantur. Quinto an ille que ab obstetricibus tempore partus demonibus inferuntur. Sexto an remissior vel intensior sit in talibus ipsa venerea delectatio et primo super assumpti corporis materia et qualitate. Dicendum q̄ aer cum corpus assumit et q̄ aliquo modo est terrestre inquantū. habet terre proprietatem per considerationem: quod sic declaratur. Nam quia aer in se nō est figurabilis nisi fm figuratorem corporis alterius in quo includit unde etiam minime suis terminis terminat sed tantummodo alienis: et vna pars aeris alteri cōtinuatur. Ideo simpliciter vt sic nō potest corpus acreum assumere. Attento autē q̄ aer est maxime transmutabilis et vertibilis in quocumq̄ cuius signum est q̄ quidam nitentes corpus a demone assumptum scindere gladio vel perfodere id efficere non valuerunt. quia partes aeris diuisi statim cōtinuantur de nouo. Ideo patet q̄ in se aer est bene cōpetens materia. Sed quia nō potest figurari nisi aliquod aliud terrestre sibi adiungatur. Ideo oportet q̄ aer ille sit aliquo modo inspissatus et ad proprietatem terre accedens: seruata tamē aeris veritate. et hanc cōdensationem facere possunt demones et anime separate per vapores grossos ex terra eleuatos. et per eorum motum localem eos cōgregando et figurando in quibus manent tanq̄ motores tantū et nō vt infamatores vitam illi corpori formaliter influentes. quia sic fluit ab anima in corpus cōiunctum. Sunt autem in suis sic assumptis et figuratis corporibus si-

cut nauta in nauī quē mouit. Unde quādo queritur quale sit corpus q̄sum ad materiā a demone assumptum. Dicendū q̄ de eo aliud est loqui quantū ad principium assumptionis et aliud quantū ad terminū. Quia quoad principium sic est aer. Quantum ad terminum est aer inspissatus ad proprietatem terre accedens. Hec autem omnia possunt demones deo permittente ex natura cum natura spiritalis sit superior nature corporali. Unde necesse habet sibi obedire intelligendo quoad motum localem: nō autem quoad formam naturalium tam accidentalium q̄ et substantialium susceptionem nisi in aliquibus paruis creaturis et hoc amminiculo alicuius alterius agentis vt supra tactum est. Per motum autem localem nulla forma ponitur in remota. unde sic ad nutum mouere possunt cum alijs circumstantijs. Ex quibus tamen si quis incidentaliter quereret quid sentiretūm vbi angelus bonus vel malus aliqua opera vite exerceret per corpora vera naturalia et nō aerea sicut in asina balaam per quā angelus loquebat et vbi demones in obsessis corporibus agitantur. Dicendum q̄ illa corpora nō dicuntur esse assumpta licet tantum occupata. Inspiciantur dicta doctorū in. ij. dist. viij. An angeli corpora assumant. Sed maneamus in proposito. Demones in assumptis corporibus cum maleficis loquuntur vident audiunt comedunt et generant. Quomodo hec sunt intelligenda. et hec est secunda pars huius prime difficultatis. Dicendum ad primū q̄ ad veram locutionem tria requiruntur. scz pulmo cum retractione aeris que nō solum ppter vocem sed propter refrigeriū est cordis unde et muti habent attractionem necessariam. Secundo requirit q̄ formetur ex percussione corporis in aere sicut cum quis ligno percussit in aere vel campana sonum facit magnū vel paruum: quia materia in se sonorabilis et percussitur cū sonabili instrumento redditur sonus fm quantitatem corporis et recipitur in aere et multiplicatur vsq̄ ad aures audientis. qui si est remote post spacium vt videtur preuenire habet. Tercio requiritur vox et dici potest q̄ sonus in corporibus inanimatis dicitur vox in animatis corporibus et ibi est lingua que aerem respiratum et iterum emissum percipit in instrumento et vase fuso a deo et viuo naturaliter quod non est in campana. Ideo quod ibi sonus hic vox dicitur. Et hoc terciū potest exemplificari per secundū vt patet. et hec ideo posui vt predicatoribus habeant modum.

tradendi populo. Quarto requiritur vt ille qui vocem format conceptus mentis vult alteri per vocem exprimere et vt ipse intelligat. Ideo illam vocem organizat id est distinguit successiue in ore per linguam dentes percussiendo et per labia claudendo et aperiendo percussum aerem in ore ad aerem extrinsecum emittendo vt sic multiplicando successiue vsq; ad aures audientis qui tunc intelligit conceptum mentis. Ad propositum. Demones carent pulmone et lingua qua tamen artificia tam ostendere possunt iuxta corporis conditionem sicut et dentes et labia vnde non vere et proprie loqui possunt. Sed quia intelligunt et intellectum mentis vbi exprimere volunt tunc non per voces sed per sonos qui habent quandam similitudinem vocum aerem non respiratum et attractum vt in hominibus sed inclusum in corpore assumpto percussunt et ad aerem extrinsecum articulatum emittunt vsq; ad aures audientis. et q; absq; aere attracto et non respirato possit fieri vocis similitudo patet per certa animalia non respirantia q; dicuntur vocare et certa alia instrumenta vt dicit phis in. ij. de anima. Allec enim dum capitur extra aquam subito vocem emittit et morit possunt hec applicari et ea que sequitur vsq; ad vim generatiua exclusiue tamen ad bonos angelos. Si quis velit vltius speculari de locutione demonum in obsessis corporibus. Ibi enim vtuntur corporalibus instrumentis veri corporis obsessi. quia illis illabuntur sic intelligendo infra terminos corporalis quantitatis et non infra terminos essentie neq; corporis neq; anime. Da differentiam inter substantia et quantitatem seu accidens: sed de his nihil ad propositum. Si cui autem placet inspiciat sanctum Tho. in. ij. sententiarum. di. viij. arti. v. Consequenter autem qualiter vident et audiunt dicendum q; quia duplex est visio. Spiritus et corporalis. Et prima in infinitum excedit alterum. tum quia penetrat tum quia per distantiam non impeditur iuxta luminis facultatem quod sibi deseruit. Ideo dicendum q; nullo modo videt angelus siue bonus siue malus per oculos corporis assumpti nec aliquid corporale sibi deseruit sicut tamen in locutione deseruit sibi aer et percussio aeris ad sonum procurrandum et vltius ad multiplicandum vsq; ad aures audientis. Unde oculi eorum sunt oculi depicti. Libenter autem sub his similitudinibus hominibus se offerunt vt eis eorum proprietates quas naturaliter habent et loqui spiritualiter per huiusmodi opera mani-

festent. Ideo enim et patribus sancti angeli sepe apparuerunt ex dei ordinatione et eius permissione. Valis hominibus sese manifestant vt homines eorum proprietates cognoscentes illis se associant hic in culpis et alibi in penis. Unde Dionisi⁹ celestis ierarchie in fine dicit. Ex omnibus partibus humani corporis docet angelus suas proprietates considerare. Concludendo q; corporalis visio est sit operatio corporis viuents per organum corporale quibus demones in se carent. Ideo in assumptis corporibus sicut similitudines membrorum habent ita et similitudines operationum. Et similiter dicere possumus de eiusdem auditu qui multum nobilior corporali eo q; conceptum mentis et anime locutionem subtilius cognoscere potest q; homo audiendo conceptum mentis per verba corporalia expressum. Vide sanctum Tho. in. ij. sententiarum dist. viij. Si enim in vultu hominis legitur secreta eius voluntas et ex motu cordis et qualitate pulsus a medicis passiones anime cognoscunt a fortiori per demones. Sed quo ad comestionem. Dicamus q; completa ratio comestionis quatuor dicit. Diuisionem cibi in ore et traiectionem in corpore virtus corporis potentis digerere et quartum. conuertere necessarium nutrientium et superfluum eijcere. Angeli quicunq; prima duo in assumptis corporibus comedendo faciunt tertium et quartum non possunt. sed loco virtutis digerere et eijcere adest ei virtus alia qua cibus dissoluitur subito in preiacentem materiam. In christo etiam fuit vera comestio in omnibus quia habuit virtutem nutritiuam et conuersiuam non autem conuertendo in suum corpus quia ille virtutes fuerunt glorificate sicut et corpus vnde etiam resoluabatur: cibus in corpore subsistit sicut qui aqua in igne precreta.

¶ Quomodo modernis temporibus malefice actus carnales cum incubis demonibus exercent et qualiter ex his multiplici cantur.

¶ Ad quo ad actus carnales de quibus principaliter intenditur quos etiam cum maleficis tanq; incubi in assumptis corporibus exercent nulla subest difficultas ex premissis nisi fortassis quis dubitaret An presentes malefice huiusmodi spurcissimi intendere et an originem malefice ex his spurcissimis sumpserint. Ad has duas dubitationes respondendo. Dicamus ad primam. Quicquid de precedentibus maleficis ante annos incarnationis dñice. Nulle et quadringentos vel

b ij

Handwritten note in red ink: Handwritten note in red ink:

circiter actum sit an vitz his spurcijs in-
seruiebāt sicut ab illo tempore moderne ma-
lefice hoc ignorat eo q̄ nūc q̄ hoc q̄ experie-
tia iā edocuit historia differuit. Maleficos
enim semper fuisse et ex eorum prauis operi-
bus plurima nocumenta hominibz iumen-
tis et terre frugibus euenisse sicut et incubos
et succubos demones nemo q̄ historias pa-
grat dubitare potest eum traditiones cano-
num et sacrorū doctorum plurima a multis
centenis annorum de ipis in posterū relique-
runt et tradiderūt. licet in hoc sit differētia q̄
incubi demones in retroactis temporibz in-
feli fuerunt multierculis cōtra iparum volū-
tatem put in suo fornicario nider. et in libro
de vniuersali bono siue de apibus. Tho. bra-
bantinus plurima recitant. Quic autē posi-
tioni qua asseritur p̄sentes maleficas huius-
modi spurcijs diabolicis esse infectas non
nostrā sententiā intantū adheret q̄tum ipa-
rum maleficarū experta testimonia que cun-
cta illa reddiderunt credibilia nō iam vt ha-
ctenus inuitis animis sed sponte p̄ volupta-
te re fetidissima miserabili seruituti se subijci-
entes. Quorū quosdam a nobis seculari bz a-
chio ad punienduz relicte fuerunt in varijs
diocēsbz precipue in constā. et in oppido
rauenspurg mlis annis his in hēserūt spur-
cijs certis sub. xx. alijs. sub. xij. aut sub. xxx.
annis et semper cum fidei abnegatione in to-
to vel in parte testes sunt ibidē omnes incole
Demptis enim secrete penitentibz et ad fidē
reueris nō minus q̄. xl. et octo in quinqs an-
nis igni tradite fuerūt. nec tm̄ illis accōmo-
data fides q̄tum sponte reueris ad penitē-
tiam credulitas adhibita fuit. omnibz in hoc
cōcordātibz q̄ hm̄i spurcijs in augmē-
tum huius p̄fidie habent insistere. De quibz
etiam sigillarim in secunda parte operis vbi
eorum particularia opera describent tracta-
bitur. obmittendo ea que et socius noster in-
quisitor cum anas in comitatu burbie pegit.
qui et in spacio vnius anni qui fuit Millesi-
musquadringentesimo octuagesimoquin-
tus. xl. et vnam maleficas comburi fecit. Et
omnibus publice asserentibus illis spurci-
ijs diabolicis in hēsisse. Constant ergo oia
aut visus vel auditus p̄pria experientia aut
fidedignoz relatibus. Duo ad secundū vbi
difficultat an ipi malefici ex his spurcijs
originē sumpserint. Dicamus fm̄ Augusti.
hoc vtiqz verum esse omnes supstitiosas ar-
tes ex pestifera societate hominū et demonū
originem sumpsisse. Sic enī dicit li. i. de do-
ctrina xp̄iana. et habet. xxvi. q. ij. illud qd̄ est

Omnes artes hm̄i vel negatorie vel nocte
superstitionis ex quadam pestifera societate
hominū et demonū quasi pacta infidelis et
dolose amicicie cōstituta penitus sunt repu-
diande. Illo intento manifestū est q̄ sicut di-
uerse sunt species superstitionis seu magice
artis ita et diuerse sunt eorū societates. et si-
cut species maleficorū inter quattuordecim il-
lius artis species pessima existit. quia nō per-
pactum tacitū sed expressum vltra hoc q̄ cul-
tum latie p̄ fidei abnegationē ipis demoni-
bus habent exhibere. Ideo et pessimas cum
ipis cōuersando retinet societate. Iuxta mu-
lierum que semper vanis delectant cōditio-
nes. Attento insup q̄ iuxta doc. sancti tho.
in. ij. sententiariū. di. iij. arti. iij. In solutio-
ne vnius argumenti vbi querit. An genitū
ex huiusmodi demonibus modis preactis
sint maioris virtutis q̄ alij homines. Respō-
dit hoc verum esse nō solum ex textu scriptu-
re Gen. vi. Isti sunt potētes a seculo zc. Sz
etiam ea ratōne q̄ demones possunt scire vir-
tutem seminis decisi. Primo ex dispositione
eius a quo decisum est. Secūdo muliere p̄-
portionatā ad seminis illius susceptionem.
Tercio cōstellationē iuuantem ad effectum
corporalē. Et quartū addere possumus etiā
ex suis verbis scz ipius genitū cōplexionem
optimā ad effectos illi p̄portionatos. ex quibz
omnibus sic cōcurrentibus cōcluditur
q̄ tales sic geniti sunt fortes et magni corpo-
re. Ideo ad p̄positum cum queritur. An ma-
lefici ex his spurcijs originē sumpserunt:
dicamus. Originē sumpserunt vtiqz ex pe-
stifera mutua societate vt ex primo notabili
paruit. Multiplicationē vero nō sumpsisse
ex illis spurcijs nemo negare potest ex secū-
do notabili cum nō delectationis sed corrup-
tionis causa illis demones intendūt. Erit
ergo talis ordo q̄ succubus demon ab hoīe
seclerato semen decidat qui si est p̄pius illi ho-
mini deputatus et noluerit se incubum face-
re ad maleficā tradet illud semē demoni mu-
lieri seu malefice deputatus. et ille sub certa
cōstellatione sibi deseruiente vt talis genitū
vel genita fortis viribus ad peragenda ma-
leficia p̄sistit se incubuz malefice faciet. Nec
obstat q̄ illi de quibz textus loquit nō fuerint
malefici sed tm̄mō gigātes et viri famosi et po-
tentes. qz vt superius dictū est: maleficia nō
fuerūt p̄petrata tpe legis nature et hoc p̄pter
recentē memoriā creatōis mundi. Quā idola-
tria locū habere nō potuit. Jam autē malicia
hoīm excrescēte diabolus maiorē ad seminā-
dum hoc genū p̄fidie reperit oportunitatē.

Sed neq; illi termini in boni virtutis intel-
ligi pnt vbi illi asserunt fuisse viri famosi di-
cebantur.

**An semp cum decisione seminis incubus
demon malefica aggreditur.**

AD illud etiā vbi queritur. **An semper
cum infusione seminis rē. Respon-**
detur cum mille nocendi habeat mo-
dos et artes vtpote qui a principio ruine sue
conatur ecclesie vnitatē rescindere et huma-
num genus omnib; modis auertere. xvi. q. ij.
Idco de istis regula infallibilis nen p̄ dari
sed pbabilis distinctio vtz q̄ aut malefica
annosa est et sterilis aut nō. Si sic tūc vtiq;
absq; seminis decisione cum ad nihilū vale-
ret et demon in suis operib; etiā q̄tum p̄t
su perfluitatē subterfugit sicut et natura ma-
leficam aggreditur. Vel etiā si sterilis nō sit
tū delectationis causa ex pte malefice causan-
de ipam aggredit. Si vero ad impregnatio-
nem disposita tunc si cōmode semen a viro
decisum habere potest cū illo ipam aggrede-
re ob infectionē plis nō differt. Verū si q̄s
quereret an semen emissum per nocturnā pol-
lutionem ita colligere posset sicut decisum p̄
actum carnalē. Ad hoc pbabilis p̄t dari ras-
io q̄ nō licet alijs videri p̄t oppositū. Nam
attento q̄ demones vt p̄missum est virtutem
seminis generatiuā attendūt. et talis vis in
semine per actū carnalē amplius effunditur
et cōseruatur scinditur semen per pollutionē
nocturnā emissam tantum mō ex supfluo hu-
more et nō cum tantavi generatiua descindi-
tur. Idco cum eo se minus exercere ad gene-
rationem plis creditur nisi fortassis vim il-
lam adesse semini intelligeret. Sed et hoc o-
mnino negare nō possumus q̄ malefica ma-
ritata et per maritū impregnata etiā per cōmi-
xtionem alterius seminis incubus demō cō-
ceptum inficere potest.

An potius vno tempore q̄ altero et simi-
liter de loco.

AD illud an obseruat tpa et loca. **Di-**
sendū q̄ vltra obseruantia temporū
quo ad cōstellationes quas obseruat
q̄ ad plis infectionē operat. Obseruat etiā
certa tpa q̄ nō infectionis sed venerēe volu-
ptatis causa ex pte malefice exercende agitaf.
et sunt sacratioza totius anni tempora vt na-
talis xpi pascalis et penthecosten solennita-
tibus et alijs festiuis diebus. Et hoc faciūt
triplici ex causa. Primo vt sic malefici nō so-
lum perfidi per apostasia a fide verum etiā
sacrilegij vicium incurrunt in quibus ipi d-

mones delectatur vt ip̄e creator amplius of-
fendantur et grauius in p̄p̄ijs anīmabo ma-
leface pdemnent. **Secunda causa q̄ cum de-**
us sic grauius offenditur eis maiorē pote-
statem sentiēdi in homines et puniēdi illōs
sive in rebus siue in corporibus etiā inno-
zios relinquāt. Q̄ enim dicit filius nō porta-
bit iniquitatem patris rē. intelligit quo ad
eternam punitionē. temporali autē sepissime
innorū p̄pter aliorū facinora afflictōe puniū-
tur. Unde et alibi de⁹ clamat. Ego deus for-
tis et zelotes visitans peccata parentū in ter-
ciam ⁊ quartā generationē. Talis et puniō
patuit in filijs sodomitarū submersis p̄pter
parentū scelera. Tercia causa vt maiori opo-
tunitate plures ruere faciant p̄fertim iuuen-
culas que festiuis diebus ocio et curiositati
bus dum amplius insunt eo facilius a ma-
leficis vetulis seducant p̄t in terra natiui-
tatis vnius ex his inquisitoribus cum duo-
simus hoc opus colligētes cōtigit. Nam iu-
uencula quedam et virgo deuota sollicitata
festiuis die ab vna vetula vt secum per grad⁹
ad camerā ascenderet eo q̄ certi iuuenes pul-
cerrimi ibidem essent inclusi. et dum illa an-
nueret ascendētib; simul vetula precedente
in iunxit iuencule ne se signo crucis mun-
ret. Et licet illa annuisset occulte tū signo il-
lo munuit q̄ ex re cōtigit vt dū ascendissent
et virgo neminem cōspexisset eo q̄ demones
ibidem existentes suā p̄sentiam in assumptis
corporibus illi virgini nequibāt ostendere.
Vetula maledicendo virgini dixit. Vadas
in nose omnīū diaboloz cur te signasti. Dec-
ex cōfessione pura illi⁹ virginis collegi. Pos-
test et addi quarta causa vt sic facilius hoīes
seducāt. qui dū p̄siderāt q̄ talia eis a deo sa-
cratiozib; t̄pibus fieri p̄mittunt nō estimēt
illa tā grauiā esse sicut si illis t̄pib; nequirent
facere. De loco vero an plus in locis certis
se exercēt. Dicendū q̄ ex verbis factisq; ma-
leficarū p̄stat q̄ spurcias illas oīno in locis
sacris exercere nō p̄t. Qua in re p̄penditur
efficacia angelice custodie ob reuerentiā illi⁹
loci. et q̄d amplius est. asserūt se nunq; habe-
re pacē nisi tpe diuinorū cum p̄ntes fuerint
in ecclesia. et ideo citius ⁊ tardius ingrediūt
et egrediunt. licz alia pessima certa cerimoni-
alia habēt ad instructiōz demonū obseruare
vt vtz tpe eleuatiōis in terrā sp̄ere. seu cogi-
tationes nehandissimas p̄ p̄ba aut sine ver-
bis p̄ponere vt vtiā esses in tali vel tali loco
p̄t iā in sc̄da pte tangetur.

An visibiliter sicut ex pte malefice ita etiā
quo ad circumstātes se mutuo agitat.

De quibusdam de demonio per se factis
190

Allud an visibiliter vel invisibiliter huiusmodi spurcias agant multo dicendum quantum experientia nos edocuit quod licet semper visibiliter ex parte malefice demon incubus operet ita quod non est necessarium invisibiliter propter federatum pactum et expressum ei appropinquare. Tamen quo ad circumstantes sepius ipse malefice supine iacentes in agris seu silvis vise sunt et denudate supra umbilicum. Et iuxta dispositionem illius spurcie coaptatis membris tribus extruribus se agitantibus demonibus incubis invisibiliter ibidem quo ad circumstantes cooperantibus. licet in fine actus vapor nigerrimus in longitudine hominis sursum a malefica in aerem elevabatur: sed hoc rarissime. Et qua de causa novit ille mille artifex ut iuencularum circumstantiam vel aliorum hominum mentes valeat aut allicere aut immutare de quibus gestis et qualiter in plebis locis tam in oppido rauenspurg quam etiam in dominio nobilium de Roppelstein. et certis alijs terris talia sunt peracta in secunda parte patebit. Sed et hoc cognovisse certum est quod maritis visibiliter interdum cernentibus incubos demones. quos tamen non demones sed viros putabant cum eorum vxoribus talia peragere dum arma arriperent et transfodere volebant subito demon disparuit se invisibilem faciendo. unde et mulieribus manus et brachia obijcientibus: licet interdum lesi fuissent. ipsos tamen viros obiurgantes. an ne oculos haberent aut si a demonibus obfessi forent deridebant.

no amicus

Quod non solum demones incubi mulieres eorum spurcijs precreatis. aut eis obstetricibus oblatas infestant. sed quascumque indifferenter cum maiori vel minori venerea delectatione.

In aliter vero concludendo dici potest ipsos demones incubos non tantum mulieribus ex eorum spurcijs pgenitis aut eis ab obstetricibus oblatas fore infestos: sed toto conatu in quascumque sanctiores virgines illius terre aut oppidi per ipsas maleficas seductrices aut copultrices abelare. Hoc enim experientia rerum magistra edocuit ubi in oppido rauenspurg certe combuste ante finale sententiam. Huic simile asseruerunt quod eis ab earum magistris iniunctum fuisset omni conatu debere in subuersionem sanctarum virginum et viduarum laborare. Et de venerea delectatione an maior sit vel minor cum incubis demonibus in corpore assumpto quam ceteris paribus cum viris in corpo-

re vero dicendum. Videtur quod licet naturalis ordo hoc minus excuset quin maior sit ubi simile suo sibi alludit. tamen mille ille artifex ubi debita actiua debitis passivis: licet non in natura tamen sub qualitatibus in calore: vel temperamento aliquid coniungit utique non minorem excitare videtur concupiscentiam. sed de his in sequentibus latius quo ad conditionem sexus feminei declarabitur.

De modo generali quo per sacramenta ecclesie sua maleficia malefice exercet. Et de modo quo vim generativam impedire solent. seu etiam alios defectus super quascumque creaturas demptis corporibus celestibus.

Capitulum v.

Tam autem qualiter alias creaturas in utroque sexu et terre fruges inficiunt. plura sunt super modos agendi ad advertenda. Et primo qualiter homines. demum qualiter bestias. tercio qualiter terre fruges. Et parte hoies. primo qualiter vim generativam seu etiam actus venereum ne mulier concipere: aut vir actum exercere valeat maleficijs impediunt. Secundo qualiter actus ille impeditur respectu unius mulieris interdum et non alterius. Tercio qualiter membra virilia auferunt quasi omnino sunt a corporibus eversa. Quarto quomodo si aliquid premissorum contingeret potentia demonis inferente per se non per maleficam posset discerni. Quinto quomodo malefice hoies utriusque sexus in bestiis prestigiosa arte transmutant. Sexto quomodo obstetrices malefice conceptibus in utero matris diversis modis interimunt. et ubi hoc non faciunt demonibus infantes offerunt. Et ne hec quasi incredibilia putarentur. Ideo in prima parte operis per questiones et argumentorum solutiones sunt decisa. Ad quas si opus sit dubietate per inuestiganda veritate recurrere potest. Ad premissa tantummodo acta et gesta per nos reperta. siue etiam ab alijs conscripta in detestationem tanti criminis sunt deducenda ut priores questiones si fortassis alicui difficiles ad intelligendum forent. Et his que in hac secunda parte traduntur fide capiat: et ab errore resiliat. quo nullam maleficam esse. aut nullum maleficium posse fieri in mundo estimavit. Unum primo notandum quod cum sex modis homines ledere possunt absque modis quibus alias creaturas ledunt. Et unus sit quo amore malum ingerunt viro alicui ad mulierem vel mulieri ad virum. Alius quo odium vel invidiam in aliquo seminare procurant. Tercius in his qui maleficiati dicuntur. Ne vi generativa uti valeant ad feminam vel viceversa femelle ad virum

vel etiam alijs modis aborsum percurandovt supra tactum est. Quartus cum in membro aliquo homine egrotare faciunt. Quintus cum vita privant. Sextus cum vsum rationis auferunt. Et fateri cum hoc oportet quod in omni genere rerum: demptis corporibus celestibus veros defectus et veras infirmitates. licet non veras sanitates ex virtute naturali inferre possunt: et hoc ex potenti virtute naturali et spiritali qua corporali quacunque eminent virtute. Nulla etiam infirmitas cum altera concordat: seu etiam defectus naturalis vbi infirmitas desit. ideo diuersis medijs vtrique ad diuersas infirmitates et defectus procedunt. De quibus aliqua quatum necessitas postulat in medium producamus prius tamen ne animi lectoris maneat suspensus cur supra corpora celestia aliquam immutationem facere non possunt. Dicemus triplicem esse causas. Prima quia super eas etiam quo ad locum penalem existunt qui locus est aer caliginosus. et hoc propter ipsorum officium eis deputatus: vide supra in prima parte tractatus in questione secunda de incubis et succubis demonibus. Secunda causa. quia corpora celestia mouentur a bonis angelis. vide in plerisque locis de motoribus orbium. precipue sanctus Thome in prima parte. q. cx. in quo concordat philosophi cum theologis. Tercia causa propter vniuersale regimen: et commune bonum vniuersi cui detraberetur in generali. si malis pmitteretur spiritibus in illa corpora celestia aliquas immutationes causare. Unde et ille immutationes miraculose facte in veteri aut nouo testamento a deo per eorum motores. seu angelos bonos facte sunt vt in statione solis sub Iosue. Retrogradatione sub Ezechie. obscuratione innaturali in passione christi. In omnibus autem exposit elementis et elementis sua maleficia deo pmittente: et per se absque maleficijs: et cum maleficijs exercere possunt. Et de facto exercere non cessant. vt patebit. Secundo notandum quod in omnibus modis maleficiandi. vt plurimum semper maleficas informant. vt instrumenta sue malicie per sacramenta seu sacramentalia ecclesie. vel per quecunque diuina: seu deo consecrata efficiant vt quando imagines ceream sub palla altaris ad tempus ponunt: vel per crisma sacrum filum trahunt: vel ex quibuscunque rebus consecratis. Et hoc quidem triplici ratione. sicut etiam quod sanctioribus anni temporibus: et precipue circa aduentum domini: et festa natalia sua malefica exercere solent. Primo vt non solum

homines per talia perfidi fiant: sed etiam sacri legi diuina quatum in eis est contaminanda. Et sic plus deum creatorem suum offendant: in tantum animas proprias condemnent: et plures in peccata ruere faciant. Secundo vt deus sic grauitur per hoies offensus demoni maiorem potestatem in homines seu iudici relinquat. Sic etiam Gregorius dicit quod malis interdum iuxta eorum desideria: et petitiones concedit. iratusque alijs denegat propitius. Tercio vt sic sub specie bonis apparentis plures simplicis facilius decipiat quando per tacta diuinis rebus putat aliquid numinis a deo obtinuisse vbi solum maiora peccata sunt commissa. Potest et addi quarta ratio super sacratio temporum et principium anni. Nam quia festa plus franguntur peccatis mortalibus quam mechanicis operibus. Juxta Augustinum in libro de decem cordis. Superstitio autem et maleficia de maximis seruilibus operibus demonis est contra diuinam reuerentiam. Ideo vt dictum est homines profundius cadere facit et creator amplius offenditur. Et super principium anni dicere possumus. Juxta Isidorum libro viij. ethi. c. ij. quod sicut Iannus a quo Ianuarius mensis dictus est. qui et in die circumcisionis incipit idolum fuit diuersis faciebus confictum. vna tanquam esset finis anni precedentis. et alia tanquam esset principium futuri: et vt imminentis anni esset protector et fortunatus auctor in eius reuerentiam sed potius demonis in idolo faciebant pagari varias commotiones luxuriosas: et strennuas et localia sibi mutuo tradiderunt. choreas varias duxerunt: mensas preparauerunt. de quibus mentio fit per beatum Augustinum in multis locis et fere per totum recitantur. cxi. q. varijs. Et sicut iam mali christiani has corruptelas imitantur. licet quo ad lasciuia sint translata ab eis ad tempora carnis priuuij quando cum laruis et ludis et alijs superstitionibus discurrunt. Ita et nunc malefice his persuasionibus a demonibus in ipsorum complacentiam circa principium anni quo ad diuinum officium et cultum. vt festum Andree et festa natalia christi existunt sua maleficia exercet. Et quidem iam in speciali qualiter per sacramenta primo. Demum qualiter per sacramentalia talia exercent aliqua nouiter facta: et a nobis per inquisitionem repta referam. Et oppidum quod noiare non expedit: quod ordo charitatis et rationis imperat et suadet: vbi malefica corpus dnicum sumpsit et declinans subito vt detestabilis modus est mulierum peplum oris adhibuit et in panniculam

*super de figuris
per modum
quod non dicitur
etiam*

S. Iohannes

De superstitiis

dominicū corpus extrahendo intulit. et in
ollaz in qua bufo erat sic a diabolo informa
ta proiecit ⁊ sub terra in stabulum prope hoz
reum domus sue occultauit cum alijs pluri
mis rebus adiunctis ex quibus sua malefici
cia exercere habuisset. Sed assistente diuina
pietate tantū facinus detectum ad lucē per
uenit. Nam sequenti die mercenario quo
dam causa sui laboris prope stabulum iter fa
ciente vocem quasi cuiusdam infantis eiulā
tis audiuit. et quanto propius accessit vsq̃
dum ad pauimentū sub quo olla abscondi
ta erat puenisset tanto clarius audiuit: et esti
mans infantem aliquem a muliere subtrumu
latum scultetum seu presidentē accessit. ⁊ rem
gestam sua estimatione a paricida perpetra
tam narrauit: qui cito missis scrutozibz ita
esse vt ille narrauerat repertum est. ex huma
re autem pnerum nolebant. sed potius vt cu
stodes a remotis positus si qua mulier acces
deret sano vsi cōsilio attendere haberēt. Nec
enim dominicum corpus ibi absconditum
esse nouerant. vnde et cōtigit vt eadem male
fica locum accederet et sub pallio alijs occul
te cernentibus ollam abscondit. Unde capta
et questionibus exposita facinus detexit asse
rens dominicum corpus cum bufone in ol
la fuisse absconditū ex his pulueribz sua ad
libitum nocumēta hominibus seu alijs crea
turis inferre posset. Insuper aduertendum
q̃ hanc obseruant malefice cōmunicantes cō
suetudinem vt si absq̃ nota efficere valeant
dominicum corpus sub lingua et nō supra
recipiant rationibz his vt estimari potest vt
abnegationis fidei remediū nunq̃ percipere
velint nec per confessionem neq̃ per sacra
menti eucharistie perceptionem. Secundo
vt eo facilius ex ore dominicū corpus acci
piatur pro earum vt dictum est vsibus appli
candum in maiorē creatoris offensam Qua
re et omniū ecclesie rectoribus et populū cō
municantibus semper iniungitur summam
adhibere diligentia vt plurimū aperto ore et
lingua bene extensa cum amotione pepli mu
lieres cōmunicent. Et quanto maior adhibe
tur diligentia tanto plures malefice p hunc
modum notantur. De alijs rebus sacramen
talibus innumeras exercent superstitiones.
Interdum imagines cereas quādoq̃ res aro
maticas sub palla altaris vt supra tactum est
ponentes: et sub limine domus occultantibz
vt per transitū ille pro quo positum est ma
leficiatur. Innumera possent deduci: sed hec
minima per maiora maleficia approbant.

*plurimū prope
in stabulo ab hōie*

*De re q̃ dicitur
maleficus*

De modo quo vim generatiuā impedire
solent.

Capitulum. vi.

DE modo autem quo vim genera
tiuā impedire solent tam in homi
nibus q̃ iumentis etiam in vtroq̃
sexu. Potest lector ex his que supra
tracta sunt in questione. An demones p ipas
maleficas mentes hominū ad amorē vel odi
um immutare valeant. Ubi post solutiones
argumentozꝝ specialis fit declaratio de mō
quo vim generatiuā impedire valeant deo
permittente. Ubi tamē notandum q̃ tale im
pedimentū ab intrinseco et ab extrinseco pra
cticatur. Intrinsece autem fit ab eis duplici
ter. Primo vbi rigorem membri pro fructifi
catione accomoda directe reprimunt. Nec
hoc videatur impossibile cū et motum alias
naturalem in aliquo membro impedire pos
sunt. Secundo vbi missionem spiritū ad
membra in quibus est virtus motiua probi
bent quasi intercludēdo vias seminis ne ad
vasa generationis descendat vel ne excidat
vel emittatur. Extrinsece pcurant interdū
per imagines vel ex herbarum comectionis
bus. Interdum per alias res exteriores pu
ta ex gallozꝝ testiculis vel ex herbarum co
mectionibus. Non tamē credendū est q̃ vir
tute illarum rerum vir impotens reddatur
sed occulta virtute demonū illudentē huius
modi maleficas per huiusmodi vim genera
tiuam ne videlicet vir coire aut mulier concipi
pere valeat maleficiare possunt. Et huius ra
tio est q̃ plus permittit deus super hunc actū
per quē primū peccatum diffunditur q̃ sup
alios actus humanos. sicut et super serpen
tes qui magis incantationibus deseruiūt q̃
alia animalia. Unde et pluries a nobis ⁊ ab
alijs inquisitoribus repertum est q̃ per ser
pentes aut p curē serpentis hōi impedimē
ta intulerunt. Nam quidaz captus malefic⁹
falsus fuerat q̃ multis annis sterilitatē tā in
hōibus q̃ iumentis quandā domū inhabitā
tibz p maleficū intulisset. Aider in super
vbi sup̄ refert quendā maleficū noīe stadlin
in diocesi lausanēsi captū. q̃ et falsus fuerat
q̃ in certa domo vbi vir ⁊ vxor simul pmane
bant p sua maleficia successiue in vtero vxo
ris viri septē infantes occidisse. Ita vt semp
aborsum fecerat femina annis multis. Silē
fecerat in eadē domo oibus pecoribz ⁊ iunē
tis fetosis quozū nullum viuū partū edidit
in eisdem annis. Et cū maleficus questiona
retur qualiter talia pcurasset. aut quō re esse

posset: facinus aperuit dicens. Subter limē
 hostij domus serpentem posui qui si amo-
 uebitur fecunditas inhabitantibus restituet.
 et sicut predixit ita euenit. Nam licet serpens
 nō fuisset inuentus quia in pulueres redactus
 terrā tamē omino asportabant. Et eodem an-
 no vxori et omnibus iumentis fecunditas res-
 tuta fuit. Aliud deniq; factum in Rychbo-
 fen paucis et vir quattuor annis elapsis cōti-
 git. famosissima quedā malefica erat utpote
 que solo tactu et oī hora maleficiare et abor-
 sum procurare sciebat. In quo dum vxor cu-
 iusdam potētis impregnata esset et ob sui cu-
 stodiam quandā obstetricē ad se recepisset: a-
 uisatq; ab eadā obstetricē fuisse ne castrum
 exiret. et q; precipue colloquio et conuersa-
 tione illius malefice sup̄dicte se caueret. Post
 aliquas septimanas immemor illius auisa-
 menti castrum exiens quasdam mulieres con-
 gregatas in quodā cōuiuio uisitandī gratia
 accessit. vbi cum paululū resedisset malefica
 superuenit et ipam dominā quasi saluatio-
 nis gratia super ventrē ambabus manibus
 tetigit. et subito puerū se dolorose mouentē
 persensit. Unde territa vbi ad p̄ria redijt et
 rem gestam obstetrici narraasset. Deu inqui-
 ens iam puerū perdidistis exclamauit. et vt
 pdixit in partu cōtigit. Mā nec aborsum in-
 tegrum sed paulatim frustra iam capitis iāq;
 pedum et manū peperit. Magna vtiq; ex
 diuina pmissiōne castigatio in penā eius vi-
 delicet mariti qui tales maleficas punire et
 iniurias creatoris vlcisci deberet. Fuit et in
 oppido merspurg pstantiensis dioecesis qui-
 dam iuuenis intantū maleficatus q; nullū
 actum carnalē cum aliqua dempra vna expe-
 cere poterat. Vltis etiā audientibus retu-
 lit q; sepissime dum eam declinare et alias ter-
 ras inhabitare et fugaz capere volebat. Ad-
 huc interdū nocturno tpe assurgere et festine
 cursu velocissimo. iam per terrā iam per aerē
 quasi volando redire volebat.

A De modo quo membra virilia auferre
 solent.

Capitulum. viij.

Ad et hoc q; membra virilia aufer-
 re solent: nō quidē in rerū veritate
 corpora humana illis spoliando.
 sed prestigiosa arte occultando vt
 supra in questione desuper tacta declaratu;
 est aliqua gesta in mediū pducamus. In op-
 pido nāq; rauenpurg iuuenis quidā iuuen-
 cule adbesit quā relinquere volens membrū

virile perdidit prestigiosa vtiq; arte vt nihil vi-
 dere aut tangere preter planū corpus posset.
 Anxius inde cellare quoddā adijt vt vinum
 emeret et paululū residens mulieri cui alteri
 superueniente causaz tristitie sue aperiendo
 singula enarrauit. et ita esse corpore demon-
 strabat. Astuta illa an ne aliquā suspectā ha-
 beret inquisiuit. Et ille vtiq; talē ipam deno-
 minando et rem gestam narrādo manifesta-
 uit. Et illa. Expedi vt per violentiā aliquā
 vbi beneuolentia tibi nō suffragat. p acqui-
 renda sanitate ipam inducas. At iuuenis in
 crepusculo noctis viam quā ptransire male-
 fica solebat obseruauit et ipam reperies dum
 p sanitate corporis sibi reddēda supplicaret.
 et illa se innociā nec quicq; scire assereret ipaz
 inuadendo manutergiu quoddā ad collum
 fortiter cōprimendo strinxit dicens. Nisi mi-
 hi sanitatē restitues e manibus meis p̄bis.
 Unde illa quia clamare nō poterat et iam fa-
 cies tumefacta nigrescebat. Sine inquit me
 liberā et te sanabo. Et iuuenis dū nodū seu
 stricturā laxasset malefica manu ipm inter se
 mora sen coras tetigit dicens. iam habes qd
 desideras. Et iuuenis vt postmodum refere-
 bat notabiliter p̄senserat anteq; visu aut tactu
 seipm certificasset membrū sibi ex tactu dum
 taxat malefice fuisse restitutu. Simile. Ves-
 nerandus quidā pater honestate vite et scientia
 preclarus in ordine e cōuentu Spirensi
 referre solet. Quadā inqt die dum p̄fessionū
 audientie instaret. Iuuenis quidā accessit et
 inter verba cōfessionis membrū virile lamē-
 tabiliter se pdidisse asseruit. Admirans ego
 p̄ et verbis suis facilliter credere nolēs eo q;
 leuis corde qui facile credit a sapiente iudica-
 tur. Experientia didici per visum nihil cer-
 nendo dum iuuenis locum vestes detegen-
 do demonstrasset. vnde in me sanoq; cōsilio
 vsus An ne aliquā haberet suspectam que ei
 tale maleficiū intulisset inquisiui. et iuuenis
 ynā se habere suspectā sed absentē et in vxor-
 mācia residentem asseruit. Tunc ego hec tibi
 iniungo quantocius ipam accedas et p̄mis-
 sionibus ac blandis verbis p posse ipam e-
 mollire studeas. qd et fecit. Nam post pau-
 cos dies reuersus est gratias mihi referēs se
 sanum et cuncta recuperasse asseruit. et sic ver-
 bis credidi experientia tamen visus certifi-
 catus denuo. Sunt tñ et hic aliqua notanda
 ad intelligendū clari q; sup̄ de eadē materia
 tacta sūt. Primo q; nullo mō credendū est ta-
 lia mēbra euelli aut segregari a corporibus: sed
 arte prestigiosa p demonē vt nec videri aut tan-
 gi valeāt occultari. Et hoc autē et rationes

De modo quo membra virilia auferre solent.

De illud...
et q...
j

licet supra tactum sit ubi Alexander de ales parte secunda dicit. Prestigium proprie sumptum est illa illusio demonis que non habet causam ex parte mutationis rei sed solummodo ex parte cognoscentis qui deluditur. sine quibus ad interiores sensus sine quantum ad exteriores. Super hec tamen verba notandum quod hic illudatur sensus duo exteriores. scilicet visus et tactus et non interiores ut sunt sensus communis fantasia imaginativa estimativa memoria. Licet sanctus Thomas tantummodo ponat quatuor ut supra tactum est. Et quod fantasiam et imaginativa ponit vnam et bene. pauca enim differentia est inter imaginari et fantasari. Thomas in. i. pre. q. lxxix. Et hi sensus immutantur et non exteriores solum quando nihil occultatur vel manifestatur vel vigilando vel dormiendo. Vigilando ut dum res aliter videtur quam in se sit. ut cum quis videt aliquem equum cum assessore devotantem: aut in bestiam esse hominem transformatum aut seipsum bestiam esse et cum bestiis debere incedere estimantem. tunc enim sensus exterioribus deluduntur et occupantur per interiores. quod virtute demonum species sensibiles dudum referuare in thesauro specierum sensibilibus ut est memoria non illa intellectiva in qua species intelligibiles servantur. sed memoria que est conservatrix specierum sensibilibus que etiam est in posteriori parte capituli educitur virtute demonum deo interdum permittente ad sensum communem imaginativa. Et tam fortiter imprimuntur quod sicut necesse habet imaginare equum vel bestiam per impetuosum actum quo demon educit de memoria specie equi vel bestie. ita necesse habet estimare se videre per oculos exteriores tantum talem bestiam: que in re ab extra non est bestia sed per impetuosam demonis operationem mediatis illis speciebus sic videtur. Nec mirum videatur quod demones possunt cum et natura hoc facere potest etiam defectuosa. ut patet in freneticis: melancolicis maniacis et ebriis aliquibus qui non possunt discernere. Et frenetici putant se mira vidisse et videre bestias et alia horrenda cum tamen nihil sit in rerum veritate. Unde supra in questione. An malefice metes hominum ad amorem vel odium possunt immutare ubi plura notantur. Est demum et ratio in se clara. Nam cum demon habeat quandam potestatem super quasdam res inferiores excipiendo tantummodo animam. Ideo potest et circa istas res aliquas immutationes facere quam deus sinit ut res appareant aliter quam sint. Et hoc ut dixi. aut turbando aut illudendo organum

visus. ut res clara videatur nubilosa. sicut etiam post factum propter humores collectos lumen aliter apparet quam ante. Vel operando in imaginativa potentiam per transmutationem specierum sensibilibus ut dictum est. vel humores varios movendo ut appareant ignea vel aquea que sunt terrestria vel sicca ut quidam faciunt quod omnes in habitatione aliqua habent se vestimentis exuere et denudare putantes se in aquis natant. Alterius autem super modum prefatum si queritur. An huiusmodi illusiones indifferenter bonis et malis accidere possunt sicut ut inferius patebit corporales alie infirmitates etiam in gratia existentibus inferri a maleficis possunt. Super quo inberendo verbis cassiani colla. ij. abbatis sireni Dicendum est quod non. Unde omnes isti qui sic illuduntur presumuntur in peccatis mortalibus esse. dicit enim. Et verbis antonii patet demonem nullatenus posse mentem cuiusvis vel corpus invadere. nec habere facultatem in cuiuslibet animam penetrandi nisi ea primo destituerit omnibus cogitationibus sanctis ac spiritali contemplatione vacuam nudamque reddiderit. Concordat cum eo quod philosophia primo de consolatione ad Boetium tangit. Talia tibi contuleramus arma que nisi prior abiecisses inuicta te firmitate tuerentur Unde Cassianus ibidem refert de duobus maleficis paganis qui differentes in malicia successine per sua maleficia demones miserunt ad cellam beati Antonii ut eum tentationibus exinde fugarent odio viri sancti infecti. eo quod multitudo populi ad eum quotidie confluebatur. Qui demones licet amarissimis cogitationum stimulis Antonium pulsarunt. Illos tamen semper repulit signo crucis fronti et pectori impresso et orationum incubationibus insistendo. Ita dicere possumus quod omnes que sic a demonibus ludificant absque alijs infirmitatibus corporalibus: vti quod divina gratia inhabitante carent. Unde et illud Thobie sexto. Qui libidini deserviant in eo diabolus accipit potestatem. Concordat et illud quod supra circa primam partem tractatus in questione. An malefice operatur circa homines in bestiales formas illos transmutando tactum est. ubi iuencula conversata fuit in equam sua estimatione et omnium eam aspicientium dempto sancto Zachario cuius sensus diabolus illudere non poterat: ad quem ducta per sanitatem cum iam veram mulierem et non equam aspiceret. et converso omnes alij ac clamarent quod equa eis videretur. Ipse sanctus suis orationibus eam et alios a tali illusionem

liberauit. asserens hoc ei accidisse. quia diuini non vacasset nec sacramenta ut decebat scilicet confessionis et eucharistie ut decebat frequentasset. Unde inuenis qui eam de turpitudine sollicitauerat licet rennuisset ex honestate in iudens maleficus que inuenis ea de causa ut in uencula maleficiaret accesserat uirtute demonis eam in equa conuerterat. Summarie concludamus quod in bonis fortune sicut sunt res exteriores ut bona temporalia. fama et sanitas corporis. licet boni per demones et sua membra ledi possint in eorum meritum et probationem. sicut de beato Job patuit qui in talibus per demonem lesus fuit. Tamen eis inuitis sicut in nullum peccatum per maleficia trahi possunt aut violentari. licet ab intra et in carne ab extra valeant tentari. Ita etiam nec huiusmodi illusiones fantasticas actiue et passiuie inferre possunt. Actiue ut eorum sensus haberent demones illudere sicut aliorum in charitate non existentium. Passiue ut eis eorum membra prestigiosa illusionem haberent auferre. Dec enim duo beato Job nunquam diabolus inferre potuisset: presertim passiuum nocumtum super actum uenerum qui tante continentie erat ut dicere posset. Depigi fedus cum oculis meis ne quidem cogitare de uirgine. A fortiori de muliere aliena. cum tamen super peccatores demon magna noscitur ex uerbis euangelij Luce. xi. Cum fortis armatus custodit atrium suum in pace sunt omnia que possidet habere potentiam. Verum ex his si quis quereret circa illusiones membri uirilis que licet illam illusionem non posset demon existenti in gratia inferre passiuie an ne posset actiue ut scilicet existens in gratia illuderetur in suo visu quia uideret membrum annexum. cum tamen ille qui sibi est imaret ablatum non uideret annexum nec etiam alij circumstantes. quod si conceditur uideretur esse contra predicta. Potest dici quod quia non tanta uis existit in damno actiuo sicut passiuo. capiendo actiuum non qui actiue intulit. sed qui damnum ab extra uidet ut de se patet. Ideo existens in gratia licet posset uidere damnum alterius. et in illo demon sensus eius illuderetur. Non tamen posset sibi ipsi tale damnum inferre passiuie ut scilicet suo membro priuaretur cum libidini non deseruit sicut per oppositam ut angelus dixit Thobie. Qui libidini vacant demonium accipit potestate. Quid denique sentiendum super eas maleficas qui huiusmodi membra in copioso interdum numero ut viginti vel triginta membra insimul ad nidum anium vel ad aliquod sericum includunt. ubi et quasi ad uiuentia membra se mo-

uent vel auenam vel pabulum consumenda prout a multis uisa sunt et communis fama refert. Dicendum quod diabolica operatione et illusionem cuncta exercentur. sic enim sensus uidentium illudunt modis supra tactis. Reuult enim quidam quod dum membrum perdidisset et quandam maleficam causam recuperande sanitatis accessisset. Illa ut quendam arborem ascenderet infirmo iniunxit et ut de nido in quo plurima erant membra si quod uellet accipere posset indulget. Et cum ille magnam quoddam accipere attentasset. non ait malefica illud accipias et quia uni ex plebanis attineret subiunxit. hec omnia utique prestigiosa illusionem fieri a demonibus modis supra tactis organum uisus per transmutationem specierum sensibilibus in imaginatiua potentia turbando. Nec enim oportet asserere quod demones sint in assumptis sic membris ostendentes quemadmodum solent in assumptis corporibus ex aere maleficis et interdum hominibus apparere et cum eis conuersari. Ratio est. quia facilius modo uidelicet per motum interiore localem specierum sensibilem ex conseruatoria seu memoratiua potentia ad imaginatiua ista facere possunt. Et si quis dicere uellet quod etiam simili modo facere possent ubi in assumptis corporibus asseruntur maleficis aut alijs hominibus conuersari ut uicque tales apparitiones facerent per transmutationem specierum sensibilibus in imaginatiuam potentiam. ut homines dum putarent demones in assumptis corporibus esse presentes tunc non essent nisi tales specierum sensibilem in interioribus potentibus immutationes. Dicendum quod si nil altius demon ostendere uellet nisi tantummodo humane effigie presentationem. tunc utique opus non esset ei in assumpto corpore apparere cum sufficienter per prefatas transmutationem hoc efficere posset. Nunc autem quod altiora habet exercere pura loqui conuersari et alijs spurcicijs intedere. Ideo et ipsum presentem esse oportet ab extra uisui realiter in assumpto corpore se obijciendo quia uirtus angeli ibi est ubi operatur secundum doctores. In questione uero qua queritur. Quid si demon per se absque malefica membrum uirile alij cui auferret. An aliquid sit differentia inter unam ablationem et alteram. Dici potest ultra illa que tanguntur in prima parte tractatus in questione. An malefice membra uirilia possint auferre quod ubi demon per se membrum auferret tunc uere et realiter auferret. et uere et realiter restitueret quandoque restituere haberet. In secundo sicut non absque lesione ita non absque dolore auferret. Tercio quod nunquam nisi.

21

coactus per bonum angelum hoc faceret. eo
q̄ materiā sui lucri amputare haberet. nouit
enim plura maleficia super illum actum exer
cere q̄ super alios humanos actus. sicut etiā
deus plus p̄mittit illum actum maleficiare
q̄ alios humanos actus vt supra tactum est
que singula locum nō habent vbi per malefi
cas deo permittente operatur. Et si dubitat
an demon plus affectat homines et creatu
ras per seipm ledere q̄ p̄ maleficas. Dici pos
test q̄ nulla est cōparatio. In infinitū enim
plus affectat p̄ maleficas ledere. Tum quia
maior em infert deo cōtumeliam creaturā si
bi dicatam vsurpando. Secundo quia cū
deus amplius offendit: amplius sibi nocen
di hominibus potestas permittitur. Tercio
propter sui lucrum quod in perditionē statu
it animarum.

De modo quo homines in bestiales for
mas transformant.

Capitulum. viij.

Ed et hoc q̄ malefice homines in
bestiales formas virtute demonū
quia talia p̄ncipaliter operatur
transformant. Licet in prima par
te operis questione. An talia malefice vale
ant efficere satis sit declaratū. quia tamen ali
quibus illa questio sub suis argumentis et so
lutionibus nimis posset esse obscura. prefer
tīm cum acta et gesta super hec nō sunt dedu
cta. Modus etiam quo seip̄as sic transfor
mant nō est expressus. Ideo prefens adden
da est declaratio per solutiones plurimorū
dubiorum. Et primo q̄ canon ille. xxvi. q. v.
epi. nō est sic nude intelligēdus circa hāc ma
teriam. p̄t plures etiam docti sed vtinā bene
docti decipiuntur. et qui publice in eorū ser
monibus asserere nō verent̄ huiusmodi trās
mutationes prestigiosas nullo modo etiam
virtute demonū posse fieri. Et hoc vtiq̄ in
magnum fidei detrimentū vt sepe tactū est et
maleficarum cōfortationem que et multū de
talibus p̄gaudent sermonibus. Cōtingit au
tem hoc huiusmodi predicatoribus eo q̄ in
cortice et nō in medulla verborum canonis
laborant vt supra tactum est. Cum enim di
cit. Quisquis credit posse fieri aliquā creatu
ram aut in melius aut in deterius transmu
tari aut transformari in aliam speciem vel in
aliam similitudinē nisi ab ipso creatore qui
omnia fecit p̄cul dubio infidelis est. Sic pi
us lector attendat ad duo principalia. Pri
mo super verbum fieri. Secundo sup̄ verba

in aliam similitudinē p̄uerti. Super primū
sit resolutus q̄ fieri capitur dupliciter. vides
licet pro creati et p̄ naturali productōne ali
cuius rei. Primo modo soli deo cōuenit vt
notum est. qui sua infinita potentia aliquid
ex nihilo creare potest. Secundo modo di
stinguendū est de creaturis. Quia aut sunt
creature p̄fecte vt homo asinus zc. Aut sunt
imperfecte vt serpentes rane mures zc. que
ideo dicuntur imperfecta: quia ex putrefactio
ne generari etiā possunt. licet enim semper de
primis loquitur canō: nō de secundis. quod
potest patere eo q̄ Albertus in libro de ani
malibus vbi querit. An demones possint fa
cera vera animalia. Et respōdit q̄ sic. sed hoc
quo ad imperfecta animalia. Etiam cum ea
differentia q̄ nō in instanti sicut deus opera
tur sed motu quodā licet subito: sicut p̄t de
maleficis Exo. viij. si placet vide aliqua que
in notata questione tanguntur circa primas
partem operis. et in solutione primi argumē
ti. Super secundū vbi tangitur q̄ non pos
sunt aliquā creaturam transmutare. Dicitur
q̄ est duplex transmutatio. Substantialis et
accidentalis. Et hec accidentalis iterum du
plex. quia vel per formā naturalem et inherē
tem rei que videtur vel per formam nō inherē
tem rei que videtur. sed inherētem organici et
potentijs ipsius videntis. De primis loquit
canon et precipue de formali seu quidditati
ua transmutatione. put vna substantia in ali
am trāsmutatur. cuiusmodi solus deus qui
talium quidditatū creator existit facere po
test. loquitur etiam et de secunda licet illā de
men efficere possit inquantū per infirmitas
tes diuina permissioe immixtas aliqua for
ma accidentalis corpori inducitur. vt vbi le
profa facies apparet vel huius simile. sed q̄
proprie de his nō loquimur: sed de prestigio
sa apparitione. fm quam videntur res trās
mutari in alias similitudines. Dicimus q̄
has transmutationes allegat ca. excludere nō
potest. quod auctoritate ratione: et experientia
insimul ex his que super certa experimenta
que Aug. li. xvij. ca. xvij. de ciui. dei. refert
deducuntur. et per varias questiones illa. es
tiam declarando. nam inter alias prestigios
sas transformationes refert q̄ famosissima
maga circes mutauerit socios vlyxis in besti
as. Et q̄ quedam stabularie mulieres cōuer
tissent hospites suos in iumenta onera por
tantia. Refert etiaz socios diodemis in aues
conuersos. et q̄ postea longo tempore circa
templum diodemis volassent. Et quod pre
stanti? narrasset de patre suo vcraciter. q̄ ipse

hac p̄t canonis
p̄cipue p̄t
q̄t p̄cipue talis
p̄cipue q̄t
p̄cipue q̄t

pater dixisset se caballum fuisse et annonam cum alijs animalibus baiulasse. De primo namq; q; socij vltimis fuissent in bestias mutati. ibi vtiq; sola apparentia fuit et oculoꝝ deceptio. ita q; forma illa bestialis educta fuit de conseruatorio seu memoria specierum ad ipsam vim imaginatiuam. vnde et visio imaginaria causabatur. et psequenter ex forti impressione in potentias alias et organa vidēs estimabat se bestiam videre. modo quo supra in precedenti capitulo tactum est: sed quomodo ista fieri possunt virtute demonis sine lesione infra patebit. De secundo vero vbi hospites in iumēta onera portaria a stabularijs couertebant. et siliter hoc q; prestantiꝝ pater se equū fuisse pladū portasse narraꝝ. Notandum q; ibi tres fuerūt deceptioes. Prima. q; illi boies p̄stigiōsa arte videbant couersi in iumēta. q; couersio facta fuit mō supra tacto. Secunda q; illa onera vbi excedebāt vires portantiū demones inuisibiliter illa attulerunt. Tercia q; illi q; alijs videbant transmutati in species. sibi ipis etiam videbantur se in bestias couersos. sicut nabuchodonosor cōtigit. vbi septem tempora super eū fuerūt immutata. vt fenū quasi bos comederet. De illo autem q; socij diomedis fuissent in aues couersi. et circa templum volasse. Dicendum q; ille diomedis quia in exercitū grecorū circa obsidionē ciuitatis troye fuerat. vbi ad p̄pria redire volebat in mari cū socijs submersus fuit. Ideo cum ex suggestione cuiusdam idoli templum sibi quasi inter deos annumeratus esset cōstrutum fuerat. demones in cōfirmationem erroris longo tempore tanq; aues loco eorum volabant. quare et aliud genus superstitionis a predictis prestigijs ibi fuit. quia videlicet nō per reductionē specierum sensibilium ad vim imaginatiuā. sed in assumptis corporibus tanq; aues volantes se oculis aspicientiū ingerebant. Q; si queritur. An etiam predicto modo per reductionē specierū sensibilium aspicientes illudere potuissent vt demones nō in assumptis corporibus ex aere tanq; volātes aues se ingessissent. Dicendum q; sic. Nam et opinio quorundā fuit vt recitat sanctus Thomas in. ij. sententiarum. di. viij. arti. ij. q; angeli quicūq; siue boni siue mali nunq; assumerēt corpora. sed q; omnia que de eorum apparitionib; legunt in scripturis facta fuerint in p̄stigijs. vel fm visionem imaginariā. In quibus verbis notatur a doctore sancto differentia inter prestigiū et imaginariā visionē. Quia prestigiū

potest habere rem ab extra corporali visui se obijcientē. Licet aliter videatur q; sit. Imaginaria autē visio non hoc necessario requirit: vt videlicet res ab extra obijciat. sed potest fieri absq; illa exteriori obiectione tantūmodo per illas interiores species sensibiles vbi ad vim imaginatiuā reducuntur. Unde illorum opinionē sequendo socij diomedis nō fuerūt representati per demones in assumptis corporibus et similitudinibus auium. sed tantūmodo fantastica et imaginaria visione. per illarū videlicet specierū sensibilium reductionē rē. vt supra. Sed q; doctor sanctus opinionē illam vt errorem et nō vt opinionem simplicem reprobat. licet nō vt heresim forte vt pie creditur. cum etiā tales apparitiones imaginarie interdū et a bonis et a malis angelis fuerint absq; corporibus assumptis v̄sitate. Ideo vt ibidem dicit cū sancti cōmuniter dicunt angelos etiam corporali visione apparuisse. et talis apparitio fit in assumptis corporibus. Textus etiam scripturę sacre super tales corporales apparitiones plus cōcordat q; super imaginarias aut prestigiōsas. Ideo ex his ad presens dicere possumus etiam super quascūq; visiones cōsimiles illis de socijs diomedis. q; licet illi socij imaginaria visione videntūz potuissent opere demonum videri modo quo dictū est. tamen potius presumitur q; per demones in assumptis corporibus ex elemento aeris tanq; aues volantes fuerint visi. aut q; alie aues naturales a demonibus agitate illos representauerint.

Qualiter demones intra corpora et capita existunt sine lesione qñ prestigiōsas operantur transmutationes.

Capitulum. ix.

Quod si vltorius super modū prestigiōse transmutatōnis queritur. An intra corpora et capita tūc existant et an tales sint tanq; obsessi a demonibus estimandi. et qualiter fieri possit vt absq; lesione potentiariū et virium interiorum possint species ab vna potentia interiori ad aliam deducere. Et vtrū tale opus debeat censi miraculosum factum aut nō. Ad primum oportet distinguere de prestigiōsa illusionē: eo q; vt dictū est. Illa illusio fit interdum super sensus exteriores: interdum super interiores vsq; ad sensum exteriorē. Prima ergo licet possit fieri absq; hoc q; demones intrent potentias exteriores illas occupando.

sed tantum exterius deludendo. vt vbi corpus aliquod occultare vellet per interpositionē alicuius alterius corporis vel alio quocumq; modo. Aut vbi per se corpus assumere et se visui obijceret. Secunda tamē nō potest fieri nisi ipm caput et potentias principaliter occupet. Et hoc ostenditur auctoritate et ratione. Nec ob stare potest q̄ duo spiritus creati nō possint esse in vno et eodē loco: et anima sit in qualibet pte corporis. Est autem auctoritas super hoc Damasceni. Angelus ibi est vbi operatur. Ratio sancti thome. ij. sententiarū. di. vij. ar. v. Omnes angeli boni et mali ex virtute naturali que p̄stantior vtiq; est quacumq; corporali habent potestatem transmutandi corpora nostra. Patet hoc ne dum ppter p̄stantiam et nobilitatem nature. Sed et ideo q̄ tota machina mundi et creatura corporalis administratur per angelos Gregori. iij. dialo. In hunc mundum visibilem nihil nisi per creaturā inuisibilem disponi potest. vnde omnia corporalia reguntur per angelos. sicut et motores orbium asseruntur nō solum a doctoribus sanctis sed etiam a philosophis omnibus. Patet et ex eo q̄ omnia corpora humana mouentur ab animabus sicut omnia alia per corpora celestia et per ipsorum motores. Si cui placeat videat sanctū Thomā in prima parte. q. cx. ar. i. Ex quo cōcluditur q̄ quia demones vbi operantur ibi sunt. Ideo quādo fantasias et interiores potentias perturbāt tunc etiam ibi existunt. Item licet illabi anime illi sit tantum possibile qui eam creauit. tamen demones etiam illabi possunt deo permittente corporibus nostris. Et quia p̄ tunc possunt impressiones facere in potentias interiores affixas organīs corporalibus. Ideo et p̄ illas impressiones sicut immutantur organa ita immutātur operationes potentialiū. modo quo dictum est q̄ educere possunt species reseruatās in vna potentia affixa organo sicut ex memoria que est in vltima parte capitis educit speciem equi localiter mouendo illud fantasma vsq; ad mediam partē capitis vbi est cellula virtutis imaginatiue. et demū cōsequenter vsq; ad sensum communem cuius residentia est in anteriori parte capitis. Et omnia tamen subito sic immutare et perturbare possunt vt forme tales necessario existunt. Ac si exteriori visui obijcerentur. Exemplum patuit ex naturali defectu in freneticis et alijs maniacis. Quod si queritur quomodo hoc absq; dolore capitis efficere

possit. facilis est responsio. Primo quia enim organa nō diuidit nec immutat quo ad ipsorum subiectum. sed tantummodō species mouet. Item secundo quia nō alterat immittendo aliquam qualitatem actiuam vnde necessario passio sequatur. cum et ipse in se demon omni qualitate corporali careat. ideo sine dolore talia operari potest. Item tercio quia vt dictum est tantummodō facit transmutationes per motū localem ab vno organo ad aliud nō per alios motus ex quibus alterationes lesiue interdum causantur. Illud ergo quod difficultatem facit q̄ quia duo spiritus nō possunt esse in eodē loco puta diffinitive. et anima etiam existit in capite quomodo tunc demones ibidem existere possunt. Dicendū q̄ residentia anime assignatur centrum cordis in quo vitam influendo omnibus membris cōmunicat. Et exemplū datur de aranea in medio tele que sentit tactum ex omni parte. Tamen quia dictum Augustini in libro de spiritu et anima. q̄ est tota in toto et tota in qualibet parte corporis. Ideo dato q̄ sit in capite: adhuc demō ibi operari potest. quia alia est eius operatio ab operatione anime cū operatio anime in corpore est vt informat et vitam insuat. vnde est ibi sicut forma in materia nō sicut in loco. Demon autem sicut in tali parte corporis et tali loco immutando et operādo circa species sensibiles. Unde quia nulla cōfusio operationū est inter eos. Ideo vtrūq; simul in eadē parte corporis esse possunt. Ad illud. An tales sint tanq; obsessi et arreptici id est a demonibus arrepti estimādi. quia specialem hoc vult habere declaratiōnem. An videlicet hoc possibile sit vt opere maleficorum aliquis vt obsessus a demone. id est q̄ demon eum possideat vere et corporaliter. Ideo de tali materia specialis tractabitur modus in capitulo sequenti. habet enim et hoc specialem difficultatem. An operibus maleficorum id fieri valeat. Ad illud tantummodo. An talia opera maleficorū et demonum sint ad modum miraculorū operū censenda. ita q̄ debeāt opera miraculosa estimari. Dicendum q̄ sic in quantum fiunt preter ordinem nature create nobis note per virtutem creature nobis ignote. licet nō sint proprie miracula sicut illa que fiunt preter ordinem totius nature create qualia sunt miracula dei et sanctorum. Vide que in prima parte operis sub quinta questione et reprobatione tercij erroris tacta sunt vltra que addēda sunt hec propter eos qui huiusmodi opera

impugnare possent quasi nō debeant censeri opera miraculosa sed simpliciter opera diabolica eo q̄ cum miracula sint data in cōfirmationem fidei nō debent p̄cedi fidei aduersario. Tum etiam quia signa anticristi dicuntur ab apostolo signa mendacia Sed dicendum ad primum. Q̄ miracula facere est donum gratie gratis date. Unde sicut p̄ malos possunt fieri homines. ita et p̄ malos spiritus in his videlicet ad que eorū virtus extendere se potest. Unde etiam discernuntur miracula per bonos facta ab illis que p̄ malos fiunt ad minus tripliciter. Primo ex efficacia virtutis operantis quia signa facta p̄ bonos diuina virtute fiunt in illis etiam ad que virtus actiue nature se nullo modo extendit. sicut suscitare mortuos et huiusmodi que demones s̄m veritatem facere non possunt. sed in prestigijs tantū vt symon magus de mortuo cuius caput agitabat que diu durare nō possunt. Secundo ex vtilitate signorū. quia signa per bonos facta sunt de rebus vtilibus. vt in curationibus infirmitatum et huius. Signa autem per maleficas facta sunt de rebus nociuis vel vanis sicut q̄ volant in aere vel reddāt mēbra hominū stupida et huius. Et hanc differentiā assignat beatus Petrus in itinerario Clemētis. Tercia differentiā est quantū ad finem: quia signa bonorum ordinantur ad edificationem fidei et bonorū morum. Sed signa malorū sunt in manifestū nocumentum fidei et honestatis. Etiam q̄ntū ad modum operandi differūt. quia boni operantur miracula per inuocationē diuini nominis p̄ie et reuerenter. Sed malefici et mali quibusdam deliramentis et demonum inuocationibus. Aliud etiam nō obstat q̄ videlicet apostolus opa diaboli et anticristi nominat signa mendacia. quia tunc illa miracula que fiunt ab eo diuina permissione sunt vera et etiam falsa diuersis respectibus. Vera in illis que fiunt virtute demonis ad que eius virtus se extendere potest. Falsa quādo faciet ea ad que sua virtus se nō potest extendere vt suscitare mortuos. illuminare cecos. quia in primo vbi facere attentabit aut intra bit corpus defuncti aut illud amouebit et loco illius ipse in assumpto corpore ex aere se presentabit. et sic in secundo prestigiosa arte visum auferit. aut infirmitates alias et subito sanabit a lesione cessando. nō qualitates interiores rectificando sicut in legenda Bartholomei ponitur. Possunt etiam omnia miracula opera anticristi et maleficarū dici signa

mendacia in quantum solummodo ad decipiendum fiunt iam: et tunc operabitur anticristus. Nec thomas di. vii. de virtute demonum in operando. Posset etiam hic adduci differentiā miraculorum que ponitur in cōpendio theologicę veritatis. et inter mirum et miraculum. quia cum miraculum proprie quattuor requirat. scilicet q̄ sit a deo. et q̄ sit preter existentia nature. cōtra cuius ordinem sit. et tercio q̄ sit cūidēs. et quarto q̄ ad fidei corroboracionem. quia ergo in operibus maleficarum primū et vltimum ad minus deficiunt. ideo mira opera nō autem miracula dici possunt. Ea etiam ratione. quia et si aliquo modo miracula dici possunt: quia tamē quedam sunt supra naturam. quedam cōtra naturam. quedam preter naturā. Et supra naturam sunt illa in quibus nō est simile in natura nec in eius potentia. vt virginē parere cōtra naturam vt que fiunt vsu cōtrario nature terminantur autem ad cōforme nature. vt ceci illuminatio. Et preter naturam: vt que fiunt ordini simile nature nō tamē per principium nature. vt in mutatione virgarū in serpentes quod natura facere potuisset p̄ longam putrefactionē propter rationes seminales. sic etiam opera magorum dicuntur mirabilia. Rem gestam narrare expedit et paululum eius declarationi insistere. Est oppidū in diocesi Argentinensi cuius nomen occultare ordo charitatis et honestatis postulat. In quo laborator quadā die dum ligna ad cōburendū dumtaxat in domo secaret. Catus quidam nō parue quantitatē ipm molestare ei impotune se obijciēdo nisus est. quē abiēdo ecce alius maioris quantitatē simul cum priori acrius ipm aggrediuntur quos iterum vbi repellere volebat: ecce tres pariter et iam versus vultum saliendo iamq̄ inter tibias morsibus lacerando ipm aggrediuntur. Perterritus inde et vt retulit maiori anxietate nunq̄ perplexus signo crucis se muniendo et opus pretermittendo per incisa ligna catos infestos et modo ad faciem modo ad guttur dehuo saltantes iam vnam ad caput iam alteram ad pedes aut super dorsum percutiēdo vix abegit. Et ecce post hęc spacium dum iterū suo operi insisteret duo famuli oppidi consulum tanquā malefactorum ipm capientes ad presentiam balii seu iudicis ducere volebant qui iudex a longe ipm aspiciens. Nec audientiam sibi prestare volens: imperat vt ad pfundum cuiusdā turris seu carceris vbi plectendi includebantur

ad d. d. d.

ad mortem projiceretur. **E**ulans ille et cur
talia pateretur cum in nullo crimine se cons
scium agnosceret per triduum custodibus car
ceris querulose lamentabatur. **E**t hi quidez
quanto pro audientia sibi prestanda ampli
instarent. **T**ato acius iudex ira seueibat ver
bis contumeliosis asserens quomodo tant
malefactor ad huc reatum suum non agnosce
ret. aut quomodo se innocentem proclama
ret cum evidētia facti eius flagitia horreda
demonstrarent. **E**t cum hi nil proficerēt ta
men suafu aliorum consultum iudex induc
audientia sibi prestare habuit. **E**ductus itaq
de carcere euz ante iudicem staret et iudex
ipsum intueri renueret. pauper genibus ali
orum circumsedentiu puolutus petijt cau
sa sue calamitatis sibi aperiretur. sicq iudex
in hec verba prorupit. **T**u scelestissimus ho
minu quomodo tua flagitia non recognoscis
Ecce tali die et tali hora tres matronas pres
cipuas hui civitatis vulnerasti vt in lectis
decumbētes nec surgere aut mouere se valēt.
Refocillatus pauper et de die et hora ac de
uentu rei apud se ruminans dixit. **E**n dieb
vite mee mulierem nunq percussi aut verber
raui. et q tali die et hora sectioni lignozū in
steti: testium legitima productione probabo.
Sed et vestri familiares sequenti hora huic
operi me insistentem copauerūt. **T**unc ite
rum furibundus iudex. **E**cce ait quomodo
scelera sua palliare nitiur. **M**ulieres verbe
ra deplangunt demonstrant et q eas percus
serit publice testantur. **T**unc pauper ampli
us super euentuz rei ruminans. **I**lla inquit
hora creaturas me percussisse recolor non au
tem mulieres. **A**toniti circumsedentes et vt
cuiusmodi creaturas percussisset referari cu
piunt. **T**unc ille rem gestam et prout supra
factum est omnibus stupentibus recitauit.
Et intelligentes opus demonis fuisse pau
perem solum et illesum abire et q negociu
nulli reuelaret precipiunt. **S**ed nec a fidei ze
latoribus qui et interfuerant euentus occul
tari potuit. super quem modum aliqua disse
rendo. **A**n ne demones in assumptis sic effi
gijs absq presentia maleficarum apparuerūt
aut earu corporalis presentia prestigioso ar
tificio in bestiales illas formas transmutata
fuerit. **R**espondendo cōcludere oportet. **Q**
licet vtrūq virtute demonū fieri possit. ipm
tamen secundū factum fuisse amplius presu
mitur. **N**am motum localem vbi demones
in effigijs cattozum laboratozem inuaserūt
etiā laboratozis icus et verbera cattis illata

mulieribus in domo residētibz subito et pae
rem inferre potuisse. et hoc p pactū mutuo
dudū initū nemo dubitat. **S**ic enīz lesionē
vel puncturam quā inferre volunt sciunt ali
cui imagini depicto vel fuso vbi aliquē male
ficiare volunt q non illi imagini sed illuz quē
presentare habet iuxta puncturas super ima
gines factas ledunt. **V**aria super hunc mo
dum gesta deduci possent. **N**ec valet instan
tia si quis obijceret illas mulieres sic lesas for
tassis fuisse innocentes. eo q et per exempla
tacta lesiones etiam innocentibus posse con
tingere patet. **D**um aliquis ignoranter per
imaginem artificialem a malefica leditur ins
stantia non valet. quia aliud est a demone per
maleficam ledi. et aliud per ipm demonē abs
q malefica. quia demon per se in effigie ani
malis tunc verbera suscipit quando alteri si
bi per pactum coniuncto infert. **E**t quando
cum eius cōsensu ad talem apparitionem sub
tali forma et modo se ingestit. **U**nde sic tan
tummodo noxios et sibi per pactum cōiun
ctos nocere potest et nullo modo innocētes.
Per maleficas autē vbi demones ledere que
runt tunc etiam innocentes permissione di
uina in vltionem tanti criminis sepe affigūt
verum q etiam demones per se interdū deo
permittente et innocentes ledunt et dudum
Job sanctissimū leserunt. sed ibi non fuerunt
nec vsus fuit diabolus huiusmodi prestigio
sis apparitionibus prout in tali facto et per ta
le fantasma cattū quod animal perfidorū est
appropriatum signum: sicut canis predicator
rum in scripturis. **U**nde semper mutuo sibi
insidiantur. **E**t ordo predicatorum sub figu
ra cattuli latrantis in primo fundatore ad
uersus hereses premonstratus fuit. **P**resumi
tur autem q per secundum modum malefici
ce ille tres laboratozem inuaserunt. tum q pri
mus modus non tantum eis placuisset. tum
quia secundus earum curiositati magis cō
gruit. **I**n quo etiam talis ordo circa tria ser
uatus fuit. **P**rimo q ad demonū instantiaz
solicitate super hoc fuerunt et non demones
ad instantiam maleficarū. **S**ic enim sepissi
me ex earum passionibus reperitū est a nobis
q ad instantiam demonum eas continue ad
mala perpetranda instantes plura habent
facere. **E**t verisimile q de se non cogitassent
pauperem molestare. **C**ausa autē quare de
mones ad hoc sollicitabant sine dubio exti
tis q quia bene noscunt vbi crimina manife
sta impunita remanent amplius deus offen
ditur. fides catholica debonestat: et iparum

numeris amplius augmentatur. Secundo. habito earum consensu demones earum corpora localiter transulerunt ea facilitate qua et spiritalis virtus prestantior corporali existit. Tercio quod prestigiosa apparitione modo quo supra tactum est in formas illas bestiales conuerse ipsam laboratorum inuadere habuerunt. nec defensione a verberibus sicut utique ea facilitate qua translate fuerant eas defendere potuissent. sed verberari et verberatorum manifestare permiserunt: scientes illa flagicia per effeminatos viros nullum zelum fidei habentes remanere ob causas praetras impunita. Alludit quod legitur de quodam sancto viro qui dum semel predicantem diabolum in forma sacerdotis deuoti in ecclesia reperisset. et per spiritum ipsum demonem agnouisset esse verba sua obseruauit. et an bene vel male populum informaret attendebat. Et dum ipsum irreprehensibilem et potius criminum obiurgatorem perpendisset. finito sermone eo accersito dum causas super his quaereret respondit. Ecce veritatem dico sciens quod dum auditores sint verbi. et non factores amplius deus offendit et lucrum meum augmentat.

De modo quo demones per maleficarum operationes homines interdum substantialiter inhabitant.

Capitulum. x.

Quia in precedenti capitulo tactum est qualiter demones etiam capita hominum aut alias partes corporis occupare et intrare et species interioriores de loco ad locum mouere possunt. Dubitare quis possit. An ne ex toto homines ad instantiam maleficarum obsidere possent. Et de diuersis modis obsidendi absque maleficarum instantia. Unde pro harum declaratione tria sunt declaranda. Primo de diuersis modis possidendi. Secundo quod ad instantiam maleficarum diuina permissione demones interdum omnibus illis modis possident. Tercio acta et gesta super hec sunt deducenda. Quo ad primum. secluso illo generali modo quo diabolus hominem cum quolibet peccato mortali inhabitat. De quo modo sanctus Thomas quolibet. iij. q. iij. sub dubio. An diabolus semper substantialiter inhabitat hominem quandoque peccat mortaliter. Causa dubitationis eius sit quod cum spiritus sanctus semper inhabitat hominem cum gratia. Iuxta illud. i. ad Corinth. iij. Templum dei estis et spiritus dei habitat in vobis. et gratie opponitur culpa et opposita habent fieri circa idem

Ubi etiam declarat quod quia inhabitare hominem potest intelligi dupliciter. Vel quantum ad animam vel quantum ad corpus. Et primo modo cum non est diabolo possibile inhabitare animam eo quod solus deus menti illabitur. Nec iterum diabolus ita est causa culpe sicut spiritus sanctus efficit in anima per se operando. Ideo similitudo non valet. Quantum vero ad corpus dicere possumus quod dupliciter diabolus potest inhabitare hominem. sicut etiam dupliciter homines reperiuntur vel in peccato vel in gratia existentes. Primo modo dicere oportet quod quia ex quolibet peccato mortali homo seruituti diaboli addicitur in quantum diabolus interdum exterius suggestit peccatum: vel quantum ad sensum: vel quantum ad imaginationem. Ideo dicitur inhabitare affectum hominis. cum ad quemlibet motum tentationis mouet sicut nauis in mari sine gubernatore. Potest etiam diabolus hominem substantialiter inhabitare sicut patet in arpepticis. Et quia hoc magis pertinet ad rationem pene quam culpe videntur. Et pene corporales non semper consequuntur culpam: sed quandoque peccantibus et non peccantibus inferuntur. Ideo et in gratia et extra gratiam existentes secundum altitudinem incomprehensibilem iudiciorum dei inhabitare substantialiter possunt. Et hic modus possidendi: licet non sit nostre speculationis. possidetur tamen alicui impossibile videtur quod etiam dei permissione homines a demonibus ad instantiam maleficarum substantialiter interdum inhabitant. Possumus ergo dicere quod sicut quinque modis demones per se absque maleficis homines ledere et possidere possunt ita et omnibus illis modis ad instantiam maleficarum cum extunc sicut amplius deus offenditur. ita et maior leuendi in homines per maleficas demoni permittitur facultas. Et modi perfunctorie recitatio hi sunt dempto eo quod videntur aliquando in bonis fortune exterioribus quod aliquando etiam aliquos in proprijs ledunt tantummodo corporibus. Aliquando in corporibus simul et in potentijs interioribus. Aliquando solum tentant intus et extra. Alios vsu rationis ad tempus priuati. Alios velut bestias irracionales reddunt. De singulis dicamus. Sed prius quinque causas propter quas deus permittit homines possideri premitamus. quia hunc ordinem seruare materia postulat. Nam aliquando quis possidetur pro maiori suo merito. Aliquando pro alieno leui delicto. aliquando pro suo veniali peccato. aliquando pro graui peccato alieno. aliquando pro magno facinorose proprio.

2 i iij

*De Dialogo
S. Gregorij*

Et his omnibus de causis nulli dubium quin et deus ad instantiam maleficarum per demones etiam similia fieri interdum permittat. et singula ex scripturis et non per noua gesta tantum probare expedit. cum semper noua per antiqua roborantur. Nam de primo patet in dialogo Severi beati Martini charissimi discipuli. ubi fertur quendam patrem sanctissime vite tanto doratum in gratia expellendi demones ut hi ne dum verbis propriis fugarentur: sed etiam eiusdem patris eplis et ciliatio. et cum coram mundo pater esset celeberrimus se tentari sensit vana gloria. cui vicio licet viriliter resisteret: tamen ut humiliaretur amplius totis precoribus deum precabatur. quatenus quinq; mensibus a demone possideretur: quod et factum est. Nam cum statim possessum vinculari oportebat et omnia applicare sibi demoniacis communia. Fini to autem quinto mense proorsus et ab omni vana gloria et a demone liberatus est. Sed quod hac de causa quis per maleficium alterius possit a demone possideri sicut factum fuisse non legitur. Ita nec ad presens affirmatur: licet ut premissus est incomprehensibilia sint dei iudicia. De secundo autem quod ex alieno leui delicto aliquis possideretur ponit exemplum beatus Gregorius de beato Eleutherio abbate viro simplicissimo qui cum prope monasterium virginum pernoctaret: et ignoranti ordinaverunt ad suam cellam poni paruulum puerum qui omni nocte exabatur a demone. Sed eadem nocte a demone liberatus est pro patris presentia. Sic cum rem didicisset gestam et puer iam positus esset in monasterio sancti viri. et transactis multis diebus paulo immoderate letus de liberatione pueri ait ad confratres suos. Diabolus sibi cum illis sororibus iocabatur. Sed ubi ad seruos dei venit puerum hunc accedere non presumpsit. Et ecce statim diabolus puerum vexare cepit. Et per lachrymas et ieiunia sancti viri et confratrum difficulter sed eodem die liberatus fuit. Et quidem ubi ex alieno et leui delicto quis innocens possidetur. Non mirum si propter veniale proprium: aut propter graue alienum peccatum. aut etiam propter proprium facinus aliqui etiam ad maleficarum instantiam per demones possidentur. Nam et de proprio veniali peccato patet per Cassianum coll. abba. sereni prima. dicentem de moise. *Boyses* inquit in heremo cum singularis et incomparabilis vir esset ob reprehensionem vnius sermonis quem contra abbatem macharium disputans: paulo durius protulit quadam scilicet

opinione preuentus viro confestim traditus est demoni ut humanas egestiones ori suo ab eo suppletus ingereret. Quod flagellum purificationis gratia dominus intulisse videtur. ne scilicet in eo vel momentanei delicti macula resideret patuit ex miraculosa curatione. Nam continuo abbate machario in oratione submissa citius nequam spiritus ab eo fugatus abscessit. Simile videtur huic quod Gregorius primo dialogo. refert de moniali que lactucam comedit non prius signo crucis se muniens. et per beatam. Equitium patrem liberata. De quarto etiam videlicet pro alieno graui peccato aliquem possideri ibidem refert beatus Gregorius de beato Fortunato episcopo. qui dum diabolum ab obsesso homine pulisset. sero idem demon in specie peregrini per plateas ciuitatis clamare cepit. Virum sanctum fortunatum episcopum. Ecce de hospitio me peregrinum proiecit nec ubi quiescam inuenio. Tunc quidam cum vxore sua et filio sedens peregrinum inuitauit suum ad hospitium. et querendo causas expulsionis est gauisus su per derogatione sancti viri quam a peregrino fide audiuit. Exinde autem diabolus puerum inuasit et prunis iniecit ac animam eius excussit. Sicque pater miser primum quem recepisset hospitio intellexit. Et de quinta causa proprii facinoris et magni communiter tam in sacra scriptura quam in sanctorum passionibus legimus. Nam et sic. i. Regum. xv. Saul inobediens deo possessus est. Que omnia ut diximus tacta sunt ne impossibile cuiquam videatur si ob facinorum maleficarum ut aliqui etiam ad eorum instantiam possideantur. Super quo ut diuersos modos possidendi intelligere valeamus. quo ad secundum rem gestam in medium producamus. Tempore siquidem Pape secundi ante iniunctum inquisitionis officium vni e duobus inquisitoribus hunc tractatum conficiendum talis accidit casus. Bohemus quidam de dachouo oppido filius vnicum et sacerdotem secularem ob liberationis gratiam quia obsessus erat romam usque perduxit. A casu autem dum ego vnus ex inquisitoribus hospitium refectionis gratia intrassem contigit tanquam comensalis idem sacerdos cum patre ad tabulam pariter mecum cõsederent. Cõuersantes autem et mutuo ut moris forensium est cõferentes. Idem pater pluries suspirans. Et quod prosperum iter compleuisset a deo omnipotenti optabat. cui ex intimis cõpatiando: que nam sui itineris et causa tristitie esset inquirere cepi. Tunc ille filio audiente quem et mihi collateralis in mensa erat

Alm. d. l. m.

Alm. d. l. m.

respondit. Deu filium habeo a demone ob
 fessum quem ob liberationis gratia magnis
 laboribus et impensis hucusq; perduxit. Et
 ego. Ubi nam filius esset dū inquirerē q̄ mi
 bi collateralis esset indicauit. Atterritus ego
 paululum et diligenter ipm̄ intuens q̄ cum
 tanta modestia cibum sumeret ad queq; in
 terrogata pie respōderet. Desitare animo ce
 pi et q̄ obsessus nō esset sed infirmitatis cau
 sa sibi aliquid accidisse obieci. tunc filius rē
 gestā per se narrans et qualiter quantoq; tem
 pore obsessus fuisset indicauit. Mulier inq̄t
 quedā malefica hāc mibi infirmitate contulit.
 briganti enim cōtra eam ratione cuiusdā di
 splientie circa regimen curie cum eam duris
 in crepasssem quia ceruicose voluntatis erat
 dixit. q̄ post paucos dies haberem intende
 re his que mibi cōtingerent. Sed et demon
 in me habitans hoc idem refert q̄ maleficiū
 sub quadam arboze positū sit a malefica. qd̄
 nisi amoueat nō potero liberari: sed nec ar
 bozem vult indicare. At ego nec minimā su
 is dictis fidem adhibuissim nisi experientia
 me protinus edocuisset. Nam interrogatus
 a me de intervallo temporis vt preter cōsue
 tum modū obsessorū tante sue rationis esset
 capacitatis. Respondit. vsu rationis tantū
 modo prius quādo diuinis aut vacare aut
 sacra loca visitare voluero. Precipue autem
 demon ex suis verbis p̄ me planis dixit. Q̄
 sicut maiore displicentiā hactenus in sermo
 nibus ad populū sibi fecissem: ita vt nūc nul
 lo modo me p̄dicare sineret. gratiosus enim
 ex relatu patris p̄dicator extitit et omnibus
 amabilis. At ego inquisitor cum de singulis
 certificari volebam. per quindenā exiit ad
 varia sanctorū limina ipm̄ deducere decreui
 Precipue autē ad ecclesiam sancte praxedis
 virginis vbi pars statue marmoree: cui in sua
 flagellatione saluator noster alligatus fuerat
 et ad locum in quo petrus apostolus crucifi
 xus fuerat. in quibus locis horribiles eiula
 tus dum exorcizabatur emittebat. iam asse
 rens se velle exire: post paululū vero minime
 Et vt premissum est in omnibus moribus
 mansit sacerdos cōpositus et sine omni nota
 nisi dum exorcismi incipiebantur. et illis fi
 nitis dum stola de collo amouebatur. et tūc
 iterum nec minimū irrationale aut inhone
 stum motū demonstrabat. Hoc dempto dū
 ecclesiam aliquā pertranscundo genua p̄ sa
 lutatione virginis gloriose flectebat. Tunc
 diabolus eius linguam in longum extra os
 suum emittebat. Et interrogatus. An nō ab
 illo se posset cōtinere. respondit. Hoc facere

minime valeo sic enim vtitur omnibus mem
 bris et organis collo lingua pulmone ad lo
 quendum vel ciulandū dum ei placet. Quā
 dio quidem verba que sic per me et ex mem
 bris meis loquitur. sed resistere omnino nō
 valeo. et quāto deuotius orationi aliqua in
 sistere affectarem tāto acrius me impugnat
 linguam emittendo. Et quoniā columna in
 ecclesia sancti petri ex templo salomonis cir
 cumferrata existit. per cuius virtutes plures
 licet a demonibus obsessi liberantur. eo q̄ et
 christus predicādo in templo illi se appodias
 set: hic tamē occulto dei iudicio liberari non
 potuit. Alium modum p̄ sua liberatione si
 bi disponendo. licet enim per integrum diē
 et noctem circa columnā in clusus mansisset.
 tamen sequenti die post varios exorcismos
 super eum perlectos dum circumstaret popu
 lus et magnus fieret cōcursus. Et interroga
 tus in qua pte columnę se christus appodias
 set. tunc dentibus mordendo columnam lo
 cum demonstrabat: ciulans. Hic sterit. hic
 sterit. Ultimam tamē dixit. Nolo exire. Et
 cum interrogaretur: qua de causa. Respōdit
 propter lombardos. Et interrogat̄ denuo.
 Cur ppter lombardos egredi nollet. Tunc re
 spondit in italica lingua cum tamen infir
 mus sacerdos illud ideoma ignoraret dicens
 Omnes faciunt sic et sic. noīando pessimū
 vitium luxurie. At sacerdos post hoc me in
 terrogando dixit. Pater: quid sibi volūt hec
 verba italica que ex ore meo p̄tulit. Cui cum
 indicassem. respondit. Verba quidē audiui
 sed intelligere nō potui. Et quia vt rei proba
 uit euentus hoc demoniū erat de genere illo
 de quo saluator in euangelio. Hoc gen^o de
 moniorum nō eijcitur nisi in oratione et iei
 unio Ideo quidā venerabilis episcopus p̄ tur
 cos vt fertur a sede expulsus pie illi cōpaties
 per totū quadragesimale tps in pane et aqua
 ieiunij et orōnibus et exorcismis quotidie
 insistens ipm̄ p̄ dei gratiā tandē liberauit et
 ad ppria cum gaudio remisit Sup̄ quo licet
 sine miraculo null^o in hac vita possit sufficiē
 ter differere q̄bus et q̄t modis demon hoies
 possideat vel etiā ledat. Possum^o tū dicere q̄
 quinq; modis. dēpto eo q̄ in rebz fortune et
 terioribz aliqū tū ledūt. Nā aliqui in pprijs
 tūmō vexātur corporibz. aliqui in corpe si
 mul et in potētij interioribz. aliqui in potēs
 tij tūmō interioribz. aliqui castigarōe corū
 ad tps tūmō vsu rōis priuant. Aliqui vero
 velut bestie irrōnates reddunt. Prefatū sacer
 dotē quarto modo possessum fuisse declarat.
 Nā nec in rebz fortune nec in pprio vexatus

*Deus hanc
 tps mod
 dicitur p̄
 p̄*

corpore fuit put cōtigit beato Jobybi deus demonem licentiāse manifeste scripturā super hoc tradit dicens ad sathan. **E**cce uniuersa que habet in manu tua sunt in eum ne extendas manum tuam et hoc in res exterioris. **I**n corpus vero postmodū ait. **E**cce in manu tua est veruntamen animā eius serua id est vitam eius ne auferas. **P**otest etiam dici q̄ tercio modo scilicet in potentijs anime interioribus simul et corpore vexatus fuit: cum dicebat vt **J**ob. vij. habetur. **A**d dominum si dixerō. cōsolabitur me lectulus meus ⁊ releuabor loquens mecum in stratu meo. terrebis me per somnia et per visiones horrore cōcuties demone scilicet pcurante s̄m **N**icolaum de lira. et s̄m **T**ho. **T**errebis me per somnia que sc̄z dormienti apparent. et per visiones que scilicet apparent vigilanti ab vsu exteriorum sensuum alienato. solent enī fantasmatata informata diurnis cogitationibus esse in terrorem dormientiū. **E**t hec operabatur in eo ex infirmitate corporis. **U**nde sic cōsolatione vndiq̄ seclusa nil remedij videbatur **J**ob euadendi tot angustias nisi per mortem horrore inquit cōcuties. **Q**uibus modis et malefice homines ledere per demones nemo dubitat put et in sequentibus patebit qualiter per grandines in rebus fortunę in corpora animalium et hoēm lesiones inferunt **E**t terci⁹ etiā modus ledēdi est in corpe et in interioribus potētis absq̄ priuatione vsus rationis. **P**atet ex earum operationib⁹ vbi vt supra tactum est adeo mentes hominum ad illicitas affectiones incendunt q̄ necessario etiam nocturno tempore ad amassas per longa terrarum spacia currere habent. fisco carnalis amoris nimis illaqueati. **P**otest adduci et illud qd̄ in bassia oppido margburek cōtigit dicitur de quodam oblesso etiam sacerdote. dum in exorcismis demon interrogaretur: quanto tempore sacerdotem inhabitasset. **R**espondisse fertur. septē annis. **E**t cū exorcista obijceret. **L**um vix per tres menses eum vexasti: reliquo tempore vbi eras? **R**espondit. **I**n corpore suo me occultabā. **E**t ille **I**n qua parte corporis vbi inquirebat. respōdit. vt plurimū in capite. **E**t denuo vbi nam fuisset quādo diuina celebrasset et sacramentum sumpsisset requisit⁹: dixit. **S**ub lingua eius me occultauī. **E**t ille. **D**iser: qua temeritate ad presentia creatoris tui nō aufugisti. **T**unc demō. **N**unquid sub ponte se nequā occultare potest donec desuper vir sanctus pertransibit. dummodo gressus nō fixerit: diuina tamē cooperante gratia liberatus fuit.

*Ex libro Simonis
et Iudei de septē*

sive verum sive ficticiū ptulerit: cum mendax sit et pater eius. **Q**uartus modus applicatur ad presatum possessum rome liberatū sub hac declaratione. q̄ demon possit illabi corpori licet non anime cum hoc soli deo sit possibile. **I**llabi etiam corpori nō tamē infra terminos essentie corporis. hoc inquā declarando habetur modus quo demones substantialiter interdum homines inhabitant: et ad tempus tantum mō vsu rationis priuāt. **E**t quidem hoc sic declaratur. **N**am dicere possumus q̄ corpus habet terminos duplicis rationis. sc̄z quātitatis et essentie. **U**nde q̄ angelus quicunq̄ bonus vel malus operat̄ infra terminos corporis: operatur infra terminos corporis quātitatis. **E**t sic etiā illabitur corpori operando circa potētias quātitatis. sic etiam boni angeli etiam imaginarias in bonis visiones operant̄. **N**unq̄ autem dicuntur illabi essentie corporis. quia nō possunt illabi vt pars neq̄ sicut virtus. **N**ō sicut pars quia alia et alia est essentia vt robis q̄. **N**on sicut virt⁹ quasi dans esse: quia suū esse habet per creationē a deo. **U**nde et ipse solus habet intrinsecā essentie operationē ⁊ cōseruationē q̄ diu placitum fuerit sue pietati cōseruando. **U**nde cōcluditur q̄ alie omnes perfectiones seu defectus loquēdo de bonis quo ad perfectiones. de malis quo ad defect⁹ quādo operantur si operant̄ circa corpus et partes eius vt circa caput illabuntur tali corpori super terminos videlicet quātitatis et quātitatis potētias. **S**i vero circa animā tunc iterū vterq̄ extrinsece operatur: sed modis diuersis. **E**t dicuntur operari circa animam fantasmatata illa seu species intellectui representando. et nō solum ad iudicium sensus cōmunis et sensuum exteriorū. **E**x quib⁹ operationibus sequuntur tentationes a malis angelis et affectiones et cogitationes male per indirectū operando versus intellectū. **A** bonis autem angelis sequuntur illustrationes fantasmatū ad cognoscendū reuelanda ab eis. vnde et talis diuersitas est q̄ boni angeli etia⁹ directe possunt imprimere in intellectum fantasmatata illustrando. **D**ali autem neq̄ illustrare dicuntur fantasmatata sed potius obfuscare. **I**tem nec directe imprimere possunt s̄z tantummodo indirecte inquāsum intelligentem necesse est fantasmatata speculari. **P**er hec tamē etiam angelus bonus non dicitur illabi anime: licet eam illuminet. **S**icut nec dicitur superior angelus illabi in inferiorē. licet eum illuminet sed tantum mō extrinsece opatur et coopat̄ mō quo

dictū est: unde multominus malus illabi potest. Et per hunc modū demon sacerdoti corpus in tribus occupavit. Primo quod sicut illa bi suo corpore potuit infra videlicet terminos corporalis quantitatis, ita caput suum occupavit substantialiter illud inhabitando. Secundo quod sicut circa animā eius extrinsece operari potuit obfuscando intellectum ut ratio nis usum perderet. Ita etiam potuit ut sine intermissione vel etiam interpellanti eū quo ad amissionem rationis vexaret. Licet etiam dici potest quod ex dono dei hoc habuerit sacerdos ut non sine intermissione a demone vexaretur. Tercio quod licet omnibus membris organis ad loquendū et voces ad formandum privaretur, semper tamen ad verba licet non ad sententiā verborum aduertentiā habuisset, qui modus obsidendi plurimū ab alijs obsidendi modis differt, cum communiter obsessi leguntur sine intermissione a demonibus affligi, ut patet in euāgelio tam de lunatico cuius pater dixerat ad Iesum, Domine misere re filio meo quia lunaticus est et male patitur. Matth. xvij. Et etiam de muliere illa quā sathanas alligauerat, xvij. annis et erat inclinata nec omnino poterat sursum aspicere Luc. xij. Quibus etiam modis indubie demones diuina permissione ad instantiam maleficarum vexare possunt.

De modo quo omne genus infirmitatis inferre possunt. Et hoc in generali de grauioribus.

Capitulum. xi.

Ed et hoc quod non sit aliqua infirmitas corporalis que a maleficiis deo permittente inferri non possit. Etiam si ad lepram vel epilepsiam se extendere habeat. Probari potest per hoc quod per doctores nullum genus infirmitatis excipitur. Nam si diligenter ea que superius tacta sunt tam de virtute demonū quam ad maliciam maleficarum considerant nullā patitur hoc difficultatem. Nam et nider tam in suo precepto quod etiam fornicario ubi querit. An malefici possint veraciter suis maleficijs homines ledere. Et est questio absque exceptione alicuius infirmitatis etiam quod tunc nō incurabilis. Et ubi respondit quod sic, querit consequenter quibus modis et quibus rebus. Et quo ad primū respondit ut supra ex prima questione prime partis tractatus patuit. Probatum etiam per Isidorū describentis maleficarū operationes, viij. et hi. c. ix. Malefici dicuntur ob facinorū magnitudinē, hi enim elementa cōcitant se opere demonū ad tempestates cōci-

tandas, mentes hominū turbant modis videlicet supra tactis usum rationis vel omnino impediendo, aut grauius obfuscando subdit, et absque villo veneni haustu violentia tū carminis, animas interimunt vitam videlicet auferendo. Probatum etiam per sanctum Tho. in. ij. senten. circa di. vij. et. viij. Et in iij. di. xxxij. Et cōmuniter per omnes theologos ibidem scribentes quod malefici omnibus modis possunt procurare lesiones in hominibus et eorum rebus cooperante demone in quibus demon potest solum ledere vel decipere videlicet in rebus fama corpore usu rationis et in vita, vult dicere quod in illis in quibus demon per se absque malefica possit ledere possit etiam cum malefica, immo ampliori facilitate propter maiorem diuine maiestatis offensionem ut supra tactum est. De rebus nāque patet Job. i. et. ij. ut supra patuit. De fama patet in legenda beati Hieronymi ut refert Jo. an. in hieronimiano quod diabolus se transformauit in formam sancti siluanii episcopi in nazareth amatoris Hieronymi. Qui demon primo feminā nobilem nocte in lecto procare et puocare cepit ad luxuriam verbis, et deinde factis sollicitauit ad malū, que cum clamaret demō sub specie sancti episcopi sub lecto femine se abscondit, ubi requisitus et inuentus per luxuriosas verba se mentitus est esse episcopum siluanū. In crastinū igitur sanctus vir disparente diabolo diffamatus est grauiissime. Que infamia tandem circa sepulcrū sancti Hieronymi fatente diabolo in obsesso corpore purgata est. De corpore patet in beato Job qui percussus fuit a demone vlcere pessimo quod exponitur de lepra. Refert etiam Sigibertus et Vincē. in spe. histo. li. xxx. c. xxxvij. quod tempore Ludovici secūdi impatoris in parrochia maguntina quidā demon primo sepe lapides iecit et quasi mallio ad domos percussit. Et deinde publice loquēdo furta prodendo et discordias seminando plures inquietauit. Deinde omnes cōtra vnū irritauit cuius hospitium ubi cunctis manebat incendit. Et ob illius peccata oēs pati affirmavit. Unde tandem tū agros pro hospitio habere potuit, propter quod cū presbyteri leranias celebraret multos iactibus lapidū demō usque ad cruentatōz lesit, aliqui quicquid, aliqui seuit, et per triennū ista perinuauit quousque oīa edificia ibi incendio cōsumpta sunt. Item de nocumento usu rōnis et veratione interiorum sensuū probatur ex possessis et arreptiis per euangelicas etiam historias. Item de morte et quod de vita etiam quosdā priuat. Per

Per Sanctum Hieronymum

Alud.

ambrosius de dno

Thobie. vi. de septem viris sare virginis oc-
cisis qui propter luxuriosum affectum et ef-
frenem appetitum in virginez saram eiusdem
nō erant digni matrimonio. Quare cōcludi-
tur q̄ sicut per se ita et amplius per malefi-
cas in omnibus nihil dempro hominibz no-
cere possunt. Verum vbi querit. **A**n huius-
modi lesiones sint potius demonibz aut ma-
leficis imputande. Respondetur q̄ sicut p-
pria et immediata actione demones operan-
tur infirmitates immittendo. ita et ipis prin-
cipaliter sunt imputande sed quia in cōtem-
ptum et offensam creatoris simul et in perdi-
tionem animarū querunt huiusmodi per ma-
leficas exercere scientes q̄ per talem modum
sicut deus amplius irritatur ita et amplius
permittit eis potestatem seuiendi. quia et de fa-
cto innumera maleficia perpetrant que non
permitterentur diabolo inferre hominibus
si per se solum affectaret homines ledere que
tamen permittuntur iusto et occulto dei iudi-
cio per maleficas propter earum perfidiam
et catholice fidei abnegationem. **U**nde et eis
iusto iudicio talia maleficia imputantur secu-
dario quantumcūqz diabolus sit actor prin-
cipalis. **S**copa ergo quam mulier intinge-
ret aque vt pluat et sursum in aerem aquam
spargendo licet in se nō causat pluuiam nec
posset mulier inde reprehendi. quia tamen ex
pacto cum demone inito. vbi iam vt malefi-
ca talia facit. licet demon sit qui pluuiam cau-
sat. ipa tamen merito inculpatur. eo q̄ mala
fide et opere diabolo seruit eius obsequijs se
tradendo. **S**ic etiam quādo imaginem cere-
am vel simile ad maleficiandū aliquem ma-
leficus facit vel quādo maleficio alicuius in
aqua vel plumbo imago apparet quicqd mo-
lestie infertur tali imagini cum tale experitur
fieri in imaginato id est homini maleficiato.
puta punctura vel alia lesura quecunqz. **L**i-
cet lesio realiter inferatur imagini per malefi-
cam vel alium hominem et inuisibiliter de-
mon maleficiatum hominē eodem modo le-
dit. merito tamen malefice imputatur. quia
sine ea deus nunqz lesionem inferre diabolo
permitteret. nec diabolus per se ledere ipsum
attentasset. **S**ed quia dictum est de fama in
qua demones per se homines ledere possunt
absqz maleficarum cooperatōne posset in du-
bium verti. **A**n etiāz demones per se possent
bonestas mulieres infamare vt tanqz malefi-
ce reputarent cum in earum effigie ad male-
ficiandum aliquem apparerent vnde cōtinge-
ret talē innocenter infamari. **R**esponso. **A**li-
qua sunt premittenda. **P**rimo quia dictū est

demonē nihil posse efficere absqz diuina per-
missione vt in prima parte operis. circa vlti-
mam questionem patuit. etiā tactum est q̄
nō est tanta permissio super iustos et in chari-
tate existentes sicut super peccatores in quos
vtiqz sicut maiorem habet potestātē iuxta il-
lud. **C**um fortis armat? custodit rē. **I**ustis
qz plura permittunt a deo in eorum afflictio-
nem q̄ super iustos. **D**emum licet iustos in
rebus exterioribus vt fama et sanitate corpo-
ris ledere possunt deo pmittente quia tamen
sciunt hoc eis cedere in augmentum merito-
rium ideo min? eos ledere affectant. **E**t qui-
bus dici potest q̄ in hac difficultate respect?
potest haberi ad diuersa. **P**rimo ad diuinas
permissiōē. **S**ecūdo ad hominem qui cen-
setur honestus. cum tales nō semper sunt in
charitate existentes sicut sunt sub honestate
reputati. **T**ercio ad facinus in quo innocēs
deberet infamari. qz illud ex sua radice cum-
ta flagicia mundi excedit. **I**deo dicendum
Licet ex diuina permissiōe quicqz innocens
siue in gratia cōstitutus siue nō ledi possit in
rebus fortune et fama. habendo tamē respec-
tum ad ipm facinus et grauitatem criminis
cum malefici sic nuncupantur ob facinoruz
magnitudinem. **J**uxta **I**sidorū sepe allegatū
Dici potest q̄ hoc vt aliquis innocens predi-
cto modo a demone infametur fieri nō est be-
ne possibile iterum multis respectibus. **P**ri-
mo qz cum infamare in vicijs que absqz pec-
cato expresso vel tacito inito cū demone per-
petrantur. vt sunt furta latrocinia et actus
caruales. **A**liud sit ab infamia sup vicia que
nullo modo possunt homini imputari aut
ab eo perpetrari nisi super pactuz expressum
cum demone inito qualia sunt opera male-
ficarum que nisi virtute demonum a malefi-
cis ppertantur vt vbi homines iumenta aut
terre fruges maleficiantur vnde et eis aliter
imputari nō possunt. **I**deo licet demon pos-
sit hominem de alijs vicijs infamare. de tali
tamē vicio infamare q̄ sine eo nō potest per-
petrari nō videt bene possibile. **P**reterea huc
usqz nunqz actum est nec reperitum vt aliquis
innocens sit per demonem taliter infamat?
Et sic ppter talem infamiā morti fuisset adiu-
dicatus: immo vbi tantummodō infamia labo-
rat talis nulla pena punitur nisi q̄ canonica
purgatio sibi indicitur vt in tertia parte o-
peris circa secundū moduz sententiandi ma-
leficas patebit. **E**t licet ibi cōtineatur quod
in casudum in purgatione deficeret pro reo
esset habēdus. ad huc tñ abiuratio sibi indi-
cretur anteqz vltius super penā relapsis

honestā quēdam persona et vni ex familiaribus archiducis matrimonio copulata in p̄sentia notarij r̄c. in formā iuris deposuit q̄ cum tempore sue virginitatis cuidam ex ciuibus famularētur. Accidit vt vxor illius graui dolore capitis laſgueret. Pro cuius curatione cum quēdā mulier accessisset et suis carminibus et certis p̄axis mitigare dolorē haberet. Ego eius p̄acticam vbi diligēter obseruabam: perspexiq; q̄ cōtra naturam aque fuscę in scutellam quandā ipsa aqua in ollam aliam ascendisset cum alijs cerimonijs que recitare op̄ nō est. cōsideransq; q̄ ex illis dolor capitis in domina nō mitigaretur aliqua liter indignata hec verba ad maleficam protuli. **Nescio quid agitis: vos nō facitis nisi supersticiosa et hoc propter comodum vestrū. Tunc malefica statim subiunxit. An sint supersticiosa vel nō: tertia die tu senties quod rei probauit euentus. Nam tertia die mane me sedente et fuscę apprehēdit. tantus dolor subito corpus meum inuasit. Primo in interioribus vt nō esset pars corporis in qua nō punctiones horribiles sentirem. Secundo nō aliter mihi videbatur nisi q̄ continue igniti carbones capiti meo superfunderent. Tercio in cute corporis a vertice vsq; ad plantas pedis non fuisset spaciū ad punctum acus vbi nō fuisset pustula alba sanie repleta. Sicq; in his doloribus eiulando et tantummodo mortem optando vsq; ad diem quartum perstiti. Tandem maritus domine mee vt stabulum quoddā intrarem mihi iniunxit. At ego paulatim incedendo eo precedente dum ante ostium stabuli eramus. Ecce inquit ad me: pecia panni albi super ostium stabuli. At ego. **Vide bene. Tunc ille. Quantum potes remoue quia forte melius habebis. Tunc ego q̄sum potui vno brachio me ad ostium tenente cū altero petiam apprehēdi. Aperias inquit dominus et cōsidera diligenter ibi reposita. Tunc vbi peciam solui plura ibidem inclusa reperi. precipue autez granā quēdam alba ad modum quo pustule inerant corpori meo. semina quoq; et legumina quorum similia nec edere poteram aut inueniri cum ossibus serpentum et aliorū animalium intuita sum. Et sic stupefacta dum inquirerem a domino quidnam agendum foret. vt in ignem cuncta proiecerem iniunxit. **Proieci. Et ecce subito non post hore spaciū aut quartale sed in momēto vt in ignem res ille fuerant p̄iecte omnem sanitatem pristinam recuperavi. Et quia plura cōtra vxorē******

illius cui famulabatur fuerunt deposita per que suspecta nō tam leuiter q̄ et vehementer fuit habita et precipue propter magnā familiaritatem cum maleficis habitam. Unde p̄sumitur q̄ conscia de maleficio reposito hoc viro indicauit et deinceps modo p̄misso publicatum sanitatem ancilla recuperauit. Insuper aliud maleficium cuidam persone etiā muliebri illatum in eodem oppido referre in detestationem tanti criminis expedit. **Mulier quēdā maritata et honesta accessit iuxta iuris formam vt supra deposuit. Retro domum inquit habeo viridariū est et illi ortus cōtiguus vicine mee. Unde quadā die cum transitum fieri ex orto vicine ad viridarium meum non absq; damno perspexissem stans in ostio viridarij. et apud meip̄am cōquerendo et querulando tam de transitu q̄ et de damno. vicina subito superuenit: et an eam suspectam haberem inquisiuit. At ego territa propter malam eius famam nil aliud nisi hec verba protuli. **Grēssus in graminiibus damna demonstrant. Tunc illa indignata quia ad eius fossalis beneplacitum me litigiosis verbis cum ea implicare nolebam. Abscessit cum murmure. Et verba que protulit licet audire tamen intelligere nō potui. Post paucos vero dies ingens infirmitas mihi accidit cum doloribus ventris et acutissimis torsionibus a latere sinistro versus dextrum et viceuersa quasi duo gladij aut cultri essent pectori infixi. Et sic die noctuq; clamoribus omnes vicinos alios inquietauit. Et cōstuentibus hinc inde p̄ solationē accidit vt lutifigulus p̄fatam vicinam et maleficam adulerino flagitio habēs in amasiam simili modo visitationis gratia accedens. et infirmitati mee cōpatiens post verba consolatoria abscessit. **Sequenti tamen die festine redijt. et inter alia cōsolatoria subiunxit. Et experimetum capiam an ex maleficio hec vobis infirmitas acciderit. quod si sic repertum fuerit sanitatem vobis recuperabo. Accepto ergo plumbo liquefacto et me in lecto decubente plumbū in scutellā aqua plenā supra corpus meum appodiando infudit. et vbi quēdā imago et figure diuersarū rerum ex plumbo congelato apparuissent. Ecce inquit ex maleficio hec vobis contigit infirmitas. Et sup̄ limen ostij domus vna pars instrumentorum maleficij cōtinetur. Accedamus ergo et illis a motis melius sentietis. Sicq; maritus meus cum eo pariter ad tollendum maleficium accedunt. Et lutifigulus limen eleuans******

marito iniunxit vt manum in foueam que ap-
 paruerat mittereret et quecumq; inueniret ex-
 traheret. Quod et fecit. Nam primo imagi-
 nem quandam ceream in longitudine vni^o pal-
 me vndiq; perforatam habentis duos acus
 ex aduerso per latera ad modum quo ipa pun-
 ctiones a sinistro latere vsq; ad dextrum et ec-
 uerso persenserat extraxit. Demum pecias pan-
 niculorum diuersas plurimas res tam in gra-
 nis q; in seminibus et ossibus continentes
 sicq; illis in ignem piectis ego quidem con-
 ualui sed non ex toto. Nam licet torturę et pun-
 ctiones cessassent appetitusq; comedendi res-
 disset. ex integro tamen pristina sanitatis vsq;
 in presens minime sum restituta. Et cum ap-
 pud lunifiguluz importune instarem. Unde
 hoc q; pristina sanitas non rediret. Respondit
 Sunt et alia instrumenta alibi abscondita
 que inuenire non valeo. Et qualiter tunc pri-
 ma instrumenta reposita agnouisset dum in-
 quirerem. Respondit. Ex amore quo amicus
 amico reuelare solet hec cognoui. Unde dum
 adulteram procabat et mihi vicinam agnos-
 ui. Ideo argumentum super eam cepi suspi-
 tionis. hec egrosa recitabat. Sed quid si sin-
 gula que in illo duntaxat oppido reperta sunt
 dum recitare vellem liber vtiq; foret coficis
 endus. quanti enim ceci claudi aridi et diuer-
 sis irretiti infirmitatibus iuxta formam iuris
 et vebementi suspitione super maleficas eis
 huiusmodi infirmitates in genere vel in spe-
 cie predicentes et q; talia in breui sentire ha-
 berent. vel ad dies vite vel ad mortem statim
 percipiendā. Et quod fm eorum auisamen-
 ta cuncta accidissent. vel ad specificatam infir-
 mitatem. vel ad mortem aliorum. quia enim
 terra illa vasallis et armigeris abundat et or-
 cia dant vicia ubi interdum mulieres pccas-
 bant dum illas procatas abijcere et alias ho-
 nestas matrimonio sibi copulare disposue-
 runt. raro sine vindicta super maleficiu in-
 ferendi aut viro aut vxori dum se speretas cer-
 nebant. thorus coniugalıs perseuerabat. non
 autē viris tantum q; mulieribus eo vt pie-
 estimari potest illis interemptis aut arfactis
 priores amasias procare haberent. Nam et
 cocus quidam archiducis dum iuenculā
 honestam et alienigenā duxisset malefica ei^o
 amasia in publica via alijs honestis psonis
 audientibus iuencule maleficiu et mor-
 tem predictis extensa manu dicens. Non diu
 de tuo marito gaudebis. Statimq; sequen-
 ti die lecto decubuit et post paucos dies des-
 bitum vniuerse carnis persoluit in extremis
 Contestando. En sic morior quod illa suis ma-

leficijs deo permittente me interim it et vtiq;
 pro meliori deo sibi alias nuptias in celis di-
 sponente. Sic deniq; per maleficia miles
 quidam vt publica fama testat interemptus
 fuit sic et alij plures quos recitare obmitto.
 Inter quos et domicellus quidam dum ad
 nutum amasie secum pernoctare volebat et per
 famulum suum quod ea nocte secum certis
 negocijs prepeditus pernoctare non posset ei
 indicasset. Illa indignata famulo iniunxit.
 Dicas domicello. Non diu me verabit. sic
 q; sequenti die infirmatus: post paucos die-
 es sepultus. Sunt et tales malefice que iudi-
 ces solo aspectu et oculoꝝ intutu malefici-
 ciare sciunt. quod etiam nullam molestiam eis
 inferre publice se iactantes. sed et quibuscum-
 q; pro criminalibus causis detentis et gra-
 uissimis tormentis pro dicenda veritate ex-
 positis taciturnitatem inferre sciunt q; nunq;
 eorum facinora detegere poterunt. Sunt et
 que imaginem crucifixi flagellis et cultris im-
 pingendo ob maleficia perpetrada cum tur-
 pissimis verbis contra gloriosissime virgi-
 nis Marie puritatem et nostri saluatoris
 ex eius intemerato vtero natiuitatem deho-
 nestauerunt verba illa et singulos actus reci-
 rare non expedit cum nimis sint piorum auri-
 um offensiuā. in scriptis tamen redacta et re-
 posita sunt prout baptizata quedam iudea et
 alias iuenculas induxerat. quarum vna et val-
 purgis nomine eodem anno in extremis po-
 sita dum a circumstantibus ad confessionem
 peccaminum hortaretur exclamauit. Corp^o
 et animam tradidi diabolo nec spes mihi adest
 venie: et sic defuncta. Singula hec non ad
 ignominiam sed ad laudem et gloriam illu-
 strissimi archiducis conscripta sunt cum re-
 uera vti catholicus princeps et precipuus fi-
 dei zelator in exterminium earum cum assi-
 stentia reuerendissimi ordinarij Brixien. non
 mediocriter laborauit. Recitata autem potius
 us in detestationem et odium tanti criminis
 vt que iniurias hominum vlasci non desis-
 stunt. quomodo iniurias creatoris et fidei
 contumelias etiam non habendo ad tempora-
 lia damna respectum sufferre possunt. omni-
 um enim eorum hoc precipuum fundamentum
 fidei vici abnegatio existit.

Super modum quo obstetrices malefice
 maiora damna inferunt dum infantes aut
 interimunt aut demonibus execrando offer-
 runt.

Capitulum. xiiij.

Andreas

Nec pretereundū est de nocumētis
a maleficis obstetricibus pueris il
latis. Et primo quomodo interiz
munt. Secundo quomodo demō
nibus offerendo execrant. In diocesi nanq̄
Argentinenſi r oppido zabernio mulier que
dam honeſta. ac beatiffime virgini Marie
plurimū deuota hunc caſum referre ſibi ac
cidiffe ſingulis eius hoſpiciū quod publice
tener. nigram habēs aquilā p interſigno fre
quentantibus cōmemorat. A viro inquit le
gitimo ſed iam defuncto impregnata. Ubi
dies pariendī appropinquarēt. Mulier que
dam obſtetrici vt ipam ad obſtetricandū pue
rum acceptaret impoſtune inſtabat. At ego
conſcia de eius infamia licet aliam mihi aſ
ſumere decreuiſſem. Verbis tamē pacificis
quaſi ſuis annuere vellem petitionib; me ſi
mulabam. Adueniente autē tempore parti
cum aliā obſtetricē pduxiffem. Illa prior in
dignata quadaz nocte camerā meā euolutis
vix octo diebus cum duabus alijs mulieris
bus ingreditur. Et lecto appropinquantes
in quo iacebam. Cū maritū meum qui in al
tera dormiebat camerā vocare voluiſſem ſin
gulis membris et lingua ita remanſi viribus
deſtituta quod dempto viſu cum auditu nec
pedicam mouere potuiſſem. In medio ergo
illarum duarū ſtans malefica: hec verba pu
lit. Ecce hec peſſima mulierū quia in obſte
tricem me recipere noluit impune nō tranſi
bit. Et cum alie due a latere ſtantes p ea ſup
plicarent dicentes tū nunq̄ alicui ex noſtris
nocuit. Malefica ſubiunxit. Hanc mihi qz
diſplicitiam fecit ſuis inteſtinis aliqua im
mittere volo. Sic tamē q infra dimidiū an
num nullos ppter vos dolores ſentiet: ſed il
lo euoluto ſatis cruciabitur. Acceſſit ergo et
ventrē cum manu tetigit. Vibi; videbatur
quaſi inteſtinis extractis certas res quas tū
videre nō potui intromitteret. Illis ergo ab
euntibus cum vires ad clamandū recuperaſ
ſem maritū quātotius vocaui et rem geſtam
denudaui. Cum autē ille cauſam puerperio
aſſignare vellet dicens. Vos puerpere pluri
mis illuſionib; et fantaſijs laboratis nec qz
modo dictis meis ſide adhibere volebat: ad
iunxi. Ecce ſpaciū p anno dimidiū mihi do
nauit. quo elapſo. ſi nulli cruciatus ſuperue
nient dictis tuis ſidem adhibebo. Cōſimi
lia deniq; verba filio clerico qui et p tunc ar
cbidiaconus ruralis er at ptulit cum et ipſe
viſitationis gratia illo die eam frequentafſet
Quid plura ſex menſibus ad pu nctū euolu
tis internozū viſcerum tortura ſubito ipam

tam dire inuaſit vt nec diebus nec noctibus
a clamoribus omnes inquietado abſtinere
potuiſſet. Et quia vt premiſſum eſt deuotiſ
ſima virgini et regine miſericordie extitit in
pane et aqua ſingulis ſabbatinis diebus ſes
iunando. Ideo et per ipius ſuffragia credi
dit ſe liberari. Unde et quadā die vbi opus
nature pficere volebat: tunc omnis illa immū
dicia e corpore prupit. Et aduocans maritū
cum filio dixit. Sunt ne res iſte fantaſtice.
Nonne dixi poſt dimidiū anni ſpaciū veri
tas cognoſcet. Aut quis vidit vnq; ſpinaſ
oſſa ſimul etiā ligna me comediffe. Erāt enī
ſpine roſarū in longitudine vnūſ palmi cū
alijs varijs innumero rebus immiſſe. Inſu
per vt in prima parte operis ex illius famule
reducte ad pniām in Būſiaco cōfeſſione pa
tuit maiora damna fidei circa hanc herēſim
maleficarū ab obſtetricibus inferunt quod
etiā quarundā cōfeſſio que et poſtmodum
incinerate fuerūt luce clariuſ demonſtrauit.
Nam in dioceſi Baſilienſi et oppido Dann
quedā incinerata falſa fuerat vltra. xl. pueros
necaſſe per modū talem vt qñ ex vtero egre
diebantur acum capitib; eozū per verticē vſ
q; in cerebrū inſixit. Altera deniq; in dioceſi
ſi Argentinenſi pueros abſq; numero puta
quia de numero nō cōſtabat ſe interemiſſe fal
ſa fuerat. Taliter autē deprehēſa. Nam vbi
ex vno oppido in aliud cauſa obſtetricandī
mulierē quandā vocata fuiſſet. officio ſuo cō
pleto dum ad ppria redire volebat vbi portā
oppidi exiit caſu brachiū pueri recenter na
ti ex lintheo quo p̄cincta erat cui et inuolutū
brachiū fuerat ad terram cecidit. quo viſo ab
his qui infra portam ſedebant dum illa pre
teriffet leuata e terra vt putabāt peciam car
nis: cautius intuebant. et cum nō petiam car
nis ſed brachiū pueri per articulos membro
rum agnouiffent. cōſilio cum p̄ſidentib; ha
bito et inuento q; infans ante baptiſmū de
ceſſerat brachioq; careret. malefica capitur:
queſtionibus exponitur et crimen detegitur
ſicq; vt predictū eſt abſq; eius numero ſe in
fantes interemiſſe cognouit. Qua autem de
cauſa: vtiq; preſumendū q; ad inſtantiā mali
gnorum ſpirituū etiā eis interdūz inuicis ta
lia facere coguntur. Nouit enī diabolus q;
ab introitu regni celeſtis ppter penā damni
aut originale peccatū tales pueri ſequeſtran
tur. Unde etiam diuiniſ finale iudiciū ptra
bitur ſub quo eternis cruciatib; deputabun
tur. cum eo tardius numerus electoz cōple
tur: quo cōpleto mundus conſumabitur. Et
vt in premiſſis tactū eſt ſuaſu demoniozū ex

*De muliere pueri ad deum respiciat
XVIII per agne efficitur*

huiusmodi membris unguenta earum vfi-
 bus accomoda conficere habent. Sed et hoc
 horrendū facinus silentio pretereundū in de-
 testationē tanti criminis nō est. Nam vbi in-
 fantes non interimūt: tamen illos demonibz
 execrando per hunc modū offerūt. Nato enī
 infante obstetric vbi puerpera malefica per
 se nō existit tunc quasi quid operis p infan-
 tis refocillatione actura ipm extra camerā de-
 portat et sursum eleuans principi demonio-
 rum scz lucifero et omnibus demonibus ini-
 molant et hoc in loco coquine supra ignem.
 Et vt quidam retulit cum perpendisset vro-
 rem suam tempore partus qz pter cōsuetuz
 modum puerperarū nullā ad se ingredi mu-
 lierem permittebat nisi dumtaxat filiā ppriā
 que obstetricandi officium gerebat causam
 huiuscemodi experiri volens latenter se illo
 in tempore in domo occultabat. Unde et or-
 dinem sacrilegi et diabolice immolationis
 modo pdicto perpendit cum eo qz vt sibi vi-
 debatur per appendiculi instrumentū in quo
 olle suspendunt infans nō fultus humano
 auxilio sed demonis sursum vehebat. vnde
 mente cōsternatus cum et horrenda verba p
 demonū inuocatione et alios ritus nephan-
 distimos p̄sensisset subito vt infans baptiza-
 retur acruis instetit. et cum ad aliam villā in
 qua parochialis erat ecclesia deferendus es-
 set. et per pōtem super flumen quoddā ptran-
 sire haberēt. ille euaginato gladio super filiā
 que infantem gerebat irruū dicens alijs duo-
 bus sibi adiuuatis audientibz. Nolo vt in-
 fantem per pontē deferas: quia aut p se pō-
 tem gradiet aut tu in flumine submergeris
 Qua perterrita cum alijs que aderant mulie-
 ribus et an ne compos esset rationis inqui-
 rentes. Res enim gesta cunctas alias latebat
 demptis duobus viris sibi cōiunctis. Tūc
 ille. pessima mulierū: arte tua magica scan-
 dere pendiculū infantem fecisti. Fac z iam vt
 nullo deferente pontem ptranseat aut in flu-
 mine te submergas. Sicqz coacta puerū sup
 pontem posuit: et arte sua demonē inuocans
 subito ex altera parte pontis infans cernitur
 Baptizato ergo puero et ad ppria rediens cū
 iam per testes filiā de maleficio cōuincere po-
 terat put primū facinus oblationis minime
 probare potuisset eo qz ipse vnicus illi sacrile-
 go ritui interfuisset apud iudicē post tempus
 purgationis filiā cum matre accusat et pariter
 incinerantur et facinus de sacrilega obla-
 tione quod per obstetrices fieri solet detegit
 Sed hic dubiū oritur. Quid ne operis aut
 efficacie talis sacrilega oblatio in huiusmodi

pueris efficere valeat. Ad qd dici potest qz si-
 cut triplici ex causa hoc demones efficiunt
 ita et ad tria nebandissima hec eis deserui-
 unt. Nam primo ex superbia eorum que qz
 semp ascendit. Juxta illud. superbia eoz qui-
 te oderunt ascendit semper. querunt qm̄ pos-
 sunt diuinis rebus z ceremonijs se cōforma-
 re vt sic sub specie boni apparentis facili⁹ de-
 cipiāt. Sic enim et virgines pueros mares
 vel feminas expetunt a magis vbi in specu-
 lis vel unguibus maleficoruz furta sublata
 vl alia occulta habēt manifestare. licz per cor-
 ruptos idem ostendere valerent. sed m̄ vt fin-
 gat se false castitatem amare quam tamē odit
 cum castissimā virginē summe odit. eo qz ca-
 put eius cōtriuūt. *Ben. iij.* Unde sic animas
 maleficorū z eis credentium per infidelitatis
 viciū sub specie virtutis decipiūt. Tercio
 vt ipa perfidia maleficarū amplius in sui au-
 gmentum crescat dum a cunabulis sibi dica-
 tas maleficas seruāt. Et his efficit hec sacrile-
 ga oblatio tria in puero. Primo qz sicut ex-
 terior oblatio fit in rebus sensibilibz deo pu-
 ta in vino. pane. terre frugibus. et hoc in si-
 gnum debite subiectionis et honoris. iuxta
 illud *Eccl. xxv.* Non apparebis in cōspectu
 domini dei tui vacuus. qz etiā res alijs post-
 modum pphanis vsibus nullo modo appli-
 cari debent nec possunt. Unde et. *r. q. i.* Da-
 mas. papa. di. Oblationes que intra ecclesiā
 offeruntur sacerdotibus tantummodo pertine-
 re: sic tamē vt nō solum eas in suos vius cō-
 uertant sed vt fideliter dispensent partim ad
 ea que ad cultum diuinū pertinent. et prim-
 etiā in vsus pauperum cōuertant. Ita z ta-
 lem puerū diabolo in signum subiectionis z
 honoris oblatum diuinis vsibz applicari di-
 gne et fructuose subiectionis tam p se qz pro
 alijs quomodo est possibile hoc a catholicis
 fieri. Quis enim dicere potest materna sceles-
 ra seu aliena peccata quo ad punitionē non
 redundare in filios foras illi qui dictum
 propheticū attendit. *Filius nō portabit ini-
 quitatē patris.* Sed quid de illo passu *Exo.*
xx. Ego dominus zelotes visitans peccata
 patrum in filios vsqz in terciā et quartā ge-
 nerationē. Est enī hec vtriusqz sententia: vt
 prima intelligatur de pena spiritali in iudi-
 cio poli siue dei et non in iudicio fori. Et est
 pena que principaliter t̄git animā siue sit pe-
 na damnatv priuatio glorie siue pena sensus
 id est cruciationis ignis infernalis. Dis enī
 penis nūqz punitur aliquis sine culpa pro-
 pria vel cōtracta quantum ad originale. vel
 cōmissio quantum ad actuale peccatū. *Secūda*

k i

vero auctoritas quia intelligitur de imitato-
ribus paternoꝝ scelerū vt Gratianus expo-
nit. i. q. iij. §. quibꝫ. Vbi etiā dat alias expo-
siciones. ideo alijs penis quibuscūqꝫ in iudi-
cio dei punitur quis nō solū p culpa sua cō-
missa vel cōmittenda vt scz euitetur: sed etiā
pro culpa alterius. Nec valet si dicat q tūc
punitur sine causa ⁊ sine culpa que debet esse
causa pene: quia iuxta regulā iuris sine cul-
pa nisi subsit causa nō est aliquis puniendus.
vnde et dicere possumus q semp supest cau-
sa etiā iustissima licet nobis ignota. xxiiij. q.
iij. Aug. et si sup actionē facti pfunditatē
iudicioꝝ dei penetrare nō possumus. verun-
tū verū scimus esse quod dixit et iustum esse
qd fecit. Est tamē distinctio in pueris obla-
tis eo q loquēdo de innocentibꝫ qui nō per
matres maleficas sed p obstetrices demoni-
bus offerunt et rapiuntur occulte vt dictum
est supra ab amplexibus et vtero honeste ma-
tris q tales innocentes nō adeo deferuntur
vt imitatores efficiantur tantoꝝ scelerū sed
imitatores paternarū virtutum hoc pie cre-
dendum est. Secundū quod efficit hec sacri-
lega oblatio est. Q sicut in oblatione qua ho-
mo seipm deo offert in sacrificiū recognoscit
deum suum principiū et finem. quod quidē
sacrificiū dignius est omnibus sacrificijs a-
lijs exterioribꝫ ab eo impensis. Iuxta illud.
Sacrificiū deo spiritus tribulatus cor cō-
tritum et humiliatū deus non despicias. Et
hoc quo ad principiū creationis et sinez glo-
rificationis. Ita et ipa malefica puerū offe-
rens diabolo: eius animā et corpus tāqꝫ suo
principio et fini damnationis eterne cōmen-
dat. Vnde et nō nisi miraculose a solutione
tanti debiti liberari poterit. Solet quedam
hystoria immo et plures recitari de pueris ex
materno vtero demonibus improiise ⁊ ex a-
liqua passione et cōmōtione mentis a matris
oblati et qualiter cū maxima difficul-
tate in adulta etate a demonū iurisdictione
quā diuina permissione sibi vsurpabant libe-
rari potuerūt. de quibus liber exemplorum
beatissime virginis marie refertur noscitur.
specialiter et de illo qui per summū pontificē
dum liberari a vexationibus demonū nō po-
terat. missus tandem ad quendā virum san-
ctum in orientaliꝫ partibus degentē cū ma-
gna adhuc difficultate per intercessionē ipi
gloriosissime virginis ab illa iurisdictione ere-
ptus fuit. Vnde si in vltionē vnus impro-
iise nō dico oblationis sed exhibitionis vbi
mater ex indignatione dumtaxat super co-
pulam carnalē viro exhibendā cum dixisset

maritus spero inde fructum puenturū. Et
illa replicans. Sic fructus ille diabolo da-
tus. tanta seueritas diuine punitionis patu-
it quanta creditur seuire vbi tanta diuine ma-
iestatis cernitur offensa. Tercium quod hec
sacrilega oblatio efficit est habitualis incli-
natio ad huiusmodi maleficia hoibus iumē-
tis et terre frugibus inferēda. Huius ratio
assignari potest ex his que fm Tho. fa se. q.
cviij. super punitionē temporālē qua aliqui
propter alienas culpas puniunt deducunt.
Dicit enī q qz filij sunt fm corpus res que-
dam patris et serui et animalia res dominoꝝ
rum. Et cum aliquis sit puniendus in rebo
suis omnibus: ideo et filij puniunt pluries
pro parentibus. Et differt hec ratio ab illa
que supra tacta fuit de peccatis patrū qz de-
us visitat in filios vsqꝫ in terciā et quartam
egenerationē. Quia vt ibi tactum est hoc in-
telligitur de imitatoribꝫ paternoꝝ scelerum
Nec autē ratio cōcludit de punitione filioꝝ
pro parentibꝫ vbi nō imitantur paterna scele-
ra in actu per mala opera sed tantū in habi-
tu. sic enim et filius natꝫ ex adulterio dauid
mortuus fuit qꝫ citius. Et animalia ama-
lecharum iussa sunt interfici qꝫuis ⁊ in huius
modi sit ratio mistica. vt habetur. i. q. iij. §.
paruulos. Ex quibus omnibus nō incōue-
nienter dicitur q huiusmodi pueri semp ad
maleficia perpetranda vsqꝫ in finē vite incli-
nantur. Sicut enim deus suam oblationē
sanctificat vt sanctorū gesta demonstrāt vbi
parentes sobolem ex eis pcreandā deo dicat
sent. vtiqꝫ et diabolus suā oblationē inficere
nō cessat ex veteri et nouo testamēto quasi in-
numera possent gesta deduci. Sic enim plu-
res patriarche et pbete vt Isaac Samuel
Sampson. Sic etiam Alexius Nicolaus.
et alij innumeri gratijs plurimis ad sancti-
tatem vite fuerunt puenti. Experientia deni-
qꝫ demonstrat semper filias maleficarū in cō-
similibus tanqꝫ imitatrices maternoꝝ scele-
rum esse diffamatas. immo et totam quasi p-
geniem esse infectā. Et huius quidem et om-
nium precedentū ratio quia superstitē semp
habent relinquere et in augmentum illius
perfidie summis conatibꝫ ex pacto cum de-
mone inito tendere. Vnde enim contingere
posset q sepiissime repertum est puellas im-
puberas vt octo vel decem annorum tempe-
states et grandines concitasse nisi ex tali pac-
to sub tali oblatione sacrilega diabolo p ma-
trem maleficam infantem excreasse. nec enim
p se pueri talia ex fidei abnegatiōe pur adul-
te malefice a principio facere habent efficere

possent eū nec alicuius fidei articuli fortassis
noticiam habent. Et quibus gestis aliqua in
mediū producā. In partibus enī suenie
dum quidā villanus segetes in campis cum
filia parvula vix octo annorū cōspicere de
creuisset et ppter siccitatem terre pluuiā apud
se ruminans et cōserens optasset dīcēs. Ven
quādo veniet pluuiā. Puella audiens verba
p̄ris ex simplicitate animi dicit. Pater si plu
uiam desideras faciā q̄ cito veniet. At pater.
Unde hec tibi noscīs ne pluuiā pcurare.
Respondit puella vtiq̄ et ne dum pluuiam.
sed et grandines et tempestates cōcitare scio.
Et pater. Quis nā te docuit. Respondit. Pa
ter mea. verum quod mihi inbibuit ne alicui
hoc indicarem. Tunc iterum pater. Et quo
modo te docuit. Respondit. De cōmisit vni
magistro: quem omni hora ad quecūq̄ peri
ta habere possum. At pater. Vidisti ne illum.
Respondit. Vidi interdum viros introeun
tes et exeuntes ad matrē. Et cum interroga
sem qui nam essent. Respondit. Sunt nostri
magistri quibus etiā te tradidi et cōmisi ma
gni fautores et diuites. Territus pater. An
ne illa hora grandinez citare posset inquisi
uit. Et puella. Vtiq̄ si modicū aque habue
ro faciā. Tunc pater puellam per manum
ad torrentē deduxit. Fac inquit. sed tantum
modo super agrum nostrum. Tunc puella
manum in aquā misit et in nomine sui magi
stri iuxta doctrinā matris mouit. Et ecce tan
tummodo pluuiā agrū illum perfudit. Dō
cernēs pater. Fac inquit et grandinē: sed tan
tummodo super vni ex agris nostris. Dō
cum iterum puella fecisset pater de experiētia
certificatus vxorem apud iudicem accusauit
Due capta et cōiuncta incinerata fuit et filia
denno baptisata et deo dicata amplius illa ef
ficere nō potuit.

Sequit̄ super modū quo iumētis malefi
ce varia nocumēta inferunt.

Capitulum. xliij.

Utiq̄ a fortiori cum apostolus di
cat. Nunquid deo cura est de ho
bus volens per hoc innuere. Quod li
cet omnia subsint diuine puiden
tie tam homines q̄ iumēta vtroq̄ iuxta mo
dulum suū seruās vt psalmista ait. filij tamē
homīnū sub regmine et p̄tectione alarū am
plius gubernātur. Si in quā homines diu
na permissione per maleficos affligunt. in
nocentes. iusti et peccatores. parentes deniq̄
in filijs qui res sunt pertinentes ad eos. Cū
etiam iumēta terre fruges similiter de rebus

hominum existunt vtiq̄ et super illos varia
nocumēta posse a maleficis inferri nemo du
bitare diuina permissione cōcurrente presu
mat. Sic enim Job a diabolo p̄cussus cun
cta iumenta perdidit. sic deniq̄ nec minima
reperitur villula vbi mulieres mutuo vac
cas inficere lac eas priuare et sepissime interi
mere nō cessant. A minimo autē nocumento
inchoando quod de priuatione lactis estima
ri potest. Si de modo quo id efficere valeāt
queritur. Responderi potest q̄ quia fm Al
bertū. iij. de animalibz. Lac de natura sit mē
strui in quolibet animali. sicut etiam fluxus
alius in femina vbi nō restringitur talis flu
xus aliqua infirmitate vel ex cōditione natu
re vel ex accidentali infirmitate. tunc restrin
gitur aut auferitur interdum maleficiali ope
re. Ex cōditione autem naturali lac restringi
tur post conceptum fetum. Ex infirmitate ve
ro accidentali sicut pluries ex comestione ali
cuius herbe que ex natura lac restringere ha
bet et vaccam alterare. Ex maleficio autem
talia pcurant varijs modis. Quedā enī no
cturnis temporibus et sacrationibus vtiq̄ et
inductione diaboli ob maiorē offensam diui
ne maiestatis in quocūq̄ angulo domus sue
se collocant vrceum inter cruras habentes.
Et dum cultrum vel aliquod instrumentū
in parietem aut columnā infigunt et manus
ad mulgendū apponunt tunc suū diabolū q̄
semp̄ eis ad oīa cooperat̄ inuocant. et q̄ de
tali vacca: ex tali domo que sanior et que ma
gis in lacte abundat mulgere affectat. pponit
tunc subito diabolus ex māmillis illius vac
ce lac recipit. et ad locū vbi malefica residet et
quasi de illo instrumento suat reponit. Hec
quidē populo p̄dicando nemo p̄terea ex eis
informatur. quia q̄tumcūq̄ quis demonē
inuocaret et per nudā inuocationē beate pos
se efficere estimaret: seipm̄ deciperet. qz caret
fundamento illius pfidie. quia scz omagiū
nō p̄stuit et fidem nō abnegauit. Hec ideo
posui cum plures hec et alia que posita sunt
estimant populo nō esse. pponenda p̄pter picu
lum informationis. cum sit impossibile ali
quem p̄ predicationē posse informari rōne
racta. Potius autē sunt in detestationē tanti
criminis. et vt iudices in vltionē tanti sceles
ris scz fidei abnegationis amplius inardēs
cant sunt p̄dicanda. licet nō semp̄ plus etiā
ponderāt seculares hmōi temporalia dāna:
cum magis terrenis implicant̄ affectionibz
q̄ spiritualibus. vnde et cum eis talia posse
fieri affirmantur in punitionē ipoz ampli
seuiunt. sed tñ astutiā diaboli quis explicare

k ij

potest. Mōi illos in quadā societate cōstitū-
tos qui dum tempore may butirū maycū co-
medere affectarēt eis in itinere existentibz et
in prato circa torrentē cōsidentibus. vñ^o ex
eis quo pacto cum demone p̄ antea siue tacto
sine expresso inito dixit. Ego optimū buti-
rum maycum pcurabo. Et statim depositis
vestimētis et torrentē intrans nō stando sed
sedendo cōtra aque fluxum dozsum vertebat
Et ceteris cōspicientibz ipse dum certa verba
proculisset et aquā manibz post tergū mouis-
set. post paululū butirū formatū ad modum
quo villane rpe may vendere in foro solēt in
magna quantitate apportauit. Et alijs gustā-
tibus optimū fuisse butirū affirmarūt. Qua
ex re colligit primo hūc de sua practica fuisse
certū. vel qz mere malefic^o p̄ expressum pactū
cum demone initus. Vel qz per tacitū pactū
nouit sibi diabolū ad vota assurtū. Si qui-
dem primū tunc nō indiget discussione quin
verus malefic^o fuerit. Si autē secundū tunc
vñs suffragio diaboli fuit eo qz sibi oblatas
et excreatus a matre vel obstetrice fuerit. Qd
si quis obijceret diabolū fortassis apportasse
butirū sine aliquo pacto tacito vel expresso.
ac etiam absqz oblatione aliqua vt p̄mittitur
facta. Respondet qz nunqz aliquis vñs suf-
fragio diaboli in p̄similibz operibus sine ei^o
inuoactōe. qz ip̄o facto cum quis demonis
auxilium petit cōtra fidem vt apostata agit.
Juxta determinationē doctoris in. ij. senten-
di. viij. sup̄ difficultatē. Utrū auxilio demo-
num vñs sit apostasia a fide. Nam cū alijs do-
ctoribus Albertus magnus licz cōcordat. tñ
magis expresse dicit qz semp in talibz est apo-
stasia verbi vel operis. Si enī inuocōnes
cōiurationes. fumigationes. et adorationes
fiant. tunc apertū pactū initur cum demone
absqz hoc vicz qz aliquis corpus et aiām cū
fidei abnegatione in toto vel in parte tradat.
quia per hoc qz ip̄m inuocat iam cōmittit a-
postasiam verborz apertā. si autē nō sit inuo-
catio verborz sed solummō sit opere simpli-
ci quia scz tale opus facit qd nō nisi demonū
auxilio effectū sortiri p̄t. Tunc siue faciat il-
lud inchoando in noie diaboli. siue per alia
verba ignota: siue absqz omni verbo. Illa tñ
intentione vt dictū est. tunc vt subdit Alber-
tus est apostasia operis quia illud op^o expec-
tatur a demone. Cum autē expectare aliqd
a demone vel aliquid p̄cipere per ip̄m. semp
est fidei cōtumelia et ideo apostasia. Unde et
hic cōcluditur qz quocūqz modo p̄fatus ma-
gus hoc pcurauit vñs per pactū tacitū vel
expressum pcurauit. Et verisimiliter si absqz

pacto expresso qd tunc vt malefici facere so-
lent per tacitū et occultū pactum vel ex se vel
a matre aut obstetrice initu talia effecit Et di-
co ex se qz tantummō opus exercuit effectuz
a diabolo expectans. Secundū quod colli-
gitur ex illa vel cōsimili practica est qz dia-
bolus nouas rerū species cōdere nō potest.
Ideo vbi tā subito naturale butirū ex aqua
prorupit. hoc virtute demonū nō aquam in
lac mutando. sed vel butirum alibi ex loco re-
posito accepit et illi ad manus tradidit. vel
ex lacte naturali hoc ex naturali vacca reci-
piendo et subito vt sic coagulando in naturā
butiri. qz qz ars mulierū per spacū ip̄is effi-
cit butirū formando. hoc ipse in breuissimo
tempore efficere nouit et tunc illud sibi obtu-
lit. Ad idem reducit modus quo aliqui sus-
perstitiosi vinū aut alia necessaria nō habens
tes. nocturnis temporibz tantummō flasco-
nem aut aliud vasculū recipiunt. et dum per-
vicum aliquē incedunt subito vas vino im-
pletum reportant. Tunc enī diabolus vinū
naturale ex aliquo vase recipiendo illi flasco-
nem implevit. Super modū autem quo
animalia et iumēta malefici interimūt. Dice-
re oportet qz sic boies ita et iumēta vel tactu
et visu. vel visu tñ vel vbi subter limen ostij
ip̄ius stabuli aut vbi solent ad aquari malefi-
cium aliquod seu instrumentū maleficij repo-
nunt. Sic enī et iste in Rauenspurc incine-
rate. De quibus et infra patebit semp ad in-
stantiam demonū vbi meliores equi aut pin-
guiora iumenta erant maleficiare habebāt.
Et dum interrogate fuisset per quē modū
talā efficerēt. Rēdit vna noie agnes qz sub-
ter limen ostij ip̄ius stabuli certas res occul-
tarēt. Et interrogata cuiusmodi res. Respō-
dit. Diuersarū specierū animalū ossa. Et vl-
terius. In cuius noie hoc facerēt interroga-
ta. Respondit. In noie diaboli et omnū alio-
rum demoniorū. Sed et altera noie anna qz
dum vni ex ciuibz successiue vigintitres
equos maleficiasset quia vector erat. Ultima-
tim dum vicesimū quartū emisisset et iā ad ex-
tremā paupertatē deuenisset. vector stans in
ostio stabuli dixit ad maleficā que et in ostio
domus sue stabat. Ecce iam emi equū p̄mit-
to deo et sue matri si equus ille moriet qz ma-
nibus meis p̄p̄is te interficiā. Sicqz terris-
ta malefica equū sibi intactū reliquit. Dū au-
tem capta et interrogata fuisset per quem mo-
dum talia effecisset. Respondit se nil aliud nī
si foueam fecisse. Qua facta diabolus certas
res imposuisset sibi ignotas. Qua et re colli-
gitur qz tantummō aut manū aut visum appo-

Qd na h

h

D

nere habent. Et hoc ut quoquo modo malefica cooperet. alias enim diabolo seuendi in creaturas facultas non permittitur ubi malefica non concurreret ut prius tactum est. Et hoc contingit propter maiorem offensam diuine maiestatis. Sepissime etiam a pastoribus visa sunt. quod certa animalia in campis dum tres aut quattuor saltus in aere fecissent subito in terra collapsa interierunt. Et hoc vtiq; demonum ad instantiam maleficarum virtute in diebus Augustiensis inter oppidum Hieslenz montem ferrerium. quidam prediues asseruit sibi et alijs ultra quadraginta iumenta in bobus et vacis in alpebus fuisse maleficiata. Et hoc infra anni spacium non peste aut aliqua infirmitate procedente. Et propter interfigno dicitur quod ubi peste aut alia casuali infirmitate moriuntur non subito sed paulatim et successiue deficiunt. Illud autem maleficium subito abstulit omnem vigorem ita quod ab omnibus iudicabatur illa maleficijs fuisse interempta. Verum talem annotaui numerum. estimo tamen quod amplius expressit. hoc tamen verissimum quod in partibus et precipue in alpebus plurimum iumenta asseruntur maleficiari. Quod genus etiam maleficij vndiq; diffusum noscitur. Aliqua similia infra in capitulo de remedijs adhibendis contra maleficia iumentorum discutientur.

Super modum quo grandines et tempestates concitare ac etiam fulgura super boies et iumenta fulminare solent.

Capitulum. xv.

DEnique quod demones et sui discipuli talia maleficia in fulminibus grandinibus et tempestatibus concitare possint et accepta potestate a deo quo ad demones. seu eius permissione quo ad ipsius discipulos sacra scriptura Job. i. et. ij. testatur. ubi accepta potestate a deo statim demon procurauit ut sabei quingenta iuga bouum et quingentas asinas auferret. et deinde ignis de celo descendens. septem milia camelorum consumeret. tandem etiam septem filij et tres filie per vehementem ventum et per lapsum domus occumberent. et semper pueri id est famuli multi: vno qui nunciaret dempto interierunt. vtiq; vlcere pessimo sancti viri corpus percuteretur et vxor et tres amici eius ut ipsum veraret grauius procurauit. Ubi et sanctus Thome. in postilla sua super Job ita loquitur. Necessarium est confiteri quod deo permittente demones possunt perturbationem aeris inducere. ventos concitare et facere ut ignis de celo cadat. Quis enim natura corporalis non obediatur ad nutum angelis ne

quod bonis neque malis ad susceptionem formarum sed soli deo creatori. tamen ad motum localem natura corporalis nata est spirituali nature obedire. cuius iudicium in homine apparet. nam ad solum imperium voluntatis que subiectiue est in anima mouentur membra ut opus a voluntate dispositum prosequantur. quecumque igitur solo motu locali fieri possunt hec per naturalem virtutem non solum boni sed etiam mali facere possunt nisi diuinitus prohibeantur. Ventus autem et pluuie et alia huiusmodi aeris perturbationes. solo motu vaporum resolutorum ex terra et aqua fieri possunt. vnde ad huiusmodi perturbationes naturalis virtus demonis sufficit. hec Thomas. Mala enim que nostris exigentibus in mundo fiunt. deus velut per suos tortores iuste per demones solet infligere. Unde et glosa super illo psalmi. ciiij. Vocauit famem super terram et omne firmamentum panis contriuit. dicit sic. Hec mala permittit deus per angelos malos qui talibus prepositi sunt. Vocat ergo famem id est angelum fame prepositum. Possent et illa que supra notata sunt circa questionem an semper malefici. circa maleficia inferenda habent concurrere cum demonibus. ubi de triplici documento: et quomodo interdum demones sine maleficis varia nocumeta inferunt. cum maleficis autem demones plus affectant hominibus nocere eo quod cum deus amplius per hoc irritatur inde eis maior facultas puniendi et affligendi conceditur. Deseruiunt et illa que doctores super secundo sententia. di. vi. An locus sit conuenienter deputatus malis angelis in aere caliginoso mouent: quia cum tria considerantur in demonibus natura officium et culpa. Sicut nature correspondet celum empiricum. culpe vero infernus. ita eorum officio cum tortores sunt et ministri ut supra tactum est. in punitionem malorum et exercitium bonorum cooperit aer caliginosus. ne vicijs nimis nos infestarent. si in mundo inferiori circa nos habitarent. vnde et in aere et circa speram ignis: actiua passiuus coniungere sciunt ubi a deo permittunt et ignem de celo cadere seu fulgura fulminare procurant. Narratur in fornicario de quodam capto per iudicem. dum interrogaretur quomodo ad grandines et tempestates concitandas procederent. et an facile hoc eis foret procurare. Respondit. Facilius ter grandines procuramus sed ad libitum ledere non valemus. Nota custodiam bonorum angelorum. vnde addidit. Eos tantummodo ledere possumus qui dei destituti sunt auxilio: et qui signo crucis se muniant illos ledere non possumus. est autem hic noster modus. Primo

Postquam mala concitant

Quia quod dicitur in demonibus

De signis

Mo quos vult per ledere

fuerat. qz vicz sub tali arboze. et altera sub a-
 lia. nec q ad tps qz hora meridiei. nec quo ad
 modū qz p motionē aque in foueā immisse in
 noīe diaboliz omniū demonioz. nec quo ad
 interuallū tps: qz dū eius diabol⁹ aquā ac-
 cepisset in subline eleuando. regressa ad do-
 mū supuenisse grandinē affirmabat singula
 detexit. Sicqz tertia die incinerant. z balnea
 trix cōtrita et cōfessa plurimū se deo p̄menda-
 nit asserēs se libenti aīo mori vt demonis in-
 iurias posset euadere. crucē in manib⁹ tenen-
 do et amplectando quā tñ altera spernebat. q̄
 etiā vltra viginti annos incubū demonē cū
 oīmōda fidei abnegatōe habuerat. primā in
 multis maleficijs hoībus. iumentis. et terre
 frugibus illatis excedēs vti p̄cessus ad vsu
 latū reposit⁹ demonstrat. Sufficiat ista cū re-
 uera q̄si innumera circa h̄mōi maleficia illa-
 ta recitari possent. Sed z de ictu fulminis qz
 sepiissime. aut hoīes solū aut cum bestijs. aut
 cū domib⁹ et horreis cōsumpserint. licz occul-
 tiorē et magis ambigūā videatur habere cau-
 sam. eo qz alias diuina p̄missione sepe cōtrin-
 gant abiqz maleficariū vicz cooperatione. tñ
 vbi sponte ex earū fassionib⁹ talia eas fecisse
 seu pcurasse rep̄tū est sup q̄ etiā varia acta et
 gesta p̄ter ea q̄ supra tacta sūt deduci possent
 rō etiā suffragat cū ea facilitate qua grandies
 sic et fulmina pcurare p̄nt in mari etiā tēpe-
 states. ideo oīs ambiguitas de medio tollit.

Sup tres modos quo viri z nō mulieres
 reperiunt maleficijs infecti. p̄ tria capitula. et
 primo de sagittarijs maleficijs.

Utimū ad p̄ns genus maleficij q̄
 viri inficiunt in trib⁹ specieb⁹. No-
 tandū est primo de grauitate crimi-
 nis q̄ ad maleficos sagittarios in-
 septē horrendis flagitijs. Mā primo sacratio
 ri die dñice passionis sexta vicz feria parasce-
 uen vt fer̄ infra missarū solēnia habēt sacra-
 tissimā crucifixi imaginē: telo q̄si ad metā sa-
 gitando. D̄ q̄tra crudelitas z iniuria salua-
 toris. Scōdo licz sub dubio vertitur. an aliā
 apostasiā verbo vltra illā apostasiā opis ha-
 bent cū demonib⁹ inire. tñ quocumqz mō fiat
 maior contumela non p̄t a xp̄iano irrogari
 fidei cum certū sit qz si infidelis p̄similia p̄-
 petraret null⁹ forēt efficacie. in nullo etiā tā-
 to cōplacere aduersario salutē ope p̄t. Vñ mī
 feri tal' fidei catholice veritatē et efficacīā po-
 tius ppendere deberēt. q̄ etiāz de causa deus
 h̄mōi flagitiā iuste permittit. Tercio qz tres
 aut q̄tuor iactus p̄ totidē tela hz infigere. et
 ex p̄sequenti tot' p̄m eundē numerū hoīes: q̄-
 libet die poterit interimere. Quarto qz sic de
 p̄missis certificant a demonib⁹. qd tñ corpali

visu illū occidendū prius h̄nt cōspicere z cor-
 dis voluntatē vbi ex integro illū ad interimē-
 dum flectunt. talis quocūqz loco inclusus se
 tueri nō poterit qn tela emissa ferat et p̄ dia-
 bolū ei infigat. Quinto qz sub tali certitudine
 sagittā emitere valet vt in casum q̄ denariū
 a capite p̄ sagittā deponere absqz capitis lesio-
 ne voluerint hoc ip̄m efficere valeāt sili mō
 et p̄ bombardā q̄tumcūqz magnā Sexto qz
 sup hec efficienda homagiū tale cū corpis et
 aīe p̄ditione diabolo p̄stare h̄nt. sup q̄bus a-
 liqua gesta in mediū pducant. Mā princeps
 quidā rheni barbar⁹ p̄gnōiatus eo qz barba-
 nutriebat. cū añ annos sexaginta adiūctis si-
 bi ferris impialib⁹ qdā castrū tendebz: un-
 nen. p̄ter rapinas q̄s castrēses inde faciebāt
 obsidēdo circū allasset. habuit in suo comi-
 tatu quendā h̄mōi maleficiū puncker noīe. q̄
 int̄m castrēses molestabat. qz vno dēpto oēs
 successiue sagittis interimere: talēqz modū ser-
 uauit. vt eū quē intuit⁹ fuisset. q̄cūqz se diuer-
 tisset p̄ emissam sagittā letaliter vulneraret et
 occideret talesqz tractus q̄libet die tres dum
 taxat in sua ptate habebat. eo vicz qz tres sa-
 gittas imagini saluatoris infixerat cur autē
 diabol⁹ ternariū numez p̄ alijs eligit. estima-
 ri p̄t qz in abnegationē sanctissime trinitatis
 hoc efficiat. illis aut trib⁹ emissis tractib⁹ nō
 nisi in forte vt ceteri sagittas emittebat. acci-
 dit demū vt dū quidā ex castrētib⁹ deridēdo
 ad ip̄m clamasset puncker. nonne circulū in
 porta pendente illesum p̄mittes. et rudente il-
 lo ab extra nocturno tpe. nō sed ip̄m diem ca-
 ptionis castrū auferā. hoc idē qd p̄dixit adim-
 pleuit. nā oībus vt p̄missum est dempto vno
 interēptis: castrū capis. et ip̄e circulū domū
 sue in rozbach z vortmariē dioē. appēdit. et
 sic appensum in bodiernū diē cernit. qui etiā
 post a rusticis quib⁹ plurimū molestus erat
 qdā sero cū fossorijz eoz. instrumentis occidit
 et in pctis suis morit. Fer̄ deniqz de ip̄o qz
 quidā de optimatib⁹ dū artis sue experientā
 certā cape voluisset. eidē p̄riū filiū punlū ad
 metā posuit z p̄ signo sup birretū pueri dena-
 riū: sibiqz mādauit vt denariū sine birreto p̄
 sagittā ammoueret. cū aut maleficus id se fa-
 cturū sed cū difficultate assereret. libenti⁹ ab-
 stinere ne p̄ diabolū seduceret in sui interitū
 verbis tñ principis inductus sagittā vnā co-
 lari suo circa collū immisit. z alterā baliste su-
 perponēs denariū a birreto pueri sine oī no-
 cumēto excussit. q̄ viso dū ille maleficiū inter-
 rogasset cur sagittā colari imposuisset. r̄ndit.
 si decept⁹ p̄ diabolū puez occidissē cū me mo-
 ri necesse fuissz subito cū sagitta alt' avos trās-
 fississem vt sic morē meā vindicassē. Et qdē

*Com S Sagr
 tria p̄m̄ter*

*Alund qz d̄m̄
 S malit̄
 z l̄ q̄ m̄o*

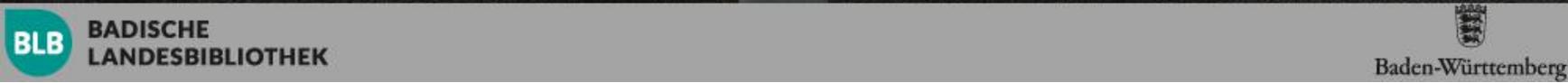
*Exm. m.
Gubuzom*

licet diuina permissio mala hmoi in pbatio-
nem et castigatione fidelium fieri sint. ex ad-
uerso in confortatione et gloria fidei potio-
ra miracula: clementia saluatoris operatur.
Nam in diocesi Constantiensi. ppe castru bo-
benzorn ac monasterio monialiu ecclesia qd
dam iam de nouo cernit constructa. in qua hu-
iusmodi imago saluatoris cu sagitta infixa
ac cruore effuso cernit. cuius miraculi veris-
tas tali ordine patuit. **D**iser eni quidaz du
iuxta ordine prenotatu sup tres aut quattu-
or trachus baliste ad interiuru alioz a diabo-
lo certificari cuperet in biuio quoda imagi-
ne crucifixi sagitta petirz mo quousq; in pns
cernit transfixit. et du cruoz miraculosus e-
rumperet miser immobiliter diuina virtute
gressu percussus figitur et vbi a ptereunte quo-
dam cur ibi fixus maneret interrogaret. mis-
er caput agitabat brachijsq; ac manib; quis-
bus balista tenebat ac toto corpe tremens nil
respondere poterat. et alter hinc inde circum-
spiciens du imaginē crucifixi intuet et sagit-
tam infixā cū cruore effuso speculat. pessime
inquit nequā imaginē dñi nostri transfixisti
et alios conuocans. attendite inquit ne fugaz
capiat. dñi in vt pmissum est se de loco moue-
re nō poterat: ad castru cucurrit et rem gesta
narravit qui cōcite descendit et miseru in eo-
dem loco persistentē reperit. et inquirentib;
de casu: dñi crimē factus fuisse ex cōtractu pu-
blice iusticie de loco mouet et dignā p cōmis-
sis vltionē permiserabile mortē recepit. **S**ed
heu q; cogitatu horribile existit: nec bis hu-
mana pueritas terret vt a similib; flagitijs
se cōtineat. Nam in curijs optimatū vndiq;
vt fertur tales sustentant de suis flagitijs pu-
blice in cōtemptū fidei et grauē offensionē di-
uine maiestatis et pumeliā nostri redempto-
ris gloriari et se iactari de talib; permittunt.
Unde et tales vtiq; et receptatores defenso-
res et fautores nedū hereticoz sed et apostata-
tarum a fide iudicandi sunt et penis plecten-
di subscriptis. et hoc est septimū. **N**ā primo
ipō iure excōmunicati sunt: et fauores cleri-
ci ab oi officio et beneficio deponunt et pri-
uant nec ad illa restitunt absq; speciali apo-
stolice sedis indulto. **I**tem pfati receptatores
postq; fuerint publicati si in excōicatione ste-
terint p annū aō ptnaci velut heretici sunt
cōdemnandi: que singula sic pbant. **N**ā in
c. vt inquisitionis. §. pbibemus li. vi. tangit
de nō impediendo directe vel indirecte pcef-
sum iudiciū diocesanoz inquisitoz in cau-
sis fidei vbi tangitur pdicta pena instigēda
post annū. nam dicitur primo **P**robibemus

districtius. potestatib; dñis rpalibus et recto-
ribus eorundē officialib; rē. si cui placet cas-
pitulū plegat. **D**eniq; q; et ipi malefici cū eos-
rum receptatozib; sint ipō iure excōicati. pte
de ipis hereticis maleficiis in. c. ad abolendā
in prin. et in. c. excōicauimus. primo et pfer-
tim z breuius in. c. excōicamus. secūdo de be-
re. vbi sic dicit. **E**xcōmunicamus et anathe-
matizam vniuersos hereticos catharos pa-
terinos. et infra. et alios quibuscūq; noibus
censeant rē. **E**t nota sup quibuscūq; noib;
de credentib; autē et receptatozibus z ceteris
supradictis habet in. c. excōicamus. i. §. cre-
dentes. vbi sic dicit. **C**redētes pteea recepta-
tores defensores et fautores taliu excōmuni-
cationi decernimus subiacere rē. et in. c. excō-
municamus. ij. tangunt plures pene q; in z
currunt infra annū cum ipis clericis vbi sic
dicit. **R**eceptatores fautores et defensores
excōicationi decernim; subiacere vt postq;
q;libet taliu fuerit excōicatione notat; si satis
facere cōtempserit infra annū. ex tunc ipō iu-
re sit infamis. nec ad publica officia seu cōsili-
a. nec ad eligendos aliq; ad hmoi nec ad
testimoniū admittant. sint etiā intestabiles
vt nec testādi liberā habeāt facultatē. nec ad
hereditatis successionē accedat. nullus prete-
rea ipi sup quocūq; negotio responderē cogat-
ur. **Q** si forte iudex extiterit eius sententia
nullā obtineat firmitatē. nec cause alique ad
eius audientia pferant. si fuerit aduocatus
nullaten; eius patrocinū admittat. **S**i ta-
bellio instrumēta cōfecta nulli; sint momēti.
sed cū auctore dānato damnent et in similib;
idē pcepim; obseruari. **S**i vero clericus fue-
rit ab oi officio et bñificio deponat vt in quo
grauior ē culpa: maior exerceat vindicta. **S**i
qui tales aut postq; ab ecclesia fuerint deno-
tati euitare cōtempserint excōicationis snia vs-
q; ad satisfactōz idoneā pcellant. **S**ane cleri-
ci nō exhibeāt hmoi pestilentib; ecclesiastica
sacramenta. nec eos xpiane psumant tradere
sepulture. nec elemosinas aut oblatōes eoz
recipiāt: alioquin suo priuent officio. ad qd
nequaq; restituant absq; indulto sedis apli-
ce specialis. **S**unt deniq; z alie pene q; plures
sup pdictos etiā si nō pstant per annū oino
pūnaci sup eoz vicz filios et nepotes qui ab
epō et inq;sitōz pnt priuari seu priuatos de-
nunciari. dignitatib; psonatib; et oibus ho-
norib; ac bñficijs ecclesiasticis z officijs pu-
blicis qbuscūq; iuxta. c. vt omisi. §. priuadi
de here. li. vi. **I**ntelligit tñ si impenitētes exti-
terint. vt in. c. statutu felicitis. e. li. et ti. **I**te q;
etiā ipoz filij vsq; ad secundā generatōz sūt

privati omni beneficio ecclesiasticoz officijs publicis. vt in. c. quecuq. §. heretici. eo. li. In telligendū tñ qui p paternā z nō per maternā lineā descenderūt. et etiā de impenitentibus. vt in alle. c. statutū. Itē q̄ illis supple creden tibus. receptatoribz. defensoribus. et fautori bus eoz sit appellationis et pelamatōis bene ficiū interdictū. ptz in. c. vt inquisitōis. eo. li. vbi tñ Archidiacon⁹ sup. c. eo. intelligit vt postq̄ p sententiā esse tales sunt declarati tñ nō possunt. ante aut sententiā si in aliquibus aggrauant seu indebite fatigantur appellare pnt. plura alia possent deduci. sed ista suffici ant. Pro ampliori tñ pmissoz intelligētia ali qua sunt discutienda. Primo qd si princeps vel secularis potestas iuxta pnotata gesta ad deuastationē alicui⁹ castri iusto bello aliqūe hmōi maleficiū secum recipiat et eius assistē tia tyrannidē malozū cōpescat. nunqd totus exercitus vt fautores et receptatores talium sunt iudicandi et pdictis penis mulcrandi. Respondendū videt qz ppter multitudinē rigor iusticie est temperādus dist. xl. cōstitue retur. Ideo licet principalis z eius assessores et cōsiliarij. talia fouentes oīno sint ipō iure penis p̄fatis innodati. vbi moniti ab eozum ordinarijs nō desisterint cū iam vti recepta tores fautores iudicant. vnde et ipis penis subijciunt. reliquos tñ exercitus cū absqz eo rum cōsilio et fauore talia fiant. immo p de fensione reipublice sua corpa exponere sunt parati. licet fortassis in factis maleficijs opla centiā habeāt tñ censurā illā excoicationis es uadunt licet reatū illū in eoz p̄fessione agno scere habeant debita cautione accepta super oīmoda hmōi detestatione in perpetuū a cō fessore absolui. z q̄stum in ipis est ab eoz fini bus hmōi maleficos expellere. Si vero que ritur a quibz possint p̄fidentes vbi respiscāt absolui an ab eoz ordinarijs aut inquisitori bus. Respondet vtiqz absolui possunt et ab ordinarijs ac alijs inquisitoribz si respiscāt. habet in. c. vt officiū. in pn. de here. li. vi. vbi sic dicit. vt officiū z infra cōtra hereticos cre dentes receptatores fautores et defensores eoz. necnō cōtra infamatos de heresi vel sus pectos fm sanctiones canonicas hoīm me tu diuino timore postposito pcedatis. si vero aliquis ex pdictis heretica labe primitus ab iurata redire voluerit ad ecclesie vnitatē iuxta formā ecclesie absolutōis beneficiū impenda tis. Si deniqz instat qñ dicit pnceps vel ali us respiscere. Respondet qñ maleficiū ppter iniuriā creatori illataz pueniendū tradit. vñ z vt ipm a dño tñ mō expellat nō est malefici

seu heretici manifeste deprehensi in heretica prauitate vt infra patebit pena debita. et vt de p̄teritis doleat. et tales nunq̄ de cetero fo uere vti catholicū decet principē firmiter in animo suo statuat. **Q** si querit. cui tradend⁹ et quo ordine puniendus. et an vt manifeste deprehensus in heresi sit iudicādus. Ad pri mum specialis tanget difficultas in princio pio terciē ptis. an vicz eoz. punitiō tñ mō ad iudicē secularē et nō ecclesiasticū ptineat. ma nifestū est enī per. c. vt inquisitōis. §. phibe mus. li. vi. q̄ potestatibz z dñis t̄palibz inter dicitur ne de crimine heresis q̄q̄ mō iudicēt. absqz epoz seu inquisitoz aut saltem alteri⁹ eozundē licentia. sed quia ratio q̄ ibi assigna tur circa maleficos nō videtur habere locū. quia dicit ibi q̄ ideo nō debēt iudicare eo q̄ crimē heresis est mere ecclesiasticū. malefico rum autē crimen nō videt mere ecclesiasticū sed etiā civile ppter damna t̄palia. quicqd tñ sit vt infra patebit. licet iudicis ecclesiastice sit cognoscere iudicare. tñ iudicis secularis est exequi et punire. vt ptz extra de here. c. ad abolendā. et. c. vergētis. et. c. excoīcamus. v. triqz. **U**nde et iudex secularis si tradet talem ordinario adiudicandū. habet tñ p se eundē punire postq̄ ab epō sibi tradit aut relinquit tur. vel etiam ex cōsensu ep̄i secularis iudex vtrūqz facere pōt sez iudicare et punire. **N**ec valet si dicat q̄ tales malefici nō sunt hereti ci sed potius apostate. quia cum vtrūqz cōtin gat circa fidē. tñ sicut hereticus circa illā tan tum mō dubitat et hoc in toto vel in pte. ita z apostate malefici rō etiā per se dicitur. cum enī grauius est corrumpe fidē p quā est aie vita q̄ falsare pecuniā p quā vite t̄pali subuenit. **U**n si falsarij pecuniē vel alij malefactores sta tim p seculares ptates iuste morti tradūtur. multo magis tales heretici z apostate statim q̄ cōuincunt pnt iuste occidi. vñ p bec ē rñs sio ad secundū q̄ sez ordine z a quo iudice sit puniend⁹. sed clarius de illo tractabit in ter cia pte opis circa modos sententiandi qliter deprehensus manifeste in heresi sit sententian dus circa. viij. et. xij. modū. et sup dubiū qd si peniteret an ad huc esset occidendus. **R**eue ra enī si hereticus simplex relapsus q̄stum cū qz peniteat est occidendus. in. c. ad abolendā allegato. et hoc rōnabiliter fm thomā cum p hoc puidetur bono cōmuni. qz si heretici res uersi sepe recipere vt in vita cōseruarent et alijs t̄palibz bonis posset h esse i p̄iudiciū sa lutis alioz. tñ qz si relaberent alios inficerēt tum etiā qz si sine pena euaderēt. alij securi⁹ in heresim relaberent ex relapsu etiā ipozum

psuadet de incōstantia eoz circa fides. et ideo iuste occidendus quare et hic dicere oportet qd si ppter suspitionē solā inconstantie ecclesiasticus iudex relapsus habet tradere curie seculari ad occidendū a fortiori si nō velit tradere apostatā aut maleficā quamcunq; curie seculari ppter penitentiā et eius conversionē tamē relinquere habet talē et nō impedire cū iudex secularis ppter damna spalia ipozum maleficū vult occidere fm leges. licet ecclesiasticus iudex prius habeat penitentiā maleficū absoluerit ab excomunicatiōe quā ppter heresim maleficarū incurrit cū et hereticus sit excomunicatus. iuxta. c. excomunicamus. i. q. ii. et ad gremiū ecclesie recipere vt spiritus salu⁹ fiat vt dicit. xi. q. in. audi. Aliē rōnes assignant inferius circa quēstionē primā tercię partis. sufficiat ista ad pns. tantum mō aduertāt animarū rectores qd dura et districta erigetur ab eis ratio a tremendo iudice. cū reuera iudicium durissimū his qui psunt. ac vbi tales in iniuriā creatoris viuere pmittunt. Sequit̄ de duobus alijs maleficorū generibus. Nam ad idem genus maleficij reducunt̄ et illi qui per incantationes et carmina sacrilega arma quecūq; incantare sciunt vt eis nullo modo nocere valeant vnde nec etiam vulnerari possunt hi enī diuersificant̄. Nam aliqui sunt q̄ cum pdictis sagittarijs maleficis cōcordant in eo qd etiā circa imaginē crucifixi et cōtumelia ei illata talia addiscūt. gratia exempli qui vult vt nō valeat ledi in capite aliquo ferro aut ictu habet caput imaginis auferre q̄ circa collū auferat collū qui circa brachiū auferat seu cōminuat brachiū. et sic cōsequenter. Interdū supra cingulū aut infra interdū ex toto cōminuunt et in huius signū vix inter decem imagines in bivio aut in campis repositas vna integra reperitur. Aliqui vero sunt qui certa breuia secū deferūt. aliqui verbis interdū sacris aut etiā ignotis talia pcurant. Inter que hec estimat̄ diuersitas Nam primi licet in cōtumeliam fidei circa debone stationē imaginis saluatoris cum psanis maleficis sagittarijs cōcordant. vnder veri apostate reputandi et iudicādi vbi fuerint deprehensi alio tñ respectu sagittarioz. nec etiā in malū primi manifestū prout intuitionē ppiū corporis supra cingulū vel infra aut etiā totius corporis seruire videt̄. ideo tanq; heretici penitentes et nō relapsi vbi sunt malefici conuicti et penitentes sunt iudicandi et iuxta octauū modū penitentiandi. cum abiuratione et inclusione vt in terciā parte operis tangetur. Pro secūdis vero qui per carmina ar-

*Carmina sacra ppter
Sagittarijs maleficis
maleficis in scriptis
et ppter*

ma incantare nitunt̄ et sup illa nudis plantis incedere et similia exercere. Incantatores enī dicuntur iuxta **Isid.** viij. et bi. qui artē aliquam verbis peragūt distinguendū. qz interdum incantationes fiunt per verba sacra aut p carmina scripta sup infirmos. et bequidem incantatiōes licite fieri pnt septē cōditio nibus seruatis vt inferius patebit circa modos curandi maleficiatos infirmos. Incantationes aut que fiunt sup arma per aliqua verba. aut vbi talia carmina scripta deferuntur hoc iudicibus attendendū qz si ibi sunt noia incognita. Item characteres et signaturę alie pter signaculū crucis: tunc talia sunt oīno refutanda et auertendi sunt hoīes piea taliū credulitate. qd si desistere nollent tunc tanq; leuiter suspecti sunt iudicādi de quib; in secundo mō sententiādi inferius patebit. nō enī caret tunc scrupulo heretice prauitatis immo qz talia oīno ope et auxilio demonum habent fieri cuius vt supra patuit qui auxilio vti apostata a fide iudicat̄. licet etiā propter ignorantia et emendationis gratiā mitius qz cū sagittarijs maleficis sit agendū. Et qz plurimū cōmune cernit̄ apud clientes et mercatores secuz deferre. hmoi carmina et benedictiōes q̄ incantatiōis speciē habere videntur. expedit oīno siue in foro penitentię p cōfessorē: siue in foro pcentioso p ecclesiasticū iudicē hmoi eliminare cū tacitū pactū ppter verba ignota et characteres signati cū demone inicitur et demon occulte se ingerit et operata pcurat. vt tandem ad petora alliciat. vnde vbi in foro contentioso talis debet adiurare iuxta secūdū modū sententiandi. vbi in foro cōscientie cōfessor debet carmina inspiciere et si nolit oīno p̄icere. debet tñ noia ignota et characteres delere. reliqua vero vt euangelica verba et signacula crucis pmittere. Sup quibus oibus et p̄cipue sup maleficos sagittarios notandū. qz supra tactū est an vt manifeste deprehensi in heretica prauitate iudicandi sint de q̄ materia etiā prius tactū est in prima q̄stione prime p̄tis. Et quidē qz sic patet ibidē. Nam vt dicit **Bernard⁹** in glo. ordinarie in. c. abolendā. §. p̄nti. et ver. deprehensi. trib; modis de iure. qz p manifeste deprehenso in heretica prauitate habet. puta facti euidētia. vt in simplici heresi qn publice pdicant heresim. ff. de ritu nup. palā. §. vlti. vel legitima pbatōe p testes. vel ex sua p̄fessione. Et eiusdē berū. glo. in. c. excomunicam⁹. n. sup. §. deprehensi publice. ita qd notoriū sit ill' etiā qz pdenati sūt. Ad idē videt̄ facere sup. c. sup. qz busdā. extra de verbo. sig. put patuit in pri-

ma questione prime ptis huius operis. **E**x quibus patet qd malefici sagittarij similiter et alij arma incantantes p manifeste depzeben sis in heretica prauitate p aliqd pactum ex pressum cum demone inicitu ppter manifesta iporum opera que no nisi diabolica virtute fieri possunt habendi sunt. Patet et secundo. qd eoru fautores receptatores defensores vt manifeste tales p talibus habendi sunt 7 pe nis pscriptis manifeste subiaceret ita q non iam sub dubio aut tanq suspecti receptato res leni aut graui: vel violenta suspitoe iudi candi. put plures alij existere possunt. vñ et semp grauisime ptra fide delinquit et semp mala morte a deo pcutiuntur. **M**a vt fertur quida princeps cum cosimiles foueret male ficos. et cum hoc quandā ciuitate in certis negocijs indebite aggrauaret dum hoc sibi a quodaz familiari obijceret. ille omni timo re dei postposito. respōdit. det deus q in hoc loco moriar: si iniuste a me illi aggrauentur. ad que verba subito diuina vltio subsecuta subitanea morte expirauit. reuera in vindic tam nō tam iniuste aggrauatōnis q̄tum et fautorie heresis. Patet et tercio qd plati qui cunq et rectores vbi huiusmodi flagitijs et eorum auctoribus et fautoribus iuxta oēm possibilitatem nō resistunt. etiam tanq ma nifesti fautores et qd pscriptis penis mani feste subiaceret debeant iudicant.

Sequitur secundum principale huius se cunde partis sup modos tollendi et curā di maleficiis premittendo difficultatē.

Qrum licitum sit maleficia p alia maleficia vel p aliqua illicita tolle re. et arguit qd nō. quia vti auxilio demonū nō est licitū vt supra patu it. et in. ij. senten. di. vij. a doctoribz comuni ter determinat. qz videlicet est apostasia a fi de. et quidē q sine auxilio demonū nō possit dissolui. pbatur. qz aut dissoluit humano ar tificio aut diabolico aut diuina potētia. **N**ō primū. qz inferior potestas nō potest infrin gere superiorē cum nihil agat vltra suā virtu tem nō etiam diuina. qz hoc esset opus mira culosum. et cum illa deus ad suū nutū opera tur: et nō ad instantiā hoim. sicut et xps ma tri petenti miraculū de subuentione necessita tis vini. vt doctores exponūt qd hoc miracu lum cōuersionis desiderabat xps. respōdit. Quid mihi 7 tibi mulier. scz cōmune in ope miraculose. **A**pparet etiā qd rarissime liberan tur quantumcūqz diuinum auxiliū et suffra giā sanctorz implozant. ergo nō nisi auxilio demonū liberari possunt: qd tamē nō est lici

tum querere. **P**reterea hoc qd cōmuniter to leratur in vsu practica licet sit illicitum. sed hoc cōmuniter practica qd tales maleficiati currunt ad mulierculas supstitiosas a quibz sepissime liberant et nō per sacerdotes aut ex orcistas. ergo practica ostendit qd auxilio de monum maleficia tollunt. cuius tñ auxiliū querere cum sit illicitū. etiā nō est licitū male ficia tollere sed patiēter sufferre. **P**reterea fm Tho. et Bonauē. in. iij. di. xxxiij. de impe dimēto maleficiali. maleficiū est ita perpetuū qd nō p̄t habere humanū remediū. quia si ha beret remediū nō est homini notū vel licitū. in quibus verbis dant intelligere qd sit qua si infirmitas incurabilis 7 perpetue inherēs vnde subdūt. licet deus prestare possit reme dium demonē cogēdo et demō desistēdo ille curaret: tamen curatio nō erit humana. ergo nisi deus dissoluerit p se nō est licitum ei dis solutionē quocūqz modo q̄rere. **P**reterea in eadē distin. et. q. dicunt qd etiā per aliud ma leficiū adhibere remediū est illicitū. vñ dis cunt et si posset per aliud maleficiū adhiberi remediū nihilominus reputaret perpetuū. licet ammoueret maleficiū. qz nullo modo ē licitum per maleficiū inuocare demonis au xilium. **P**reterea exorcismi ecclesie nō valent ad reprimendū demones semper quo ad oēs molestias corporales. hoc dei iudicio exigen te. semp tñ valent cōtra illas demonū inuēsta tiones cōtra quas sunt principaliter institu te sicut cōtra obsessos vel circa pueros exorci sandos. **P**reterea nō oportet qd si ppter pecca tum diabolo sit potestas in aliquē data ces sante peccato cessat potestas. quia interdum cessante culpa remanet pena. ex quibz verbis vident p̄fari duo doctores sentire qd nō sit li citum maleficia tollere sed pmittere illa sicut pmittunt alie infirmitates incurabiles. et cō mittere illa tñ mō dño deo. qui illa tollere p̄t ad suū placitū. **I**n cōtrariū est qd sicut deus et natura nō abundāt in superfluis ita nō defi ciunt in necessarijs. q̄re et necessario fidelibz cōtra hmōi insultus demonū sunt data non solū remedia p̄seruatiua. de quibus in p̄ncipio hui⁹ secunde ptis tactū est. verū etiā remedia curatiua. cū alias nō sufficiēter fidelibz a deo p̄sum esset. et opa diaboli viderent fortio ra opibz dei. **P**reterea glo. sup illud Job. lxi. **N**ō est potestas sup terrā 7c. dicit oia hūana supat. et si meritis sanctorz subiaceret. vñ et me ritis sanctorz viroz in hac vita subiaceret. **P**re terea Augustin⁹ de moribz ecclesie nō est an gelus cū inherem⁹ deo mēte nostra potētiōz nam si potestas virtus est in hoc mūdo toto

mundo sublimior est. mens deo inherens. vñ
et talibus dissolui possunt opera diaboli. Re-
sponso. hic sunt due solennes opiniones si-
bi inuicem vt videt cōtrariantes. Sunt eni
quidā theologi et canoniste inuicē p̄cordan-
tes q̄ licitū est maleficia tollere. etiā p̄ opera
sup̄stitiosa et vana. et huius opinionis sunt
Scotus Hostiēz. Goffre. et cōmuniter oēs
canoniste. Alioz̄ theologoz̄ opinio et p̄ci-
pue antiquoz̄ū et quoz̄undā modernoz̄ū vt
**Thome. Bonauēture. Alberti. Petri de pa-
ludē.** et alioz̄ū multoz̄ q̄ nullo modo sint fa-
cienda mala vt eueniant bona et q̄ poti⁹ ho-
mo mori debet q̄ in talia cōsentire. vt scz̄ per
opera sup̄stitiosa et vana liberaret sed q̄ vni-
ca distinctione poterūt eoz̄ū dicta cōcordari
vidende sunt prius eoz̄ū sententię. **Nā Sco-
tus** in suo. iij. di. xxxiij. de impedimēto ma-
leficiali sine de frigidis et maleficiatis. repu-
tat fatuitatē asserere. q̄ etiā per vana et super-
stitiosa nō debeant maleficia tolli. dicit enim
Nec in hoc est infidelitas aliqua q̄ destru-
ens nō assentit operibz̄ diaboli. sed credit eū
posse et velle fatigare. dum durat tale signū
q̄ ex pacto nō assistit ad hoc nisi dum illud
durat. Et sic destructio illius signi nō ponet
finē tali vexationi. vnde et dicit q̄ est merito-
rium opera diaboli delere. et quia loquit̄ de
signis: ponamus exemplū. Sunt quedam
mulieres que tali signo notant maleficas. vt
si vacca vbertate lactis ex maleficio p̄zinatur
tunc vrcem lactis super ignē appendunt. et
certis verbis superstitiosis insistendo. vrcē
cum baculo percutiunt. et licet fasculū muli-
er percutiat in omnia verbera diabolus ad-
dosus malefice defert. per que sic diabolus
cum malefica fatigatur. licet diabolus nō co-
gatur nec fatigat. facit tamē illa diabolus vt
percutientē catholicā ad peiora alliciat vnde
periculosum exiit. alias nō videretur opi-
nio tanti doctoris habere difficultatem. pos-
sent et alia exēpla adduci. **Hostiensis** ad idē
in summa copiosa de frigidis et malefi. et ti.
de impotentia coe. in glo. sup. c. littere. §. mu-
lierem autē. dicit q̄ in hoc defectu recurren-
dum est ad remedia medicoz̄ū. Et licet quedā
remedia contra hec scripta: vana seu super-
stitiosa videant. tamē cuilibet auctori in sua
arte credendū est. Sed et satis tolerare pōt
ecclesia retundere vana vanis. **Humbertin⁹**
deniq̄ in suo quarto p̄fata distinctione his
vritur verbis. Possunt maleficia aut per ora-
tiones aut p̄ artes per quā facta sunt destrui.
Ad idem **Goffre.** in summa sua eo. ti. Male-
ficium nō potest solui semp̄ per illū qui fecit.

vel qz̄ est mortuus vel quia nescit delere ipm
vel quia maleficium est perditū. si autē sciret
licite posset soluere. et loquit̄ cōtra illos qui
dicebāt q̄ per maleficia nō posset copule car-
nali prestari impedimentū eo q̄ nullum tale
esset perpetuū. vnde nō dirimeret matrimo-
nium iam p̄tractum. **P̄terea** illi qui fuerūt
mori asserere q̄ nullū maleficium sit perpetuū
mouebantur his rationibus. quia putabant
omne maleficium posse remoueri vel per aliud
maleficium vel p̄ exorcismos ecclesie qui sunt
ordinati ad reprimendū vim demonū. vel p̄
veram penitentiam cum diabolus nō habeat
potestatē nisi super peccatores. **Vñ** quo ad
primū cōcordabant cum opinione alioz̄ū q̄
ad minus per superstitiosa possint tolli. **Cō-
trarie** autē opinionis est sanctus tho. in suo
iij. p̄fata di. sic inquentis q̄ si maleficium
nō p̄t reuocari nisi per aliqd̄ illicitū. vt p̄ de-
monis auxiliū vel huius etiā si sciret posse
sic reuocari nihilominus perpetuū iudicat.
quia remediū nō est licitum. Ad idē **Bona-
uen: Pe. Albertus** et cōmuniter oēs theolo-
gi vbi cum breuiter tangunt demonis auxi-
lium tacite vel expresse inuocandū videntur
sentire q̄ per nil aliud nisi per licitos exorcis-
mos vel per verā penitentiam. vt in. c. si per sor-
tarias. alle. tangitur remoueri debeant. mo-
ti vt apparet rōnibus in principio questionis
annotatis. Et quia tantos doctores in eoz̄ū
dictis q̄stum possibile est expedit cōcordare.
et hoc vnica distinctione fieri potest ideo no-
tandū q̄ maleficium aut tollitur per aliū male-
ficium simul et per aliud maleficium. aut tollit̄
nō quidem per maleficium sed per maleficiales
ritus et illicitos. et hoc iterū dupliciter. quia
vel per illicitos et vanos ritus in simul. vel
per vanos et nō illicitos. **Primū** remediū
est oīno illicitū tā ex parte auctoris q̄ et ipi⁹
remedij. sed tamen quia fit dupliciter qz̄ aut
cum nocumēto illi⁹ q̄ maleficium intulit. aut
sine nocumēto: fit tamē per maleficiales ris-
tus et illicitos. tunc cōprehendit̄ sub secūdo
modo vici vbi maleficium tollitur nō per ma-
leficium aliud sed per maleficiales ritus et illi-
citos. tunc iterū illicitum iudicatur. licet nō
tū sicut primū. **Vnde** summarie dicere pos-
sumus q̄ per tria et tribus modis remediū
redditur illicitū. quādo vici tollitur per ma-
leficium aliud et per maleficia alia vici vir-
tute demonis alicuius. **Secundo** qū non p̄
maleficium sed honestā personā tollitur. sic tū
q̄ superstitiosis remedijs maleficium qd̄ vni
perone aufertur alteri infertur. et hoc iterū
illicitū. **Tercio** qū aufertur sine eo qd̄ alteri

infertur. vtitur tamē demonū inuocatōe ex-
 pressa vel tacita tunc iterū illicita. et fm hos
 modos dicit a theologis q̄ potius mors sit
 precligenda q̄ in talia cōsentire. Alijs verō
 duobus modis vltimis tollere maleficiū po-
 test esse vel licitū vel nō vanū fm canonistas
 et q̄ tolerari p̄nt vbi remedia ecclesie prius
 attemptata. vt sunt exorcismi ecclesie. suffra-
 gia sanctoꝝ imploꝝata. ac vera penitētia ni-
 hil effecissent. Et vt clarior habeat intellect⁹
 de singulis sint aliqua gesta acta p̄ nos rep̄-
 ta recitanda. Roma tpe nicolai pape eps qui
 dam ex almanie p̄ibus certa expediturus ne-
 gociā aduenerat cuius nomē occultare ordo
 charitatis postulat: licet iam vniuerse carnis
 debitū p̄soluerit. **Hic** quandā iuuenclā ad
 amandoz ipam ad suā dioecesim destinare cū
 duobus famulis ac rebus alijs et clenodijs
 disposuisset iuuenclā auuiditate femineā su-
 per clenodia que p̄ciosa erāt decepta moduz
 excogitare cepit. vt ea in itinere existente eps
 maleficijs interiret. iamq̄ in sua habebat cle-
 nodia cōmissione. **Et** ecce sequenti nocte eps
 subito infirmat et ne fortassis veneno intoxi-
 catus esset: a medicis percunctatur et a famu-
 lis dolenter dubitatur. tamingens enim ca-
 lor inerat pectoris vt nō nisi gargarismis per
 aquā frigidā stinere haberet refocillari. **Ter-**
cia igitur die cū iam nulla spes vite haberet.
Vetula quedā ingressum ad ep̄m instanter
 petijt et q̄ causa sue sanitatis aduenerat ape-
 ruit. **Ingressa** igit ep̄m alloquit et sanitatē
 promittit dum mō suis acquiescere suasioni-
 bus velit. **Ep̄s** vero quid nā foret cui acquie-
 scere p̄ recuperanda sanitate quā summe af-
 fectabat vbi inquirat. vetula r̄ndit. **Ecce** hec
 infirmitas maleficio vobis accidit et nō nisi
 per aliud maleficiū liberari poteritis vt vicijs
 ipa malefica q̄ vobis intulit moriat et eadē
 vestra infirmitate inficiat. **Scep̄fact⁹** ep̄s
 et q̄ alio mō liberari nō posset vbi p̄sensit. nil
 tñ temere volens agere papā cōsulere p̄ sup-
 plicationē decreuit. **At** pontifex cū cum te-
 nerrime diligebat et q̄ nō nisi per mortē ma-
 lefice liberari posset cum didicisset. annuit vt
 inter duo mala min⁹ permitteret. et sup̄ hoc
 supplicationē signauit. **Unde** denuo vetula
 accersita: et tam ip̄e q̄ summus pontifex in
 mortē malefice cōsentirent dum mō pristine
 sanitati restitueretur dissenuit. sicq̄ q̄ vetula
 abscellit et q̄ sequenti nocte liberaret p̄misit
Et ecce circa mediū noctis vbi se sanū et ab
 omni infirmitate liberatū persensisset nūcio
 misso quid nam de iuuenclā foret p̄seruat⁹
 et ecce aderat q̄ ipam circa mediū noctis in

latere matris dormientē infirmatā fuisse sub-
 to affirmabat. qua in redabatur in telli q̄
 eadem hora et momento infirmitas ep̄iscopū
 relinquēdo maleficā iuuenclā per aliā ma-
 leficā vetulā inuasit. et sic spiritus malign⁹
 a lesione ep̄iscopī cessando ip̄m sanitati p̄ ac-
 cidens restituere videbat cum tñ p̄prie sanita-
 tem nō immittebat: quā tñ occupare deo per-
 mittente poterat et p̄pter pactū cum malefica
 altera vnicū que fortune alterius inuidebat.
 ip̄e demon magistrā iuuenclā inficere habe-
 bat. et bene estimari p̄ illa duō maleficia nō
 per vnū demonē duabz personis sed a duo-
 bus demonibus duabz maleficis seruentis
 bus fuisse inflicta. hec in isto demones sibi
 inuicē cōtrariant. cum semp in perditiōe a-
 nimarū quā summe et cōcorditer affectat sin-
 gula operant. **Ep̄s** deniq̄ cum pietatis cau-
 sam ipam visitare p̄poneret camerā ingredi-
 ens horribilibz maledictōibus suscept⁹ fuit
 exclamando. **Tu** cum tua q̄ te talia docuit et
 te liberauit maledicamini in eternū. et ep̄isco-
 pus emolire eius animum ad penitentiā et q̄
 omnē offensam ei remisisset vbi tentabat. illa
 vultū auertendo clamabat exas maledicte:
 hic nulla spes venie sed aiām meā oibus des-
 monibus cōmendo et miserabiliter interij:
 et ep̄scopus cum gaudio ad p̄pria remeauit.
Ubi etiā notandū q̄ quia priuilegiū vnus
 nō facit legē cōmunē. ideo dispensatio pape
 in hoc casu nō arguit oibus sic licere. **Ad** idē
 refert nider in suo fornicario. dicit enī. **Do-**
dus tollendi maleficiū: aut se vindicandi in
 malefico talis practicat interdū modus. **Ve-**
nit enim aliq̄s lesus in se vel in suis ad male-
 ficam scissitans scire malefactorē tunc male-
 fica plumbū liquefactū: aliquoties fundebat
 in aquā quāq̄ ope demonis in plumbū ima-
 go aliqua videret. **Qua** vīsa malefica q̄siuit
 ab explorante. in qua p̄t̄vis ledi maleficū
 tuū et in eodē vulnere eum agnoscere. cumq̄
 explorator locū eligeret statim malefica in ea-
 dem parte imaginis q̄ in plumbū relucebat
 figurā vel vulnus per cultrū posuit et locus
 vbi reū inueniret indicauit. nomē tñ nulla
 tenus manifestauit. sed experientia teste ma-
 leficiū per ola ledi reperiebat sicut sua ima-
 go plumbēa demonstrabat. **Hec** inquā reme-
 dia et similia vtiq̄ iudicant illicita q̄uis hu-
 mana fragilitas sub spe venie cōsequende a
 deo. sepius his inuoluitur plus estuans pro
 sanitate corporis q̄ aīe. **Secundū** vero reme-
 dium. **De** ip̄is maleficis maleficia dissoluen-
 tes sub exp̄sso pacto cum demone inito abs-
 q̄ nocumento persone. et quidez de eis quid

*Indulgencia
 datus per
 legē 9m*

24

egendum sit et qualiter cognoscunt infra in
scdecimo mō sententiandi patebit. hi enim q̄s
plures existūt et semp infra vnū aut duo mi-
liaria teuthonica reperunt in quo spacio
quicqd̄ alie malefice ledūt hoc illi curare vi-
dentur. quas etiā curatōes aliq̄ simpliciter q̄
ad omne tps. alique vero tm̄ a p̄xima anga-
ria lesos maleficijs curare se iactāt. aliq̄ ve-
ro nō nisi in cōsensu malefice. que maleficiū
intulit curare p̄nt. et he notant sup̄ expressuz
pactū cū demone inītū p̄pter hoc q̄ occulta
manifestare solēt illis q̄ causa sanitatis recu-
perande ip̄as accedunt. ip̄is enī causas sue
calamitatis subito manifestāt dicētes q̄ p̄pter
bzigas et rixas cū vicina vel alia muliere aut
viro habitas lesa fuerit in se vel in suis attri-
nentibz. q̄ etiā ad occultandū sua flagitia in-
terdum pegrinationes vel alia pietatis opa
inungūt. quas quidē accedere p̄ recuperan-
da sanitate tāto p̄nitiosius existit q̄to p̄ illis
qui solū per pactū tacitū curare vident in cō-
tumeliā fidei amplius delinquūt. **Di** enī dū
ex vna pte sanitatē corporalē deo p̄ponūt
ex altera pte sibi ip̄is in vindictā criminis vi-
tam deo p̄curiente abbreviāt. sic enī in saul di-
uina seuit vltio cū primo magos et ariolos
abstulisset de terra. postea cōsultit vnde et in
bello occisus cū filijs fuit. **Re. xxviii.** et cul-
pa tangit. **i. Paral. x.** p̄pter hoc etiā ochosias
infirmus mori habuit. **iiij. Re. i.** tales etiam
visitatores maleficarū infames vñ nec ad ac-
cusationē debent admitti. **ij. q. viij.** quisquis
nec. Item tales fm̄ leges debēt pena capitis
plecti. vt in prima q̄stione opis tactū est. **Sz**
heu dñe deus cum oīa iudicia tua iusta sunt
q̄s liberabit pauperes maleficiatos et in cōti-
nuis doloribz ciulantes peccatis nostris exi-
gentibus inimic⁹ nimis p̄ualuit vbi sunt q̄
licitis exorcismis illa opa diaboli dissoluere
valeāt. hoc vnicū ergo supesse videt̄ remedi-
um vt iudices eorū insultus ad minus refre-
nando. vnde et infirmis facultas visitandi
maleficas amputabit. sed heu nemo p̄cipit
corde oēs q̄ sua: nō q̄ iesu xp̄i sunt querētes.
Illa enī malefica in rynchhoffen de q̄ supra
mentio facta est adeo assiduis frequentabat̄
p̄ recuperanda sanitate maleficiatis. q̄ comit̄
castri: thelonci lucrū habere voluit ita q̄ q̄li-
bet maleficiatus in sevel in sibi attrinentibus
denariū vnū in introitu porte soluere habe-
bat. vnde et magnū exinde se habuisse puen-
tum asseruit teste etiā experientia didicimus
plures tales p̄ diocesim cōstanf. existere: non
q̄ ip̄a p̄ alijs dioecibus sit infecta cum hoc

genus infidie serpit p̄ oēs dioceses et heu to-
tum mundū infecisse videt̄. sed qz ip̄a dioce-
sis amplius elaborata fuit et quidam hengst-
noie repertus qui maiorē cōcursum et quori-
dianū a maleficiatis paupculis habere cerni-
tur. quē etiā p̄cursum sic oculis nostris p̄spe-
rimus in villa quedā eningen q̄ sine dubio
ad quecūq̄ loca beatissime virginis siue ad f-
gram siue ad heremitas tantus pauperū cō-
cursum nō existit sicut ad eundē supstitiosum
hoiem. nā hiemali et frigidissimo tpe dū pre-
abundantia nūmū oīs via regia et publica
obstruit̄ adhuc a circumiacentibz terris ad
duo vel tria miliaria cū magnis hoim fatiga-
tionibz frequentat̄. quibusdā remedia p̄cipē-
tibus. alijs vero minime vt reoz q̄ non eque
oīa maleficia dissolui p̄pter varia vt supra ta-
ctum est obstacula p̄nt. et hi quidē sub exp̄ssa
demonū inuocatione maleficia dissoluetes q̄
ad fm̄ remediū illicitū: nō tamē sicut primū.
Tercū vero remediū qd̄ quibusdā cremo-
nys supstitiosis practicat̄ nō tm̄ in nocumen-
tū alicui⁹ p̄sone. aut p̄ manifestos maleficos
agitat̄ experientia teste p̄ hunc modū. In ciui-
tate Spirensi mercator quidā forensis hūc
casum sibi accidisse p̄posuit. In p̄ribus inqt̄
sueuie in quodā castro nobiliū me degente
quadā die dū peracto prandio associat⁹ duo
bus domicellis. solatij causa sup̄ prarū ince-
derem quedam mulier ebuiando: dū a remo-
tis adhuc incederet et a duobus domicellis
agnita fuisset vnus eorū ad me hec verba p̄-
tulit. munias te cito signo crucis et similiter
ad idē alius ab alio latere hortabat̄. At ego
causam huius timoris inquirēs. Responde-
runt. **En** peior malefica totius puincie iam
nobis obuiā dat ip̄a enī solo visu maleficiare
hoies nouit. **Tunc** ego stomachando et nū-
q̄ tales timuisse me iactitabā ecce vix verba
cōpleui: et me grauter in pede sinistro lesum
persensi ita vt sine graui dolore de loco fige-
re pedē nō potui aut gressum vnde et aliq̄ cō-
cito e castro per nunciū mibi equū destinan-
do ad illud reducūt doloribz autē p̄ tridū
augmētat̄ p̄fati incole intelligētes maleficio
me infectū quendā rusticū ad spaciū vni⁹ mi-
liaris accedūt et casum p̄ponūt. quē nouerāt
per artē quendā maleficia tollere qui cōcito
ueniens et pedē p̄spiciens si inqt̄ ex vobis cō-
tigit aut naturali defectu experimentū capiā
et si quidē ex maleficio accidit cū dei adiutorio
curabo. sin autem remedijs naturalibus
opus erit insistere. At ego si absq̄ supstitio-
ne et cum dei adiutorio curari potero libens
acceptabo. quoniā cū demone nihil p̄mune

habere volo. nec eius adiutorium affecto. ad idem et ipse villanus respondit se nō velle nisi licita remedia et cū dei adiutorio adhibere et curare. dum mō experientia didicisset hoc per maleficiū mibi contigisse. ad q̄ duo assensit ille plumbū v̄t sup̄ de alia malefica tactū est liq̄factū in cocleari ferreo supra pedē tenuit et in scutellā aqua plenā fudit. et subito diuersarum rerū species pruperunt ac si spine vel pili aut ossa et similia fuissent intromissa. Jā inquit video q̄ infirmitas hec nō ex naturali defectu: sed maleficio vobis contigit. At ego quomō talia ex plūbo liquefacto scire posset dum inquirerē. Ecce inquit septē sunt metalla ex septē planetis et quia saturnus dominatur plumbo eius proprietates est vt si plumbum super maleficiū aliq̄d fustum fuerit per suum influxum maleficium demonstrabit. et bene inquit actum est vt cito remediū adhibeatur. quia tot diebus vos visitare habeo quot sub maleficio stetitis. et interrogare quot dies elapsi fuissent. iam triduo fastus sum vnde et ipse singulis dieb; p̄ tridū me visitando et pedē inspiciendo solū et tangendo et cuncta verba penes seruminando integre sanitati fugato maleficio me restituit. Sic certe modus actorē nō mōstrat maleficiū sicut modū supersticiosus. in eo enī q̄ dei adiutorio et nō ope diaboli sanitatē pmisit. et hoc q̄ saturni influxum super plumbum tanq̄ ex eius dominio causatum allegauit irreprehensibilis extitit et potius commendandus fuit. Sed qua virtute maleficium fugauit et species rerum in plūbo causauit sub dubio relinquatur. Nam cum maleficiū nulla virtute naturali possit ammoueri licet mitigare valeat. vt inferius de obsessoz remedijs patebit. potius videt q̄ per aliq̄d pactū ad minus tacitū cū demone inītū hoc practicauerit. et dicit hic pactū tacitum quādo adminus auctor tacite in assistentiā diaboli cōsentit. per quē modū innumera supersticiosa opera practican̄. licet differenter quo ad diuinā offensam cū in vno opere maior sit creatoris offensa q̄ in altero. In eo enī q̄ de sanitatē pcuranda certū fuit. et in eo q̄ tot dieb; quot sub infirmitate extiterat ipm visitare habuit nec aliq̄b; medicaminib; naturalib; vsus fuit. et tñ iuxta promissa egrotum sanitati restituit. nō tam suspectus q̄ vt manifeste deprehensus ad minus licet nō sup̄ expressum inītū cum demone pactum tamē iudicatur et tanq̄ p̄ cōiuncto haberi et penis adminus in secundo mō sententiandi infra cōtentis. sed puniri debet cum abiuratione solenni nisi leges que in cō-

trariū sentire videntur ipm sustentarent. In quo casu quid ordinario sit faciendū in solutione argumentozū patebit postea. Quartū vero remediū tolerandū et de quo canoniste adminus intendunt cum certis theologis dicit vanum tantū et precise. puta quia solū supersticiosum et nō sub aliquo pacto exp̄so vel tacito ex intentione et proposito practican̄. operatum et dico ad minus. quia fortassis si velint etiaz tertium remediū huic quarto adiungere. potius videtur nobis eorum assertioni cedere q̄ cōtentionibus deservire. et hoc quidem remediū vanum: superius exemplificatū de mulieribus que vrceolum supra ignem positū percutiunt in finem vt malefica que vaccā vbertate lactis priuauit verberetur nec fortassis talia in nomine diaboli facere hibeant. aut fortassis sine eius expressione. Ad idem possunt et alia earum gesta adduci. Nam interdū vbi vaccas huiusmodi lesas ad pascua emittere volunt. explorare etiam ipam maleficā nituntur. tunc bracam viri vt aliud immundū super caput aut dorsum vacce. et hoc potius festiuis diebus et saeratiozibus ipam vaccā cum baculo fortassis iterū ito tali vt supra expressione percutiendo expellunt. et tunc vacca recto tramite ad domum malefice pperat et cornua in eius ostium vibrat cum magno ciulatu continue pulsando. et hec vtiq̄ diabolus in vacca operatur tamdiu quo per alia maleficia sedatur. Reuera et si p̄m p̄atos doctores talia sunt toleranda. nō tamen meritoria vt quidam asserere conantur existunt. cum enī iuxta apostolum omnia que in verbo aut opere facimus in nomine domini nostri iesu christi facere precipimur. licet ibi nō sit expressa demonis inuocatio. et tamē eius nominis expressio. et iterum licet ibi nō sit intentio per pactū aliq̄d tacitum vel expressum talia facere. quia fortassis dicit. volo hoc facere siue diabolus intromittat se siue non. ipa temeritas qua diuinum timorē postponit deum offendit. vnde et diabolo potestātē talia faciendi permittit. inducendi ergo tales sunt ad penitentiaz et hortandi vt potius desistant. et ad remedia infra scripta et superius etiam in parte tacta per vsus videlicet aque benedictę et salis exorcizate rē. recurrant. Simili modo iudicandum de illis quibus dum aliquod iumentū maleficio interimūt et explorare maleficum aut etiam si naturali defectu vel maleficio sic interemptum vbi nituntur ad loca vbi cadauera bestiariū excozicant. pperant et intestina eadaueris super terram trahendo vsq̄ ad do-

Aliud maleficium super caput

Alio modo maleficium

mum deferunt nō autē intra domū per hosti-
um super sed sub limine domus ad coquinā
trahunt: et igne facto super cratem intestina
ponunt. et tunc vt ex relatu talia practicanti-
um sepissime informati sum⁹. sicut intestine
calescunt et ardent: ita intestine malefice calo-
re et dolorib⁹ cruciant. aduertunt ergo illi ex-
ploratores vt hostiū domus optime sit obstru-
sum eo qd p̄ doloribus malefica ad introitū
festinabit domus. et siquidē introitum habe-
bit carbonē de igne aufert et tunc omnis cru-
ciatus effugatur. repertū deniqs sep̄ius noui-
mus qd vbi introitū habere nō poterāt extic-
densissimis tenebris domū intus ⁊ extra val-
labant. cum cōmotione tam horribili et stre-
pitu vt ex ruina domus omnes se tandē in-
terire putarēt nisi ostium aperiret. Ad idem
etiam certa experimenta reducunt. nam cer-
ti volentes e multitudine mulierū in ecclesia
existentiū experiri maleficas que etiā sine eo-
rum consensu ecclesiā diuinis peractis exire
nō valeant tali experimento insistant. Nam
die dominico sotularia iuuenum fungi seu
pinguedine porci vt moris est p̄ restauratio-
ne fieri perungunt. et sic vbi ecclesiā intrant
tamdiu malefice exire ecclesiā non poterunt
quo ad usq̄ exploratores aut excurrunt aut illis
licentiam sub expressione vt supra excedendi cō-
cedant. Simile fit etiam per certa verba que
annotare nō expedit ne quis p̄ diaboliū sedu-
catur. Nā nec iudices aut presidentes his in-
fallibile fidē aut opinionē accomodare dñt
nisi talis p̄sona alias plurimū esset diffama-
ta. cū sub tali pretextu ille mille artifex etiam
innocias infamare posset. Vñ potius auer-
tendi sunt homines a talibus experimentis et
salutares p̄nie iniungēde licez interdū tolles-
rant. Per hec patet responsio ad argumenta
que cōcludūt malificia nō esse tollenda. quia
primis duob⁹ modis omnino illicitū est tol-
lere tertium remediū secundū leges. et si tolles-
rāt tñ nō paruā super ecclesiasticis inder de-
bet habere aduertentiā. Nā qd leges vident
collerare patet. L. de malificiis. l. corū. vbi sic
habet. Alij autē qui faciūt id ne labores hoī-
nū ventoz grandinisq̄ lapidatione sternunt
nō pena sed premio digni sunt. Et Antoni⁹
in summa de legib⁹ in quib⁹ ius canonicū et
ciuile discrepant hoc idem allegat. ex quo vi-
det qd cōcedunt leges p̄ cōseruatione frugū
et iumentoz in omnē euētū posse certos hoī-
nes talia practicātes nō solum tollerare sed ⁊
premiare. Erit ergo ecclesiastici iudicis ad-
uertere si tantummodo iuxta mentē legis cō-
tra grandines et aeris temperiē: modis con-

gruis vt inferius patebit. aut etiā quibusdā
superstitiosis p̄cedit. et tunc dum inde nullū
sequit̄ fidei scandalū etiam tollerare. sed reue-
ra hoc nō erit iuxta tertium sed quartū modū
⁊ quintū de quo consequenter tractandū erit
de ecclesiasticis et licitis remedijs inserendo
interdum de superstitiosis ad quartum mos-
dum pertinentibus. et hoc per capitula sequē-
tia.

Remedium ecclesiasticū cōtra incubos et
succubos demones.

Capitulum. i.

Quia vero in precedentibus capitulis
prime questionis super modos
maleficiandi homines. iumenta ⁊
terre fruges. tacta sunt ante omnia
ea que ipse malefice erga p̄rias personas pra-
cticant qualiter videlicet innocias iuuen-
las in augmentū sue p̄fidie alliciunt. qualis
etiā modus sit p̄fitendi earū et omnia p̄-
standi. qualiter etiā infantes p̄rios aut alios
nos demonibus offerūt. et quō localiter trās-
ferantur. Hec in quā et similia remediare: qz
nō est possibile nisi vt per suos iudices de me-
dio tollantur. aut ad minus in exemplū oim
futurozū puniantur. ideo de hōiō remedijs
nō ad p̄sens sed in vltima pte operis. vbi vi-
ginti modi p̄cedendi et sententiandi cōtra et
super maleficarū p̄sonas deducunt tractabit̄
Ad p̄sens tñ super remedia cōtra earū male-
ficiales effectus tendere oportet et primo q̄li-
ter homines maleficiati remediuntur. demū
qualiter bestie: et vltimo qualiter fruges ter-
re p̄seruantur. De hoibus vero maleficiatis
quo ad incubos demones vel succubos. qz
sunt in triplici genere sed earum que se volū-
tarie demonibus incubis subiiciunt vt sunt
malefice. quia de succubis quo ad viros nō
ita voluntarie practicatū reperit̄. cum ex na-
turali vigore rōnis quo viri mulieribus pre-
eminet: talia plus abhorrent. est et eozū qui
a maleficis cum incubis aut succubis cōtra
eozum voluntatē inuoluunt. et est tertium ge-
nus et hoc precipue virginū quarundā que
cōtra earum omnino voluntatē ab incubis
demonibus molestant. de quibus etiā sepe
presumit̄ qd a maleficis sic maleficiant. puta
quia demones ad instantiā maleficarū sicut
sepissime alias infirmitates immittere solēt.
ita et incubos illis p̄sonis se facere habēt vt
vel sic eos ad suā p̄fidia allidere valeāt. De-
mus quedā exempla. Est in ciuitate cōstuen-
tia pauper quidā sic maleficiatus qd in p̄ntia
v̄oris omnē actū venerit̄ put̄ viri cū mulie-
ribus agere solēt etiā repetitis vicibus per se

capitulum i. de malificiis

exercet. nec ab illis ad instantias et eiulatum
 mulieris auerti potest. quia vno aut tribus acti-
 bus expletis verba replicat. volumus iterum
 de nouo et iterum de nouo inchoare. cum tamen
 nulla persona corporali visu cernatur ei succum
 bere. fitque ut post diutinas hominum verationes
 pauper ille collisus in terram omnibus viribus desti-
 tuit. et dum post aliquarum virtutum recuperatio-
 nem interrogat quod et qualiter ista sibi prin-
 gant. et an ne personam succubantem habuerit. Re-
 spondere solet se sibi videre: sed ita mente ca-
 ptiuatum ut omnino abstinere non valeat. et qui de
 super hoc maleficium mulier quaedam plurimum
 habere suspecta quod ei intulerit eo quod illi paupe-
 ri minata fuerit per verba contumeliosa: quod ipsum
 propter displicentiam sibi factam expedire vellet
 sed legum et executorum iusticie non assunt qui
 saltem super diffamia et graui suspicionem in
 vindictam tanti criminis procederent. putantes
 neminem debere condemnari nisi qui confessione
 propria aut trium testium productione legitimi-
 ma conuincatur. quasi indicia facti aut eui-
 dentia super graues aut violentas suspensiones
 nullas mereantur: penas de quibus tamen
 modis sententiandi inferius ut premissum
 est patebit. De secundo vero genere quo pu-
 elle ab incubis demonibus molestantur.
 Etiam nostris temporibus referre nimis so-
 gum foret: cum historie certe de similibus
 existant referte. Sed cum quanta difficultate
 talia remediari possint patere potest et his que
 thomas brabantinus circa finem operis sui de apu-
 bus: de quadam in hunc modum refert. Vidit in-
 quit et in confessione audiuit virginem quandam
 in religioso habitu que primo dixit se non quod
 in concubitu sensisset per hoc tamen dat intellige-
 re se cognitam fuisse at ego non credens. artauit
 eam rationibus et duris cominationibus sub picu-
 lo anime sue. tandem cum lacrymis confessus est se pri-
 us corruptam mente quam corpore. et cum postea
 doleret quasi ad mortem et confiteretur omni die
 cum lacrymis non potuit tamen ingenio studio vel
 arte ab incubo demone liberari. nec signo cruci-
 cis nec aqua benedicta: que tamen specialiter ad
 fugandos demones ordinantur. nec sacramen-
 to christi corporis ipsis etiam angelis terrifico do-
 nec post plures annos oratione ieiunio pie lu-
 cardis fugaretur. et est credibile saluo me-
 liori iudicio. quod postquam de peccato suo dolens
 confitebatur: postquam ei concubitus demonis pe-
 na culpe quam culpa fuit. Decetiam cum in vigilia
 penthecosten querularet apud cristinam in valle
 ducisse brabantie montalem deuotam que mihi
 hoc retulit quod non auderet concubare. propter demo-
 nis importunam vexationem. copatens dixit ei

cristina. Vade quiesce secunda concubatura cras
 dominico corpore. ego in me recipiam penam
 tuam. Recedens illa gaudens dormit in pace.
 ad orationem de nocte surgit mane cum omni tran-
 quillitate sacramenta suscipit. Cristina autem
 suscepta in se penam non ponderat. vespere quie-
 ti se dans. audit in stratu suo quasi pcellam
 commouente se: et inquietius agitante. nec sus-
 picans demones. arrepto colore fugare nititur
 quicquid esset. decumbit itez. sed pauidam: ve-
 xata surrexit et hoc pluries. tandem sensit et vi-
 dit euersis fere straminibus quod demonis nequi-
 tia vexaret. Dimisso ergo lecto noctem ducit
 in somnum. et orare volens demonis cruciaba-
 tur insultu et ut dixit nunquam talia passa fue-
 rat: vnde predictae mulieri manent. Renuncio in-
 quit renuncio pene tue: vix sine vite discrimi-
 ne violentiam tentatoris pessimi euasi. Quae
 ex re perpendit difficile esse homini remediare
 siue maleficio siue absque eo contingat. Sunt
 tamen adhuc aliqua per que fortassis ipsi demones
 fugantur. de quibus et nider in suo formicario
 Licet enim ut ibi refert quinque modis valeant
 puella et viri liberari videlicet per sacramentalem
 confessionem et sanctam exercitationem in crucis con-
 signationem vel angelicam salutationem. Tercio
 per exorcismorum applicationem. Quarto per certi
 loci mutationem. et per cautam sanctorum excom-
 municationem: et ex premissis patuit quod prima duo
 moniali non profuerunt. non tamen propterea obmittenda
 sunt. quod enim vni est remedium non propter
 hoc sequitur quod et alteri. ita et conuerso. Nam
 et incubos sepe per orationem dominicam aut a-
 que aspersionem. vel etiam per angelicam saluta-
 tionem fuisse repulso. historie tradunt. Refert
 enim Cesari in dialogo suo quod sacerdos qui-
 dam postquam se suspenderat eius concubina mo-
 nasterium intrauit et per incubum ad luxuriam per-
 cata est. quem tamen per crucis consignationem repulit
 et per aque benedictae aspersionem: licet statim post-
 stea rediit. Quando autem angelicam salutationem
 dicebat: longe velut sagitta disparuit et recessit
 sed interdum rediit. licet prope accedere eam non
 auderet. Item de tercio videlicet per sacramenta-
 lem confessionem patet per eundem Cesarium qui di-
 cit quod concubina antedicta cum iam confessus esset
 pure in toto derelicta est ab incubo. Refert
 idem quod quidam vir in leodio passus incubum
 confessione sacramentali finita totaliter libera-
 tus est. Ponit insuper exemplum de quadam inclu-
 sa quam incubis nec oratione nec confessione nec
 propter aliud spirituale exercitium reliquit quin
 eius lectum ascenderet: sed cum ad informatio-
 nem cuiusdam viri religiosi diceret benedicite.
 statim eam demoni reliquit. De quarto loc.

*Secundum per
 applicationem*

l. iij.

videlicet mutatione. dicit qui prius. q̄ filia cuiusdā sacerdotis stuprata per incubū et facta ex dolore frenetica. trans remūq̄ elongata ab incubo dimissa est. sed pater eius q̄ a loco filia deposuerat a demone percussus est adeo ut moreret̄ in triduo. Fit et mētio de quadaz que per incubū crebro in lecto vexata. pprio. cōsociam deuorā petijt vt loco vexate iaceret quod cum fecisset tota nocte quasdā inquietudines grauissimas sensit et prior tūc quietus fuit. Notatur etiam a **Suibelmo** q̄ incubi plus vexare videntur mulieres et puellas pulcros crines habentes. ideo quia aut cure aut ornatui crinū nimū incumbunt hōi. aut quia per crines viros inflammare cupiunt vel cōsueuerunt. aut quia in eis inaniter gloriāntur. aut quia diuina bonitas hoc p̄mittit vt terreant mulieres viros inflammare per ea que etiā demones inflammari viros volunt. De quinto de excomunicacione que fortassis aliquādo cadē est exorcizatiō. patet in legenda sancti bernardi. In aquitania siquidē mulier ab incubo sex annis incredibili ab vsu libidinis vexata. audiuit sibi incubum ne ad virū sanctum qui ventur⁹ erat appropinquaret minantē. **H**abil inq̄t tibi. proficiet sed eo recedente tuus crudelissimus et persecutor qui actenus tuus amator extitit. **Q**ue cum virū sanctū bernardū inuocaret: respondit. **T**olle meum baculū et lecto tuo insige: et faciat malignus qd̄ potest. hoc cū fecisset: demon camerā femine nō est ausus intrare sed foris minabat̄ atrocissime se eā vel: le persequi bernardo recedente. **Q**uo p̄ feminam audito cōuocat populū beatus bernardus omnes iubet accensas candelas gestare in manibus et demonē cum vniuerso q̄ aderat cetū excomunicauit. ac ne ad illā vel aliā deinceps accessum habeat interdixit. et ita illa plane liberata est. **V**erum hic notandū q̄ potestas clauū cōcessa petro et suis successoribus quia sonat sup̄ terrā et tūc p̄ viatoribus hec iurisdictionis potestas sit in remediū ecclesie p̄cessa. mirū videt̄ q̄ et aeree potestates hec iurisdictione valeant arceri. **S**ed dici potest q̄ quia p̄sone que a demonibus molestātur: sunt sub iurisdictione pape et clauū. nō mirum si per indirectū hōi potestates vigore clauū arceant. sicut etiā indirecte animas potestate clauū a penis purgatorij ignis absolvere p̄t. nō obstante q̄ potestas illa sonat sup̄ terrā et anime sunt sub terra. De potestate etiā clauū concessa capiti ecclesie scz vicario christi nō est tutum disputare. cum notū sit q̄ tanta potestas sit a p̄po ecclesie et ei⁹ vicario

cōcessa q̄ta puro homini p̄cedi a deo potuit et hoc in vtilitate ecclesie. **S**ic etiam estimari potest q̄ si egritudines a maleficis virtute demonū inflicte excomunicarent̄ cū ip̄is maleficis aut triticibus et demonibus nō adeo in ip̄os infirmos seuirent. et q̄ citius liberarentur adhibitis super hoc et alijs exorcismis licitis. **I**n partibus deniq̄ arbilis vulgaris est narratio. simul et alijs in locis qd̄ dum diuina p̄missione locuste volātes cū ingēti multitudine. **V**inetas frondes segetes et cuncta virentia eradicarēt. huiusmodi excomunicacione et maledictōe fugate et subito interempte fuerunt. **Q**uod si sanctificati viri quis asserbere velit et nō virtuti clauū sit in noie domini vnum p̄ certo habemus q̄ nec virtus miraculorū nec potestas clauū. gratiā grauius facientē de necessitate p̄supponunt. cum vtrunq̄ ex gratia gratis data p̄cedat. **E**st et iterum notandū q̄ vbi nullum predictorū remediorū iuuat q̄ tunc ad exorcismos licitos sit recurrendū. de quibus inferius patebit q̄ et si hi ad fugandū demonis nequiciā nō sufficient: tunc reuera talis vexatio demonis est pena p̄ peccatis satisfactoria. si prove oportet sustineat̄ in ebaritate sicut et alia mala huius mundi que nos sic premunt vt ad deum ire cōpellant. **V**erum etiā aduertendū q̄ interdū alique in veritate per incubū nō vexantur: sed tantummodo ita se vexari putāt. et hoc q̄ mulieribus p̄cipue et nō viris cum alias sint timide et mirabiliū formarum in imaginatione susceptiue. **U**nde et **Suibelmus** sepe allegatus. multe inquit de apparitionibus fantasticis et morbo melancholico in multis fiunt et in mulieribus maxime sicut apparet de visionibus et reuelacionibus. **E**t causa in hoc est vt norunt medici ip̄a natura mulierū animarū eo q̄ longe facilioris et leuioris impressionis sunt q̄ anime viriles. et subdit ibidē. **S**cio me vidisse mulierem que credebatur se cognosci ab intus a diabolo alia incredibilia se sentire dicebat. **N**ō nunq̄ etiam impregnate sibi videntur mulieres ab incubis et intumescūt vehementer ventres earū. **E**t cū partus ipsas aduenerit sola emissionē multeventositate demutescūt. **M**ā de ouis fornicarū in potu sumptis incredibilem ventositate et tumultū in ventre generant hominis. **S**imiliter de granis catapuzie et de granis arborisq̄ v̄ nigra pin⁹ silia in ventre fiūt. **F**acillimū est autē demoni similia et maiora in ventribus hōim p̄curare. **H**ec addita sunt vt nō facillime quis mulierculis fidem adhibeat. sed illis dumtaxat sup̄ qui

bus experimēta fidē fecerunt. vt de illis que didicerunt in p̄rijs lectis. vel alio modo cōdormientibus per experientiam talia vera esse.

Remedia p̄ illis qui circa vim generatiuā maleficiuntur.

Capitulum. ij.

Iacet mulieres in maiori numero sunt malefice q̄ viri vt in prima p̄ operis ostensu; est: tñ viri plus maleficiunt. et huius ratio est. qz cum deus plus p̄mittit sup̄ actū venereū per quē primū peccatū diffundit q̄ sup̄ alios actus humanos. sicut et p̄ serpentes qui magis incantationib; deseruiūt q̄ alia aialia. eo q̄ diaboli primū instrumentū. Et cū actus ille venereus plus et faciliōri mō potest maleficiari in viro q̄ in muliere. ideo. Et quidē patet quod factū est. Nam cum quinq; modis demon in generatiuā potentiā p̄t agere t̄ illi modi citius p̄curantur in viris. Remedia q̄dhibenda sup̄ vnumquēq; modū iuxta possibilitatem sunt deducenda. et ille qui viciatus est in tali potētia attendat: sub quo modo suū maleficiū cōtineatur. Sunt autē quinq; modi iuxta petrū de palude in suo. iij. di. xxxiij. in p̄cessu hui; maleficij. Nam demon ex hoc q̄ est spiritus habet potestatem super creaturā corporalē deo p̄mittente. et ex cōditione nature sue p̄cipue ad motū localē vt illū phibeat vel vt pmoueat. Unde per hanc potestatem possunt corpora viri t̄ mulieris impedire ne sibi appropinquant: et hoc directe vel indirec. Directe quando vnū elongaret ab altero vel nō sineret ad alterū appropinquare. Indirecte qñ aliquod impedimentū p̄curaret: vel qñ se interponeret in corpore assumpto. sicut cuidā iuueni pagano acciderat qui idolum desponsauerat. et nihilominus cōtraxerat cum quadā iuuenula. nec p̄pter hoc poterat eam cognoscere vt supra patuit. Secūdo mō vbi hominē inflammaret erga vnā et refrigeraret erga aliā. et hoc posset occulte p̄curare per applicationē quarundā herbarū aut aliarū rerum quas optime nouit ad hoc validas. Tercio mō vbi estimationē viri aut mulieris turbaret. qua redderet vnā personā alteri exosam. qz vt supra patuit in prima p̄ operis p̄t in imaginationē imprimere. Quarto modo reprimendo vigorē membri qui ad fructificationē necessario requirit. sicut motum localē cuiuscunq; organi reprimere p̄t. Quinto phibendo missionē spiritū ad mēbra in quibus est virtus motiua quasi intercludendo vias seminis ne ad vasa generatiōnis descendāt. vel ne ab illis vīs recedat. vel

ne excidat vel emittat. **Q**d si d̄s dicat. nescio sub quo mō maleficiatū mihi illatū cōtineat vnū scio q̄ generatiua potentia erga vxorē meā careo. Responderi p̄t. si potens est ad alias mulieres nō aut ad p̄riam. tunc sub secundo mō. quia de primo mō certificaret p̄ succubū demonē. i. q̄ p̄ demones incubos et succubos deluderet. Item si vxorē nō habet exosam. et tñ nō p̄t ip̄am agnoscere sed bene alias: tunc iterū manet sub secūdo mō. si autē habet exosam et nō p̄t agnoscere. tunc sub secundo et tercio mō cōtinetur. Itē si nō habet exosam vellet autē cognoscere: sed nō habet vigorē membri tñc sub quarto mō. Si p̄o habet vigorē membri. sed nō habet ex. isionē seminis tunc sub quinto mō. **M**odus ergo curandi patebit vbi declarat si equaliter in charitate et extra charitatē existētes his maleficiari valeant. Et quidē q̄ nō: dempto quarto modo qui tñ etiā rarissime. accidere enī p̄t q̄ in grā et charitate existit sic declarat. tñ lectori p̄t supponit. q̄ loquimur de actu cōiugali inter matrimonialiter cōiunctos. qz alias impli; caretur cū ois actus venere; extra matrimonium est peccatū mortale et nō nisi ab his q̄ extra charitatē existunt exerceat. Nam cum asserere oporteat ex totius scripture sacre traditione q̄ demones magis p̄mittunt a deo seuire in peccatores q̄ in iustos. licet legat ip̄m iustitiam Job fuisse p̄cūsum. hoc tñ nō fuit singulariter sup̄ potentiā generatiuā nec etiam directe. ideo dicere oportet q̄ quibuscūq; q̄ talia maleficia inter matrimonialiter cōiunctos cōtingunt signū est q̄ vel ambe p̄sonae vel altera extra charitatē existat. et quidē fundamentū hui; ex scriptur; deducit auctoritate et rōne. Nam angel; dixit thobie. In illos q̄ libidini vacāt accipit demoniū potestatem effectus demonstrauit vbi septē viros virginis sare occiderat. Itē cassian; in colla. patrū. diffinit beatus Antonius nullaten; posse demonē mentē cuiuscūq; vel corp; inuadere nisi eā p̄ri; destituerit oibus cogitationib; sanctis ac sp̄iali p̄templatōe vacuā nudāq; reddiderit. hec p̄ba vtiq; applicari p̄nt sup̄ maleficiū corp̄is vniversaliter sup̄ rotū corpus cū iob tali maleficio p̄cūsus nō tñ nud; a diuina gratia fuit. s; p̄ticulariter qñ vici; p̄ticulari maleficiū rōne alicui; peccati accidit corp̄i. et hoc quidē nō p̄t esse nisi p̄ctm̄ incōtinentie. Rō. nā vt dictū est p̄pter fedritatē illi; actus. t̄ qz p̄ ip̄m primū peccatū diffunditur deus plus p̄mittit sup̄ ip̄m q̄ sup̄ alios hūanos act; q̄ et inter matrimonialiter p̄iunctos vbi diuino auxilio p̄pter peccatū destituunt;

amplius circa illam vim generatiuā malefici-
ciari a deo pmittunt. q̄ si querit̄ cutus modi
sint illa peccata dici p̄t q̄ peccata incōn-
tētie que inter cognatos cum varia sint. Juxta
illud Hiero. et habet̄ in textu. Adulter est in
ppriam amator ardentior simul et h̄mōi ama-
tores amplius in predictis maleficiunt̄. Re-
media ergo ecclesiastica sunt duplicia. Unū
in foro cōfrentioso: alterum in foro cōscientie
practicaf. Primū si in iudicio allegat̄ impo-
tentia ex maleficio illata tunc distinguendū
est. quia talis impotētia aut est tpalis aut p̄-
petua. Si tpalis nō impedit. tunc aut̄ p̄sumi-
tur esse tpalis q̄n̄ infra spaciū triū annorū co-
habitantes. et q̄stum possunt operā dantes.
Tunc p̄ ecclesiastica sacramēta siue p̄ alia reme-
dia sanari p̄nt. Si vero nō sanent̄ aliquo re-
medio extunc p̄sumitur esse p̄petua. Itē aut̄
p̄cedit matrimonij cōtractionē et cōsumma-
tionem. et sic impedit cōtrahendū et dirimit
iam cōtractum. aut sequit̄ matrimonij cōtra-
ctionem sed nō p̄sumationē. et est cōmunis
modus maleficiandi viros q̄n̄ spernūt ama-
sias. tunc enī quia sperabāt se matrimoniali-
ter copulari et defraudant̄ inferūt maleficia
viris: vt nec alijs cōmisceri valeāt. in tali enī
casu vt dicit̄ aliqui dirimit̄ matrimonij iā
cōtractum nisi sub cōtinentia cohabitare ve-
lint. vt maria et ioseph. et habēt̄ p̄ se cano. di-
citur enī. xxxij. q. i. q̄ cōiugium cōfirmat̄ offi-
cio scz carnis. vt dicit̄ glosa. Et parū post di-
citur. q̄ anteq̄ cōfirmet̄ impossibilitas offi-
cij soluit̄ vinculū cōiugij. Aut sequit̄ matris-
monij cōsummatū. et tunc vinculū matris-
moniale nō dirimit̄. Plura alia a doctoribus
notant̄. sed q̄ nō p̄cise sunt p̄ncis speculatio-
nis. notant̄ aut̄ in varijs scriptis doctorum
vbi de maleficiali impedimento tractāt. ideo
hic est supersedendū tantummodō si q̄s difficul-
taret quō actus ille possit impediri respectu
illius mulieris et non respectu alterius. Res-
pondit Bonauen. hoc est vel quia sortileg⁹
ad hoc respectu p̄sone determinate diabolū
inuitauit. vel quia deus respectu p̄sone cu-
iuslibet impedire nō pmittit. Occultū enī iu-
diciū dei hic latet vt in vxore thobie. quali-
ter aut̄ diabolus hoc facere possit patet ex p̄-
missis. dicit̄ t̄n̄ hic Bonauen. q̄ impedit ge-
neratiuā: nō impedimento intrinseco ledēdo
organū. sed extrinseco impediendo vsū et
est impedimentū artificiale non naturale. et
ita potest impedire ad vnā et nō ad alias. vel
tollendo exercitationē cōcupiscentie ad illam
vel aliā. et hoc p̄ virtutē ppriam vel per herbā
vel per lapidē vel per aliquā creaturā occul-

ram. et satis cōcordat cū dictis petri. Remes-
dium vero ecclesiasticū in foro cōscientie tra-
ditur. xxxij. q. viij. si p̄ sortiaras. vbi sic dici-
tur. Si per sortiaras atq̄ maleficas artes
nonnūq̄ occulto iusto dei iudicio pmittente
et diabolo p̄parante cōcubitus sequit̄. Hor-
tandi sunt quibz ista eueniūt vt corde cōrito
et spiritu humiliato deo et sacerdoti de omni-
bus peccatis suis purā confessionē faciant et
profusus lachrymis et largioribus elemosy-
nis et orationibus atq̄ ieiunijs. dño satisfac-
ciant. In quibus verbis notat̄ q̄ tantummodō
p̄pter peccata et extra charitatē existentibz ta-
lia cōtingunt. sequit̄ et per exorcismos ac ce-
tera ecclesiastice medicine munimina. minis-
tri ecclesie tales q̄stum annuerit domin⁹ qui
abymelech et domū eius abrae orōnibus sa-
nauit sanare p̄curent. Unū summarie dicere
possumus q̄ quinq̄ sunt remedia q̄ talibus
sic maleficiat̄ licite applicari p̄nt. vtz sancto-
rum aliquoz limina pegrinatio. et ibidē pec-
catorū suoz cum cōtritione vera cōfessio. si-
gni crucis et orōnis deuote multiplicatio. p̄
verba sobria licita exorcisatio q̄ qualiter fie-
ri debet inferius patebit. et cauta maleficij ob-
latio facit ad hoc q̄ supra de comite tacum
est qui cū per triennij sibi matrimonialiter
copulatā virginē cognoscere nō potuisset.

Remedia cōtra maleficiatos super amorē
vel odium inordinatum.

Capitulum. iij.
Sicut maleficiū in potētia generati-
ua: ita et p̄bilocaptio et odium in
voluntate causantur. expedit̄ pri-
mo de eius causa: et tandē q̄stū pos-
sibile est de eius remedijs transcurrere. P̄bi-
locaptio igitur seu amor inordinatus vnus
sexus ad alterū triplici ex causa oriri p̄t. Ali-
quādo ex sola incautela oculoꝝ. aliquā ex ten-
tatiōe demonū solū. aliquā ex maleficio nigro-
manticoz et maleficarū simul et demonū. De
primo dicit̄ Jaco. i. Anusq̄q̄ tentat̄ a p̄cupi-
scentia sua abstract⁹ et illectus deinde p̄cupi-
scentia cū p̄ceperit parit̄ petn̄. peccatū dō cū
p̄summatū fuerit generat mortē Sic siche-
m cū vidisset dinā excurrentē ad videndū ml̄eres
regionis illi⁹ ad amauit eā et rapuit et dormi-
uit cū illa et p̄glutinata est aīa ei⁹ cū ea. Gen.
xxxij. fm glo. Infirmē aīe sic accidit quādo
postpositis pprijs aliena negocia curat. sedu-
citur p̄suetudie et fit vna vnitate p̄sensus cū
illicitis. De scdo q̄ oriat̄ ex tentatiōe demonū
principalit̄ Sic aman sororē thamar specio-
sissimā adamauerat et depererat in ea valde
ita vt propter amorē eius egrotaret. ij. Reg.

rii. nō enī in toto tam corruptus esse potuit
 mente vt in tantū facinus stupri profleret. si
 nō graniter a diabolo tentat⁹ fuisset. De hoc
 etiā genere amoris refertus est liber sanctoz
 patrū qui refert omnē tentationē carnalis a-
 moris sibi in heremis subtraxisse. quosdā q
 tū vltra q̄s credi pōt amore mulierum tenta-
 bantur aliquotiens. **Uñ** et. ij. **Corinth.** xij.
 apls dicit. Datus est mihi stimulus carnis
 mee angelus sathane qui me colaphiset. vbi
 glosa. tentando per libidinē datus est mihi
 stimulus. aiunt quidā. tentatio aut tui nō cō-
 sentitur nō est peccatū: sed materia exercende
 virtutis. hoc intelligit de tentatione que ab
 hoste nō a carne q̄ peccatū est veniale etiaz si
 ei nō cōsentiatur. De his varia exempla legū-
 tur in varijs locis. De tercio q̄ amor hereos
 proueniat et maleficijs demonū et malefica-
 rum possibilitas hui⁹ maleficij supra in que-
 stionibus p̄ceptis. an demones p̄ malefi-
 cas mentes hoīm ad amorē vel odiū immu-
 tare et incitare valeāt ad longū deducit. p̄ va-
 ria etiā gesta et acta a nobis reperta cōproba-
 tur. immo inter oīa maleficia minimū p̄pter
 sui generalitatē reputat. **Q** si querit. petrus
 philocaptus amore talis zē. nescit an primo
 secundo aut tercio mō. **R**espondet. odiū in-
 ter cōiugatos cum crimine adulterij et si ope-
 ratione demonū fieri possit. vbi tū fisco car-
 nalis scupiscentie amoris. q̄s adeo inuolūt
 tur et succendit vt nulla cōfusione plagis ver-
 bis aut factis ad desistendū cogi valeat. **I**tē
 vbi quis sepe pulciorē dimittit viorē et tur-
 pissime adheret. **I**tē vbi nocturno tpe nec
 quiescere valent: sed ita dementant vt p̄ de-
 uia queq̄ incedere habeāt. **O**ptimates plati
 z alij diuites sepissime his miserijs inuolūt
 tur. **E**st quidē hoc tps muliebre de quo hila-
 degardus vt **Uñ**. in specu. histo. refert p̄di-
 xit q̄ nō tam diu durabit quantū hucusq̄ p̄-
 stitit. cum iam mundus plenus sit adulterij
 p̄cipue in optimatibz. et qd op⁹ scribere de re-
 medijs qui remedia abhorrēt. tū vt pio lecto-
 ri satisfiat. aliqua breuiter tangam⁹. **S**uper
 philocaptionē sine maleficio. **A**uicēna septē
 remedia ponit q̄r̄ vicz personā egrotare facit
 sed parū ista nostre speculationi nisi q̄tū my-
 stice aīe languenti deseruūt. dicit enim li. iij.
 q̄ ex variatione pulsus et ad nominationē a-
 mati cum ibi radix egrotationis habet. tunc
 si lex sustinet fiat copula per matrimoniū. qz
 sic sanant cum obeditur nature. **A**ut fiat ap-
 plicatio medicinaliū de quibz ibidē tractat z
 docet. **A**ut vt egrotus amorē suū de dilecto
 per licita remedia ad aliud diligendum cō-

uertat q̄ priori preeligere debet. et ita fugere
 p̄ntiam amati. quia sic distrabitur animus.
Aut etiā si corrigibilis est tribuletur hortet.
 quod opus amoris est maxima miseria. vel
 dirigantur ad ipm qui q̄stum cum veritate z
 deo possunt vituperent corpus et dispositio-
 nem dilecti et mores cum transfiguratioe fa-
 ciez turpi seu difformi. **N**el saltim vltimo
 vt occupent in rebus arduis et distractiuis
 officijs. **R**euera sicut animalis homo p̄ hu-
 iusmodi remedia sanat. ita ad spirituale sin-
 gula capiēdo interiorē hominē reformant
 obediatur legi mentis potius q̄ nature. cō-
 uertit amorem suum ad eternas delicias res-
 cordetur q̄ momentaneū sit quod delectat et
 eternum quod cruciat. querat delicias in illa
 vita vbi sic inchoant q̄ nunq̄ finiunt cuius
 ius qui amator esse noluerit et istam perdet z
 illam nō inueniet et eternis ignibus deputa-
 bitur ecce tria dāna irreuerabilia ex amo-
 re hereos puenientia. **S**uper philocaptionē
 nem vero et maleficio remedia in precedenti
 capitulo tacta nō incōuenienter et hic appli-
 cari possunt. precipue autē exorcizatio per sa-
 cra verba q̄ sibi ipi facere taliter maleficiatus
 potest. **Q**uotidie angelū sanctum sibi ad cu-
 stodiam a deo deputatū inuocet. pura cōfes-
 sione sanctorū limina precipue autē beatissi-
 me virginis frequentet et sine dubio libera-
 bitur. **S**ed q̄ vituperabile vt barbari homi-
 nes donis naturalibus et virtutū armis ab-
 iectis seipos tueri rennuunt cum p̄nellule se-
 pissime inuicta infirmitate huiusmodi male-
 ficia his armis p̄pulerunt in quarū cōmenda-
 tionem vnum e multis in medijs produca-
 mus. **F**uit in rurali villa quadam prope lin-
 darve cōstansiensis diocesis virgo adulta fa-
 cie pulera et elegantior moribus in hui⁹ aspe-
 ctu captus quidam vir leuis moribus cleri-
 cus ferresolo nomine vtinaz non sacerdos.
 qui vulnus sue mentis vltra celare nō valēs
 venit ad laboratorū dicte virginis et hone-
 stis verbis se rethe demonis exhibēs primū.
 tandem ad amorē sui virginis ansus est ver-
 bis dumtaxat puocare animū q̄ illa diuino
 instinctu percipiens intacta mente et corpo-
 re respōdit viriliter. **D**omine cum verbis ta-
 libus domū meā nolite frequētare. alioquin
 repulā sustinebitis verecūdia mediāte. **Q**ui
 ille. **E**t si me diligere mō rennuis verbis dul-
 cibus monita nō post modicū coacta opibus
 me amabis tibi p̄mitto. **E**rat vir ille suspect⁹
 incātor z de maleficio. **S**z verba hec virgo
 p̄ v̄to habuit nec scintillā amoris carnal ad
 viz in se sensit p̄ tūc q̄ euoluto nō multo tpe

Handwritten note in red ink.

Handwritten note in red ink.

Imaginationes amorosas de viro illo cepit habere. Quod illa percipiens diuinitus inspirata ad matrem misericordie confugit et per auxilio a filio impetrando deuotissime implozauit. Et statim honesta societate requirens peregrinari cepit ad locum heremitarum sic enim noiat ecclesia in honore ipsius genitricis miraculose consecrata in prefata dioecesi. In qua sacramentaliter confessa: ne in ea aliquid inuenire posset malignus spiritus. et ad ipsam matrem pietatis precibus fuis: prius ois cessauit hostis machinatio ita ut eam postmodum nunquam tangeret. Superfuit tamen adhuc et barbari viri a maleficiis mulierculis. importune superbiori sollicitati quasi nequaquam a philocapione earum se contineri possent. qui tamen viriliter resistentes quantum se vltro pulsare illecebris imaginationibus sentiret. tamen etiam per presidia premissa cuncta machinamenta diaboli superat. Et vere speculum huius pugne quidam iuuenis predictus in oppido ysbbruck. qui quantum a maleficiis pulsatus fuit nec calamo curari quis posset. semper virile animum gerens per prefata remedia intactus euasit. quare et merito concluditur prefata remedia contra huiusmodi morbum esse certissima ita quod certissime ita liberant quicumque his armis vtiunt. et quod de amore inordinato hoc et de odio cum opposito eadem sit disciplina intelligendum est. licet aliqualis in modo maleficiandi cum sit differentia etiam aliud remedium illa persona que odio habet requirere debet. ipse enim qui odio habet et in corde desert: non de facili si adulter est ad amorem uxoris etiam per quascumque peregrinationes flectit. Et quod relatu maleficarum copertum est quod per serpentes huiusmodi maleficia ad odium percurant eo quod dum primum instrumentum erat diaboli et in sui maledictionem recepit inimicitiam inter ipsum et mulierem ideo et tales inimicitias ex ipsis percurare fatagunt ponendo pellem aut caput serpentis sub lumine hostij camere aut domus. unde et omnes anguli domus sunt perquirendi et innouandi quo ad inhabitationes quantum possibile est. vel alienas inhabitare domos. Et quidem cum dictum sit quod seipos maleficiati exorcizare valeant intelligit quod verba sacra benedictiones et carmina secum deferre in collo poterunt. siquidem legere aut seipos benedicere nescirent: quod tamen qualiter facienda sint in sequentibus patebit.

Remedia super eos quibus virilia membra prestigiosa arte auferunt et ubi interdum in bestiales formas boies transmutant.

Capitulum. iij.

Super eos qui prestigiosa arte illuduntur ut se virili membro carere aut in bestiales formas transmutatos esse putant quibus remedijs subleuari valeant et premissis satis euidenter elicit. Nam cum tales omnino diuina gratia destituantur quod principium in maleficiatis existit fundamentum non est possibile ut ferro manente in vulnere emplastrum curatiuum apponatur. expedit ergo ut per generalem confessionem deo ante omnia recocilietur. Demum quia ut supra in secunda parte operis capitulo. vij. tactum est. talia membra nunquam in veritate euelli aut segregari a corporibus. sed tantummodo prestigiosa arte occultari ad sensum tactus et visus. patuit etiam quod huiusmodi illusiones in gratia constitutis non ita faciliter nec actiue nec passiuè contingunt ut vix eis membra auferantur aut quod in eorum visum a potentia quasi alius sint ablata deludantur. ideo et remedium in eodem capitulo exprimitur cum ipso morbo ut vix quantum possibile sit cum ipsa malefica amice se componant. Super eos denique qui in bestiales formas se transmutatos esse putant. Sciendum quod hoc genus maleficii non ita in occidentalibus sicut in orientalibus regnis practica. intellige quod ad secundas personas licet quo ad proprias maleficarum personas. hoc sepius apud nos visum fuerit ipsas vix maleficas in effigijs animalium oculis intuentium se obiecit ut supra capitulo octauo deductum quare et remedia que in tertia parte operis deducunt. super extremum vix maleficarum per seculare brachium forent applicanda. Et quidem quod orientales huiusmodi illusiones remediare solent sic deducitur. Nam ex militaribus fratribus ordinis sancti iohannis hierosolimitani in rhodis veridica relatione plura de his percipimus. precipue autem quod in ciuitate salamina regni cyprici talis casus accidit. Nam cum ibi portus sit maris et nauis quedam onusta mercimonijs applicando pergrinis nauim exeuntibus ut quisque victualibus semuniret. iuuenis quidam ex eis robustus domum cuiusdam mulieris extra ciuitatem supra litus maris situatam accessit et an oua haberet ad videndum a muliere sciscitatur. At mulier cernens iuuenem robustum forenssem et alienum a patria unde minor de eo suspitio apud intraneos super eius perditionem oriri posset expecta inquit paululum et iuxta optata singula recipies et dum moram faceret clausa et in interiori parte domus iuuenis ab extra ut cum quantum expediret ne nauem cum negligere contingeret clamare cepit. tunc mulier alique oua attulit iuueni. tradidit. et in casu qui nauem neglexerat et ad

eam rediret sibi iniunxit. **V**eloci igitur cursu ad nānē q̄ in litore maris erat peravit. et aī ingressum eo q̄ nec dū alij focij oēs cōuenē rant oua comedere et seipm̄ reficere studuit. **E**t ecce post horā mutus effectus et q̄si mente destitutus vt post ip̄e referre solit⁹ erat de seip̄o ammirās quid nā sibi accidisset conice re nō poterat. volēs ergo nauim intrare ab immozantib⁹ baculis verberatus repellitur cunctis acclamātib⁹ ecce ecce q̄d nā in asino. maledicaris bestia num⁹ et tu nauim intrabis **R**epulsus sic iuuenis et verba illoꝝ q̄d ip̄m asinū affirmabāt intelligēs apud se rumina bat et q̄ maleficio mulieris infect⁹ esset cogitare cepit precipue in eo q̄ nullū verbū fozmare poterat: cū tñ ip̄e oēs intelligebat. et dū rursus nauim ascēdere tentaret grauiorib⁹ celsus verberib⁹: ip̄m amaro corde remanere et recessum nauis cōspicere opus erat. **H**uc illucq̄ discurrens cum oēs ip̄m asinū estimabant necesse erat vt tanq̄ bestia ab oibus tractaretur. cōpulsus igitur ad domū mulieris redijt cui ad placitū p̄seruatōe vite sue vltra triennū seruauit. nil opis faciēs manib⁹ nisi necessaria domus in lignis et bladīs appozans. etiā que exportāda crāt tanq̄ iumentū deportabat. hoc p̄solatōis relicto vt licet ab oibus alijs iumentū reputaret. ab ip̄is tñ maleficis cōiunctim vel diuisim morātib⁹ vt verus homo humanit⁹ cōuersando in incessu statu et habitu agnoscebat. **Q**uod si querit quō onera sibi tanq̄ iumentū imponebant. Dicendum q̄ sicut **Aug⁹** narrat de mulierib⁹ stabularijs q̄ hospites suertebāt in iumēta onera portantia. li. xvij. c. xvij. de ciuī. dei. et de p̄re p̄stantij q̄ se caballū seu equū fuisse et anonā cū alijs aialib⁹ baiulasse narrauit. vti q̄ ex illis actis de p̄nti iudicam⁹ ita q̄ triplex deceptio p̄stigiōsa arte fiebat. **P**rima quo ad hoies iuuenē nō vt hoies sed vt asinū intuentes q̄ q̄liter demones faciliter pcurare p̄nt: supra. viij. c. patuit. **S**ecda q̄ illa onera non fuerūt illuzoria: sed vbi vires iuuenis excedebant demon inuisibiliter deferebat. **T**ercio q̄ sibi ip̄i dū inter alios cōuersabat iuuenis etiā iumentū videbat in imaginatōe dūtarat et estimatiua potētia que sunt affixe organis corp̄alibus. nō aut in rōne. q̄ nō a deo erat ligata quin se hoiem sciebat. s; arte magica delusum vt tanq̄ bestia estimaret. sicut et de nabuchodonosor ibidem exemplificat. **T**riennio igitur sic elapso: in quarto dum quodā die ante meridiē ciuitatē prefatā intrasset et mulier a longe sequerēt. cōtingit quandā ecclesiā in qua diuina celebrabant iuuenē sic malefici-

atum p̄terire: audicēs nolā campāne cū more latinoꝝ et nō grecoꝝ in illa regno diuina peragunt. p̄ eleuatōe corporis xp̄i ad ecclesiā se cōuertit et intrare dū p̄pter verbera et expulsiōne non auderet: a foris genua et crura posteriora in terrā fixit et anteriores pedes. i. manus simul iunctas elcūās. ex capite asinū no vt putabat sacramentū in eleuatōe inueitur. **Q**uod pdigiū dū certi ianuenses mercatores cōspexissent mirantes: asinū sequuntur et inter se de miro ope cōferentes. ecce malefica cū baculo asinū insequit. et q̄ vt p̄missum ē hmoi maleficia illis in p̄ibus plurimū praticant. ad instantiā mercatoꝝ p̄ iudicē asinū cū malefica capif: interrogata et questionib⁹ exposita crimē fatef et vt ad domū redire valeat iuuenē restituere sue forme p̄misit. dimissa igitur ad domū regressa: iuuenis ad p̄stina formā reducit: et ip̄a denuo capta debitā vltionē p̄ cōmissis suscepit et iuuenis ad p̄pria cum gaudio remeauit.

Remedia cōtra obsessos ex maleficio. Capitulum. vi.

Quod interdū ex maleficio demones quosdā hoies substācialiter inhabitāt supra ca. ix. et. x. satis patuit. q̄bus etiā de causis q̄ nō solū p̄ grauib⁹ criminib⁹ p̄p̄is immo interdū pro p̄prio suo maiori merito aliquādo pro alieno leui delicto. aliquando pro suo veniali peccato. aliquādo p̄ graui alieno pctō. et aliqñ p̄ alieno facinore p̄prio. p̄ quib⁹ etiā diuersi diuersi mode possident. quidā plus alij minus. vt etiā nider in suo formicario recitat. nō mirū si maleficio seu ad instantiā malefice demonis p̄mittente hoiem substācialiter mō quō ibi declarat q̄d vici p̄ substātiā sit intelligē dum inhabitet. **Q**uibus aut remedijs liberari possint q̄ vici p̄ exorcismos ecclesie et cū hoē vera cōtritione vel etiā cōfessione. vbi p̄ mortali quis esset obsessus. patuit ex ibidē deductis et ex illius sacerdotis bohemi liberatione. sed q̄ vltra hec duo remedia etiā tria alia valeant suffragari videlicet. eucharistie sacra cōmunio. sanctorū locozum applicatio vel bonozum oratio. et ex cōmunicatiōis absolutio prefati doctoris discursu. quē etiā deducere expedit cū oēs necessariōꝝ tractatū copiam habēt **N**ā de ip̄a sacra cōione **Cassian⁹** colla. abba. prima loquit in hec verba. cōmunionē sacrosanctā nequitie sp̄iritibus traditam a senioribus nostris nūq̄ meminimus interdicitā. quinimmo etiā si possibile esset eis quotidie impartiri eam etiam debere censebant que ad purgationē ac tutelam corporis

*ep̄st 29. de
obsessis*

animeq; peruenire credenda est. z que ab ho-
mine pcepta eum qui in membris eius insi-
det spiritū seu in ipis latitare conat: quodaz
exurens fugat incendio. **Hoc** nāq; mō cura-
tum abbatē andronicū nup; aspexim⁹ insul-
tabit offenso. cum eū a celesti medicina vide-
rit segregatū. tanto enī durius et frequenti⁹
attētabit affligere q̄ro cū a spiritali remedio
senserit longius abdicatū. hec cassianus. **Et**
iterū de eisdē ibidē dicit. Duo hic credere im-
mobiliter oportet primo q; sine dei permisso
nullus ab eis spiritib; oīno tentat. **Secūdo**
q; oīa que nobis a deo inferunt siue tristitia
ad p̄ns siue leta videant: velut a pijsimo pa-
tre: clemētissimoq; medico. p̄ nostris vilitati-
bus irrogant. **Et** iccirco eos velut pedago-
gos traditos humiliari vt descendentes ab
hoc mundo vel purgatōes ad vitā aliā trans-
ferantur. vel penali vigore plectantur q; m̄
aplm traditi sunt in p̄nti sathane in interiū
carnis vt spiritus salui fiant in die dñi nostri
iesu xpi. **Sed** hic orī dubitatio. cum ap̄lus
dicat. p̄bet seipm̄ homo et sic de pane illo e-
dat. quō possunt obsessi non habentes vsū
rōnis cōmunicare. **R̄ndit** sanct⁹ iho. de hoc
in. iij. p̄te. q. lxxx. sic distinguendū de omnib;
amētib;. Aliqui inq; dicunt nō habere vsū
rōnis dupliciter. **Uno** mō q; habēt debilem
vsū rōis. sicut dicit nō vidēs q; male videt
Et q; tales p̄nt aliquā deuotionē p̄cipere hu-
ius sacramēti nō est eis hoc sacramētū dene-
gandū. **Alio** mō dicunt aliqui nō habere v-
sū rōnis. q; sic a natiuitate permanserūt. et
sic talib; nō est hoc sacramētū adhibendū.
quia in eis nullo mō p̄cessit huius sacramēti
deuotio. **Aut** nō semp; caruerūt vsu rōnis:
et tunc si prius q̄n erant sue mentis cōpotes
apparuit in eis hui⁹ sacramēti deuotio debet
eis in articulo mortis hoc sacramētū exhiberi
nisi forte timeat periculū vomitis vel ex-
puitionis. **Uñ** legit ex p̄silio carthaginēsi. z
habet. xxxi. q. vi. **Is** q; in infirmitate p̄ntiam
petit: si casu dñi ad eū inuitatus sacerdos ve-
nit oppressus infirmitate innotuit vel in fre-
nesim p̄uersus fuerit dent testimoniū qui cū
audierūt. **Et** si cōtinuo credūt moriturus re-
cōciliet p̄ manus impositionē et infundant
ori ei⁹ eucharistia. **De** baptizatis qui corpo-
raliter ab immūdis spiritib; vexant est eadē
ratio et de alijs amētib;. hec iho. **Addit** tñ
in. iij. di. ix. q; demoniacis nō est deneganda
cōmunio: nisi forte certū sit p̄ aliquo crimī-
ne a diabolo torqueri. **Cui** sic p̄. de palude
addit. **In** hoc casu p̄ excōmunicandis sunt
habendū q; traditi sunt sathane. **Ex** quibus li-

quet q; si aliqui sunt possessi a demone etiam
p̄pter sua crimina habētes tñ lucida interual-
la et rōnis vsū. postea cōterunt de peccatis
suis vel debite cōfitent tales cum sint absolu-
ti corā deo. nullatenus sunt a cōmunionē di-
uinissimi sacramenti eucharistie sequetran-
di. **De** sanctorū applicatione vel deuota orō-
ne quō per hec obsessi etiā potenter liberant
legende sanctorū referte sunt. **Verita** enī san-
ctorū martyrum cōfessorū virginū erigūt vt hi
spiritus nequā sanctorū in patria existentū
orōe et intercessione vincant: quos sancti in
via vicerūt. **Similiter** viatorū deuote ora-
tiones: liberationū obsessorū obtinuisse sepe
legunt. **Unde** ad hoc hortat cassian⁹ vbi su-
pra. **Si** inq; haberem⁹ hāc sententiā immo-
fidē quā super⁹ cōprehendī vt et oīa; p̄ do-
minū fieri p̄ vilitate animarū et dispensari
vniuersa. nō solū nequaq; despiciemus eos:
sed etiā p̄ eis tanq; p̄ membris nostris inces-
santer orabimus. eisq; totis viscerib; ac ple-
no cōpatiēmur affectu. **De** vltimo mō absol-
uendi aliq; ab excōmunicatōe. **Sciendū**
q; nec iste cōmunis est nec forte licit⁹ nisi ha-
benti auctoritatē et speciale reuelationē vel
probabilitatē q; possessus q; sit p̄pter excōmū-
nicatōe ecclesie. sicut ap̄lus. i. ad corinth. v. et
cōmunicatū a se et ad plebē corinthū fornicā-
riū tradidit sathane in interiū carnis vt spi-
ritus salu⁹ fieret in die dñi nostri iesu xpi. i.
vt glo. dicit vsq; ad illuminationē gratie cō-
tritionis vel ad iudiciū. **Et** p̄fendo doctorē
qui fidē p̄diderāt vicz imenē et alexandrū
tradidit sathane vt discerēt nō blasphemare.
i. ad thi. i. **Tante** enī potestatis erat ap̄lus
dicit glo. tantāq; gratiā habebat vt recedētes
a fide solo verbo traderet diabolo. **Uñ** san-
ctus iho. in. iij. di. xvij. vbi magister tres ef-
fectus excōmunicatōis tradit eosdē sic declarat
idē doctor. **Ex** hoc ip̄o inquit q; aliq; suffra-
gij ecclesie priuat⁹ triplex incōmodū incur-
rit p̄ tria q; quis ex suffragijs ecclesie cōsequi-
tur. **Valent** enī ad augmentū gratie eis qui
habent vel ad merendū ei qui nō habet. **Et**
quantū ad hoc magister dicit q; gratia sub-
trahit p̄ excōmunicatōe. valet etiā ad custo-
diam virtutis. et q̄ntū ad hoc dicit q; p̄ceptio
subtrahit nō q; omnino a dei p̄uidētia ex-
cludant: sed ab illa q; filios ecclesie specialio-
ri mō custodit. valet etiā ad defendendū ab
hoste et q̄ntū ad hoc dicit q; diabolo maior
potestas seuicndi in ip̄m datur et corporali-
ter et spiritaliter. **Uñ** in primitiua ecclesia
q̄n oportebat p̄ signa homines ad fidē inui-
tare sicut spiritus sanctus visibili signo ma-

nifestabat. ita excommunicatus corporali ve-
 ratione a diabolo innotescat. Nec est incō-
 ueniens si ille qui nō est desperatus hosti da-
 tur. qz nō datur ei quasi dampnandus sed q̄si
 corrigend⁹ cū in potestate ecclē sit ex ei⁹ ma-
 nu ipm eripere cū voluerit. hec Tho. Ubi tñ
 exorcista ad cautelā obsessum absoluat: non
 videt incōueniens. Sed subdit nider q̄ ca-
 uendum est valde exorciste ne de suis virib⁹
 facilliter p̄sumat. Aut iocum et ludū serio
 dei opri intermiscat. Aut supstitidsum vel
 suspectū aliquid de maleficio adijciat. Alio-
 quin penā vit euadet vt declarat p̄ exempla
 Nam de primo refert beatus Grego. i. dial.
 de quadā que p̄tra cōscientiam suā a marito
 petente et obtinenti debiti redditionē in vigi-
 lia dedicationis ecclesie sancti Sebastiani.
 et quia cōtra cōscientiam ecclesie p̄cessioni se
 immiscuit: possessa ē ⁊ publice furebat. Quo
 viso sacerdos eiusdē ecclesie de altari syndo-
 nem tulit: eamqz cooperuit. sed et hunc sacer-
 dotem repete diabolus simul inuasit. Et qz
 vltra vires voluit quicqz p̄sumere: cōpulsus
 est in suaueratione cognoscere quis esset. hec
 Grego. De secundo vt nullus de officio exor-
 cistatus sanctū ordinē cōcernens locū faciat.
 Refert nider se vidisse in p̄uentu colonien-
 si fratre verbis satis iocolum: sed in gratia ex-
 pellendi demones famosum. Dicit cū in ter-
 minis cōuentus coloniensis demonē in ob-
 sesso corpore artaret. Jam demō petiuit a fra-
 tre locum recedendi. quo gauisus: frater ait
 in ioco. In cloacam meā vadas. Exiit igitur
 demon nocte cum fratre ventre purgare vel-
 let: demon eum tā dire torisit. pe cloacā vt vt
 tam cū difficultate saluaret. Sed et hoc p̄ci-
 pue cauendū vt obsessi etiā p̄ maleficas ad p̄-
 sidia maleficarū nō ducant. vñ et de p̄fata fe-
 mina Grego. infert. Cum inquit p̄p̄inqui eā
 carnaliter amantes atqz amando p̄sequētes
 ad obtinendū salutis remediū maleficis tra-
 didisset et per eas ad flumiū ducta et in aquā
 mersa multis incantationib⁹ agitata fuisset
 dum vnus demon expelli debuit legio subin-
 trauit. et eoz distinctis vocibus iam clama-
 re cepit. vnde cōsanguinei tandē cōfidentes et
 de hoc dolentes eam p̄sentarunt sancto ep̄o
 fortunato q̄ diurnis orōnibus et ieiunijs
 eum ex integro sanauit. Sed qz dictū est de-
 bere exorcistas cauere ne supstitiosum vel su-
 spectum aliquid de maleficio adijciant. Du-
 bitare exorcista possit an certas herbas et pe-
 tras etiā nō benedictas adhibere possit. Re-
 sponsio. Si benedictae sunt herbe tanto meli-
 us si vero nō vt herba quedā que alias noia-

tur fuga demonis vel etiā naturas lapidum
 si quis adhibeat nō erit superstitiosum dum-
 modo credat q̄ non directe de sui natura de-
 mones cōpellant. quia tunc incidere in erro-
 rem q̄ simili mō alijs herbis aut verbis pos-
 sent cogi vt error nigromanticoz fatetur. pu-
 tantes se efficere per naturales et inditas tali-
 um virtutes. Unde sanctus tho. in. iij. dist.
 vij. arti. vlti. Nō est inquit credendū aliqui-
 bus virtutibus corporalibus demones sub-
 iacere. et ideo non cogunt inuocationib⁹ ⁊ fa-
 ctis quibusdā maleficis nisi inquantū p̄ hoc
 fedus cum eis initur. fm q̄ dicit Esā. xvij.
Percussimus fedus cū morte et cū inferno se-
cim⁹ pactuz. Et illud Job. xl. An extrahere
 poteris leuiathan hamo: ⁊ sequentia v̄ba sic
 finaliter exponit super Job dicens. Si q̄
 recte cōsiderat omnia p̄missa vident p̄tinere
 ad p̄sumptionē nigromanticoz cōfutantib⁹
 qui nitunt̄ cum demonib⁹ pactū inire ac eos
 sibi iniicere vel q̄litercūqz cōstringere. Osten-
 so ergo q̄ homo nō potest sua virtute diabo-
 lum superare: cōcludit dicens. Bone super
 eum manuz tuā sub audi si potes. q. d. nullo
 modo tua virtute potes. superari: tamē virtu-
 te diuina. vñ subdit. memento belli quo scz
 ego pugno cōtra eum. et potest dici q̄ ponit
 p̄ns p̄ futuro. scz pugnabo in cruce vbi capie-
 tur leuiathan p̄ hamū scz p̄ diuinitatē occul-
 tatam sub elca humanitatis estimans salua-
 torem purū hominē. Vñ etiā postea. xli. dicit
 tur. Nō est potestas sup̄ terrā que ei p̄r cōpa-
 rari. per hoc inquit signat q̄ nulla virt⁹ cor-
 poralis p̄t adequari potestati demonis q̄ est
 potestas pure spiritualis. hec de tho. Sed
 qz indirecte a demone obsessus p̄t virtute me-
 lodie vt saul per cytharā dauid. vel herbe vt
 corporalis rei alterius sibi a naturali p̄p̄rieta-
 te in existente releuari. Ideo applicari p̄nt q̄
 quidē posse fieri auctoritatib⁹ et rōnibus de-
 ducitur. Nam. xxvi. q. vij. demoniū sustinē-
 ti dicit. licz petras vel herbas habere sine in-
 cantatione. et sunt Hieronymi verba. Item
 magister in histo. tractans illud Thobie. vi.
vbi raphael ait thobie. Cordis particulā scz
de pisce quā cepisti si sup̄ carbones ponas fu-
mus eius exteret omne genus demonioruz
sive a viro siue a muliere ita vt vltra nō accē-
dat ad eos dicit. Nec sup̄ hoc mirari debem⁹
cum fumus cuiusdā arboris aduste eandem
vim habere videat̄ q̄uis etiā spiritualē in se
cōtineat sensum scz de fumo sp̄ialis orōnis.
Ad idē Albert⁹ super Luc. ix. et Alco. de li-
ra. i. Re. xvi. inmo. et Paulus burdegaleū.
super. i. Re. xvi. hanc cōclusionē tenet q̄ nō

2 m i

solum cōcedendum videt q̄ per aliqua sensibi-
 lia p̄nt afflicta demonibz releuari. sed etiā
 p̄ sensibilia aliqua possint totaliter liberari.
 sed hoc intellige q̄ nō atrociter affligunt. z
 p̄bat p̄ rationē. Nā cū demones nō possint
 materiā corporale s̄m suā voluntatē trāsmu-
 tare sed debita actiua debitis passiuis cōiun-
 gendo vt **Nicolaus** dicit. Eadē rōne per ali-
 quam rē sensibile p̄t dispositio causarū in cor-
 pore humano: per quā fiet aptū ad suscipien-
 dum actionē demonis. verbi gratia. Nā ma-
 nia est maxie dispositiua ad alienationē men-
 tis s̄m medicos. et per cōsequens ad suscipiē-
 dum afflictionē demoniacā. q̄ quidem demo-
 niaca passio vbi penitus curat penitus affli-
 ctio demonis actiua recedētē passiuā in pos-
 sesso recederet. Idem posset dici de iecore pi-
 scis. Idē de melodiā dauid rōne cuius licet
 primo refocillaret saul et lenius haberet. tū
 totaliter expulsus fuit p̄ ipam. vt dicit littera
Recedebat ab eo spiritus malignus. Nec cō-
 sonum est littere dicere q̄ hoc fiebat ex merito
 dauid seu p̄ orōnes eius. qz nō est verisimi-
 le q̄ hoc scriptura raceret cum esset in laude
 eius notabiliter dictum. hec de paulo p̄fato.
Licet nos posuerim⁹ supra in q̄stione quinz-
 ta prime ptis. qz qz p̄figurabat virtus crucis
 per expansionē venarū corpis xpi. ideo liber-
 rabatur saul. et plura ibi etiā cōtinent que p̄-
 senti speculationi seruire p̄nt. tū cōcludam⁹
 qz rerū sensibiliū applicatio in exorcismis li-
 citis nō est supstitiosum. iam autē expedit de
 ipis exorcismis aliqua disserere.

Remedia p̄ licitos exorcismos ecclesie cō-
 tra quascūqz infirmitates a maleficiis illatas.
 et de mō exorcizandi maleficiatos.

Capitulum. vi.

Quia vt in superioribz tactū est ma-
 lefice omne gen⁹ infirmitatis cor-
 poralis inferre p̄nt quare et sub ge-
 nerali regula cōcludere oportet qz
 quicquid remedij in verbis vel operibz alijs
 infirmitatibz supra notatis applicari p̄t. hoc
 etiā quibuscūqz alijs infirmitatibz in p̄cedē-
 tibus nō expressis vt vbi epilepsia aut lepra
 esset inflicta cōuenire p̄t. Et qz inter remedia
 verborū exorcismi liciti cōputant. de ipō etiā
 sepe mentio tāqz de quodā generali remedio
 habita est tria principaliter de ipō sunt pra-
 cticanda. **Primo** an nō habens exorcistatus
 ordinē vt laicus vel secularis persona valeat
 licite demones aut eius maleficia exorcizare
 vbi tres alie annectunt. qualiter vicz sunt li-
 citi. et de septē cōditionibus. que requirunt

ad carmina et ad benedictōes vt q̄s valeat se-
 cum talia deferre. et tercio qualiter moribus
 sit exorcizandus et demon cōiurandus. **Se-**
 cundum principale quid agendū vbi gratia
 sanitatis per exorcismos nō obtinet. z tercio
 quo ad remedia nō iam verborū sed operū. cū
 solutionibz certoz argumentozū. Ad primū
 est doctoris **Tho. in. iij. di. xliij. snia.** In or-
 dine inquit exorcistatus: et in alijs minoribz
 ordinibus oibus cū cōferuntur recipiē pote-
 stas. vt quis hoc vel illud ex officio facere pos-
 sit puta exorcizare. Et idem a nō habentibus
 ordinē licite fieri p̄t q̄uis illi hoc nō habeat
 ex officio. sicut in domo nō cōsecrata p̄ dici
 missa q̄uis cōsecratio ecclesie ad hoc ordi-
 ne vt in ea missa dicat. sed hoc tunc magis
 pertinet ad gratiā gratis datā q̄ ad gratiā sa-
 cramenti. Ex quibz verbis dici p̄t. qz licz ad
 liberationē maleficiati bonū est cōcurrere ex-
 orcistam habens potestātē exorcizandi mor-
 bos maleficiales tū etiā interdū deuote p̄so-
 ne absqz exorcismi vel cum ipis fugare p̄nt
 hmoi morbos. Nā fertur de quadā virgine
 paupercula et ideo plurimū deuota cui⁹ dū
 amicus in pede maxime per maleficiū. lesus
 fuerat qz iudicio medicorū patuit. eo etiā qz
 nullis medicaminibus sanari poterat. conti-
 git vt virgo infirmū visitaret qui et statim ab
 ea petiuit vt pedi benedictionē aliquā appli-
 caret. Annuit illa et silenter tantum mō ora-
 tionem dominicā et aploz symbolū cū gemi-
 natis viuifice crucis signis applicuit. Tunc
 statim infirmus curatū se sentiens. scire voluit
 in remediū futuroz quid carminationis vir-
 go applicasset. **Due** respōdit. vos debili fide
 diuinis et approbatis exercitijs ecclesie non
 inheretis. et carmina ac remedia p̄hibita. cre-
 bro vestris infirmitatibus applicatis. iecirco
 raro in corpore curamini: qz semp in aīa ledi
 mini. **Sed** si in orationū et signoz licitorū
 efficacīā speraretis. facillime sepe curaremī-
 ni. nihil enī vobis applicui nisi dñicam ora-
 tionem et apostolorū symbolū et iam sanatus
 estis. gratia huius exempli querit an nō alie
 benedictōes et carminationes seu etiā cōiur-
 rationes per exorcismos habeāt efficacīā cū
 hic videant reprobari. **Respondet** qz hec vir-
 go nō reprobauit nisi illicita carmina cū illicitis
 cōiurationibz et exorcismis. **Pro** cui⁹ in-
 tellectu p̄siderare oportet vñ hmoi habuerūt
 originē quō ad abusum deuenerūt. Nam
 principiū horū fuit sanctissimū: sed sicut oīa
 demonis instinctu deprauant mediantibus
 demonibz et malis hoībuz: ita et diuina nos-
 trina. **Ap̄li** enī z sancti viri s̄m illud **Bar.**

*Exordium p̄ infirmos huius
 originis +*

Novu ultimo. In noie meo demonia eijcient infir-
 mos visitaru. et ordines sup eos p sacra ver-
 ba fuderunt. deinde successu tps sacerdotes
 deuoti similia rite pegerunt. ppter quod deuo-
 tissime ordines et sancti exorcismi reperiunt
 in antiqs bodie ecclesijs ad oia que hoies fa-
 cere vel pati poterat p deuotos viros applica-
 ti oim sine oi supstitione. sicut etiā bodie lit-
 terati et sacre theologie doctores reperiunt q
 infirmos visitates similia verba egrotis ap-
 plicant et nō solū demoniacis. Sed deu su-
 perstitiosi hoies a se multayana et illicita ad
 instar horū inuenerūt quibz bodie vtunt cir-
 cā infirmos et iumenta. nec clerus amplius
 ex sua delidia licitis vtitur verbis visitando
 infirmos. ppter qd Buill. dictus duradi glo-
 sator Raymūdi dicit q talia pfata sacerdos
 religiosus aut discretus: aut etiā laicus vir
 siue mulier excellentis vite pbate discretōis
 facere p̄t. fusa orōne licita sup infirmū nō su-
 per pomū aut sup cingulū et similia. sed sup
 infirmates. iuxta illud euāgeliste. sup egros
 manus imponēt zc. nec sunt hmōi p̄sone p̄-
 hibende a talibz nisi forte timeat q ad exem-
 plum illoz indiscreti et supstitiosi alij carmi-
 nationis sibi vsurpēt ab usuz tuentes se exem-
 plo illoz. hi ergo supstitiosi carminatores re-
 prehendunt a pdicta virgine z dicit illos ha-
 bere debile fidē immo malā qui tales cōsule-
 runt. Iterū aut gratia huius declaratōis q̄-
 ritur quibz verbis carmina z benedictōes cen-
 sentur licite vel superstitiose. et de mō quo de-
 bent applicari. et an demon sit cōiurandus et
 morbus exorcisandus. Ad primū q̄z hoc or-
 licitū in cultu xpiane religionis qd nō est sup-
 stitiosum. et supstitiosum or vt notat ex glo-
 sa sup illo ad Coll. ij. que sunt rationē habē-
 tia in supstitione qd supra modū religionis
 seruat. vnde ibi dicit supstitio est religio sup
 modū seruata. i. religio modis vel circumstā-
 tijs malis et defectuosis practicata. Et iā su-
 perstitiosum est quicqd traditione humana
 nomen religionis vsurpat absqz superioris
 auctoritate vt hymnos iungere ad missas de
 sanctoz prefationē interrumpere simbolū
 in missa cantandū abbreviare. aut in organif
 et nō in choro decantare in missa responden-
 tem nō habere. et his similia. Sed ad ppositū
 nostrū mō qū sit aliqd opus ex virtute reli-
 gionis xpiane vt vbi qs veller infirmo sub-
 uenire p aliquā orationē vel benedictionē p
 verba sacra da qua materia nūc intendimus
 talis habet cōsiderare septē p̄tōes. q̄ si repe-
 riant talis benedictio censet licita. et si fiat p
 modū adiuratis p virtutē diuini nois et p

virtutē operi xpi. q̄ ex sua natiuitate passio-
 ne p̄iosa morte zc. innotuerūt p que etiā dia-
 bolus victus et eiectus fuit. dicent ille bene-
 dictiones carmina et exorcismi liciti et hi qui
 practi car p̄nt dici exorcisse aut incantatores
 liciti. Juxta Istō. viij. et hi. Incantatores di-
 cuntur qui artē aliquā verbis pagūt. Est pri-
 ma cōditio cōsideranda vt ex doctrina sancti
 tho. fa. q. xcij. elicit vt verba nō p̄tineant
 aliqd qd p̄tineat ad inuocationē demonū ex
 pressam vel tacitā. qd sit expressa p̄t. quid ta-
 cita h̄ p̄siderat ex intentōe et ope. Intentio-
 ne vtrū operas nō curat siue a deo siue a dia-
 bolo habeat in suo ope intentū. dum mō finē
 optatū cōsequat opere. vt vbi opus qd facit
 nō habet aliquā p̄rietatē ex natura ad pdu-
 cendū talē effectū de q̄ nō solū medici z astro-
 logi immoz theologi h̄nt iudicare p que mo-
 dum nigromantici faciūt imagines anulos
 et lapides artificiales q̄ vtrū nullā habēt na-
 turale inclinationē ad effectus quos ipi expe-
 ctant sepissime. vñ et in eoz opibus diabolus
 se habet immiscere. Secūdo cōsiderandū est
 ne benedictōes seu carmina p̄tineat aliq̄ nos-
 mina ignota. qz fm Crisosto. talia metuēda
 sunt ne in eis aliqd superstitiosū lateat. Ter-
 cio ne materia verborū aliqd falsitatis p̄tineat:
 ar: qz sic effectus nō posset expectari a deo
 cū ipse nō sit testis falsitatis. sic enī quedā ves-
 tula in suis carminibz vtunt rigmāzando.
 beata virgo iordanē transiuit et tūc sanctus
 stephanus ei obuiant. eā interrogauit z mul-
 tas alias fatuitates. Quarto ne ibi cōrīnean-
 tur vana et characteres inscripti p̄ter signum
 crucis. vñ breuia q̄ portant a soldatis repres-
 bendunt. Quinto ne spes habeat in mō scri-
 bendi aut ligandi. aut in quacūqz hmōi va-
 nitate q̄ ad diuinā reuerentiā non p̄tineat. qz
 alias oino iudicabit supstitiosum. Sexto vt
 in alligatōne platione diuinorū verborū vel
 scripture sacre respectus solū habeat ad ipā
 sacra verba et ad intellectū eoz et ad dei reue-
 rentiā seu ad virtutes diuinā a qua expectat
 effectus. vel ad sanctoz reliquias a quibz eti-
 am prefata expectant secundario: licet a deo
 principaliter. Septimo vt cōmittat effectus
 qui expectat diuinū voluntati qui scit vtrū sa-
 nitas vel tribulatio plus p̄sit innocenti vel
 minus vel an obsit. et hanc cōditionē ponit
 Tho. in p̄ma fa. in materia de gratis. et dist.
 xv. in. iij. Unde cōcludamus q si nulla dis-
 ctarū cōditionū opus infecerit illud erit lici-
 tum. Probat Tho. super illud Barē. vlti.
 Signa eos qui crediderint. et post. In no-
 mine meo demonia eijcient zc. serpētes tol-
 m ij

*Incantatores di-
cuntur*

Crisosto.

Modus

*De p̄t q̄ dicitur in oratione p̄t
attendende ij*

lent. ex quo elicit q̄ pdictis seruatis cōditio-
 nibus per diuina verba licitū est arce re serpē-
 tes. Item pbat pmissa vltimus. Ad mino-
 ris sanctitatis sunt verba dei q̄ sanctorū reli-
 quie. dicente Augustino. Ad est minus ver-
 bum dei q̄ corpus xpi. sed fm omnes licet re-
 liquias sanctorū secum reuenter portare. er-
 go qualitercūq̄ nomen dei inuocet rite p ora-
 tionē dominicā. p salutationē angelicā. per
 eius natiuitatē. passionē. per quinq̄ vulnera
 per septē verba q̄ ptulit in cruce. per titulū tri-
 umphalem. p tres clauos. et aliorū armorum
 militie xpi. cōtra diaboli et eius opera oīno
 erunt licita et spes potest haberi in eis cōmit-
 tendo effectum diuine voluntati. Et hoc qd̄
 dictū est de coartatione serpentū idē intelli-
 ge de alijs animalib. qm̄ solus respectus ha-
 betur ad sacra verba et ad diuinā virtutē de
 ipis tñ caute est agendū in incantationibus
 qz vt dicit doctor. Tales incantatores sepe
 habent illicitas obseruantias et p demones
 sortiunt effectū precipue in serpentib. qz ser-
 pens fuit primus demonis instrumentū ad
 hominē decipiendū. Nā in ciuitate saltzbur-
 gensi quidā incantator erat. hic quadam die
 ad spectaculū aliorū cunctos serpētes ad quā-
 dam foueā incantare voluit et interimere. ex
 spacio vt ferur vnus miliaris. congregatis
 ergo vndiq̄ serpentibus dum ipse supra foue-
 am staret. nouissime quidā ingens et horribi-
 lis serpens foueā intrare difficulabat. z sepe
 quasi ipm̄ abscedere pmitteret et libere serpe-
 re quo veller motibus innuebat. Sed cū ille
 ab incantatione eius desistere volebat alijs oī-
 bus in fouea interemptis. qz statim ibi morie-
 ban̄. et necesse erat vt et ille horribilis intra-
 ret. stans serpens ex opposito incantatoris su-
 pra foueā saltū fecit et in ipm̄ incantatorē ir-
 ruit et ventrē eius vt cingulū stringens ipm̄
 incantatorē secū in foueā traxit et interemit.
 Qua ex re perpendit nō nisi p vtilitate ad su-
 gandum vicz ab hoīm in habitationib. talia
 sunt virtute diuina practicanda et cū dei ti-
 more et reuerentia. Quo ad secundū videli-
 cet quō sunt hmoi exorcismi. vel carmina de-
 ferenda et ad colla suspendēda vel in vestimē-
 tis insuenda. Vides aut̄ q̄ talia sint illicita.
 Nam Aug. ij. de doc. xpiana. Ad supstitio-
 nem ptinent mille magicarū artū z ligature
 et remedia que medicorū quoq̄ disciplina cō-
 demnat siue in p̄cantationib. siue in quibus-
 dam notis q̄s characteres vocant. siue in qui-
 busdam rebus suspendendis atq̄ insignan-
 dis. Itē Treiso. sup mattheū. Quidā aliquā
 partē euangelij scriptā circa collū portat sed

nonne quotidie euangelij in ecclesia legit et
 auditur ab oībus. cui ergo in auribus euan-
 gelia posita nihil p̄sunt. quō eum p̄nt circa
 collum suspensa saluare. Deinde vbi est vir-
 tus euangelij in figuris litterarū. an in intel-
 lectu sensū si in figuris bene circa collū su-
 spendis si in intellectu. ergo melius in corda
 posita p̄sunt q̄ circa colla suspensa. Sed hic
 est responsio doctorū p̄cipue sancti Tho. vbi
 supra. ar. iij. vbi querit an suspēdere diuina
 verba ad collū sit illicitū. q̄ in oībus incan-
 tationib. vel scripturis suspensis duo cauē-
 da vidēt. Primo quidē quid sit quod scribi-
 tur. vtrū sit ad inuocationes demonū perti-
 nens manifeste. tunc nō solum supstitiosum
 immo illicitū et apostasia a fide iudicatur vt
 supra tactum fuit sepe. Similiter etiā cauē-
 dum ne cōtineat ignota noīa z. accipe cōdi-
 tiones supra positas. et tunc sicut licitū est
 hmoi sup infirmos ore p̄ferre ita licitū est
 illa secū deferre. Prefati aut̄ doctores respec-
 tum habēt et damnāt cum quis ad figuras
 et litteras scriptas maiorē haberet aduer-
 tiam et respectū q̄ ad intellectū verborū. Et
 si dicat q̄ laicus nō intelligēs verba nō pōt
 habere respectū ad intellectū eorū responde-
 hat respectū ad virtutē diuinā. et illā cō-
 mittat diuine voluntati vt faciet quicqd̄ pla-
 citum fuerit sue pietati. Quo ad terciū an si-
 mul demon sit cōiurandus et morbus exor-
 cizandus vel ecouerſo. aut vnum sine altero.
 Responsio. Dic plura sunt aduertēda. Pri-
 mo an demon semp sit qm̄ maleficiat? at fligi-
 tur. Secundo cuiusmodi res p̄nt exorcizari
 aut adiurari. Tercio de mō exorcizandi. Ad
 primū cum iuxta Damas. demon ibi est vbi
 operat videt q̄ maleficiato semp p̄ns sit cuz
 eum affligat. Item in legēda beati Bartholo-
 mei. tunc videt sanare demon qm̄ cessat a le-
 sione. Rñsio q̄ demon p̄ns sit maleficiato
 et afflicto. hoc p̄t intelligi dupliciter. vel quo
 ad suū esse vel quo ad suū effectū. Primo mō
 p̄ns est in principio dum maleficiū intromit-
 tit. Secundo mō p se nō dicit p̄ns in suo ef-
 fectu. sicut etiā cum doctores querūt an dia-
 bolus cum qualibet culpa mortali hominē
 substantialiter inhabitat. dicunt q̄ nō per se
 sed per suū effectū sicut dñs inhabitare dicit
 seruū q̄tum ad suū dominū aliud tamen
 de obsessis. Quo ad secundū. cuiusmodi res
 possunt exorcizari. Notandū est sup doctor
 ris thome in. iij. dist. vi. sententiā vbi dicit.
 q̄ quia p̄pter peccatū hominis diabolus ac-
 cipit potestātē in hominē. et in omnia que in
 vsum hominis veniūt in ipius nocentū.

Aug. de
 ciuitate
 dei

Aug. de
 ciuitate
 dei

Conf. sup
 Marth.

Et cum etiam nulla suerentia est christi ad
 belial. Ideo quando cum aliquid sanctifica-
 dum est ad cultum diuinum. prius exorcizatur
 vt liberatur a potestate diaboli qua illud in
 nocentum hominis assumere poterat deo
 consecratur. Et hoc patet in benedictione aque
 in consecratione templi et in omnibus hmoi.
 Unde cum prima sanctificatio qua homo deo
 consecratur sit in baptismo oportet qd etiam ho-
 mo prius exorcizet qd baptizetur. multo for-
 tiori rone qd alie res. quia in ipso homine est
 causa quare diabolus potestate accepit in a-
 lia q sunt ppe hoies scz peccati originale vel
 actuale. et hec significant ea q in exorcismo
 dicunt. vt cum dicit. recede ab eo sathana et
 huius. et similiter ea que ibi fiunt. Ad possi-
 tum ergo cu querit an morbus sit exorcizan-
 dus et demon adiurandus et quid illoz pri-
 mo. Respondet morbus no exorcizatur. sed
 ipe homo morbus et maleficiatus sicut in
 puero no exorcizatur infectio fomitis sz pu-
 er infectus. Item sicut prius puer exorcizat
 et post diabolus adiurat vt recedat ita male-
 ficiatus prius exorcizatur et post diabolo et
 eius facture imperat vt recedat. Itē sicut sal
 et aqua exorcizant: ita maleficiato oia que in
 ipius vsum couerti possunt vt cibaria et pos-
 tagia. exorcizare et benedicere plurimum expe-
 dit. Item licet ritus exorcismi tenet in bap-
 tismis vt fiat exufflatio versus occidentale
 parte et abrenunciatio. Secundo manu ad
 celum erectio cu sacra fidei pessione. et pffesio-
 ne christiane religionis. et tercio oratio bñ-
 dictio et manus impositio. et quarto dehu-
 datio et oleo sancto vinctio ex post baptismu cō-
 munitio et candidiore vestis induitio. cu non
 est necesse vt hic circa maleficiatu exorcizan-
 dum fiant. sed q primo pure et debite sit con-
 fessio. candelā accensam si p̄t teneat et sacra
 cōmunionem recipiat. et loco vestis candide
 candelā benedicta in longitudine corporis
 christi aut ligni crucis nudo corpore circum
 ligatus maneat. Dicit ergo p̄t. Exorcizo te pe-
 trum aut barbarā infirmā: sed sacro fonte ba-
 ptismatis regeneratā. per deum viuū. p̄ de-
 um verū. p̄ deum sanctū. p̄ deū q te suo
 p̄cioso sanguine redemit vt fias homo exor-
 cizatus. vt effugiat atqz discedat a te ois san-
 rasia et nequitia diabolice fraudis. omnisqz
 spiritus immundus adiuratus per eum qui
 venturus est iudicare viuos et mortuos et se-
 culum p ignē Amen. Oremus. Deus miseri-
 cordie deus clemens qui p̄ multitudinē mi-
 serationū tuarū quos diligis corripis et q̄s
 recipis p̄ ad emendationē coarces. te inuo-

camus domine vt famulo qui in corpore pa-
 titur membrorū debilitate gratiā tuam cōfer-
 re digneris vt quicqd terrena fragilitate cor-
 ruptū. quicquid diabolica fraude violatum
 est vnitati corporis ecclesie membrū redem-
 ptōis annecte. miserere dñe gemitū. misere-
 re lachrymarū eius et nō habentē fiduciā nī
 si in misericordia tua ad tue sacramentū reco-
 ciliationis admittē. per xpm dominū nostrū
 Amen. Ergo maledicte diabole recognosce
 sententiā tuā. da honore deo viuo et vero. da
 honore dño iesu christo vt recedas ab hoc sa-
 mulo cum tua factura que dñs noster iesus
 christus suo p̄cioso sanguine redemit. demū
 secundo et tercio iterū exorcizet vt supra cū
 orationibus. oremus. Deus qui facture me
 semper p̄cē dñaris affectu. inclina aurē tuam
 supplicationibus nostris et famulo tuo ex ad-
 uersa valitudine corporis laborantē placat
 respice et visita et saluari tuo et celestis gra-
 tie presta eis medicinā p̄ xpm dñm nostrum.
 amen. Ergo maledicte diabole rē. vt supra.
 Pro tercio exorcismo oratio. Deus infirmita-
 tis humane singulare presidū auxiliū cui sit
 per infirmū nostrū ostende virtutē vt ope mī-
 sericordie tue adiutus vel adiuta. ecclesie tue
 sancte incolumis representari mereat. p̄ xpm
 dñm nostrū amē. et semp aspergat cum aqua
 benedicta. Et nota qd hic modus p̄scribitur
 nō q omnino ita fieri debeat aut q alij exor-
 cismi nō sint maioris efficacie sed vt modus
 exorcizandi et adiurandi habeat. In antiq̄s
 enī historijs et ecclesiarū libris interdū deuo-
 tiores et efficaciores exorcismi reperiunt. sed
 quia in omnibus dei reuerentiā sit p̄ponen-
 da agat p̄m hoc vnusquisqz q̄tum expedies
 fuerit cōclusiue ex p̄missis cōcludendo p̄pter
 simplices. Sit modus iste exorcizandi male-
 ficiatū vt primo purā faciat p̄fessionē. Juxta
 ca. all. sepe. si p̄ sortiaras. Demū fiat diligēs
 inquisitio p̄ singulos angulos et in lectister-
 nijs culcitrīs. et sub limine hostij si fortassis
 instrumenta maleficij caute possent inueniri
 inuenta etiaz statim sunt ad ignē p̄ficienda.
 expedit etiaz vt cuncta renouarent in lectis
 sternijs et indumentis. habitationē etiaz et do-
 mum mutaret. In casu vero quo nil inuen-
 tum fuerit tūc exorcizandū si p̄ ecclesiā intra-
 bit mane et q̄to dies sanctiores. vt festa beate
 virginis aut vigilie existūt tanto meli⁹ sacer-
 dos etiaz cōfessus et in bono statu ampli⁹ p̄fi-
 ciet. teneat itaqz exorcizandus candelā in ma-
 nu benedictā meli⁹ quo poterit sedendo aut
 genua flectendo. et qui assunt deuotas oratio-
 nes p̄ eius liberatione fundant. Et incipiat
 m ij

+

letaniam suschoando. **A**diutoriu nostruz in
 noie dñi. 7 habeat respondentē. aspergat ipm
 aqua benedicta. et stola circumdabit collū et
 subinferat psalmū. **D**eus in adiutoriu. et pse
 quatur letaniā vt moris est sup infirmos di
 cendo ad inuocationē sanctorū. ora p eo. vel
 orate. et ppius esto. libera cū dñe. singula p
 sequendo vsq ad finē. vbi orōnes sunt dicen
 de. tunc loco orationū incipiat exorcismū. et
 cōtinuabit modo pscripto vel alio meliori vt
 sibi videbit. **P**ossent etiā hmoi exorcismi cō
 tinuari ad minus ter in septimana. vt sic mul
 tiplicatis intercessoribz gratia obtineat sani
 tatis. **V**erū post omnia cōmunicand⁹ est eu
 charistie sacramento. licet quidā ante exorcis
 mum hoc faciendū putāt. et in cōfessione at
 tendat cōfessor si aliquo vinculo ex cōmunica
 tionis esset innodatus. vel si vnq̄ temere in
 nodatus absolutionē a suo iudice nō recepisset.
 tunc enī licet ad cautelā cum absoluat. tñ
 reddita sospirare. a suo iudice qui cū ligauerat
 querat. **A**t tendendū q̄ vbi exorcista non
 habet ordinē exorcistatus tūc pcedere p̄ per
 orōnes et si legere nouit scripturas legat eu
 angeliā quattuor prima euangelistarū. **I**tē
 euangeliū. **V**issus est angelus. **E**t passionē
 dñi. que oīa magnā habent virtutē ad expul
 sionē operū diaboli. **I**tem euangeliū sancti
 iohannis. **I**n principio erat verbū. scribat et
 ad collū infirmi suspendat 7 sic gratia sanita
 tis a deo expectet. **V**erū si quis q̄reret de dif
 ferentia inter aque benedictie aspersionē 7 ex
 orcismū cum vtrūq̄ in effectu cōtra demonis
 molestiā ordinatur. **R**espondit sanct⁹ **T**ho.
 vbi supra di. vi. diabolus impugnat nos ab
 exteriori et interiori. **A**qua ergo benedicta or
 dinatur cōtra impugnationē diaboli que est
 ab exteriori. **S**ed exorcism⁹ cōtra impugna
 tionem diabolū q̄ est ab interiori. vñ illi ira
 quos datur dicunt energumini ab en qd est
 intra et geron labor quasi intus laborantes.
In maleficiato ergo exorcizādo vtrūq̄ adbi
 betur cum vtrobiq̄ molestent. **V**erum quo
 ad secundū principale quid agendū vbi gra
 tia sanitatis p exorcismos nō obtinet. **R**espō
 sio. licet ser ex causis hoc fieri possit. est tñ vna
 septima super quā iudiciū nostrū suspendit.
Nam q̄ aliq̄s nō liberatur. aut hoc est ppter
 paruitatē fidei circumstantiū aut ipm egro
 tum offerentiū. **A**ut ppter peccata maleficiū
 sustinentiū. aut ppter accōmoda remedia ad
 hibere negligentū. aut ppter exorciste aliq̄d
 in fide vicium. aut propter reuerentiā virtu
 tum in alio existentiū. aut ppter purgationē

vel meritum maleficiū patientiū. **D**e primis
 quattuor docet euangelica veritas **M**att. 23.
 et marce. ix. **I**n patris vnice filij sui ly
 natici et discipuloz xpi p̄sentia. **P**rimo enī
 offerens et turba fide carebat. vnde pater cū
 gēbrymis orauit. **C**redo dñe adiuua incre
 dularitē meā. et ad turbā iesus ait. **O** genera
 tio incredula et puerfa quousq̄ ero vobiscū.
De secundo vicz de sustinente demonē. iesus
 increpabat eum scz filiū. qz vt beatus **H**iero.
 ibi dicit propter peccata sua a demone fuerat
 oppressus. **D**e tercio de neglectu debitozū re
 mediozū patet. quia nō fuerūt p̄sentes bo
 ni et perfecti viri. **U**nde **C**riso. ibi dicit. **C**o
 lumne fidei videlicet petrus iacobus et iohā
 nes nō aderant sicut in transfiguratione xpi
 p̄sentes erant. **N**ec oratio et ieiuniū aderāt
Sine quibz christus ait. hoc genus demo
 niozū nō eijcitur. **U**nde **O**rige. ibi dicit.
Si aliquādo oportuerit circa curationē ali
 quid patientiū remanere nō admiremur. ne
 q̄ interrogem⁹ nec loquamur. quasi audie
 ti spiritui in mundo. sed abigamus ieiunijs
 et orōnibus nostros spiritus malignos. **E**t
 glosa dicit. **H**oc genus demonij. i. ista carna
 lium voluptatū mutabilitas. ad quā scz sp̄
 ritus ille inclinabat non vincit nisi spiritus
 oratione cōfirmetur et caro per ieiuniū mace
 retur. **D**e quarto exorciste vicio p̄sertim in fi
 de. patet ibidem de xpi discipulis p̄ntibus.
Unde postea secreto discipuli querētes cau
 sam sue impotentie. **R**espōdit ppter incredus
 litatem vestrā. **A**men dico vobis si habueris
 tis fidem sicut granū sinapis diceris monti
 huic tollere e. **U**bi **H**ilarius. **C**rediderunt
 quidē apli sed nondū erant perfecti in fide.
Nam dño in monte morante cum alijs tri
 bus. et illis cum turba residentibus quidam
 tepoz eoz fidem relaxauerat. **D**e quinto pat
 tet in vita patrū. vbi legimus aliquādo ob
 sessos nō liberatos per sanctū **A**nthoniū sed
 per eius discipulū **P**aulum fuisse liberatos.
De sexto patuit supra. quia nō semp cū quis
 liberat a culpa liberatur a pena. sed remanet
 interdū pena in vindictam et satisfactionem
 p̄cedentis delicti. **E**t adhuc aliud remediū
 de quo fertur. q̄ plures fuerint liberati vicz
 q̄ maleficiati de nouo fuerunt baptisati. licet
 sub cōditione sup quo x̄t p̄missi nil determi
 nare audemus. **V**erissimū tñ existit q̄ cū de
 bite quis ante baptisum nō fuit exorcizatus
 vtrūq̄ diuina p̄missione diabolus semp ma
 iorem recipit in talem potestātē. patet ex p̄
 missis. nec ambigū est quin plures negligē

lacrimis

Handwritten initials and marks in the left margin.

Handwritten mark 'X' in the right margin.

tie siue a sacerdotibus non bene dispositis ubi
iam quartum impedimentum prehoratum tangit
videlicet exorcisme vicium committuntur. siue
a uentibus que tpe necessitatis debitum modum
baptisandi non seruiant. Nec tamen asserere uolo
quin sacramenta a malis conferri possint. et quod
immo instrumentum malus baptisat et conficit
dummodo debite sub debita forma uerborum
materia in intentione baptisat ordinatus et
conficere intendat. sic a simili in exorcizando
rite procedat. non suffusus aut uolentus. unde
et sine actuali uel habituali intentione. et utri
nam non respiciendo. et uerba necessaria obmit
tendo. huiusmodi sacris officijs se immisce
ant. Reuera sicut ad conficiendum quatuor es
sentialia deseruiunt. scilicet materia forma inten
tio ordo. modis tamen preactis. et ubi unum
defuerit nec conficere poterit ita circa exorcis
mos suo modo asserere oportet. Nec obiectio
ualet quod sine exorcismis in primitiua ecclesia
baptisabantur aut etiam quod nunc characterem
baptismale sine eo ualeat baptismatus recipere
Quia sic Gregorius in uanuz exorcismos in
stituit et ecclesia in suis ceremonijs potius
erraret. Quare nec ausus sum omnino repre
hendere qui maleficiatos sub conditione uel
lent rebaptisare. et neglecta fortassis recupe
rare. Fertur etiam de illis qui nocturno tpe in
somnia per alta edificia sine lesione solent in
cedere. quod utique opus esse maligni spiritus
tales sic deferentes plures asserunt. hi cum reba
pntantur melius habere noscunt. et mirum quod
ubi noibus proprijs annuunt subito ad terras
collidunt. ac si fortassis illud nomen non debi
te in baptismo fuerit impositum. Expedite le
ctorem esse attentum super sex illa impedimen
ta. licet enim super energuminos aut possessos
et non super maleficiatos sonant. tamen quia equa
uirtus utrobique requiritur diuina. immo dici
potest quod maioris sit difficultatis maleficiatum
curare quam energuminum aut possessum. ideo il
la impedimenta si ibi possunt habere locum et
a fortiori super maleficiatos quod tali ratione
probatur. Nam ut supra patuit capitulo de
cimo. aliqui possidentur interdum pro nullo
proprio delicto sed pro leui alieno et varijs
alijs de causis. In maleficio autem quando
adulti maleficiantur ut plurimum eis contin
git. quia in anime negatione grauissime a de
mone ab intus possidetur. Unde duplex la
bor circa maleficiatos ubi simplex circa pos
sessos ab extra. requiritur de hac grauissima
possessione Cassianus colla. abba. sereni dicit.
Illi sunt veri miseri ac miserabiles iudican

di qui cum se uniuersis criminibus flagitijs
et contaminant. non solum nullum in eis uerum
militer signum diabolice suppletionis osten
ditur. sed nec aliqua quidem operibus eorum
condigna tentatio nec ullum flagellum corre
ptionis inferitur. Non enim merentur cele
stem temporis istius expeditam medicinam.
quorum duritia et impenitens cor pena uis
te presentis excedens thesaurizant sibi ipsis
iram et indignationem in die ire et reuelationis
iusti iudicij dei. in quo uerimis eorum non ex
tinguetur. Et iterum idem Cassianus com
parando corporalem possessionem ad anime pec
catum. paulo ante dicit. Multo grauius in
quit constat illos uehementiusque uexari. qui
cum corporaliter ab ipsis affligi minime uis
deantur. animo tamen pernitiosius possident
eorum scilicet uicijs et uoluptatibus inuoluti.
Secundum apostoli namque sententiam a quo quis
superatur eius seruus efficitur nisi quod in hoc
isti desperatius egrotant. et cum sint eorum
mancia nec impugnari se ab illis nec do
minatum eorum ferre cognoscunt. Et quibus
elicitur quod a fortiori maleficiati in corpore non
tamen possessi a demone ab extra sed ab intra
quo ad anime negationem grauius propter plu
ra impedimenta sanant. Duo ad tertium prin
cipale. scilicet quo ad remedia non iam uerborum
sed operum. Super cuiusmodi remedia no
tandum quod quia opera illa sunt duplicia. Li
cita omnino et non suspecta. aut suspecta et non
omnino licita. et de primis supra tactum est
immediate capitulo quinto. circa finem. ubi
dubitatio ponitur super herbas aut petras.
ut maleficia repellant quomodo hoc licitum
sit. De secundis uero remedijs que uiden
tur esse suspecta non tamen omnino illicita nunc
tractandum. aduertere oportet ea que in se
cundo principali huius secunde partis ope
ris tacta sunt de quatuor remedijs quorum
tria censentur illicita. quartum autem non om
nino illicitum sed uanum. de quo et canonis
ste loquuntur quod licitum est uana uanis con
tundere. Sed quia nos inquisitores huius
opinionis sumus cum sanctis doctoribus quod
in casu quo remedia per sacra uerba et exor
cismos licitos non sufficiunt. et hoc propter im
pedimenta superius tacta in numero sex aut
septem. quod tunc tales maleficiati hortandi sunt
ad patientiam equanimiter ad tollerandum
mala presentis uite in suorum criminum pur
gationem. et non ulterius querere quocumque
modo superstitiosa et uana remedia. Ideo si
quis premissis licitis exorcismis non contentus

*hanc a...
omnis...
pro...
A*

*Exhoratio...
D. Augustini*

ad huiusmodi vana ad minus remedia de quibus supra tactum est se transferre voluerit. Scias hoc non nostra voluntate aut admisione fieri. sed quod posita et enucleata fuerunt ibidem talia remedia factum fuit ut tantorum doctorum. ut Scoti et Hostien. etc. et parte vna. et aliorum theologorum ex parte altera dicta quocumque modo concordarent. Fatemur ergo cum sancto Augustino in quodam sermone contra sortilegos et divinatores. Et intitulat sermo de angurijs ubi dicit. Fratres nostros me frequenter supplicasse ut consuetudines paganorum et maleficorum minime servare deberetis sed hoc proficit apud aliquos parum. Et quia si vobis non dixerim. pro me et pro vobis reddidurus sum in die iudicii rationem et vobiscum mihi necesse erit eterna supplicia sustinere. Ergo apud deum me absolvo dum iterum atque iterum ammoneo et cōtestor: ut nullus ex vobis divinos aut sortilegos requirat. nec eos de qualibet re. aut causa: aut infirmitate interroget. quia quicumque fecerit hoc malum statim pibit in eo baptismi sacramentum et continuo sacrilegus et paganus efficitur et nisi penitentia subvenierit statim in eternum pibit. Et postea subdit. nullus dies excundi et recundi observat. fecit enim deus omnia bona valde et qui vnum diem et alterum statuit. sed quotiens necessitas videret facienda aliquid aut excundi. signate vos in nomine christi et symbolorum vel oratione dominica fideliter dicentes securi in dei adiutorio agatis. His autem quidam superstitiosi et filij huius seculi non contenti errores erroribus accumulare volentes ultra intellectum et intentionem Scoti et canonistarum his argumentis se defendere conantur. Quia enim res naturales habent quasdam virtutes occultas. quarum ratio ab homine assignari non potest sicut et adamas trahit ferrum. Et multa alia que Augustinus. xxi. de civitate dei enumerat. Ideo inquirere de hominum rebus pro sanitate acquirenda. ubi exorcismi et naturales medicine deficiunt. non erit illicitum licet videatur vanum hoc autem fieret ubi quis per imagines non nigromanticas sed astrologicas vel per anulos et huiusmodi sanitate in se vel in alio procurare vellet. Item arguunt sicut corpora naturalia subdunt corporibus celestibus ita etiam corpora artificialia puta imagines sortiuntur quasdam virtutes occultas specie consequentes ex impressione corporum celestium. ergo etiam corpora artificialia puta imagines sortiuntur aliquam virtutem occultam a corporibus celestibus ad aliquos effectus causando. ergo uti eis et alijs huiusmodi non est illicitum. Preterea demones possunt multipliciter corpora transmutare. ut Augustinus. iij. de trinitate. dicit. et

patet in maleficiis. ergo licet uti etiam eorum virtute ad tollendum illa. Sed reuera in oppositum sunt dicta omnium sanctorum doctorum ut satis et sparsim hinc inde patuit. Unde ad primum dicitur quod si res naturales simpliciter adhibentur ad aliquos effectus producendos ad quos putantur habere naturalem virtutem: non est illicitum. Si vero adiungantur vel characteres aliqui. vel aliqua quecumque ignorant et vane observationes. que manifestum est naturaliter non habere super hoc efficaciam erit superstitiosum et illicitum. Unde sanctus Thomas. 2a 2e. q. xcvi. ar. ij. in pede questionis tractat hanc materiam dicit quod in his que fiunt ad aliquos effectus corporales inducendos ut puta sanitatem vel aliquid huiusmodi. considerandum est utrum videantur naturaliter posse tales effectus causare. et quia licet causas naturales adhibere ad suos effectus ideo non est illicitum. Si autem videantur non posse naturaliter tales effectus causare. consequens est quod non adhibentur ad hos effectus causando tanquam cause. sed solum quasi signa et sic pertinent ad pacta significationum cum demonibus inita. Unde Augustinus. xxi. de civitate dei. alliciuntur demones per creaturas quas non ipsi sed deus condidit delectabilibus pro sua diversitate diversis non ut animalia cibis. sed ut spiritus signis per varia genera lapidum herbarum lignorum animalium carminum rituum. Ad secundum dicit idem doctor virtutes naturales corporum naturalium sequuntur eorum formas substantiales quas sortiuntur ex impressione corporum celestium. et ideo ex eorumdem impressione sortiuntur quasdam virtutes activas. Sed corporum artificialium forme procedunt ex conceptione artificis et cum nihil aliud sint quam compositio ordo et figura. ut dicitur. i. physici. non possunt habere naturalem virtutem ad agendum. et inde est quod ex impressione celestium corporum nullam virtutem sortiuntur in quantum sunt artificialia. sed solum secundum materiam naturalem. falsus est ergo quod Porphyrio videbat ut Augustinus. dicit. x. de civitate dei. herbis lapidibus et animalibus et sonis certis quibusdam etiam vocibus et figurationibus atque figuris quibusdam etiam observatis in celi aeversione. motibus siderum fabricari in terra. ab hominibus potestates idoneas varijs effectibus siderum exequendas. quasi effectus magicarum artium ex virtute celestium corporum pervenirent. Sed sicut Augustinus. ibi subdit totum hoc ad demones pertinet ludificatores animarum sibi subditarum. Unde etiam imagines quas astronomicas

In quibusdam

vocant ex operatione demonum habent cuius signum est quod necesse est eis inscribi quosdam characteres que naturaliter nihil operant. non enim est figura principium actionis naturalis. sed in hoc distat astronomice imagines a nigromanticis quod in nigromanticis fiunt expressae inuocatores. vnde et ad expressa pacta cum demonibus inira pertinent. Astronomice ad tacita pacta propter figuram et characterum signa. Ad tercium non est hoc potestas super demones commissa ut eis licite uti possit ad quodcumque voluerit. sed est ei contra demones bellum indicium. vnde nullo modo licet homini demonum auxilio uti per pacta tacita vel expressa. hec Tho. Ad propositum quia dicit nullo modo nec etiam quibuscumque vanis quibus vix se demon quocumque modo possit immiscere. Si tamen sunt adeo vana ut et fragilitas humana per recuperanda sanitate illa aggregatur. dolcat de preteritis. caueat de futuris. orat ut sibi debitum dimittat et in tentationem non amplius inducat inquit Aug. in fine regule.

Remedia contra grandines et super iumeta maleficiata.

Capitulum vij.

Qualiter denique iumenta maleficiata possint remediari. similiter et tempestates aeris. Notanda sunt primo quedam remedia illicita que a quibusdam practicantur. Nam quibusdam verbis aut factis superstitiosis ut quod vermes in digitis aut membris per quedam verba et carmina illicita curant. de quibus carminibus qualiter cognoscuntur ut sint licita vel non in precedenti capitulo tactum est. Alii sunt qui super iumeta maleficiata non aquam benedictam spargunt. sed oris infundunt. Primum remedium verborum esse illicitum ultra premissa Huil. sepe allegatus sic demonstrat. Si enim verbis inesset virtus et dicamur verbis ut verbis. tunc ex quibus esset vnus. vel ex parte materie. i. aeris. aut ex parte forme. hoc est soni. aut ex modo significandi. aut ex parte omnium simul. Ad primum. quod aer non interficit nisi sit venenosus. sonus etiam non quod excellens obiectum corrumpit potentiam. nec tercium. quia tunc hoc nomen diaboli vel mors. infernus illa noceret semper. et sanitas bonitas semper perdesent. Item nec omnia simul. quod totum aggregatum ex partibus inualidis etiam totum est inualidum. Nec valet si obijcit. de consuetudine vim verbis. sicut herbis et lapidibus. quod si que virtutes insunt quibusdam verbis aut sacramentalibus aut alijs benedictionibus et

carminibus licitis has habent in se non ut verba sed ex institutione et ordinatione diuina et ex pacto dei. sicut si dominus diceret. quicumque hoc fecerit faciam ei hanc gratiam. et sic verba in sacramentis efficiunt quod signant. quousque in alios etiam habet virtutem intrinsecam. sed prima opinio quod iam deseruit ideo amplectitur. De alijs autem verbis et carminibus patet ex premissis quod ut verba sunt verba composita vel placata aut figurata nihil efficiunt sed inuocatio nominis diuini et obsecratio que est profana quedam prestatio committenda effectum diuine voluntati profunt. Remedia etiam operum que illicita videntur ut supra tactum est. Et etiam vbi in prebys suenit plurimum praticat quod prima die May ante ortum solis mulieres villane exeunt et ex siluis vel arboribus deferunt ramos de salicibus aut alios frondes et ad modum circuli plectentes in introitu stabuli suspendunt. asserentes quod per integrum annum iumenta cuncta illa lesa a maleficijs remanent et preseruant. hoc quidem dem remedium secundum opinionem illorum qui dicunt vana vanis contunderi posse non esset illicitum. sicut nec etiam qui per carmina ignota morbos expellerent. Sed sine offensione procedendo dicamus quod si prima die vel secunda mulier vel quicumque egrediat non habens respectum ad solis occasum vel ortum colligit herbas frondes aut ramos cum oratione diuina aut simbolo fidei suspendit illa super hostium stabuli bona si de committens effectum custodie diuine voluntati non erit reprehensibilis ut supra in precedenti capitulo ex verbis Hiero. et habet. xxvi. q. vltima. licet herbas et petras habere etiam sustinenti demonium sine incantatione. Ad idem sunt qui intra vineas aut segetes signum crucis frondes aut flores benedictos in die palmarum continent erigunt et asserunt quod vnde et frugibus per grandines lesis segetes in eorum campis illesi remanserunt. De quibus iuxta distinctionem tactam discernendum videtur. Ad idem. Sunt que pro conseruatione lactis ne videlicet vacce per maleficia priuentur integrum liquorem lactis quem die sabati colligunt pauperibus gratis pro deo distribuunt et per huiusmodi elemosynam asserunt vaccas etiam sub vbertate ampliori lactis a maleficijs preseruari. In quo opere nihil superstitiosum iudicatur dummodo pietatis causam quam pauperibus exhibent etiam diuinam pietatem implorare pro conseruatione iumentorum taliter proponunt ut tamen effectum custodie diuine prouidentie per suo beneplacito relinquunt. Preterea nider in suo preceptorio. precepto. i. ca. xi. dicit quod etiam per

Ad conseruacionem
in opo palmis
vnde dicitur
habentur

Amo 1598
H. H. H.

De preseruatione
opis in iudicio
H. H. H.

Tempus quo pedis & S
En Adversariis 4

carmina scripta et verba sacra licet iumenta
sicut homines infirmos benedicere. et per ea
que incantationis speciem habere videntur
dum modo septem promissis conditiones seruant.
dicit etiam quod a deuotis personis et virginibus
experientiam habuerit quod adhibito signo cruce
super vaccam. et dominica oratione cum salutacione
angelica trinitatis vel circiter cessat opus demonis
si est per maleficium. Et in suo fornicario
constat quod malefici de ritibus ecclesie veneratis
et seruatis sua maleficia prepediri fatentur ut per
aque benedictae aspercionem. per salis consecra
tionem sumptionem. per candelarum in die purificatio
nis et palmarum in die palmarum consecratarum
vsum licitum. et per similia. quia ad hoc talia eccle
sia exorcizat ut vires demonis imminuat.
Preterea quod malefice quoniam volunt iumentum pri
uare liquore lactis solent ex illa domo in qua
iumentum moratur modicum lactis vel butiri ex il
lo iumento coagulatum petere ut et sic consequen
ter valeant per suam artem iumentum maleficiare.
Ideo sint caute mulieres a quibus suspecte
hominum petunt ne eis in minimo mutuent aut
donent. Preterea sunt certe mulieres que dum
sentunt quod in coagulando butirum nihil proficiunt
sicut in vasis oblongis ad hoc aptis laborare
solent. tunc si subito ex suspecte malefice domo
modicum butiri habere possunt. tria frustra seu bolos
ex illo butiro faciunt. et sub sanctissime trinitatis
inuocatione patris et filii et spiritus sancti
illa frustra in vasculum projiciunt et sic omne ma
leficium fugat. Ubi iterum incidit. Vanum va
nis contondere. tantummodo ex eo quod butirum a
malefica suspecta habet mutuari. quod si absque
hoc sub inuocatione sanctissime trinitatis ora
tionem dominicam adiungendo. etiam si de proprio
butiro siue alieno si proprio non haberet. tres
petias immitteret. effectus diuine voluntati
committens irreprehensibilis maneret licet com
mendanda non esset propter tres vicis petias butiri
immissas. commendanda autem si per aspercionem
aque benedictae salis exorcisati immissio
nem cum oratione. ut supra maleficium fugaret.
Preterea quia sepe omnia iumenta maleficiis
interficiunt. aduertere debent quibus talia
accidunt ut sub limine hostii stabuli aut prope
vel vbi ad aquam. terra amoueat et alia terra
cum aspercione aque benedictae ad illa loca re
ponatur. quia sepe malefice facti sunt malefici
cum aliqua instrumenta ad illa loca occultasse
falsis quod ad instantiam demonum tantummodo foue
am facere habebant. demon autem maleficium
reposuisse. quod quidem maleficium res vilissima
erat. ut lapis lignum vel mus aut serpens ali
quis. constat enim quod diabolus maleficia opera

tur per se nec in illis rebus indiget consensu
aut et perditionem malefice querit. unde et ipsam
aliquo modo cooperari cogit. Contra grandines
vero et tempestates ultra ea que supra de signo
crucis erecto hoc remedium practicat. lapilli
enim tres ex grandine in ignem sub inuoca
tione sanctissime trinitatis projiciuntur oratio
dominica cum angelica salutacione bis aut
ter adiungitur. euangelium Johannis. In
principio erat verbum. cum signo crucis vn
dique. Contra tempestatem ante et retro. et ex om
ni parte terre subinfertur. Et tunc cum in
fine replicat trinitas verbum. caro factus est.
et trinitas ex post dixerit per euangelica dicta
fugiat tempestas ista. subito siquidem tempe
stas et maleficio fuit procurata cessabit. hec
verissima experimenta nec suspecta iudican
tur. hoc ipsum enim quod lapilli in ignem projiciun
tur si absque inuocatione diuini nominis fieret
superstitiosum censeretur. Quod si dicatur.
nunquid sine illis lapillis sedari possit tem
pestas. Respondet vtrique. per alia sacra verba
Projiciens autem intendit diabolus molesta
re dum eius facturam per inuocationem sanctis
sime trinitatis destruere conatur. Ad ignem
potius quam ad aquam projicit. quia citius dum
resoluitur. eo etiam citius eius factura de
struitur. effectum tamen custodie diuine volun
tati committit. Est ad hoc quod malefica quedam
iudice interrogata an per aliquem modum
tempestates a maleficiis concitate sedari possent.
Respondit. possunt. per hoc videlicet.
Adiuuro vos grandines et ventos per quibus
et vulnera christi et per tres clauos qui eius
manus et pedes perforarunt. et per quatuor
euangelistas sanctos mattheum. marcum. lu
cam et iohannem. ut in aquas resoluti descen
datis. Fatentur etiam multe licet quedam spon
te. quedam in torturis et difficulter. quod quin
que sunt per que multum impediuntur. Ali
quando in toto. aliquando in parte. aliquan
do ne in personam hominis fiant. aliquando
ne in suis amicis. Et sunt. fidem integram vel
dei precepta seruantibus. se signo crucis et or
atione munitibus. Ritus et ceremonias
ecclesie colentibus. publicam iusticiam bene
exequentibus. et christi passionem verbo vel
mente ruminantibus. Unde et nider vbi su
pra. Ea de causa vniuersaliter vel communiter
in ecclesia campana contra auram pulsantur.
tum ut tanquam tubas deo consecratas demon
es recedant a suis maleficiis. tum etiam ut
populus excitatus deum contra tempestates in
uocet. Et eandem ob causam cum altaris sacra
mento et sacris verbis ad auram sedandam

*Causa in vno
en. p. h. h. h.*

*Quod ad op
III. h. h. h.*

*Quod in vno
malif. h. h. h.*

*procedunt
indine
Sed qui
commo
quod de
gala p
vna. Jo
ngle leu
fere p. an
fm. l. sup
statum ve
cibend
vera vir
diciunt
font rati
ne. que d
dum ser
est q. in
dei deb
ta illud
alind q
Joco
stian
mo in
p. ipm
dem lic
eti iud
uo no e
ant in v
sacram
no vid
fecida
sit ad
piscen
m. det
ralam d
nonabu
cunda r
nare cap
co tanq
q. de p
Jem ci
sit fm
cre scrip
re eccle
fm. Au
Grego
sunt di
celebra
Roma
desia al
pollit p
mdines
ritus rep
uire illi*

proceditur cōmuniter ex antiquissima cōsue-
tudine ecclesiarum in gallia et in germania.
Sed quia hic modus circa deputationē sa-
cramenti ad auram sedandā videtur multis
quoddā superstitiosum. nō intelligentes re-
gulas per quas agnoscat aliqd superstitiosum
vel nō. Ideo cōsiderandū est q̄ quinq̄ dant
regule seu p̄sideratōes p̄ quas q̄libet cogno-
scere p̄t. an opus deo exhibitū sit superstitio-
sum. i. supra modū xp̄iane religionis obser-
uatum vel sit ad debitū cultū et honorē deo
exhibendū tā in cordis q̄ corp̄is actibus et
vera virtute religionis p̄grediens. ista enim
eliciunt ex glosa. sup illud apli ad *Coll. ij. q̄*
sunt rationē habentia sapiētie in superstitio-
ne. que dicit. Superstitio est religio supra mo-
dum seruata. vt etiā supra tactum est. **P**rima
est q̄ in omnib; operibus nostris cum gloria
dei debeat esse principalis finis noster. **J**ux-
ta illud. **S**ive manducatis siue bibitis siue
aliud quid faciatis oia in gloriam dei facite.
Ideo in omni ope ad religionē p̄tinens chri-
stianā attendat an op̄ sit ad gloriā dei. et bo-
mo in ope det principaliter gloriā deo ita q̄
p̄ ip̄m opus v̄ mens hoīs deo subiciat. **E**t q̄
dem licet p̄ter hanc regulā ceremonialia vel
etiā iudicialia veteris testamenti iam in no-
uo nō exercent cū sciam; illa sub figura. hec
aut̄ in veritate iam esse p̄palata. n̄ deputatio
sacramenti vel reliquiarū ad aurā sedandam
nō videt̄ p̄tra hanc regulā militare. **I**tem cū
secūda regula sit: q̄ attendat an opus qd̄ sit
sit ad corp̄is exercitiū. vel refrenatiū concu-
piscētie vel abstinentie corp̄alis. mō t̄m vir-
tuti debito hoc est fm̄ ritū ecclesie vel fm̄ ino-
ralam doctrinā. quia apls dicit *Ro. xij. Ra-*
tionabile sit obsequiū vestrū. et p̄ter hanc se-
cundā regulā fatue faciūt. vouētes nō pecti-
nare caput sabbato. vel ieiunare die domini-
co tanq̄ meliori die et similia. nō videt̄ iterū
q̄ deputatio sacramenti rē sit superstitiosum.
Item cū tertia regula sit q̄ attendat an opus
sit fm̄ statutū vniuersalis ecclesie. vel fm̄ sa-
cre scripture testimoniū. vel saltē fm̄ p̄ticulari-
rē ecclesie ritū. aut de cōsuetudine generali. q̄
fm̄ *Aug.* p̄ lege habenda est. **U**n̄ et beatus
Grego. scribit anglicorū ep̄o. cōquerenti. q̄
sunt diuerse ecclesie cōsuetudines in missarū
celebratōe. respondit *Grego.* placet. vt siue in
Romana siue in galliarū seu in quacūq̄ ec-
clesia aliqd̄ inuentū qd̄ plus oīpotenti deo
possit placere sollicite eligas. diuerse enī p̄sue-
tudines ecclesie in cultu diuino in nullo ves-
titatī repugnāt. et ideo seruande: et eas p̄s-
tare illicitū est. **I**deo vt in principio tactū

est antiquissime cōsuetudines ecclesiarū gal-
lie et quarūndā germanie cū decreuerint eu-
charistiam ad aurā deponere nō poterit hoc
esse illicitū verū qd̄ nō in patulo sed in sacra-
rio abscondito et incluso. **I**tem cum quarta
regula sit q̄ inspiciat q̄ opus qd̄ sit habeat
naturalē p̄prietatē ad effectū qui expectat. ali-
as enī si hoc nō habet censetur superstitiosum.
ex qua p̄sideratōne characteres ignoti et noīa
suspecta. etiam imagines astronomice et ni-
gromantice refutant omnia tanq̄ suspecta.
Ideo et ex hac cōsideratione nō possum; di-
cere q̄ deputatio reliquiarū aut eucharistie
cōtra diabolicas infestationes sit superstitio-
sum. immo religiosissimū. cum ibi tota salus
nostra cōtra aduersariū cōtineat. **I**tem cum
quinta regula sit vt attendat q̄ opus qd̄ sit
nō p̄beat occasionē scandali vel ruine. qz̄ t̄m
licet nō esset superstitiosum t̄m p̄ter scandalū
esset dimittendū vel differendū: vel occulte
sine scandalo faciendū. **I**deo si deputatio ta-
lis sine scandalo fieri p̄t. vel saltē occulte: t̄m
nō est obmittendū. **E**t ista enī regula sepe ob-
mittuntur benedictiones per verba deuota.
siue sup̄ infirmos: siue vt ad collū alligent.
et hoc a secularibus. obmittunt̄ dico q̄ sal-
tem nō publice fiunt vbi occasionē ruine in
alijs simplicibus prestare possent. **H**ec suffi-
ciant quo ad remedia cōtra grandines p̄ ver-
ba et opera licita.

Remedia quedā occultā cōtra quasdā oc-
cultas demonū infestationes.

Capitulum. viii.

Ed iam iterum suspenditur iudi-
cium ad scribendū remedia contra
quedā terre frugum nocumenta. q̄
per vermes interdū et scinifēs. per
turmas ad longissima terrarū spacia in acre
volantes. ita vt superficiem terre cooperire vi-
deantur radicibus cuncta virentia tam in vi-
netis q̄ segetibus et graminibus cōsummas-
tos immittuntur. **I**tem remedia contra pue-
ros opere demonum cambitos. **A**d primū
tamen dicendum iuxta sanctum *Thomam*
scdā scdē questi. *xc. vbi* petit. **A**n liceat adiu-
rare irrationale creaturam. **R**espondit q̄ sic
per modum tamen compulsionis. que refer-
ri tunc debet ad diabolum qui in nocumentū
nostrū vti irrationabilib; creaturis. et talis ē mo-
dus adiuuandi in ecclesie exorcismis p̄ quos
demonū potestas excludit̄ ab irrationabilib; crea-
turis. **S**i enī intentio referretur quo ad ir-
rationalem creaturā quo ad se que nihil in-

*An licet adiu-
rare irrationabilem
creaturam*

hinc p[er] s[er]u[m] p[er]u[er]s[us] q[ui] n[on] p[ro]p[ri]e p[ro]f[er]unt
qu[ia] p[er] m[ul]t[os] d[omi]n[os] p[er]t[ine]nt

telligit vana esset. Ex quo datur intelligi q[ui]d
per exorcismos licitos et adiuurationes poss[unt]
sunt depelli. diuina s[er]u[er]e assistente clementia ta
liter vt prius populo ieiunia processiones et
alie deuotiones iniungant. p[ro]pter adulteria
enim et multiplicatione criminum h[uius]modi mala
immittunt. vnde et ad confessiones hoies in
ducendi sunt. In nonnullis etia[m] p[ro]p[ri]is ex
comunicationes fulminant. sed tunc vim ad
iurationis sup[er] demones sortiunt. Est et alia
horribilis dei p[ro]missio super hoies vbi inter
dum mulierib[us] subtractis p[ro]p[ri]is filiis et pue
ris alieni a demonibus supponunt. et hi qui
dam pueri vulgariter campsores in almani
co z yechselkind nuncupati sunt in triplici
differetia. Nam aliqui sunt semp[er] macilenti
etulantes: cu[m] tamen quattuor mulieres nulla
vberitate lactis vni lactare sufficeret. Aliqui
vero sunt incubo[rum] demonu[m] opere producti.
quor[um] tamen filij non sunt sed p[ro]p[ri]e illius homi
nis et viri cui[us] semine receperunt vt succubi vel i
sonis viros polluunt. hos ei pueros interdum
diuina p[ro]missione supponit subtractis p[ro]p[ri]is
filiis. Est et terciu[m] gen[us] vbi interdum demones
in specie paruulo[rum] apparetes nutricib[us] se co
iungunt. Comune in omnib[us] tribus q[ui] mul
tuni ponderosi: macilentes non crescunt. et nul
la vberitate lactis vt p[ro]missum est lactant. Et
sepius dicunt euauisse. Quare autem diuina
pietas talia p[ro]mittit: dici potest q[ui]d ex duplici cau
sa. Primo q[ui]a parentes pueros nimis diligunt
vnde p[ro]pter eor[um] vtilitate talia permittunt. Se
cundo. quia presumendum est q[ui]d h[uius]modi mulie
res quibus talia accidunt vt plurimu[m] sunt
supstitiose. et in multis alias a demonibus
seducunt. Vnde et d[omi]n[us] verus zelotes f[er]re
cium zelu[m] qui est vehemens amor in p[ro]p[ri]am
sponsam. ex quo aliu[m] non solum accedere non pa
titur. sed nec signa adulterij vel suspicionis
vt maritus zelosus sup[er] animam quam precioso
sanguine emit et per fide[m] desponsauit sustine
re potest in tactu colloquio: appropinquatione
quocunq[ue] modo cum inimico diabolo et ad
uersario salutis. Et si signa adulterij marit[us]
zelosus non patitur. quantum tunc turbatur
quando adulterium committit. vnde non miru[m]
si p[ro]p[ri]i subtrahunt filij et adulterini supponu
tur. Et quidem vt fortius ista imprimant et
quantu[m] deus animam zelatur et non vult nec si
gna suspicionem causantia pati. Patet ex anti
qua lege vbi vt populu[m] suu[m] funditus elonga
ret ab idolatria. p[ro]hibuit non solum idolatriam
sed multa alia que occasione possent prebere
ad idolatriam. et que etia[m] in se non videntur ha
bere vtilitate[m] quam tamen in suo mistico sensu

mirabiliter retinent. vnde non solum dixit. Ex
di. xxij. Maleficos non patieris viuere super
terra. sed et hoc adiunxit non habet in terra
tua ne forte peccare te faciat. sicut copulatrix
occiditur et puagari inter hoies non p[ro]mittit.
Nota zelum dei Deutro. xxij. deus p[re]cepit.
Adum cum ouis aut pulis desup cubantem
matrem non deberet simul seruare. sed matrem p[ro]
mittere auolare: q[ui]a gentiles ad sterilitates
vertabant. zelotes d[omi]n[us] in suo populo noluit
tale signu[m] adulterij pati. sic iam vetule inue
tionem denarij signu[m] magni fortunij et pop
positum vbi thesauru[m] somniarent iudicant.
Item p[re]cepit omnia vasa cooperiri. et vaseu
lum non habens operculu[m] immundu[m] censerit.
Error erat vt venientes de nocte demonib[us]
aut vt vetule dicunt. die feligen. sed sunt ma
lesice. vel demones in caru[m] effigij debent oia
consumere vt post abundantius tribuant. Co
lorant quida[m] et dicunt schrettel sunt. contra
determinationem doctor[um] q[ui] p[ro]pter hoies et ange
los non sunt alie creature r[ati]onales. vnde non
sunt nisi demones. Item Leuiti. xij. Ne in
rotundis attondetis comam nec radetis barb[am]
Illa enim faciebant idolatre in venerationem
idoloru[m]. Item Deutro. xxij. vt viri non indu
rentur vestibus mulierum nec conuerso q[ui]
ille in venerationem dee veneris et alij in ve
nerationem martis et dee priapis. Item ea
de causa iussit destrui aras idoloru[m]. et Eze
chias destruxit serpente[m] enu[m] qui populus ei
voluit offerri. dicens cupru[m] est. Et ea de cau
sa inbibuit somnia non obseruari et auguria.
et p[re]cepit vt vir aut mulier in quo p[ro]bitone
spiritus esset occideret sicut iam sunt et varfa
gerin nuncupati. que oia quia suspitione ge
nerant ad adulteriu[m] spirituale. ideo vt dictu[m]
est ex zelo que deus habet ad aias sibi despo
satas sicut sposus ad sponsam inbibuit. Sic
etia[m] et nos predicator[es] et animaru[m] rector[es]
aduertere debemus q[ui] nullum sacrificiu[m] deo
magis acceptu[m] q[ui] zelus animar[um]. vt Hierony
mus sup[er] Ezechiel attestatur. Vnde et cose
quenter in terci[us] p[ar]te opis de exterminio ma
lesicarum quo ad vltima remedia tractandu[m]
erit. hoc ipsum enim vltimu[m] ecclesie refugi
um ad quod etia[m] ex diuino obligat vt di
ctum est p[re]cepto. Maleficos ne patiaris vi
uere super terra. vbi et remedia contra malefi
cos sagittarios includunt. cum et hoc ipsum
genus nisi p[er] seculare brachiu[m] poterit exter
minari. Remediu[m] dum quis intima co
modi temporalis se ex toto demoni deuouit.
sicut experientia sepe docuit per vera[m] confes
sionem licet a diaboli potestate liberantur. tu

3° po

dū ex post gravissime molestati et p̄cipue no-
curnis temporibus fuerunt. et hoc in corū
penam deus permisit. signum autē q̄ libera-
ti erant ex illo agnoscebat. quia pecunia in
bursis aut capsulis post p̄fessionē deficiebat
super q̄ plurima gesta deduci possent sed bre-
uitatis causa obmittunt.

¶ Sequitur tertia pars toti^o operis sup mo-
dos exterminandi vel ad minus puniendi p̄
debitā iusticiam in foro ecclesiastico et civili
et habebit questiones. xxxv. generalis tamē
et introductoria premititur.

Utrum malefice et earū fautores
receptatores et defensores ita subij-
ciuntur iudicio ecclesiastico dio-
cesano et civili q̄ ab earū in-
quisitione valēt hereticę pravi-
tatis inquisitores esse exonerati. Et arguitur
q̄ sic. Nam in ca. accusatus. §. sane. li. vi. dicitur.
Sane cum negociū fidei qd̄ summe pri-
uilegiatū existit. per occupationes alias non
debeat impediri pestis inquisitores hereticę
a se de apostolica deputati. de diuinationibz
aut sortilegijs nisi heresim saperēt manifeste
intromittere se nō debēt nec punire talia ex-
ercentes. sed relinquere suis iudicibus puni-
endos. Recidit obstare q̄ heresis malefica-
rum hic nō exprimitur. tum qz eis deus penis in
foro cōscientie puniunt. de cōse. dist. ij. p̄ di-
lectione. Si diuinatorū et maleficorū pecca-
tum occultū sit interponit penitētia. xl. dierū
si notoriū eucharistia denegat. et quoz in ea-
dem pena etiā idem iudiciū decernit. tum eti-
am quia eadē vtrobiqz videtur esse culpa. cū
sicut sortilegi iudiciū sortiunt. ita malefice
nocumenta creaturarū a demonibz expectāt
et exigunt vtrobiqz quod a solo deo querens-
dum est a creaturis illicite requirētes. vnde
vtrobiqz peccatū idolatrię ad quem sensum
Ezechie. xxi. notat q̄ rex babilonis stetit in
biuic in capite duarū viarū cōmiscens sagi-
tas interrogauit idola. Preterea si dicatur q̄
ca. restringit diuinatores et sortilegos super
crimen heresis. in quo subesse debēt iudicio
inquisitorū cum dicit. nisi heresim supent ma-
nifeste. ita q̄ ad minus diuinatores et sortile-
gi hereticales sint eis subiecti. Contra. qz tūc
essent dandi diuinatores artificiales. de quibz
nullibi in scripturis sit mētio. Preterea
si malefice sunt inquisitorū iudicio subiecte.
hoc erit p̄pter crimen heresis. sed qz facta ma-
leficarum sine heresi possunt fieri. Probat.

Nam sicut cōculcare corpus christi in luto
quod valde horrendū esset peccatū pōt fieri
sine errore in intellectu. et per cōsequens eti-
am sine heresi. quia stat firmiter aliquē crede-
re ibi esse corpus p̄ijceret tamē in luto ad cō-
placendum demoni ex aliquo pacto. ideo vt
optatum finē puta thesauri inuentionē vel si-
mile obtineret. ita et facta maleficarū sine er-
rore fidei licet non absqz grandi peccato fieri
possunt. vnde in illo casu vtriqz iudiciū in-
quisitorū subterfugiunt et suis iudicibz relin-
quuntur. Preterea sicut Salomon dijs sua-
rum vxorū reuerentiā exhibuit p̄pter com-
placentiā. nec tñ p̄pterea apostasiā p̄fidie in-
currebat. quia mente fidelis et verā fidē sem-
per retinuit. ita et malefice p̄pter reuerentiā
quā exhibent diabolo p̄pter pactum inicum
mente fidē retinentes nō sunt p̄pterea hereti-
ce nuncupande. Preterea si dicat q̄ oēs ma-
lefice fidem habent abnegare. vnde et hereti-
ce iudicande. Contra. quia i casu quo etiā mē-
te et corde abnegarent adhuc nō hereticę sed
apostate nuncupantur. et cum sit differentia
inter hereticū et apostatā. et heretici inquisi-
torū iudicio subijciunt. vtriqz malefice coz-
iudiciū subterfugere habēt. Preterea. xxvi.
q. v. dicit. Epi eorumqz ministri oibus mo-
dis elaborare studeant vt p̄nitiosam et a za-
bulo inuentā sortilegā et magicā artē ex par-
rochjs suis penitus eradicare studeant. Et
si aliquē virum aut mulierē huius sceleris se-
ctatorē inuenerint turpiter debonestatuz de
parrochjs suis eiciāt zc. vñ cum ca. dicat su-
is iudicibus relinquāt. et quia loquit in plu-
rali tam de ecclesiastico q̄ civili iure. ideo ad
minus per. c. alle. subdunt diocesanoz iudi-
cio. Et si diocesani etiam seipsos exonerare
vellent. put inquisitores p̄fatis iam tactis ar-
gumentis rationabiliter facere vident vellent
qz maleficarū punitionē ad temporales iudi-
ces retorquere. His argumentis p̄babiliter
hoc facere possent. habet in. c. vt inquisitoris.
§. p̄hibemus qz districtius p̄fatis dñis tem-
poralibus et rectoribus ipozumqz officialis
bus. ne ipi de hoc crimine cum sit mere eccle-
siasticum quoqz mō cognoscant vel iudicēt
Et loquit de crimine heresis. sequitur ergo q̄
vbi crimen nō est mere ecclesiasticuz sicut est
crimen in hmōi maleficis qui p̄pter damna
temporalia que ab eis inferunt a civili et nō
ab ecclesiastico debent puniri. Preterea. l.
de iudeis. l. vlti. in fi. dicit. Ternat preterea
bona sua p̄scripta. et mox sanguinis pena de-
stinandus qui fidem xp̄i expugnabit puer-
sa doctrina. q̄ si dicat q̄ lex loquit de iudeis

n i

73

conu ersis et post redeuntibus ad ritū iudeo-
rum: instantia nō valet. immo argumentum
amplius per hoc fortificat. eo q̄ cum tales p̄-
pter apostasia a fide iudex civilis habet puni-
re. q̄ etiā maleficus fidē abnegatē cū abnega-
tio fidei in toto vel in pte sit fundamentū ma-
leficarū. **P**reterea licz in solutione dicat q̄ p̄
eodē apostasia et heresis sit capiendā. adhuc
tamē ecclesiasticus iudex nō se habet de eis
intromittere sed civilis. nam occasione ques-
tionis heresum nullus debet populum cō-
mouere. sed p̄ses debet per se prouidere. **I**n
autenti. de manda. princ. id est de mandatis
principum. coll. iij. §. neq̄ occasione. vbi di-
citur. neq̄ occasione religionum heresumq̄
questionis p̄mittas alicui puinciam cōmo-
uere. aut aliter quā ad p̄ceptione iniungi p̄-
uinciam cui p̄sides. sed ip̄e p̄uidebis cum cō-
petenti vtilitate fiscalibus et que alia sunt p̄-
scrutari et nō p̄mittere aliquid fieri circa no-
stras p̄ceptiones occasione religionū. **P**a-
tet ex his q̄ de expugnante fidē nullus debet
sa intromittere nisi p̄ses. **P**reterea si cogni-
tio iudiciū et punitio taliū maleficarū nō spe-
ctaret totaliter ad civilē iudicem. quō leges
de his tribz se intromittere possent. **P**ā. **L.**
de maleficiis. l. nemo. l. culpa. l. nullus. oēs il-
los quos vulgus maleficos vocat capitali
pena subijcit. et e. l. militi. bestijs obijcere des-
cernit qui magica arte vite innocentū insidi-
antur. **I**tem q̄ questionibz et tormentis ad in-
terrogandū subijci debeant. et q̄ ad eoz ac-
cusationē quilibet admitti debeat. et q̄ null⁹
fidelīū sub pena exilij et amissione oim bono-
rum cum eis p̄cipiat cū multis alijs penīs
annexis. q̄ legenti illas leges occurrūt. **C**ō-
trario vero et p̄ veritate legū doctores taliū
maleficarū p̄uincionē in ecclesiasticū iudicē
possunt retorquere vt simul copulatiue habe-
ant cognoscere et iudicare. et hoc sic p̄batur.
In crimine canonico p̄ses cū metropolita-
no habet discernere et nō metropolitanus p̄-
se sed adiuncto p̄sede. p̄z in auten. de man.
prin. §. si vero canonicū sit qd̄ querit. vna cū
metropolitano puincie hoc disponere et de-
cernere p̄uidebis. siue alij quidā dubitāt. glo-
sa. id est in fide. quo casu solus cognoscat. si-
ue alij quidā glo. sa. tunc ep̄s cum p̄sede. l. co-
gnoscat et cause deo dare amabile et decibile
terminū. qui et deceter orthodoxam custo-
diat fidē. et indemnitate p̄curet fiscalibus. et
nostros subiectos seruet inuolatos. glo. sa. id
est eos nō corumpat in fide. **P**reterea prin-
ceps secularis licet puniat pena sanguinis.
nō t̄m p̄ hoc iudiciū ecclesie excludit. cui⁹ est

cognoscere et diffinire. immo necessario p̄es
supponit. vt p̄z. **L.** de summa trini. et si. ca. l.
i. in fi. et extra de here. c. ad abolendā. et c. ver-
gentis. et c. excommunicam⁹. i. et. ij. immo ea-
dem pena est et fm leges. et fm cano. vt patet
L. de hereticis. l. manicheos. 7. l. arriani. vñ
et ad eos p̄inet p̄cipue insimul et non diuisi-
sim taliū punitio. **P**reterea sicut leges decer-
nunt clericos a p̄p̄ijs iudicibz emendari et
nō a p̄p̄alibus seu secularibus. eo q̄ crimen ec-
clesiasticū in eis censet. ita et maleficarū cri-
men etiam sit partim civile et partim ecclesia-
sticum. p̄pter damna p̄p̄alia et fidē quā violāt
Ideo ad vtriusq̄ partis iudices p̄inet ad co-
gnoskendū iudicandū et puniendū. **E**t forti-
ficatur ratio in auten. vt clerici apud p̄p̄ios
iudices. §. si vero. colla. vi. vbi dicit. **S**i ve-
ro ecclesiasticū sit delictū egens castigatione
ecclesiastica et multa. deo amabilis ep̄s hoc
discernat nihil cōmunicantibz clarissimis p̄-
uincie iudicibus. **N**ec enī volum⁹ talia ne-
gocia omnino scire civiles iudices cū opor-
teat talia ecclesiastice examinari et emendari
aias delinquentiū p̄ ecclesiasticā multā: fm
sacrasz diuinas reglās. quas et nostre sequi
nō dedignant leges. hec ibi. **U**n 2 p̄ oppositū
crimen mixtum ab vtriusq̄ est puniendū. **R**e-
sponsio cum principalis intentio nostra in
hoc opere sit ab inquisitione maleficarū q̄tum
cum deo fieri posset: nos inquisitores partiū
supioris almanie exonerare suis iudicibz ad
puniendū relinquendo. et hoc p̄pter negocij
arduitatē. dum t̄m indemnitate fidei et saluti
animarū nō eo minus p̄uideat. quare 2 p̄is
opus aggressi sumus. ip̄is iudicibus modō
cognoscendi diffiniendi et sententiādi relin-
quendo. **I**deo ad ostendendū q̄ ep̄i p̄tra ma-
leficas in multis p̄cedere possint etiam seclu-
sis inquisitoribus. licet ip̄i ep̄iscopi sine tem-
porali et civili iudicio vbi punitio transit in
vindictā sanguinis nō ita p̄cedere valeant.
expedit certas opiniones alioz inquisitorū
in diuersis regnis hispanie in mediū deduce-
re. et illas salua eozū semp reuerentia. cū sub
ordine vno predicatoz militamus. infringe-
re vt eo clarior in singulis habeat intellect⁹.
Est itaq̄ eoz opinio q̄ omnes malefici sorti-
legi diuinatores nigromanti: et breuiter sub
quocūq̄ genere diuinationū existant et qui
fidem sacrā semel susceperūt et p̄fessi sunt ius-
dicio inquisitorū subiaccant. taliter vt in tri-
bus que notantur in ca. multo: um querela.
in prin. de here. in clemen. nec inquisitor sine
ep̄iscopo. nec ep̄iscopus sine inquisitore p̄ce-
dere habeat. **L**icet in quinq̄ alijs vnus sine

altero pcedere valeat. si cui placet capitulum
legat et inueniet. vñ autē e tribus est senten
tia definitiua ad quā vnus sine altero nō de
bet pcedere. et hoc vbi p̄fati heretici sunt ba
bendi. **Ad** dunt insup blasphemos. et q̄cūq̄
mō demones inuocantes. et excomunicatos
qui in excomunicacione steterunt p̄ annū aīo cōtū
maci in causa fidei vel etiā in nō causa fidei
sub certis casibus et plura alia includūt. p̄ q̄
auctoritas ordinarioꝝ nimis enervat. et no
bis inquisitoribus amplioꝝa onera imponū
tur minus securi corā tremendo iudice q̄ vti
q̄ districtā a nobis sup cōmissi officij eriget
rationē. et quia eorū opinio nō infringit. ni
si eorū fundamentū sit annullatū. **I**deo nō
tandum q̄ principale fundamentū p̄ glosato
res canonū et p̄cipue sup cā. accusatus. et. s̄.
sane. et sup verba heresim sapiant manifeste
accipiūt. fundant insup se sup dicta theolo
gorū. **T**hōme Alberti **B**onauen. in. ij. sentē
tiarum. di. vij. **E**x his specialiter aliqua expe
dit recitatē. Nam vbi ca. dicit vt in argumē
to primo dēductū est q̄ inquisitores hereti
ce prauitatis de sortilegijs ⁊ diuinationibus
se nō debēt intromittere nisi heresim sapiant
manifeste. dicunt q̄ sortilegi vel diuinatores
sunt duplices. scz artificiales et hereticales.
et p̄imi dicunt meri diuinatores qz vici
re et arte agunt. de quibz etiā loquit. c. et teno
re. extra de sortilegijs. vbi dicit. q̄ vdalricus
p̄biter cum quodā infami hoc est diuinato
re. dicit glo. ad secretū locū perrexit. nō ea in
tentione vt demonē inuocaret. q̄ si dicat. quia
hoc fuisse hereticum. sed vt cum inspectione
astrolabij furtuz quoddā inueniret. quasi di
cat q̄ est mera diuinatio vel sortilegiū. **S**e
cundi vero hereticales dicunt diuinatores q̄
in eorū arte demonibus aliquē honorē latric
vel dulie impendunt qui diuinando futura
predicere conant. vel aliquid simile qd̄ here
sim sapiat manifeste exercent. ⁊ tales iudicio
inquisitorū sicut et alij heretici subiacent. **E**t
q̄ hec sit mens ca. pbant per canonistas glo
santqz verbū saperēt. **N**am Jo. an. sup alle.
c. accusatus. et ver. saperent. dicit ita saperēt.
sicut est circa aras idolorū nephasias preces
emittere. sacrificia offerre demones cōsulere
eorūqz responsa suscipere. vel associāt sibi
p̄pter sortes exercendas hereticos. vel faciūt
p̄dicta cum sanguinē vel cum corpore christi
vel in sortibz vt possint habere responsa. puē
rum rebaptisant vel his similia. **A**d eundem
sensum allegant **A**rchi. sup eo. c. et. s̄. sane. et
super eodē verbo saperent.

Item allegat Jo. mo. Raymundū. **S**uilhel.
de monte. **L**audu. Item pbant per determi
nationē ecclesie ex p̄cilio acquirenti. xxvi. q.
v. epi. vbi h̄mōi mulieres supstitiose infideles
nominant cū dicūt. vtinā he sole i sua p̄fidia
perissent. et p̄fidia in christiano dicūt heresis
Unde et inquisitorū hereticoꝝ iudicio sunt
subiecti. **P**robant insuper p̄ theologos. **P**ri
mo per sanctū **T**ho. in. ij. senten. di. vij. vbi
querit. vtrū vti auxilio demonis sit peccatū
vbi inter alia hec verba dicit sup illud **E**sa.
vij. **N**unquid nō populus a deo suo requi
ret visionē. **I**n omnibus in quibz cōplemen
tum operis ex virtute demonis expectat est
apostasia a fide. p̄pter pactū initum cū demo
ne vel verbotenus si inuocatio intersit. vel fa
cto aliquo etiā si sacrificia desint. **A**d idē allē
gant **Albertū** in eodem suo scripto et distin.
Item **P**etrū de tarantasia. **I**tem **P**etrū de
bonauentura nouiter canonizato qui tamen
nō petrus nominatur cum fuerit verum nō
men suū. **I**tem **A**lexandrū de ales. **E**t **B**ui
donē ordinis carmelitarū qui omnes dicūt
q̄ demones inuocantes sunt apostate et per
cōsequens heretici. vnde inquisitorū hereti
coꝝ iudicio subiecti. **S**ed q̄ p̄fati inquisi
tores per hec et p̄ quecūqz ab eis allegata nō
possunt sufficienter pbare. quin etiā p̄fati
sortilegi ⁊ iudicio ordinarioꝝ seu episcopo
rum seclusis inquisitoribus possunt subia
cere. et q̄ inquisitores a talibz diuinatorū ni
gromanticoꝝ seu etiā maleficoꝝ se possunt
exonerare. nō q̄ illi inquisitores male faciūt
inquirendo sup tales vbi epi nō inquirūt. in
quo casu pot̄ inquisitores illi sunt cōmen
dandi. sic pbatur. **I**nquisitores nō habent
se intromittere nisi super crimē heresis. et cū
hoc oportet q̄ illud crimen sit manifestū.
Patet per frequenter alle. ca. accusatus. et. s̄.
sane. **Q**uo stante tunc iterū arguit cū quis
aliqua cōmittit que absqz vicio heresis com
mittere potest. quantumcūqz illa sunt grauiā
et enozmia. adhuc nō est vt hereticus iudicā
dus: licet sit puniendus. et quo sequit q̄ vbi
quis non est indicandus vt hereticus. sed vt
malefactor puniendus inquisitor nō se debet
intromittere. s̄ debet talē iuxta tenorē cāno
nis suis iudicibus ad puniendū relinquere.
Quo iterū stante sequitur q̄ omnia inducta
per glosatores: canonistas: et theologos. vt
demones inuocare. eis sacrificare ⁊c. vt su
pra tactum est nisi ex vicio heresis processe
rint. inquisitores nō se debent intromittere
sed suis iudicibus vt supra relinquere. **Q**uo

2 n ij

iterum stante: cum prefata sepissime sine vicio heresis fieri possunt in quo casu talia facientes non sunt ut heretici habendi aut condonandi: subscriptis probatur auctoritatibus et rationibus. Nam ad hoc quod aliquis sit pro hereticus quinq; requirunt. Primum est ut sit error in ratione. Secundum est quod error ille sit circa ea que sunt fidei vel contra veritatem determinationis ecclesie in his que pertinent ad fidem vel bonos mores et necessaria ad conservationem vite eterne. Tertium est quod error talis sit in illo qui catholicam fidem professus est. alias enim esset iudeus vel paganus non hereticus. Quartum est quod talis error in eo qui fidem suscepit sit taliter quod aliquam veritatem de christo confiteatur pertinentem ad diuinitatem vel humanitatem. alias si totum discredet esset apostata. Quintum est ut talis errorem pertinaciter et obstinata eligat et sequatur. et quod de heresi et heretico sic sumpto. c. alle. accusatus. et verbum sapienter intelligat. glosas in canonistarum non reprobando sed saluando. sic probatur. Nam quod primum requiratur scilicet error in intellectu. hoc notum est omnibus per communem regulam. Duo requiruntur ut quis dicatur hereticus. vnum materiale scilicet error in ratione. alterum formale scilicet pertinacia in voluntate. Habet et per Augustinum. hereticus est qui nouas et falsas opiniones aut gignit aut sequitur. Ratio etiam adest quia heresis est species infidelitatis. et infidelitas est in intellectu subiectiue. sicut et fides sibi contraria et opposita habent fieri circa idem. Duo stante factum vel opus quodcumque sine errore non facit hereticum. ut puta si quis fornicat aut mechatur: licet agat contra veritatem que dicit non mechaberis. ex hoc non est hereticus nisi credat vel opinetur fornicari esse licitum. Et ratio est. quod quandoque aliqua duo necessario requiruntur ad constitutionem alicuius. deficiente altero eorum impossibile est illud esse. quod dato opposito quod sine illo possit esse. iam non necessario requireretur ad constitutionem illius. sicut quia ad constitutionem domus necessario requiritur fundamentum paries tectum. ideo altero deficiente non habetur domus. Sic ergo quia ad heresim constituendam requiritur error in intellectu necessario. nullum factum absolute sine errore in intellectu facit hereticum. Et propter hoc nos inquisitores germanie dicimus cum beato Antonino in secunda parte summe sue hanc materiam pertractantis quod baptizare imagines adorare demones eis iburificare. coculcare corpus christi in luto. et omnia huiusmodi que sunt

valde horrenda peccata. nisi sit error in intellectu non faciunt hominem hereticum. Et ideo si quis faceret ista ut puta baptisaret imaginem non male sentiens de sacramento baptismi. nec de eius effectu nec credens illum baptismum esse aliquid nec habere effectum ex vi sua sed facit hoc propter aliquem finem facilius assequendum a demone cui querit propter hoc complacere. ita quod aliquo pacto implicito vel expresso illud agat ut demon sibi vel alicui faciat quod petit. sicut quod carceribus et figuris sicut artes magici ab hominibus demones pacto expresso vel tacito invocant ad desideria eorum explenda. dum non perant a demone quod sit sua potentia eius. nec quantum ad potentiam nec quantum ad cognitionem. sic scilicet quod non male sentiat de potestate aut cognitione demonis. sicut essent illi qui crederent quod demon possit necessitate liberum arbitrium hominis. vel illi qui crederent quod demon omnino ex tali pacto: et in omnem euentum quantumcumque a deo non permittitur possit facere quod petunt vel qui crederent quod possit scire alteram partem futuri contingentis. vel effectum aliquem facere qui est proprius soli deo. tales enim non est dubium quod haberent errorem in intellectu et male de potestate demonis sentirent. et per consequens si positus alijs conditionibus que requirunt ad heresim essent heretici. et ordinarioium simul et inquisitorioium iudicio subiecti. Sed si ex causis predictis facerent non male sentientes de baptismi et alijs predictis prout communiter sit eo quod ipso facto malefici et nigromantici cum sciunt ipsum diabolum esse inimicum fidei et aduersarium salutis iam coguntur in eorum cordibus sentire magnam vim esse in fide et quod nulli falsitati subiacere potest cui pater mendacii tantum preesse noscitur. Ideo licet talia facientes peccarent grauissime non tamen essent heretici. Et ratio est. quia non male sentiant de sacramento. licet eo male et sacrilege vtantur. unde sunt magis foris legi quam heretici. et de numero illorum de quibus alle. c. accusatus. pretendit non subiacere iudicio inquisitorum. cum non manifeste sapiat heresim immo vix occulte et quam nullo modo. Et eodem modo de adorantibus demones et sacrificantibus eis. quia si hoc faciunt credentes diuinitatem esse in demonibus. vel credentes quod cultus latrie sit eis exhibendus. vel quod omnino ex prohibitione talis cultus assequantur quod requirunt a diabolo. non obstante dei prohibitione seu etiam permissio ne tales essent heretici. Sed si ista faciunt non ita sentientes de demone. sed ut aliquo pacto

cum demone facilius per ista exequantur ab ipso quod intendunt. tales non sunt heretici ex natura rei licet graviter peccent. Et quidem per maiori declaratione sunt aliquae obiectiones movende. Nam ob stare videtur quod secundum iura symoniacus non est hereticus. ut. i. q. i. quicquid per pecuniam. et tunc non habet errorem in intellectu. Nam symoniacus non est hereticus proprie sed large propter quandam similitudinem. quia ex quo videtur vel emit sacra ita agit ac si estimaret donum gratie pecunia posse possideri secundum thomam. Sed non hoc estimando sicut communiter accidit non est hereticus. quia non hoc credit sed bene verum esset si hoc crederet scilicet donum gratie posse pecunia possideri. Itaque ob stare videtur quod dicitur de heretico quicquid. et alibi. c. accusatus. quod adorans hereticum est hereticus. Sed gravius peccat qui adorat demonem quam qui adorat hereticum. ergo etc. Itaque iudicandus est ut hereticus videtur esse hereticus. quod iudicium debet sequi re veritate. sed talis iudicandus est hereticus. Nam ecclesia non potest iudicare nisi de his que patet. occultorum enim cognitio est deus et iudex. di. xxxiii. erubescant. Sed ea que sunt in intellectu non possunt parere nisi ex factis extrinsecis visis vel probatis. et talis faciens talia est iudicandus hereticus. Preterea impossibile videtur quod aliquis faciens talia scilicet concalcando corpus christi et homini. nisi male sentiat de corpore christi. probatur hoc. quod impossibile est malicia esse in voluntate. quin sit error in intellectu. cum et secundum philosophum omnis malus est ignorans seu errans. cum ergo talia facientes habeant malicia in voluntate. et habent errorem in intellectu. Respondetur ad ista. Et primo super primum et tertium quod coincidunt. Duplex est iudicium. scilicet dei qui videt interiora. hominum qui non possunt iudicare de interioribus nisi per exteriora. ut argumentum fatetur tertium. Hodo ille qui iudicatur ut hereticus iudicio dei est vere hereticus ex natura rei. Deus enim nullum iudicat hereticum nisi habentem errorem fidei in intellectu. Sed ille qui iudicatur hereticus iudicio hominum non oportet quod sit hereticus ex natura rei. sed quod fecerit tale factum per quod apparet ipsum male sentire de fide. et per consequens iuris presumptione hereticus reputatur. Et si queratur. An ecclesia habet statim iudicare tales qui sic adorant demones. vel baptisant imagines hereticos et punire sicut hereticos. Responsiones nota. Primo quod ad discernendum istud magis pertinet ad canonistas quam theologos. Canoniste dicent iuris presumptione hereticus reputatur et ut hereticus est puniendus. Theologus dicit pri-

mo iudicio sub correctione sedis. apostolice quod non quantum est ex natura rei quicquid sit iuris presumptione. Et ratio potest esse ista. quod quantum docuit aliquis effectus dependere potest ex duplici causa. nunquam ex natura rei ex illo effectu potest iudicari precise altera causa. Tum igitur iste effectus qui est adorare demonem vel eius auxiliu ad maleficiandum postulare imaginem baptizando vel infantem vivu offerendo vel occidendo vel aliud huiusmodi possunt procedere ex duplici causa. scilicet vel credendo demonem adorandum et sibi sacrificandum et imagines capere sacramentales effectus. vel quia aliquo pacto facto cum demone facio ut facilius obtineam quod volo a demone in his que non sunt supra facultate sua ut supra tactum est. non debet statim iudicare ex tali effectu precise alteram causam scilicet quod hoc faciat ut male sentiens de fide. Unde quando constat de huiusmodi effectu. ulterius inquirendum est de causa et si ex errore et perversitate fidei hoc fecit iudicandus est hereticus et iudicio inquisitorum cum ordinariis subiacebit. Sed si ex alia causa iudicandus ut fornicator et vilissimus peccator. Alia responsio ad nostrum positum quicquid sit ex omnibus dictis et allegatis constat quod omnes divinatores et malefici qui iudicantur heretici iuris presumptione. et non ex natura rei ordinario iudicio et non inquisitorum subiaceant. nec prefati inquisitores aliorum regnorum per allegationes canonum et glossarum se invicem possunt. eo quod tales demonibus sacrificantibus et adorantibus iudicant hereticos iuris presumptione et non ex natura rei. Tertius autem dicit quod debeant sapere heresim manifeste. id est sapere intrinsece et ex natura rei. et sufficere nobis inquisitoribus de hereticis ex natura rei infectis se intrromittere alios suis iudiciis relinquendo. Et quia dictum est quod inquirendum est de causa verum ex errore fidei hoc fecerit vel non. verum hoc facile erit. Nam sicut habitus fidei cognoscitur per actum fidei qui est credere et confiteri ea que sunt fidei. et habitus castitatis per caste vivere. ita ecclesia potest iudicare aliquem hereticum inquirendo si habet actum discernendi seu male sentiendi de aliquo articulo fidei. Sic etiam et malefica que fide in toto vel in parte abnegavit vel corpus christi vilissime tractavit homagium prestitit verum homini ad complacendum demoni tantum fecerit. immo si in toto abnegavit etiam corde iam iudicabitur ut apostata et deficiet quarta conditio que habet concurrere ad hoc ut quis proprie dicatur hereticus. Quod si huic determinationi obijciatur bulla et commissio nobis ab Innocentio octava

h ij

no facta ubi malefice iudicio inquisitorum
subiiciuntur. Respondetur per illa non excludi
dicitur quin et diocefani etiam usque ad senten-
tiam diffinitivam contra eos procedere possint per
illa antiqua iura ut dictum est. cum hec bulla
potius in parte sollicitudinis nobis inquisi-
toribus tradita sit: quam et opere scriptum possu-
mus cum dei adiutorio exhibemus. Unde
et primum argumentum non suffragatur inquisi-
toribus illis. sed potius contrarium concludit
cum tales simoniaci tantummodo iuris presump-
tione censentur heretici de quibus ordina-
rii per se iudicare possunt. irrequisitis inquisi-
toribus. immo nec inquisitores de simonia-
cis varijs se intromittere habent et pari ratio-
ne de alijs qui tantum iuris presumptione
heretici iudicant. Nam contra episcopos scilicet
maticos procedere non potest. et plures alios su-
periores. ut patet in. c. inquisitionis. de here-
li. vi. ubi sic dicitur. Inquisitores heretice prae-
nitentis ab apostolica sede seu alijs quibuslibet
deputatis de huiusmodi crimine inquirere con-
tra eos ut nequeant aut eius preterito procedere
contra eos. nisi in litteris commissionis sedis
apostolice quod hoc possint contineat expresse.
Si tamen inquisitores ipsi episcopos vel alijs
superiores plures sciverint aut eos de
huiusmodi diffamatos existere vel suspectos id te-
nebunt sedi apostolice nunciare. Ad secun-
dum si vult patet ex prehabitis responsio.
Nam adorans hereticum est tunc hereticus si
adoret ipsum credens esse adorandum seu bono-
randum propter suam doctrinam et opinionem.
Si autem honorat ipsum propter aliquod tempo-
rale sine aliquo errore fidei in intellectu non
est proprie hereticus. sed iuris fictione vel presump-
tione seu similitudinaria. quia agit sicut
male sentit de fide sicut ille quem adorat. unde
nec inquisitorum iudicio subiacebit. Ad terci-
um patet ex premissis quia licet iudicatur ab
ecclesia ut hereticus propter facta extrinseca vi-
sa et probata. non tamen sequitur quod semper sit he-
reticus ex natura rei sed iuris presumptione
sic reputatur. unde et in illo casu inquisitorum iu-
diciu subterfugit. quia non sapit heresim ma-
nifeste. Ad quartum dicendum quod falsum presu-
ponit. quia non est possibile quod aliquis concu-
set corpus christi absque hoc quod male sentiat vel
peruersitate fidei habeat de corpore christi.
quia potest hoc facere sciens se peccare et cre-
dens firmiter ibi esse corpus christi. Facit tamen
hoc ut placeat demoni et facilius obtineat quod
vult ab eo. Et licet omnis malus error: non
tamen errore intellectus qui est heresis seu tra-

rans male sentiens de his que sunt fidei sed
de his que sunt virtutis alicuius cuius con-
trarium in vicijs operatur. Et tamen de primo
principali quod ad heresim proprie sumptu requi-
ritur et secundum quod iudicio inquisitorum debet here-
ticus subiaceret. Nec obstat si dicatur in etiam
contra diffamatos: aut suspectos leuiter vehe-
menter aut violenter de heresi. et qui non vis-
dentur sapere heresim manifeste inquisitor
potest procedere. Respondetur. inquirere potest
procedere super tales in quantum sunt suspecti
aut diffamati de heresi: proprie dicta de qua etiam
nunc loquimur ut sepe tacitum est. que habet
errores in intellectu: et alia quatuor sequen-
tia annexa. quorum secundum est ut talis error
sit circa ea que sunt fidei. vel contra veritatem
determinationis ecclesie in his que pertinent ad
fidem et bonos mores et necessaria ad conse-
cutionem vite eterne. Si enim error sit de his
que non pertinent ad fidem. puta quod credat quis
solem non maiorem terra. et huiusmodi non est periculo-
sus error. Error autem contra sacram scripturam
contra articulos fidei. contra determinationem
ecclesie ut supra est heresis. ar. xxiiij. q. i. hec
est fides. Item quod determinatio dubiorum circa
fidem pertinet principaliter ad ecclesiam et precipue
ad pontificem summum christi vicarium Petri
successorem. ut expresse dicitur. xxiiij. q. i. quo-
tiens. Et contra determinationem ecclesie nul-
lus doctor vel sanctus sua sententiam defendit
ut dicit Thomas. Pa. se. Nec Hieronymus. nec Augustinus.
nec alius. Sicut ergo asserens pertinaciter con-
tra fidem est hereticus. ita et contra determina-
tionem ecclesie in his que pertinent ad fides et
necessaria ad salutem pertinaciter asserens est he-
reticus. Ipa enim ecclesia nunquam errasse in fide
probat. ut dicitur. xxiiij. q. i. a recta. et alijs. c.
Signanter autem dicitur quia asserens contra de-
terminationem ecclesie non simpliciter sed in
his dumtaxat que pertinent ad fidem et salutem
est hereticus. Nam in alijs contrarium sentiens
non est hereticus. sicut quod ius non potest separari ab
usu in rebus usu consumptibilibus. quod declara-
uit et determinavit Johannes. xxij. in extra-
ua. ad conditorem. Ubi dicit: contradicentes
huius sententie esse contumaces et rebelles eccle-
sie non hereticos. Tercium quod requiritur est
quod error sit in illo qui catholicam veritatem est
professus. Si quis enim nunquam esset professus
fidem christianam non esset proprie hereticus sed
simpliciter infidelis ut iudeus et gentilis qui
foris sunt. Unde Augustinus. de civi. dei. Videtur
diabolus genus humanum a cultura idolorum
et demonum liberari. hereticos movit qui sub

vocabulo christiano doctrine resisterent christi-
tiane. **D**poriet ergo quod error sit in illo qui in
baptismo suscepit fidem christianam ad hoc ut
sic hereticus. **Q**uartum quod requiritur est
quod talis error sit in eo qui fide suscepit taliter
quod aliquam veritatem de christo confiteatur pri-
nentem ad diuinitatem vel humanitates. **S**i
enim nullam veritatem penitus confiteretur
magis proprie apostata quam hereticus censeret.
Sic iulianus apostata. et distinguitur vnum
ab altero licet aliquando vnum sumatur pro alio
Sub hac conditione reperiuntur certi qui in-
terdum egestate et molestiis variis afflicti cor-
pus et animam tradunt diabolo et fidem abne-
gant dummodo in eorum necessitatibus. et
ad possidendam diuitias et honores diabolus
eis assistat. **N**ouimus certos nos inquisito-
res et post aliquos penitentes. qui utique abs-
que errore fidei in intellectu quia tantummodo
propter comoda temporalia talia commiserunt.
vnde nec heretici proprie nec iterum apostate
ex corde et Julianus. licet magis apostate cen-
sentur. **E**x corde vero apostate si nolunt res-
silire ut heretici impenitentes tradentur curi
seculari. **S**i autem velint recipiuntur pro-
prie heretici penitentes. iuxta. c. ad abolendam.
S. presenti. de here. li. vi. **C**oordinat Raymun-
dus si. de apostatis. c. reuertentes. vbi dicit.
Q reuertentes ab apostasia perfidia cum fue-
rint heretici tanquam reuertentes ab herefi sunt
recipiendi. **E**t hic sumitur vnum pro alio ut
prius tactum est. **E**t subdit. Illi vero qui me-
tu mortis fide abnegant. hic tu accipe quod propter
comodum temporale diabolo fides abnegant
et erroribus non credunt. licet iure heretici non
sint. nota hic quod non sunt proprie heretici. **S**ub-
dit. postquam non habent in mente errorem. **J**udi-
cio tamen ecclesie qui habet per exteriora de
interioribus iudicare heretici habendi sunt.
nota hic iuris fictione. et si reuertantur ut peni-
tentes heretici recipiendi sunt. **N**on enim me-
tus mortis est metus cadens in constantem vi-
rum ad fidem christi abneganda. sic et tu ac-
cipe propter comoda temporalia. **U**nde conclu-
dit. **S**anctius est mori quam abnegare vel vesci
idolatrias ut dicit Augustinus. et recitatur. xxxij. q.
iij. **S**imile iudicium de maleficis fidem ab-
negantibus esset ut ibi resillire vellent recipe-
rentur ut penitentes absque hoc quod curie seculari
relinquerentur. omnibus tamen modis
ad gremium ecclesie recipiuntur vbi petunt.
et curie seculari si non traduntur relinquuntur.
et hoc propter damna temporalia illata. put-
at in modis sententiandi patebit. et omnia pre-

342
fatus ordinarius exequitur. ita quod etiam in-
quisitor suas vices illi committere potest in
hoc dumtaxat casu apostasie. secus est in alijs
casibus sortilegorum. **Q**uintum quod requi-
ritur ad hoc ut quis proprie sit hereticus est ut
talem errorem firmata voluntate et obstinata es-
ligat et pertinaciter sequatur opiniones. **U**n-
de in Hiero. heresis ab electione est dicta. **E**t
ideo in Augustinus. non qui falsas opiniones gi-
gnit vel sequitur. sed qui pertinaciter defen-
dit hereticus est censendus. **U**nde si quis non
pertinaci malitia sentiret aliquid contra fide-
m sed ignorantia paratus corrigi si quis sentie-
re falsum ostenditur sibi esse contra fidem vel sa-
eram scripturam vel determinationem ecclesie.
sic. xxiiij. q. iij. dixit apostolus. **E**t ideo ipse
Augustinus dicebat. Errare potero hereticus non
ero. quia scilicet paratus corrigi cum sibi fuerit
ostensus error. **E**t constat quod quotidie inter do-
ctores circa diuina sunt varie opiniones et
aliquando contradictorie ita quod necesse est alte-
ram esse falsam. et tamen nulla earum reputa-
tur falsa donec per ecclesiam fuerit determinata.
ar. xxiiij. q. iij. qui in ecclesia. **E**t quibus
omnibus precluditur quod probare maleficos sub-
iacere iudicio inquisitorum vel etiam alios
quocumque modo demones inuocantes per di-
cta canonistarum super alle. verbum sapient.
in. c. accusatus. comprehensum non sufficienter
probat. cum tales ab eis heretici iudican-
tur quodam iuris fictione. nec etiam per di-
cta theologorum. cum et ipsi tales nominant
apostasias verbo vel opere. non autem mente
et corde. de quo errore verbum sapient pres-
tendit. **E**t licet iudicantur ut heretici. non ta-
men propter hoc sequitur quod episcopus sine
inquisitore non possit ad sententiam diffini-
tiuam contra eos procedere aut carceri ad pe-
nam deputare aut tormentis exponere. **I**mmo
in casu quo hec decisio non videatur suf-
ficere ad hoc ut nos inquisitores sumus a ma-
leficarum inquisitione exonerati. nolumus
tamen hoc via iuris exigere. cum vices nos-
tras in his dumtaxat super sententiarum feren-
dam ipsis diocesanis committere possumus.
Hoc enim habetur in capitulo. multorum. in prin-
cipio. de hereti. in clemen. **U**bi sic dicitur.
Multorum querela et infra. ut negocium in-
quisitionis huiusmodi eo prosperetur felici-
us. quo deinceps eiusdem labris indago so-
lertius diligentius et cautius peragatur ipse
tam per diocesanos episcopos quam per in-
quisitores a sede apostolica deputatos omni car-
nali odio vel timore aut cuiusmodi commo-

di temporalis affectione semotis decernim?
exerceri. sic q̄ quilibet de pdictis sine alio ci-
tare z arrestare seu cape ac tute custodie man-
cipare ponendo in cōpedibus et manicijs fer-
reis. si ei visum fuerit super quibz facienduz
sp̄ius cōscientiam oneramus. necnō inquire
re cōtra illos de quibus p̄ h̄mōi negotio fm̄
deum et iusticiā viderit expedire. duro tamē
tradere carceri qui potius ad penam q̄ ad cu-
stodiam videatur vel tormentis exponere il-
los aut ad sententiā p̄cedere cōtra eos. **Ep̄i-**
scopus sine inquisitore aut inq̄sitor sine dio-
cesano aut eius vel ep̄iscopali sede vacante ca-
p̄tuli super hoc delegato. si sui ad inuicē co-
p̄iam habere valeant infra octo dierū sp̄acio
postq̄ inuicem se requisierint non valebit.
et si secus presump̄tū fuerit nullū sit et irritū
ip̄o iure post sequitur ad nostruz p̄positum.
Utrum si ep̄iscopus vel eius seu capituli se-
de vacante delegato cum inquisitore aut in-
quisitor cum altero eorundē p̄pter p̄missa ne-
queant aut noluerint p̄sonaliter cōuenire p̄t
ep̄iscopus vel eius seu capituli sede vacante
delegatus inquisitori et inquisitor ep̄iscopo
vel eius delegato seu sede vacante illi qui ad
hoc fuerit per capitulū deputatus. super
illis cōmittere vices suas vel suas significa-
re per litteras cōsiliū et cōsensum. Ex quo
pater q̄ licet in quinqz casibus vnus sine al-
tero in tribus vero minime p̄cedere possit. qz
tamē vnus alteri vices suas cōmittere p̄t:
p̄sertim quo ad sententiā ferendā. ideo et nos
hoc per p̄ntes facere decreuimus alijs inq̄i-
sitoribus in suis limitibus remanentibz. Ad
argumenta ergo respondendo patet ex p̄mis-
sis ad sex prima argumenta p̄ inquisitoribz
militantia decisio. qz eorū inquisitioni male-
fici et sortilegi nō videntur subijci. Ad alia
autem argumenta p̄ dioecesanis in casu quo
et ip̄i a maleficarū inquisitione se exonerare
vellent. et civili iudicio relinquere. Patet qz
nō possunt hoc eadem facilitate quo inq̄i-
tores facere. quia in crimine heresis iuxta. c.
ad abolendā. et. c. vergentis. et. c. ex cōmuni-
camus vtrūqz. extra de hereticis. Iudicis ec-
clesiastici est cognoscere et iudicare. et iudicis
secularis exequi et punire. vbi sententia
transit in vindictaz sanguinis. secus vbi ad
alias penas penitentiales. Videt etiā qz in he-
resi maleficarū licet nō in alijs heresibz etiaz
ip̄i diocesani suas vices ad agnoscendū z iu-
dicandum in foro civili cōmittere valeat. tū
vt in argumentis tangit hoc crimen malefi-
carum nō est mere ecclesiasticum. immo pot̄

us civile p̄pter damna que inferuntur tempo-
ralia. tum etiam quia leges speciales in puni-
tionem maleficorū quo ad omnē viam puni-
tionis edite cernunt. **Videtur deniqz qz hec**
via plurimū in extremū maleficarū deser-
uiret. z in maximū releuamen ordinarioz co-
ram tremendo iudice super districtū examen
quod exigetur cum teste scriptura iudiciū du-
rissimū his qui presunt imminet. et fm̄ hanc
differentiā p̄cedemus videlicet qz iudex secu-
laris cognoscere z iudicare potest vsqz ad sen-
teutiā diffinitiuā ad penitentiā quā ab or-
dinarijs recipiet. secus super sanguinē quā
per se ferre potest.

Utergo iudices tam in foro ecclesia-
stico q̄ civili modos cognoscendi iu-
dicandi et sententiandi semp̄ in p̄m-
ptu habere valeāt. cōsequenter circa tria prin-
cipaliter p̄cedendum erit. **Primo** quis mo-
dus inchoandi p̄cessum fidei. **Secundo** q̄s
modus cōtinuandi. **Tercio** quis modus ter-
minandi et sententiandi in hac materia ma-
leficarū. **Circa primū** quinqz difficultates.
Prima quis inter tres modos p̄cedendi qui
in iure tanguntur sit magis competens. **Se-**
cunda de numero testium. **Tercia** an possint
cōpelli ad iurandum. **Quarta** de conditione
testium. **Quinta** an inimici capitales ad testi-
ficanduz admittunt. **Secunda pars** cōtinet
questiones vndecim. **Prima** qualiter testes
sunt examinandi. et qz semp̄ quinqz p̄sonę de-
bent esse presentes. **Itē** qualiter malefice sint
interrogande generaliter et particulariter. et
erit sexta in ordine libri. cum numerus mu-
tatur eo vt lector facilius reperiet materiam
opratam. **Secunda** varia dubia declarat su-
per responsiones negatiuas. et quādo sit in-
carceranda et quando p̄ manifeste deprehen-
sa in heresi maleficarū. **Tercia** de modo cap-
piendi maleficas. **Quarta** de duobus q̄ post
captionem faciendā sunt iudici et an deponē-
tium nomina sint ei manifestandar defensio-
nes concedende. **Quinta** qualiter defensio-
nes cum deputatione aduocati sint cōceden-
de. **Sexta** quid faciet aduocatus cum vbi
testium nomina nō publicantur. et vbi inimi-
ciam capitalem allegat coram iudice. **Se-**
ptima qualiter iudex in inimiciā capitale in-
uestigare habet. **Octaua** de his que iudex
habet aduertere anteqz volatā tormentis ex-
ponat. **Nonā** de mō sententiandi ad q̄stiones
z tormenta. **Decima** sup̄ tormēta p̄tinuanda
et q̄liter sint tormentande z de cautelis et si-
gnis p̄tra maleficiū taciturnit̄. **Undecima**

super finales interrogaciones et cautelas a iudice obseruandas. Tercia pars continet primo questiones tres quas iudex debet aduere. et ex quibus omnis sententia diffinitiva debet pcedere. Prima an super examen candentis ferri possit sententiari. Secunda de modo quo omnis sententia est ferenda. Tercia ex quibus suspicionibus potest iudicare et qualiter super vnamquaq; suspensione debet sententiari. Demum super vltimam partem de viginti modis sententiandi. quarum tredecim sunt communes super omnem heresim reliqui specialiter super heresim maleficarum. et quia locis suis patebunt causa breuitatis hic non assignantur.

Questio prima super modum inchoandi processum.

Veritur ergo primo quis sit modus competens ad inchoandum processum fidei contra maleficos. Respondeatur. Cum inter tres modos qui tanguntur. extra de accusa. denun. et inquisitione. et primus est quando aliquis accusat aliquem de crimine heresis vel fauoria coram iudice offerendo illud se probaturum et inscribit se ad penam talionis nisi pber. Et secundus modus quoniam aliquis denunciatur aliquem ita tamen non quod offert se probaturum nec vult facere partem. sed dicit quod denunciatur zelo fidei. vel ratione sententie excommunicationis late per ordinarium vel vicarium. aut ratione pene temporalis quam secularis iudex contra non denunciante. Et tertius modus per inquisitionem. hoc est quoniam non est aliquis accusator vel denunciator. sed fama laborat in aliqua ciuitate vel loco quod sint malefici. et tunc iudex habet non ad instantiam partis sed etiam ex officio pcedere. Ideo aduertendum quod primus modus pcedendi iudex non libenter admittat. tum quia non est in causa fidei visitatus nec etiam in causa maleficarum qui sua maleficia occulte exercent. tum etiam quia est accusanti multum periculosus. propter penam talionis qua plecteret vbi in probatione deficeret. tum etiam quia est multum litigiosus. Incipiat processum per citationem generalem assignando illam ad valvas ecclesie prochialis vel pretorij per modum qui sequitur. Cum nos vicarius talis ordinarij. aut iudex talis domini totis nostris affectibus inbiantes ac ex omnibus nostris precordijs affectantes populum christianum nobis commissum in vnitatem et serenitatem catholice fidei conseruari. ac ab omni peste prauitatis hereticis visceraliter elongari. Incirco

nos iudex prefatus: cui ex iuncto officio hec incumbunt. ad gloriam et honorem recolendi nominis iesu christi et ad exaltationem sancte spiritus dei orthodoxe atque ad depressionem hereticis prauitatis precipue in maleficis vniuersis et singulis cuiuscumque conditionis status. Dic nota. Si ecclesiasticus iudex inquit addat ordinis religionis aut dignitatis existant. qui sunt infra terminos huius ciuitatis aut circumscriptionis illam aut oppidi ad duo miliaria. ad quorum noticiam peruenerint hec mandata. ecclesiasticus iudex adiungat. Auctoritate qua fungimur in hac parte in virtute sancte obedientie. ac sub pena excommunicationis precipimus et mandamus ac mandando requirimus et monemus quatenus infra. xij. dies prime presentandos. Sic secularis iudex modo suo mandabit. et penis eis consuetis quorum primos quatuor per primo. et reliquis quatuor primis quatuor immediatos per secundo. et vltimos quatuor per tertio termino presentatis. Ac trina monitione canonica assignamus: nobis reuelat si quis scit vidit vel audivit aliquam esse personam hereticam et maleficam diffamatam vel suspectam et in speciali talia practicantem que in notamentum hominum iumentorum aut terre frugum. et damnum reipublice cedere valeat. quod si nostris antefatis monitis et mandatis non paruerit cum effectu. premissa infra taxatum terminum non reuelando sciat se. Iudex ecclesiasticus addat excommunicationis mucrone percussum. Secularis iudex addat penas temporales. Quam excommunicationis sententiam in omnes et singulos taliter ut predicis contumaces prefata nostra monitione canonica preunte et eorum obedientia requirente. nunc ut ex tunc et tunc ut ex nunc ferimus in his scriptis. Absolutionem harum sententiarum nobis tamen reservandum. Concludit iudex secularis modo suo Datum etc. Nota insuper super secundum modum quod cum ut dictum est secundus modus pcedendi et processum fidei incipiendi est per modum denunciationis. vbi denunciatus non offert se probaturum nec vult facere partem. sed dicit quod denunciatur ratione sententie excommunicationis late. vel zelo fidei et propter bonum reipublice. Ideo secularis iudex hoc debet in sua citatione generali aut premissa monitione specificare. quod nemo estimet se penalem fieri etiam si in probatione defecerit. quia non offert se ut accusans sed ut denunciatus. Et tunc quia plures comparebunt ad denunciandum iudici: notare debet iudex ut procedat modo qui sequitur. Primo habeat notarium et duas honestas personas siue sint clerici

siue laici. vel si notarius nō posset haberi tūc loco notarij sint duo viri idonei. Hoc enim tangitur in. c. vt officiu. §. verū. li. vi. vbi ita dicitur. Verū qz in cā graui crimine cū multa oporteat cautela pcedi vt in reos sine vllō pferatur errore dure ac digne seueritas vltionis. Volumus et mandamus vt in exa minatione testium quos recipi super hoc crimine p̄dicto ip̄mqz cōtingentibus oportuerit. adhibeatis duas religiosas et discretas personas. **Hic Archidia.** in glosa possunt intelligi p̄sone honeste siue sint clerici siue laici. Sequitur in quarū p̄ntia per publicā si cōmode habere potestis p̄sonam aut per duos viros idoneos fideliter eorū depositōdes testi um describant. Nota ergo qz his p̄sonis adhibitis mandet denuncianti iudex qz det in scriptis vel saltem dicat verbo. Et tūc notarius seu iudex incipiat p̄cessum per modum qui sequitur.

In noie domini amen. Anno a natiuitate dñi rē. tali die talis mensis in p̄ntia mei notarij et testiū infra scriptorū. talis de tali loco et talis diocesis vt supra cōparuit p̄sonaliter in tali loco corā honorabili iudice et obrulit eidem cedulā tenoris sequentis. inserat tota. Si autē nō per cedulā sed verbo. ponat sic. Cōparuit rē. et denūciauit eidem qz talis de tali loco diocesis talis asseruit et dixit qz sciret hoc. vel qz fecerit talia nocumenta sibi vel alijs personis. Duo facto in cōtinenti faciet iurare ip̄m denunciantē modo consueto. vel ad quattuor dei euangelia. vel sup cruce erectis digitis tribus et duobus depressis in testimoniu sancte trinitatis et damnationē anime et corporis de dicenda veritate sup denūciatis. et p̄stito iuramento interrogabit eum. **Un** scit esse vera que denūciauit et si vidit vel audiuit. Si dicat se vidisse aliqua v̄p̄ta qz ibi repertus tali hora tempestatis vel qz tetigit iumentū: vel quia intrauit stabulum. Interrogabit iudex vbi eū vidit et quando et quotiens et per quē modū et qui erant p̄ntes. Si dicat qz nō vidit sed qz audiuit. Interrogabit eū a quibus audiuit et vbi et quē et quotiens et quibus p̄ntibus audiuit. formādo articulos de quolibet p̄dictorū singulariter et diuisim. et notarij seu scriptor ponat totū in actis seu in p̄cessum immediate post p̄dictā denunciationē p̄tinuando sic. Qua quidē denūciatōe vt p̄mittit facta. ip̄e inquisitor in cōtinenti fecit iurare ad quattuor dei euangelia rē. vt supra. ip̄m denunciantē de dicenda veritate sup denūciatis. et interrogauit eundē vnde et quō ea que denuncia-

nerat nonerat vel suspicionē habeat esse vera Respondit. qz vidit vel audiuit interrogauit vbi vidit vel vbi audiuit. et dixit. qz tali die talis mensis talis anni in tali loco. Interrogauit. quoties vidit vel audiuit rē. et formetur articuli vt dictū est et totū ponat in p̄cessu. et specialiter interrogat. qui sciunt cū eo in tali causa et qui p̄nt scire. Quibus oibus sic peractis vltimo interrogabit si denūciat mala voluntate odio vel rancore. vel obmittat aliquid fauore et amore. vel alias denūciat rogatus vel subordinatus. Et postremo iunget ei virtute iuramenti p̄stiti tenere secretū quicquid ibi dixit. vel per iudicē sibi dictum fuit. et ponet totū in p̄cessu et in actis. et omnibus expletis ponat paulo infra. Acta sunt hec in tali loco tali die talis mensis et tali anno in p̄ntia mei notarij vel scriptoris adiuncto mihi tali in vigore officij tabellionatus. et talium testium ad hoc vocatorū et rogatorum.

Tercius modus p̄cessum incipendi qui etiam est cōmunis et vsitat⁹ modus. et cū hoc secretus esset vbi nullus accusator vel denūciator se offerret sed fama laboraret in aliqua civitate vel loco de aliqua malefica et etiā taliet p̄pter famā iudex absqz citatione generali de qua supra seu monitione ex officio p̄cedere vellet. eo qz talis clamor frequens pueniret ad aures ei⁹. tunc iterū inchoare p̄t p̄cessum in p̄ntia personarū vt supra.

In noie domini amen. Anno a natiuitate dñi tali die mense tali seu mensibus talibus. Ad aures talis officialis aut iudicis talis loci peruenit pluries fama publica referente ac clamosa insinuatione producente qz talis de tali loco dixit vel fecit talia ad maleficia p̄tinentia contra fidem ac cōmūnem vtilitatem reipublice. et ponatur totum prout fama laborat. Et paulo infra. Acta sunt hec die tali mēsis talis de anno tali in p̄ntia testiū talium vocatorū et rogatorū et mei notarij talis auctoritate seu scriptoris vigore tali. Sed anteqz secunda pars inchoetur videlicet qualiter huiusmodi p̄cessus est cōtinuandus p̄mittenda sunt aliqua super testes examinandos quot in numero esse debeant et cuius cōditionis.

¶ Questio secunda de numero testiū.

Quia dictum est in secundo modo de dictis testium qualiter inscribi debeant scire numerū et cōditionē illorū opus est. Queritur vtrum

Index duorum testimonium legitimum non singula-
rium possit licite aliqua de heresi maleficarum
condemmare. vel plures quam duo necessario re-
quirantur. et dicuntur testes singulares qui in
dictis sunt parciales. concordant tamen in substantia
seu effectu rei. ut si diceret maleficium mi-
hi vacca alter puerum: concordarent in malefi-
cio. Dic autem querit ubi testes non sunt parcia-
les sed omnino concordant. Et respondet quod
quis videantur sufficere duo testes de iuris ri-
gore. quia regula est quod in ore duorum vel tri-
um stat omne verbum. tamen de iuris equitate
non videntur in hoc crimine duo sufficere: tum
propter criminis immanitatem. In criminibus
enim probationes debent esse luce clariores.
ff. de probationibus. si autem. Et heresis proprie
talis inter maiora crimina enumeratur. Et si
dicatur quod in hoc crimine sufficiunt leuioribus
probationes. quod leui argumento quod detegit. l.
de here. l. ij. Leui argumento recedendo a iu-
dicio catholice religionis et tramite hereticum
se facit. Respondet. Verum est ad presumendum
non autem ad condemnandum tum propter iuris ordi-
nis in hoc crimine detractionem. In hoc enim
ordo iudiciarius in fauorem fidei detrun-
catur. quod nec delatus videtur testes iurare. nec
etiam sibi publicant ubi posset eis graue pi-
culum imminere. ut in. c. statuta. de here. l. i.
vi. propter quod delatus non potest diuinare. sed
tenet ipse index per se et ex officio de testium inimi-
cia requirere. quod excludunt ut infra patebit
et etiam si deposuerunt confuse de causa scientie
eos iterum interrogare. quod potest facere extra de tes-
ti. p. tuas. et. ff. de questionibus repeti. nam quanto
magis via defendendi delato subtrahitur tanto
magis incumbit iudici sollicitudo diligenti-
us inquirendi. Ubi ergo inueniuntur duo
testes concordantes et legitimi contra quem nec
ex hoc velle cum de tanto crimine condemnare.
sed purgationem si esset diffamatus indice-
re vel propter vehementem suspicionem que oritur ex
dictis duorum testimonium facere cum abiurare vel
questionare seu sententiam differre. non enim vi-
detur tutum ad vocem duorum testimonium hominem bo-
ne fame de tanto crimine condemnare. Secus
si fuerit male fame. De hoc Archiepiscopus plenius in
c. vt officium. §. verum. in prin. de here. l. i. vi. sup
verbo testium. et in. c. fidei. In fine glose illius
capituli. Et Jo. an. ibidem. In. c. etiam excommu-
nicamus. itaque extra de here. §. addicimus.
dicitur quod faciat episcopus iurare tres vel plures boni
testimonij viros de dicenda veritate. si sciuerint
in prochia tales hereticos ibi esse.

57
Ad idem quod si querit. Utrum index per tes-
tes singulares solum vel saltem cum infamia
posset iuste de tali heresi aliquem
condemmare. Respondet quod non. nec per testes
singulares solum nec etiam cum infamia. extra
de testi. cum litteris. presertim cum in criminibus
probationes debent esse luce clariores ut su-
pra patuit. et in hoc crimine nemo sit ex pre-
sumptione damnandus. extra de presump. lit-
teras. ergo tali indicitur purgatio ratione infamie.
et abiuratio ratione suspicionis vehementis
que conuincit ex dictis testium. tamen ubi testes
sunt singulares concordant tamen in substantia fa-
cti et euidentia facti concurrunt. tunc iudicis
conscientia ibi oneratur ex indirectorio habetur
questio quoties possint testes examinari.

Questio tertia.

Quod si querit. Utrum index testes pos-
sit compellere ad iurandum de dicenda
eidem in causa fidei seu maleficarum
veritate. Et etiam plures eos examinare. Re-
spondetur quod sic. presertim ecclesiasticus index
ut supra patuit in. c. vt officium. §. verum. Et quod
testes cogendi sunt in causis ecclesiasticis ve-
ritate deponere medio iuramento. extra de te-
sti. cogen. c. puenit. alias testimonium non va-
lebit. Et extra de hereti. c. excommunicamus
itaque §. addicimus. dicitur quod archiepiscopus
vel episcopus parrochia in qua fama fuerit
hereticos habitare circumueat et ibi tres vel
plures boni testimonij viros: vel etiam si ex-
pedire videbitur totam vicinam iurare compellat.
et sequitur infra. Si qui vero ex his iuramen-
ti religionem obstinatione damnabili respuen-
tes iurare forte noluerint ex hoc ipso tanquam he-
retici reputentur. Quod autem plures possint exami-
nari. Ita dicit Archiepiscopus in. c. vt officium. §. verum.
super ver. testium. ubi dicitur sic. Inquisitor.
hic autem index debet esse sollicitus ut si testes
confuse deposuerunt. et de causa scientie mi-
nus plene requisiti fuerunt quod iterato cum eis
inquirat. Nam hoc de iure fieri potest. extra
de testi. cogen. vt supra tactum est. et. ff. de
questionibus repeti.

Questio quarta de conditione testium.

Questio super conditiones testium. No-
ta quod excommunicati. Item participes
et socij criminis. Item infames et cri-
minosi serui contra dominos admittuntur ad
agendum et testificandum in causa fidei qua-
cumque. Item sicut hereticus contra hereticum
ad testificandum admittitur: ita maleficus
contra maleficum. in defectum tamen aliarum

probationū et semper contra et nō pro. v. cor
etiam et filij et familiares cōtra et nō pro. ar.
per. c. filij. de here. li. vi. et hoc ideo. quia eoz
testimoniū est magis efficax ad pbandū. De
primis patet in. c. in fidei. de here. ibidē. In
fidei fauorē cōcedimus vt in negocio inquisi-
tionis hereticę prauitatis excommunicari et
participes vel socij criminis ad testimoniū
admittant in defectu aliarū pbatōnū cōtra
hereticos credentes receptatores fautores et
defensores eozū si ex verisimilibz cōiecturis
et ex numero testū aut personarū tā deponē-
tium q̄ eoz cōtra quos agitur et deponitur
qualitate aut alijs circumstantijs sic testificā-
tōs nō falsa dicere p̄sumant. De periurijs q̄n
p̄sumitur qd̄ deponūt zelo fidei. patet in. c.
accusatus. §. licet. vbi supra. vbi dicit. Licet
vero periuri et post penitentiā repellant si in
hi qui coram et infra. si ex manifestis indicijs
apparuerit tales nō anime leuitate aut odij fo-
mite seu corruptōne pecunie sed zelo fidei or-
thodoxe dictū suū vellent corrigere ac mo-
do que prius tacerant reuelare in fauorē fi-
dei nisi aliud obstiterit stari debet tam cōtra
se q̄ reliquos attestacionibus eozundē. Et q̄
infami et criminosi et serui cōtra dñs admit-
tuntur. Archi. in. c. olle. accusatus. in. §. licet.
super verbo exceptū dicit ita. Quia est labe-
criminis hereticis q̄ ad eius actionē etiam ser-
ui aduersos dñs suos et quilibet criminosus.
etiam infames aduersus quemlibet admit-
tuntur. vt. ij. q. vij. §. huic opponit.

Questio quinta an inimici capitales ad te-
stificandū admittunt.

Cetero querit. Vtrū iudex inimi-
cos capitales alicuius delati possit
in tali causa ad testificandū seu a-
gendum admittere cōtra illū. Re-
spondemus q̄ nō. Unde Archi. vbi supra.
Nō tamē intelligas q̄ in hoc crimine inimi-
cus capitalis admittit ad actionē. ij. q. v. c. ij.
et de sumo. licet belli. in fine. de hoc etiā satis
notat Hosti. in sum. de accu. §. quis possit.
sed qui dicunt inimici capitales. Nota q̄ qz
solū rōne inimicitie quis repellit et nō que-
cūqz repellit sed capitalis intelligitur: quia
mors inter eos est de facto illata vel fuit intē-
tata seu ea que sunt ad mortē inductiua aut
via vel vulnera grauiā et letalia sunt secuta:
et similia que ad peruersitatē et malignitatē
agentis cōtra passum iudicant manifeste. p̄-
pter quod p̄sumitur q̄ sicut intentauit pra-
istum mortē corporalē per illū modū scz vul-
nerando. intentaret etiā per istū crimen here-
ticis imponendo. et sicut voluit ei auferre vitā

vellet auferre famā quare tales inimici capi-
tales a testimonio legitime expelluntur. Alie-
vero inimicitie p̄sertim graues et put etiā fas-
cilitate mulieres ad inimicitias cōmouent. et
et si nō repellunt totaliter tñ dictū eoz debili-
tant aliquantulum vt nō sit plena fides eoz at-
testacionibz adhibenda. sed cum alijs admi-
niculis et alioz testū dictis possunt plenam
facere pbatōnē. p̄sertim vbi iudex delatum
interrogat. An ne putet se habere inimicū. q̄
tale crimen ad mortē sibi ex inimicitia impo-
nere alideret. si dicit ita interrogabit que illa
sit persona. et tunc iudex aduertet si illā pso-
nam de qua suspitio est q̄ ex inimicitia depo-
suerit denotauit. In tali enī casu vbi iudex
etiā de causa inimicitie per alios honestos
informaf. et alia adminicula nō occurrūt et
alioz testū dicta poterit secure tales testem
repellere. Si vero delata persona dicit. Nō
spero aliquē talem habere inimicū licz inter-
dum brigas cum mulieribz habuerim. vel si
dicit habeo inimicū. et nō expressit debite sed
quendā alium qui fortassis nō deposuit. tūc
dicta talis testis etiā si alij dicerent q̄ causa
inimicitie deposuisset. iudex tñ nō debet re-
pellere sed ad plenā pbatōnē cum alijs admi-
niculis cōseruare. Reperiuntur q̄ plures
minus puidi et circumpecti qui hmoi depo-
siciones mulierū refutare et annihilare que-
runt dicētes illis standum nō esse. eo q̄ sepi-
sime cum rixose sint ex inuidia deponere so-
lent. Vbi quia ignorant astutias et cautelas
iudicum loquunt et iudicant vt ceci de colo-
ribz. de quibz astutijs in. xi. et. xij. questio-
ne p̄stabit.

Secunda pars qualiter p̄cessus est cōtinu-
andus questio sexta. Et qualiter testes sunt
examinandi in p̄ntia quatuor aliarū psonarū.
et qualiter delata est interroganda dup-
pliciter.

Am nunc sexto querit qualiter p̄-
cessus hmoi aduersus malefical in
causa fidei sit cōtinuandus. Cōsi-
derandū est primo q̄ quia is. c. u.
sa fidei p̄ceditur summarie simpliciter et de
plano et absqz aduocatozū et iudiciozū strepi-
tu et figura. vt patet. c. statuta. li. vi. qualiter
etiā ista verba intelligant patet extra de ver.
fig. c. sepe cōtingit. in cl. vbi dicit. Sepe cō-
tingit q̄ causas cōmittimus et in eozum alijs
quibus simpliciter et de plano ac sine strepi-
tu et figura iudicij p̄cedi mandam⁹ de quo-
rum significatione verborū a multis cōtendi-
tur et qualiter p̄cedi debeat dubitatur. Nos
aut dubitationē huiusmodi cōtūm est nobis

possibile decidere cupientes hac in perpetuum
 valitura constitutione sancimus. ut iudex cui
 taliter causam committimus necessario libellum
 non exi gar: litis contestationem non postulet. tpe
 feriarum ob necessitates hominum indultarum a iu-
 re pcedere valeat. amputet dilationem. materi-
 am litis quantum poterit faciat breviorē. exce-
 ptiones appellaciones et dilaciones frustratori-
 as repellendo. partium advocatorum et procurato-
 rum contentiones et iurgia. testium superflua
 multitudinem refrenando. non sic in iudex lite
 obnuat: quin probationes necessarie admitten-
 tur citatione vero ac preestatione iuramenti
 de calumnia siue de dicenda veritate ne veri-
 tas occultet per commisionem huius intelligi-
 mus non excludi. hec ibi. Et quod processus ut vi-
 sum est supra est tripliciter incipiendus. quia
 vel propter instantiam accusatoris. vel propter zelum
 denunciatoris. vel propter clamorem fame labo-
 rantis. et processus qui fit ad instantiam partis ac-
 cusantis iudex in hac materia non debet acce-
 ptare. cum maleficarum facta opere demonum
 occultant. nec accusator pro evidentiā facti si-
 cut in alijs criminalibus pcedere et se defen-
 dere potest. immo consulere debet accusatori quod a-
 moueat verbum accusationis et ponat denun-
 ciationis. et hoc propter accusatoris grave picu-
 lum. Ideo super secundum modum qui et visitat
 et similiter super tertium in quibus pceditur et non
 ad instantiam partis. Notandum quod quod dictum est in
 precedentibus quod iudex specialiter debet inter-
 rogare denunciante qui sciunt cum eo in tali
 causa et qui potest scire. Ideo iudex faciet cita-
 ri illos testes quos denuncians intimavit.
 et qui magis vident scire in facto: et scriptor
 continuabit processum scribendo sic. Post que
 attendens ipse iudex denunciata sibi hereti-
 calia anedicta fore ex sui natura esse talia et
 tam gravia que non possunt nec debent con-
 uentibus oculis tolerari. cum cedant in ob-
 probrium diuine maiestatis. et tam fidei catho-
 lice quam reipublice detrimentum. descendit ad se
 informandum et ad testes examinandum per mo-
 dum qui sequitur.

Interrogatoria super testes.

Qualis testis de tali loco citatus iurat
 et interrogatus si cognoscit tale expri-
 mendo nomen delati. Et dixit quod sic.
 Item interrogatus de causa cognitionis et dixit
 quod pro eo quod vidit et locutus est sibi pluries. vel
 sic vel alias quod fuerunt socij et expriment cau-
 se cognitionis.
 Item interrogatus de cognitionis tpe. et di-
 cit quod sunt decem anni vel tot.

Item interrogatus de fama illius et pser-
 tim ad ea que sunt fidei. Et dixit quod quo ad mo-
 ralia est homo bone fame vel male. Quantum au-
 tem ad ea que sunt fidei dixit quod est fama in tali
 loco quod practicat aliqua contra fidem ut male-
 ficus. Item interrogatus quid est fama. et
 dixit. Item interrogatus si vidit vel audi-
 uit talem talia faciente et dixit.

Item interrogatus ubi audiuit dici supradic-
 ta. et dixit quod in tali loco.

Item interrogatus in quorum presentia. et dixit
 quod illorum. Item interrogatus si ex sua consan-
 guinitate aliqui propter maleficia fuissent du-
 dum incinerati vel suspecti habitii. et dixit.

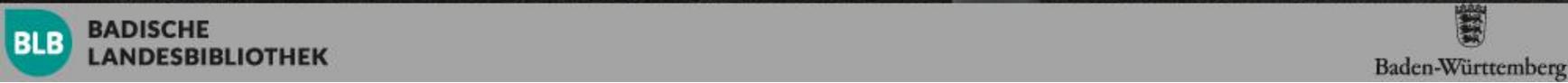
Item interrogatus an cum suspectis malefi-
 cis habuit familiaritatem. et dixit.

Item interrogatus de modo et causa que dicta fuerunt
 Et dixit quod ea de causa et tali modo.

Item interrogatus si videt sibi quod talis dixit
 seu fecerit trufatorie seu recitatorie seu alio in
 deliberato vel potius assertiue et alio delibe-
 rato. Et dixit quod credit quod fecerit supradicta
 iocose et trufatorie seu recitatiue et non alio sic
 credendi vel assertiue.

Item interrogatus de causa credentie hu-
 ius. Et dixit quod credit pro eo sic. quod ille qui di-
 cebat ridendo dixit. Et de istis est multum dili-
 genter inquirendum. quod nonnulli dicunt aliqui
 recitando aliorum verba vel trufando vel cofe-
 rendo ut alios alluciant vel incitent. licet etiam
 am interdum asserendo vel affirmando.

Item interrogatus si hec deponit odio vel
 rancore seu dimittit amore vel fauore. Et di-
 xit quod non. Et sequitur iniunctum est sibi tenere ses-
 cretum. Acta sunt hec in tali loco die tali in pre-
 sentia talium testium vocatorum et rogatorum. et mei
 notarij seu scriptoris. Ubi semper aduertendum
 quod in tali examine ad minimum persone quin-
 que debent presentes esse. scilicet iudex inquirens. tes-
 tis vel denunciatis. respondens vel ipse delator
 postea comparens. Tertius est notarij seu scri-
 ptor. ubi deest notarius et tunc adiungat sibi
 alium honestum quod duo supplebunt vices nota-
 rarij ut supra tactum est. et hoc apostolica au-
 thoritate qua tunc in illo actu funguntur. ut su-
 pra in. c. ut officium. de here. li. vi. Et duo ho-
 nesti viri tanquam testes eorum qui deponunt. Item
 aduertendum quod testis citatus debet etiam esse iu-
 ratus. id est ut prestat iuramentum modo quo supra
 de dicenda veritate. alias false inscriberetur
 citatus et iuratus. Et similiter examinen-
 tur alij testes. Quibus examinatis. Si iudex
 videat factum esse probatum plene: vel si non
 plene tamen esse maxima indicia et suspiciones
 vehementes. Et nota quod loquimur non de leui

suspitione que ex leuibus cōiecturis oritur. sed q̄ multū diffamata est sup̄ maleficia puerorum iumentoz̄ rē. Tunc iudex si timet de fuga delati vel delate faciat eū capi. Si autē nō timet de fuga faciat eū citari. Et siue capiatur siue nō prius faciat iudex eius domum improuise scrutari et cuncta scrinia aperiri et in angulis pixides et omnia instrumēta tolli q̄ reperiunt. Et sic cōstituto. iudex. collectis his de quibz̄ est delatus et de his de quibus est p̄ testes cōuictus vel habitus suspectus format interrogatoria sup̄ illis. ac inq̄rat habitos secū notario rē vt supra. p̄finito prius corporali iuramēto ad q̄tuor dei euangelia de dicenda veritate tā de se q̄ de alijs. Et hoc p̄ modū qui sequit̄ cōscribant etiā singula.

Interrogatoria generalia sup̄ maleficam aut maleficiū. Et est primus actus.

Oalis de tali loco delat⁹ iuratus sup̄ quattuor dei euangelia corporaliter tacta tā de se q̄ de alijs dicere veritatem. et vñ interrogatus vñ est seu vñ originē traxit. Et p̄pendit q̄ tali loco talis diocesis.

Item interrogatus q̄ sunt eius parentes si sunt viui vel mortui. Et r̄ndit q̄ viui in tali loco vel mortui in tali. **I**tem interro. virū naturali morte vel incinerat. et dixit q̄ tali.

Ubi nota q̄ hoc fit q̄ vt plurimū vt in scōpta p̄ op̄ris paruit malefice p̄prios infantes demonibz̄ offerūt aut eos instruūt. et p̄munit tota p̄genies ex illis infecta. Et vbi deponentes affirmassent et ipsa negaret iam esset suspecta. **I**tem interrogatus vbi fuit nutrit⁹. et vt in pluribz̄ cōuersatus. et dixit q̄ in tali loco vel tali. Et si videat q̄ mutauit locū p̄ priuū q̄ forte mater nō fuit suspecta nec aliquis ex parētela. et tñ cōuersatus in alieno et p̄ferim in locis in quibus cōsueuerūt malefice v̄gere interrogabit sic. **I**tem interrogatus quare mutauit sue natiuitatis locū et se trāstulit ad cōmorandū in tali loco vel talibz̄. et dixit q̄ ex tali causa. **I**tem interroga. si in dictis locis vel alibi audiuit loqui de materia maleficarū puta q̄ tēpestates cōcitare vel iumenta maleficiata et vacce liquore lactis priuare. rē. de tali materia de qua est delata. Et si dicit q̄ sic. Interrogatis.

Item interroga. qd̄ audiuit loqui. Et scribantur singula q̄ dicit. Si autē negat et dicit se nihil audiuisse tunc sic. **I**tem interroga. si credit maleficas esse et q̄ talia possint fieri q̄ referunt vt tēpestates p̄citare. iumēta inficere et homines. et dixit. Et nota q̄ malefice vt plurimū negāt prima fronte. vñ suspi-

cio oritur magis q̄ si responderēt si sint aut nō sint cōmitto sup̄ioribus. vñ si negāt tunc interrogant. **I**tem interro. quid ergo vbi cōburunt tunc innocenter cōdemnant. et dixit

Interrogatoria p̄icularia sup̄ eosdē.

Duertat iudex q̄ nō p̄crastinet subsecutes interrogatōes s̄z̄ indelate p̄ponat. **I**tem interroga. cur cōmunis populus eā timeret. et dixit. **I**tem interrogatus an sciret se esse diffamata. et q̄ odio haberetur. et dixit. **I**tem interro. cur illi p̄sone obiecit. dicendo. tu nō transibis impune. Et dixit.

Item interrogatus quid mali sibi fecisset illa p̄sone q̄ talia verba in eius damnū p̄tulisset. et dixit. Et nota q̄ hec interrogatio est necessaria vt deueniatur ad fundamentuz̄ inimicitie q̄ in fine delata allegabit inimiciam. sed vbi nō est capitalis sed mō muliebri cōcitata nō impedit. Hoc enī est maleficarū p̄prium cōcitare aduersum se. vel verbis iniuriis aut factis. puta q̄ petit sibi prestari aliquid. aut infert ei damnū aliquod in orto et similia ad hoc vt occasione recipiant et se manifestant in verbo vel in opere. quā manifestationē habent facere ad instantiā demonum vt sic peccata aggrauentur iudicū dum manent impunita. Nota etiā q̄ talia faciūt nō in aliorū p̄sentia vt si deponens vellet testes p̄ducere nō haberet. Nota etiā q̄ incitatur a demonibz̄ vt a multis maleficis et post incineratis exp̄sumus. ita q̄ cōtra ip̄arum voluntatē habēt incitare et maleficiare.

Item interro. quō effectus potuit p̄sequi sit per minas vt puer aut iumentū tā cito maleficiaret. et dixit. **I**tem interro. iterū et quare dixisti q̄ nūq̄ deberet h̄re sanū diē et ita factum est. et dixit. **I**tem si oia negat. interrogetur de alijs maleficis alijs testibz̄ illatis puta in iumentis vel pueris.

Item interro. cur visa fuerit in campis vñ in stabulo cū iumentis tangēdo. put̄ interdū solent facere. et dixit. **I**tem interro. q̄r̄ t̄cigit puerū et q̄ postea male habuit. et dixit.

Item interro. qd̄ egit in campis t̄p̄ tēpestatis. et sic de multis alijs. **I**tem vnde q̄ cū habeat vnā vaccā aut duas q̄ plus abundat in lacte q̄ vicine habentes quattuor aut sex. **I**tem cur manet in statu adulteriū aut cōcubina. licet nō deseruiant ad p̄positum r̄f̄i suspitionē generāt amplius q̄ super probas et honestas delatas. Et nota q̄ sepius super articulos cōtra eam delatos interrogāda est vtrum maneat in eodem p̄posito aut non.

Item interro. cur visa fuerit in campis vñ in stabulo cū iumentis tangēdo. put̄ interdū solent facere. et dixit. **I**tem interro. q̄r̄ t̄cigit puerū et q̄ postea male habuit. et dixit.

Item interro. qd̄ egit in campis t̄p̄ tēpestatis. et sic de multis alijs. **I**tem vnde q̄ cū habeat vnā vaccā aut duas q̄ plus abundat in lacte q̄ vicine habentes quattuor aut sex. **I**tem cur manet in statu adulteriū aut cōcubina. licet nō deseruiant ad p̄positum r̄f̄i suspitionē generāt amplius q̄ super probas et honestas delatas. Et nota q̄ sepius super articulos cōtra eam delatos interrogāda est vtrum maneat in eodem p̄posito aut non.

Item interro. cur visa fuerit in campis vñ in stabulo cū iumentis tangēdo. put̄ interdū solent facere. et dixit. **I**tem interro. q̄r̄ t̄cigit puerū et q̄ postea male habuit. et dixit.

Item interro. qd̄ egit in campis t̄p̄ tēpestatis. et sic de multis alijs. **I**tem vnde q̄ cū habeat vnā vaccā aut duas q̄ plus abundat in lacte q̄ vicine habentes quattuor aut sex. **I**tem cur manet in statu adulteriū aut cōcubina. licet nō deseruiant ad p̄positum r̄f̄i suspitionē generāt amplius q̄ super probas et honestas delatas. Et nota q̄ sepius super articulos cōtra eam delatos interrogāda est vtrum maneat in eodem p̄posito aut non.

Item interro. cur visa fuerit in campis vñ in stabulo cū iumentis tangēdo. put̄ interdū solent facere. et dixit. **I**tem interro. q̄r̄ t̄cigit puerū et q̄ postea male habuit. et dixit.

Item interro. qd̄ egit in campis t̄p̄ tēpestatis. et sic de multis alijs. **I**tem vnde q̄ cū habeat vnā vaccā aut duas q̄ plus abundat in lacte q̄ vicine habentes quattuor aut sex. **I**tem cur manet in statu adulteriū aut cōcubina. licet nō deseruiant ad p̄positum r̄f̄i suspitionē generāt amplius q̄ super probas et honestas delatas. Et nota q̄ sepius super articulos cōtra eam delatos interrogāda est vtrum maneat in eodem p̄posito aut non.

37
¶ Qua confessione peracta et scripta siue ad partem negatiuam siue affirmatiuam siue sub ambiguo scribatur postea. Acta sunt hec in tali loco &c. vt supra.

¶ Questio septima in qua varia dubia declarantur super premissa interrogatoria et responsiones negatiuas. An delata sit incarcerationa & quando pro manifeste deprehensa in heresi maleficarum sit habenda. Et est actus secundus.

Queritur primo quid agendum si vt plurimum contingit persona delata omnia negat. Respondetur. Iudex habet circa tria attendere. scilicet super infamiam. super indicia facti: et super dicta testium. si videlicet omnia insimul concurrunt. aut non. si omnia insimul vt plurimum etiam contingit eo qd malefice statim ppter fore facta in aliqua villa aut ciuitate infamantur. indicia etiam facti sunt pte oculis. puta in pueris maleficiatis aut in iumentis que sepius inficiuntur aut lacte priuantur. numerus etiam testium est inscriptus qui licet sint singulares puta quia vnus deposuit qd puerum sibi maleficauerit. alius vero iumentum. tertiū vero super infamiam. et sic de alijs. Tamen in substantia facti cōcordant puta in maleficijs et qd vt malefica sit suspecta. et isti testes licet nō sufficiant ad cōdemnandū absq; infamia vel etiam cum infamia vt supra tactū est questione tertia tamen cum indicijs facti posset ex his tribus insimul reputari non vt suspecta vehementer aut violenter. de quibus suspensionibus inferi declarabitur. sed reputari vt manifeste deprehensa in heresi maleficarū vbi vix testes idonei id est nō ex inimicitia et sufficientes in numero puta sex octo vel decē iurati pcurrerēt. et cōsequenter debēret penes in. c. ad abolendam. §. pñti. de here. subiacere. et. c. excommunicamus. ij. et hoc siue crimen sit falsa siue nō. et hec sic pbant. Nam quod dictū est qd vbi omnia tria p̄fata cōcurrunt tunc pro manifeste deprehensa in heresi debet reputari nō est intelligendum qd necessario omnia tria incurrere sed probatur s. c. per argumentū a fortiori. Nam vnū quodq; per se inter illa duo que sunt indicium facti et testium pductio legitima potest reddere aliquē vt p deprehensio in heretica prauitate habeat. q̄to magis vbi ambe pbationes pariter cōcurrunt. Nā iuriste vbi querūt quot modis de iure aliquis habetur pro manifeste deprehensio in heretica prauitate. Respondent qd tribus vt notat Bern. in glo. or

dinaria. in. c. ad abolendam. §. pñti. et ver. de prebensi. extra de here. et tactum est supra in questione prima in principio operis scz facti euidencia. puta qd publice pdicauit heresim. hic autē ponimus indicium facti ppter publicas minas quas intulit. dicendo nunq; sanos dies habebis vel sise et effectus fuit subsecutus. sequit vel legitima pbatione p testes. vel tercio ex p̄pria cōfessione. vnde si vnū quodq; illorū per se facit et reddit aliquē tanq; manifeste suspectū. q̄to magis insimul iungendo infamia et indicia facti cum testium depositione. licet ibi dicat euidens factū et hic indicium facti et hoc est quia diabolus non manifeste operatur sed occulte. Damna autē et instrumenta maleficij que reperiunt dant indicium facti vnde vbi euidens factū in alia heresi solum sufficeret. hic adiungimus tria. De secundo vero qd talis deprehensus licet negaret tñ iuxta illa capitula esset puniendus sic pbatur. Nam deprehensus facti euidencia vel per testes aut fatef crimē vel nō. si fatef tur et est penitēs tradendū est brachio seculari vltimo supplicio feriendus. iuxta. c. ad abolendam. vt supra. est carceri ppetuo detrudendus. iuxta. c. excommunicamus. ij. Si autem nō fatef tur sed stat in negatiua est vt impenitens tradendū p̄tati curie secularis animaduersione debita puniendus. vt notat Hosti. in sum. ti. de here. qualiter deprehendantur. Sic ergo cōcludit qd si iudex isto mō pcederet sup interrogatoria & testium depositiones. cum vt dictū est in causis fidei summarie simpliciter et de plano pcedi p̄t. et ipam delatā carceri deputaret ad tēpus vel ad annos plures. si forte post annū squaloribus carceris depreffa crimina fatef nō iniuste sed iuste pcederet. Atiamē ne videat sententiā p̄cipitare immo s̄m oēm equitatē pcedere. querit quid cōsequenter agendum sit.

¶ Questio octaua et p̄cedenti annexa an sit incarcerationa. & de mō capiendi. Et est actus tertius iudicis.

A vero sup negatiuas responsiones malefica sit carceri ad custodiā mancipanda. vbi p̄fata tria cōcurrūt scz fama. indicia facti. et p̄ductiones testium aut sub cautione fideiussorū dimittenda vt denuo citata respondeat. Responderi p̄t ex tribus opinionibus. Primo enī aliquorū sententia est qd carceribus sit mancipanda. et nullo mō sub cautione dimittenda. et hi inniuntur rationi tacte in p̄cedenti questione. qd vix habet p manifeste deprehensā vbi illa tria concurrunt. Alij vero qd

ante incarcerationē potest cautioni fideiussorum relinquī. ita q̄ si fugam caperet q̄ tūc p̄ cōuicia habere licet post incarcerationē sup̄ negatiuas responsiones non sit cautioni vel manulente relinquenda quādo vics illa tria cōcurrunt supra notata. eo q̄ tunc nō posset sententari et plecti ad mortē et hic innititur cōsuetudini. Tercij sunt qui dicunt q̄ nō sit danda infallibilis regula. sed iudici sit relinquendum vt f̄m dicta testij et infamiā plone et si indicia facti cōcurrunt tanto grauius discernatur p̄ modū patrie seruando et cōsuetudinem. cōcludentes q̄ si nō posset habere fideiussores notabiles et fortassis suspecta de fuga q̄ tunc carceri mancipet. et hec tertia videtur rōnabilior sic tñ q̄ dicitur seruet modus qui stat in tribus. Primo vt domus ei q̄ntum possibile est perlustret sub et supra in omnib; angulis fossis et scrinijs. et siquidē famosa malefica existit. tunc absq; dubio nisi prius sint ab ea occultata varia instrumēta reperiunt. sicut supra tactū est. Secūdo vt si habet ancillā aut cōsodales q̄ et ille vel illa seorsum includant etiā si nō sint delate. p̄sumitur eas nō latere secreta aliqua illius delate. Tercio q̄ in capiēdo si in domo p̄pria capitur q̄ nō detur ei spaciū intransiēdi cameram. eo q̄ tunc solent certa malefica accipere et secum deferre p̄ taciturnitate pcuranda. Ratione cuius incidit dubium. An modus capiēdi maleficas qui ab aliquibus obseruatur vbi a famulis subito a terra eleuat et in spora siue in spatulis ne terrā vltra tangat defertur. sit licitus. Responderi p̄t ex canonistarū et quorundā theologorum sententia q̄ licitū sit hoc triplici respectu. Primo q̄ vt in q̄stione introductoria huius tercie partis patuit plurimorū sententia immo talium doctorū quorū dicta reprobare nemo audeat. vt Hostiensis Hostre. est q̄ licitū est vana vanis cōfundere. Experientia deniq; immo et maleficarū falliones demonstrant q̄ sepius per talem modū capte taciturnitatis maleficium amiserūt immo q̄ plures incinerande petentes vt saltē pede vno terrā tangere permitterentur. dum eis fuisset denegatū et in sine scissitatū cur tñ terram tangere optassent. Responsuz q̄ si tetigissent seip̄as liberaissent multis alijs fulminib; interemptis. Alia causa. nam hoc ip̄m manifestū existit vt in secunda pte operis patuit q̄ i publica iusticia oēs vires maleficij franguntur quo ad p̄terita. sed quo ad futura nisi de nouo ei a diabolo succurrat in maleficio taciturnitatis oia crimina fatet. Dicamus ergo iuxta apostoluz.

Quocunq; verbo vel opere agimus omnia in noīe dñi nostri iesu christi fiant. et siquidē innocēs fuerit hec captio nō ei nocebit. Tercio respectu q̄ si f̄m doctores licitū est p̄ vana opera malefica tollere. quia in hoc cōcordant oēs licet discrepant in illo q̄ illa vana nō debeāt esse illicita. vnde dicit Hosti. vbi dicit q̄ licitū sit vana vanis cōfundere glossatur ab alijs. nota q̄ dicit vanis nō aut illicitis a fortiori licitū est malefica impedire ad qd̄ impedimentū hic respectus habet et nō ad aliq̄d illicitū exercendū. Notat insuper iudex q̄ est duplex incarceration. vna ad penā vbi criminosi ponunt. Altera ad custodiam tñ. et hec in p̄torio fit. et hec due custodie notant in. c. multoz querela. vt supra. vñ ad min⁹ ad custodiā est incarcerationa. si autē leuia essent p̄ quibus esset accusata ita q̄ non esset infamata nec essent indicia facti in pueris et iumentis tunc remittat ad domū. sed q̄ familiaritatē habuit forte cū maleficis et nouit eorū secreta. det fideiussores quos si habere nō p̄t. iuramentis et penis astricta domū nō creat nisi vocata. ancille autē et domesticę de quibus supra ad custodiā et nō ad penā destineantur.

Questio nona quid agendū post captionē et an deponentiū noīa sint ei manifestanda. Et est actus quartus.

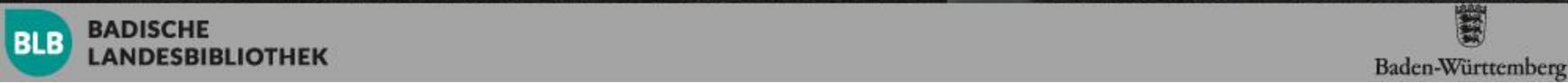
Quo autē post captionē fiunt. sed quid primū inter illa iudici relinquūt. scz defensionū cōcessio. et in loco torture nō tñ p̄ torturā examinatio. Primū nō datur nisi petierit. Secundū nō fit nisi prius ancille seu cōsodales si habuit in domo examinentur. Procedam⁹ tñ ordine posito. Si delata dicat se innocentē et q̄ false sit delata. et q̄ libenter velit tales accusatores inspicere et eos audire. tūc signū est q̄ petit defensiones. Sz an iudex teneat ei deponentes manifestare et ad p̄spectū eius p̄ntare. Hic aduertat iudex q̄ nullū illoz teneat facere nec noīa manifestare. nec ad p̄spectū p̄ntare nisi deponentis p̄ se et sponte ad hoc se offerūt vt vics eorū aspectibus p̄sentent et ea q̄ deposuerūt eis in facie obijcere. q̄ autē nō teneat iudex et hoc p̄pter piculū deponentiū p̄bat. Nam licet diuersi summi pontifices diuersa senserunt nullus tñ vnq; sensit q̄ iudex teneat i tali causa delato noīa deponentiū manifestare nec etiam accusatoz. licet hic nō p̄cedimus p̄ modum accusationis. sed potius aliqui senserūt q̄ in nullo casu liceret. aliq̄ vero q̄ in aliquo. Tandem autē Bonifacius octau⁹ statuit vt patet

in. c. statuta. §. inhibemus. li. vi. vbi sic dicit. **I**nhibemus tamē q̄ si accusatoribus vel testibus in causa heresis interuenientibus seu deponentibus p̄pter potentia p̄sonarū p̄tra q̄s inquirat. videant ep̄s et inquisitor. **N**ota tu p̄ inquisitore et ep̄o iudicē quemcūq̄ p̄tra maleficias p̄cedentē et cōsensu ep̄i et inquisitoris. q̄z idem est et vices suas cōmittere p̄nt vt in questione introductoria patuit vñ et talis iudex quicūq̄ etiā secularis p̄cedit aplica auctoritate et nō solū imperatoria. sequit̄. graue piculū imminere si cōtingat fieri publicationē eorundē ip̄oz nomina non publicent̄. **E**t sequit̄ infra. cessante vero piculo supra dicto accusatorū vel testiu noia put in alijs fit iudicijs publicent̄. **A**tendat etiā circumsp̄ctus iudex de potētia p̄sonarū. q̄z illa est triplex scz potētia generis et familie. potētia pecunie. et potētia malicie q̄ plus timēda est q̄ alie due. q̄ ex illa testibus graua picula possent imminere si eis cōtra quos deposuerunt eoz noia publicarent̄. et ratio est. maior enī est periculū noia testiu publicare alicui delator pauperi habenti in malis cōplices rebelles et homicidas q̄ nihil habent nisi p̄sonam perdere. q̄z generoso vel diuiti abundantanti in sp̄alibus. qd̄ aut sit graue periculū et quale declarat **Jo. an.** sup̄ p̄dicto ver. periculū. dicens ita periculū q̄z timet̄ mors vel detrunctio ip̄oz vel filiorū vel parentū suoz vel deuastratio substantie vel bis similia. **A**duertat insup̄ iudex q̄ cū apostolica auctoritate ex beneplacito ordinarij in his p̄cedit qd̄ ad illud secretū scz de nō reuelando testificantiū noia tam ipse q̄ omnes alijs assessores qui depositiones testiu interfuerūt aut in futurū circa sententiā ferendā interesse poterūt tenent sub pena excoicationis quā p̄tra eos si oppositū fecerint ep̄s fulminare poterit. et ita ne reuelent a principio p̄cessus ad minus implicite fulminauit. **U**nde in alle. c. statuta. §. et vt eorundem. ita dicit. **E**t vt eorundē accusatorū et testiu periculis efficacius occurrat et cautius inquisitōis negocio p̄cedatur p̄ntis cōstitutionis auctoritate p̄mittimus q̄ ep̄us et inquisitores tu intellige sicut supra possunt indidere illis q̄bus vt p̄missum est p̄cessum huiusmodi explicabūt. et in eos archana cōsiliū seu p̄cessus sibi sub secreto ab eisdem ep̄o et inquisitoribus patefacta p̄ter ip̄oz licentia alijs patefacere et cōmunicationis sententiam quā ex secreti violatōne ip̄o facto incurrant si eis videbit̄ p̄mulgare. **N**otandū vltērius q̄ sicut pena annexa est vbi noia testiu indebite publicarent̄. ita pena est annexa vbi

indebite occultarent̄. scz illis quibus merito sunt manifestanda scz peritis et assessoribus de quozū cōsilio est ad sententiā p̄cedendū vel vbi nō publicaret̄ vbi sine periculo testiu publicari possent. vt in dicto. c. statuta. circa finem sequit̄. **A**terū in oibus p̄cipimus tā ep̄os q̄ inquisitores purā et p̄uidam intentionem habere ne accusatorū vel testiu noia su p̄rimēdo. vbi est securitas periculū esse dicant. nec in corū discrimine securitatē asserāt vbi tale periculū immineret sup̄ hoc p̄scias corū onerātes. vbi **Archi.** ita dicit. **Q**u qui cu nō iudex in tali casu bene aduerte verba ista nam nō dicit leue periculū si grate. nolī igit̄ reum priuare iuris ordine sine magna causa qm̄ hoc fieri nō p̄t sine offensione dei. **E**t notandū est lectori q̄ qz oia p̄cedentia et etiam sequentia vsq̄ quo pueniat ad modos sententiandi absq̄ pena sanguinis in quibus ecclesiasticus iudex iudicare habet fieri p̄nt cū p̄sensu diocelanoz p̄ secularē iudicē. ideo nō impediāt lectorē si in ea. allegat̄ iudex ecclesiasticus et nō secularis q̄ modos sententiandi sup̄ sanguinē capiet ex modis sententiandi et penitentiādi ordinariōz.

Questio decima qualiter sunt defensiones concedende cū deputatione aduocati. **E**t est actus quintus.

Igitur defensiones petit quō cōcedi p̄nt vbi noia testiu omnino occultant̄. **D**icendum q̄ defensio stat in tribus. **P**rimo vt ei aduocatus deputet̄. **S**ecūdo vt illi aduocato noia testiu nō publicent̄ nec ad secretū etiā tenendū sub prestito iuramento sed informet̄ de singulis cōtentis in p̄cessu. **T**ercio delati causā q̄tum p̄t in meliore parte interpretet̄: sine tñ scandalo fidei et damno iusticie vt patebit. et p̄curator pari forma cui p̄cessus totius cōpia. suppressis tamē testium et deponentium nominibus. et idem aduocatus etiā p̄curatorio noie p̄cedere poterit. **Q**uo ad p̄mittit̄ **N**otat q̄ aduocatus nō deputatur ad beneplacitū delati. puta quia vellet habere vnum ad suoz placitū de illo omnino caueat iudex nō cōcedere hominē litigiosum. malivolū qui facilliter pecunijs possit corrumpi. p̄out sepe tales inueniuntur. sed cōcedat sibi virū probum et de legalitate nō suspectū. **E**t notare debet iudex quattuor in aduocato. que si obseruata fuerint ab aduocato: permittat eum aduocare. alias habet eum refutare. **N**ā aduocatus primo debet examinare qualitatē cause. et si viderit eam iustā tunc si voluerit

assumat eam. si vero iniustā rennuat. vñ diligenter cauere debet ne causam assumat iniustam et desperatā. Verum q̄ si ignorāter ab inicio acceptauit causam et cū hoc pecuniā. in p̄cessu tñ cognouit causam desperatā. tñ sic clientulo suo. i. delato p̄ q̄ causam assumpsit nō cōsultuit vt cederet salariū receptū tenetur restituere s̄m Hoff. qd̄ pbare videtur per. *L. de iudi. rem nō nouā. Licet Hosti. dicat oppositū. scz de salario restituēdo nisi industriose fecisset. An si neq̄ aduocatus clientulum suū sciēter inducat ad defendendum causam iniquā ad damna et ad expensas tenetur. L. de admī. tu. nō est ignotū. Secundum q̄ obseruare debet vt seruet in aduocando tria. Primo modestiā vt nō pecciter nec cōuiciando nec vociferando p̄ponat. *L. co. quoniā. Secundo veritatē scz vt nō mentiat. falsas rōnes vel pbationes inducendo. nec falsos testes aut iura si perit⁹ esset nec dilationes petat p̄sertim in hac causa vbi summarie simpliciter et de plano vt supra in questione sexta tactum est. et tangit. ij. q. vij. b. c. tria. Et tertium qd̄ obseruat est ex pte salarij qd̄ moderat s̄m cōsuetudinē regionis. de q̄ materia tractat. ij. q. vij. §. arcenf. et. §. tria. Sed ad nostrū p̄positum redeundo. Iudex ita p̄scriptas cōditiones aduocato p̄ponat. et in fine adūgat ne fautoriā heresis incurrat. qz tunc ex cōmunicatus esset. Juxta. c. ex cōmunicamus. i. §. credentes. Nec valet si dicat iudici q̄ nō defendit errorē sed p̄sonā. qz nō debet defendere quouis modo vt nō p̄cedatur summarie simpliciter et de plano. qd̄ faceret si petere vellet oīno dilationes. vel immiscere appellationes. que oīa refutant vt ibi in questione sexta recitat. qz licz errorē nō defendat cum sic damnabilior ipsis maleficis esset. et potius heresiarcha q̄ hereticus maleficus. vt pater. x. q. ij. qui illoz. tum qz indebitē defendit iam suspectū de heresi tāq̄ fauorem se facit et nō solū leuiter sed et vehemēter s̄m defensionē quā fecit. et debet abiurare publice corā ep̄o. iurra. c. accusatus. frequēter allegatū. hec ad longū posita sunt nec parvipendat ista iudex. qz ex aduocato seu procuratore vbi false p̄cedere nitit. plurima picula euenire solent. vñ iudex oīno debet eū refutare et p̄cedere s̄m acta et pbata vbi reprehensibilis aduocat⁹ fuerit. Veruntū si iudex habuerit aduocatū irreprehensibilem p̄ delatōrium zelosum et iusticie amatōrē noīa testiū ei iudicare poterit. ad secretū tamē tenendū sub prestito iuramento.**

¶ Questio. xi. quid faciet aduocatus cū sibi

noīa testiū nō publicant. *Actus. vi.*

Quod si querit. Quid ergo aduocatus etiā procuratorie noīe p̄ delato faciet. vbi nec sibi nec clientulo suo noīa testiū publicant. quā tñ publicationē delatus summe affectaret. Responsio. informationē capiat a iudice de singulis in p̄cessu cōtentis. et siquidē copiā habere velit. suppressis tñ noībus testiū tradat sibi. et sic informatus accedat delatū et singula sibi p̄ponat et si materia postulat vtpote qz multū onerosa delato: cum ad patientiā q̄tū p̄t hortet. Et delatus vbi iterū atq̄ iterū instat vt sibi testes publicent. Rōdere p̄t ex factis q̄ cōtra te delata sunt cōiecturare testes poteris. nā tali maleficiatus est puer aut iumentū. aut tali mulieri seu viro dixisti. eo q̄ talē rem quā petebas tibi cōprestare nolbat. tu senties q̄ melius fuisset vt tibi rem accōmodasses. post q̄ verba talis infirmat⁹ subito facia tua vt testimonia clamant. que plus ponderant q̄ testimonia verborū. vel etiā tu scis te infamatā. et a longo tpe suspectam de multis maleficijs et damnis hoībus illatis et sic replicando finaliter ad hoc deueniet q̄ ip̄a aut inimiciā allegabit asserens sibi et inimiciā obiecta. aut dicet. Fateor me dixisse hec verba: sed nō aio nocendi. Quare aduocatus tunc iudici et assessoribus de primo vicz de inimiciā habet p̄ponere et iudex inquirere. Et si quidē illa capitalis inueniret vtpote: quia inter maritos vel cōsanguineos fuisset mors intentata vel secuta vel alicuius criminis inculpatio. vñ qd̄ foret plectendus p̄ publicā iniusticiā vel fuerit vulnere grauiā ex cōtrarijs et bz igis illata. tunc puidus iudex cū suis assessoribus discutiet an ex pte delate inimiciā aggrauat vel ex pte deponētis puta qz marit⁹ aut amici delate alios ex pte deponētis iniuste oppresserūt. tūc quidē si nō assunt indicia facti in pueris seu iumentis sine hoīb maleficiatis. nec etiā assunt alij testes aut etiā q̄ publica infamia non laborat. tunc p̄sumit q̄ rōne vindicte cōtra eā deponerit. et est delata oīno absoluenda et libere dimittenda sub debita cautione de nō vindicando rē. vt mors iudicū est. Sed queritur katherina habet puerū maleficiatū: seu ipsa per se est maleficiata seu in iumentis p̄cepit plurima damna. et suspicat sup illā cum⁹ maritus aut cōsanguineus etiā p̄ prius iniuste suum maritū aut cōsanguineū oppresserunt in publico iudicio. vñ cum hic duplex sit inimiciā ex pte deponētis. quia inimicat⁹ rōne maleficij illati et rōne infamie iniuste obiecte

suo marito aut cōsanguineo. est ne eius depo-
sicio repellenda aut nō. et quidē ex vna ptevi
denur q̄ sic. qz inimiciā ibi est ex altera q̄ nō
quia p̄fert iudicia facti. Respondet q̄ in ca-
su quo nō assunt alij deponentes. nec etiam
publica laborat infamia cōtra delatā. tūc nō
statut eius depositioni tūc sed repellitur. et
delata tūc reddi suspecta si et inquantū mor-
bus est maleficiosus. et nō ex naturali defe-
ctu. et qualiter hoc cognoscitur inferi⁹ pate-
bit q̄ canonicē est purganda. Sed si iterum
querit an alij deponentes etiā habens sup in-
dicia facti primū deponere que ip̄is aut alijs
cōtulerunt: aut solū sup infamiā. Responde-
tur q̄ si sup aliqua iudicia facti deponūt be-
ne quidē: si autē tantū sup infamiā et ita in-
re existit. tunc iudex licet repulerit deponentē
p̄pter inimiciāz tūc iudiciū facti qd̄ p̄tulit et
ostendit iudex et alijs testib⁹ que sup infami-
am deposuerūt capiet p̄ inter signo sup suspi-
tionē vehementē et qua ip̄a delata detenta iu-
dicari poterit a iudice sup triplicē penaz. scz
canonicē purgationis: p̄pter infamiā. Juxta
c. inter sollicitudines. extra de pur. ca. Item
sup abiurationē p̄pter suspicionē. iuxta. c. ac-
culatus. in prin. et fm̄ varias suspensiones ad
varias abiurationes vt patebit in quarto mō
sententiandi. Et p̄pter iudicia facti si crimen
fateretur et penitet: nō relinquē b̄rachiū secu-
lari ad punitionē sanguinis sed p̄ ecclesiasti-
cum iudicem ad p̄petuos carceres iudicatur
per secularē tūc iudicē nō obstāte q̄ ad p̄petu-
os carceres sit p̄ ecclesiasticū iudicē iudicā-
pōt tūc ip̄m p̄pter damna tp̄alia tradere igni.
iuxta. c. ad abolendā. §. p̄nti. et iuxta. §. excōi-
camus. ij. de here. que oīa patebunt inferius
circa sextū modum sententiandi. Epilogan-
do. Attendat iudex primo q̄ nō sit facilis ad
credendū aduocato. vbi p̄ delata allegat ini-
miciā capitalē eo q̄ rarissime in tali crimine
quis deponit sine inimiciā cū malefice semp̄
exose oībus habeant. Secundo attendat q̄
cum quatuor modis malefica p̄t cōuinci scz
p̄ testes. p̄ euidencia facti. per iudicia facti. et
per cōfessionem p̄p̄iā. et hoc vel sup infamiā
tūc. qd̄ tantū fieret hoc p̄ testes. vel sup suspi-
tionē tunc p̄ euidencia facti aut iudicia facti
fieret. ex quib⁹ suspicio p̄t indicari leuis vel
vehemens vel violenta. et hec oīa absqz con-
fessione p̄p̄iā que si cōcurrerēt tūc vt dictum
est p̄cederet. Tercio applicet p̄missa ad suum
p̄positū sup personā detentā ad obuiandū ad
uocato. sed vicz sit tantum mō sup infamiā
delata. aut q̄ ibi cōcurrāt aliqua iudicia vñ

reddi suspecta vehementer vel leuiter. et tūc
aduocato sup inimiciā allegatā respondere
poterit. Et hec q̄stum ad illam partē vbi ad-
uocatus p̄ delato in inimiciā deponentiū
allegauit. Sed vbi allegat secundū videlicet
q̄ illa verba q̄ protulit contra deponentē. tu-
senties in breui que tibi euenient. aut tu non
habebis plures dies sanos. aut veniet in bre-
ui q̄ tu velles mihi talem rem accōmodasse
aut vendidisse et similia. Tunc aduocatus
adiungat. licet malū aliquod fuerit subsecu-
tum deponenti in rebus vel corporibus. nō
tamen p̄pter hoc sequit q̄ illa delata hui⁹ ma-
li sit causa tanq̄ malefica. eo q̄ infirmitates
varijs modis accidere possunt. Item allegat
q̄ comune est mulierū verbis hui⁹modi mu-
tuo cōtendere zc. Super istas allegatōes iu-
dex habet obuiare per hunc modum. si qui-
dem infirmitas ex defectu nature accidit tūc
excusatio locuz haberi poterit. Sed qz ex si-
gnis et experimentis oppositū cōtat v̄pote
quia nullo remedio naturali curari potuit.
Item qz iudicio medicorū iudicatur vt mor-
bus maleficialis vulgariter nachtschaden.
Item iudicio fortassis incantatiū aliarum
que asserūt seu asseruerūt morbū esse malefi-
cialē. Item qz subito supuenit absqz aliqua
p̄renia debilitatione. cum tūc naturales infir-
mitates successiue solent debilitare. Item qz
fortassis curata fuit ideo qz reperit certa in-
strumenta sub lecto aut indumentis seu alijs
locis. et illis amoris subito sanitati restituta
fuit. put sepissime cōtingit. Ut supra in secu-
da parte operis patuit vbi de remedijs tra-
ctatur. Et per hec seu similia iudex facillime
potest obuiare q̄ talis infirmitas potius ex
maleficio q̄ naturali defectu cōtingit. Et per
minas obiectas suspicatur de maleficio. Si
cut a simili si quis diceret. volo tibi cōbure-
re horreū. et effectus subsequit. vtiqz violen-
tam causat suspensionē. q̄ ille qui minas p̄u-
lit horreū succenderit. licet fortassis alius et
nō ip̄e cōbuserit.

¶ Sequit ad idē questio duodecima magis
declarās qualiter sit inimiciā capitalis in-
uestiganda. Actus septimus.

N tento q̄ a testimonio ferēdo tan-
tummodo inimici capitales repel-
luntur vñ supra quinta questione
tractum fuit. Inimiciā autē ta-
lem declarare ex his que in capitulo p̄ce-
denti tracta sunt iudici fortassis nimis obscū-

rum et difficile videat. attento q̄ delatus vel eius procurator nollent faciliter eius acquirere decisioni sup̄ materiā tactā. q̄ dicat inimicitia capitalis 7 q̄ nō. Ideo exprimēdi sūt alij modi q̄bus ī noticiā talis inimicitie iudex deueniret. vt in fonte sic minime dānaret q̄ tū reū per debitā iusticiā puniret. Et hi modi licet sint cautelosi seu etiā dolosi. tamē iudex illos praticare pōt in bonū fidei et rei publice. cū et apostolus dicat. cū essem astutus dolo eos cepi. specialiter etiā hi modi praticant super delatos nō diffamatos publice. seu etiā nō notatos per aliquod indicium facti. licet etiā iudex sup̄ quoscuq̄ delatos vbi inimicitias cōtra deponentes allegarent et noīa testium omnino scire vellent. Primus modus est. Nam datur delato seu suo aduocato copie p̄cessus ad partē suā scz deorsum et noīa deponentium seu deferentium ad prē aliā nō tū eo ordine quo deponūt sed isto modo vt nomē testis q̄ est prim⁹ in copia sit sextus vel septimus in cedula. 7 qui secundus sit penultimus vel vltimus. et sic delatus: q̄s hoc deponat vel illud. et quis sit prim⁹ vel secundus in sua copia. quo stante. aut dabis oēs inimicos: aut nō. si oēs. eo citius reprehendetur delatus de mendacio. vbi causa inimicitie per iudicē scrutabit. si quosdā vero tūc facilius causa inimicitie inuestigabit. Secundus modus esset a simili vbi daret aduocato p̄cessus copia ad partē vnā et deponentium noīa ad prē aliā. et adiunctis alijs extraneis q̄ alibi a maleficis fuerūt perpetrata. 7 nō a deponentibus seu testibus inscriptis deposita. sic delatus nō poterit assertiue dicere illū vel istum inimicū capitalem qz nescit que sint ab illis cōtra eum deposita. Tercius modus q̄ et supra tactus capitulo quinto. Nam qm̄ delatus examinatur in fine secundi examinis anteq̄ petat defensiones 7 anteq̄ aduocatus sibi deputat. Interrogat. An reputet se habere inimicos capitales qui omni diuino timore postposito: falso imponerēt sibi labē heresis maleficarū. Et tunc forte impremeditatus ac improuisus 7 nō visis deponentium attestacionibus. respondet q̄ nō reputet se habere tales inimicos. vel si dicit puto me habere. tūc nominat. et illi inscribant et causa etiā inimicitie. vt postmodū iudex valeat eo certius inuestigare. postq̄ copia p̄cessus et noīa seorsum fuerint tradita modis q̄bus supra. Est et quartus modus vt iterū in fine secundi examinis aut cōfessionis de qua in sexta questione circa secunda interrogatoria anteq̄ denē sibi defensiones interrogat de testibus qui

gravius deposuerit cōtra eū p̄ hunc modū Cognoscis tu talem vnū noīando de testibus qui grauiora deposuit. et tunc dicit q̄ sic. vel q̄ nō. Si dicit q̄ nō. tunc nō poterit et post dādo sibi defensiones et aduocatum ponere illū capitalem inimicū. cum dixerit medio iuramento prius oppositū scz nō noscere illum Si autē dicit q̄ sic. tunc interroget si scit vel audit q̄ ipse vel ipsa egerit aliqd cōtra fides sicut malefice solent facere. Si dicit q̄ sic. Talia talia fecit. Interrogat si est et amicus vel inimicus. statim respondebit q̄ amicus et hoc ideo vt eius testimonio stetur. et ex tūc in illa causa nō p̄t dare illū inimicū capitalem per suū aduocatum cum medio iuramento per antea dixit eum amicū. Si autē respondeat q̄ nihil scit deo. tūc interrogat an sit eius amicus vel inimicus 7 ipse statim respōdebit q̄ amicus. qz allegare inimicū de quo nil mali nouit. nō facit. dicit ergo sum suus amicus. At tamen si scire aliqua non obmittere qui in illa reuelare. in tali ergo causa nō poterit eum ponere ex post inimicū. vel ad minus allegabit causas inimicitie capitalis a principio. et tūc aduocato adhibebit fides. Quintus modus est nam datur delato seu aduocato copia p̄cessus suppressis noībus deponentium. et vbi aduocatus informabit eū de singulis. coniecturatur quis vel qui deposuerit talia cōtra eū. et frequēter venit in cognitionē. et tunc si dicit talis est inimicus capitalis: et volo p̄bare p̄ testes. tūc iudex habet cōsiderare si cōcorditer iuxta p̄cessum noīauit. et tunc qz dixit velle p̄bare p̄ testes illos examinabit. secrete cōuocato ad hoc bono cōsilio peritorū vel antiquorum in quibus latet prudentia. et si ita inuenerit causas inimicitie capitalis sufficientes. tunc repellat primo testes. 7 illi dimittetur si non assunt alia grauamina aliorum testium. Et hic modus quintus vt cōmunius obseruatur. et de facto malefice cito ex copia p̄cessus eliciunt qui vel que aduersus eam deposuerunt. et quia rarissime in tali causa inuenitur inimicitia capitalis quia nisi ea que ex earū malis operibus oritur. Ideo iudex de facili se habet per p̄fatos modos resoluerē. attento etiā q̄ sepius deponentes affectant se personaliter maleficis presentare et in facie obijcere ea q̄ per maleficia eis sunt illata. Est et alius et vltim⁹ ad quē finalit̄ iudex recurrere p̄ vbi p̄dicti modi fortassis iudicarent ab alijs q̄b̄ dolosiz p̄ astutiā p̄ticipati p̄sertim q̄tuor primi. ideo oīno ad satisfaciendū et quietandū scrupulosas mentes 7 ne iudici quicq̄

obijciatur. aduertat q̄ postq̄ per p̄cedentes
modos expertus est. nō esse aliquā inter dela-
rum et deponentē capitālē inimiciā vult tū
hoc idē p̄silio aliorū assessorū cōcludere in fi-
nem ne sibi quicq̄s obijciat. faciat hoc. det de-
lato seu eius aduocato copiā p̄cessus. depo-
nentū tū et deferentiū noibus suppressis. et
quia defendendo dicit se habere inimicos ca-
pitales. 7 fortassis causas inimiciāz variā
allegat siue in re ita sint siue nō. cōgregat tū
iudex cōsiliū p̄itorū cuiuscūq̄ facultatis si cō-
mode habere p̄t. vel ad minus ex p̄uidis et
honestis p̄sonis quibuscūq̄. q̄ ad hoc tene-
tur iuxta. c. statuta. frequēter allegatū. et illis
totū p̄cessum integraliter et p̄fecte p̄ notariū
seu scriptorē legi faciat. et cum testiū seu de-
ponentū noīa publice exponat. ita tū q̄ ad
tenendū secretū sub p̄silio iuramento omnes
astringat. et de illo an hoc facere velint p̄t?
habet inquirere. q̄ alias omnino nō sunt eis
noīa illa exponenda. Et post dicat. qualiter
per talem et talem modū inquiredo defini-
micicia nullā potuerit perpendere. Attamē
subinferat si videbit̄ fiat e duobus vnū. aut
p̄ cōsiliū discernatur. qui sint ex deponenti-
bus repellēdi tanq̄s inimici capitales. et quō
aut eligant̄ tres quattuor aut quinq̄. q̄ am-
plius nouerūt in villa aut oppido. amicitiaz
vel inimiciāz. delati et testiū et qui non sunt
p̄tes in cōsilio et publicent̄ illis tantum nō
noīa delati et testiū. nō autē articuli. p̄cessus.
et stabit̄ iudicio eorumdē. ex primo nō pote-
runt bene testes repellere. Attento q̄ iudex
suos modos inquirendi practicauit. ex sc̄do
vero totaliter se immunē faciet et omnē a se
sinistrā suspiciōnē excutiet. tenet̄ etiā hūc vl-
timū modū seruare vbi delatus in alieno lo-
co et patria esset captus. Et hec sufficiant ad
discernendū sup̄ inimiciā.

¶ Questio. xiiii. super ea que ante interroga-
toria in loco carceris et torture p̄ponenda:
habet iudex aduertere et est actus nonus.

Quid deniq̄ iudice agendū sit cla-
re patz. Si enī vt cōmunis exigit
iusticia. ad penā sanguinis nō iu-
dicat nisi p̄pria cōfessione cōuinca-
tur. q̄uis ex alijs duobus habet p̄ manifeste
deprehensa in heresia p̄auitate. sc̄z ex eui-
dentiā seu indicia facti et ex testiū p̄ductione
legitima vsup̄ q̄stione septia tactū fuit. et de
tali etiā delata ad p̄ns agit. tūc vtiq̄ q̄stioni-
bus et tormentis p̄ criminū fassione exponet-
ur. Et vt questio clara sit. ponat̄ casus qui z
spire cōiigit et ad multoz noticiam quēnit.

Quidā honestus dū quandā mulierē p̄trā
secundo nō ei ad nutū in venditiōe cuiusdā rei
venalis complacere voluisset. illa indignata
post tergū clamauit. in breui optasset vt an-
nuisset. et est visitatus sic modus loquēdi ma-
leficarū vel a simili sensu q̄n maleficiū p̄ au-
samenta volūt inferre. tunc ille indignatus
et nō immerito sup̄ eam vultū post tergū ver-
tit vt eā quo aīo verba p̄tulisset inspiceret. et
ecce subito maleficio p̄cussus os suū in obli-
quum horribili deformitate vsq̄ ad aures ex-
tenditur. nec retrahere potuit sed multo tpe
in illa deformitate p̄stitit. **D**icendū factūz
iudici p̄ponitur. casum ponimus et an p̄ ma-
nifeste deprehensa in heresi maleficaz sit ha-
benda querit. **R**espondere oportet ex verbis
Bernar. in glo. ordinaria. et in. c. ad abolen-
dam. vt su p̄ra questione notata tangit̄ q̄ sic.
eo q̄ tribus modis vt ibi tangit̄. quibz vt ta-
liter deprehensus iudicat̄. et illa etiā tria nō
copulatiue. i. q̄ oīa tria habent insimul occur-
rere. sed vnumq̄q̄ p̄ se sc̄z euidentiā facti. te-
stium legitima p̄ductio et p̄pria cōfessio. red-
dit maleficā vt manifeste deprehensam repu-
tari **I**ndiciū autē facti differt ab euidentiā qz
cū minus sit q̄s euidentiā tū caput etiā ex ver-
bis et opibus maleficorū. vt in illa questio-
ne septima tangitur. et iudicat̄ ex maleficijs
nō ita subito sed p̄cessu temporis illatis per-
minas tamen etiā p̄cedentes. sic qz cōclu-
damus. q̄ de similibus maleficijs delatis. et
que sub defensionibus vt premissum est defe-
cerunt etiā vel nō defecerunt. eo q̄ nō fuerunt
cōcesse. nō cōcesse autē quia nō fuerunt petite.
iam nostra questio versatur: quid iudici agen-
dum. et qualiter ad questiones sit p̄cedendū
pro dicenda veritate in punitionē sanguinis
Ubi plura sunt iudici. p̄pter ingentes labo-
res cōtra maleficiū taciturnitatis aduertē-
do que etiā successiue per capitula deducēt̄.
Et primū est. **Q** ad maleficā questionandā
nō sit pronus. habeat tamen ad certa signa q̄
sequentur aduertentiā. **Q**uare autē nō de-
bet esse facilis: causa est. quia nisi diuina co-
actio p̄ sanctū angelū vt maleficiū diaboli ab-
scedat. cōcurrat. ita insensibilis in illis dolo-
ribus efficiat̄: vt membratum citius discerpe-
retur: q̄ alqd̄ veritatis fateri valeat. **N**ec p̄-
pter obmittendū. tumqz nō equaliter omnes
sunt h̄mōi maleficijs irretite. tū etiā qz diabo-
lus sponte interdū nō coactus sancto angelo
maleficā fateri crimina p̄mittit. **P**ro cui⁹ in-
tellectu ea q̄ sup̄ in secunda p̄te optis. de mo-
do p̄standi homagii diabolo tacta sunt ad-
uertenda. **S**unt nanqz que sub certis annis

prius diabolo militant vt sex octo aut decem
 annis anteq̄ sibi homagiū prestā: scz in cor
 pore et aīa se eis deuouendo. vbi tñ alie a pñ
 cipio sibi pfitendo fidei abnegationē etiam
 subitō homagiū pstant. Cur autē diabolus
 hoc spaciū t̄pis postulātū acceptat vtiq; ea
 de causa. vt illo intermedio maleficā experia
 tur an ore tñ 7 nō corde fidē abnegādo simi
 li mō etiā homagiū sibi prestaret. Nā cū diā
 bolus intima cordis nō nisi p exteriora 7 cō
 lecturaliter cognoscere habet vt in prima pte
 opis sub difficultate an demones ad odium
 v̄l amorē mētes hoīm immutare pñt. plures
 etiā reperiant q̄ necessitate aliqua aut egesta
 te inducet p alias maleficas et sub spe p̄fessio
 nis et euasione a fide in toto vel in pte apo
 stant. tales vtiq; etiā non coactus a sancto
 angelo relinquit. vñ 7 facilliter sua crimina fā
 tentur. cū tñ alie q̄ sicut ore immo et corde si
 bi adbeferūt p virib; ab eo defendant et in
 durantur ad taciturnitatis maleficiū. Et per
 hec patet solutio ad questionē. vñ puenit q̄
 certe malefice de facili fatent. alie vero minis
 me. q̄ vbi diuinit̄ diabolus nō repellit ad
 buc tñ sponte illas relinqt. vt p temporale cō
 fusionē et horribilē mortē ad desperationem
 inducat. q̄s corde alligere nūq; poterat. Pa
 tent hec etiā ex sacramentalib; earū cōfessio
 nibus. in q̄bus asserunt se nunq; voluntarie
 adbeuisse. et plura maleficia coacte a demoni
 bus intulisse. Est et alia differētia q̄ cernunt
 alique post fassionē criminū sibi ipis mortē
 intētare vt laqueo vel suspēdio vitā sibi ipis
 auferāt. q̄s vtiq; inimicus ille operat. ne p la
 cramentale cōfessionē veniā a deo psequant
 et hoc p̄cipue illis q̄ nō voluntarie sibi adbe
 ferunt. licet et alijs q̄ sibi voluntarie adbe
 rant post criminū fassionē intētāt. sed tunc
 cernit q̄ diabolus coacte maleficā habuit res
 linquere. Cōcludam q̄ tantus vel etiā ma
 ior p̄supponit̄ labor ad questionandū p dis
 cenda veritate maleficā quātus ad exorcizan
 dum a demone possessum. Ideo iudex nec vo
 luntarius nec facilis ad hec esse debet nisi vt
 dictū est in punitionē sanguinis. Sed et in
 hac causa faciat diligentia p̄t sequit̄ primo
 ferendo sententiam.

¶ Questio. xv. de mō sententiandi delatā ad
 questiones et quō prima die sit questionāda.
 et an possit conseruationē vite cōpromittere.
 Actus decimus.

Quid deniq; secūdo loco iudex habet
 aduertere stat post actus in eo q̄ feret
 sententiā p modū qui sequit̄. Nos iu
 dex et assessores. attendentes meritis. seu cōs

siderantes merita. p̄cessus facti per nos con
 tra te tale. talis loci. talis dioecesis. et diligen
 ter omnibus examinatis. inuenim? q̄ tu es
 varius in tuis confessionib; vtpote q̄ dicis
 tales minas p̄tulisse nō autē eo nocendi aīo.
 et tñ nihilominus sunt indicia varia q̄ sunt
 sufficiētia te ad exponendū questionib; 7 tor
 mentis. Ea p̄pter vt veritas ab ore tuo p̄prio
 habeat. et vt deinceps aures iudicū nō offen
 das. Insuper loquēdo declaram? iudicamus. 7
 sententiamus. die p̄nti et hora tali te suppo
 nendū questionib; et tormentis. Lata fuit hec
 snia 7c. Secūdo stat actus in eo qd vt p̄mis
 sum est adhuc nō sit voluntarius ad questio
 nandū. sed carcerib; ad penā mancipatus et
 nō iam ad custodiā tñ vt prius et adhibitis
 eius amicis vt penas subterfugiat et q̄ for
 tassis morti nō tradet. licet alias puniet vbi
 veritate fatetur. illis p̄ponat et q̄ ad hoc ipm
 delatū inducere velint hortat. Nam medita
 tio frēquēs et carceris calamitas ac replica
 ta informatio p̄borū virozū disponūt ad ve
 ritatē erudiendā. et a nobis expertū est q̄ per
 h̄mōi informatōes malefice taliter cōsolate
 fuerūt vt in signū resistentie in terrā spuētes
 quasi in faciē diaboli dicebāt. exreas maledi
 cre diabole faciā qd iustū erit et p̄sequēter cri
 mina sua fatebant. Sivero cōuenienter dela
 to expectato et tpe p̄gruenter p̄rogato 7 mul
 tipliciter informato. Credat iudex bona fide
 ipm delatū negare veritatē. questionēt eū mo
 derate vtpote sine sanguinis effusione. scien
 tes q̄ questiones sunt fallaces. et sepius vt ta
 ctum est inefficaces. Est autē modus incipie
 di talis. vt dū ministri se disponūt ad questio
 nandū post expolient eū. vel si est mulier. p̄
 us anteq; ad carceres penosos ducef ab alijs
 mulieribus honestis et bone fame expoliet.
 ea de causa vt si maleficius aliqd̄ insutū esset
 vestimentis. put sepe ex informatione demo
 num practicant. ex mēbris pueri nō baptisā
 ti. in sinē vt pueri visione beatifica p̄uient.
 Et dum instrumēta disponunt iudex p̄ se et
 p̄ alios bonos viros fidei zelatores inducāt
 questionandū. ad fatendū veritatē libere. et si
 fateri noluerit mādēt ministris q̄ ad cordas
 ligetur. vel ad alia instrumēta applicet. et ibi
 statim obtemperēt nō leui s; q̄si turbati. post
 iterū solvatur ad petitionē aliquorum et ad
 partē trahatur et iterum inducat et inducen
 do informetur q̄ non tradetur morti. Vbi
 queritur. An hoc iudex sup delatū infama
 tum. et per testes et indicia facti legitime cō
 uictū. cum nihil desit nisi vt ore p̄prio crimē
 fateatur. possit licite in cōseruationē vite cōs

promittere cum tñ si crimen fateat ultimo sup-
plicio pñict. Respondet a varijs varia sen-
tuntur. Nam quidā ita sentiūt: q̄ si delata
est plurimū infamata et sup indicia facti vio-
lenter suspecta. et q̄ ipa in magnū nocumen-
tum sit tanq̄ aliarū maleficarū magistra. etiā
tunc securari posset de vita sub bis circum-
stantijs. vt ppetuis carcerib; in pane et aqua
adiudicaret dum mō alias maleficas sub cer-
tis et verissimis signis manifestaret. nec tñ il-
la pñia carceris vt ponit ei manifestanda ef-
fer. sed dumtaxat securitas vite pmitteuda et
liquali penitentia puniēda per exilium vel
alio modo puniēda. Et sine dubiō pro ma-
leficis famosis et presertim que maleficis me-
dicaminib; insistant. et maleficiatos super-
stitiosis acerbis curat taliter seruande essent
vt aut maleficiatis subuenirēt aut maleficas
pderent. nec tñ eoz pditioni stare eo q̄ dia-
bolus mendax nisi piter et alia indicia facti
cū testibus cōcurrerēt. Alijs videt ad idem
in casu quo sic carcerib; deputata esset ad tē-
pus pmissio seruanda et post spacū ipis in-
cineranda. Tercij sunt qui dicūt iudicē secu-
re posse in pseruationē vite cōpromittere. ita
tñ q̄ expost a sententia ferenda se exoneraret
et in suū locum aliū substitueret. Inter quos
modos primus licet videret vtilis ppter ma-
leficiatorū curationē. tñ q̄ nō est licitū male-
ficia p maleficia seu illicita opera tollere licet
vt in questione prima et introductoria hui⁹
tercie ptis patuit. plurimoz opinio sit. q̄ lici-
tum sit maleficia p opera vana et supstitiosa
tollere. Sed q̄ in his magis docet iudices
experientia atq; vsus et negocioz varietas
q̄ ars alicuius seu doctrina. Ideo relinquūt
hoc iudicib;. Tertū est autē vt experientia plu-
ries docuit. multi faterent veritatē nisi q̄ me-
tu mortis retrahunt. Tercio stat act⁹ in isto
q̄ si nec minis nec talibus pmissis fateri vo-
luerit veritatē. tunc ministri sententiā lacram
exequant. et questionetur cōsuetis modis et
nō nouis. nec exquisitis leuius vel fort⁹ fm
q̄ crimen exigit delinquentis. et dū questio-
natur de certis articulis. sup q̄bus questio-
natur. interroget. et hoc sepe et frequēter a le-
uiozibus incipiendo. q̄ citius cōcedet leuia
q̄ grauiora. Et dum hec fiunt notari⁹ totū
scribat in pcessu. et quō questionat et de qui-
bus interrogat. et quō respondet. Et nota q̄
si fatetur p tormenta ducat postea ad aliū lo-
cum. vt denuo recognoscat et q̄ nō tantum-
mō vi tormentoz cognouerit. Quarto stat
actus in isto q̄ si questionatus decenter no-
luerit fateri veritatē. Nonant alia tormento

rum genera corā eo dicendo q̄ oporteat euz
sustinere nisi fateat veritatē. Qd si nec sic po-
terit ad terrore vel etiā ad veritatē induci. tñ
pro secunda aut tercia die questionanda ad
cōtinuandū tormenta nō ad iterandū. q̄ ite-
rari nō debēt. nisi noua supuenissent indicia
feretur corā eo sentētia in modū qui sequit.
Et nos pfati iudex vt supra. Assignam⁹ tñ
bi tali. diem talē ad questiones cōtinuandū.
vt a tuo ore pprio veritas oriat. et totū ponat
in pcessu a notario. Et infra illud tpus assi-
gnatū iudex per se aut per alios pbos viros
inducet eū ad fatendū veritatē modo pmissi-
so cum securitate vite si ita videbit expedire.
Aduertat etiā iudex vt infra illud tpus conti-
nue apud eā sint custodes vt vic; sola nō res-
linquatur q̄ a demone frequentabit. vt sibi
ipi mortē inferat si et inquantū diabol⁹ ipam
deserere intendit. aut ad deserendū ipam di-
uinitus arcetur. hoc ipm enī diabolus/meli⁹
nosceret p̄t q̄ aliq̄s scriptis referare.

¶ **Questio. xv.** sup tormenta cōtinuanda et
de cautelis et signis quibus cognoscere pōt
iudex maleficā et quō se ab earum maleficijs
debet p̄munire. Et quō sint abradende et vbi
sua habent maleficia abscondita cum decla-
rationibus varijs ad obuiandū maleficio ta-
citurritatis. et est actus. xi.

Quid autē cōsequenter restat iudici
sup tormēta cōtinuāda. Est aduer-
tendū primo. q̄ sicut nō oīm mōz
borum est eadē medicina. sed po-
tius diuersoz et singuloz sunt diuerse et sin-
gulares medicine. sic nec ad oēs hereticos
seu de heresi delatos. idem modus interrogā-
di inquirendi et examinandi quo ad articu-
los est seruandus. sed fm veritatē sectarū et
personarū varius et diuersus modus exami-
nandi. Tercio ipse prudens iudex vt medic⁹
qui putrida membra et scabiosas oues rese-
care et sequestrare ab innoxijs nititur. iā esti-
mare p̄t delatā maleficio taciturnitatis infe-
ctam. quam taciturnitatē euellere nō potest
vna et infallibilis depingi regula. siue mod⁹
immo etiā dare nō esset tutum. eo q̄ cum illū
modū cōsequenter assuetū ac regulam gene-
ralem. dum tenebrarum filij pviderent ipm
tanq̄ laqueum sue perditionis facilius cui-
tarent seu etiā precauerent. Tur et igit pru-
dens ac industrius iudex occasione et modū
interrogandi accipere siue ex testium respon-
sis seu attestationibus. siue ex his que alias
experientia eū docuit. siue ex his q̄ ppriū inge-
nij acumen aperit. subscriptis cautelis vt cō-
Nam si inuestigare affectat an maleficio ta-

circumstantiis sit inuoluta aduertat. an lachry-
mare corā eo stando queat. aut tormentis ex-
ponendo. hoc ipm enī p certissimo signo ex
fide dignorū antiqua relatione ac ppria expe-
riencia docente adeo repertū est. q̄ etiāz si ad
lachrymandū cōiurationibus hortet et com-
pellatur si malefica existit hoc ipm scz lachry-
mas emittere nō potest. dabit quidē flebiles
voces et ex spūto genas et oculos linire ac si
flecter attentabit. sup quo a circumstantibus
caute aduertendū erit. **Modus autē cōiuran-**
di ad lachrymas veras si innoxia fuerit z co-
hibere lachrymas falsas. talis vel cōsimilis
in sententia practicari p̄t a iudice seu p̄sbyte-
ro. manū sup caput delati seu delate ponēdo
Coniuro te per amorosas lachrymas a n̄o
saluatore dño iesu x̄po in cruce p salute mū-
di effusas. Ac per ardentissimas lachrymas
ipius gloriosissime virginis marie matris et
sup vulnera ipius hora vespertina sparsas.
et per oēs lachrymas quas hic in mūdo oēs
sancti et electi dei effuderūt. et a quoz oculis
iam oēm lachrymā absterisit. vt inquantū sis
innoxia lachrymas effundas. si nocēs nul-
lo mō. in noīe patris et fi. et s. Amen. Ex-
perientia docuit. q̄to ampli⁹ iurabant tan-
tō minus flere poterāt. cum tñ vehementer se
ad fletum stimulabant et genas spūto hūme-
ctabant. Possibile tñ vt post in absentia iudi-
cis et extra locū et tempus torture corā custo-
dibus flere valeant. Q̄ si causa impedimenti
fletus in maleficis querit. Potest dici q̄ quia
gratiā lachrymarū in penitentibz precipuis
donis ascribit cum celū penetrare et inuinci-
bil em vincere humilis lachryma a bernar-
do asserit. nulli dubiū quin z inimico salutis
plurimū displicere noscīt. vñ et summis co-
natibus illas impedire nemo ambigat vt si
malis impenitentia potius introducat. Sz
quid si astutia diaboli deo pmittente etiam
maleficā flere ptingeret cū flere here z decipe-
re etiā prium mulierz dicat. Rūderi p̄t cum
occulta sint dei iudicia. si alias nō posset con-
uinci p legitimos testes sup aliqua iudicia
facti. nec etiā suspecta esset grauiter aut vio-
lenter vtiq̄ esset absoluēda et p leui suspitio-
ne in qua staret ppter infamiaz quā testes de-
posuerūt haberet heresim maleficarū abiura-
re. vt in secundo mō sententiandi discutiēt.
Secūda cautela nō solū post hanc primam
observanda. verū etiā omni tpe iudici et oibz
assessoribus aduertenda q̄ nō pmittant se ab
ea tangi corporaliter p̄sertim sup nudā iun-
cturam manū et brachiorū. sed omnino se-
cum deferant sal exorcizatū in die dñico pal-

nam et herbas benedictas. he enim res insi-
mul cum cera benedicta inuoluta et in collo
deportata. vt supra in secūda pte operis de re
medijs cōtra maleficiales infirmitates et des-
fectus patuit. mirā habent efficacīā p̄seruan-
di nō solū ex maleficarū testimonijs verum
etiā ex vsu et cōsuetudine ecclesie. q̄ in hunc si-
nem h̄mōi exorcizat et benedicit. vt p̄t in ca-
rum exorcismis cū dicit ad effugandā omnē
potestātē inimici zc. **Et nō videat extraneū**
de tactu iuncturarū seu membrorū. qz diuina
pmiſſiōne interdū per tactū: aliqui per visum
aut p auditū verborū ab eis platorū malefi-
ciare operatōe demonū p̄nt. p̄cipue eo in tpe
vbi questionibz exponunt. Experientia nos
edocente. nouimus quāsdā in castris detens-
tas que nil aliud a castellanis instantissimis
precibus flagitabāt nisi vt in aduētū iudicis
aut alterius p̄sidentis eis cōcederet vt primū
intuitū visus in ipm iudicē dirigere possent
anteq̄ ab eo vel alijs essent vise ex quo intui-
tu etiā fortite q̄ talis iudex aut aliq̄ sui assesso-
res. ita alienati in eorū cordibz fuerūt q̄ oēm
si quā habuerāt indignationē amiserūt. nec
ip̄as molestare quoquo mō p̄sumebant. sed
libere abire pmiserunt. qui scit et expert⁹ est
verū dat testimoniū. et vrinaz talia p̄curare
nō possent. nō paruipendāt iudices talia au-
samenta et remedia. cū vilipensio taliaz post
tanta auisamenta in eternā eis ceder damna-
tionē. iuxta saluatoris dictū. Si non venis-
sem et locutus eis nō fuisset peccatū nō ha-
berent. nunc autē excusationē nō habent pro
peccato Nuniant ergo se pmittis ex ecclesie
institūtionē. et si cōmode fieri p̄t: ip̄a a tergo
dosum vrtendo ad iudices et assessores in-
troducatur. et nō solū in p̄nti actu verum in
oibz p̄cedentibz z sequētibz signo crucis
se muniendo et viriliter aggrediēdo frangen-
tur cum dei adiutorio vires antiqui serpen-
tis. Nec quis estimat superstitiosum vt a ter-
go introducat cum vt sepe tactū est canoni-
ste ad tollendū z impediendū maleficia maio-
ra cōcedunt z vana vanis cōtundere se p̄t
dicant esse licitū. Tercia cautela in p̄nti actu
vndecimo obseruanda. vt pili ex omni parte
corporis abradant. et est eadē ratio. sicut su-
p̄ra de vestimentis exuendis. habēt enī inter-
dum p maleficio taciturnitatis aliquas su-
perstitiosas alligaturas quarundā rerū siue
in vestimētis siue in pilis corporis et interdū
in locis secretissimis nō noiandis. qd si obij-
ceretur. Nunqd̄ diabol⁹ absq̄ h̄mōi ligatu-
ris rez posset mentē malefice indurare vt cri-
mina non valeat fateri. sicut et aliq̄ scelerosi

quoniam ad
lacrimas

sepius inueniuntur. sub quibuscunq; maris
 mis tormētis q̄stumcūq; p̄ iudicia facti aut
 per testes sint cōnīcti. Respondet vtiq; verū
 esse q̄ absq; rebus quibuscūq; demon valeat
 talē taciturnitatē p̄curare. illis tñ rebus vti
 in animarū p̄ditionē et offensam maiorē di-
 uine maiestatis. qd̄ vt̄ clarius pateat. Male-
 fica quedā in oppido bagenoz ve de qua r̄ su-
 pra in secūda p̄te opis tactū est. tale maleficiū
 taciturnitatis p̄curare sciebat. vt̄ mascul^o re-
 center natus et nō baptisat^o et cū hoc primō
 genitus interemptus et in fornace m̄satus r̄
 cū alijs rebz q̄s expr̄mere nō exp̄dit incinē-
 ratus et puluerisatus. si qua malefica aut fla-
 gitiosus et his quicq; secū deferret nullo mō
 sua crimina fateri posset. **Dic** clarum est q̄ si
 centū milia pueri adhiberent̄ et naturali in-
 clinatione nūq; talē effectuz taciturnitatis
 causare possent v̄t̄itur tñ vt̄ cuiq; intelligen-
 ti p̄z in animarū p̄ditionē et diuine maie-
 statis offensionem. **Sed** et hoc qd̄ allegat̄ q̄
 sepe flagitiosi hoīes et nō malefici talē penes
 se taciturnitatē retinent. **Dicendum** est q̄ ta-
 lis taciturnitas triplici ex causa prouenire p̄t
 Primo ex naturali quodammodo duricia
 mentis. qz̄ sicut aliqui sunt molles corde seu
 recordes. q̄ ad lenē torturam oīa cōcederent
 etiā quecunq; falsa. ita aliqui sunt ita duri q̄
 q̄stumcūq; verent. veritas ab eis nō habet.
 et p̄cipue illi q̄ alias fuerūt questionati. quo-
 rum brachia cito sicut trabant̄ ita et flectun-
 tur. **Secundo** puenit ex maleficio penes se
 retento. put̄ dictū est sine in vestimētis seu in
 pilis corporis. **Tercio** q̄ interdū licet penes
 se nō habeat̄ maleficia insuta aut allegatā ma-
 leficiunt̄ tñ ab alijs maleficijs q̄stumcūq; re-
 motis. put̄ malefica quedā in v̄sbruck se ia-
 ctare solebat q̄ vbi ad minus filū ex vestimē-
 tis alicui^o deienti haberet tñ efficere posset
 q̄ q̄stumcūq; tormentaret̄ etiā vsq; ad mor-
 tem nihil fateri posset. quare patet responsio
 ad obiectionē. **Sed** qd̄ in diocesi Ratisbo-
 nensi casus cōtigisse asserit. q̄ dum quidā he-
 retici ex p̄pria cōfessione deuici nō solū vt̄ im-
 penitentes immo vt̄ defensores illius p̄fidei
 morti fuissent adiudicati. accidit vt̄ illesi in
 igne remanerēt. tandem p̄ aliā sniam ad sub-
 mersionē adiudicati nihil p̄ficere potuerūt
 stupentibz oībus et fide ipoz vt̄ iustā defen-
 dere dum quidā conabant̄ sollicitus p̄sul
 super gregē triduanū ieiuniū indixit. quo de
 uote expleto cuidā notificat̄ q̄ in certo loco
 corpis vicz sub brachio vno maleficiū quod-
 dam inter pellēz carnē insutū haberēt quo re-
 perto et am̄mōto cōtinuo incendio p̄sumptū

fuerūt. licet ab alijs opinatur q̄ quidā nigro
 manticus ex demonis cōsultatione qui sibi
 hoc indicauerat p̄didisset. sed quocūq; mo-
 do factū fuerit. verisimile est q̄ diuina virtu-
 re demon coactus dū semp ad subuersionē fi-
 dei machinat̄ hoc manifestauerit. **A** simili
 vbi talis iudici acciderit casus. quid facien-
 dum foret elicere potest. si videlicet ad diui-
 nū recurrere p̄sidiū. vt̄ ieiunijs et orōnibz
 deuotarū p̄sonarū hoc genus demoniorū a
 maleficijs expellat̄ in casu quo nec p̄ mutatio-
 nem indumentoz aut tonsurā piloz ad veri-
 tatem fatendā sub tortura induci valeat. **Et**
 licet in alemanie p̄ribus talis abrasura p̄ser-
 tim circa loca secreta plurimū censetur inhō-
 nestā. qua de causa nec nos inquisitores vsi
 sumus. sed tonsis capillis capitis cum cali-
 ce aut cipro aque benedicte guttulā cere be-
 nedicte immittendo. et sub inuocatione san-
 ctissime trinitatis ieiuno stomacho trinitas in
 potū ministrando per dei gratiā a plerisq; ta-
 citurnitatis maleficiū abstulimus. tñ in alijs
 regnis inquisitores talē per totū corpus ab-
 rasuram fieri mandat̄ vnde et cumanus inq̄-
 sitor nobis insinuauit q̄ anno elapso q̄ fuit
Decclxxxij. xl. et vnā maleficas incinerari
 mandasset. oībus per totū corpus abrasis. et
 hoc in districtu et comitatu burbie. vulgariter
 r̄vurmfer bad. in cōfinibus archiducis
 austrie versus mediolanū. **Qd̄** si querit. an
 tpe necessitatis quo nullis remedijs cōgruis
 maleficiū remoueri vt̄ p̄missum est licitum fo-
 ret diuinatrices q̄ etiā maleficia curare r̄ tol-
 lere solent p̄ ammonitione talis maleficij r̄ su-
 lere. **Risio.** quicq; sit de negotio ratisbone
 peracto exhortamur in dño vt̄ in nullo casu
 q̄stumcūq; necessario p̄ republica diuinatri-
 ces cōsulerent. et hoc p̄pter magnā offensam di-
 uine maiestatis cum tot alia sint nobis remē-
 dia cōcessa. p̄ q̄ oīno assequi poterim^o. aut in
 p̄pria petiti forma. aut in equialēti. ita q̄ oī-
 no veritas experiet̄ vel ab ei^o ore vt̄ incinera-
 ri valeat vel deus auferet ipam de medio. ali-
 am mortē sup̄ eā p̄mittendo. **Hec** aut̄ nobis
 remedia p̄ponunt̄. vt̄ primo faciat̄ hō id qd̄
 p̄t ex p̄pria industria r̄ ex p̄pria viriū suarū ex-
 ercitatione modis supra tactis insistēdo plu-
 ries et p̄sertim certis diebz vt̄ iam in sequēti
 q̄stione patebit. **q. Corint. ix.** Abundentis in
 oē opus bonū. **Secdo** q̄ si deficit recursū
 habeat p̄ consilio ad alios hoīes. q̄ forte sibi
 remediū de quo nūq; cogitauerat impartiret̄
 eo q̄ varij sunt modi ad maleficia tollenda.
Tercio si p̄dicta deficiūt habeat recursuz ad
 deuotas p̄sonas. iuxta illud **Eccl. xxxij. lū**

Abaslo impit

Vto

viro sancto assiduus esto quemcumque agnoueris observante timore dei. Item vt sancti in p[ro]ficia inuocent p[ro] eos. Que si o[mn]ia defecerint re cursum habeat immediate ad deum iudex et o[mn]is populus ieiunjs et oronibus vt tale maleficiu[m] sua pietate ammoueat. sicut iofaphat ij. palip. xx. **U**n ignoramus qd agere debeamus. hoc solu[m] habem[us] residui: vt oculos nostros dirigamus ad te. et sine dubio deus in necessarijs nostris no[n] deficiet. **U**n et Aug[ustinus] et habetur. xxvi. q. vij. no[n] observabis. Qui has et qualcu[m]q[ue] diuinationes aut fara aut auguria obseruat aut attendit. aut co[n]sentit obseruantijs. aut talibus credit. se[ci]p[er] opere p[er]sequendo. aut ad domu[m] earu[m] vadit. aut in domu[m] sua[m] introducit. aut interrogat. sciat se fide[m] christianam et bap[ti]smu[m] puaricasse. et paganu[m] et apostata[m] et dei inimicu[m]. iram dei in eternum grauit[er] incurrere. nisi ecclesiastica penitencia emendatus: deo reconciliat[us]. **N**o[n] deficiat ergo iudex semp[er] licitis vtendo iuxta p[ro]missa remedijs et finaliter subscriptis cautelis.

Questio. xvi. de t[em]p[or]e et de secundo mo[do] in terrogandi. et est actus. xij. sup[er] finales cautelas a iudice obseruandas.

Super p[ro]missa sunt aliqua aduertenda. **P**rimo q[uod] sacrationibus diebus et infra missaru[m] solennia sunt interrogande. ita vt et populus adhortetur ad implozandu[m] diuini auxilij in generali nihil specificando nisi vt co[n]tra quascunq[ue] demonum infestationes sancti inuocent. **S**ecundo ea q[ue] sup[er] tacta de salez alijs rebus b[e]n[e]dictis cu[m] septem verbis q[ue] x[ristus] ptulit in cruce in cedula co[n]scriptis et insimul colligatis collo eius alligent. longitudo x[risti] sup[er] nudu[m] corp[us] ex cera benedicta circumcingat. si quide[m] longitudo ip[s]a co[m]mode haberi p[otes]t. experientia docuit miro mo[do] his rebus ip[s]as molestari vitas retinere precipue aut reliquias sanctoru[m]. **H**is sic dispositis et aqua benedicta in potu[m] porrecta. disponat iteru[m] ad questiones. co[n]tinuo exhortando vt prius. dum aut[em] a terra eleuatur. si per tale[m] modu[m] tormentat. iudex legat vel legi faciat dicta testi[u]m submissis no[m]inibus. taliter dicendo. ecce p[ro] testes co[n]uicta es. **I**tem si testes vellent se facie ad facie[m] ad frontare: tunc iudex interrogaret. an fateri vellent si testes sibi in facie p[re]sentarent. vbi si annueret tunc inducendi testes essent et coram eo statuendi si forte rubore seu verecundia quicq[ue] fateret. **U**ltimo si videat ip[s]as no[n] velle detegere flagicia sua. interrogabit an p[ro] sua innocentia iudicium candentis ferri vellent subire. et quia illud

omnes affectant scientes q[uod] per demones a lesione p[re]seruant. vnde etia[m] q[uod] vere malefice existant cognoscunt. replicabit iudex. qua temeritate se tantis periculis submittere possit. et o[mn]ia co[n]scribant. sed q[uod] illud candentis ferri iudicium no[n] sit eis p[re]cedendu[m]. inferius patebit **A**duertat etia[m] iudex q[uod] sextis ferijs p[re]cipue q[uod] dum sit co[m]pulsus p[ro] expiratione nostri saluatoris interrogate sepe fuisse fuerit. **S**ed q[uod] sup[er] extremu[m] nos p[re]cedere oportet vtz super omnimoda[m] eius negatiua[m]. in qua si p[er]stiterit iudex relaxabit ea. et sequentibus adducat vtz cautelis. educendo ea de carcere penoso ad alium p[ro] custodia[m] t[ame]n bene munitu[m]. ita t[ame]n q[uod] sibi omnino caueat q[uod] nullo modo tradat cautionibus seu fideiussionibus nec alias manulenta decreto. q[uod] a talibus manulente datis veritas nunq[ue] haberet immo semp[er] peiores efficiuntur. **S**ed hoc primo p[ro]curet q[uod] humaniter in cibo et potu tractetur et interim intrat honesti et no[n] suspecti qui etia[m] frequenter de diuersis in pertinentibus ei colloquant. et tandem vt co[n]fidenter p[ro]sultat q[uod] fateat veritate[m] p[ro]mittendo q[uod] iudex sibi faciet gratia[m]: et q[uod] velint etia[m] mediatores. **E**t in fine hui[us] inrabit iudex et p[ro]mittet facere gratia[m]. sub intelligendo vel sibi aut reipublice in cuius co[n]seruatione totu[m] q[uod] sit est gratiosum. si vero sibi ad vitz promitteret q[uod] supra questione quartadecima super tres modos tacta sunt. scribant singula a notario et sub qua forma verboru[m] ac intentione sit gratia p[ro]missa. **E**t siquidem delata sic gratia p[er]ierit et facta detexerit. dicant verba generalia q[uod] amplius fiet sibi qua[m] ip[s]a p[er]ierit in fine vt ampliori co[n]fidentia loquat. **S**ecunda cautela in hoc actu q[uod] si o[mn]ino noluerit detegere veritate[m]. habeat iudex vt supra tactu[m] de eius co[m]plicibus sine ip[s]ius scitu[m] examinatis et si quid h[uius]modi deposuissent p[ro] q[uod] co[n]uinci posset. hec iudex p[ro]ponat: et diligenter de singulis inuestiget. et ad idem si qua instrumeta vel vnguenta et pitides in domo fuissent reperia sibi offerent. et ad q[uod] vsa fuerit etc. **T**ercia cautela si adhuc p[er]seuerat in sua p[ri]nacia[m] habeat co[n]sodales examinatas q[ue] co[n]tra et no[n] p[ro] ea deposuissent. vel si no[n] habet p[ro]curet alium si de dignu[m] que nouit detente no[n] ingrati[m] sed tanq[ue] amicu[m] et fautoze. qui quoda[m] sero intrat ad malefica p[ro]habendo locutiones. et tandem siquidem no[n] est de co[m]plicibus. singat nimis esse tarde. p[ro] recessu et remaneat in carcere cu[m] eade[m] et de nocte p[ro]ter colloquant. si vero de co[m]plicibus tunc edentes et bibetes mutuo etia[m] co[n]ferunt de rebus co[m]missis. et tunc sit ordinatu[m] q[uod] sicut extra car. et i[n] loco co[n]gruo explorat[us]

eos auscultates et verba colligentes. et si opus fuerit scriptor sit cum eisdem. Quarta caute tela ut si tunc incipiet dicere veritatem. nullo modo dimidiet iudex recipere eius confessionem etiam media nocte sed protrahat quantum potest. et si in die non curet si proget prandium vel cenam sed insitet quoad usque dixerit veritatem saltem quod ad principalia. nam per dimidiationes et interruptiones frequentius est reprobum quam redeunt ad vomitum et non aperit veritatem quam de se habet in ceperat habito consilio deteriori. Et aduersus iudex qui post confessionem nocumetorum hominibus aut iumentis illatorum inquirat quot annis incubum demonem habuerit. et quanto tempore fidem abnegauerit quod sicut de his nunquam fatentur. nisi prius alia fuerint false. ita etiam omnia non in fine sunt interroganda. Quinta caute la si predicta omnia deficerent. tunc si fieri potest ducatur ad aliquod castrum et ibi certis diebus custodie mancipata fingat se castellanus ad pres longinquas peregrinaturum et interim famulantes aliqui vel etiam mulieres honeste eam visitantes permittant ei quod velit eorum omnino dimittere libere abire dummodo informet eos vel eas de certis experimentis. Et aduertat iudex quod sepius in partem modum fuisse fuerunt et conuicti. Et nouissime in diocesi Argentinensi. prope oppidum Sletstarz castro kynningheim malefica detenta nullis tormentis et questionibus induci poterat ad fatendum sua crimina. tandem modo supradicto de castellano seruato. licet presens erat in castro ipsum tamen malefica estimabat abesse. tres familiares intrabant et ei liberam relaxationem permiserunt dummodo sup certa experimenta eos informaret. Et licet prima fronte rennueret. et quod dolose cum ea agerent proponeret. tandem interrogans de quibus informari uellet. vnus dixit sup grandinem excitandum. alter sup carnalia facta. tandem vbi sup grandinem illum informare volebat et scutella aqua plena apportata malefica sibi iniunxisset ut digito paululum aquam moueret et ipsa certa verba protulisset subito ad locum quem explorator nominauerat. scilicet siluam adiacentem castro tanta tempestas et grando repleuit sicut a multis annis visum non fuerat. In casu tamen quo omnia deficerent vel etiam in casu quo crimina fateretur quid vltimum iudici per sententiam faciendum sit ut totus processus sineatur in quo vltima pars huius operis terminatur restat declarare.

¶ Sequitur tertia pars huius vltime partis operis quod liter processus iste fidei sit debito fine per sententiam diffinitiuam terminandus.

Per dei gratiam his expeditis que ad cognitionem proprietatum super heresum maleficarum deseruiunt simul etiam quod liter processus fidei aduersus illam sit initiandus et continuandus restat nunc discutere quod liter talis processus per debitam finem sit congruo fine terminandus. Vbi primo notandum quod cum heresis hec ut in principio huius vltime partis tactum est. per alios heresibus simplicibus hoc habeat quod non est pura sed mixta crimine ecclesiastico et civili. ut de se patet. Ideo de modis sententiandi tractando. primo tractandum est de quodam finem ad quam malefice solent appellare de qua secularis iudex per se irrequisito ordinario agit. Secundo de his in quibus sine ordinario agere non potest. Et sic tertio quod ordinarij se exponere possunt patebit.

¶ Questio. xvij. sup purgationem vulgarem et principem super examinem candentis ferri ad quod malefice appellant.

A autem malefica vulgari purgatione. de qua. q. iij. q. iij. consulisti. et c. monomachia. sit super reatum teptatione purganda et per iudicem secularem ad Bastrin genda vel admittenda ad iudicium candentis ferri si ad hoc appellat et vult quod sic. Nam sicut duellum ad preservationem vite proprie in causa criminali vel reus suam in causa civili ordinat ita et iudicium candentis ferri per tactum vel aquam bullientis per potum. sed primum licitum est in aliquo casu. iuxta scriptum. *tho. se. q. xcv. i. fine vltimi articuli.* vbi dicitur quod tunc duellum potest esse licitum vbi ad eorum rationem fortium appropinquat. Et etiam in aliquo casu iudicium ferri candentis. Item multi principes scilicet vite et quod bonorum consilio vtebantur ut scilicet Henricus imperator erga coniugem regine kunigundam quam de adulterio suspectam habuerat exercuit. Item sicut iudex qui habet curam coitatis licite potest minora mala permittere ad vitandum peiora ut meretrices in ciuitatibus ne omnia turberentur libidinibus. iuxta Augustinum. in li. arbi. tolle meretrices et omnia turbabis libidine. Ita per tale iudicium vbi quis ab insultibus et iniurijs alicuius coitatis super causam criminalem aut civilem liberari possit. Item quod minus est lesio manuum per candens ferrum quam vite interfectio per duellum ideo et si duellum admittitur vbi consuetudo habet a fortiori et examen candentis ferri. Contraarium habetur. ij. q. v. monomachia. vbi dicitur. hec etiam homines sectantes deum temptare videntur. vbi attendendum esse dicitur doctores. quod quia non solum a malo iuxta apostolum. i. thessa. v. sed etiam ab habente specie mali abstinendum est. ideo non dicitur in illo. c. omnes hec sectantes teptant deum. sed videtur teptare ut intelligatur quod per seculo casu quod aliqua talia exercens intendat alium

¶ p. ij

finē forte rectū. qz tamen apparentia est mala
cauendū est. Rūdeo. qz tale iudicium seu exa
men sit illicitū p̄cipue cāndētis ferri. deduci
tur ex duobz. p̄mo. qz ordinātur ad iudicā
dū occulta. q̄ diuino iudicio referuānt. Se
cūdo etiā qz h̄mōi iudicium nō ē auctoritate
diuina aut etiā documētis sc̄toꝝ patrū sanc
tū. **U**n̄ in. c. p̄sulisti. q. q. v. q̄o sanctorū pa
trū documēto sancitū nō ē. sup̄stitiosa adin
uentōne ē p̄sumendū. **S**tēphanus papa in
codē. c. sp̄ōtanea p̄fessione. vel testiū approba
tione delicta p̄cessa sunt v̄o regimini iudica
ri occulta em̄ r̄incognita illi sunt relinquēda
q̄ solus nouit corda hoīm. ē t̄n̄ d̄ra inter duel
lū r̄ ferri candētis examē. seu etiā potū buliē
tis aq̄ qz duella magis accedūt ad eōdem rōnē
fortiū. v̄tpote qz p̄giles sunt penitus pares
virtute r̄ arte. q̄ examē candētis ferri. qz licet
v̄trūqz ordinat̄ ad alicui⁹ facti occulti inq̄si
tionē p̄ aliq̄d factū ab hoīe. t̄n̄ qz in iudicō cā
dentis ferri aliq̄s miraculosus effectus expe
ctatur q̄d nō p̄tingit in duello. vbi solum mō
cōtingit interfectio vni⁹ vel amboꝝ. ideo ex
amē illud ē oīno illicitū. s̄ duellū nō sit ita il
licitū. **I**ncidentaliter t̄n̄ p̄ter p̄ncipes r̄ iudi
ces seculares sup̄ duellū admittendū ē notan
dū. qz occasione hoz̄ p̄boꝝ sc̄ti tho. q̄ h̄ac di
stinctōem ponit **A**ico. de lyra in postilla sua
sup̄ bibliā. i. **R**e. xvij. occasione etiā duelli seu
conflictus ip̄i⁹ dauid cū philisteo vult elicere
qz in aliq̄ casu duellū possit esse licitū. ideo qz
hoc nō sit de mēte docto. tho. sed pot̄ oppo
sitū p̄bat paulus burdegalēs. s̄ nicolaū p̄fa
tū cui⁹ p̄batōem b̄n̄ aduertere debēt p̄ncipes
r̄ iudices seculares. **P**rimo p̄ hoc qz duellū
sicut r̄ examē alterz ordinat̄ ad iudicandū oc
cultā q̄ diuino iudicio referuānt v̄t supra ta
ctum ē. nec p̄t dici qz institutōem habuerit ex
cōsulto dauid. qz sibi reuelatū fuit a d̄no in
teriori instinctu v̄t tale certamē inire deberet
r̄ qz iniuriā sibi illatā p̄ eū v̄ndicare s̄ philis
teū volebat. q̄d ex verbis dauid elicet. **E**go
venio s̄ te in noīe dei viuētis. r̄ sic nō fuit p̄
p̄rie duellator. s̄ d̄ne iusticie executor. **S**e
cūdo ex hoc q̄d p̄cipue iudicibz ē aduertendū
qz in duello dat̄ p̄tās vel saltem p̄cedit̄ licen
tia v̄trūqz interficiēdi se mutuo r̄ cū alter eorū
sit innocēs. ideo p̄stat̄ auct̄as vel saltem licen
tia interficiēdi innocentē. q̄d cū simpl̄ ē illicitū
qz p̄tra dictamē iuris naturalis r̄ diuini⁹
p̄ceptū. **I**deo oīno illicitū tam ex p̄te appellā
tis q̄ recipiētis q̄ etiā iudicātis r̄ p̄sulentū.
q̄ om̄es homicide reputantur. **T**ercio ex hoc
qz cū duellū sit singularis pugna duoz̄ v̄t p̄
victoriā v̄nius appareat iusticia tanq̄ p̄ diu

nū iudiciū r̄ alterius iniusticia. nō obstāte qz
nūc deus temptat. v̄n̄ reddid̄ illicitū ex p̄te ap
pellantis r̄ recipientis. t̄n̄ cū ip̄i iudices alijs
medijs iustū iudiciū aut terminatōnem litis
p̄curare possent. cū hoc nō faciūt sed cōsulūt
seu oīno p̄mittūt cū p̄hibere possent v̄trūqz
ad interfectōem innocentis p̄sentūt. **V**erū qz
nō ē verisimile. postillatorē nicolaū beclatu
isse aut ignorasse. **I**deo vbi dicit in aliquo ca
su duellū absqz p̄ctō p̄mitti mortali. loquitur
ex p̄te iudicantū aut p̄sulū. vbi non p̄ ipozū
inductōnē aut p̄sulū sed p̄ ipoz̄ appellāntem
r̄ recipientē tale examē exercet sine alio respe
ctu. r̄ qz nō ē n̄re speculationis bis immora
ri sed de ip̄is maleficis disferere. clare patz qz
si in alijs criminalibz causis circa furtū aut
latrocinū tale examē inhiβet. quantomagis
hic vbi p̄stat̄ maleficas cūcta maleficia auct̄
lio demonū p̄curare. siue in lesionibz inferē
dis. sine curādis seu tollēdis. aut impediē
dis. **N**ec mirū qz ope demonū a lesionibz in
tali examine p̄seruātur malefice. cū v̄t natura
les tradūt. succus cuiusdā herbe vbi manus
inūgunt a cōbustione possit p̄seruare. r̄ cum
ip̄m demonē virtutes herbarū minime latēt.
dato qz per interpositōnem alicuius corpo
ris inter manus deferētis r̄ ip̄m ferrū. lesione
non interceptet. put̄ inuisibiliter p̄curare pōt.
tamē per h̄mōi naturales re. p̄prietates hoc
efficere possit. v̄n̄ minus q̄ quibuscūqz alijs
malefactoribz ip̄is maleficis p̄pter intimā fa
miliaritatē quā cū demonibz tenent tali exa
mine sunt purgande sed ip̄o facto vbi ad hoc
appellat̄ iam v̄t suspecte malefice sunt habē
de. **D**eseruit ad hoc factū q̄d in constantiensī
diocesi tribz annis vix iam elapsis p̄t̄ gisse fer
tur. **N**am in dominio comitū de furstenberg
pertinet nigre silue. malefica q̄dam famosa r̄
plurimū ab incolis diffamata. vbi p̄ comites
ad instantiā plurimoz̄ fr̄. isset comprehensa r̄
de plurimis indicijs s̄ p̄ varia maleficia de
lata tandē inter torz̄enta r̄ questionēs inter
rogaretur manus. om̄nū volens euadere. ad
examen candētis ferri appellānt. **I**uuenis
comes nec̄ multū in bis expertus examē ad
misit r̄ d̄m candens ferruz̄ per tres diuap̄at
passus deferre adiudicata fuisset p̄ ser̄ depor
tauit offerens se denuo ad ip̄m longiori spa
cio deportare. **Q**ua ex re dum manifestū ha
buissent indicō maleficiū iudicare. qz nullus
sanctorz̄ p̄sumpserat taliter diuinā assistentiā
temptare. ip̄a tamē absoluta a vinculis zille
sa vsqz in p̄sens nō v̄trūqz in partiū fidei sc̄ana
dalum perseuerat.

30 pr
Questio. xvij. de sententia diffinitiva in se et qualiter est ferenda.

Quoniam ad tractandum de his in quibus secularis iudex per se cognoscere et sententiarum per diocesanos si libet manentibus exoneratis. hoc ipsum enim presupponimus? ut nescimus nos ipsi inquisitores salua fide et iusticia sumus ab his sententiandi modis exonerati verum et ipsos diocesanos eadem sinceritate exoneratos affectamus ipsorum facultatem et iurisdictionem minime amputando. quia nisi perire vellet necesse foret et nos inquisitores. iuxta. c. multorum querela. de heres. in cle. piter occurere. Attendant tamen quod hoc crimen maleficarum non est in re ecclesiastica. Tamen nec potestatis et dominis temporalibus ad iudicandum et sententiandum ut in. c. ut inquisitoris. §. prohibemus. de heres. li. vi. interdictum. In quibus tamen prefata potestas diffinire et cognoscere sine diocesano: non potest nisi deducet. Sed primo videndum de ipsa sententia in se. secundo qualiter sit ferenda. tertio quod modis. De primo. Cum secundum Augustinum. ut. ij. q. i. c. i. Nos in quibus sententiam ferre non possumus. nisi autem convicti aut sponte confessi. Et sententia sit triplex. ut dicitur glo. summaria. in principio questionis. scilicet Interlocutoria. diffinitiva et preceptiva. et Raymundus ex amplificans dicit. Interlocutoria sententia dicitur. que non super principali sed super alijs questionibus profertur inter principium cause et finem emergentibus. ut est de teste repellendo vel de dilacione danda vel non. et huiusmodi. Vel forte dicitur interlocutoria. quia inter partes loquendo profertur sine scripture solennitate. Diffinitiva autem sententia dicitur quoniam principalis questio diffinitur. ff. de re iud. l. i. Sententia preceptiva est quoniam maior precipit minori. De primis duabus nostris sequenter erit speculatio. precipue super sententiam diffinitivam. Notandum secundo quod licet in glosa prefata dicatur. quod si sententia diffinitiva fuerit lata obmissio ordine iuris. ipso iure nulla est. ij. q. vi. Si quando. §. diffinitiva. Et post dicatur. scias quod duplex est ordo iuris. Unus qui est de necessaria substantia iudiciorum. ut fiat litis contestatio et testes recipiantur. Si contra hunc ordinem feratur sententia non tenet. Est alius ordo qui non est de substantia iudiciorum ut scilicet sententia non feratur sub conditione. et ut prius non pronuncietur de possessione que de proprietate. si tamen hoc non servetur tenet sententia. ut. ij. q. vi. Anterior. §. bidu. In hac tamen causa. quia est causa fidei et heresis crimen. licet mixtum. proceditur summarie simpliciter et de plano. ut patet in. c. statuta. li. vi.

et qualiter ista verba intelligantur habes supra questione sexta. et ut ibi deducitur. iudex necessario libellum non erigat. litis prestatorem non postulet etc. sequitur probationes tamen necessarias admittat. similiter citationem et prestationem iuramenti de calumnia etc. Unde et alius modus procedendi iam per iura nona declaratur. De secunda autem qualiter sit ferenda. Nota quod proferri debet a iudice et non ab alio alio non valet. Item in loco publico et honesto etiam sedendo. ut. ij. q. ij. inducie. §. spacium. Et similiter de die et non in tenebris. et sic de multis que ibi notantur. tum quia ibi continetur. quod non diebus feriatis. et quod non in scriptis feratur. Notandum quod quia hic summarie simpliciter et de plano ut supra tactum est proceditur. et de verbo. signi. c. Sepe contingit in Clemen. dicitur. quod tempore feriarum ob necessitates hominum indulgarum. a iure procedere valeat. et quod iudex amputet dilacionem. Ideo si iudici libet. servare illa poterit. Nec scripto proferre tenetur. cum per Jo. an. Plures sint casus in quibus sine scripto sententia valet. et inter illos enumeratur consuetudo loci vel fori. distinc. xi. consuetudinis. Episcopus etiam si est iudex potest per alium sententiam recitare ad instar illustrium. Item nota quod licet in actionibus criminalibus executio sententie non sit differenda. fallit tamen hoc in certis casibus precipue quatuor. sed pro hac materia capiuntur duo. primus si lata est in muliere pregnante differtur enim usque ad tempus partus. ff. de re. iud. l. i. pregnantis. Item cum quis est confessus crimine et postea negat. intellige si confessio prius non fuit reiterata modo quo supra tactum fuit. questione. xv. De tertio autem quot scilicet modis sit ferenda. quia consequenter usque in fine operis de his tractabimus. sunt tamen adhuc aliqua premitenda de modis quibus persona delata reddatur suspecta. eo quod varie sententie super varias suspensiones sunt ferende.

Questio decimanona. quot modis capiatur suspitio pro sententia ferenda.

Aspectu de heresi vel alio crimine quot modis et quibus dicendi sunt. et in tali casu pro tali crimine ex illis iudicandi et sententiandi sunt ubi queritur. Respondendum est. et per antiquum et per nova iura. Nam glo. sup. c. nos in quequam. in precedenti questione allegato. dicit quod quatuor sunt modi convincendi reum. aut scilicet iure. ut instrumentis et testibus. aut facti evidentia. extra de cohabit. cle. c. tua. Aut iuris interpretatione. ut sepius citatum esse reum. ij. q. ix. decrevimus. p. ij

Aut violenta suspitione. xxxij. q. i. dixit. Nota etiam canonice q. triplex est suspitio. Prima temeraria. de qua canonon. Nullum iudicetis suspitionis arbitrio. ij. q. i. primo. Secunda pbabilis et hec purgationez inducit. no aut prima vt. ij. q. iij. presbyter. Tercia est violenta. que condemnationez inducit. et de hac intelligitur dictum Hieronymi. q. v. x. dimitti potest ppter fornicatione aut fornicationis suspitione. xxxij. q. i. dixit. Nota insuper q. secunda que est pbabilis admittitur ad simplenā pbationem. vt extra de presump. in multis. Unde coadiunat ad pbationem si assint alia amminicula. vnde no solum admittitur ad purgatione indicenda. De violenta etiam que ad condemnatione sufficit. nota q. est duplex. dum quedā iuris et de iure. vt cū ius fugit et statuit aliquid super facto et cōtra hanc no admittitur pbatio. extra de sponsa. nec qui fidem. vbi dicitur q. si quis dedere fidem mulieri de strahendo matrimoniū cum ea: et postea copula sequitur: matrimonium esse psumitur et pbatio in pstrarium no admittitur. Quedam est iuris sed no de iure vt vbi ius psumit sed no statuit aliquid. vt si vir diu mulieri cohabitauit psumitur ab eo cognita. xxxij. q. i. dixit. Et cōtra hanc admittitur pbatio. Applicando ad ppositū nostrum sup heresim maleficaz. et super noua iura. dicimus q. in iure triplex suspitio sup crimen heresis habetur. prima est modica. secunda magna. tertia maxima. Prima que est modica in iure vocatur suspitio leuis. ita habetur. c. Accusatus. de heret. li. vi. in prin. vbi dicitur. Si aut leuis et modica suspitio illa fuit quanq. et hoc sit grauiter puniendus. no tamen debet pena in heresim relapsoz puniri. Et hec suspitio ideo dicitur modica siue leuis. tum quia modica et leui defensione tollitur. tum quia ex modicis et leuibz oritur cōiecturis. Unde dicitur modica a modicis indicijs. et dicitur leuis a leuibz cōiecturis. Ut pote in simplici heresi circa fidem si aliqui reperiantur occulta conuenticula celebrantes vel vita vel moribz a cōmuni cōuersatione si delium deuiantes. vt ptz. c. ex cōmunicamus primo. extra de heret. circa maleficaz. heresim. Simili modo vbi cōuenticula in angarijs aut sacratiozibz anni temporibz in campis aut siluis siue de die siue de nocte cōuenirent. aut alique seorsum reperirentur. aut no frequentare diuina temporibz p̄suetis et modis cōsuetis. aut cum suspectis maleficis familiaritates secretas contrahere. tales enī leuiter ad minus de heresi habentur suspecti.

eo q. talia frequenter facere huiusmodi heretici comprobantur. de qua etiam leui suspitione habetur. l. de heret. l. ij. in fine. vbi dicitur. Hereticorum vocabulo continentur. et latis aduersus eos sententijs debent succumbere. qui vel leui argumento a iudicio catholice religionis et tramite detecti fuerint deuiare. Et huic sententie concordat Hostien. in summa. ii. de p̄sumpt. §. finali. vbi dicit. Notandum q. quis heretici leui argumento detegantur scilicet ad hoc q. suspecti habeantur tamen non debent vt heretici haberi. et pbat per p̄cedentia. Secunda suspitio que est magna in iure vocatur vehemens siue fortis. de qua iterum in allegato. c. Accusatus. in principio. Iterum sic habetur accusatus de heresi vel suspectus contra quem de hoc crimine magna et vehemens suspitio orta erat etc. Ibi enim hec cōiunctio. et. non tenetur copulatiue sed expositiue vt notat Johan. andree. ibidem. Vehemens autem idem est quod fortis vt dicit Archidi. super allegat. c. Accusatus et verbo. vehemens. vt dicit Papias et Augustino. q. vehemens idē est q. fortis siue grandis. Allegat etiam Gregorium primo moralium. Ventus vehemens irruit. Unde dicimus aliquem vehementem habere casum cū habet fortem. hec ibi. Ergo suspitio magna dicitur vehemens siue fortis et sic nominatur. quia non nisi vehementibus et fortibus defensionibus repellitur. et etiam quia et magnis et vehementibus ac fortibus oritur coniecturis argumentis et indicijs. Ut pote in simplici heresi si aliqui comperiantur qui eos quos sciunt hereticos fore occultant. fauorem impendant. associant. visitant. munera offerant. recipiant. defensant et similia exercentes. tales nancq. vehementer de heresi suspecti sunt. et similiter cognoscuntur circa heresim maleficaz. eo q. suspitio oritur q. participant cum eis in crimine et precipue notatur: hic mulierisant viri: qui ad amorem vel odium inordinatum. licet non ad alias lesiones hominum tendant aut iumentozum. solent maleficare. Similia enim vt premissum est in quacunq. heresi exercentes vehementer sunt suspecti. vt patet per allegatum. c. accusatus. et. §. illo vero. et per notata ibidem per Archidiaconum. Quia non sit dubium eos talia facere in fauorem illius heretice prauitatis. Tercia suspitio hec est maxima. et in iure vocatur violenta. c. cum contumacia. et c. Accusatus. li. vi. de heret. et per notata per Archidiaconum et Johannem andree. super c. Accusatus. et verbo. vehemens. vbi dicit.

Dicit uehemens non violenta. supra de pre-
sumpt. c. litteras. De hac suspitione loquitur
canon. dist. xxxiiij. quorundam. Et hec pre-
sumptio seu suspitio dicitur violenta. tum qz
violentat cogit et artat iudicem ad credendū
Acc ter ginerfatione refellitur qualicunqz. tū
quia et violentibus conuincuntibus atqz co-
hercentibus oritur cōiecturis. Exempli gra-
tia in simplici heresi. si aliqui reperiantur qui
hereticos adorauerint id est reuerentiam suo
amore et tribuerint consolationem vel com-
munionem ab eis acceperint. vel similia que
ad ritum eorum pertinent perpetrauerint. ta-
les nanqz violenta suspitione de heresi et he-
reticorum credentia sunt conuicti. per. c. filij
Et per. c. Accusatus. de heret. li. vi. et per no-
tata per Archidiaconum super. c. quicunqz
hereticos. et verbo. credentes. co. li. vi. cum nō
sit dubium eos talia facere in credentiam he-
retice prauitatis. Super heresim vero male-
ficarum a simili qui perpetrant ea que ad ri-
tum maleficarum pertinent. et talia cum sint
varia uidelicet aliquando p verba solum cō-
tumeliosa. dicendo. tu senties in breui que ti-
bi euentient vel similia in effectu. vel per tactū
solum tangendo hominem aut bestiam ma-
nibus. aut per visum tantum se manifestan-
do nocturno vel diurno tempore. certis dor-
mientibus in cubilibz. et hoc vbi homines
aut iumenta nituntur maleficāre. licet circa
grandines varios alios obseruat modos se
alijs offerendo ceremonijs. circa flumen ali-
quod se agitando diuersimode vt in precedē-
tibus circa modos maleficā inferendi patu-
it. tales vtiqz violenta suspitione super heresim
maleficarum vbi reperiantur et fama la-
borat sunt conuicti: presertim vbi effectus est
subsecutus in maleficio siue statim siue p suc-
cessum temporis. quia tunc euident factum
concurrat siue indicium facti. vbi instrumen-
ta malefici in aliquo loco reposito reperiren-
tur. licet successus temporis nō ita aggraua-
ret ad euidentiaz facti manet tamen suspecta
uehementer et a fortiori amplius qz circa sim-
plicem heresim. Et si queratur nunquid dia-
bolus absqz viso aut tactu mulierum malefi-
ciare posset homines seu iumenta. Responde-
tur vtiqz si deus permittit. s; quia maior dei
permissio vbi creatura deo dicata p fidei ab-
negatione et alijs horrendis sceleribz concur-
rit. ideo et diabolus amplius talē modū ma-
leficiandi creaturas affectat. imo et dici potest
qz diabolus etiam si absqz malefica posset ad-
huc summe per maleficam talia exercere affe-
ctat varijs respectibz vt in precedentibz pa-

30 pr
tuit. Epilogando ad nostrum ppositum sup
modos ex psumptōibz iudicandi. Dicendum
qz sup prefatā distinctōz suspecti de heresi ma-
leficarum sunt in triplici genere cū quidā le-
uiter. quidā uehementer. et quidāz violenter.
Leuiter sunt suspecti qui talia modica vel le-
uia pagunt qz et eis orit modica vel leuis su-
spitio ptra eos de tali heresi. et licz vt dictum
est vbi qz sic inuenit suspectus nō sit hereti-
cus hōdus. tū debet sibi iudici canonica pur-
gatio: vel iniungi tanqz p leui abiuratio. Et
quidē qz purgatio possit sibi iudici habef. c.
excōicamus. i. in prin. extra de here. vbi dici-
tur. Qui autē inuenti fuerint sola suspitione
notabiles. suspitione probabili. hoc est leui. et
que leuiter apparet. dicit Hostien. sequit. nisi
iuxta p̄sideratōes suspitōis qualitatēqz p̄so-
ne p̄p̄iam innocentia cōgrua purgatōe mon-
strauerint anathematis gladio feriant. et vsqz
ad satisfactōez condignam ab omnibus
euentur. Ita. qz si per annum in excōmuni-
catione perstiterint ex tūc velut heretici con-
demnentur. Hec ibi. Et nota. qz indicia sibi
purgatione canonica siue cōsentiat siue non
siue deficiat siue non. est per omnia iudican-
dum sicut de diffamato de heresi cui est pur-
gatio canonica indicenda. Sed et hoc qz ab-
iuratio possit tali iudici tanqz leuiter suspec-
to de heresi. patet per. c. Accusatus. in prin-
cipio. vbi dicitur. Accusatus de heresi vel su-
spectus. cōtra quem de hoc crimine magis et
uehemens suspitio orta erat. si heresim in iu-
dicio abiurauit et postea cōmittit in ipsa cen-
seri debet quadam iurisdictione relapsus. licet
ante abiurationem suam heresis crimen pro-
batum nō fuerit ptra ipm. Si autē modica et
leuis fuit suspitio illa: quanqz ex hoc sit gra-
uiter puniendus. tamen non debet in heresim
relapsoz pena puniri. Hec ibi. Quidāz
autē cū sint suspecti uehementer et sunt illi qui
taliam uehementia et fortia pagunt. qd ex eis ori-
tur uehemens et magna suspitio. et tales licet
etiā nō sint heretici nec vt heretici p̄demnan-
di. eo qz ex p̄sse habetur extra de p̄sumpt. c. li-
teras. §. quo circa. Nullus p̄ suspitōe uehe-
menti est de tanto crimine p̄demnādus. Hāz
ibi ita dicit. Quo circa mandamus. quate-
nus cū p̄pter solā suspitōne q̄uis uehemen-
tem. nolumus illū de tā graui crimine cōdes-
mnari. tū de tali sic uehementer suspecto de-
bet sibi mandari qz abiuret generaliter omnē
heresim et specialiter in quā incidit tanqz ue-
hementer suspectus. p̄ alleg. c. Accusatus. in
prin. vt est dictū. et p. c. inter sollicitudines. ex-
tra de pur. ca. et p. c. litteras. extra de p̄sumpt.

Quod si postmodum relabatur vel in pristinam vel in aliam, vel in eos quos scit maleficos aut hereticos associet visitet vel deducat, vel consulari munera donando, vel mittat, seu fauorez eis impedit, relapsoz penam non euadet, per allegatum, c. Accusatus. **U**bi dicitur sic. **E**um vero qui in una heresis specie vel secta commisit, aut in uno fidei articulo seu sacramento ecclesie errauit. **E**t postmodum heresim simpliciter vel generaliter abiurauit. **S**i ex tunc in aliam speciem heresis siue sectam ac alio articulo seu sacramento committat, volumus ut relapsus in heresim iudicari. **I**lle ergo de cuius lapsu in heresim ante abiurationem constiterit vel nunc constat, si post illam abiurationem receptat hereticos deducat, visitet, siue associet, ac dona vel munera eis donet vel mittat, seu fauorem eis impedit, infra merito debet iudicari relapsus, cum illum ex approbato a se prius errore non sit dubium illud fecisse, hec ibi. **E**t quibus verbis apparet quod in tribus casibus in genere suspectus de heresi vehementer postquam abiurauit pena plebii relapsoz. **P**rimus est quando relabatur in eandem et pristinam heresim de qua suspectus fuerat vehementer. **S**ecundus quando heresim simpliciter vel generaliter abiurauit et relabatur tamen in aliam heresim, esto quod de ea antea nunquam suspectus habitus fuerit nec delatus. **T**ertius quando hereticos receptat, et eos deducit et fauorem impedit. **E**t hic casus complectitur multos casus et habet multos sinus, ut patet in allegato, §. Eum vero, in c. Accusatus, frequenter repetito. **S**ed queritur quid agendum si talis vehementer suspectus ad mandatum sui iudicis non consenserit continue abiurare. **A**n tradendus sit seculari arbitrio potestatis a iudice uersione debita puniendus, per c. Ad abolendam, §. penultimate. **R**espondeatur, nequaquam, quod c. illud, et §. eius expresse loquitur non de suspectis sed de manifeste deprehensis in heresi, et est rigorosius contra deprehensos manifeste, quam contra suspectos tantummodo est agendum. **E**t si queritur qualiter ergo sit procedendum contra talem, respondeatur, quod procedatur contra eum, per c. excommunicamus, i. et per §. qui vero sola suspitione, et est superius inserto et excommunicabitur in qua excommunicatione si per annum steterit est ut hereticus condemnandus, per alleg. c. Quidam autem suspecti sunt uolenter, et sunt illi qui talia uolenter pagunt, quod ex illis oritur uolenter suspitio contra eos talis ut hereticus est habendus, et sicut de deprehenso in heresi est de eo per omnia iudicandum, per c. excommunicamus, i. extra de here, §. qui vero, et per c. cum contumacia, et per c. ut officium, li. vi. **N**am vel fatetur crimen, vel non, si sic, et uolunt redire et heresim abiura

re ad penitentiam recipiendi sunt per c. ad abolendam, et per c. excommunicamus, i. §. finali, quod si non consenserint abiurare, tradendi sunt curie seculari animaduersione debita puniendi, per c. Ad abolendam, §. primo allegatum. **S**i autem non fatentur crimen, postquam est conuictus, nec consensit abiurare, est ut hereticus impenitens condemnandus, per c. ad abolendam. **U**iolenta enim suspitio ad condemnandum sufficit, et probationem in contrarium non admittit, ut habetur extra de presump. c. litteris, §. c. **A**fferre. **E**t cum hec discussio locum habet in simplici heresi, absque euidencia aut indicium facti, sicut etiam in sexto modo sententiandi patebit, ubi quis ut hereticus condemnatur, etiam si non sit hereticus in re, quatenus magis circa heresim maleficarum, ubi semper concurrat aut euidens factum in pueris, hominibus aut iumentis maleficiatis, aut indicium facti, puta per instrumenta reperta. **E**t licet in simplici heresi penitentes et abiurantes ad penitentiam et ad perpetuos carceres recipiantur ut tactum est. **I**n hac tamen heresi licet ecclesiasticus iudex recipiat ut sic ad penitentiam, civilis tamen propter fore facta circa damna temporalia uel ultimo supplicio punire potest nec ecclesiasticus ipsum impedit quod licet non eum tradat ad puniendum tamen relinquare potest.

Questio Vicesima super primum modum sententiandi.

- Q**uia ergo delata persona.
- U**el reperitur immunis et absolueda totaliter.
  - U**el reperitur solum diffamata de heresi generaliter.
  - U**el reperitur ultra infamiam questionibus et tormentis exponenda aliquantulum.
  - U**el reperitur suspecta de heresi leuiter.
  - U**el reperitur suspecta de heresi vehementer.
  - U**el reperitur suspecta de heresi uolenter.
  - U**el reperitur diffamata de heresi et suspecta insimul et communiter.
  - U**el reperitur confessas heresim et penitens et non relapsa ueraciter.
  - U**el reperitur confessas heresim et penitens sed relapsa probabiliter.
  - U**el reperitur confessas heresim et impenitens sed non relapsa realiter.
  - U**el reperitur confessas heresim et impenitens atque relapsa certitudinaliter.
  - U**el reperitur non confessas sed conuicta de heresi legitimis testibus et alias iudicialiter.

¶ Vel repitur cōiucta de heresi sed fugitiua vel absens p̄sumaciter.

¶ Vel repitur ab alia malefica incinerāda v̄l incinerata delata.

¶ Vel repitur malefica nō inferēdo sed tollendo p̄ remedia illicita z incongruenter.

¶ Vel repitur vt maleficus sagittarius z armoz incantator interimendo letaliter.

¶ Vel repitur vt malefica obstetrix infantes demonibz execrando hostiliter.

¶ Vel repitur remedio a p̄pellationis se tuendo frivole z fraudulentē.

¶ Et si q̄dem repitur immunis totaliter erit p̄ sequentes modū sententiāda finaliter. Ubi notandū q̄ p̄sona delata tūc repit̄ immunis totaliter q̄ p̄cessus meritis diligenter cū bono cōsilio peritorz discussis nō conuincit̄ nec cōfessione p̄pria. nec facti euidēria. nec testiu z p̄ductione legitima. qz videlz discrepant in principali. nec etiā alias illa p̄sona fuit suspecta aut diffamata publice de antedicto crimine. qz secus si de aliquo alio crimine esset diffamata. nec etiā sunt indicia facti p̄tra talē p̄sonam. Circa talem talis practica seruat̄. qz absoluenda est per ep̄iscopū aut iudicē p̄ sententiā tenoris sequētis.

Ds. M. miseratōe diuina ep̄iscopus talis ciuitatis. aut iudex talis zc. Attēdentes q̄ tu talis de tali loco z talis diocesis fuisti nobis delatus vel delata de tali heretica p̄auitate. scz maleficaz. Attēdentes etiā illa esse talia q̄ nō valebamus nec debuimus cōuenientibus oculis p̄ransire. descendimus ad inq̄rēndū si p̄dicta fulciren̄ aliqua veritate testes recipiendo te examinando z alia faciendo q̄ debebant s̄m canonicas sanctiones ea p̄pter visis z diligenter examinatis oibz actis z actitatibus in hac causa. habito qz cōsilio p̄itorz in iure ac etiā i theologia facultate illoqz sepi⁹ repetito sedentes p̄ tribunali more iudicis iudicantis ac h̄ntes p̄re oculis solū deū z negocij veritatē sacrosanctis euāgelij positis coram nobis vt de vultu dei iudiciū nostrū p̄deat z oculi nostri videāt equitatē ad nostraz diffinitiuā sententiā. p̄cedimus in hūc modū xp̄i noīe inuocato. Quia p̄ ea q̄ vidim⁹ z audiim⁹ z p̄ducta z oblata. acta z actitata sunt corā nobis in p̄senti causa. nō inuenim⁹ aliquid p̄tra te legitime p̄batū fore de his de q̄bus delatus fueras corā nobis. Pronūciamus declaramus z sententialiter diffinimus p̄tra te nō esse actū legitime corā nobis. p̄pter qd̄ possis z debeas vt hereticus aut malefic⁹ iudicari nec suspectus haberi aliq̄līter de be

retica p̄auitate. quare a p̄senti instantia inq̄sitione z iudicō totaliter te relaxam⁹. lata fuit hec sententiā zc. **T**eneatur vt nō ponat̄ in sententiā quacūqz q̄ delatus sit insons vel immunis. sed q̄ nō fuit probatū legitime cōtra eum. Quia si postmodū tempis processu iterum deferatur z legitime probatur p̄t nō obstante p̄dicta absolutoria sententiā cōdemnari. Nota etiā q̄ eisdem modis absoluendus ē quis quando est delatus de receptatōe defensatione seu alia fautoria heretice p̄auitatis vbi nihil p̄batur legitime cōtra eū. **S**ecularis iudex cōmissione ep̄iscopi modo suo iudicabit.

¶ Questio. xxi. sup secundū modū sententiādi delatam z tantummodo diffamatam

Secundus modus sententiandi ē q̄ delatus vel delata p̄cessus meritis diligenter discussis cum bono cōsilio peritorz reperitur tantummodo de tali heresi diffamatus in aliqua villa ciuitate v̄l puīntia. Et hoc est quādo delatus talis nō cōiunctur nec propria confessione. nec facti euidētia. nec testiu p̄ductione legitima. nec sunt quecūqz indicia alia probata contra eū nisi p̄cise sola infamia ita q̄ in speciali nullū p̄bat̄ maleficiū p̄petratū. qd̄ qd̄ p̄bare p̄t sup vebementē aut violentā suspitōem q̄n verba cōminatoria sup lesionē inferēdam p̄tulisset dicendo in effectu vel in sententiā. **I**n breui tū senties que tibi euenient z posteffectus aliq̄s fuisset subsecutus in lesione corporoz aut iumentoz. Circa istū igitur cōtra quē nil p̄batur nisi p̄cise infamia talis practica ē seruāda. **I**n tali em̄ casu qz sententiā nō potest pro delato ferri absoluendo eundē. sicut in primo modo tactū ē sed contra indicendo sibi canonicam portōnē. **I**deo ep̄iscopus seu eius officialis aut iudex aduertāt primo q̄ in causa heresis nō refert si aliq̄s sit tantūmō apud bonos z graues p̄sonas diffamatus. imo attendit̄ hic q̄ etiam apud quoscūqz viles z simplices sit diffamatus. **E**t ratio est. quia a q̄b q̄s potest accusari in crimine heresis apud illos etiam potest quis infamari. sed quilibet hereticus potest a q̄buscūqz p̄sonis accusari cū tantum mō inimici capitales vt supra patuit excipiūtur. ergo apud illos potest infamari.

¶ Feret ergo ep̄s seu iudex sup cano. pur. sententiā p̄ hūc modū vel p̄similem.

Ds. M. miseratōe diuina ep̄iscopus talis ciuitatis aut iudex talis domini Considerantes q̄ meritis processus facti p̄ nos p̄tra te talem talis diocesis nobis

delatus de tali heretica prauitate diligenter di-
scussio. Ad inuenimus te p̄fessum nec cō-
uictū de p̄dicta labe. nec alias suspectū ad mi-
nus leuiter nisi q̄ te repimus legitime r̄ vera-
citer. in tali villa ciuitate vel diocesi r̄ apud
bonos r̄ malos publice diffamatus. Et p̄pter
ad purgandū h̄mōi infamiaz. r̄ vt hon⁹ odor
in cetu fidelū existas. tibi indicimus cano-
nicā purgationē vt ē iuris assignādo tibi talē
diem talis mēsis r̄ talē horam talis diei. In
q̄ cōpareas p̄sonaliter corā nobis vt purges
tuā infamiā tanta manu ordinis tui. q̄ quidē
p̄purgatores sunt hoies fide catholici ac vita
p̄bati r̄ qui p̄uersationē tuā ac vitā nouerūt
nō tam moderno tpe q̄s transacto. Signifi-
cantes q̄ si in purgationē defeceris te habebi-
mus p̄ uicto putyolūt canōice sanctiones.

Rec autē cōsiderandū ē q̄ q̄n aliq̄s repi-
tur legitime de aliq̄ heresi publice dif-
famatus r̄ p̄tra eū aliq̄d nō p̄bat. nisi
infamia ip̄a sola indicit̄ sibi canonica purga-
tio hoc ē q̄ habeat aliq̄s viros. Septē decē
vel viginti vel triginta fin q̄ plū vel minus
r̄ in locis plurib; vel paucioribus magis vel
minus in signibus fuerit diffamatus. q̄ sunt
sue p̄ditionis seu ordinis. vt si diffamatus re-
ligiosus r̄ illi sunt religiosi si clericus secula-
ris r̄ illi clerici seclares si milites r̄ illi milites.
q̄ purgāt eū a crimine. de q̄ ē diffamatus qui
p̄purgatores dicuntur eē hoies fide catholici
r̄ vita p̄bati q̄ r̄ illius p̄uersationē r̄ vitā non
tam moderno tpe q̄s antiq̄ nouerūt. vt h̄r ex-
tra de pur. ca. inter sollicitudines. Si autē se
purgare noluerit excoicetur. quā excoicatio-
nem si p̄ annū sustinuerit aīo indurato extūc
vt hereticus p̄demnat. iuxta. c. excoicam⁹ ita
q̄. s. q̄ aut. Si autē se purgare decreuerit s; in
purgationē defecerit. hoc est q̄ p̄purgatores
tales r̄ tantos put ei iniūctū fuit q̄ eū purgēt.
nō inuenerit p̄ cōuicto h̄r. r̄ sic vt heretic⁹ cō-
demnat. vt h̄r extra de here. excoicamus. i. s.
adijimus. r̄ ver. q̄ nō se. r̄ de purga. ca. Cum
dilectus. Considerandū autē ē hic q̄ q̄n d̄r q̄
indicat̄ diffamato q̄tenus purget se trina vt
quarta manu ordinis sui q̄ ordo sumit̄ ibi i
genere r̄ nō in specie. vñ si ep̄us purgandus ē
nō negatur quin euz ep̄is purgandus possit
admitti. Abbates r̄ religiosi p̄sbiteri r̄ alijs
pari forma de pur. ca. Quoties purgabit autē
se diffamatus p̄ modū q̄ seq̄tur. vt colligit̄ ex-
tra de purga. ca. quoties. s. porro. r̄ c. accipi-
mus. Quo ad secundū.

Adueniente autē termino eidem diffamato ad se purgandū canonice assignato cōparebit p̄sonaliter purgandus

eū suis p̄purgatoribus corā ep̄o r̄ inquisito-
re in loco vbi noscitur infamatus r̄ ille q̄ diffamatus ē ponēs manū sup librū euāgeliorū
ante eū positū. dicet sic. Ego iuro sup ista q̄-
tuor euāgelia sc̄ta dei q̄ talē heresim exp̄mē-
do eā de q̄ sum diffamatus nūq̄ tenui nec cre-
didit̄ nec docui nec teneo nec credo. Negabit
sc̄z illud euz iuramento de q̄ ē diffamatus q̄s
qd̄ sit illud. Quo facto omnes p̄purgatores
ponēt manū sup librū p̄dictū euāgeliorū.
Et quilibet dicet ita. Et ego iuro sup ista san-
cta dei euāgelia q̄ credo ip̄m verū inrasse. Et
tunc canonicē est purgatus.

Considerandū est etiā diffamatus de here-
si ibi ē purgandus vbi noscitur diffamatus. et
si fuerit in multis locis infamatus impona-
tur sibi q̄ in oibus illis fidē catholicā publi-
ce p̄fiteatur r̄ detestet̄ heresim de qua noscitur
infamatus de pur. ca. iter sollicitudines. nec
p̄temnat q̄ canonicē se de heresi purgauit. nā
si post purgationē incidit in heresim tā pur-
gatā p̄ lapso habet r̄ vt relapsus tradendus
est curie seclari. iuxta. c. excoicamus. i. s. adū-
cim⁹. r̄ ver. vt si ē post purgationē. r̄ c. ad abo-
lendā. s. illos quoq̄ secus aut si in aliā he-
resim incidit d̄ qua se ate nō purgauit. iuxta
c. allegatum.

Questio. xxij. sup terciū modū sententiam
di diffamatorū r̄ q̄stionibus exponendam.

Tercius modus processum fidei fini-
endi r̄ terminandi est q̄n delatus de he-
resi p̄cessus meritis diligenter p̄side-
ratis cū bono p̄silio p̄torū repitur varius vel
habes indicia cōtra se ad q̄stiones vt. s. expo-
natur q̄stionibus r̄ tormentis. vt si q̄stionat⁹
nihil concesserit p̄ immuni r̄ innocente ha-
beatur. Et hoc est q̄n delatus nō est deprehē-
sus nec p̄pria confessione nec facti euidētia
nec testiū legitima p̄ductione nec sunt indi-
cia ad talē suspensionē vt habeat heresim abiu-
rare. Est tamē in suis p̄fessionibus varius.
Vel alias sunt indicia sufficientia ad q̄stio-
nes r̄ tormenta. Circa istū talis practica ē ser-
uanda. In tali autē casu q̄ snia interlocuto-
ria est cōtra delatū ferenda r̄ nō p̄ eo. Ideo p̄
inquisitorem conuictim r̄ non diuisim ē fe-
renda. iuxta. c. multoz. In primis si talis ste-
terit in negatiuis firmiter r̄ nullatenus licet
induct⁹ p̄ pbos viros fateri voluerit verita-
tē feret snia q̄ vt sape vim diffinitiuē sententię
per modum tenoris sequentis.

Des. R. misericordie diuina ep̄scopus
talis ciuitatis aut iudex in terris di-
tioni talis domini subiectis. Attē-
dentes meritis processus facti per nos cōtra

te talem talis loci talis diocesis et diligenter
examinatis q̄ tu es varius in tuis cōfessionibus
et nihilominus sunt indicia multa que
sunt sufficientia te ad exponendū questionibus
et tormentis. *Et* p̄pter vt veritas ab ore tuo
pprio habeat et vt deinceps aures iudicū nō
offendas interloquēdo declaramus iudica-
mus et sententiamus die p̄nti et hora tali te
supponendū questionibus et tormentis lata fuit
hec sententia.

Si questionandus reperiat varius et in si-
mul sint indicia alia ad questiones sufficien-
tia penes vtrūq̄ in snia. vt in p̄dicta positus
est si aut̄ hec duo nō concurrāt sed vsū tm̄ vt
pote varietas sine alijs indicijs vel alia indi-
cia sine varietate ponet in snia vt inuenitur.
sentētia antē lata mox exequat̄ vel exequi si-
muletur. *Nō* sit tm̄ iudex multū voluntari⁹
ad questionandū aliquē. nā questiones et tor-
menta nō inferunt nisi in defectu aliarū p̄ba-
tionū. *Et* ideo p̄quirat alias p̄bationes q̄
si nō inuenit et tenet p̄babilit̄ q̄ delatus
est culpabilis sed metu negat veritatē bonis
modis et quibz cautelosis interdū adhibitis.
eius amicis inducentibus ad veritatē dicendā
faciat suā diligentia vt ab ore eius habeat ve-
ritatē et negociū nō festinet. nā meditatio fre-
quens et carceris et calamitas ac replicata in-
formatio p̄borū viroz disponūt ad veritatē
crudiendā. *Nō* si delato cōuenienter expecta-
to et tpe cōgruenter progato ac delato multi-
pliciter informato. *Credat* fide bona ep̄us et
iudex oibus cōsideratis ipm̄ delatū negare
veritatē questionem eū moderate sine tm̄ effu-
sione sanguinis scientes q̄ q̄stiones sunt fal-
laces et inefficaces. *Nā* aliq̄ sunt ita molles
corde et recordes q̄ ad leuē torturā oīa cōce-
derent quecūq̄ falsa. *Aliqui* aut̄ sunt ita p̄ti-
naces q̄ q̄stionē mēbz vexarent ab eis veritas
nō haberet. *Aliq̄* sunt qui fuerūt alias que-
stionati et istoꝝ aliqui melius sustinet̄ q̄stio-
nes q̄ statim brachia trabunt̄ et flectunt̄. ali-
qui aut̄ remanēt debiliores et sic minus susti-
nent questiones. aliq̄ etiā sunt maleficiati et
in questionibus maleficijs vtunt̄ qui ante mo-
rērentur q̄ aliqd̄ faterent̄ efficiunt̄ enī quasi
insensibiles. *Quare* in questionibus cū maxi-
ma prudētia est agendū et ad cōditionē que-
stionandi q̄ plurimū attendendū. *Cū* aut̄ la-
ta fuerit mox ministri se disponāt ad q̄stionā-
dum delatū. *Et* cū disponūt se ep̄s aut iudex
et p̄ se et p̄ alios bonos viros fidei zelatores
inducāt questionandū ad fatendū libere. etiā
cōpromittendo ad cōseruationē vite si opus
sit vt supra tactū ē. *Et* si nec sic poterit ad ter-

rozē vel etiā ad veritatē fatendā induci potes-
runt secundā diē vel terciā assignare ad cōti-
nuandū tormenta nō ad iterandū q̄ iterari
nō debēt nisi nouis supuenientibus indicijs
cōtra eū et tunc p̄nt sed cōtinuari nō p̄hibet̄
dicit̄ ergo sic. *Et* nos. *Ep̄s* et. *Iudex* si
assit p̄fati assignamus tibi tali diē talez ad q̄-
stiones p̄tinuandū vt a tuo ore pprio veritas
eruat̄ et rotū ponat̄ in p̄cessu. *Et* infra tem-
pus eidē assignatū et p̄ se et p̄ alios p̄bos vi-
ros inducēt eū ad fatendū veritatē. *Et* si fate-
ri noluerit diē assignata poterūt q̄stiones cō-
tinuari et sic questionet̄ eidē vel alijs grau-
bus tormentozū fortius vel leuius fm̄ maio-
rem culpā gratuitatē. *Et* poterunt iudices
multas cautelas licitas adhibere et in verbis
et in factis. vt veritas habeat̄ quas magis do-
cet experientia atq̄ vsus et negocioz varietas
q̄ ars alicui⁹ seu doctrina. *Ubi* aut̄ decenter
questionatus et tormentis exposit⁹ noluerit de-
tegere veritatē ampli⁹ nō veret̄ sed libere abi-
re dimittat̄. *Si* aut̄ p̄stiterit in ipa p̄fessione
et p̄derit veritatē culpā ppriā cognoscendo et
ab ecclesia veniā postulando tāq̄ deprehēn-
sus in heresim propria confessione sed peni-
tēs. *Iuxta*. c. ad abolendā. §. p̄nti. abiuret et
sentēcialiter vt deprehensus publice p̄dēne-
tur p̄ modū quo p̄demnant̄ in heresim dep̄-
hensi ppriā cōfessione. vt dicit̄ infra in octa-
uo mō expediēdi hmoi deprehēsos videatur
ibi. vbi vero veritatē p̄derit et nō penituerit
sed in heresi p̄tinaciter p̄stiterit et relapsus
nō fuerit cōdemnabit̄. iuxta. c. ad abolendā.
§. p̄nti. et expectat⁹ cōpetenter informat⁹ de-
center tradet̄ brachio seculari vltimo suppli-
cio ferend⁹. vt dicit̄ infra in decimo mō *Si*
aut̄ relapsus fuerit p̄demnabit̄ p̄ modū q̄ di-
citur infra in decimo mō p̄cessum aliquē ter-
minandi videat̄ ibi.

Ic aut̄ est diligentius attendendū q̄
ille qui questionandus est ante que-
stiones interdū cōtra se nihil cōfiteat̄
nec aliquid p̄bat̄ p̄pter qd̄ possit nec debeat
heresim abiurare nec p̄pter heresim p̄demna-
ri et de talibz agit̄ hiez dictū est statim. *Inter-*
dum aut̄ ipse delat⁹ est in heresim deprehēn-
sus vel al̄s sunt alia p̄tra eū p̄bata indicia p̄-
pter q̄ debet abiurare vt leuiter vel vebemē-
ter de heresi suspect⁹ p̄pter q̄ nō est questionā-
dus sed si vltra hoc negat aliqua q̄ nō p̄ban-
tur sed sunt indicia sufficientia ad q̄stiones. et
cū p̄ talibz questionat̄ s; nihil p̄pter q̄stiones
cōfiteat̄ nihilominus ista nō est absoluenda
iuxta primū modū sed fm̄ p̄bata cōtra eam
p̄cedatur et adiurabit̄ vel vt suspectus vel vt

deprehensus si vir put processus merita exigent et requirent. si vero propter questiones cofiteatur illa vel eorum aliqua propter que questionatur tunc abiurabit hec et illa et per istis et illis sententia contra eum est ferenda.

¶ Questio. xxiiij. super quartum modum sententiandi delata et suspecta leuiter.

Quartus modus processum fidei sententiandi et terminandi est quando delatus de heresi processus meritis diligenter discussis cum bono consilio in iure pitorum reperitur tamen suspectus de heresi leuiter et hoc est quando delatus de heresi non deprehenditur nec confessio nec propria nec facti euidentia nec testium productione legitima. nec alia sunt indicia fortia seu uehementia de illa heresi contra eum sed tantummodo modica et leuia et talia esse per consilium indicata propter que ut suspectus leuiter de heresi potest et debet ut talis illam heresim de qua delatus existit abiurare et talis si relapsus pena relapsi debita non puniatur. licet grauius tunc fuerit puniendus quam si non in ante abiurasset. Iuxta. c. accusatus. in prin. de heresi. vi. Circa istum talis practica est seruanda. Talis enim si habet suspectus publice. abiurabit publice ecclesie per modum qui sequitur in fine.

Ego talis diocesis talis habitator ciuitatis vel loci talis in iudicio constitutus coram uobis domino episcopo talis ciuitatis. sacrosanctis euangelis positis coram me et proprijs manibus eis per me tactis. Juro me credere corde et profiteor ore illam sanctam fidem catholicam et apostolicam quam sacrosancta romana ecclesia credit confitetur predicat et obseruat. Item iuro me credere corde et profiteor ore quod dominus iesus christus cum omnibus sanctis detestatur heresim pessimam maleficam et quod omnes illam insequentem seu illi adherentes eternis ignibus cruciantur cum diabolo et angelis eius eternaliter nisi resipiscant et ecclesie sanete per penitentiam reconciliati fuerint. Et consequenter abiuro abnegare et reuocare illam heresim de qua habetis me suspectam uos domini episcopi et officialis uicarius que familiaritate cum maleficis habui. eorum errorem ignoranter defendi odio habui inquisitores et illarum persecutores seu etiam que eorum crimina non detexi. Item iuro quod nunquam predictam heresim credidi neque credo nec illi adhesi nec adherere nec unquam credam neque herebo nec illam docui nec docere intendam quod si aliquid predictorum fecerim in futurum quod deus auertat penis iuris taliter abiuratis prompto animo me submitto paratus subire omnem penam quam per his que feci et dixi merito me habetis suspectum uolueritis mihi iniungere illam iuro per uiribus adimplere ut nul-

latentis contrauenire sicut me deus adiunget et hec euangelia sacrosancta.

¶ Predicta autem abiuratio fiat in vulgari ut ab omnibus intelligatur. Quia facta iudex si adest aut officialis potest sibi dicere publice in vulgari talia uerba vel filia in effectu. fili vel filia tu suspicionem quam te habebamus ut non immerito abiurasti et purgasti per abiurationem prelibatam de cetero caueas tibi quod non incidas in hac heresim abiurata. Nam licet si penitens non traderis brachio seculari. quia abiurasti tamen suspectus leuiter et non uehementer. tamen tunc multo fortius punieris quam si non abiurasses et ammodo per modico habetis suspecta uehementer et ubi ut talis abiurares et plaberis pena relapsi debita punieris absque misericordia traderis curie seculari ultimo supplicio frueda. Si autem abiurat secrete in camera episcopi vel camera iudicis quam seorsum non est factum publicum. modo consimili abiurabit. Quibus pactis seretur sententia in hunc modum.

Dos miseratone diuina episcopi talis ciuitatis aut iudex si adest in terris talis domini ditioni subiectis. Attendentes que uisus et diligenter consideratis processum meritis per nos facti contra te tale delatum nobis de heretica prauitate reperimus te talia et talia commisisse dicant illa que te reddunt suspectum leuiter de heresi et propter que te tale merito habentes te fecimus ut leuiter suspectum de predicta labe eandem heresim abiurare. Verum ne predicta pre commissa remaneant impunita et ut efficiaris cautiore in futurum de multorum et magnorum consilio in iure pitorum ac etiam religiosorum. In et super his habito maturo piter et digesto habentes per oculis solum deum ac irrefragabilem sancte fidei catholicam ueritatem sacrosanctis euangelis positis coram nobis. Ut de uultu dei iudicium nostrum preceat. et oculi nostri uideant equitatem sedentesque per tribunali more iudicium iudicantium te tale hic in nostra presentia personaliter constitutum per modum qui sequitur condeminamus sententiam seu potius penitentiam seorsum ne de cetero unquam scieris teneas associates uerbis defendas legas seu habeas tale. et ne deinceps recedant illa que commisit propter que suspecta fuit habita de predicta heretica prauitate lata fuit hec sententia seu penitentia.

¶ Caueatque notarius que in processu ponat que talis abiuratio est facta tamen per suspectum habentem de heresi leuiter et non uehementer. aliam periculum magnam esse possit.

¶ Questio. xxiiij. super quintum modum sententiandi suspecta uehementer.

2° p^r

Quintus modus processum fidei finiendi et terminandi est quoniam delata de heresi processus meritis diligenter discussis cum bono consilio in iure pitorum reperit suspecta de heresi vehementer. Et hoc est quoniam delata de heretica prauitate non reperit legitime deprehensa nec professione propria nec facti euidencia nec testium productione legitima. scilicet sunt magna et grauius probata iudicia contra eam. et talia per consilium indicata quae illam reddunt suspectam vehementer de praedicta heretica prauitate. Circa istum talis practica est seruanda. Talis namque debet ut suspectus vehementer de tali heresi abiurare illam hereticam prauitatem. ita quod si post modum relapsus pena relapsi debita puniatur hoc est quod tradatur brachio seculari ultimo supplicio ferienda. Juxta. c. accusatus. in prin. de here. li. vi. Et abiurabit publice vel secreta secundum quod suspectus est habitus publice vel secreta et apud plures vel pauciores et graues vel leues. ut dictum est statim de illo qui est suspectus leuiter de heresi. et huiusmodi talis heresim abiurare. Modus autem disponendi ad abiurationem talis est. Adueniente namque die dominica ad abiurationem faciendam et ad audiendam sententiam seu penam abiurando imponendam. praedicator sermonem faciet generale. Quo facto legatur publice per notarium vel clericum ea de quibus ipse abiurandus est conuictus et alia ex quibus habitus est suspectus de heresi vehementer. Post dicit sibi per iudicem vel officialem. Ecce quod ex hic recitatis tu es nobis suspectus de tali heresi vehementer quare oportet quod tu purges te et abiures heresim supra dictam. et tunc ponet coram abiurando liber euangeliorum et ipse ponet manum super illum et si scit legere competenter tradetur sibi sequens abiuratio in scriptis et leget coram omni populo. Si autem nesciat legere competenter notarius legat ea spaciose et abiurandus respondebit alta et intelligibili voce per hunc modum. Nam notarius vel clericus dicit sic. Ego talis de tali loco. Et iste respondebit per eadem verba. et ille in iudicio constitutus et iste respondebit per eadem verba in vulgari semper. Et sic quousque abiuratio sit finita et abiurabit per formam tenoris sequentis. *Abiuratio*

Ego talis de tali loco talis diocesis in iudicio personaliter constitutus. Coram vobis venerandis dominis episcopo talis civitatis et tali iudice in terris ditioni talis domini subiectis sacrosanctis euangelijis positus coram me propriis manibus per me tactis. Juro me credere corde et profiteor ore illam sanctam fidem catholicam et apostolicam quam sacrosancta romana ecclesia docet profiteri predicat et tenet.

Item iuro me credere corde et profiteor ore quod etc. Explicet articulus catholicus contrarius illi heresi de qua vehementer est suspectus ut verbi gratia. Si est de heresi maleficarum dicit sic. Juro me credere quod non solum simpliciter heretici aut scismatici eternis ignibus cruciabunt. verum super omnes heresi maleficarum infecti demonijis fide quam in sacro fonte baptismatis preceperunt abnegantes et spurcitijs diabolicis per implendis eorum prauis desiderijs insistentibus hominibus iumentis terre frugibus plurimum nocumeta inferentes. Et sequenter abiuro ab nego et reuoco illam heresim seu potius insiditatem quam false et mendaciter asserit non aliquam maleficam in terris et quod nemo credere debeat illas posse nocumeta inferre auxilio demonum cum talis infidelitas expresse militat ut iam cognosco aduersus determinationem sancte matris ecclesie omnium catholicorum doctorum immo et aduersus leges impiales quam hominibus coburendas decreuerunt. Item iuro quod nunquam praedictae heresi credidi supple praeraciter neque nunc credo neque credam. nec adhereo de praeterito nec adherere intendam. nec docui nec docere intendam nec docebo. Item iuro et promitto quod talia et talia exprimantur propter quod habetis me suspectum de hominibus heresi vehementer nunquam faciam nec operari ut fiat dabo. Quod si aliquid de praedictis fecero in futurum quod deus auertat penis de iure relapsis debitis proprio me submitto paratus subire omnem penam quam per his que feci et dixi propter quod habetis me suspectum de dicta heresi vehementer decreueritis mihi iniungere et illam iuro et promitto per viribus adimplere et nullatenus contraire. sic me deus adiuuet et hec euangelia sacrosancta.

Predicta autem abiuratio fiat in vulgari ut ab omnibus capiatur nisi fieret solummodo coram personis ecclesiasticis quae lingua latina intelligerent competenter. Si autem abiurauerit secreta scilicet in palatio episcopi vel camera episcopi quoniam scilicet factum non est publicum modo consimili abiurabit.

Facta autem praedicta abiuratione iudex auisabit eum ut supra quod non incidat relabendo in penam relapsorum.

Sit cautus notarius quod ponat in actis quomodo talis abiuratio facta est per talem ut per suspectum de heresi vehementer ad hoc ut si relabere sciatur qualiter puniret. quia pena relapsis debita. Quibus pactis fere sententia seu penam in hunc modum.

Dos. A. eps talis civitatis. et frater si assit. A. inquisitor heretice prauitatis in terris talis domini ditioni subiectis a sancta sede apostolica specialiter delegatus. Attendentes quod tu talis de tali loco et talis diocesis

talia et talia promissisti dicant illa, ut ex processu
meritis diligenter discussis legitime nobis co-
stat propter quod merito habemus te suspectum vehe-
menter de tali heretica prauitate. Et ut tali-
ter suspectum te fecim? abjurare de magno con-
silio in iure pitorum iusticia suadente. Utrum ut
efficiaris cautior in futurum et ne reddaris pro-
cliuor ad similia pagoda et ne crimina pma-
neant impunita ut sis ceteris delinquentibus
in exemplum de multorum et magnorum in iure
consilio pitorum ac etiam in facultate theologica
magistro seu doctorum. In et super his habito
maturo et digesto habentes per oculos solum deum
ac sancte fidei catholice et apostolice veritate sa-
cro sanctis euangelijis positus coram nobis, ut
de vultu dei iudicium nostrum pdeat, et oculi no-
stri videant equitatem sedentesque per tribunal mo-
re iudicium iudicantium te tale hic in nostra psen-
tia psonaliter constitutum forma qua sequitur con-
demnamus seu potius penitentiam? vicem ne
deinceps talia vel talia facere vel dicere aut
docere psumas, ponant illa que couincit com-
misisse propter quod fuit suspectus habitus de pdicta
heresi vehementer et nonnulla que si committeret
incideret leuiter in relapsum sed alia sibi im-
ponant, put negotij varietas expostulat et re-
quirat. Ut pote quod nunquam scienter habeat talia
exercitauerit nec eos quos se iurauerit abiurasse re-
cepit et filia, lata sunt hec sententia.

Attendendum autem quod suspecti de heresi et non
deprehensi siue sint suspecti vehementer siue
leuiter non debent perpetuo incarcerari nec ppe-
tuo in murari, quod hec est pena illorum qui fue-
runt heretici et postea penituerunt, ut patet in c.
excoicamus, ij. de here. et in c. qm. de here. li.
vi. sed pnt propter illa que commiserunt ex quibus habi-
ti sunt suspecti ad certum tempus carceri mancipari
et postmodum put videbit dispensari, iuxta
c. ut commissi, de here. li. vi. Nec homines suspecti
sunt crucibus consignandi, nam cruce sunt insi-
gnia heretici penitentis, suspecti autem non fuerunt
heretici habitus quare non sunt consignandi pot-
est eis imponi quod stent certis diebus solenni-
bus in valuis talium ecclesiarum, vel circa altar-
ia dum missarum solennia celebrant habentes in
manibus cereum ardentem tanti ponderis, vel quod
vadant ad tale pegrinationem et similia put
negotij qualitas expedit et requirit.

Questio. xxv. sup scriptum modum sententiandi
delatum violenter suspectum.

Certus modus processus fidei termina-
di est quando delatus de heretica prauita-
te processus meritis diligenter discussis
cum bono consilio in iure pitorum reperit de heresi
suspectus vehementer. Et hoc est quando delatus

ipse non reperit legitime deprehensus confessio-
ne propria nec facti euidentia nec testium pductione
legitima, sed sunt indicia non leuia solum vel ve-
hementia, sed fortissima et violentissima que ipsum
delatum reddunt merito suspectum de dicta heresi
violenter et propter quod talis debet ut suspectus
violenter de dicta heresi iudicari. Et ut mo-
dus iste clarius intelligatur demus exempla tam
de simplici heresi in fide quam et de heresi male-
ficarum. Nam in simplici heresi casus contingit
ret quando delatus ipse non reperitur legitime depre-
hensus confessione propria etc. ut supra. tunc propter
aliquid quod dicitur vel egit ut pote citatus in non
causa fidei sustinuit excoicationem per annum vel
plus, talis iam est suspectus leuiter de heresi
quod hoc non caret scrupulo heretice prauitatis,
de penis, c. grauē. Citatus autem responsurus
de fide ubi non coparet, sed rennuat contumaciter
coparere propter quod excoicatur, tunc fit suspec-
tus de heresi vehementer, nam tunc leuis suspi-
tio transit in vehementem, et si sustinet illam ex-
coicationem per annum alio pertinaci tunc fit suspectus
de heresi violenter. Nam et tunc vehementis suspi-
tio transit in violentam contra quam non admittit
defensio immo ex tunc talis est ut hereticus con-
demnandus, ut patet per c. cum contumacia, et no-
tatur ibidem li. vi. In heresi vero maleficarum
exemplificat super violentam suspicionem quando di-
xit et egit aliqua que a maleficis practicant quam
volunt aliquem maleficari, et quod hoc commune est
ut verbis comminatorijs aut factis per visum
vel tactum se habeant manifestare triplici ex cau-
sa ut peccatus in iudicibus aggrauet, et ut sim-
plices eo facilius seducant, et ut deus per am-
plius offendant et maior leniendi in homines sibi
facultas relinquat, vnde violenter malefica sit
suspecta quando post verba comminatoria dicendo,
faciam tibi que in breui senties vel similia in sen-
tentia et post verba effectus aliquid in ipso vel
in alio fuit subsecutus, tunc enim non leuiter fit
suspecta sicut quod propter familiaritatem habitam cum
maleficis fuerunt suspecti, aut qui peare ad
amorem inordinatum aliquem voluissent, vide su-
pra de tribus suspicionibus leui vehementi et
violenta. Nunc videndum est qualis practica
sicut talibus seruanda. Nam circa violenter sus-
pectum in simplici heresi hec practica seruaf.
Nam licet in re fortassis non sit hereticus, ut po-
te quod non habet errorem in mente, nec de illo pertinaci-
am in voluntate, ut notat Archiepiscopus, sup. c. alle,
nihilominus est ut hereticus condemnandus,
propter predictam suspicionem violentam contra quam
non est probatio admittenda, condemnaf autem he-
retica sic, quod si nolit resiliere et heresim abiu-
rare et satisfactionem condignam exhibere tradit

brachio seculari animaduersione debita puniendus. iuxta. c. ad abolendam. §. pñti. Si autem veliter cōsentiat cū effectu adiurat heresim et carceri ppetuo mancipat. in tra. c. exco municamus. ij. de here. Pariforma ille q̄ sic est suspectus de heresi violēter. Circa suspēctam aut violēter sup heresim maleficarū. licet idē modus esset obseruandus. tū mitiori mō pcedendo. Aduertendū q̄ si stabit in negatiua asserēs put facere solēt. q̄ nō ea intentione verba illa ptulerit. sed ex vehemēti et muliebri passione. vñ z iudici nō vidēt ipam igni posse adiudicare nō obstantē violēta suspitōe. tūc iudex ea in carceribz detēta inq̄rat et pclamare faciat si in similibz dudū notata fuisset. z si sic vtrū publice sit de tali heresi difsamata. ex q̄bus pcedere ad vltēriora p̄t taliter vt añ oia questionibz tormētis exponat z si indicia apparuerint sup talē heresim aut super maleficiū taciturnitatis. puta qz lachrymas nō effudit. immoz quasi insensibilis ad tormēta repitur qz vīez cito post tormēta oībz viribz restituit. tunc pcedat per varias cautelas supra positas vbi de silibz agit. Et in casu q̄ oia deficerent tunc aduertat q̄ si si mīlta dudū ppetrauit. tūc oīno nō est dimittenda. sed p annū ad minns squalozibz carceris mancipāda et crucianda. sepissime etiā examinanda p̄cipue sacrationibz diebus Si aut difsamata cū hoc. licet tunc iudex per ea que supra tacta sunt circa simplices heresim ipam posset igni adiudicare. p̄cipue p̄opter multiplicatiōē testiū. et qz sepius in similibz vel i alijs maleficijs fuit notata. q̄ quā cū pietate pcedere vult. Ideo iudicē ei canonicam purgationē vt vīez. xx. aut. xxx. copurgatores hebeat et pcedat put in secūdo mō sententiandi tactū est. ita vīez indicando sibi q̄ si in purgatiōe defecerit q̄ tūc tāq̄ rea igni adiudicabit. et fm hoc iudex pcedere p̄t. In casu vtro quo se purgaret. tunc abiurationē oīs heresē cū pena relapsoz ac ppetua pñia p modū q̄ sequit̄ in snia formāda. faciat et modus d̄sponēdi ad abiurationē talis est vt dictum est in quarto et quinto modis pcedentibus p̄cessum fidei terminandi. Nota etiā q̄ in sequētibz modis oībz sententiādi vbi iudices p viā pietatis pcedere vellēt. tunc p modū iam tactū pcedere possent. Sed qz seculares iudices vārys suis vtuntur modis iuxta rigorē z nō semp iuxta equitatē pcedētes. Ideo iōis infallibilis regula z mod⁹ assignari nō p̄t sicut iudici ecclesiastico q̄ abiurationē recipere p̄t sub ppetua pñia p modū qui seq̄t. Ego tal de tali loco talis diocef ia

iudicio psonaliter cōstitutus corā vobis venerabilibz dñis ep̄o talis ciuitatis z iudicibz sacrosanctis euāgelijz positus corā me eisq̄ p̄p̄ijs manibz p me corporaliter tactis iuro me credere corde et p̄fiteor ore illā sanctā fidem catholicā et aplicaz quā sacrosancta ro. eccle. tenet p̄fitef credit p̄dicat atqz docet. Et cōsequenter abiuro oēm heresim et abnego et reuoco extollentē se aduersus sanctā romanā z aplicā ecclesiā cuiuscūqz secte fuerit vel erroris. Itē iuro et p̄mitto talia et talia exprimā tur illa q̄ egi seu dixi p̄pter q̄ et ex culpa mea habetis me suspectū de dicta heresi violēter. deinceps nūq̄ faciā vel dicā vel q̄ fiant ope ram dabo. Itē iuro et p̄mitto q̄ oēm pñiam quā mihi iniungere volueritis p̄ p̄dictis viribz adimplebo nec cōtraueniā in aliq̄. sic me deus adiuet et ista sacrosancta euāgelia. Q̄ si contra abiurata fecero in futurū qd̄ deus auertat extūc penis de iure relapsis debitis nūc p tunc obligo et astringo q̄tenus illis ferioz. Sit caut⁹ notari⁹ q̄ scribat in actis q̄ dicta abiuratio est facta p vnū de heresi violēter suspectū. vt si probaret post relapsus vt tunc talis iudicaret talis et traderet brachio seculari. Ego talis de tali loco talis diocef in iudicio psonaliter cōstitut⁹ corā vobis venerabilibz dñis. A ep̄o talis ciuitatis iudicibz in terris talis dñi sacrosanctis euāgelijz positus corā me eisq̄ p̄p̄ijs manibz p me corporaliter tactis. iuro me credere corde et p̄fiteor ore illā sanctā fidē catholicā z aplicam quā sacrosancta ro. ec. tenet p̄fitef credit p̄dicat atqz docet. Et psequēter abiuro abnego et reuoco oēm heresim extollentē se aduersus sanctā romanā et aplicā eccle. cuiuscūqz secte fuerit vel erroris. Itē iuro z p̄mitto z talia et talia exprimantur illa que egi seu dixi p̄pter q̄ z ex culpa mea habetis me suspectū de dicta heresi violēter deinceps nūq̄ faciā vel doceā q̄ fiāt operā dabo. Itē iuro z p̄mitto q̄ oēm pñiaz quā mihi iniungere volueritis p̄ p̄dictis p viribz adimplebo nec cōtraueniā in aliq̄. sic me deus adiuet et ista sacrosancta euāgelia. Q̄ si abiurata vel iurata fecero in futurū diabolo instigāte qd̄ de⁹ auertat peis de iure relaps⁹ debitis nūc p tūc me obligo et astringo q̄ten⁹ illis ferioz cū legitime p̄stiterit me p̄tra fecisse. Sit caut⁹ notari⁹ us q̄ ascribat in actis q̄ dicta abiuratio ē facta p talē tāq̄ p bitū suspectū de heresi violēter. vt si pbaret abiurati⁹ relapsus iudicaret et vt tal traderet brachio seculari. Vbi sic act⁹ absoluat eū a snia excoicationis de q̄ est suspect⁹ habit⁹ vios

finis

Q

Itē iuro et p̄mitto q̄ oēm pñiaz quā mihi iniungere volueritis p̄ p̄dictis viribz adimplebo nec cōtraueniā in aliq̄. sic me deus adiuet et ista sacrosancta euāgelia.

q ij

lenter q̄ incidit sic̄ in heresibz supradictis
Un̄ sicut hereticus cū redijt abiurat est a sn̄a
excoicatiois absoluend⁹ q̄ ois hereticus est
excoicatus. iuxta. c. excoicatus. i. et. ii. de here. z
etiā iuxta. c. ad abolendā. in pn̄. Sic talis de
quo agit cū sit vt heretic⁹ p̄dem n̄adus vt di
ctū est pri⁹ postq̄ abiurauerit est ab excoica
tionis sn̄a absoluendus. Et absolutōe facta
fereť sn̄a seu p̄nā p̄ modū tenoris sequētis.

Quod. A. tps talis ciuitatis et si adest
iudex i terris talis dñi. Attendet q̄
tu talis de tali loco talis dñi. fuisi
nobis delat⁹ de talibz z talibz fide sanctā tan
gentibz exprimant illa et q̄ nos p̄cessim⁹ ad
informādū nos sup illis vt iusticia suadebat
et meritis p̄cessus diligēter exaiatis z oibus
actis et actitat̄ in cō p̄ni inuenimus te talia
et talia p̄misisse explicēt illa. Et p̄pter et nō
immerito de tali heresi explicēt illa te suspe
ctū violēter habētes fecim⁹ te. vt taliter suspe
ctum oēm heresim generaliter publice abiu
rare. put nobis mandat canonice sanctiones
Sane cū fm eadē canonica instituta ois talis
sit vt heretic⁹ cōdemnand⁹ z tu famozilē
silio inherēdo et ad gremiū sancie matris ec
clesie redeūdo abiuraueris vt p̄mittit oēm he
reticā prauitatē p̄pter qd̄ absolui⁹ te a sn̄a
excoicatiois qua vt obnox⁹ dei ecclesie astri
ctus merito tenebaris. Si tñ de corde vero
et fide nō ficta reuersus es ad ecclesie vnitatē
Iccirco inter penitētes deinceps cōputaris
ad mie sinū sacrosancta ecclesia te recipiens
de p̄ni. Verū qz indignū valde existit offen
sas diuinas impunitas p̄uētibz oculis p̄
transire et iniurias hoim castigare cū grauis
us sit diuinā q̄ humanā ledere maiestātē et
ne tua crimina incentiū existāt alijs delin
quēdi z vt efficiaris cautior in futurū ac mi
nus p̄liuus reddaris in posterū ad p̄dicta
seu filia p̄mittēda vt in futuro seculo lenius
patiaris. Nos eps et iudex p̄fatus p̄habito.
In et sup his sano et maturo consilio p̄itorū
sedētes p̄ tribunali more iudicū iudicantiū
habentes p̄ oculis solū deū et sancte fidei ir
refragabilē veritatē sacrosanctis enangelijs
positis corā nobis. vt de vultu dei iudiciū no
strum p̄deat z oculi nostri videāt equitatē te
talē in nostra p̄ntia p̄sonaliter constitutū hoc
die et hora tibi in antea assignatis sentētiā
ter p̄ modū q̄ sequit̄ cōdemnam⁹ seu potius
penitentiam⁹. In primis q̄ statim induaris
sup vestes oēs q̄s defers veste liuida ad mo
dum scapularis monachi sine capucio facta
ante et retro habente cruces de p̄ano crocco
longitudis palmarū triū et latitudinis duo

rum quā vestē deferre habeas sup omnes ve
stes alias p̄ tantū tps exprimat⁹ vnius an
ni vel duorum vel plus vel min⁹ put culpa
exigerit delinquētis z nihilominus cū dicta
veste et crucibz stes in porta talis ecclesie tali
et tanto tpe scz in quattuor festis p̄ncipalibz
virginis gloriose vel talibz et talibus festiui
tatibus in valuis talis et talitū ecclesiarū tes
q̄ ad talem carcerē ad p̄petuū vel ad tale tps
sentētiā cōdemnam⁹. Ponant illa q̄ vide
bunt magis ad honorē fidei expedire attēta
culpe maioritate seu minoritate seu p̄sumacia
delinquētis seq̄. retinētes nob̄ ex certa scia
et expresse vt nobis p̄cedūt canonica instituta
ta quaten⁹ dicta p̄niam possum⁹ mitigare ag
grauare mutare tollere in toto z in p̄te toties
quoties nobis visum fuerit faciendū. lata fu
it hec sententia.

Qua lecta mox executioni debite deman
detur et in duas veste predicta cruces bmo
cōtinente.

Questio. xvi. sup modū sententiandi de
bitam suspectā et diffamatā.

S primus modus p̄cessum fidei fi
niendi et terminādi est qñ delatus de
heretica prauitate processus merito
diligēter discussis cū bono p̄silio p̄itorū in iu
re repūur suspectus de heresi z etiā diffamat⁹
Et hoc est qñ delatus ip̄e nō repitit legitē
de p̄bensus nec p̄pria cōfessione nec facti cui
dentia nec testiū legitima p̄ductione. sed repi
tur publice diffamat⁹ ac etiā reperit̄ur indi
cia p̄tra eū que ip̄m reddūt suspectū alias de
heretica prauitate leniter vt vebemēter. Ut
pote qz habuit magnā familiaritatē cū here
ticis qualis fuit ille de q̄ agitur. In. c. inter
sollitudines. de pur. ca. Et tali rōne infamie
est indicēda canonica purgatio et rōe su
spitionis debet heresim abiurare. iuxta. c. ale
le. inter sollitudines. Circa istū talis practi
ca est seruāda. Talis enī sic publice de heresi
diffamatus et vltra infamiā ex alijs indicijs
suspectus habit⁹ de heretica prauitate in pri
mis purgabit se publice p̄ modū q̄ in secūdo
mō tactū est Qua purgatōe expleta p̄ ip̄m dif
famatus mox idē diffamatus vt suspect⁹ aliter
et ex alijs indicijs heresi de q̄ est suspect⁹ ha
bitus p̄dictū habēs libz evāgelioz corā po
sitis abiurabit per hunc modū. *juramentū.*

Et ego talis de tali loco talis dioceſ corā
vobis venerabilibz dñis meis. A. tpo talis
ciuitatis z iudice in terris talis dñi in iudicio
cōstitutus p̄sonaliter sacrosanctis euāgelijs
positis corā me eisq̄ p̄p̄ijs manibz corpaliter
p̄ me tactis. Juro me credere corde ac p̄fiteor

ore illā sanctā fidē apostolicā quā ro. ecclia cre-
dit p̄fiteat̄ p̄dicat et obseruat. Et cōsequenter
abiuro detestor abnego et reuoco oēm here-
sim extollentē se aduersus sanctā et aplicā ec-
clesiā cuiuscūq; secte fuerint seu erroris. et po-
stca vt sup̄ tactū est. Itē iuro et p̄mitto q̄ ta-
lia et talia q̄ egi p̄pter q̄ et merito sum de tali
heresi diffamat⁹ vt vltra vos me habetis su-
spectū exprimat⁹ illa nūq; deinceps faciam
seu dicā neq; operā dabo q̄ fiāt. ¶ Itē iuro
et p̄mitto q̄ oēm p̄niam quā mihi iniungere
decreueritis p̄ predictis p̄ v̄r̄ib; adimplebo
nec cōtraueniā in aliq; sic me deus adiuuet et
ista euāgelia sacrosancta. Ex si p̄tra p̄dicta iu-
rata et abiurata fecero in futurū qd̄ de⁹ auer-
tat a penis talib; de iure debitis me nūc p̄ tūc
libere suppono obligo et astringo q̄ten⁹ illis
plectar cū p̄bat⁹ legitime extiterit me talia
cōmisisse. ¶ Aduertendū tū hic q̄ si indicia
sunt talia et tā fortia q̄ cū infamia p̄dicta vel
absq; ea reddāt p̄dictū diffamatū suspectū de
heresi vebemēter tūc abiurabit oēm heresim
generalit̄ vt habitū est et si relabant̄ in quā-
cūq; heresim pena relapsis debita puniet̄ vt
in. c. inter sollicitudines. de pur. ca. et in. c. ac-
cusatus. de here. li. vi.

¶ Si aut̄ indicia illa sūt ita modica et leuia
q̄ etiā cū p̄dicta infamia nō reddāt eū suspec-
tū de heresi vebemēter sed solū leuiter tunc
sufficiet q̄ abiuret nō generalit̄ nec simpli-
citer sed singularit̄ heresim de q̄ habit⁹ est
suspectus. ita q̄ si p̄bat̄ in aliā speciē heresis
pena relapsis debita nō puniet̄ sed si in eadē
rōne abiuratōis q̄ scz suspectus leuiter abiu-
rauit pena relapsis debita nō puniet̄ licet du-
rius q̄ si als nō abiurasset. vt oia bec patent
in. c. accusat⁹. in p̄n. de here. li. vi. Rōne aut̄
purgatōis canonice est dubiū an si post pur-
gationē canonica in eandē speciē heresis de
q̄ se purgauit canonice p̄bat̄ pena relapsis
debita hoc ē vltimo supplicio feriat̄. Et vide-
tur q̄ sic. p. c. excōicam⁹. i. §. adijcim⁹. ver. vel
si post purgationē. et. per. c. ad abolendā. §. il-
los q̄. de here. in antiq; s. Sit cautus nota-
rius q̄ scribat̄ i actis an talis abiurauerit tā-
q̄ suspectus de heresi leuiter vel vebemēter.
q̄ multū interest vt als frequēter dictum est.
Quib; sic actis ferec̄ snia seu p̄nia p̄ formam
tenoris sequētis.

Ds. A. eps talis ciuitatis aut iudex
in terris ditioni talis dñi subiectis.
Diligenti⁹ attendentes q̄ tu talis de
tali loco et talis diocef̄ fuisti delatus nobis
de tali heretica p̄auitate exprimat⁹ illa. Et
nos volētes vt tenebamur iudicialit̄ infoz;

mari an tu incidisses in p̄dictā heresim p̄de-
natā ad inquirendū. testes examinandū. recq;
citandū et interrogandū medio iuramēto et
ad alia faciēda q̄ fiēda erāt p̄ nos descendis-
mus et p̄cessim⁹ vt decebat. Quib; pactis vi-
sis et diligētē inspectis p̄ter et discussis p̄-
cessus meritis hmōi causet oibus et singulis
p̄ductis actis et actitatis habitōib; in et sup̄
illis theologoz atq; i iure p̄itoz pluries ma-
turo cōsilio ac digesto repimus te de p̄dicta
heresi i tali loco seu talib; locis apud bonos
et graues publice diffamatū p̄pter qd̄ vt no-
bis mandāt canonica instituta. Indiximus
tibi purgatōis canonica qua corā nobis hic
publice te purgasti. et ipi cōpurgatores p̄ter
te purgarūt. Inuenimus etiā te talia cōmisit̄
se exprimat⁹ illa p̄pter q̄ et nō immerito su-
spectū te habuim⁹ vebemēter vel leuiter dica-
tur si est istud vel illud. et hoc de p̄dicta here-
tica p̄auitate p̄pter q̄ fecim⁹ te vt taliter suspe-
ctum heresim abiurare dicat̄ oēm heresim si
abiurauit vt suspectus vebemēter vel here-
sim sup̄radictā si vt suspectus leuiter. Verū
q̄ nō possum⁹ et debemus talia q̄ pegisti nul-
latenus tolerare sed cogimur ea vitare iusti-
cia suadente ad hoc vt reddaris cautior i fu-
turū et vt crimina nō remaneant impunita et
vt ceteri nō reddant̄ p̄cliniores ad filia p̄mit-
tenda. Et vt creatoris iniurie nō equanimi-
ter tolerant̄. Ea p̄pter talē p̄dictū purgatū et
abiuratū hic in nostra p̄ntia p̄sonaliter cōsti-
tutū in hoc loco et hora tali tibi in antea assi-
gnatis. Nos eps aut̄ iudex p̄fati sedētes p̄ tri-
bunali more iudicū iudicantiū sacrosanctis
euāgelis positis corā nobis vt de vultu dei
iudiciū nostrū p̄deat et oculi n̄ri videāt equi-
tatē sententiā seu penitentiā p̄ modū q̄
sequit̄. scz q̄ tenearis rē. Ponant̄ illa q̄ vide-
buntur magis ad honorē fidei esse et ex termi-
nationē heretice p̄auitatis. Ut p̄te q̄ certis
dieb; dñicis et festiuis habeat stare ad portā
talis vel talis ecclesie cū cereo tāti ponderis
in manu dū missarū solētia celebrant̄ capite
discoperto et pedib; nudatis et offerre ad al-
tare cereū antedictū et q̄ habeat sextis feriis
ieiunare et q̄ certo tpe locū illū nō audeat exi-
re sed certis dieb; ebdomade se habeat ep̄o vl'
iudici p̄ntare et filia q̄ iniungenda videbunt̄
fm culpārū exigentiā et varietatē q̄ nō pōt
dari regula vna generalis. lata fuit bec sen-
tentiā. *pro dñe*

¶ Qua lata exequat̄ poteritq; dispensari vel
mitigari vel cōmutari fm q̄ negociū penitē-
tis correctio et humilitas bec requirūt q̄ po-
testatē habet ep̄s et iudex. et hoc de iure. vt in
§ q̄ iij

c. vt commissi. de here. li. vi.

Questio. xxvii. sup. modū sententiandi be-
resim cōfessam sed penitentē.

Quartus modus p̄cessum fidei termi-
nandi et sententiandi finiendi est q̄n
delatus de heretica p̄auitate meritis
p̄cessus diligēter discussis cū bono consilio
in iure p̄torū reperit̄ cōfessus heresim sed pe-
nitens et alias nō relapsus veraciter. Et hoc
est q̄n delatus ip̄e cōfiteatur iudicialiter corā
ep̄o et inquisitore medio iuramento fore verū
q̄ ip̄e tāto ip̄e stetit et p̄seuerauerit in illa seu
alia de qua delatus est heretica p̄auitate. et
illi credidit et adhesit sed postmodū ad infor-
mationē ep̄i et aliorū vult resilire et ad gremi-
um ecclesie redire. Et illā et oēm aliā heresim
abiurare et satisfacere p̄t ip̄i voluerit ordi-
nare et nō repitur q̄ nūq̄ aliā heresim aliquā
abiurauerit sed nunc abiurare p̄mptu aīo est
paratus. Circa istū talis practica est seruāda
Talis enī esto q̄ multis annis steterit in he-
resim p̄dicta ac etiaz alijs quibuscūq̄ illasq̄
crediderit practicauerit multosq̄ induxerit i
errores si tandē cū effectu illas hereses cōsen-
serit abiurare et satisfactionē cōgruā ad arbi-
trū ep̄i et iudicis ecclesiastici exhibere nō est
tradend⁹ brachio seculari vltimo supplicio
feriendus nec si est clericus degradand⁹ sed
est ad mīam admittendus. iuxta. c. ad abolen-
dam. §. p̄nti. extra de here. et abiurata p̄mit-
tus heretica p̄auitate est i p̄petuū carcerē re-
trudend⁹. iuxta. c. excoīcam⁹. ij. §. si q̄s ei ab-
solutōis b̄nficio imp̄tito et iniuncto eidē q̄d
talib⁹ iniuncti cōsuevit. Juxta. c. vt officiū. p̄
uiso tamē sollerter ne simulata fictōe redeat
fraudulēter. seculare etiā brachiu⁹ impedire
nō p̄nt. Modus aut̄ abiurādi est vt supra ta-
ctum est. nūmō addit̄. vt corā p̄lo festiua die
in ecclesia crimina sua ore p̄prio confiteat̄. ita
vīz vt dum ab officiali interrogat̄. tu tot an-
nis p̄seuerasti in tali heresi maleficarū et ille
rūdebit. ita. et post tu hec et hec fecisti vt con-
fessus es. et ille rūdebit ita et sic cōsequenter.
et tūc post oīa abiurabit flexis genib⁹. Et qui
suspecti de heresi nullatenus habeant̄. Et q̄
iste qui est sic deprehensus in heretica p̄au-
tate est excoīcatus. iuxta. c. excoīcam⁹. i. et. ij.
de here. et p̄ abiurationē rediit ad gremiū ec-
clesie. Ideo est ei absolutōis b̄nficiū impen-
dendū. iuxta. c. vt officiū. in prin. de here. li.
vi. quare post p̄dictā abiurationē est absoluē-
dus vt modū habent ep̄i absoluēdi a maiori
excoīcatione q̄ vtunt̄ aplica auctoritatez sta-
tim ferat̄ sn̄ia p̄ hunc modū.

Nos talis ep̄s talis ciuitatis aut iudex
in terris tal' dñi ditioni subiectis. At-
tendentes q̄ tu talis de tali loco talis
dioeces fuissti nobis fama publica referēte ac
fidedignoꝝ. insinuatōe delatus de heretica
p̄auitate. Et q̄ illa infectus fueras multis
annis in magnū tue aīe detrimentū que dela-
tio nostra p̄cordia acrius vulnerauit nos q̄-
bus incūbit ex officio nobis tradito sanctaz
fidē catholicā in cordib⁹ hoim cōplantare ac
p̄auitatē hereticā ab eoz. mentib⁹ eneruare.
volētes vt tenebamur et tenemur. In et super
his certius informari et videre si clamor qui
ad aures nostras p̄uenit veritate aliq̄ fulci-
retur. Ut si sic veritas se haberet. p̄uiderem⁹
de salubri remedio oportuno descendim⁹ ad
inquirendū testes examinanduz iteq̄ vocan-
dū ac vt p̄gruēt⁹ posim⁹ in et sup. te denū-
ciatis te interrogandū medio iuramento et ad
peragendū oīa et singula q̄ p̄ nos erāt fienda
iusticia exigente ac vt nobis mandāt cano-
nice sanctiones. Sane cū vellem⁹ cause tue
h̄mōi p̄gruū sinē dare et videre clare q̄ com-
pertū fuerat an sc̄z ambulares in tenebris vel
in luce et an fores infect⁹ heresis labe nec ne
p̄cessus meritis actitatis solēne tam in sacra
theologia facultate q̄ in iure canonico et ci-
uili p̄torū corā nobis p̄siliū ordinauim⁹ cō-
gregari scientes q̄ fm canonica instituta in-
tegrū est iudiciū q̄d plurimoz sentētijs cōfir-
matur et habito in et super oibus et singulis
actis et actitatis in causa p̄nti sano maturo ac
digesto cōsilio p̄torū p̄dictoz vīsisq̄ ac dili-
genter inspectis p̄cessus meritis oibusq̄ et
singulis in eo cōtēntis libris inuenim⁹ re-
p̄ria p̄fessione. in iudicio recepto p̄ nos me-
dio iuramento in multiplici p̄uitate maleficia-
rū deprehensum exprimat̄ articuli. Verū
cū misericors et miserator dñs nōnullos p̄-
labi p̄mittat aliq̄n i hereses et errores nō solū
vt v̄ri catholici litterati i sacris et equis ex-
ercēt. Verū etiā vt fide lapsi humiliores de-
inceps fiant ac in penitētie operib⁹ excent̄
eiusdē p̄cessus meritis diligēter discussis re-
perim⁹ q̄ tu ad informationē nostrā frequē-
tem nostrēq̄ et aliorū p̄borū adherendo cōsi-
lio saniori ad gremiū sancte matris ecclesie. et
ad eiusdē vnitate salubriter euolasti p̄dictos
errores et hereses detestando ac fidei sanete
catholice agnosces irrefragabilē veritatē tue
is internis viscerib⁹ infligendo p̄pter q̄d illi⁹
vestigis inherētes q̄ neminē vult p̄ire te ad-
missim⁹ ad adiuratoriā abiuratoriā publicā
cautionē faciēdo te in p̄ntiaz p̄fatas hereses
et aliā oēm heresim publice abiurare q̄ cōple

3. 90

ta absoluiimus te a sententia excoicationis ma
ioris qua et lapsu in heresim exististi in no
datus et te recociando sancte matri ecclesie
restituim? ecclesiasticis sacramētis dū tū de
corde vero et fide nō ficta redieris ad ecclesie
vnitate put te fecisse credimus et speramus.
Sane cum indignū valde existat dñoz tem
poraliū iniurias vlcisci. deūq; celozū creato
ris oīm iniurias equanimiter tolerare. cum
multo grauius sit eternā q̄ temporalē ledere
maiestatē erit ipse peccatoꝝ miserator tui mi
seretur sicut ceteris in exemplū. Et vt crimi
na nō remaneāt impunita erit efficiaris cau
tior in futurū et vt nō reddaris p̄clinoꝝ sed
difficilioꝝ ad p̄dicta et quecūq; alia illicita cō
mittenda. Nos episcopus et iudex seu iudi
ces in causa fidei antefati sedentes p̄ tribuna
li more vt supra. Q̄ induat veste liuida rē.
Item te sententia liter cōdemnamus ad p̄pe
tūū carcerē vt ibi semp̄ pane doloꝝis et aqua
an gustie crucieris retinentes nobis ex certa
scientia et expresse quaten? possimus libere di
ctam sententiā seu penitentiā mitigare aggra
uare cōmutare tollere totaliter vel in parte si
et quādo et put nobis et totiens quoties vi
debitur faciendum lata fuit hec sententia rē.
Qua lecta iudex assumer per puncta et dicat
sententiā hec vel similia in effectu fili snia
vel p̄nia tua stat in. B q; scz portas toto tpe vi
te tue cruces q; stes in scala cū eis in porta ra
lium ecclesiariū et q; sis in carcere p̄petuo ad
panē et aquam sed fili ne sit tibi graue q; cer
tifico te q; si paciēter tolles misericordiam
apud nos inuenies nō dubites nec desperes
sed firmiter speres. quibus dictis sūta execu
tioni debite demandet et statim velitis predi
cta sibi iuduat et in scala in alto ponat vt ab
egredientib; eminenter videat circūstantib;
cū ministris curie secularis. Hora autē pran
dij ducat a ministris ad carcerē et post fiant
alia put ponunt in sententiā. Dum autē ipse in
duitur et ad portā ecclesie deducit. Iudex ec
clesiasticus nō se amplius intromittat si cu
ria secularis cōtentatur bene quidē. si non a
gat ad libitū.

¶ Questio. xxviii. sup̄ modum sententiandi
heresim cōfessam sed relapsam licz penitentē
¶ Q̄nus modus p̄cessum fidei termi
nandi et sententiandi est q̄n delatus p̄
heretica p̄auitate p̄cessus meritis di
ligenter discussis cū bono p̄silio reperit p̄fel
sus heresim et penitens sed relapsus realiter
Et hoc est q̄n delatus ipse cōfiteꝝ iudicialiter
corā ep̄o aut iudicib; als se omnē heresim ab

iurasse. et ita legitime reperit. Et q; post cre
didit tali heresi seu errori. Vel q; specialiter
heresim adiurauit scz maledictū et post res
dijt in eandē sed post adherēs cōsilio saniori
penitet credit catholice et reuertit ad ecclesie
vnitate tali enī nō sunt si humiliter perat de
negande p̄nie et eucharistie sacramēta sed q̄s
tumcūq; peniteat nihilomin? vt relapsus est
tradendus brachio seculari vltimo supplicio
feriendus. Hoc autē intelligit vbi reperitur q;
abiurauerit tanq; deprehēsus in heresim seu
tanq; suspectus de heresi vehemēter nō autē
leuiter tm̄. Circa autē istū talis practica est ser
uanda. Nā cōcluso in p̄silio p̄itoꝝ maturo
p̄iter et digesto et si oportuerit replicato q; p̄
dictus delatus de iure est relapsus. Ep̄s autē
iudex mittet ad dictū relapsū delatū in car
cere inclusum duos vel tres p̄bos viros et p̄
sertim religiosos seu clericos fidei zelatoꝝes
eidē relapso nō suspectos nec ingratos sed fa
miliares et gratos. et isti intrabūt ad eum ca
ptata hora cōperent et loquent sibi de p̄tem
ptu mūdi et miseris vite p̄ntis et gaudijs ac
gloria paradisi et demū his p̄missis indicabūt
sibi ex parte ep̄i seu iudicis q; non p̄t euadere
mortē t̄palem et ideo q; curet de salute aie sue
ac disponat de peccatoꝝ suozū p̄fessione et sa
cramēti eucharistie p̄ceptōe et isti frequenta
bunt eū inducētes illū ad p̄niam ac etiā ad pa
tientia. Cōfirmantes eū p̄ virib; in catholi
ca veritate taliter vt ipm̄ diligēter faciat cōfi
teri ac cōferri eidē perenti humiliter euchi
stie sacramētū nā h̄mōi sacramēta nō sunt
talib; deneganda. Juxta. c. sup̄ eo. de here. li.
vi. Quib; sacramētis receptis eo q; h̄n̄ dispo
sito ad salutē iudicio p̄dictoꝝ post duos vel
tres dies. In quib; p̄ p̄dictos in fide catholi
ca cōfirmet et ad patientia inducat. Ep̄s seu
iudex loco eius mandabūt balino loci seu po
testati curie secularis q̄tenus tali die et hora
scz nō festiua sit cū sua familia in tali platea
seu loco extra ecclesiā tm̄ ad recipiendū de fo
ro suo quendā relapsū que ipi ep̄s et iudex
tradēt ei Et nihilomin? q; die p̄sita de mane
seu p̄cedente faciat publice p̄conisari p̄ ciui
tate seu locū i locis illis seu vicis in quibus p̄
conisatōes alie cōiter solēt fieri. Et tali die et
hora in tali loco p̄dicatoꝝ p̄fide sermonē fa
ciet et ep̄s et alij iudices p̄demnabūt quendā
relapsū in hereticā p̄auitate tradēdo eū bra
chio seculari. Cōsiderandū autē hic est q;
iste q; sic relapsus est si fuerit in sacris ordi
bus p̄stitutus vel als sacerdos vel cuiuscūq;
ordis seu religiōis obumbratōe fuscet p̄ri
aūq; tradat ē toti? eccl̄iastici ordis p̄rogatiua

no p̄m dñe
q; dñe p̄m
m̄ta

nudandus. et sic omni officio ecclesiastico ex-
poliatus relinquat secularis arbitrio pote-
statis animadversione debita puniendus. ut in
c. ad abolendum. §. pñti. de here. Qñ igit talis
est a suis ordinibus degradandus et seculari cu-
rie delinquendus. Epus conuocet prelatos et vi-
ros religiosos sue diocesis. qz licet non olim
nunc tñ solus eps cū prelatis et alijs viris re-
ligiosis et pñtis sue diocesis pñt in sacris ordi-
nibus cōstitutū degradare cū est relinquen-
dus brachio seculari vel ppetuo immurandus
p heretica prauitate. Iuxta. c. qñ. de here. li.
vi. Adueniente autē die pñta degradādo re-
lapso ac tradendo si fuerit in sacris ordinibus
cōstitutus in brachio seculari aut relinquen-
do si fuerit laicus ad audiendū diffinitiuā sen-
tentia in aliqua platea seu loco extra ecclesiaz
populo cōgregato et facto sermone p in-
quisitorē ac ipi relapso inibi in alto loco cōstitu-
to et pñti curia seculari si degradandus ipse
relapsus fuerit. Epus in pontificalibus induit
et pñtis sue diocesis eidē assistentibus ipm de-
gradandū corā eo existentēz indutū ac dispo-
situm ac si deberet in suo ordine ministrare a
suo ordine degradabit a superiori ordine in-
cipiendo et sic gradatim vsqz ad infimū et sic
conferendo ordinē verbis vti episcopus ad
hoc per ecclesiam ordinatis ita degradando in
qualibet depositione et casule et stole et sic de
alijs poterit vti aliquibus verbis cōtrarijs pri-
mis. Qua quidē degradatōe facta vbi fieda
sit p modū fm quē de iure seu cōsuetudinis
est fienda. officialis mandabit notario seu re-
ligioso vel clerico quatenus legat sniam que
snia siue relapsus laicus siue clericus est de-
gradatus feret p modū tenoris sequētis.

Ros. Pl. miseratione diuina eps talis
ciuitatis et iudex in terris talis dñi di-
tioni subiectis. Attendentes legitime
informati q tu talis de tali loco et talis dioce-
sis fuisti corā nobis si ita fuerit seu cōtra tali-
bus epo et iudicibus delatus de tali heretica
prauitate seu talibus explicent. In quibus he-
resibus vt legitime fuit cōpertum fuisti a cō-
fessione pñtia deprehensus ac etiā testibus cō-
uictus. et q in illis pñtiteras tāto tpe animo
indurato dicat prout fuit sed post adherens
cōsilio saniori illas hereses in tali loco publi-
ce abiurasti in forma ecclesie cōsuetā abnega-
sti et reuocasti ppter que pñcti eps et inquisi-
tor credentes te veraciter puersum ad gremi-
um ecclesie sancte dei te ab excommunicationis sen-
tentia qua astrictus tenebaris absoluentes si-
tū de corde vero et fide nō ficta reuersus esses
ad sancte ecclesie vnitatē iniunxerūt tibi peni-

tentiā salutarē verū post oīa supradicta et tot
annoꝝ curriculum iam elapsis nunc nouiter
iterū delat⁹ nobis extitisti q iterū incideras
in tales hereses abiuratas explicent nosqz li-
cet displicēter de te talia audissem⁹ tñ iusticia
nos cogente descendimus ad inquirendum
testes examinandū teqz vocandū et interro-
gandū medio iuramento necnō ad oīa et sin-
gula faciēda q p nos fienda erāt fm canoni-
ca instituta. Sane cum vellemus pñtem
causam sine debito terminare solēne pñsiliū
tā in theologica facultate qz in iure canonico
ac civili pñtorū iussim⁹ cōgregari et habito
predictorū cōsilio maturo piter et digesto. in
et sup oibus et singulis actis et actiuitatis ac-
tibus et dilgēter discussis pcessus meritis et
oibus equa lance libratīs put fieri exigebat
reperimus legitime tā per testes qz p pñtiam
tuā cōfessionē iudicialiter receptā q tu reinci-
disti in hereses abiuratas. Nā reperimus q
taliam et taliam dixisti vel fecisti. Explicent oīa.
Propter q et merito de predictorū pñsilio te ha-
buimus et habem⁹ p relapso. Iuxta canoni-
ca instituta q dolenter referim⁹ et referendo
dolemus. sed qz ad informationē nostram et
pborū viroꝝ catholicorū diuina gratia
inspirante iterū es reuersus ad gremiū eccle-
sie et ad eiusdē fidei veritatē predictos erro-
res et hereses detestando et credendo catho-
lice fidēqz catholicā prestando admissim⁹ te
ad recipiendū penitētiē et eucharistie petita p
te humiliter ecclesiastica sacramenta. Verū
cum ecclesia dei in te et circa te vltra nō habe-
at quid faciat cū ita misericorditer se habue-
rit ergā te vt pñctimus et tu illa abusus fue-
ris in abiuratas hereses incidendo. Ea ppter
nos episcopus et iudices antefati sedētes p
tribunali more iudicium iudicantium sacro
sanctis euangelijs positīs corā nobis. vt de
vultu dei iudicium nostrūz prodeat et oculi
nostri videant equitatē habentes pre oculis
solū deum et sancte fidei irrefragabilem veri-
tatem ac exstirpationē heretice prauitatis te
talem hoc loco die et hora tibi ad audiendā
diffinitiuā sniam in antea assignatis senten-
tialiter iudicam⁹ te esse veraciter relapsūz in
hereticā prauitatē licet penitēte. Et vt vera-
citer relapsūz in eandē de foro nostro eccle-
siastico te pñctimus et relinquimus brachio
seculari traditūz. rogamus tñ et efficaciter di-
ctam curiā secularē quaten⁹ circa te citra san-
guinis effusionē et mortis periculū suā sen-
tentia modere. Et sic episcopus et sui assesso-
res recedentes curia secularis suū officium
exequetur.

Attendendum est quia episcopus et inquisitor debeant esse summo diligentes et per se et per alios facere ut relapsus peniteat et ad fidem catholicam revertatur. In postquam penituerit et conclusum fuerit in consilio quod licet peniteat nihilominus veraciter est relapsus et ut talis tradendum est brachio seculari ipsi personaliter quod tali sententia dicitur plecti eidem non indicet quod facies iudicis terret eodem mandandum. Et verba sua magis inducant plectendum ad impenitentiam quam ad patientiam. et ideo nec ex tunc nec ante sententiam nec post eam sibi faciatur puniri ut non moveatur a se contra eos quod in casu tali mortis diligentem est cavendum. sed ut est dictum mittat ad eum aliquos viros probos presertim religiosos seu clericos ei non ingratos sed gratos qui futuram sententiam atque mortem infligendam indicant eum ad fidem confirmant ad patientiam exhortent et post sententiam eum associant consolentur cum eo exortent et ab eo non discedant donec spiritum reddiderit creatori. Sicut igitur cauti et auisati ne quod ager seu dicat propter quod relapsus mortem preveniat et ipsi efficiant irregulares. Et unde debeant meriti de portare deserant seculi penam propter atque culpam. Considerandum est etiam quod talis sine tradendi aliqui curie seculari non consueverunt fieri die festiva vel solenni nec etiam in ecclesia sed extra in aliquo platea. quod sententia est que ducit ad mortem et honestius est quod feratur in die festiva et extra ecclesiam cum dies festiva et ecclesia domino sunt dedicata.

Questio. xxix. sup. modum sententiandi heresim confessam sed impenitentem et tamen relapsam.

Recimus modus processum fidei terminandi et sententiandi est quando delatus de heretica pravitate processum meritis diligenter discussis cum bono consilio propter in iure reperitur confessus heresim et impenitens non tamen relapsus. Sed quod rarissime invenitur talis casus. licet interdum nobis inquisitoribus contigerit tamen episcopus et iudices cum tali non debent festinare sed bene custoditum et copeditum ad conversionem inducere etiam per plures menses proponendo quod in corpore et anima sic impenitens damnabitur. Qui si tandem nec prosperis nec adversis nec minis nec blanditijs poterit emolliri ut resiliat ab erroribus suis et fuerit predicto congruo tempore expectatus. Episcopus et iudices disponant se ad tradendum eum seu relinquendum brachio seculari et mandabunt per cedula nuncio seu balivo seu potestati curie seculari quatenus tali die non festiva et tali hora sit in tali loco extra ecclesiam tamen cum sua familia et ipsi tradet sibi quandam hereticum impenitentem. Et nihilominus quod ex parte eorum faciat publice pronuntiare in

illis vicis seu locis in quibus alie pronuntiationes sunt fieri consueverunt quod die et hora et loco predictis. Predicator faciet sermonem pro fide et tradet hereticum quandam brachio seculari. et tunc quod omnes veniant et intersunt et habebunt indulgentiam plenam. Quibus explevis tradet curie seculari per modum tenoris sequentis sepius tamen ammonendo prius ut resiliat et peniteat. quod si omnino non fuerit fertur sententia.

Res. si. miseratione divina episcopus talis civitatis. et iudex in terris talis domini. Attendentes quod tu talis de tali loco talis dioecesis fuisti nobis delatus fama publica de ferente ac fidedigno in simulatione de heretica pravitate. Explicent hereses et quod in illis heresibus et factis persisteras multis annis in tue anime detrimentum. Nosque quibus ex officio incumbat pravitate hereticam extirpare. Volentes ut tenebamur in et super his certius informari videre an ambulares in tenebris vel in luce diligenter. Inquisivimus de predictis teque citantes ac efficaciter interrogantes reperimus te predicta infectum heretica pravitate. Sane cum per cunctis nostre mentis desiderabilibus insidat cordi nostro fidei sanctam catholicam in populo per cordibus coplantare eradicata heretica pravitate modos diversos varios et congruos tam per nos quam per alios adhibuimus quatenus resilires ab heresibus et erroribus auctis in quibus steteras atque stasbas. put et nunc stas ptumaciter ac pertinaciter animo indurato. Verum cum humani generis inimico tuis precordibus assistet teque in dictis erroribus voluente et involuente nolueris neque velis a sepe dictis heresibus resiliere plus eliges mortem anime incurrere gehennalem et corporis temporalis quam an refatas hereses abiurare ac ad gremium ecclesie aduolare et animam lucrifacere in reprobum sensum dare. Ea propter cum sis ab ecclesia sancta dei excommunicationis vinculo innodatus et merito et numero a grege dominico sepatus ac participatione bonorum ecclesie privatus et ecclesia circa te non habeat ultra quod faciat eum ad te convertendum fecerit iuxta posse. Nos episcopus et iudices in causa fidei sepe facti sedentes per tribunali more iudicium iudicantium sacrosanctis evangelijs positio contra nobis. ut de vultu dei iudicium nostrum pendeat et oculi nostri videant equitatem habentes per oculis solis dei et sancte fidei veritate ac extirpatione heretice pravitate hac die hora et loco tibi in antea assignatis ad audiendam sententiam diffinitivam et demnam ac sententiam iudicamus te esse veraciter hereticum impenitentem et ut veraciter tale tradendum et relinquendum brachio seculari et sic ut hereticum impenitentem per hac nostram sententiam de foro nostro ecclesiastico te

pijicimus et tradimus seu relinquimus brachio seculari ac potestati Curie secularis discretam curiam secularē efficaciter deprecātes q̄ rehus circa te citra sanguinis effusionē et mortis periculū suā sniam inderet. lata fuit hec sententia.

Questio. xxx. sup heresim cōfessam et relapsam et impenitentē.

Uodecim⁹ modus p̄cessum fidei terminandi et finiendi est qm̄ delatus de heretica prauitate p̄cessus meritis diligenter discussis cū bono cōsilio in iure p̄torum repitur cōfessus heresim ac impenitens et relapsus. Et hoc est qm̄ delat⁹ ore p̄prio cōfitef iudicialiter talia et talia se credere et practicas se circa istū est practicandū vt supra et ferat snia corā ep̄o et iudicib⁹ que tū sunt heretica manifeste p̄ formā tenoris sequētis.

Do. **M**iseratōe diuina ep̄us talis ciuitatis aut iuder in terris talis dñi attendētes q̄ tu talis de tali loco talis dioecesis fuisti nobis seu talib⁹ p̄decessoribus nostris delatus de heretica prauitate explicent. In quib⁹ vt legitime est cōpertū fuisti cōfessione p̄pria iudicialiter ac fidedignis testib⁹ deprehensus et q̄ in illis p̄siteras tanto tpe aīo indurato dicat. put fuit sed q̄ post sano cōsilio inherendo illas hereses publice abiurasti in tali loco in forma ecclesie p̄ueta p̄pter q̄ p̄dicti ep̄s et iuder credētes te veraciter reluisse ab errorib⁹ antelatis et ad gremiū ecclesie credendo catholice aduolasse tibi absolutionis beneficiū impartirūt absolūtes te ab excommunicatione snia qua astrict⁹ in antea tenebaris si tū de corde vero et fide non ficta conuersus extiteris ad sancte ecclesie vnitatē tibi salutare p̄niam in iungētes ad misericordiaz receperūt. q̄ ecclia sancta dei nō claudit gremiū reuertenti. Verū post oīa antedicta fuisti nobis delatus q̄ displicēter acceptimus q̄ iterū incidēris in dānatas hereses p̄ te publice in antea abiuratas seu talia et talia cōmisti cōtra abiuratā p̄libatā in tue aīe derementū. **E**xplicent. Nosq̄ quāq̄ displicētia lautiati q̄ de te talia audissemus nullo minus iusticia nos cogēte descendim⁹ ad inquirendū testes examinandū teq̄ vocandū et interrogandū vt decebat medio iuramento et ad faciendū oīa et singula q̄ p̄ nos fienda erāt p̄ canonica instituta. Sane cū vellem⁹ p̄ntem causam sine debito terminare solenne tā p̄torū in theologica facultate q̄ in iure canonico et ciuili cōsiliū fecim⁹ cōgregari. Et habito cū p̄dictis in et sup oībus et singulis in p̄nti causa p̄ductis deductis actis et acitatis

cōsilio maturo p̄ter ac d̄i gēsto ac etiā replicato visisq̄ ac diligēter discussis p̄cessus meritis hui⁹ cāe ac oībus p̄nt ius et iusticia suadebant cōperim⁹ legitime tā p̄ testes dignos si de q̄p̄ tuā cōfessione p̄pria pluries p̄ nos receptam te incidisse ac recidisse in hereses abiuratas. **N**ā repim⁹ q̄ talia et talia dixisti vt egisti. **E**xplicent oīa p̄pter q̄ et merito de p̄dicto rū cōsilio te habem⁹ tuis exigētibus excessibus p̄ relapso fm̄ canonicas sanctiones q̄ dolēter referim⁹ et referēdo dolem⁹ nouit ille q̄ nihil ignorat cordiū intima oīm intuet et cū totis n̄ris p̄cordijs cuperem⁹ put ad huc cupim⁹ te reducere ad sancte ecclesie vnitatē ac enumerare a tuis visceribus p̄fata heretica prauitatem. vt sic saluares aīam tuā ac moriē euades corporis et aīe gehennalē conat⁹ n̄ros exercuim⁹ ad te salubriter p̄uertendū modos cōgruos varios adhibētes sed tu in reprobum sensum datus maligno spū duct⁹ p̄ter et seductus p̄elegisti torq̄ri diris ac p̄p̄tuis cruciatibus in infernū et hic tp̄alibus ignib⁹ corporaliter p̄sumari quā adherēdo cōsilio sancti ori ab errorib⁹ dānabilibus ac pestiferis resisterē ad gremiū et ad mīam sancte matris ecclesie aduolare. **E**t p̄pter cū ecclia dei vltra non habeat erga te qd̄ faciat cū ad te p̄uertendū totū exercuit posse suū. Nos ep̄s et iudices in hac fidei cā memorati sedētē p̄ tribunali more iudicū iudicantiū sacrosanctis euāgelij⁹ positis corā nobis vt de vultu dei iudiciū nostrū p̄deat et oculi n̄ri videāt equitatē habētesq̄ p̄ oculis solū deū et bonorē sancte fidei orthodoxe. **H**ac die hora et loco ad audiendā sniam diffinitiuā tibi in antea assignatē tale in nostra p̄ntia p̄stitutū snialiter p̄denamus et p̄denādo iudicam⁹ esse veraciter impenitentē hereticū et relapsū et vt talē realiter tradendū seu relinquendū brachio seculari et sic vt verū hereticū impenitentē p̄ter et relapsū p̄ hāc nostrā sniam diffinitiuā d̄ foro n̄ro ecclesiastico te piijicim⁹ et tradim⁹ seu relinquim⁹ brachio seculari ac potestati Curie secularis deprecātes efficaciter secularē curiam antelata q̄tenus citra sanguinis effusionem et mortis periculū erga te suā sniam morderetur. lata fuit hec snia.

Questio. xxxi. sup cōiuctum et deprehensum oīa tamē negantē.

Uodecim⁹ mod⁹ p̄cessum fidei terminandi et finiendi est qm̄ delatus de heretica prauitate p̄cessus meritis diligenter discussis cū bono cōsilio in iure p̄torū repit in heresim deprehensus facti euidentia vt testib⁹ p̄ductōe legitima nō in cōfessione p̄pria

et hoc est quando ipse delatus convincitur legitime de aliqua heretica pravitate vel facti evidentia. Ut pote qz heresim publice practican vel p testes legitimos contra quos excipere delatus legitime non potuit tñ ipse sic convictus et deprehensus persistit firmiter in negatiua et confitetur pstanter iuxta notata per Hosti. in sum. ti. de here. §. qualiter quis in heresim deprehendat. et patuit supra. q. xxxiiij. Circa istu talis practica est seruanda. Talis duro carcere est tenend⁹ in cōpedib⁹ et catbena frequēter ab officialib⁹ p iunctim ⁊ diuisim ⁊ p se ac p alios et efficaciter admonend⁹ qz eis detegat veritatē indicēdo ei qz sic faciat et cofiteat errorē suū qz ad misericordiā admittetur abiurando primitus illā hereticā prauitatē. Si aut noluert sed steterit in negatiua qz ad finē relinquet brachio seculari ⁊ mortē nō poterit euadere talem. Qz si diutius infamatus et expectatus steterit in negatiua ep̄s et officiales mō cōiunctim mō diuisim nunc p se nūc p alios p̄bos viros trahāt ad se mō vñū testē mō aliū informādo eū vt attendat qd deposuit. Et si dicit verū vel nō. qz nō se ipm damnat eternaliter et aliuz t̄p̄aliter. et qz vereat saltem eis secrete dicere ne ille delatus mortiat iniuste et verba talia studeat ei dicere vt clare videat si deposuerit veritatē nec ne. Qz si testes sicut informati steterint i affirmatiua et delatus in negatiua nec ad hoc statim velint ep̄s et officiales negociū p sniam determinare et tradendo taliter deprehensum brachio seculari sed diutius eū teneāt nūc inducendo deprehensum ad affirmatiuā nunc testes diuisim tñ ad excutiendū bene p̄sentia suā. Et singulariter attendant ep̄s et officiales ad illū testē quē viderint melius dispositum ad bonūz qui videat melioris p̄sentie Et circa illū insistent diut⁹ si res ita se habuerit vt deposuit necne ei p̄sciam onerādo et si viderint testē aliquē vacillare vel als habeat indicia p̄tra eū p̄pter q̄ suspectus qz falsitatē dixerit merito habeat de bono p̄silio peritorum aggressēt eū et pcedāt vt iusticia suadebit

Lopertū nāqz est frequēter et frequentius qz sic deprehensus testib⁹ fidedignis postqz in negatiua diu p̄stitit ad cor reductus p̄sertim veraciter informatus qz nō tradet brachio seculari sed ad misericordiā admittit suā detegit prauitatē et veritatē quā iā diutius negauit tunc libere confitetur et frequēter repertū est qz testes malitia agitati ac inimicia superati se ad inuicē colligarūt ad imponendū insoniti hereticā prauitatē. Postqz ad informationē frequentē ep̄i et officiales remorsu p̄scie fati-

gati ac diuinitus inspirati reuocāt quā dixerunt et fatent malitiose se illi imposuisse tantam labē p̄pter qd talis et taliter deprehensus nō est p sniam festinandus sed diutius qz p vñū annū et plures expectand⁹ anteqz sic tradatur curie seculari. Quo expectato tempore cōpetenti et adhibita diligentia condecen ti sicut delatus legitime deprehensus recognouerit culpam suā ac cōfessus fuerit iudicialiter se fuisse illaqueatū tpe p̄fata heretica prauitate ac illā ac oēm heresim cōfesserit abiurare et satisfaccere ad arbitriū ep̄i et in d̄sitoris cōgruū exhibere tanqz in heresim deprehensus et p̄p̄ia cōfessione et testiū legitima p̄ductione. At hereticis penitēs abiuret oēm heresim publice p formā. De qua agit Octauo mō supra posito p̄cessum fidei terminandi. vbi de talib⁹ agit. Si vero sic cōfessus qz incidit sic in heresim sed stat in illa aīo p̄naci vt impenitēs relinquet brachio seculari et agit circa illū p modū quo supra agit in decimo mō p̄cessum fidei terminandi. vbi de talibus agit. Si autē ipse deprehensus steterit cōstanter in negatiua sed ipi testes resiliert a sua affirmatiua suū testimoniū reuocando ac culpaz suā recognoscēdo. qz insoniti tantā labem imposuerūt rancoze et odio agitati p̄cc. seu p̄cio deducti ipse delato vt immune a iudicio relaxato punient ipi vt falsi testes accusantes seu deferentes. vt notat paulus sup. c. multozū. et ver. illos. in p̄n. de here. in cle. et ferec snia seu p̄nia p̄tra eos ad arbitriū ep̄i et iudicū. omnino tñ ad p̄petuos carceres tales falsos testes cōdemnando et in pane ⁊ in aqua ad dies vite penitentiādo ponēdo etiā post ad scalas ante portas ecclesie tales ⁊c. habēt tñ potestatē ep̄i mitigare aut etiam aggrauare post annū et t̄p̄a p formā tenoris sequentis.

Si aut taliter deprehensus p annū vel plus vel alio maiori p̄gruo tpe expectatus p̄stiterit in negatiua cōtinue et testes legitimi in affirmatiua disponāt se ep̄s et iudices ad relinquendū eundē brachio seculari mittendo eidē aliquos p̄bos viros fidei zelatores et p̄sertim religiosos eidē nō ingratos sed familiares et gratos qui sibi indicent qz mortē nō p̄t euadere temporalē dñ sic stat in negatiua sed tradet tali die vt heretic⁹ impenitēs potestati curie secularis. Et nibi lominus ep̄us et officialis mittat balino seu potestati curie secularis quatenus tali die et hora et in tali loco extra ecclesiam tamen veniat cum familia sua ad recipiendum quendam hereticum impenitentē quē tradent ei.

Et etiā q̄ faciet publice preconisari in locis illis in quibus preconisatōes alie fieri p̄sueverunt q̄ oēs sint tali die et hora in tali loco ad audiendū sermonē quez p̄dicator faciet de fide et tradēt ep̄s et officialis quendā hereticū p̄tinacē brachio seculari. Adueniēte autē die p̄dicta ad ferendū sniam assignatā erunt ep̄s et officialis in loco p̄dicto ip̄o tradēdo ibidē existentē alto clero et populo cōgregato vt eminenter ab oibus videat ac p̄nte p̄tate curie secularis stando ip̄o tradendo. Quibus lectis feref snia per hunc modū.

Nos miseratōne diuina ep̄s talis ciuitatis aut iudex in terris talis dñi. Attendētes q̄ tu talis de tali loco talis diocesis fuisti nobis delatus de tali heretica prauitate. Exprimanf. Et vellemus certiorari an ea q̄ de te et p̄tra te nobis dicta fuerant veritate aliqua fulcirent et an tu ambulares in tenebris aut in luce descendimus ad nos informandū testes diligentius examinandū teq̄ vocandū ac interrogandū sepi⁹ medio iuramento defensionēq̄ exhibendū ac ad oīa et singula faciendū q̄ per nos fienda erāt fm̄ canonicas sanctiones. Verū cū vellem⁹ p̄ns tuū negociū sine debito terminare solēne cōsiliū tam in theologica facultate q̄ in iure canonico et ciuili corā nobis fecim⁹ cōgregari et visis ac diligēter discussis p̄cessus meritis et oibus et singulis in p̄nti causa p̄ductis de ductis actis et actitatis p̄dictorū cōsilio digesto p̄ter et maturo reperim⁹ cōtra te legitime p̄batū q̄ fuisti tāto tpe infectus heretica prauitate et iam reperim⁹ q̄ fecisti et dixisti talia et talia. Exprimanf. ex quibus apparet manifeste q̄ es legitime deprehensus in p̄dictā hereticā prauitate. Hanc cum cuperemus put ad huc cupim⁹ te veritate fatendo resilire ab heresi antedicta et reduci ad gremiū ecclesie sancte ac ad sancte fidei vnitatem vt sic salua res aiam tuā et tā aie q̄ corpis morte euades gebenalē tā p̄ nos q̄ p̄ alios nostrā diligentia exerceentes ac p̄ te longa tpe expectantes tu in reprobū sensuz datus cōtempstisti ac quiescere nro p̄silio saniori immo p̄stisti et p̄stisti in negatiua p̄tinacia ac p̄tumacia aīo indurato qd̄ dolentes referim⁹ et referendo plangim⁹ ac dolemus. Verū cū ecclesia dei tanto tpe expectauerit quaten⁹ resilires recognoscendo p̄pria tuā culpā et nolueris neq̄ velis et non habeat vltra qd̄ tibi gratie faciat ac mercedis. Ea p̄pter vt sis ceteris in exemplū et alij ab hmoi heresibz arceant et tanta facinora nō remaneāt impunita. Nos ep̄s et iudices in causa fidei memorati sedentes p̄ tri-

bunali more iudicū iudicantiū sacrosanctis euāgelij positis corā nobis. vt de vultu dei iudiciū nostrū p̄deat et oculi nostri videant equitate habētes p̄ oculis solū deuz et sancte fidei gloriā et bonorē te talem in nostra p̄sentia cōstitutū hac die hora et loco ad audiendam diffinitiuā sententiā assignatis diffinitimus declaramus ac sententiā te esse hereticum impenitentē tradendū seu relinquendū vt talē brachio seculari ac p̄ nostrā sententiā vt vere hereticū p̄tinacē et impenitentē a foro ecclesiastico te p̄icimus et tradimus seu relinquimus brachio seculari ac potestati curie secularis. Tandē curiā secularē efficaciter deprecātes quaten⁹ circa te citra sanguinis effusionē et mortis piculū suā sniam moderet. lata est hec snia.

Poterūt autē ep̄s et iudices disponere q̄ aliq̄ pbi viri fidei zelatores ip̄i relicto. Curie seculari nō ingratos sed familiares et gratos associēt dictū relictū dū curia secularis in eū suū officiū exequet qui eū cōsolent et adhuc inducant q̄ fatendo veritate et recognoscendo culpā suā resiliat ab erroribus suis. Et si forsan post sniam et iam relictus ad locū vbi est cōburendus deducere dixerit se velle fateri veritate et recognoscere culpā suā et ita fecerit ac paratus fuerit hmoi heresim et oēm aliā abiurare licet p̄sumat q̄ hoc faciat plus metu mortis q̄ amore veritatis credere q̄ ex misericordia possit recipi. vt heretic⁹ penitēs et p̄petuo immurari. Juxta glo. sup. c. ad abolendā. §. p̄nti. et ver. audientia. et. c. excoīcamus. ij. de here. q̄uis de rigore iuris nec tali cōuersioni est magna fides a iudicibz fidei adhibenda immo et p̄pter damnata ip̄alia illata ip̄m semp̄ punire p̄nt.

¶ Questio. xxxij. sup̄ cōuictū sed fugitiuum vel se cōtumaciter absentantē.

Gredicimus et vltimus modus p̄cessus fidei terminandi et sententiandi est q̄n delatus de heretica prauitate p̄cessus meritis diligēter discussis cū bono cōsilio in iure peritorū reperitur cōuictus de heretica prauitate est tñ fugitiuus seu absens cōtumaciter sed cōgruo tpe expectatus. Et hoc est in tribus casibus. Primus est q̄n delatus est deprehensus in heresim vel cōfessione p̄pria vel facti euidentia vel p̄stū p̄ductōe legitima sed fugerit vel se absentauerit et citatus legitime noluerit p̄parere. Secundus casus est q̄n aliq̄s est delatus et receptus aliquali informatōe cōtra eū habet aliquo modo seu leuiter suspectus et sic citet responsurus de fide et q̄ rennuit p̄tumaciter p̄parere excoīcatur

et excommunicatus sustinet illam excommunicationem aio p[er]tinaci et semp[er] p[er]maciter se absentat. Tercius casus est q[ui] aliquis impediuit directe sententia seu p[ro]cessum fidei epi vel iudicum vel qui ad hoc dederit auxiliu[m] consiliu[m] vel fauore[m] talis est excommunicationis mucrone percussus qua[m] si sustinuerit p[er] annu[m] animo indurato extunc est vt hereticus co[m]demnandus. per. c. vt inquisitionis. §. phibemus. de here. li. vi. et p[er]maciter se absentauit. In primo casu ille talis est impenitens hereticus co[m]demnandus. iuxta. c. ad abolenda. §. p[er]ni. In secundo casu et tercio no[n] est hereticus impenitens iudicandus sed tanq[ua]m seu vt penitens hereticus co[m]demnandus. iuxta. c. cum co[m]municacia. et per. c. vt inuisionis. §. phibemus. de here. li. vi. Circa quelibet istoru[m] talis practica est seruanda. Talis eni[m] co[m]gruo tempore expectatus citetur per ep[iscopu]m et officiale in ecclesia cathedrali illius diocesis in quo deliquit et in alijs ecclesijs illius loci vbi domicilium co[m]traherat et specialiter v[er]o fugit et citabitur per forma[m] tenoris sequentis.

Nos. A. miseratoe diuina ep[iscopu]s talis ciuitatis etc. aut iudex talis diocesis spiritu[m] consilij sanioris. Preterea cunctis nostre mentis desiderabilibus illud potissimu[m] infigitur cordi nostro t[em]p[or]ibus nostris in dicta tali diocesi vber[is] florentes ecclesiaz vinea in qua[m] d[omi]ni sabaoth qua[m] summi patris dextera virtuosus co[m]plantauit qua[m] eiusde[m] patris filius p[ro]p[ri]i ac viuifici vnda cruoris vberius irruauit qua[m] ipe[us] almus spiritus paracletus miris ineffabilibusq[ue] donis intus fecundauit. qua[m] tota ipe[m] incorporensibilis atq[ue] inattigibilis trinitas b[eat]a grandisimam varijsq[ue] p[ro]uilegijs sancti[m] dotauit p[ro]p[ri]e dicitur aper de silua qui est et dicitur hereticus qui libet absorbeat et depascat fructus fidei vberes deuastando ac lacerates heresim vepres palmisq[ue] inserendo serpensq[ue] tortuosus nostri improbus humani generis inimicus efflans virus qui est sathanas et diabolus eiusdem vinee d[omi]nice palmites inficiat atq[ue] fructus virus prauitatis hereticę immitendo. Nec etiā ager ipe[us] d[omi]nicus populus inquam catholicus ad que[m] excolendu[m] pariter et serendum descendit de summo polo[rum] arce dei patris vnigenitus atq[ue] primogenitus seminavit miris sanctisq[ue] p[re]dicationib[us] discursit per villas et castella docēs no[n] sine magnis fatigationib[us]. Legit ap[osto]los viros vtiq[ue] operarios industrios ac co[m]duxit ditans illos eternis retributionib[us] expectas ipe[us] dei filius de agro isto magno illa die iudicij extremo

vberes manipulos colligere et p[er] manus sanctorum angelor[um] recondere in celesti horreo sancto suo. Sampsonisq[ue] vulpecule incerta te q[ui] sicut p[ro]p[ri]e labe heretica prauitate facies quide[m] haberes diuersas caudas s[ed] ignitas ad inuicem colligatas. q[ui] de varietate flammę conueniunt in id ip[s]u[m] segete[m] d[omi]nicam iam albam ad messem splendoribus fidei relucente[m] morsu amarissimo demoliant ac discursu[m] subtilissimo pergāt impet[us] validissimo accedat p[ro]p[ri]e et accendat dissipet et deuastat sinceritatem sancte fidei catholice subtiliter et damnablem subuertendo. Ea p[ro]p[ter] cu[m] tu talis incideris in damnatas hereses maleficaru[m] illas publice in tali loco practica[m] seu taliter dicatur. seu fueris p[ro] testes legitimos co[m]uictus de heretica prauitate siue p[ro]p[ri]a deprehensus confessione in iudicio p[ro] nos receptus et post caprus fugeris medicina[m] salutarem ciuitauerimus te vt de et sup[er] his cora[m] nobis manifestius responderes tuq[ue] ductus maligno spiritu[m] pariter et seductus rennueris co[m]parere. Vel sic. Ea p[ro]p[ter] eum tu talis delatus nobis de heretica prauitate et recepta informatione co[m]tra te als de eadem esses nobis suspectus leuiter q[ua]m fores insectus labe predicta. Citauimus te quaten[us] cora[m] nobis p[ro]sonaliter p[ro]parens de fide catholica responsurus cunctis citatus rennueris co[m]parere co[m]tumaciter exco[m]municauimus te ac exco[m]municatu[m] fecim[us] publicari. In qua[m] steristi p[er] annu[m] seu annos tot aio p[er]tinaci latitans et inde ita q[ui] nu[m]c quate[m] duxerit spiritus malignus ignoramus et cu[m] te expectauerim[us] misericorditer et benigne vt reuerteris ad gremiu[m] sancte fidei vnitatem tu facere co[m]tempstisti in reprobu[m] sensum dar[um] Sane volumus vt tenemur iusticia nos cogente causam tua[m] h[um]o[m]i sine debito terminare. nec valeamus ta[m] nephandam crimina co[m]uuentibus oculis tolerare. Nos ep[iscopu]s et iudices in causis fidei supradictis te tale sepe fatu[m] latitante[m] p[ro]fugum et fugitiu[m] p[ro] p[ro]p[ri]e nostruz edictu[m] publicu[m] requirimus p[ro]p[ri]e et citamus p[ro]p[ri]e quaten[us] die tali talis mensis de tali anno in tali ecclesia cathedrali talis diocesis hora terciaru[m] co[m]pareas p[ro]sonaliter cora[m] nobis diffinitiuam s[entent]iam audieturus. Significantes q[ui] siue co[m]parueris siue no[n] p[ro]cedemus ad nostra[m] diffinitiuam s[entent]iam p[ro]tra te p[ro]p[ri]e iusticia suadebit. Et vt prius nostra citatio pueniat ad tui noticiam nec valeas ignorantie velamine te tueri p[ro]p[ri]e litteras dictas requisitione[m] et citatione[m] nostras in se co[m]tinentes volumus et mandamus affigi in valuis publice talis p[re]dicte ecclesie cathedralis. In quoz

Fi

testimoniū singulorū pñtes nostras literas
impressionē nostrorū sigilloꝝ iussimus com
muni. Datū.

H Duente autē die prefica ad audien
dam diffinitiuā sniam assignata. Si
pfugus cōparuerit et cōsenserit pu
blice oēm heresim abiurare humiliter petēs
admitti ad misericordiā postulando si rela
ptus nō fuerit admittet et si fuerit deprehen
sus ppria confessione vel testiū legitima pdu
ctione abiurabit et penitebit vt hereticus pe
nitēs fm modū quo agitur supra in octauo
mō pcessum fidei terminandi vbi de talibus
agit. sed si fuerit suspect⁹ violēter ita q̄ citat⁹
responsurus de fide n̄ luit pparere et fuit ex
hoc excoicatus et stetit in excoicatione p an
num aio pñaci et penitebit admittet et ab
turabit oīm heresim et penitebit vt heretic⁹
suspectus de heresi violēter. Penitens fm
modū quo agitur supra in sexto mō pcessum
fidei terminandi. Si autē cōparuerit et non
cōsenserit abiurare tradet verus heretic⁹ im
penitens brachio seculari per modū quo di
ctum est supra et agit in decimo mō pcessum
fidei terminandi. Si autē cōtumaciter ren
nuerit cōparere. tunc formet sententia p mo
dum tenoris sequētis.

R Os. A. eps miseratōne diuina talis
ciuitatis. attendētes q̄ tu talis de ta
li loco talis diocef fuisti nobis de be
retica prauitate fama publica referente seu fi
dedignoz insinuatōne delatus. Nos quibz
ex officio decumbit descendimus ad viden
dum ac inquirendū. an clamor qui ad aures
nostras peruenerat veritate aliqua fulciret.
Verū cum inuenissem⁹ te in heresim depre
hensum deponentibz cōtra te q̄ pluribus te
stibus fide dignis te corā nobis aduocatum
iussimus detineri. dicatur sicut factū fuit an
vics cōparuerit et medio iuramento interro
gatus falsus fuerit vel non. Sed post mali
gni spiritus cōsilio duc⁹ et seductus metu
ens tua vulnera vino et oleo salubriter cōso
ueri. au fugisti. aut ponat si ita est carcerem et
arrestū fre gisti piter et au fugisti latitās hinc
et inde et quo te malign⁹ spiritus duxerit an
tesatus totaliter ignoramus. Vel sic. Verū
cum inuenissem⁹ cōtra te taliter vt pdicitur
nobis delatū de heretica prauitate multa in
dicia ppter q̄ suspectū leuiter de heretica pra
uitate pdicta te merito habeamus citauim⁹
te p publicū edictum in talibus et talibus ec
clesijs talis diocefsis quaten⁹ infra certū ter
minum nobis pfixum corā nobis in tali lo
co psonaliter cōpareres. In et sup pdictis cō

tra te depositis et alias de fide catholica et
eius articulis respon surus. tu vero insano
cōsilio adherēdo rennuisti cōtumaciter ppa
rere. cūq̄ iusticia exigente te excoimunicauē
rimus ac secerim⁹ excoimunicatū publice des
nunciari tu medicinā refutas salutarē dictā
excoimunicatōne vltra q̄ per annū sustinui
sti et adhuc sustines in reprobū sensum da
tus aio pñaci et pfugus latitans hinc et in
de vt quo te malignus spūs duxerit ignoras
mus. Sane cū longo tpe quia tanto die te ex
pectauerit ecclesia sancta dei misericorditer et
benigne quatenus ad eius misericordie gre
mum cōsolares ab erroribz resiliendo et iuxta
fidē catholicā pfectam operando ipaq̄ te de
mensia vberibz enutriet. malignoz seductus
cōsilio acquiescere reculasti in tua pñacia p
seuerans. Verū cum vellemus pur volum⁹
et debemus iusticia nos cogente causam tuā
sine debito p sententiā terminare citauimus
te quatenus hac die et hora et hoc loco cōpa
reres psonaliter corā nobis diffinitiuā sentē
tiam auditurus. et quia rennuisti cōtumaci
ter cōparere. merito te ostendis velle ppetuo
in tuis heresibus et erroribz remanere qd̄ do
lentes referimus et referendo dolem⁹. Sed
cū nō possumus nec velimus iusticiā subter
fugere. nec tantā inobediētā et cōtumaciā
ad def ecclesiā tolerare. Ad exaltationē fidei
orthodore et ad extirpationē hereticę prauis
tatis. iusticia exigente et tua inobediētia et
cōtumacia requirēte hac die hora et loco tibi
in antea ad audiendā diffinitiuā sententiam
pempt⁹ assignatis. p̄habito multorum p̄silio
pitorū tam in theologica facultate q̄ in iure
canonico et civili pcessus meritū visis et di
ligenter discussis sedentes p tribunali more
iudicū iudicantiū sacrosanctis euangelijs
positis corā nobis vt de vultu dei iudiciū no
strum pdeat et oculi nostri videāt equitatē.
habentesq̄ p oculis solū deū et sancte fidei ir
refragabilē veritatē cōtra te talē absentem vt
presētē beati pauli apostoli vestigia imitan
tes sniaz diffinitiuā taliter ferim⁹ in his scri
ptis xpi noie inuocato. Nos eps et iudices
in causa fidei memorati. attendētes in causa
ista fidei ac pcessibus inde cōfectis ordinem
iuris fore seruatiū. Attendentes etiā q̄ legiti
me citatus nō pparuisti nec p te nec p alium
te aliquo modo excusasti. Attendentes etiā q̄ in
p̄fatis heresibus longo tpe cōtumaciter p̄siti
sti. et adhuc etiā pseueras ac excoicationē p
tot annos in causa fidei sustinuiisti. pur et nūc
sustines animo indurato. Attendentes etiā
q̄ ecclesia sancta dei non habet vltra erga te

quid faciat cum perseueres et perseuerare velis
in excommunicatione et heresibus plibatis. Ea
propter beati pauli apostoli vestigia sectantes decla-
ramus diffinimus ac sententiam te tale ab-
sentem ut presentem esse hereticum pertinacem
et ut tale relinquendum brachio seculari. et per
nostram infamam diffinitionem te a foro ecclesiasti-
co expellimus et relinquimus potestati curie
secularis. Eandem curiam affectuose deprecates
ut si quando te habuerit in sua potestate erga te
tra sanguinis effusione et mortis periculum su-
am sententiam moderet. Lata fuit haec sententia.
Considerandum est hic quod si iste pflugus et cotu-
mar fuerit deprehensus in heresi vel propria con-
fessione vel testibus legitimis et ante abiura-
tionem fugit. est per sententiam vere hereticus im-
penitens iudicandus et ita in sententia ponen-
dum est. Si autem aliter non fuit deprehensus
nisi quod delatus et suspectus habet fuit cita-
tus responsurus de fide. et quod rennuit parere
fuit excoicatus. et in excoicatione stetit ultra
quam per annum aio indurato et tandem noluit copar-
ere iste non est iudicandus hereticus sed ut he-
reticus et ut talis condemnandus. et ita ponendum
est in sententia ut dictum est prius.

Questio. xxxij. sup personam delatam ab alia
malefica incinerata vel incineranda qualiter
sit sententianda.

Quartusdecimus modus processum fi-
dei terminandi et sententiandi est quando
delatus de heretica prauitate processus
meritis circa deponentem diligenter discussis
cum bono consilio in iure peritorum reperit de ta-
li heretica prauitate tantummodo ab altera ma-
lefica incinerata vel incineranda delatus vel
delata et hoc contingere potest tredecim modis
tanquam per tredecim casus quod sic delatus. Vel re-
peritur immunis et absoluendus totaliter.
Vel reperitur cum hoc diffamatus de tali heresi
generaliter. Vel reperitur ultra infamiam que-
stionibus exponendus aliquantulum. Vel repe-
ritur suspectus de heresi leuiter. Vel reperitur
suspectus de heresi vehementer. Vel reperitur
suspectus de heresi violenter. Vel reperitur
diffamatus et suspectus insimul et comuniter.
Et sic consequenter in alijs casibus prout in
vicesima questione tactum est usque ad tredecim-
um inclusiu. Primus modus fit quando tan-
tummodo ab ipsa malefica detenta delatus est. et
non conuincitur nec confessione propria nec testi-
um productione legitime nec alias reperiunt in-
dicia ex quibus verisimiliter tanquam suspectus iu-
dicari posset. talis omnino venit absoluendus
etiam per ipsum iudicem secularem qui deponentem

30 pr
aut incinerauit aut incinerare propria auctori-
tate aut ex omissione episcopi iudicis ordina-
rii habuit et absoluit per sententiam in primo
modo processum fidei terminandi circa vicissi-
mam questionem contentam. Secundus modus
incidit quando ultra hoc quod a detenta delatus est
etiam per totam illam villam seu ciuitatem diffa-
mata existat. ita quod tantummodo infamia precise et
sola laborauit semper. licet de post per deposi-
tionem detente malefice infamia sit aggrauata.
Circa tale talis practica est seruanda quia
iudex considerando quod ultra infamiam nihil in
particulari aduersus eam ab alijs fidedignis
in villa aut oppido probatur. licet forte deten-
ta certa graua aduersus eum deposuit. quia
tamen fidem perdidit abnegando illam diabolo
unde et difficulter et dictis a iudicibus fides
adhibet. nisi ex alijs circumstantijs illa infa-
mia aggrauaret. et tunc in tertium iam sequen-
tem modum incidere. Ideo canonica purga-
tio erit tunc indicenda: et procedatur per senten-
tiam in secundo modo processum fidei termi-
nandi circa vicissimam secundam questionem con-
tentam. Et si iudex civilis illam purgationem
coram episcopo decreuerit fieri et solenniter
in finem ut si deficeret ut tunc per ecclesia-
sticum et civilem iudices in exemplum aliorum
eo firmiter sententia puniret. bene quidem fit.
Si autem per se voluerit exequi mandet ut
decem vel viginti copurgatores ordinis sui
habeat et procedat ut in secundo modo sen-
tentiandi tales tactum est. nisi quod ubi ex comuni-
candus esset quod tunc ad ipsum ordinarium recur-
sum habeat. Et hoc contingeret ubi se purga-
re nolle. Tertius modus incidit super tale
delatum ubi licet non vincatur confessione pro-
pria nec testium productione legitima nec fa-
cti euidencia nec etiam sunt indicia super ali-
quod factum in quo unquam notatus fuisset ab
alijs in habitatoribus ville aut oppidi nisi quod
infamia tantum laborauit apud eos aggrauatur
aut infamia ex detente malefice depositione
ut pote quod asseruit illum vel illam in omnibus fuisse
se sociam et secum in criminibus participasse.
hoc ipsum tamen sicut constanter delata nes-
gat ita et alijs in habitatoribus vel non est nos-
tum vel de nulla nisi de honesta conuersatione
ne seu etiam participatione ipsis constat. Cir-
ca tales talis practica seruatur. Primo quod ad-
frontare se habent facie ad faciem et obiectiones
mutue et responsiones diligenter sunt con-
siderande. et si quidem varietas aliqua in ver-
bis incidere unde iudex verisimiliter ex con-
cessis et negatis presumere potest ipsam dela-
tam merito questionibus exponendam. procedat
r g

per sententias in tercio modo pccsum fidei terminandi circa vicesimamtercia questionē cōtentas ipam tormentis leuiter exponēdo adhibitis cautelis alijs q̄ plurimis et necessarijs de quibus circa principium huius tercie partis supra patuit ad longum. et ex quibus presumit talem esse aut innoxiam aut ream. Quartus modus incidit vbi talis delat⁹ inuenitur suspectus leuiter. et hoc vel cōfessione p̄pria vel depositione alterius detente. et sunt qui ad hanc leuem suspicionē reducūt illos qui ad procandū mulieres maleficas cōsuluissent. vel vbi inter cōiugatos odio se mutuo persequentes amozē pcurassent. aut etiā pro aliquo cōmodo temporali apud maleficas laborassent. sed quia tales vtiq; excōmunicati sunt tanq̄ hereticorum credentes iuxta. c. excōmunicamus. i. §. credētes. li. vi. de here. vbi dicit. credentes autem eorum erroribus hereticos similiter iudicamus. quia etiam ex factis presumitur de affectu. ad hoc ar. xxxij. q. ij. qui viderit. ideo videtur q̄ acris sint puniēdi et sententiandi q̄ illi q̄ de heresi leuiter habentur suspecti prout iudicandi sunt aliqui ex leuibus cōiecturis. puta qz eis seruitia exhibuissent. litteras detulissent. eorum erroribus sic nullam fidem adhibuissent q̄ tamē illos non manifestassent. alimonia ab eis accepissent. Sed siue illi siue isti intelligant hoc qd̄ in cōsilio peritorū cōclusum fuerit super leuem suspicionē psequendum erit a iudice per talem practicā. talis enī aut abiurabit aut canonicē se purgabit. fm̄ q̄ in quarto modo pccsum fidei terminando sub questione vicesimaquarta tangit. Sed tamen qz potius videtur q̄ abiuratio sit indicienda. et hoc ppter alle. c. excōmunicamus i. §. q̄ vero inuenti fuerint sola suspicionē notabili rē. tamen nō debent si relabātur pena relapsorum puniri et pcedetur put in quarto modo pccsum fidei terminando circa vicesimamquartam questionem factum est. Quintus modus incidit vbi talis delatus inuenitur suspectus vehemēter. et hoc simili modo vel cōfessione p̄pria. vel depositione alterius malefice detente. et sunt qui ad hanc leuem suspicionem reducunt impeditores iudicum directē vel indirecte eorum officiū inquirendo maleficas impediēdo dummodo hoc scienter fecerint. ex. c. vt inquisitionis negocium. li. vi. de here. Item reducūt omnes qui impedientibus prestant sciēter auxiliū cōsiliū vel fauorem. patet per alle. c. vt inquisitionis. Item reducunt qui citatos aut cāptos hereticos instruunt de celanda veritate

et vt illam subtrahant vel falsitatem asserant. et hoc ex. c. accusatus. et. §. si. Item reducunt omnes qui eos quos sciunt hereticos receperant scienter deducunt vilitant vel associāt munera mittunt seu fauorem impendūt. que omnia in fauorem nō persone sed culpe fiunt vbi scienter fiunt. Et ideo dicunt q̄ vbi delata persone participat de premillis et hoc p̄ consiliū ita iudicatum fuerit. Tunc iuxta quintū modū pccsum fidei terminandi sub questione vicesimaquinta sententianda est. taliter vt omnem heresim sub pena relapsorū vbi reciditaret habeat abiurare. Possumus tamē asserere adiucendo q̄ iudices respectū habeant super vniuscuiusq; malefice incinate aut detente familiā prolem seu etiam p̄geniem. eo q̄ vt plurimū tales reperiunt in secte cum malefice etiā p̄rios infantes ex demonum informatione ipsis habent offerre. vnde et indubie in quibuscunq; flagitijs informare patet hec ex prima pte operis. Probatur et ex eo q̄ sicut in simplici heresi ppter agnitorum hereticorum familiaritatē dum quis de heresi infamatus existit etiam cōsequenter ratione familiaritatē est de heresi vehementer suspectus: ita et in hac heresi maleficarum. presatus autem casus patet in. c. inter sollicitudines. extra de pur. ca. vbi apparet. q̄ ratione infamie de heresi fuit decano cuiusdam indicta purgatio canonica. Et ratione familiaritatis hereticorum abiuratio publica. et ratione scandali fuit prinatus beneficio quousq; scandalum sopiretur. Sextus modus incidit vbi talis delatus efficitur suspectus violenter. hoc autem fit non ad simplicem vel nudam depositionē alterius malefice detente. sed ad indicia facti que eliciunt ex quibusdam verbis et factis a malefica detenta perpetratis et platis: quibus ad min⁹ delata asseritur interfuisse et operibus deponentis cōmunicasse. Pro quorum intelligētia aduertenda sunt ea que supra questione decimanona tacta sunt. precipue super violentam suspicionē quomodo ex violentibus et cōuincētibz oritur coniecturis et quāliter iudex violentatur ad credendū. ex sola suspicionē aliquē esse hereticum qui tamen fortassis bonus catholicus in corde existit. Sicut canoniste exemplificōnt circa simplicem heresim de eo qui citatus in causa fidei ad respondendū rennuit cōparere cōtinaciter. ppter quam p̄tūmāciā excōmunicatur in qua vbi per annū perseverauit efficitur suspectus de heresi violenter. Quare et a simili circa talem delatā aduertenda sunt indicia facti

et quibus efficitur violenter suspecta. et p
natur casus. detenta malefica asseruit illā in
terfuisse suis maleficijs. que tamē delata con
stanter negat. qd ergo faciet. vtiq; opus erit
cōsiderare an ex aliquib; opibus sit vehemē
ter suspecta et an vehemēs suspicio in violen
tam valeat trāsire. sicut in p̄fado casu citatus
responsurus vbi nō cōparet sed rennuic con
tumaciter sit suspectus leuiter de heresi. etiā
vbi citatus fuit in nō causa fidei. si autem in
causa fidei citat⁹ rennuic cōparere et ppter cō
tumaciā excōdicatur tunc sit suspectus vehe
menter. qz tunc leuis suspitio transit in vehe
mentē. et si per annuz psistat tunc vehemens
transit in violentā. ita cōsiderabit iudex si rō
ne familiaritatis p̄tracte cū detenta malefica
sit delata vehementer suspecta vt immediatē
in quinto mō incidendi tactū fuit. tūc opus
erit cōsiderare an ipa vehemēs suspitio in vi
olentā transire possit. p̄sumit eni qz transire
possit id est qz flagitijs detente ipa delata in
terfuit vbi familiaritatē cum ea frequēter ha
buit. Est ergo p̄cedendū iudici iuxta sextuz
modū p̄cessum fidei terminandi. put in vice
sumasexta q̄stione tangit. Qz si querit quid fa
ciet iudex si adhuc talis delata ab altera ma
lefica detenta oīno psistat in negatiua nō ob
stantibus quibuscūq; indicijs aduersus eaz
p̄ductis. Respondet. Primo iudex debet ad
uertere sup negatiuas responsiones an ex vi
cio seu maleficio taciturnitatis pueniant si
ue nō. et quidē vt in primis questionib; que
stione. xv. et. xvi. huius terciē ptis patuit. in
dēt cognoscere p̄t si flere et lachrymas emit
tere non valeat. et vbi in questionibus quasi
insensibilis reddi ita qz ad pristinas vires fa
cilit̄ redit tunc quidē violenta suspitio ag
grauatur z oīno nō est libere dimittenda sed
vt in sexto mō sententiandi et p̄cessum fidei
terminandi patuit supra allegato perpetuis
carceribus ad penitentiā pagendā deputāda
Si vero maleficio taciturnitatis nō sit infe
cta ppter vehemētes dolores quos in q̄stioni
bus sustinet vere et realiter cū tñ aliē ex male
ficio taciturnitatis quasi insensibiles reddū
tur vt dictū est. tunc vltimū refugium iudex
habere p̄t sup canonicā purgationē que si a
seculari iudice indicij dicit vulgari licita.
quia nō de numero illarū purgationū vul
gariū de quib; ij. q. iij. cōsuluisti. et. c. mono
machia. tractat. In qua purgatione si defece
rit vt reus vel rea iudicabit. Septimus mo
dus incidit vbi delatus ipē nō reperit legitī
me deprehensus nec p̄pria cōfessione nec facti
euidētia nec testīū legitimā p̄ductione. sed

37p
tñ reperitur a detenta malefica delatus vel
delata. et cū hoc reperiunt indicia q̄ ipm red
dunt suspectū leuiter vel vehementer v̄pote
qz solummō habuit magnā familiaritatē cū
maleficijs tunc tali rōne infamē est indicen
da canonica purgatio. Juxta. c. alle. inter sol
licitudines. et rōne suspitionis heresim abiu
rare cum pena relapsoz vbi recidivaret si ve
hementer suspect⁹. vel sine illa si leuiter. et p̄
cedatur vt in septimo mō p̄cessum fidei ter
minando circa. xxvij. questionez tactum est.
Octauus modus incidit vbi sic delatus res
peritur cōfessus heresim illam sed penitēs et
nūq; relapsus. Vbi notandū qz cōsequēter
vbi agit de relapsis et nō relapsis. penitenti
bus et nō penitentib;. tales distinctiones fa
cte sunt ppter ecclesiasticos iudices qui de vl
timis inferendis supplicijs nō se intermittūt.
Ideo civilis iudex sup cōfessam siue penitēs
at siue nō. siue relapsa fuerit siue nō. per ciui
les et imperiales leges procedere p̄t vt iusti
cia suadebit. tantummō recursus ad ipos tre
decim modos sententiandi habere p̄t. et fm
illos se resolvere vbi aliquod ambigūz in
terueniret.

Questio. xxviii. super modū sententiandi
maleficā malefica tollentez. Insuper etiam
super maleficas obstetrices et maleficos sa
gittarios.

Quintusdecimus modus p̄cessum fi
dei terminandi et sententiandi est quā
do delatus de heretica prauitate res
peritur malefica nō inferentē sed tollentem.
Circa istum talis practica est seruanda quia
aut vti remedijs licitis aut illicitis. et si qui
dem licitis nō vt maleficus sed vt christicola
est iudicandus. De quibus licitis remedijs
supra circa principiū huius terciē partis ad
longū patuit. Si vero illicitis. tunc distin
guendum. quia aut sunt illicita simpliciter
aut fm quid. si simpliciter adhuc dupliciter.
quia vel nocumento p̄rimi vel sine nocumē
totvtroq; tamē modo semp cum expressa de
monuz inuocatione. si vero illicita fm quid
puta quia absq; expressa licet nō absq; tacita
demonū inuocatione fiunt. talia iudicant vā
na potius q̄ illicita nominari a canonistis
et certis theologis vt supra in prima questio
ne huius vltimē ptis totius operis patuit.
Iudex ergo quicūq; siue ecclesiastic⁹ siue ci
uilis licet primos et vltimos non habeat re
probare et signanter primos potius cōmen
dare. et vltimos tolerare put canoniste asse
runt licitū esse vana vanis cōtundere. Illos
tamē qui cum expressa demonū inuocatione

maleficia auferunt nullo modo tolerare debet precipue illos qui cum nocumento primi talia committunt. et dicunt cum nocumento primi praticare quando maleficiū ita ab vno auferitur qđ alteri inferit. Nec obstat si illa cui inferitur sit malefica per se sine non. et siue sit homo siue quęcūq; alia creatura. patet sup̄ hec oīa acta et gesta in prima questione supra allegata. deducta. Sed querit̄ quid faci et iudex vbi talis asserit se maleficia tollere p̄ licita et nō illicita remedia. aut quō possit talia veraciter iudex cognoscere. Respondet̄ qđ citato illo interroget quibus medijs vtatur. nec tamē verbis suis standū erit. sed ecclesiasticus iudex cui ex officio incumbit diligenter inquirat siue per se siue p̄ plebanū aliquē quia singulis parrochianis exacte sub p̄stituto iuramento qđ exigere potest perquirat quibus remedijs vtatur et si quidē inuenta fuerit put̄ cōmuniter inueniuntur cum sup̄stitionis remedijs oīno nō sunt. p̄pter horribiles penas a canonibus inflictas vt inferius patebit tolerande. Et si queritur vnde possunt remedia licita ab illicitis discerni cum semp̄ asserunt se quibusdā orationibus et herbarum applicationibus huiusmodi amouere. Respondetur hoc facile foret dummodo diligēs inquisitio fieret. Nam quia necesse habent sua superstitiosa remedia occultare. eo vt nō reprehendant̄ seu vt facilius mentes simplicium illaqueare valeant. ideo hōi verbis aut herbarum applicationibus insistant. tamē ex quatuor superstitiosis eorū actibus tanq̄s forulege et malefice manifeste reprehendunt̄. Sūt enim de occultis diuinantes et ea que nō nisi malorum spirituum reuelatione scire possunt reserantes. Exempli gratia. vbi p̄ sanitate acquirēda frequentant̄ a leſis causam leſionis aut maleficij aperire et manifestare sciunt. vt si rōne altercationis eorū vicina acciderit vel aliqua ex causa alia hoc ipm̄ p̄fectissime noscunt et indicare frequentantibus sciūt. Secundo vbi ad vnus nocumenti seu maleficii curam se intromittunt. alterius vero minime. prout in diocesi Spirensi malefica quedam in loco quodam zun bosen nuncupato existit que licet plures sanare videat̄ certos. tamē minime se posse curare fatetur. nullā ob aliam de causa nisi vt ab incolis fertur qđ maleficia talibus illata sunt tam fortiter ab alijs vt asserit maleficijs impressa et hoc vtiq; virtute demonū qđ illa amouere nō valeant qđ videlicet demon nō semper demoni cedere pot̄ aut nō vult. Tercio vbi sup̄ huius maleficia

illata singulares exceptiones facere noscunt̄ prout in ipa ciuitate Spirensi cōtigisse noscitur. dum quedā honesta persona maleficiata in tibijs huiusmodi diuinatricem ob sanitatis gratiā aduocasset. illa domū ingressa et eā dū intuita fuisset tales exceptionē fecit. si inquit squamos et capillos in vulnere nō habueris reli qua omnia extrahere poterō. causam etiam leſionis aperuit licet ex rure et ad duo miliaria aduentasset dicens. quia cum vicina alter casti tali die ideo tibi accidit. preter squamos etiam et pilos alias q̄ plures diuersorum generū res extraxit et sanitati restituit. Quarto vbi superstitiosus insistunt aut insistere faciunt ceremonijs. vt si ante solis ortū vel alio determinato tempore se frequentari volunt. dicentes qđ infirmitates vltra angariā illas sanare nequeant. aut qđ tantummodo duas aut tres personas per annū sanare valeant. licet nō sanando sed a leſionibus cessando sanare videantur. Possunt et addi q̄ plures alie cōsiderationes circa talium personarū cōditiones quia vt plurimum retroactis temporibus male et reprehensibilis vite fuerūt diffamate seu adultere aut maleficarū superstites vnde ex nulla sanctitate vite hec gratia sanitatis a deo collata. Incidentaliter reduciunt et obstetrices malefice omnes alias. maleficas in flagitijs excedentes. de quibus et in prima pre operis deductū est. quarū etiam tantus numerus vt ex earum cōfessionibus cōperit̄ est qđ nō estimatur villula vbi huiusmodi nō reperiantur existit. cui periculo vtiq; a p̄sidentibus foret in parte succurrendum vt nō nisi iurate obstetrices a p̄sidentibus deputaretur cum alijs remedijs que in secunda parte operis tacta sunt. Incidit et de maleficijs sagittarijs in cōrumeliam vtiq; christianereligionis tanto periculosius detegentes q̄to et securiores habent in terris optimarū et principum receptatores fautores et defensores. Sed qđ omnes tales receptatores fautores et. omnibus maleficijs plerumq; in certis casibus damnabiliores existunt sic declaratur Nam talium defensores a canonistis et theologis in duplici genere assignantur. Quidā nanq; erroze. alij vero personā sunt defendētes. et hi quidem qui errozes damnabiliores ipis qui errant existunt cum nō solum heretici immo heresiarchi habēdi sunt. vt patet xxij. q. ij. qui illozum. Et de his defensoribus communiter nō loquuntur iura eo qđ ab alijs hereticis nō distinguuntur. in quibus etiam habet locum. c. ad abolendam. §. presentī. sepe allega. Quidam alij sunt qui licet

non defendunt errorem defendunt tamen p[ro]
nam errantē v[er]itate q[ue] resistit v[er]itib[us] et potētia
ne tales malefici seu quicunq[ue] alij heretici ve
niant ad manus iudicis fidei ad examinan
dū vel puniendū et similia. Simili mō etiā
fautores talium sunt in duplici genere. q[ui]dā nā
q[ui] sunt q[ui] publica fungunt auctoritate hoc ē
publice p[er]sone vt d[omi]ni temporales seu etiā sp[iritu]
ales p[ar]tem iurisdictionē habētes qui etiā fau
tores esse p[oss]unt duobus modis. obmittendo et
cōmittendo. Obmittēdo. s. facere ea circa ma
leficos vel suspectos. infamatos vel creden
tes. receptatores. defensores et fautores ad q[ui]
ex eor[um] officio obligant. cū tamē ab episcopis
vel inquisitorib[us] vel eor[um] alteri requirunt v[er]
pote si eos nō capiunt vel captos nō diligē
ter custodiāt. vel infra districtū suū ad locū
de quo eis mandat nō deducant aut executō
nem promptā de eis nō faciāt et similia vt pa
tet in. c. Ut inquisitionis. in principio. li. vi.
de here. Cōmittēdo autē v[er]pote si captos hu
iusmodi sine ep[iscop]i aut iudicis eius licentia vel
mandato a carcere liberent vel p[ro]cessum iudi
cū vel sententiā eor[um] directe vel indirecte im
pediāt vel similia pagunt vt patet. c. allega. vt
officiū. §. p[ro]hibemus. Sene talium in p[re]cedenti
bus circa secundū principale huius operis
et circa finē ubi de maleficiis sagittarijs et alijs
armosū incantatorib[us] tactū ē declarate sunt.
Ad p[ri]us sufficiat q[uo]d omnes tales ipso iure sunt
excommunicati. et. xi. magnas penas incurrūt
patet extra de here. excommunicamus. primo
§. credentes. et. c. alle. vt inquisitionis. §. p[ro]hibe
mus. In qua excommunicatione p[er] annum p[er]siste
rint animo p[er]tinaci extunc sunt vt heretici p[er]de
nandi. vt eo. c. et. §. alle. Qui vero dicēdi sunt
receptatores et an habēdi sunt vt heretici. Re
spondet q[uo]d recipiētes h[uius]modi maleficos sagit
tarios aut quoscūq[ue] armosū incantatores ni
gromanticos seu maleficos hereticos de qui
bus in toto ope tractatum est sunt in duplici
genere sicut etiā de eor[um] defensorib[us] et fautori
bus tactum est. Quidam namq[ue] sunt q[ui] nō t[er]
semel vel bis sed pluries et frequēter tales susci
piūt. et isti p[ro]prie et fm vim vocabuli dicuntur
receptatores. a receptādo q[uo]d est verbū frequē
tatiū. et tales receptatores quandoq[ue] sunt si
ne culpa v[er]pote si ignorāter hoc faciūt nec ali
quid vnq[ue] sinistra de eis suspicati sunt. Ali
quādo sunt in culpa v[er]pote q[ui] eor[um] errores
sciunt. et nō ignorant q[uo]d ecclesia tales semp[er]
sequitur tāq[ua]m crudelissimos fidei hostes. Et
nihilominus domini terrar[um] eos receptāt. tenent.
defendūt et. tales p[ro]prie sunt et dicuntur
hereticor[um] receptatores. et de talib[us] etiā loquū

tur iura. et q[ui] sunt excommunicati iuxta. c. excom
municamus. primo. §. credentes. Quidā autē
non pluries et frequēter sed t[er] semel vel bis
huiusmodi maleficos aut hereticos receperunt
et isti non videntur p[ro]prie dici receptatores
quia non frequentarunt sed receptatores
quia eos receperunt. et non receptauerūt. Licet
Archidiaconus dicat contrarium in. ca.
quicunq[ue]. super. ver. receptatores. de quo sa
men non est magna vis q[ui] non de verbis sed
de factis curandum est. Ponitur tamen differe
ntia inter receptatores et receptores. eo q[uo]d do
mini terrarum semper dicuntur talium rece
ptatores. vbi simplices qui eos expellere nō
habēt nec possunt. si receptores sunt sunt ta
men sine culpa. Ultimo autem de impedito
ribus officij inquisitionis episcoporum con
tra huiusmodi maleficos hereticos qui sunt
et si heretici dicendi sunt. Ad quod responde
tur q[uo]d huiusmodi impeditores sunt in dupli
ci genere. Quidam namq[ue] sunt qui impediūt
directe vt q[ui] captos pro heresis crimine a car
cere p[ro]pria temeritate liberant vel p[ro]cessus
inquisitionis lacerant. testes in causa fidei p[ro]
eo quia testificati sunt vulnerant. vel si domi
nus temporalis statuāt q[uo]d nullus nisi ipse de
hoc crimine cognoscat. Aut q[uo]d nullus nisi si
bi de hoc crimine accusari possit nec testifica
ri nisi coram eo et similia et isti impediunt di
recte iuxta notata per Jo. an. in. c. statutum.
super. ver. directe. libro. vi. de heret. Et qui p[ro]
cessum iudicium vel sententiam in tali causa
fidei directe impediunt. vel qui ad hec agen
da prestiterint auxilium consilium. vel fauo
rem. Et tales licet sint multum culpabiles.
non tamen ex hoc sunt heretici iudicandi ni
si aliter appareret q[uo]d essent consimilibus erro
ribus maleficorū inuoluti cum pertinaci vo
luntate. sunt tamen ipso iure excommunica
tionis mucrone percussi. iuxta. c. Ut inquisi
tionis. §. prohibemus. sic q[uo]d si in illa excom
municatione steterint per annum animo p[er]
tinaci extunc sunt vt heretici condemnandi.
vt patet. c. et. §. alleg. Quidam vero sunt qui
impediūt indirecte v[er]pote qui statuūt q[uo]d nul
lus portet arma ad capiendum hereticos ni
si de familia domini temporalis et similia iux
ta notata per Joan. Andr. in. c. statutum. su
per. verbo indirecte. et tales sunt minus cul
pabiles q[uam] p[ri]mi. nec sunt heretici sed sunt ex
communicati. Iuxta alleg. c. Ut inquisitionis.
Et etiā prestantes ad hoc consilium. auxilium
vel fauorē. taliter q[uo]d si steterint in illa excom
municatione p[er] annum animo p[er]tinaci extunc velut heretici
sunt condemnandi. p[er] alle. c. et. §. prohibemus.

Quod sic est intelligendū q̄ heretici cōdem-
nantur taliter q̄ si volunt redire recipiuntur
ad misericordiaz. errore prius abiurato. als
vt impenitētes traduntur curie seculari. vt pa-
tet p. c. ad abolendam. §. p̄nti. Epylogando.
malefice obstetrices. put alie malefice malefi-
cia inferentes fm̄ qualitatē criminū p̄demnā-
tur et sententiant. et a simili malefice malefi-
cia superstitiose vt dictū est p̄nti. diaboli tol-
lentes. cum nō dubiū sit q̄ sicut auferre ita z
inferre p̄nt. vnde z ex quodā pacto taliter ma-
lefice ex demonū informatōne conueniūt. vt
be quidē ledere alie vero sanare debeāt vt sic
eo facilius mentes simpliciu illaqueando su-
am perfidiā augmentant. Sagittarij vero et
alij armorū incantatores malefici. cum nō ni-
si ex fauore defensione receptatōe presidentis
um sustentant. omnes tales penis p̄scriptis
subiacent et qui officiales quoscūq; cōtra bu-
iusmodi maleficos aut eorū fautores z. in co-
rum officio impediret simili mō ex cōmuni-
cati sunt. et oibus penis vti fautores subia-
cent. verū vbi steterint per annū in illa excō-
municatione aīo p̄nti. si redire voluerint
abiurant impedimentū et fautoriā et ad mi-
sericordiā admittunt alias vt impenitentes
heretici traduntur brachio seculari. Et vbi nō
stent p̄ annū nihilomin⁹ cōtra impeditores
h̄mōi p̄nti p̄cedi vt cōtra fautores hereticorū.
ar. c. accusatus. §. vltimo. Et q̄d dictū est de
fautoribus defensoribus receptatoribus et im-
peditōribz super maleficos sagittarios z. idē
et per oīa intelligendū est erga quascūq; ma-
leficas aut maleficos hoibus iumentis z ter-
re frugibus varia nocumenta inferentibus.
Verū et ipi malefici quicūq; vbi in foro pe-
nitentie spiritu contrito et humiliato peccata
descentes et pure cōfiteutes veniā petierint
ad misericordiā recipiunt. alias vbi innores-
cunt cōtra eos p̄cedere debent q̄bus ex offi-
cio incumbit citando arrestando capiendo z
p̄cedendo in oibus iuxta criminū qualitatē
vsq; ad sententiā diffinitiuā inclusiuē vt ta-
ctum est si et inquantū h̄mōi p̄sidentes eter-
ne danatōis laqueum p̄pter excōicationē eis
ab ecclesia inflicta euadere velint.

Questio. xxxv. huius vltime partis super
modos sententiandi maleficos quoscūq; fri-
uole aut etiā iuste appellantes.

I vero ad appellatōis remediū finali-
ter delatum cōfugere iudex cerneret.
Notandū primo q̄ hec interdū vali-
da atq; iusta. interdū friuola atq; nulla decer-

nitur. Cum enī in negocijs fidei summarie
simpliciter et de plano sit p̄cedendum vt ex
p̄cedentibus sepe tactū est ex. c. multoz que-
rela. in clc. vbi et appellatōis remediū inter-
dicitur. Attamen qz iudices interdū sponte
p̄pter negocij arduitatē libētē ipm̄ prorogāt
et dilatant. Ideo aduertere possunt q̄ vbi de-
latus sentiret se a iudice realiter z de facto cō-
tra ius et iusticiā aggrauatū vtpote qz cum
ad se defendendū admittere noluit. vel qz so-
lus sine cōsilio aliorū vel etiam sine assensu
episcopi. vel eius vicarij p̄nunciavit delatū
questionare cum alias sufficientes probatio-
nes p̄ et cōtra habere potuissent et huius si-
milis. tunc quidem appellatio foret iusta. als
nō. Secundo notandū q̄ iudex appellatōne
huiusmodi sibi p̄sentata. tunc absq; p̄turba-
tione et motu debet petere copiam appellatio-
nis p̄stādo verbo q̄ nō currat sibi tempus
et cum ipse delat⁹ tradiderit sibi copiā appel-
lationis aduertat q̄ adhuc habz duos dies
ad respondendū et post hec duos adhuc tri-
ginta ad apostolos exhibendum Et licet sta-
tim possit respondere z apostolos dare istos
vel illos vbi sit multū expertus et peritus. tū
vt cautius p̄cedatur melius est aliquē termi-
num. x. vel. xx. aut. xxv. dicitū eidem ad dan-
dum pariter et recipiendū apostolos quales
dare decreuerit assignare cum potestate pro-
gandi. Tercio notandū est iudici q̄ infra tē-
pus iuris z infra tempus assignatū debet di-
ligenter attendere et discutere causas appella-
tionis seu grauamina allegata. et si videt ha-
bito bono cōsilio pestozū q̄ iniuste et inde-
bite delatū aggrauauit ad se defendendū nō
admittendo vel questionibus nō debito tem-
pore exponendo vel similia adueniente ter-
mino assignato corrigat errorem suum et re-
ducat p̄cessum ad punctum et statum in quo
erat quando defensiones ille petiuit vel ter-
minum ad interloquendū assignauit et simi-
lia. et tollat grauamen quo ablato procedat
p̄nti. ante. quia p̄ ammōtionē grauaminis
appellatio que erat aliqua fit nulla. Juxta. c.
cessante. extra de appella. Sed hic attendat
circumspectus et p̄uidus iudex. q̄ que-
dam sunt grauamina reparabilia et sunt illa
de quibus iam dictum est. et tunc habent lo-
cum ea que dicta sunt. Quedam autem sunt
reparabilia. vtpote si delatus fuerit questio-
natus realiter et de facto et post euadens ap-
pellat. Vel si Alenodia et aliqua vtilia si-
mulcum vasis et instrumentis quibus ma-
lefici vtuntur fuerunt recepti et combusti

et similia que nequeunt reparari nec reuocari et tunc non habet locum predictus modus scilicet processum ad statum reducere in quo fuit gravamen huius irrogatum. Quarto notandum iudici est quod licet a die responsionis habeat triginta dies ad apostolos exhibendum iuxta. c. de appell. et possit petenti assignare ultimum diem iuris hoc est tricesimum ad apostolos recipiendum. tamen ne videatur quod velit verare delatum et de veritate indebita reddat suspectum. et ne videatur confirmare gravamen sibi impositum propter quod exstitit appellatum melius est quod assignet infra tempus iuris terminum competentem videlicet decimum diem vel vicimum et potest postmodum si expedire noluerit adveniente termino. pro rogare. dicendo se fuisse alius negociis implicatum vel huiusmodi. Quinto notandum iudici quod quando prefigit terminum appellanti et apostolos petenti quod non assignet solum ad apostolos dandum. sed ad dandum pariter et recipiendum quia si assignaret ad dandum tantum: tunc iudex a quo appellaretur haberet appellanti mittere. Assignabit ergo ei terminum. hoc est tales diem talis anni ad dandum eis et recipiendum a iudice apostolos tales quales dare decreverit. Sexto notare debet quod in assignatione huius termini: non dicat respondendo quod dabit apostolos negativos aut affirmativos: sed ut plenius deliberare possit. dicat quod exhibebit tales quales tunc decreverit exhibendos. Attendat etiam quod in assignatione huius termini appellati ut tollatur omnis cautela et astutia et malicia appellantis assignet locum in specie diem et horam. et potest quod assignet vicimum diem augusti anni proximi et horam vesperarum et cameram ipsius iudicis in domo tali talis civitatis vel loci sitam tali appellanti ad dandum et recipiendum apostolos tales quales decreverit exhibendos. Septimo notat quod si decreverit in animo suo destitit de latum crimine requirente et iusticia exigente. In assignatione termini ponat quod assignat talem terminum ad dandum vel recipiendum personaliter apostolos ipsi appellanti assignetque talem idem eidem appellanti ad dandum eidem et recipiendum ab eo apostolos. de quo sit in potestate iudicis appellantem libere retinere. datis tamen prius statim apostolis negativis alias non. Octavo notet iudex ne aliquid innouet circa appellantem ipsum capiendum vel questionando seu a carcere liberando. vel alias ab hora qua fuit sibi appellatio presentata usque ad horam qua tradidit apostolos negativos. Et prologando. Nota sepe contingit quod de

latus quando dubitat quod contra eum feratur sententia. quia constat sibi de culpa sua frequenter recurrere ad appellationis remedium ut sic subterfugiat iudicis sententiam unde ab ipso appellat et causas frivolos assignat. utpote quod iudex eum caprum tenuit et cautioni idonee eum tradere noluit et similia frivola colorata. qua appellatione iudici presentata copia appellationis petat. qua habita statim vel post duos dies responsione. die horam et locum appellanti ad dandum et recipiendum apostolos tales quales decreverit prefigat. infra terminum tamen iuris utpote. t. xv. xx. vel. xxx. die talis mensis. infra quem terminum assignatum iudex copia appellationis et gravamina seu causas propter quas appellat diligenter discutiat et cum bono consilio iurisperitorum deliberet an exhibeat appellanti apostolos negativos hoc est responsiones negativas appellationem non admittendo vel affirmativas hoc est responsiones affirmativas et reverentiales mittendas ad iudicem ad quem appellat appellationi deferendo. Si enim videatur quod cause appellationis sunt false vel frivole atque nulle et quod appellans non vult nisi iudicium subterfugere seu prorogare det apostolos negativos siue refutatorios. Si autem videatur quod gravamina sunt vera et iniuste sibi illata et non sunt reparabilia vel dubitat si est ita vel alias fatigatus propter maliciam appellantis. vult se a tanto onere liberare exhibeat appellanti apostolos affirmativos seu reverentiales. Adveniente igitur appellanti termino assignato si iudex nondum formavit apostolos seu responsiones vel alias non est dispositus. peremptorie potest prorogare simul vel successive usque ad. xxx. diem qui est ultimus terminus iuris ad exhibendum apostolos assignatos. Si autem formavit et est dispositus potest statim dare apostolos appellanti. Si igitur decreverit dare apostolos negativos seu refutatorios adveniente termino peremptorio assignato exhibebit per modum qui sequitur in scriptis.

Indictus iudex respondens prefate interiecte appellationi si dicit appellatio mereatur. dicit quod ipse iuste et secundum canonicas sanctiones seu etiam imperialia statuta seu leges processit et procedere intendit et a iuris utriusque tramite non discessit: nec discedere intendit. minusque ipsum appellante aggravavit nec aggravare intendit aut intellexit. quod propter causas coloratas allegatas singulas decernedo. Ad ea gravavit in hunc quod cum cepit et

captum tenuit. quia cū sit sibi delatus de tali heretica prauitate et testes multos habeat cōtra cum merito ipm tanq̄ cōuictum de heresi. vel sibi uehementer suspectum captum tenere debuit atq; debet. nec grauauit cum qz dare ipm noluit cautioni. nam cum crimen heresis sit crimen de maioribus et ipse appellans esset cōuictus et statim in negatiua nequaq; erat. nec est cautio fieri maxime dandus: sed est et erat in carceribus detinendus. Et sic discurrat per alias rationes. Quo facto dicat sic quare apparet q̄ ipse iudex debite et iuste p̄cessit et a iuris seminis minime deniauit. minusq; ipm in aliquo aggrauauit. sed ipse appellans per causas coloratas atq; fictas nititur subterfugere iudicium iniuste et indebite appellando. propter que eius appellatio est friuola atq; nulla utpote a nullo grauamine interiecta peccans in materia et forma. Et cum appellationibus friuolis nec iura deferat nec sit a iudice deferendū. Ideo dicit ipse iudex q̄ interiectā appellationē non admittit nec admittere intendit. nec ei deferret nec deferre pponit. Et hanc responsionē offert dicto tali sic indebite appellanti. p̄ apostolis negatiuis. et mandat inseri statim immediate post appellationē predictā eidem p̄sentatam. Et sic tradat notario qui appellationē eidē p̄sentauit.

Quibus apostolis negatiuis sic adhibitis appellanti. statim iudex p̄tinuando ipm suum officium exequatur. mandando eundem capi seu detineri. vel ipm arrestando vel terminū ad cōparendum coram se eidem assignando vel aliquod simile p̄ter quod appareat qd̄ nō desinit esse iudex. contumacit̄ p̄cessum suum contra appellantem quousq; a iudice ad quem est appellatū sit p̄hibitus ne p̄cedat. Caveat tñ iudex q̄ nullā nouitatem faciat cōtra appellante personam. nec ipm capiendo nec si captus est a carcere liberando nec al̄s ab hora qua fuit sibi appellatio p̄sentata. quousq; apostolos ei tradiderit negatiuos. sed extunc ut predictis poterit si iusticia hoc requirat. quousq; sit p̄hibitus a iudice ad que fuerat appellatum. et tunc cum p̄cessibus clausis et sigillatis et cum fide ac tuta custodia idonea cautione si oportuerit remittat eum ad iudicē antedictum. Si autem iudex exhibere decreuerit apostolos affirmatiuos et reuerentiales adueniente eidē termino pemptorio assignato ad dandum et recipiendū apostolos. Exhibebit per

modū qui sequit̄ in scriptis.

R dictus iudex respondendo p̄fate interiecte appellationi si dici appellatio mereatur. Dicit q̄ ipse iuste et p̄ut debuit in causa p̄senti processum et non alias nec dictum aggrauatū se appellasse aggrauare intendit. quod paret ad allegatas rationes singulas discurrendo. non enim ipm aggrauauit in hoc q̄ dicit et discurrat p̄ causas singulas appellationis meliori modo et cum veritate quā poterit respondendo. Cōcludēdo sic. quare apparet q̄ ipse iudex dictū appellante nullatenus aggrauauit nec causam dedit eidem appellanti metuens ne scdm̄ eius demerita ad iusticiā p̄cedatur. p̄ter qd̄ eius appellatio est friuola atq; nulla. qz a nullo grauamine interiecta. nec est iure a iudice deferendū. Verū p̄ter reuerentiā sedis apostolice ad quā extitit appellatū dicit ipse iudex q̄ dictā appellationē admittit ei qz deferret et deferre intendit. totum p̄sens negocium ad sanctissimū dñm nostrum papam et sanctam sedem apostolicā. remittendo assignando eidem appellanti certū tempus scz tot mēses p̄ime subsequentes. Infra quos cum p̄cessibus clausis et sigillatis sibi p̄ ipm iudicem tradendis. vel alias data idonea cautione de p̄sentando se in romana curia. vel cū fide et tuta custodia eidem per ipm iudicem exhibenda. habeat se in romana curia p̄sentare dño nostro pape. Et hanc responsionē offert ipse iudex eidem appellanti. p̄ apostolis affirmatiuis et mandat eam inseri immediate post interiectā appellationē eidē p̄sentatam. Et sic tradat eam notario qui appellationem eidem p̄sentauit.

Atendat autē prudens iudex q̄ more ut apostolos reuerentiales appellanti exhibuit in causa illa pro qua ille appellauit statim ipse desinit esse iudex. Nec pot̄ ampli⁹ de illa cognoscere nisi sibi causa remissa per sanctissimū dñm nostrum papam quare de causa illa se amplius nō intromittat nisi mittendo dictum appellantem per modum predictum ad dominū nostrum papam assignando eidem terminum cōpetentem. ut pote vnus mensis duorum vel trium quatenus interim possit se ad eundem disponere et parare recipiatq; ab eo de comparando et se p̄sentando in romanam curiam infra eundem terminum assignatū idonea cautione. Vel si appellans non potest illam p̄stare. mittatur cum fide et tuta custodia.

149 Instatim

Vel obliget se melius quo poterit quatenus
 se infra terminum assignatum in romanam curiam
 presentabit domino nostro pape vel per ipsum non sta-
 bit. Si autem iudex habet causam aliam ac pce-
 dit contra eam in alia causa in qua delatus non
 appellavit. In ipsa illa causa iudex remanet put
 ante iudex. Etiam si post admissam appellatio-
 nem et datis apostolicis reverentialibus ipse ap-
 pellans accusat et denunciatur iudici de alijs
 heresis criminibus. de quibus non agitur in
 causa pro qua appellavit non desinit esse iudex
 immo potest pro se ad informandum et testes exami-
 nandum libere put prius. Et finita prima cau-
 sa in romana curia vel ad iudicem remissa potest
 procedere libere in secunda. Aduertant autem iu-
 dices quod processus clausos et sigillatos ad ro-
 manam curiam mittant iudicibus assignatis qui
 iustitiam faciant processus meritis ac iustis. nec
 inquisitores ibi curent agere contra appellan-
 tes sed dimittant eos predictis suis iudicibus
 iudicandos. qui iudices si inquisitores no-
 lunt facere partem contra appellantes procedent
 ex officio ad procuracionem appellantiu[m] si volue-
 rint expediri. Aduertant etiam iudices quod si ad
 appellantiu[m] instantiam citent personaliter et com-
 pareant. caueant tamen omnino litem non iurare.
 sed attendant processus exhibere et totam causam
 ad illos reducere et procurerit ut citius poterunt
 remeare ne ibi tedijs miserijs laboribus et ex-
 pensis damnabiliter fatigentur. sequuntur
 namque damna ecclesie et heretici confortant. et ex
 post non inueniunt iudices tantum fauorem et re-
 uerentiam nec timentur put eorum presentia facit.
 Item ipsi heretici alij quicunque videntes iudi-
 ces in romana curia tangant et detineri erigunt
 sibi cornua et contemnant ac malignabunt et
 audacius hereses seminabunt. et ubi agit contra
 eos simili modo appellabunt. Alij etiam iudices ei-
 ficiunt debiliores ad negocia fidei prosequen-
 dum et ad hereticos extirpandum metuentes
 ne per similes appellaciones tedijs et miserijs
 fatigentur et hec omnia cedent in magnu[m] preiudi-
 cium fidei et ecclesie sancte dei a quibus sin-
 gulis sponso ipsius ecclesie eam preferuare
 dignetur.

Sit laus deo. exterminium heresis. pax
 vivis. requies eterna defunctis. amen.

Anno Instatis M. 14. 94.
 impressus Hermannus reditor
 Mathim Mallinfranz instatim
 et Anthonimus Koberger Niburgum.
 rimum est impressus in archiepiscopatu firmiter
 solutus 17. die mensis Martij

lokale
 verzeichn.
 in d. auf
 H. 924.
 nicht
 ist
 dass
 verbe
 dem
 17. 3. 54

102

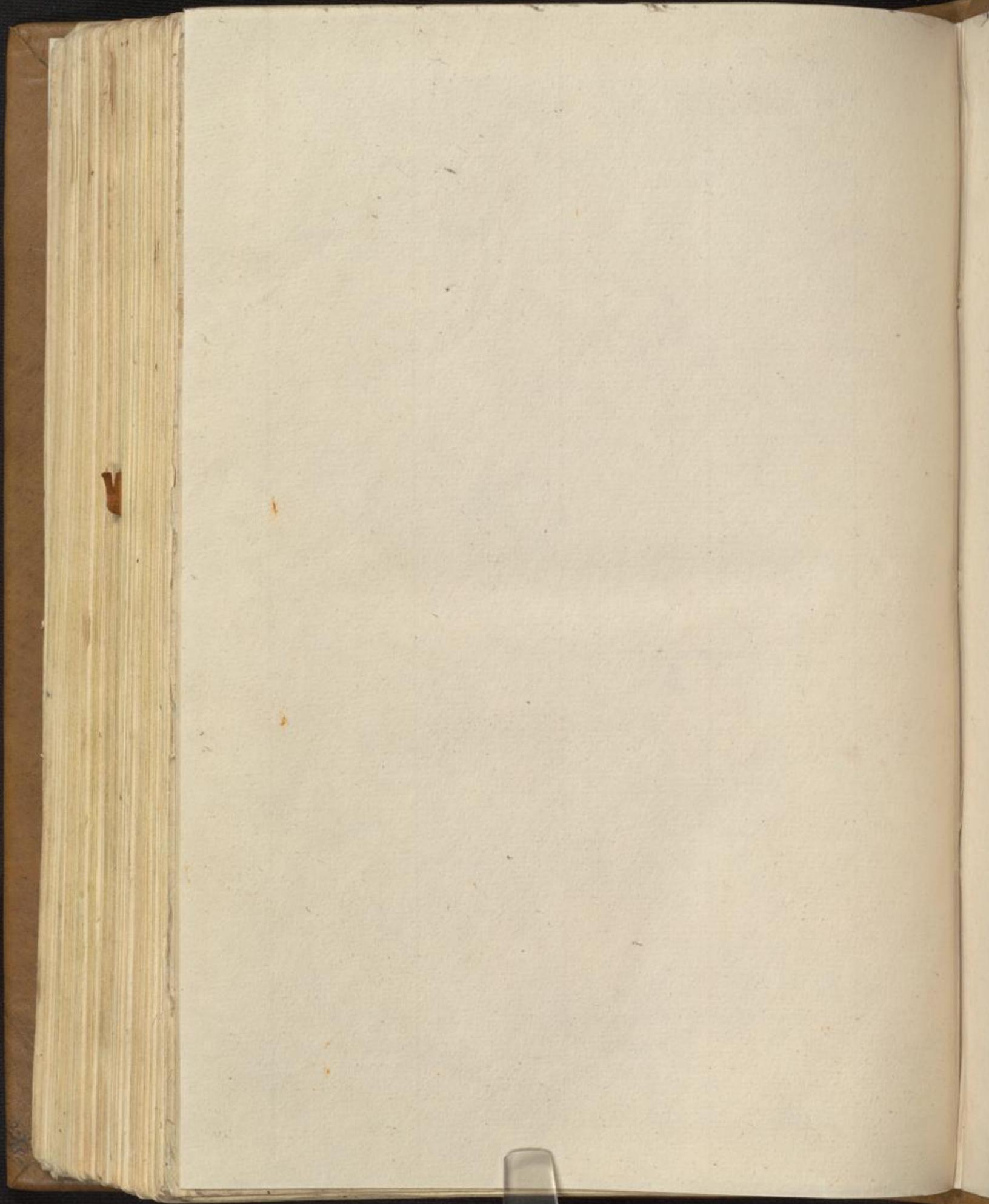
B. VIII. 5.

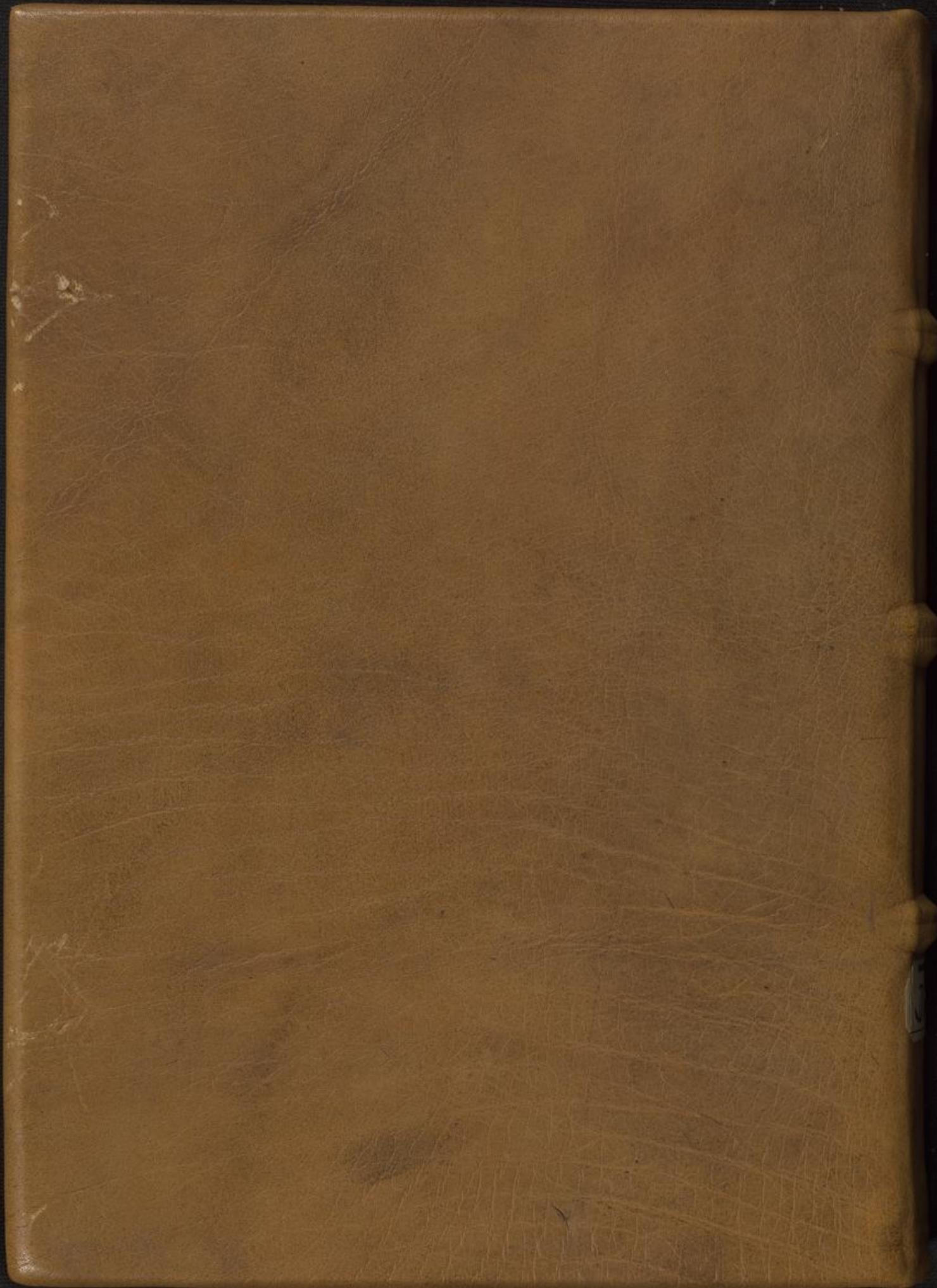
Faint, mostly illegible text in a Gothic script, likely a list or index, covering the right half of the page.

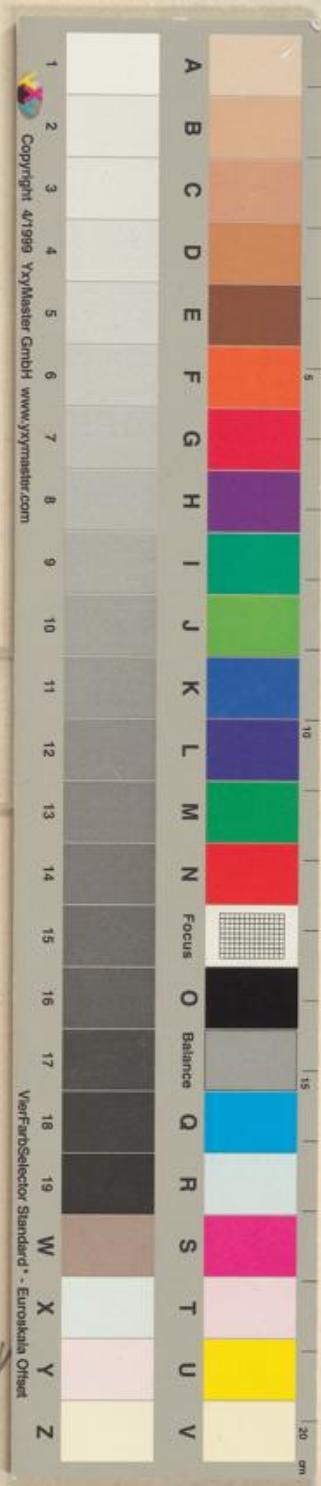
Faint, mostly illegible text at the bottom of the page, possibly bleed-through or a separate section.

renoviert 1966, R.K.

11700

R.K.